D. H. LAWRENCE

ȘARPELE CU PENE

roman

CR

D. H. LAWRENCE

ȘARPELE CU PENE

D. H. LAWRENCE

The Plumed Serpent

William Heinemann
London

D. H. LAWRENCE

ȘARPELE CU PENE

În românește de **Antoaneta Ralian**

Prefață de DAN GRIGORESCU

EDITURA CARTEA ROMÂNEASCĂ

1989

Coperta de GH. BALTOC

ISBN 973-23-0006-X

GUVÎNT ÎNAINTE

Chiar şi acei comentatori care au inclus Şarpele cu pene *printre „neîmplinirile" lui Lawrence (judecată de valoare evident discutabilă, de vreme ce acestei categorii se socotea că ar aparţine şi* Lady Chatterley*) au recunoscut că romanul publicat în 1926 e „o operă ce pune cîteva întrebări fundamentale vizînd civilizaţiile tradiţionale şi raporturile complicate cu ele ale omenirii de astăzi, legitima noastră dorinţă de a înţelege măcar cîte ceva din semnificaţiile lor şi fatalul eşec al celor care, împovăraţi de prea multe prejudecăţi, încearcă să şi le explice din alt unghi decît acela stabilit odinioară, în vremuri necunoscute lor decît prin intermediul unei hagiografii îndoielnice"* [1]. *Alţii — printre ei W. Y Tindall, unul dintre cei mai proeminenţi critici ai romanului englez din secolul al XX-lea — au considerat că, dimpotrivă,* Şarpele cu pene *e „cartea care dă, în chipul cel mai elocvent, măsura marelui talent al lui Lawrence, a capacităţii sale de expresie narativă"* [2].

Controversele stîrnite de acest roman, plasarea lui în zone cu totul opuse ale valorilor sînt, totuşi, explicabile. Scriitorul încerca să pătrundă pe un teritoriu faţă de care cultura europeană a manifestat întotdeauna o atitudine

[1] Eliseo Vivas, *D. H. Lawrence : The Failure and the Triumph of Art*, Evanston, Northwestern University Press, 1981, p. 73—74.
[2] W. Y. Tindall, *D. H. Lawrence and Susan His Cow*, New York, Columbia University Press, 1939, p. 101.

ce se putea defini, cum s-a spus, „printr-un amestec de ignoranță, de superstiții și, nu în ultimul rînd, printr-un îndreptățit complex de culpabilitate, pentru că — în Mexic și în Peru, în Africa și în Oceania, în Marile Cîmpii din America de Nord și în Australia — orgoliul fals «civilizator» de acum cîteva secole sau mai recent a declanșat o sistematică operă de distrugere a unor mărturii fără de care Europa însăși e astăzi mai săracă" [3]. La drept vorbind, orgoliul acesta, aroganța și agresivitatea sînt la fel de răspunzătoare și pentru ignorarea, vreme atît de îndelungată, a înțelesurilor esențiale ale unor culturi europene, a etruscilor, a vechilor celți, a bascilor...

Itinerariile lui Lawrence dezvăluie o trăsătură care n-a întîrziat să provoace comentariile — uimitor de unitare — ale biografilor săi ; scriitorul se îndrepta spre acele pămînturi în care spera să afle o lume „ferită de contaminarea cu mărunțele idealuri ale societății europene ce își transforma propria idolatrizare a banului în scop suprem al întregii omeniri" [4]. Războiul mondial însemnase pentru viitorul scriitor „un torent ce despărțise vechea Anglie, în care sperase să-și împlinească visele unei desăvîrșite comuniuni umane, ale liniștii și căldurii sufletești, de Anglia cea nouă, aservită industrialismului" [5].

Într-un text autobiografic, publicat la cîțiva ani după moartea sa, Lawrence își va aminti de ținutul din centrul Angliei unde își trăise copilăria și o bună parte a adolescenței : „Mi se părea — și încă mi se pare (textul datează din 1928, cînd scriitorul împlinea 43 de ani, n.n.) — un peisaj rustic extraordinar de frumos. Între dealurile de gresie și stejarii de la Nottingham, se rînduiau fișiile reci de calcar, șirurile de fagi, împrejmuirile de piatră din Derbyshire. Pentru mine, în vremea cînd eram copil și

[3] Jean-Marie Duval, „Les européens et les cultures anciennes", în *Ethnologie*, 7/1979, p. 688—689.
[4] W. Y. Tindall, *op. cit.*, p. 97.
[5] *Idem*, p. 103.

chiar după aceea, în tinereţe, aceasta era vechea Anglie a pădurilor şi a ogoarelor ; drumurile erau ferite de zgomotul automobilelor; iar puţurile de mină erau, într-un fel, accidente în peisajul unde Robin Hood şi veselii săi tovarăşi erau atît de aproape" [6]. *Comunitatea utopică pe care o proiectase în 1914* (Rananim) *ar fi trebuit să arate întocmai ca satul englez al copilăriei lui spre care, însă, nu erau drumuri de întoarcere. De îndată ce a obţinut un paşaport, a stăruit în căutarea unor asemenea locuri ideale, departe de ţara lui pe care o socotea „pierdută fără speranţă, înrobită de urîţenia lipsei de afecţiune"* [7].

Toate cele patru cărţi de călătorie ale sale sînt, de fapt, variaţiuni pe această temă. Amurg în Italia *şi* Marea şi Sardinia *mărturisesc admiraţia lui faţă de ţăranii italieni, capabili să se lase absorbiţi de natură, „de soare, de pămînt, de creatoarea şi paşnica muncă a cîmpului", simţind că „pămînturile pe care nu le văzuseră niciodată erau parte indisolubilă a propriilor trupuri"* [8]. *Dar Lawrence era conştient că acest mod de viaţă a intrat în* amurg, *că semnele „urîţeniei", ale „lipsei de afecţiune", ale „idolatrizării banului" se arată şi aici tot mai des. Aceeaşi va fi şi concluzia volumului* Locuri etrusce, *publicat postum, în 1932.*

Mai complicate sînt părerile sale despre lumea care îl atrăsese ani în şir — lumea Mexicului. Biografii săi notează că, încă înainte de încheierea războiului, el plănuise să plece spre America ; dar nu oraşele, imagini ale energiei moderne, erau cele care îl chemau spre acele peisaje, ci — aşa cum îi scria unui prieten în toamna lui 1920 — „mis-

[6] D. H. Lawrence, *Nottingham and the Mining Countryside*, în volumul *Phoenix*, editat de Edward D. McDonald, Londra, Heinemann, 1935, p. 133 (republicat într-o formă identică în 1961)

[7] *Idem*, p. 135.

[8] D. H. Lawrence, *Twilight in Italy*, Harmondsworth, Penguin Books, 1960, p. 31.

terioasa civilizație a vechilor indieni" [9]. *Așa încît nu ne surprinde cînd vom afla că, în Statele Unite (unde va ajunge în toamna lui 1922), se va așeza la Taos, un orășel din nordul statului Noul Mexic, în apropierea unui* pueblo *indian, unul dintre cele mai vechi și mai caracteristice dintr-o regiune locuită de mai multe triburi cu o îndelungată istorie a rezistenței împotriva ocupanților spanioli și anglo-saxoni.*

În primăvara anului următor, cobora în Ciudad de Mexico și, apoi, vreme de trei luni, se va retrage pe malurile lacului Chapala, al cărui nume apare adesea în legendele mexicane despre nașterea celor dintîi oameni. Impresiile lui, destul de neclare, vor fi publicate ceva mai tîrziu, într-o carte al cărei titlu, Dimineți mexicane, *era o semnificativă replică la* Amurgul *italian : „Din Europa — nota el în volum — nu mi-am închipuit că relațiile dintre oamenii ce trăiesc sub semnul unor tradiții străvechi pot fi atît de complexe și atît de greu de înțeles"* [10].

Rezultatul acestor încercări patetice de a înțelege o lume „pe care nici un european nu a știut să o privească în adîncul curat al sensurilor sale" [11] *e romanul început de Lawrence pe cînd se afla, în 1923, pe țărmul lacului Chapala —* Șarpele cu pene. *Principala dificultate era aceea de a prezenta într-o narațiune întemeiată — în ciuda unor importante amănunte autobiografice — pe fantezie tradițiile indienilor care, va spune Lawrence, „sînt mai vechi decît orice concept de divinitate și sînt, prin urmare, mai grandioase și mai profunde decît orice religie"* [12].

Cultul lui Quetzalcoatl pune, chiar și pentru cei mai avizați specialiști în tradițiile spirituale ale Mexicului, pro-

---

[9] Cf. Harry T. Moore, *The Intelligent Heart : The Story of D. H. Lawrence*, New York, Farrar, Straus and Young, 1960, p. 209.

[10] D. H. Lawrence, *Mornings in Mexico*, 1927, p. 10 ; citat în F. R. Leavis, *D. H. Lawrence Novelist*, Harmondsworth, Penguin Books, 1964, p. 76.

[11] Cf. W. Y. Tindall, *op. cit.*, p. 88.

[12] D. H. Lawrence, *Phoenix*, p. 147.

bleme deosebit de complicate. De la José López Portillo, aflăm că numele Șarpele cu pene a fost dat prima dată „unuia dintre zeii care formează dualismul în teogonia indiană" și că „alături de Huitzilopochtli, mișcă ciclul unei lupte permanente care dă loc transformării universale. Acest dualism Quetzalcoatl — Huitzilopochtli prezintă similitudini cu mazdeismul oriental și cu expresia ulterioară a maniheismului" [13]. O precizare, de asemenea, foarte importantă e că acest nume a fost primit de „un personaj misterios", dar a cărui prezență în „tragedia Conchistei Mexicului" e reală, învăluită într-o admirabilă poezie ce-i dă dimensiuni deopotrivă pămîntene și astrale („inima lui a țîșnit și s-a ridicat la cer ca să formeze luceafărul de zori care este unul din sensurile cuvîntului în care în mod literar se traduce Șarpele cu Pene" [14]). Dar legenda insistă asupra rolului civilizator pe care „personajul misterios" l-a avut în unele ținuturi ale Mexicului, foarte asemănător celui atribuit, în mitologia finică, lui Väinamoinen din Kalevala sau, în aceea a indienilor irochezi, lui Hiawatha.

Atît textul specialistului mexican, cît și amplul studiu ce precede versiunea românească demonstrează că problema e foarte complicată mai ales pentru că, așa cum se relevă, Quetzalcoatl e „un complex cultural reprezentînd : 1. Un numen ceresc ; 2. un personaj istoric ; 3. o demnitate preoțească în Tenochtitlán [15]. Și un detaliu semnificativ, el era „una dintre întrupările demnității supreme, unul dintre fiii dualității esențiale", „reprezentînd fața ei fastă, divină" [16].

Cît de mult a cunoscut Laurence din aceste înțelesuri

[13] José Lopez Portillo, *Quetzalcoatl*, traducere, introducere și note de Doina Maria Păcurariu, București, Editura Univers, 1978, p. 199.
[14] *Idem*, p. 200.
[15] Cf. Doina Maria Păcurariu, *op. cit.*, p. 13.
[16] *Idem*, p. 14.

ale mitului, în cele cîteva luni pe care le-a petrecut în Mexic (în martie 1923 sosea la Ciudad de Mexico, între aprilie și iulie se afla la Chapala, iar în august ajungea la New York), e greu de precizat. La fel de greu să aflăm care i-au fost sursele, dacă știa destulă spaniolă să poată citi cronicile din secolele al XVI-lea și al XVII-lea, pentru că, așa cum rezultă din bibliografia citată de Portillo sau de autoarea studiului introductiv, majoritatea cercetărilor sistematice sînt cu mult ulterioare compunerii romanului său.

Intenția lui Lawrence nu era, desigur, să ajungă la straturile cele mai adînci ale mitului. La rîndul său, comentatorul cărții din 1926 se află, de multe ori, în situația de a recurge la simple supoziții cînd încearcă să înțeleagă motivele pentru care romancierul s-a îndreptat spre o temă mitologică atît de puțin lămuritoare chiar și pentru antropologii și etnografii mexicani ; așa cum tot supozițiile sînt adesea cele care stau la îndemînă cînd se urmăresc înțelesurile morale atribuite de Lawrence tradițiilor aztece (sau, mai exact, toltece) învăluite în cețurile legendelor.

Exegeții literaturii lui Lawrence așază Șarpele cu pene la capătul unei linii care, pornind de la Femei îndrăgostite (publicat în 1920, dar — cum se știe — început cu cîțiva ani mai devreme), trece prin Nuiaua lui Aaron și Cangurul, ajungînd la romanul despre Quetzalcoatl ca la o deplină afirmare a unui crez etic. De-a lungul acestei direcții care cuprinde cîteva dintre cele mai reprezentative cărți ale maturității lui Lawrence, se caută „o alternativă, diferită de aceea oferită de civilizația industrializată și dominată de voința celor puțini" [17]. Scriitorul însuși spusese cîndva despre Șarpele cu pene : „îl consider cel mai important roman al meu din cîte am scris pînă acum".[18]. Și să nu uităm că, după ce a publicat această carte, nu a mai ter-

[17] Ronald P. Draper, *D. H. Lawrence*. New York, Twayne Publishers, 1964, p. 102.

[18] Cf. *idem*, p. 105.

minat decît un singur roman cu adevărat important — Lady Chatterley.

Personajul principal nu e, de data aceasta, un alter ego al lui Lawrence, scriitorul retrăgîndu-se, parcă, să asiste la o dramă ai cărei actori interpretează un text în parte imaginat de el, în parte înfăţişînd episoade ale propriei vieţi. În centrul acestei drame se află Kate, ale cărei relaţii cu violentele forme ale cultului modern al Şarpelui cu pene, pe de o parte, şi cu don Cipriano, de altă parte, ilustrează un patetic conflict între existenţa individului şi idealurile unor largi comunităţi umane, conflict, de fapt, nerezolvat, nici aici, cum nu fusese rezolvat nici în romanele anterioare ale lui Lawrence.

Kate Leslie e o irlandeză de vreo patruzeci de ani, al cărei prim soţ se despărţise de ea cu zece ani în urmă, iar cel de-al doilea murise. Se poate, deci, înţelege de ce era profund dezamăgită de viaţa ei de pînă atunci şi de ce idealurile europene i se păreau meschine. Comentatorii au semnalat o neîndoielnică asemănare între eroina cărţii şi Frieda, soţia lui Lawrence : amîndouă reprezintă aceeaşi tipologie a femeii independente, sigură pe sine, neacceptînd nici un fel de negocieri cu propriile principii, femeie faţă de care scriitorul a păstrat un profund respect, fără, însă, a i le accepta întotdeauna. Spre sfîrşitul romanului, devine evident că „nevoia scriitorului de a se împăca cu Kate pune stăpînire pe imaginaţia lui mai mult decît cultul lui Quetzalcoatl" [19].

E, de bună seamă, adevărat că principalul conflict al cărţii îl continuă pe cel din Femei îndrăgostite *şi îl anticipează, în largă măsură, pe cel din* Lady Chatterley : *confruntările antagonice dintre indivizi, dintre bărbat şi femeie* [20] ; *dar e clar că scriitorul nu renunţă să privească la aspecte violente ale confruntărilor politice ale vremii. De pildă, cel de-al doilea soţ al voluntarei Kate a fost un*

[19] *Idem*, p. 103.
[20] *Ibid.*

militant irlandez — și Kate simte că nu poate iubi decît un bărbat care vrea să schimbe lumea. Don Ramón Carrasco întemeiază un nou cult al cărui scop mărturisit e cel de a reînvia tradițiile unei culturi dispărute (de a-l lega din nou pe om de misterele cosmosului, așa cum, pe drept, sesizează Kate); dar forma de acțiune pe care o alege e o luptă neiertătoare împotriva atotputernicilor europeni. „Numele de Quetzalcoatl l-a primit un personaj misterios, prezent în tragedia Conchistei Mexicului mai ales în deosebita și atît de torturata psihologie a nenorocitului Montezuma, care aștepta întoarcerea lui pentru a-i preda puterea, așa cum poruncea tradiția“ [21]. El era, deci, legitimul stăpîn al țării, europenii erau doar niște uzurpatori și, la fel, zeitățile lor în numele cărora conchistadorii săvîrșeau odinioară înspăimîntătorul masacru al căpeteniilor Mexicului și al zeilor lor. Așa încît Don Ramón are dreptul să răspundă prin moarte și să alunge zeitățile care patronaseră crimele de acum patru sute de ani.

Șarpele cu pene poate fi interpretat, fără îndoială, ca „o contribuție a lui Lawrence la refacerea mitului Atlantidei“ [22]; romanul încearcă să redescopere înțelepciunea pe care se întemeia o civilizație străveche, năruită prin brutalitatea ocupanților și neputînd fi reînviată decît prin violență. Dar Lawrence e convins că în această profundă comuniune cu natura, cu întregul cosmos stă însăși salvarea rasei umane. „Întoarcerea la obîrșii“, capătă, în acest roman, un sens îndeajuns de vag, pentru că Lawrence ezită între explicațiile ce provin dintr-o teorie jungiană, după cum se constată insuficient asimilată, și convingerea că oamenilor le e interzisă evadarea din epoca în care trăiesc. „Lawrence voia ca stindardul conștiinței lumii civilizate să fluture mereu deasupra acestei cărți [23]. Con-

[21] José López Portillo, *op. cit.*, p. 200.

[22] J. I. M. Stewart, *Eight Modern Writers*, New York — Oxford, Oxford University Press, 1963, p. 551.

[23] *Idem*, p. 557.

cluzie întru totul îndreptățită, pentru că se pot invoca destule argumente care pledează în sprijinul ideii că scriitorul „nu credea că ar fi o virtute întoarcerea la primitivism" [24]. Se citează, de pildă, printre altele, o scrisoare a sa din 1923 în care lucrurile sînt spuse fără nici un fel de echivoc : „Nu vreau să trăiesc din nou misterele tribale pe care cei din sîngele meu le-au trăit de atîtea ori de atunci încoace" [25].

Are, poate, dreptate unul dintre cei mai exacți comentatori ai prozei lui Lawrence care sugerează că tocmai de aceea „aventura lui don Ramón eșuează" [26]. Reînvierea vechiului cult e imposibilă din perspectiva scriitorului însuși. Și, la o lectură atentă, se dovedește că romancierul nici nu urmărește, de fapt, semnificațiile cultice ale inițiativei lui Ramón ; ele îi rămîn la fel de obscure de-a lungul întregii cărți și singurul lucru care se pare că îl interesează e să înțeleagă reacțiile unui grup uman, îndeajuns de eterogen, pus în fața unui mister pe care, la rîndu-i, nu-l înțelege și, cum se poate lesne deduce, îl deformează sub presiunea — conștientă sau nu — a ideilor aduse din lumea civilizației moderne pe care, fatalmente, nu le poate alunga. (Cipriano e suspectat, de exemplu — și se pare că nu fără temei —, că ar putea să se transforme dintr-un discipol credincios al unor ritualuri aztece într-un foarte contemporan ofițer ce ar vrea să vină la putere printr-un putsch militar.)

În realitate, nici unul dintre eroii cărții nu-și poate părăsi condiția de om al secolului al XX-lea. De aceea, nu surprinde cîtuși de puțin observația că, deși nu aceasta pare a fi fost intenția lui Lawrence, mișcarea lui Ramón Carrasco și a prietenilor săi eșuează, „prăbușindu-se în

[24] *Ibid.*
[25] Cf. *ibid.*
[26] F. R. Leavis, *op. cit.*, p. 68.

aceeași decadență din care, inițial, voia să salveze țara" [27]. *Această prăbușire, însă, se produce din momentul în care se pierde contactul cu țelurile originale, acelea de a se opune, printr-o reacție în plan spiritual, mercantilismului și totalei lipse de spiritualitate a noilor stăpîni. De atunci încolo, noul cult nu reține decît cruzimea sacrificiilor umane, riposta lui conducînd inevitabil la eșec.*

Însăși încercarea de a transforma în acțiune impulsurile ce vin din adîncurile întunecate ale subconștientului colectiv se dovedește a fi lipsită de orice șansă de reușită. În felul acesta, indirect — dar în deplină concordanță cu ideile lui Lawrence —, cartea devine o pledoarie pentru pasiunea autentică, pentru adevărul ce disprețuiește ipocrizia și comoditatea neimplicării.

Quetzalcoatl refuză reîncarnarea lui Ramón, așa cum și zeița Malintzi refuză reîncarnarea în Kate, căreia, cel mult, i se îngăduie să viseze la îndepărtatele tradiții ale propriei civilizații, la Aphrodita cea născută din spuma mării, extatica Aphrodita. Și înfrîngerea ei e pricinuită de recursul la violența pe care, în primele pagini ale cărții, o respingea ca pe un semn sigur al decadenței. Tot așa cum, în clipa în care își abandonează noțiunile de libertate, de voință, de independență, puternica ei personalitate se pulverizează.

Vechea cultură a indienilor își păstrează nealterată valoarea fiindcă, ascunsă adînc în tradiții numai de ea cunoscute, nu acceptă nici falsurile, nici spectaculoasele, ostentativele demonstrații ce pot impresiona, dar nu revelează nimănui adevăratele ei sensuri. Regenerarea, concluzionează de fapt Lawrence, e un fapt al convingerii, al conștiinței; unitatea civilizațiilor, reconstrucția străvechilor spiritualități înseamnă, în primul rînd, renunțarea la bigotism și la individualism. Șarpele cu pene *e o expresie a împotrivirii față de zeii întunericului, a căror forță*

[27] R. P. Draper, op. cit., p. 105.

ar putea să fie mai mare, de îndată ce ar fi lăsată în voia ei, decît își închipuie cei ce îi confundă cu niște umbre simbolice, mișcîndu-se în negurile nedeslușite ale istoriei.

S-ar spune că, „vrînd să coboare în adîncul puțului — așa cum a vrut să facă, pe cînd era copil, ispitit de misterul unui puț părăsit de mină —, D.H. Lawrence a descoperit că se află în fața unui abis" [28]. *Și știa bine că, „din abis, conștiința umană nu are cum să mai iasă vreodată" : de aceea, „ea trebuie să se ferească de asemenea nefirești tentații"* [29].

Aceste cuvinte le nota Lawrence în ianuarie 1930, cu cîteva săptămîni înaintea morții.

DAN GRIGORESCU

[28] J. I. M. Steward, *op. cit.*, p. 559.
[29] D. H. Lawrence, *Phoenix*, p. 237.

Capitolul I

ÎNCEPUTURILE UNEI LUPTE CU TAURI

Era duminica de după Paşti şi, totodată, ultima zi a stagiunii de coride în Mexico City. În vederea acestui eveniment fuseseră aduşi patru tauri speciali din Spania, întrucît taurii spanioli sînt mai înverşunaţi decît cei mexicani. Se poate să fie o chestiune de altitudine, sau poate că spiritul continentului vestic face ca taurii băştinaşi să fie mai puţin „focoşi", cum se exprima Owen.

Cu toate că Owen, care era un socialist declarat, se împotrivea luptelor cu tauri, de astă dată decretă :

— N-am văzut niciodată o coridă. Va trebui să mergem !

— Da, răspunse Kate, cred că trebuie s-o vedem.

— E ultima noastră şansă, adăugă Owen.

Aşa încît se grăbi să se ducă la ghişeul unde se vindeau biletele, ca să-şi rezerve locuri, şi Kate îl însoţi. Dar de cum ieşi în stradă, simţi că o părăseşte orice entuziasm. De parcă un spiriduş pitit în inima ei se îmbufnase şi opunea rezistenţă. Dat fiind că şi ea şi Owen abia o rupeau în spaniolă, la ghişeul de bilete se iscară unele încurcături şi un individ antipatic se desprinse din mulţime ca să facă pe interpretul.

Evident, toţi se aşteptau să-i vadă cumpărînd bilete pentru locurile de „La Umbră". Dar cum ei erau puşi pe economii, Owen spuse că prefera să se afle în mijlocul spectatorilor ; drept care, în ciuda indignării omului care

vindea biletele și a celor din jur, cumpărară locuri rezervate „La Soare".

Spectacolul avea loc duminică **după** masă. Toate tramvaiele și oribilele omnibuze Ford, **numite** *camiónes*, purtau pancarte cu *Torero* și se îndreptau în direcția Chapultepec. Kate se simți invadată de certitudinea sumbră că nu dorea sub nici un chip să se ducă.

— Eu nu țin cu orice preț să particip, îi spuse lui Owen.

— De ce nu ? În principiu, **și eu** sînt împotriva luptelor cu tauri, dar **cum** n-am văzut niciodată vreuna, *trebuie* **să** mergem.

Owen era american, iar Kate era irlandeză. Faptul că „nu văzuse niciodată vreo luptă" însemna pentru Owen „obligația de a merge să vadă una". Asta era logica americană, dar nu și cea irlandeză ; pînă la urmă însă, Kate se supuse.

Villiers, desigur, ținea morțiș să participe. Dar și el era american, nici el nu văzuse vreodată o coridă și, fiind mult mai tînăr, *trebuia*, neapărat, să se ducă.

Se urcară într-un taxi-Ford și porniră. Mașina hodorogită își **croia** drum pe larga și odioasa stradă asfaltată, printre casele de piatră, prin mohoreala duminicală. Unele clădiri din Mexico City au un ciudat aer de mohoreală uscată, rigidă.

Taxiul **opri** pe o stradă lăturalnică, sub imensul eșafodaj de fier al stadionului. În rigolele din jur, indivizi jegoși vindeau *pulque* [1], bomboane, prăjituri, fructe și mîncăruri unsuroase. Mașini nebune goneau hurducîndu-se. La intrare, tîndăleau cîțiva ostași în **uniforme de** pînză spălăcită, gălbui-rozalii. Și peste **toate, trona** rețeaua imensă din bare de fier a stadionului uriaș și urît.

Kate avu senzația că intră la închisoare. Dar Owen se îndreptă cu nerăbdare spre poarta ce corespundea biletului său. În adîncul sufletului, nici el nu avea chef să asiste la coridă. Dar Owen era un american înnăscut

[1] Băutură mexicană preparată din plante fermentate.

și, dacă exista ceva de văzut, trebuia cu orice preț să vadă și el. Asta era „Viața".

Cînd dădură să intre, omul care controla biletele la poartă se postă în fața lui Owen, își lăsă ambele mîini pe pieptul lui și începu să-l pipăie de sus în jos. Owen tresări, apoi se încordă tot și o clipă rămase ca împietrit. Omul se dădu însă la o parte, lăsîndu-l să treacă. Kate stătu locului, încremenită.

Dar cînd controlorul le făcu semn să intre, fața lui Owen se lăți într-un zîmbet :

— Ne caută să nu avem arme de foc asupra noastră, explică el, învîrtindu-și ochii spre Kate cu încîntată atîtare.

Dar ea nu depășise încă momentul de groază, și se temea ca individul să nu-și plimbe labele și pe corpul ei.

Trecură printr-un tunel și ieșiră apoi în amfiteatrul de beton și oțel. Un tip bădărănos se apropie și se uită la tichetele lor, pentru a vedea ce locuri au. Printr-o smucitură a capului le indică să coboare, apoi se depărtă cu pași greoi. Kate știa acum cu certitudine că pătrunsese într-o capcană — o imensă capcană de beton.

Coborîră scările pînă ajunseră la o distanță de vreo trei-patru rînduri de arenă. Aici erau locurile lor. Trebuiau să șadă direct pe treapta de beton ; fiecare loc numerotat era despărțit de celălalt printr-o bară de oțel încovoiată. Acestea erau locurile rezervate de „La Soare".

Kate se așeză cu prudență între două bare de oțel încovoiate și aruncă o privire distrată în jur.

— Cred că va fi palpitant, spuse.

Ca majoritatea oamenilor moderni, poseda și ea hotărîrea-de-a-se-simți-bine.

— Nu-i așa că-i senzațional ? strigă Owen, a cărui hotărîre-de-a-se-simți-bine atingea proporțiile unei manii. Ce părere ai, puștiule ?

— Mă rog, s-ar putea să fie, răspunse Villiers pe un ton neutru.

Villiers era tînăr, abia de împlinise douăzeci de ani, în timp ce Owen avea patruzeci. Tînăra generație își calculează „hotărîrea-de-a-se-simți-bine" într-un mod mai pragmatic. Villiers era doritor de senzații, dar n-ar fi admis despre ceva că-i senzațional pînă cînd n-ar fi gustat din plin senzația. În timp ce Kate și Owen — Kate se apropia și ea de patruzeci de ani — anticipau cu entuziasm senzaționalul, dintr-un fel de politețe față de măscăriciul numit Providența.

— Știi ce, sugeră Owen, ce-ar fi să ne apărăm fundurile de betonul ăsta..,

Își despături cu grijă impermeabilul și-l întinse pe treapta de piatră, astfel încît și el și Kate să poată ședea pe moale.

Se reașezară și priviră în jur. Era încă devreme. Pete de oameni împestrițau ici-colo panta de beton din fața lor, ca o erupție.

Cercul de piatră de sub picioarele lor forma un fel de culoar gol, presărat cu nisip și împodobit de jur împrejur cu reclame mari pentru pălării, înfățișînd pălăria de pai a unui orășean, și cu reclame stridente pentru ochelari, reprezentînd șiruri de ochelari culcați, cu lentile scăpărătoare.

— Și unde-s locurile „La umbră?" întrebă Owen, răsucindu-și capul.

În partea cea mai înaltă a amfiteatrului, aproape de cer, se aflau niște loji de beton, acoperite. Acolo era „La umbră", locurile pe care le cumpără oricine se consideră cineva.

— O, dar nu mi-ar fi plăcut să stau cocoțată atît de departe! exclamă Kate.

— Nu, întări Owen, e mult mai bine aici unde sîntem, „La soare", care dealtfel nici nu-i prea arzător.

Cerul era acoperit, pregătindu-se pentru sezonul ploilor.

Se făcuse aproape ora trei, şi mulţimea începea să se înghesuie,. deşi, pe panta de beton din faţa lor, numai petice răzleţe erau complet ocupate. Rîndurile de jos erau rezervate, aşa încît marea masă a spectatorilor se îngrămădea pe la mijlocul amfiteatrului, iar persoanele „bine", ca trio-ul nostru, se aflau mai mult sau mai puţin izolate.

Dar publicul se transformase într-o aglomeraţie de orăşeni rotofei, în costume negre, strîmte, şi pălăriuţe de pai, amestecaţi cu muncitori tuciurii la faţă, purtînd pălării cu boruri largi. Bărbaţii în costume negre erau, probabil, funcţionari, contopişti şi maiştri din fabrici. Unii îşi aduseseră şi nevestele, îmbrăcate în rochii de şifon bleu deschis, pălării de şifon cafeniu şi cu feţele atît de pudrate, încît arătau ca niste nalbe albicioase. Ici colo se găseau şi familii cu cîte doi-trei copii.

Începu joaca. Bancul era să smulgi pălăria de pai de pe capul cuiva şi s-o trimiţi de-a rostogolul în altă direcţie. La un moment dat, cînd vreo şapte pălării de pai începură să zboare, ca nişte meteori, în toate direcţiile, mulţimea izbucni în chiote de bucurie.

— Ia te uită ! Nu-i nostim ? întrebă Owen.

— Nu, răspunse Kate, micul ei *alter ego* prinzînd grai în ciuda hotărîrii-de-a-se-simţi-bine. Nu mă amuză deloc. Detest oamenii grosolani.

În calitatea lui de socialist, Owen o dezaprobă, dar în calitatea de om . hotărît-să-se-simtă-bine rămase cam nedumerit. Pentru că el, cel adevărat, în măsura în care mai exista vreo rămăşiţă de aşa ceva, detesta manifestările vulgare, ca şi Kate.

— Totuşi e foarte nostim, stărui, încercînd să rîdă în ton cu mulţimea. Ia uită-te acolo !

— Da, e nostim, dar mă bucur că nu-i pălăria mea, interveni Villiers.

— Ei, nu-i decît un joc, urmă Owen cu largheţe.

Dar se simţea stînjenit. Şi el purta o pălărie mare de pai, de model mexican, foarte vizibilă în relativa izolare a

rîndurilor de jos. După ce se foi în timp, își scoase pălăria și și-o așeză pe genunchi. Dar, din nefericire, pe creștetul lui bronzat apărea un petec de chelie.

În spate, deasupra lor, în sectorul locurilor nerezervate, se afla o mulțime compactă. Începură să arunce cu diverse lucruri. Bum! ateriză o portocală, țintită spre chelia lui Owen, dar care-l lovi în umăr. Privi în jur, cu neputincioasă furie, prin ochelarii lui cu ramă de bagă.

— În locul dumitale, mi-aș păstra pălăria pe cap, rosti Villiers cu răceală.

— Da, cred că-i mai înțelept, răspunse Owen cu prefăcută nonșalanță, punîndu-și din nou pălăria.

În acel moment, o coajă de banană atinse îngrijita și cocheta pălăriuță de panama a lui Villiers. Privi și el în jur cu răceală, ca o pasăre gata să sfîșie cu pliscul dacă i s-ar fi oferit prilejul, dar la fel de gata să-și ia zborul la cea mai mică amenințare.

— Ce scîrbă îmi fac! exclamă Kate.

Se creă o diversiune prin intrarea, pe poarta din fața lor, a fanfarelor militare, cu sclipitoarele lor instrumente argintii și aurii, ținute de muzicanți sub braț. Erau trei formații. Fanfara cea mai importantă urcă treptele și se așeză în dreapta, în marele spațiu de beton, acum pustiu, rezervat autorităților. Muzicanții acestei formații purtau uniforme cenușiu-închis, garnisite cu vipușcă roz, iar Kate se simți pe dată mai liniștită, de parcă s-ar fi aflat în Italia și nu în Mexico City. O fanfară cu instrumente argintii și uniforme maronii se așeză chiar în fața grupului nostru, cocoțată pe un spațiu gol, iar cea de-a treia *música* se instală în stînga, în partea de sus, cea mai îndepărtată, a amfiteatrului. Jurnalele anunțaseră că va participa și Președintele. Dar în Mexic, în zilele noastre, președinții nu se prea înghesuie la luptele cu tauri.

Fanfarele se instalară cu multă pompă, însă nu începură să cînte. Pantele amfiteatrului erau acum aglomerate

de ciorchini de oameni, şi totuşi existau încă spaţii goale, mai ales în sectorul rezervat autorităţilor. La mică distanţă, deasupra rîndului în care se afla Kate, atîrna o masă de oameni ca o ameninţare suspendată ; o senzaţie foarte neplăcută.

Erau orele trei şi mulţimii i se oferise o nouă diversiune. Numai că fanfarele, programate să înceapă la trei fix, continuau să şadă maiestuos, fără să scoată un sunet.

— *La música, la música,* urlau spectatorii cu autoritatea vocii mulţimii. Doar ei erau Poporul, şi revoluţiile fuseseră revoluţiile lor şi le cîştigaseră pe toate. Fanfarele erau fanfarele lor, prezente ca să-i distreze.

Dar fanfarele erau militare, ori armata era cea care cîştigase toate revoluţiile. Aşa încît revoluţiile fuseseră revoluţiile *lor,* şi ei erau prezenţi acolo doar pentru propria lor glorie.

Música pagada toca mal tono.[1]

Răgetele mulţimii se înălţau şi se retrăgeau spasmodic. *La música ! La música !* Răcnetul deveni brutal şi violent. Kate avea să şi-l amintească toată viaţa. *La música* ! Fanfara, însă, îşi etala nonşalanţa. Strigătele se prefăcură într-un urlet asurzitor : mulţimea degenerată din Mexico City !

În cele din urmă, cînd socoti ea de cuviinţă, fanfara în uniforme cenuşii garnisite cu roz începu să cînte : precis, marţial, elegant.

— Ce frumos ! se entuziasmă Owen. E într-adevăr bună ! Prima dată cînd ascult în Mexic o fanfară cu oarecare vigoare.

Melodia a fost elegantă, dar extrem de scurtă. S-ar fi zis că fanfara de-abia începuse, cînd piesa se şi termină. Muzicanţii îşi îndepărtară instrumentele de la gură, cu un gest de separare definitivă. Cîntaseră doar ca să se spună că au cîntat, scurtînd melodia pe cît posibil.

[1] Muzica plătită sună prost (sp.).

Música pagada toca mal tono,

Urmă o pauză sfîşiată de larmă, după care începu să cînte fanfara cu instrumente argintii. În sfîrşit, se făcuse trei şi jumătate sau chiar mai mult.

La un moment dat, ca la un semnal, masele înghesuite pe locurile nerezervate din mijlocul amfiteatrului năvăliră în hoarde şi ocupară locurile rezervate din rîndurile de jos. O izbucnire tumultuoasă de parcă explodase un rezervor, şi vulgul dichisit în costume negre, de duminică, începu să se reverse în puhoi pe lîngă trio-ul nostru înspăimîntat. În două minute, întreaga mişcare se potoli. Fără îmbrînceli şi înghionteli. Fiecare ins se ferea, pe cît cu putinţă, să-l atingă pe celălalt. Nu-ţi prea convine să-ţi loveşti vecinul cînd ştii că poartă un pistol la şold şi un cuţit la brîu. Aşa încît toate locurile din rîndurile de jos se umplură dintr-o dată, de parcă fuseseră inundate de valuri.

Kate se găsea acum în mijlocul mulţimii. Dar, din fericire, locul ei se afla deasupra culoarului gol care înconjura arena, aşa încît era cruţată cel puţin de neplăcerea ca cineva să-şi proptească spinarea de genunchii ei.

Oamenii forfoteau pe acest culoar, înainte şi înapoi, pe lîngă picioarele lor, încercînd să-şi găsească locuri în vecinătatea prietenilor, dar necutezînd să le ceară. Trei locuri mai încolo, pe acelaşi rînd, şedea un polonez care-l cunoştea pe Owen. Se aplecă şi-l întrebă pe mexicanul de lîngă Owen dacă n-ar vrea să schimbe locul cu el.

— Nu, răspunse mexicanul, vreau să şed pe locul meu.

— *Muy bien, Señor, muy bien*[1], îi spuse polonezul.

Spectacolul nu începea, iar oamenii continuau să se foiască în sus şi-n jos, ca nişte ciini de pripas, pe culoarul de sub picioarele lui Kate. Unii se gîndiră să profite de avantajul oferit de treapta pe care se odihneau gambele grupului nostru, şi se aşezară pe ea.

[1] Foarte bine, domnule, foarte bine (sp.).

Un individ greoi se instală chiar între genunchii lui Owen.

— Sper să nu se aşeze pe picioarele *mele*, spuse Kate îngrijorată.

— Eu n-am să le dau voie, declară Villiers, cu o hotărîre de pasăre de pradă. De ce nu-l împingi, Owen ? Fă-i vînt !

Villiers se uită încruntat la individul confortabil înserat între genunchii lui Owen. Acesta din urmă roşi şi rîse încurcat. Nu se pricepea să facă vînt oamenilor. Mexicanul întoarse capul şi se uită la cei trei albi furioşi.

Şi, după o clipă, alt mexican rotofei, în costum negru şi pălărie neagră se aşeză pe porţiunea de treaptă dintre picioarele lui Villiers. Dar Villiers reacţionă cu promptitudine. Îşi împreună pe dată picioarele sub posteriorul omului, care se pomeni aşezat pe o pereche de ghete, în timp ce o mînă îi împingea calm, dar hotărît umărul.

— Nu ! strigă Villiers în engleză. Locul ăsta e pentru picioarele mele. Ridică-te ! Ridică-te imediat !

Şi continuă, calm dar plin de emfază, să împingă umărul mexicanului.

Omul se ridică pe jumătate şi-i aruncă lui Villiers o privire asasină. Fusese supus unei violenţe fizice, şi unica replică nu putea fi decît moartea. Dar faţa tînărului american era atît de rece şi de absentă; doar ochii sticlindu-i cu o flacără primitivă, de pasăre de pradă, încît mexicanul rămase puţin fistîcit. Iar ochii lui Kate scăpărau de un dispreţ irlandez.

Individul se lupta cu complexul lui de inferioritate, propriu orăşenilor mexicani. Mormăi o scuză în spaniolă, explicînd că se aşezase doar pentru un minut, pînă cînd să se poată alătura prietenilor săi, şi arătă cu mîna spre rîndurile de jos. Villiers nu înţelese o boabă din spusele omului şi repetă :

— Nu-mi pasă despre ce-i vorba. Locul ăsta e pentru picioarele mele şi dumneata n-ai să şezi aici !

O, vatră a libertăţii ! O, tărîm al oamenilor liberi ! Care dintre aceşti doi bărbaţi avea să biruie în lupta împotriva încălcării unei libertăţi ? Individul cel gras era liber să se aşeze între picioarele lui Villiers, sau Villiers era liber să-şi păstreze spaţiul destinat picioarelor ?

Există tot felul de complexe de inferioritate, dar orăşeanul mexican suferă de o specie de complex foarte violent, care, odată stîrnit, îl face extrem de agresiv. De aceea intrusul îşi lăsă cu greutate, aproape cu o bufnitură, posteriorul pe ghetele lui Villiers, care se văzu nevoit, din dezgust, să-şi extragă picioarele de sub asemenea compresiune. Faţa tînărului păli în jurul nărilor, iar ochii căpătară acea privire sticloasă şi absentă a mîniei împotriva vulgului. Împinse cu sporită hotărîre umerii graşi, repetînd :

— Pleacă ! Pleacă ! N-ai să şezi aici !

Mexicanul, aflat pe propriul său teren şi zdravăn înfipt în propriu-i fundament, se lăsă împins, făcîndu-se că nu observă.

— Ce obrăznicie ! strigă Kate.

Privi cu ochi încărcaţi de scîrbă spatele gras, înveşmîntat în haina neagră mizerabil croită, ca şi cum ar fi fost cusută de mîna unei croitorese de femei. Cum poate arăta gulerul unei haine bărbăteşti atît de „lucrat în casă", atît de *„en famille"* ?

Villiers rămăsese cu o expresie încremenită pe faţa lui îngustă, de parc-ar fi avut un cap de mort. Îşi adunase întreaga-i voinţă de american, vulturul pleşuv al nordului se zbîrlise pînă la ultima-i pană. Individul *nu trebuia* să rămînă acolo. Dar cum să-l alunge ?

Tînărul era încordat de voinţa de a anihila intrusul care se insinuase asemenea unui gîndac, iar Kate îl ajuta, folosindu-şi maliţiozitatea irlandeză.

— Nu te întrebi ce croitor o fi având ? spuse ea cu un tremur în glas.

Villiers se uită la haina neagră, atît de femeiască a mexicanului, și-i făcu lui Kate o grimasă șmecheră.

— N-aș crede să aibă vreun croitor. Probabil că și-a lucrat-o singur.

— Așa o fi, rîse Kate cu răutate.

Era prea mult. Omul se ridică, parcă împuținat la trup, și se îndreptă spre alt loc.

— Victorie ! exclamă Kate. Owen, nu poți face și tu același lucru ?

Owen rise stînjenit, privind în jos la spinarea omului dintre picioarele lui, ca și cum s-ar fi uitat la un ciine turbat care stătea cu spatele la el.

— Din păcate, s-ar părea că încă nu-i momentul, răspunse el cam jenat, întorcîndu-și nasul dinspre mexicanul care-l folosea drept spetează.

Urmă o exclamație colectivă. Doi călăreți în uniforme viu colorate și ținînd în mînă lănci lungi își făcuseră apariția în ring. Făcură turul arenei, apoi se postară, la două santinele, de o parte și de alta a tunelului prin care intraseră. Pe urmă, un șir de patru toreadori, purtînd uniforme strînse pe corp, ornate cu broderii de argint, înaintară în pas de marș. Se împărțiră doi cîte doi și făcură turul arenei, pornind în direcții opuse, pînă cînd se întîlniră în fața sectorului destinat autorităților, unde prezentară salutul.

Deci așa arăta o luptă cu tauri ! Kate se simți străbătută de un fior de dezgust.

În sectorul autorităților se găseau foarte puține persoane și în nici un caz doamne strălucitoare cu piepteni înalți de bagă și mantile din dantelă. Doar cîțiva indivizi fanați, cu înfățișări burgheze lipsite de gust, și vreo cîțiva ofițeri în uniformă. Președintele nu venise.

Nici o strălucire, nici un farmec. Cîțiva inși banali, plasați într-o cadă de beton, erau cei aleși, iar patru în

groteşti, cu înfăţişări efeminate în costumele lor cu zorzoane, lipite pe corp, erau eroii. Fundurile grăsune, părul strîns într-o codiţă strîmbă pe spate şi feţele complet rase făceau ca aceşti preţioşi toreadori să arate ca nişte eunuci, sau ca nişte femei în pantaloni colanţi.

Ultima dintre iluziile lui Kate cu privire la coride se dezumflă ca un balon. Aştia erau răsfăţaţii mulţimilor ? Aştia erau bravii toreadori ? Bravi ? La fel de bravi ca ucenicii de măcelari. Cuceritorii care dădeau gata femeile ? Pfui !

Mulţimea scoase un *Ah* ! de satisfacţie. În arenă ţîşnise un taur scund, cenuşiu, cu coarne lungi, puternice. Începu să alerge orbeşte, de parcă venea din întuneric, gîndind probabil că dăduse de libertate. Apoi se opri brusc, văzînd că nu era liber, ci îngrădit într-un mod necunoscut de el pînă atunci. Părea complet zăpăcit.

Un toreador făcu un pas înainte şi începu să fluture în faţa taurului, ca pe un evantai, o capă roz. Taurul se cabră jucăuş, făcu o săritură frumoasă şi se repezi fără prea multă furie în capă. Toreadorul îşi agită capa peste capul taurului, şi animalul începu să se învîrtească de colo-colo prin arenă, încercînd să se elibereze.

Văzînd bariera de lemn care înconjura ringul şi dîndu-şi seama că putea privi pe deasupra ei, îşi închipui că va reuşi să o şi sară. Şi astfel ajunse în culoarul sau coridorul circular în care stăteau îngrijitorii arenei.

Cu aceeaşi promptitudine, îngrijitorii săriră peste barieră în arena lipsită acum de taur.

Animalul înaintă bănuitor pe culoar pînă cînd ajunse la o deschidere prin care pătrunse din nou în arenă.

Simultan, îngrijitorii săriră din nou îndărăt în culoar, unde se postară de veghe.

Tăurașul păşea acum şovăielnic şi puţin iritat. Toreadorii îşi fluturară capele în faţa lui, şi animalul se abătu din drum. Pînă cînd cursa lui nesigură îl duse în locul

în care unul dintre călăreții înarmați cu lănci stătea nemișcat pe cal.

Kate își dădu brusc seama, cu o împunsătură de groază, că ochii cailor erau legați cu o bandă groasă, neagră. Da, și calul celuilalt picador era legat la ochi.

Taurul înaintă suspicios spre calul nemișcat care-și purta călărețul cu prăjina lungă ; o mîrțoagă bătrînă, deșirată, care nu s-ar fi urnit din loc pînă-n Ziua de Apoi, decît dacă i-ar fi dat cineva pinteni.

O, umbre ale lui Don Quijote ! O, cei patru călăreți spanioli ai apocalipsului ! Acesta de aici era cu siguranță unul dintre ei.

Picadorul își întoarse încet mîrțoaga, pînă se găsi față-n față cu taurul, apoi se înclină ușor și își înfipse lancea în spinarea animalului. Taurul își lăsă capul în piept, cutremurîndu-se surprins și, ca și cum calul ar fi fost o viespe uriașă care-l înțepase pușternic, se năpusti cu coarnele drept în burta patrupedului. Fără mult zgomot, cal și călăreț se prăbușiră, ca un monument răsturnat.

Călărețul se tîrî afară de sub trupul calului și o luă la fugă cu lance cu tot. Mîrțoaga, buimăcită de cele întîmplate, se strădui să se ridice, copleșită parcă de o mută neînțelegere a faptelor. Iar taurul, cu o tăietură roșie în spinare din care se prelingea o dîră de sînge negricios, stătea locului, privind în jur cu aceeași disperată uimire.

Dar rana era dureroasă. Văzu ciudata imagine a calului pe jumătate înălțat de la pămînt, încercînd să se ridice în picioare. Și simți miros de sînge și de măruntaie.

Drept care, șovăitor, ca și cum nu prea știa ce ar trebui să facă, taurul își lăsă din nou capul în piept și își împinse iar coarnele bogate, ascuțite, în pîntecele calului, scormonindu-l pe dinăuntru cu un fel de vagă satisfacție.

Niciodată în viața ei nu fusese Kate mai surprinsă. Pînă în ultimul moment nutrise încă speranța unei demonstrații de vitejie. Și, înainte de a-și fi dat bine seama de

eea ce se întîmplă, se pomenise asistînd la spectacolul unui taur rănit, cu spinarea însîngerată, străpungînd cu coarnele burta unui cal bătrîn, doborît la pămînt.

Şocul o covîrşise total. Venise să vadă un spectacol cavaleresc. Pentru asta plătise. Şi, în schimb, lașitate umană, bestialitate, miros de sînge, un iz înțepător de haţe sparte, revărsate ! Îşi întoarse capul.

Cînd se uită din nou, văzu calul tîrîndu-se greoi, ameţit, afară din ring, cu o minge roşiatică de intestine încîlcite care-i atîrna din abdomen, bălăbănindu-i-se între picioarele care i se mişcau automat.

Şi încă o dată şocul uluirii o făcu aproape să-şi piardă cunoştinţa. Auzi confuz zgomot de aplauze venind din mulţimea amuzată. Şi polonezul acela pe care i-l prezentase Owen se aplecă spre ea şi-i spuse într-o engleză oribilă :

— Acum, domnişoară Leslie, vezi şi dumneata ce înseamnă Viaţa. Acum ai ce scrie în scrisorile pe care le trimiţi în Anglia.

Se uită cu repulsie la faţa lui bolnăvicioasă şi regretă că Owen îi făcuse cunoştinţă cu un individ atît de sordid.

Apoi îşi întoarse privirea spre Owen. Nasul i se ascuţise ca al unui băieţaş gata să verse, dar care ţine să urmărească măcelul cu întreaga atenţie, ştiind că-i este interzis să se uite.

Villiers, tînăra generaţie, arăta încordat şi nepăsător în acelaşi timp, savurîndu-şi senzaţia tare. Lui nici măcar nu-i venea să verse. Gusta elementul senzaţional, fără emoţie, cu răceală ştiinţifică, dar cu intensitate.

Şi Kate simţi un val de ură împotriva acestui americanism rece şi lipsit de scrupule, avid de senzaţional.

— De ce n-a schiţat calul nici o mişcare ? De ce n-a fugit de taur ? îl întrebă cu uimire îngrozită pe Owen.

Acesta din urmă îşi limpezi gîtlejul înainte de a-i răspunde :

— N-ai văzut ? Era legat la ochi.

— Dar n-a simțit *mirosul* taurului ?

— Se pare că nu. Aduc aici caii cei mai bătrîni și rebegiți, ca să-i lichideze. Știu că-i îngrozitor, dar asta-i regula jocului.

Cum mai ura Kate expresii ca „regula jocului" ! Și ce semnificație avea ? Se simțea umilită, strivită de un simț al indecenței umane, al lașității acestei specii pe două picioare. În acel spectacol „cavaleresc" nu văzuse altceva decît o respingătoare lașitate. Educația și mîndria ei naturală se simțeau insultate.

Îngrijitorii de pe ring curățaseră toate resturile și presăraseră nisip proaspăt. Toreadorii se jucau cu taurul, desfășurîndu-și capele de măscărici pe toată lungimea brațului. Și animalul, cu rana dureroasă în spinare, se zbințuia nebunește, alergînd de la o capă la alta.

Pentru prima dată taurul i se păru lui Kate a fi un animal idiot. Se temuse întotdeauna de tauri, frica fiindu-i însă temperată de respectul purtat acestei bestii mîțraice [1]. Și acum își dădea seama cît e de prostănac, în ciuda coarnelor lungi și a bărbăției atît de vizibile. De fiecare dată se năpustea orbește și țîmpește în cîrpa roșie, iar toreadorii săreau în lături ca niște fetișcane cu șolduri durdulii, care încearcă să-și pună farmecele în valoare. Probabil că toate astea presupuneau dibăcie și curaj, dar *păreau* o stupiditate.

Orbește și țîmpește, taurul se repezea de fiecare dată cu coarnele în cîrpă, numai pentru că aceasta îi flutura în fața ochilor.

— Dă buzna în *oameni*, idiotule ! strigă Kate, copleșită de enervare. Năpustește-te în oameni, nu în capă !

— Niciodată nu fac asta, nu-i curios ? îi răspunse Villiers, cu interes rece, științific. Se spune că nici un toreador n-ar înfrunta o vacă, pentru că vaca se repede

[1] Mithras — zeul luminii și adevărului la vechii persani.

la el și nu la capă. Dacă și taurul ar proceda la fel, n-ar mai exista lupte cu tauri. Imaginează-ți !

Acum Kate se simțea plictisită. Prostia taurului și trucurile toreadorilor săltăreți o plictiseau. Chiar și în momentul cînd unul dintre *banderilleros* se înălță în vîrful picioarelor, cambrîndu-și posteriorul grăsuliu și, cu agilitate și precizie, aruncă de la înălțime două săgeți ascuțite, cu zorzoane la capăt, în spinarea taurului, Kate nu încercă nici un sentiment de admirație. Oricum, una dintre săgeți căzu pe jos, dar taurul o luă la goană, cu cealaltă săgeată clătinîndu-se și legănîndu-se într-o nouă rană însîngerată.

Taurul nu mai voia acum decît să scape, să fugă. Sări din nou barieră și intră în culoarul îngrijitorilor. În aceeași clipă, oamenii săriră în arenă. Taurul alergă un timp pe coridorul circular, apoi execută un salt frumos îndărăt pe ring. Zdup, săriră îngrijitorii înapoi în culoar. Animalul făcu înconjurul ringului, ignorîndu-i pe toreadori, după care sări iar pe culoar. Automat, îngrijitorii săltară în arenă.

Kate începea să se amuze acum cînd cîinii de oameni fugeau să-și apere pielea.

Și iarăși văzu taurul în arenă, alergînd nebunește de la o capă la alta. Un *banderillero* își pregătise alte două săgeți. Dar unul dintre picadori înaintă cîțiva pași pe mîrțoaga lui legată la ochi. Taurul îi ignoră și pe aceștia și continuă să fugă de parcă ar fi căutat ceva ; tot timpul părea să caute, cu înfrigurare, ceva. Apoi rămase locului și izbi cu copita în pămînt, de parcă ar fi dorit ceva. Un toreador îi veni în față și începu să-și agite capa. Hop, sări taurul, cu coada în aer, și dădu buzna cu coarnele — în cîrpă, firește. Toreadorul se feri în lături, cu o unduioasă mișcare de femeie, apoi se îndepărtă. Foarte drăguț !

Taurul, tot alergînd și săltînd și izbind cu copita, se apropiase din nou de curajosul picador. Și curajosul pica-

dor mai înainte puţin pe anticul său armăsar, se înclină în faţă şi îşi împlîntă vîrful lăncii în spinarea taurului. Animalul înalţă capul, iritat şi uluit. Ce dracu !

Văzu calul şi călăreţul. Calul stătea cu acea neajutorată monumentalitate a unui mînz, aşteptînd, parcă, răbdător ca între două aruncări de săgeţi stăpînul să-i ofere lapte. Cît de straniu i s-o fi părut cînd taurul, zbenguindu-se uşor ca un căţel, îşi lăsă capul în piept şi îşi înfipse coarnele în burta lui, răsturnîndu-l cu călăreţ cu tot, aşa cum ai răsturna un cuier cu o pălărie în vîrf.

Taurul privi cu iritată uimire la acea neinteligibilă încîlceală de cal şi călăreţ, care se rostogolea pe jos, cîţiva metri mai încolo. Se apropie ca să investigheze. Călăreţul reuşi să se elibereze şi o luă la fugă. Iar toreadorii, alergînd cu capele lor fluturătoare, îndepărtară taurul. Animalul porni să se răsucească pe loc, asaltînd din nou mantiile căptuşite cu mătase.

Între timp, un îngrijitor care izbutise să ridice calul în picioare, îl conducea încet spre ieşirea de sub sectorul autorităţilor. Calul abia de se tîra. Taurul, zbînţuindu-se de la o mantie roză la una roşie, de la o cîrpă la alta, fără să prindă nimic, se enervase şi se plictisise de jocul cu mantia. Sări încă o dată pe culoar şi începu să alerge, vai ! tocmai spre ieşirea pe unde dădea să se retragă, şchiopătînd din greu, calul rănit.

Kate ştiu ce o să urmeze. Înainte de a-şi fi putut întoarce privirea, taurul atacă, din spate, calul, îngrijitorii o luară la sănătoasa, şi unul dintre coarne se înfipse absurd în burta calului, printre picioarele dindărăt. Calul se prăvăli cu botul în pămînt şi trupul răsucit, în timp ce cornul taurului îi scormonea viguros măruntaiele. Un morman de mate se revărsă din burtă. Şi o duhoare pestilenţială. Şi chiotele de fericire ale mulţimii !

Această frumoasă întîmplare se petrecuse în direcţia sectorului în care şedea Kate, nu departe de locul ei. Majoritatea spectatorilor se ridicaseră în picioare, lun-

gîndu-şi gîturile peste barieră ca să vadă deznodămîntul încîntătorului spectacol.

Kate simţi că, dacă mai priveşte o singură clipă, face o criză de isterie. Nu se mai putea stăpîni.

Se uită la Owen ; arăta ca un băieţaş care făcuse o poznă şi rămăsese cu gura căscată.

— Eu plec, spuse Kate, ridicîndu-se.

— Pleci ? strigă el uimit şi îngrozit, întorcîndu-şi spre ea faţa roşie şi fruntea cheală.

Dar Kate o şi pornise în direcţia tunelului de ieşire.

Owen veni după ea alergînd fistîcit şi izbindu-se de mulţime în toate direcţiile.

— Chiar pleci ? o întrebă cu mîhnire cînd o ajunse din urmă la gura tunelului boltit.

— Trebuie, trebuie să ies de aici ! strigă ea. Tu rămîi.

— Zău ? murmură el, sfîşiat de nehotărîre.

Scena iscase o atitudine ostilă din partea mulţimii. Să părăseşti o coridă înseamnă o insultă naţională.

— Nu veni cu mine ! Rămîi ! O să iau un tramvai, îi şopti ea în grabă.

— Zău ? Crezi într-adevăr că te poţi descurca ?

— Perfect. Rămîi, te rog. La revedere. Nu mai pot suporta duhoarea asta.

Owen îşi întoarse capul, asemenea lui Orfeu aruncînd o privire îndărăt în infern, şi porni şovăielnic spre locul lui.

Nu era un lucru uşor, pentru că multă lume se ridicase acum în picioare şi se înghesuia spre ieşire. Cei cîţiva stropi răzleţi care căzuseră la început se transformaseră într-o ploaie torenţială. Oamenii încercau să se refugieze pe sub adăposturi ; dar Owen, nepăsător, îşi croi drum spre locul lui, îmbrăcă impermeabilul şi rămase nemişcat, în timp ce ploaia îi scălda capul chel. Se afla tot atît de aproape de o criză de isterie ca şi Kate. Dar avea convingerea că asta însemna viaţa. Vedea VIAŢA cu ochii, şi ce-şi poate dori mai mult un american ?

„Ar putea la fel de bine să asiste şi să se extazieze de diareea cuiva !" fu gîndul care trecu prin mintea năucă şi totuşi irlandeză a lui Kate.

Şi iat-o acum sub bolta uriaşă de beton, ameninţată de presiunea publicului care se îngrămădea îndărătul ei. Fiind cu faţa spre ieşire, văzu rafala de afară, dincolo de porţile mari de lemn care-i dădeau acces la libertatea străzii. Doamne, să se vadă în stradă, scăpată de iadul ăsta, liberă !

Dar ploua cu găleata. Mărunţii ostaşi în uniforme şleampete se strînseseră sub portalul de cărămidă, adăpostindu-se. Iar porţile de lemn erau aproape închise. Te pomeneşti că n-or să-i dea drumul să plece ! Doamne, ce grozăvie !

Zăbovi nehotărîtă în faţa aversei tropicale. Ar fi zbughit-o afară; dar se gîndea cum o să arate cînd apa o să-i lipească de trup rochia subţire de voal. Şovăia pe muchia prăpastiei.

În spatele ei, mulţimea venea în valuri prin capătul dinspre interior al tunelului. Kate stătea singură şi oripilată, tînjind după libertatea care nu-i era îngăduită. Mulţimea era aţiţată pentru că plăcerea îi fusese întreruptă, şi oamenii se perpeleau pe jăratic, ca nu cumva să piardă ceva. Slavă Domnului, cei mai mulţi se aglomeraseră la intrarea interioară a tunelului. Kate se apropie şi mai mult de ieşirea dinspre stradă, gata să ţîşnească afară în orice moment.

Ploaia continua să cadă cu aceeaşi intensitate. Şi ea aştepta la margine, ţinîndu-se pe cît posibil mai departe de grosul mulţimii. Faţa ei avea expresia încordată, împietrită a unei femei gata să cadă într-o criză de isterie. Nu izbutea să-şi alunge din ochi ultima imagine a calului zăcînd pe jos, cu trupul răsucit şi crupa înălţată, în timp ce cornul taurului îi străpungea încet, ritmic, măruntaiele. Calul arăta atît de pasiv şi de grotesc. Şi cu intestinele curgîndu-i.

Dar acum era supusă unei noi terori : gloata de la intrarea tunelului. Deschiderea boltită se umplea din ce în ce, dar mulțimea nu se apropiase încă de locul unde stătea ea. Se înghesuiau cu toții la capătul dinspre interiorul arenei.

Cea mai mare parte erau țoape în costume orășenești, corciturile unui oraș corcit. Doi bărbați urinau la zid, creîndu-și o destindere a stării de surescitare. Un tată își adusese cu generozitate băiețașii ca să vadă spectacolul, și acum stătea, gras și șleampăt, ocrotindu-i cu paternă bunăvoință. Copiii erau doi mucoși, — cel mai mare abia de avea zece ani — dichisiți în haine de duminică. Și chiar că aveau nevoie de binevoitoarea ocrotire paternă, pentru că arătau dărîmați, palizi și trași la față în urma grozăviilor la care asistaseră. Cel puțin pentru acești copii luptele cu tauri nu vor însemna o plăcere naturală, ci un gust impus. Mai erau și alți copii, cu mame grase în rochii de satin negru, soioase și albite la gît din cauza supraabundenței de pudră. În ochii acestor mame dolofane strălucea un licăr de plăcere excitată, aproape sexuală, dezgustător în contrast cu cărnurile molatice, pasive.

Kate, în rochia ei subțire, fu străbătută de un tremur, pentru că ploaia era destul de rece. Privi printre șiragurile de stropi la porțile șubrede ale gardului ce împrejmuia amfiteatrul, la soldații pitici, închirciți în uniformele lor ieftine, din pînză rozalie, și la fîșia lividă de stradă care se zărea, inundată acum de șuvoaie de apă murdară. Vînzătorii de dulciuri se refugiaseră claie peste grămadă în dughenile de *pulque*, dintre care una purta firma sinistră : *A ver que Sale*.[1]

Senzația de repulsie o înspăimînta mai mult ca orice altceva. Vizitase numeroase orașe din lumea întreagă, dar Mexico City avea o urîțenie intrinsecă, un fel de duh

[1] Să vezi ce mai iese (sp.).

malign, care făcea ca, prin comparație, Neapole să pară un oraș vesel și atrăgător. Kate se temea, o înfricoșa gîndul că în orașul ăsta orice ar atinge-o, ar contamina-o de acea malignitate insidioasă. Dar știa prea bine că singurul lucru pe care-l avea de făcut era să-și păstreze mintea limpede.

Un ofițer scund, în uniformă, purtînd o pelerină largă, albastru-deschis, își făcea drum prin mulțime. Era scurt, negricios și avea o barbă mică, brună, un fel de barbișon. Se strecură prin gloata îngrămădită la intrarea interioară, tăindu-și drum cu o calmă discreție și totuși cu o curioasă gravitate indiană. Din cînd în cînd, atingea delicat pe cîte cineva cu mîna-i înmănușată și murmura, aproape imperceptibil, formula *Con permiso* [1], părînd să se afle însă la o distanță kilometrică de orice contact uman. Era și curajos, pentru că în orice moment exista posibilitatea ca vreun mocofan să tragă în el, din cauza uniformei. Dar lumea îl cunoștea. Kate își dădu seama de acest lucru după rînjetele batjocoritoare, sau stingherite care apăruseră pe multe dintre chipurile de față, și după exclamațiile : „Generalul Viedma ! Don Cipriano !"

Ofițerul se îndreptă spre Kate și o salută, înclinîndu-se cu o ușoară sfială :

— Sînt generalul Viedma. Doriți să plecați ? Dați-mi voie să vă conduc la un automobil, i se adresă el în cea mai englezească engleză, care suna straniu în contrast cu fața-i măslinie, și oarecum rigid în gura lui moale.

Avea ochi negri, ochi ce radiau întunecimea aceea lucioasă care pe Kate o obosea ; dar cu o curioasă tăietură piezișă, sub niște sprîncene negre foarte arcuite. Ceea ce îi dădea un aer de ciudată detașare, de parcă privea viața cu sprîncenele înălțate. Felul lui de a fi era aparent stăpînit dar, în realitate, probabil, pe jumătate sălbatic, timid și impetuos și, mai ales, dezaprobator.

[1] Îmi dați voie (sp.).

— Mulțumesc frumos, răspunse ea.

Generalul făcu semn unui soldat de la poartă.

— O să vă trimit cu automobilul prietenului meu, e mai bine decît cu un taxi. Nu vă plac luptele cu tauri ?

— Nu ! E oribil ! Dar, vă rog, comandați-mi un taxi. Nu e nici un pericol.

— Mă rog, ostașul s-a și dus după automobil. Sînteți englezoaică, nu ?

— Irlandeză.

— A, irlandeză, replică el cu o sclipire de zîmbet.

— Vorbiți extraordinar de bine engleza, spuse Kate.

— Da. Mi-am făcut studiile în Anglia. Am locuit acolo timp de șapte ani.

— Da ? Numele meu e doamna Leslie.

— Ah, Leslie ! Am cunoscut un James Leslie la Oxford. A fost ucis în război.

— Da. Era fratele soțului meu.

— Nu mai spuneți !

— Ce mică e lumea ! observă Kate.

— Într-adevăr.

Urmă o pauză de conversație.

— Și domnii care vă însoțeau sînt...

— Americani, răspunse Kate.

— Americani ! A, da !

— Cel mai în vîrstă e vărul meu — Owen Rhys.

— Owen Rhys ! A, da ! Cred că am citit în ziar o notiță care anunța că vă aflați aici, să vizitați Mexicul.

Vorbea cu o voce ciudat de liniștită, parcă reținută, și ochii ageri se uitau cînd la ea, cînd de jur împrejur, ca ai unui om care se așteaptă tot timpul să fie prins într-o ambuscadă.

— Notița aceea nu era prea amabilă, ripostă Kate. Cred că nu le place faptul că locuim la hotelul San Remo. E un hotel prea modest și străin. Dar nici unul dintre noi nu e bogat și apoi l-am preferat altor hoteluri.

— Hotel San Remo ? Unde vine ?

— Pe Avenida del Perú. N-aţi vrea să ne faceţi o dată o vizită şi să-i cunoaşteţi pe vărul meu şi pe domnul Thompson ?

— Vă mulţumesc. Vă mulţumesc. Eu nu prea ies în oraş. Dar vă voi face o vizită dacă îmi îngăduiţi, şi poate că veţi veni şi dumneavoastră trei să mă vizitaţi la locuinţa prietenului meu, Señor Ramón Carrasco.

— Cu plăcere, răspunse Kate.

— Foarte bine. Atunci cînd aş putea **veni ?**

Kate îi fixă o dată şi adăugă :

— Nu trebuie să vă lăsaţi impresionat de hotel. E mic, într-adevăr, şi aproape tot personalul e italian. Dar am încercat la hotelurile mari, şi am găsit că toate au o atmosferă deprimantă, îngrozitoare. Nu pot suporta să mă simt înconjurată de prostituţie. Şi apoi insolenţa ieftină a personalului ! Nu ! Se poate ca San Remo să fie un hotel mai rudimentar, dar e intim şi uman, n-are o atmosferă putredă. E întocmai ca Italia, aşa cum am cunoscut-o eu, cuviincioasă şi însufleţită de generozitate umană. Cred că în Mexico City pluteşte un duh rău, subteran.

— Mă rog, răspunse el, hotelurile sînt proaste. E trist, dar se pare că străinii îi văd pe mexicani mai răi decît sînt în realitate. Iar Mexicul, sau ceva din el, îi face pe străini mai răi decît sînt la ei acasă.

Vorbea cu oarecare amărăciune.

— Poate **că ar trebui să ne ferim** de a veni aici, spuse ea.

— Poate că da, răspunse generalul, înălţînd uşor din umeri. Şi totuşi nu cred aşa ceva.

Căzu în muţenie. Ciudat cum faţa lui îi reflecta toate stările de spirit, furie, neîncredere, tristeţe, stăpînire de sine, apoi iarăşi furie, toate tălmăcite prin mici valuri de roşeaţă, într-un mod oarecum naiv.

— Parcă a mai stat ploaia, observă Kate. Cînd vine mașina ?

— E aici, așteaptă de cîtva timp.

— Atunci o să plec.

— Dacă doriți, răspunse el privind cerul. Dar continuă să plouă și rochia dumneavoastră e foarte subțire. Trebuie să luați pelerina mea.

— O, spuse ea, înfiorîndu-se. Nu sînt decît doi metri pînă la mașină.

— Ploaia e încă destul de repede. E mai bine sau să așteptați, sau să-mi dați voie să vă împrumut pelerina.

Își scoase cu o mișcare rapidă pelerina de pe spate și i-o întinse. Aproape fără să-și dea seama, Kate își întoarse umerii și generalul îi puse pelerina. Kate și-o strînse în jurul trupului și alergă spre poartă de parcă încerca să evadeze. Ofițerul o urmă, cu un pas ușor milităresc. Ostașii salutară cam neglijent, iar el le răspunse cu un gest scurt.

La poartă aștepta un Fiat nu prea nou, cu un șofer într-o haină cadrilată, roșu cu alb. Șoferul îi deschise portiera, Kate își scoase pelerina de îndată ce intră în mașină și i-o întinse generalului. Acesta rămase cu ea pe brat.

— La revedere, îi spuse ea. Vă mulțumesc foarte mult. Deci ne vedem marți. Puneți-vă pelerina.

— Da, marți. O duci pe doamna la Hotel San Remo, Calle de Perú, adăugă el, adresîndu-se șoferului. Doriți să vă întoarceți la hotel, nu ?

— Da, răspunse ea, însă pe dată își schimbă părerea. Nu, să mă ducă la Sanborn, unde pot să stau într-un colț și să beau un ceai care să mă liniștească.

— Să vă liniștească în urma luptei cu tauri ? întrebă el cu o nouă sclipire de zîmbet. Gonzales, o duci pe doamna la Sanborn.

Salută, se înclină și închise portiera.

Kate se lăsă pe spate, răsuflînd ușurată. Ușurarea de a fi scăpat din locul acela înfiorător. Chiar și ușurarea de a fi scăpat de omul acela amabil. Fusese extraordinar de amabil. Dar o făcuse să simtă că ar dori să se descotorosească de el. Avea acel aer greu, de neagră fatalitate mexicană, care îi dădea ei o senzație de împovărare. Manierele lui liniștite, ciudata stăpînire de sine, aproape agresivă ; și, în același timp, o nervozitate, o nesiguranță ! Melancolia lui apăsătoare, și totuși zîmbetul spontan, naiv, copilăresc. Ochii aceia negri, ca două nestemate negre, în care nu te puteai uita, și care te pîndeau cu atenție. Și care, poate, așteptaseră un semn de recunoștință, de căldură umană. Poate !

O cuprinse iar acel sentiment, care o mai încercase și altădată, că Mexicul atîrna ca un blestem în destinul ei. Ceva atît de greu, de oprimant, ca un șarpe uriaș tolănit, încolăcit, care-ți dă impresia că nu se mai poate ridica.

Se simți bucuroasă cînd se instală într-un colț al cafenelei, bucuroasă să se afle din nou în mijlocul unei lumi cosmopolite, bucuroasă să soarbă ceaiul, să mănînce o tartă cu căpșuni și să încerce să uite.

Capitolul II

UN CEAI LA TLACOLULA

Owen se întoarse la hotel pe la șase și jumătate, obosit, aținat, cu un aer de vagă vinovăție, și foarte necăjit pentru că o lăsase pe Kate să plece singură. Și acum, cînd totul se terminase, avea o stare de spirit cam posomorită.

— Cum te-ai descurcat ? strigă în momentul cînd dădu cu ochii de ea, speriat ca un băieţaş din cauza lipsei lui de politeţe.

— M-am descurcat de minune. M-am dus la Sanborn să-mi iau ceaiul, şi am mîncat o tartă cu căpşuni — delicioasă !

— Bravo ţie ! rîse el uşurat. Deci n-ai fost prea dărîmată de spectacol. Ce bine-mi pare ! După ce te-am lăsat să pleci, m-am simţit ros de remuşcări. Mi-am imaginat tot felul de calamităţi care se pot întîmpla în Mexic — un şofer care să te ducă în cine ştie ce loc îndepărtat şi singuratic şi să te prade, şi aşa mai departe — dar de fapt *ştiam* că ai să ajungi cu bine. Oh, ce groaznic a fost — ploaia... şi oamenii care aruncau cu tot felul de chestii în chelia mea... şi caii aceia... n-a fost oribil ? Mă minunez că mai sînt încă viu.

Rîse cu obosită excitare, ducîndu-şi o mînă la stomac şi învîrtindu-şi ochii în cap.

— Nu eşti muiat pînă la piele ? îl întrebă Kate.

— Sînt ud leoarcă — sau cel puţin am fost. Mi s-au mai uscat hainele. Fulgarinul meu nu face doi bani — trebuie să-mi cumpăr altul. Vai, dar ce-am pătimit ! Ploaia curgînd şiroaie pe capul meu chel şi lumea aruncîndu-mi cu portocale în cap. Şi pe urmă, făcîndu-mi reproşuri că te-am lăsat să pleci singură. Şi totuşi a fost unica luptă cu tauri pe care aveam s-o văd vreodată. Am plecat înainte de a se fi terminat. Puştiul n-a vrut să vină cu mine. Cred că-i încă acolo.

— Şi a fost la fel de înfiorător ca la început ? întrebă ea.

— Nu ! Nu ! N-a mai fost aşa. Prima parte a fost cea mai cumplită — masacrul cailor ălora ! A, au mai fost omorîţi doi cai. Şi *cinci* tauri ! Un adevărat măcel. Dar au fost şi părţi frumoase — toreadorii ăia au făcut isprăvi grozave. Unul dintre ei a stat pe capă în timp ce un taur se repezea la el.

— Cred că dacă aș ști sigur că unul dintre toreadorii ăștia grozavi o să fie luat în coarne de taur, m-aș mai duce și eu să particip la o coridă. Doamne, cum îi detest ! Pe cît îmbătrînesc, pe atît mai respingătoare mi se pare speța umană. Taurii sînt mult mai onești.

— Ah, da ! răspunse Owen distrat. Exact. Totuși toreadorii au dat dovadă de mare măiestrie ; foarte frumos. Într-adevăr, sînt foarte curajoși.

— Vax ! pufni Kate. Curajoși ! Cu toate cuțitele și lăncile și mantiile și săgețile lor — și știind exact cum o să reacționeze taurul. Nu-i decît spectacolul unor ființe umane care torturează animale, cu indivizii ăia vulgari care se împăunează, arătînd cu cîtă măiestrie știu ei să rănească un taur. Niște copii cruzi care rup aripile mușteloor — asta sînt ! Numai că-s maturi, sînt niște ticăloși, nu niște copii. Ah, ce-aș mai vrea să fiu taur, numai pentru cinci minute ! Niște ticăloși, asta sînt !

— Mă rog, rîse Owen, stînjenit. Or fi.

— Și asta se numește demonstrație de virilitate ! Atunci, slavă Domnului de o mie de ori că sînt femeie și știu să recunosc lașitatea și josnicia acolo unde le văd.

Owen rîse din nou, jenat.

— Du-te sus și schimbă-ți hainele, îi spuse ea. Altfel ai să mori.

— Da, cred că asta trebuie să și fac. Simt că aș putea să mor în orice moment. Bun, atunci ne vedem la cină. Peste o jumătate de oră îți bat la ușă.

Kate se așeză, încercînd să coasă, dar mîna îi tremura. Nu-și putea scoate din minte arena, și parcă ceva se năruise înăuntrul ei.

Își îndreptă spatele și oftă. Era într-adevăr foarte furioasă, chiar și pe Owen. El, care de obicei era atît de sensibil, de bun. Dar se lăsase contaminat de acea boală modernă a toleranței. Trebuia să tolereze orice, chiar și un lucru care-l revolta. Asta numea el Viață ! Probabil că în

după masa de azi simţise că *a trăit*. Era avid pînă şi de cele mai sordide senzaţii.

În timp ce ea se simţea de parcă mîncase ceva care o intoxicase. Dacă asta se numea Viaţă !

Ah, bărbaţii, bărbaţii ! Toţi aveau un element putred în ei, o stranie perversitate care făcea ca şi lucrurile cele mai morbide, cele mai respingătoare să li se pară a fi viaţă. Viaţă ? Şi ce e viaţa ? Un păduche care zace cu burta în sus şi dă din picioare ? Pfui !

Pe la ora şapte se întoarse Villiers şi bătu la uşa camerei ei. Arăta palid, tras la faţă, dar cu acel aer de pasăre care a înfulecat un ghemotoc de bălegar.

— O, a fost MĂREŢ ! exclamă el, lăsîndu-şi greutatea trupului pe un picior. MĂREŢ ! Au omorît *şapte* TAURI.

— Din nefericire, nu şapte viţei, spuse Kate, din nou înadată de furie.

Villiers reflectă o clipă, ca să sesizeze poanta, apoi rîse. Mînia ei constituia pentru el o nouă sursă de amuzament.

— Nu şapte viţei graşi, dar după ce ai plecat tu au mai omorît nişte cai.

— Nu vreau să aud ! răspunse ea cu răceală.

Villiers rise, simţindu-se oarecum eroic. La urma urmei, îţi trebuie tărie ca să te poţi uita cu calm la sînge şi la intestine perforate ; ba chiar cu o senzaţie de plăcere. Tînărul erou ! Numai că avea cearcăne negre pe sub ochi, ca după o noapte de desfrîu.

— Vai ! începu el cu o expresie uşor ruşinată. Nu vrei să auzi nici ce-am făcut după aceea ? M-am dus la hotelul unde locuieşte toreadorul principal şi l-am găsit trîntit pe pat, complet îmbrăcat, şi fumînd un trabuc. Ca un fel de Venus masculină care nu se dezbracă niciodată. Colosal de netim !

— Cine te-a dus acolo ?

— Polonezul ăla, îl ştii ? Şi un spaniol care vorbeşte englezeşte. Toreadorul arăta măreţ, zăcînd pe pat, cu întreg echipamentul, îşi scosese numai pantofii. Şi o mare de

oameni care povesteau tot ce s-a întîmplat — bla-bla-bla-bla — de cînd ești n-ai auzit asemenea larmă.

— Nu ți-s ude hainele ?

— Deloc. Sînt perfect uscat. Am avut pardesiul pe mine. Numai capul mi s-a udat. Părul mi se lipise de față ca niște dîre de vopsea. Își netezi părul subțiratic cu un gest comic. Owen nu s-a întors încă ?

— Ba da, își schimbă hainele.

— Atunci mă duc și eu sus. Bănuiesc că s-a făcut aproape ora cinei. A, e chiar mai tirziu.

La această descoperire, se lumină la față de parcă primise un cadou.

— Apropo, continuă Villiers, cum ai ajuns acasă ? Cam urît din partea noastră că te-am lăsat să pleci singură, adăugă el din ușa deschisă.

— Deloc, replică ea. Voi doreați să rămîneți. Și apoi, la vîrsta mea pot să-mi port singură de grijă.

— Buun ! spuse el, cu un accent american, tărăgănat. Se prea poate. Apoi începu să rîdă. Dar să-i fi văzut pe toți ăia cum maimuțăreau lupta în dormitorul toreadorului, zvîrlind care-ncotro din brațe, și toreadorul zăcînd pe pat, ca o Venus cu trabuc, ascultînd adulările iubiților.

— Îmi pare bine că nu i-am văzut.

Villiers dispăru cu un rîs răutăcios. Kate rămase în continuare așezată, mîinile tremurîndu-i de indignare și furie. A-moral ! Cum poate cineva să fie amoral sau nonmoral, cînd sufletul îi clocotește de nemulțumire ? Cum poate cineva să fie ca americanii ăștia, care înfulecau putregaiul senzațiilor tari, hăpăindu-l ca niște corbi ? În acea clipă, atît Owen cît și Villiers îi apăreau ca doi corbi, respingători.

Și mai simțea că amîndoi o detestau pentru că era femeie. Nu-i reproșau nimic atîta vreme cît le ținea hangul în toate plăcerile lor. Dar cum le opunea cea mai mică rezistență, o urau automat pentru simplul fapt că era femeie. Îi urau feminitatea.

Şi în Mexicul ăsta, cu torentul lui subteran de morbiditate şi cu acea malignitate grea şi apăsătoare ca o reptilă somnolentă, îi venea greu să le suporte ura. Ţinea mult la Owen. Dar cum ar fi putut să-l respecte ? Era atît de găunos, şi aştepta ca împrejurările să-i umple golul. Bîntuit de disperarea pur americană de a fi trăit în van, sau de a nu fi trăit *cu adevărat*. De a fi ratat ceva. Acest simţămînt îngrozitor îl făcea să se repeadă, ca pilitura de fier la magnet, ori de cîte ori vedea o înghesuială în stradă. Şi în acele momente toată poezia şi toată filozofia din el zburau odată cu mucul de ţigară pe care-l azvîrlea dintre degete ; se apropia de mulţime şi îşi lungea gîtul în efortul frenetic de a vedea — voia pur şi simplu să *vadă*. Orice-ar fi fost, trebuia să vadă. Ca nu cumva să rateze ceva. Şi pe urmă, după ce vedea o bătrînă zdrenţăroasă strivită de o maşină şi zăcînd într-o baltă de sînge pe caldarîm, se întorcea la Kate, alb ca varul, scîrbit, buimăcit, descurajat, şi totuşi, da, bucuros că văzuse. Era Viaţa.

— Ştii, îi spunea Kate în asemenea ocazii, îi mulţumesc lui Dumnezeu că nu sînt Argus. Uneori şi doi ochi sînt prea mult pentru mine cînd e vorba de orori. Eu una nu mă nutresc cu accidentele de stradă.

La cină se străduiră să discute despre lucruri mai plăcute decît luptele cu tauri. Villiers era curat şi îngrijit şi afişa maniere foarte elegante, dar Kate ştia că toate acestea camuflau un rînjet batjocoritor la adresa ei, pentru că nu putuse suporta hidoşenia din acea după-masă. Şi el avea ochii adînc încercănaţi, dar asta pentru că „trăise".

Odată cu desertul sosi şi „culmea" serii. Îşi făcură apariţia polonezul cu spaniolul care vorbea englezeşte. Polonezul avea o înfăţişare bolnăvicioasă şi nu prea curată. Îl auzi adresîndu-se lui Owen, care se ridicase în picioare cu automată cordialitate.

— Ne-am gîndit să venim să luăm masa aici. Ei, ce mai faceţi ?

Kate simțea că i se încrîncenează carnea. Și o clipă mai tîrziu, auzi vocea dubioasă, care vorbea în mod dubios atîtea limbi, adresîndu-i-se cu familiaritate :

— A, domnișoară Leslie, ați pierdut partea cea mai frumoasă. Ce era mai distractiv. Ce mai...

O furie turbată năvăli în inima lui Kate și ochii îi scăpărară scîntei.

— Mulțumesc ! spuse ea. Nu vreau să aud. Nu vreau să-mi vorbești. Nu vreau să te cunosc !

Îi aruncă o singură privire, apoi îi întoarse spatele, se așeză din nou și luă o *pitahaya* de pe platoul cu fructe.

Tipul se făcu verde la față și, o secundă, s-ar fi spus că-i pierise graiul.

— În ordine, rosti mecanic în cele din urmă, întorcîndu-se spre spaniolul care vorbea englezește.

— Bine... te văd mai tîrziu, bolborosi Owen cam precipitat și se reașeză la masa lui Kate.

Cei doi străini se plasară la altă masă. Kate își mîncă în tăcere fructul de cactus și așteptă să i se aducă o cafea. Furia i se potolise, acum era perfect calmă. Pînă și Villiers își ascundea bucuria unei noi senzații sub o mină de totală stăpînire de sine.

Cînd sosi cafeaua, Kate se uită la cei doi bărbați de la cealaltă masă și la bărbații de la masa ei.

— M-am săturat de tot felul de *canailles*,[1] spuse ea.

— O, te înțeleg perfect, o liniști Owen.

După cină, urcă în camera ei. Și întreaga noapte nu putu închide un ochi ; ascultă zgomotele din Mexico City, apoi tăcerea orașului și acea stranie spaimă sinistră care se degajă adeseori din întunecimea unei nopți mexicane. În străfundurile ei, ura Mexico City. Și se temea de el. La lumina zilei orașul avea o certă vrajă — dar noaptea ieșeau la suprafață izul sinistru și malignitatea subteană.

Dimineața, și Owen îi mărturisi că nu putuse închide toată noaptea.

[1] Mișei (fr.).

— O, de cînd sînt în Mexic n-am dormit mai bine, afirmă Villiers cu expresia triumfătoare a unei păsări care tocmai a înhățat o îmbucătură copioasă din mormanul de gunoi.

— Ia te uită la gingașul tineret nutrit cu estetism, spuse Owen cu o voce spartă.

— Pentru mine, și gingășia și estetismul lui sînt semne rele, răspunse Kate pe un ton care nu prevestea nimic bun.

— Și tinerețea ? Desigur că și ăsta e un semn rău ! adăugă Owen cu un rîs leșinat.

Dar Villiers le răspunse pufnind pe nări, cu un amuzament rece, satisfăcut.

Cineva o chema pe domnișoara Leslie la telefon, anunță camerista mexicană. O chema singura persoană pe care o cunoștea Kate în capitală — sau în *Distrito Federal* — o doamnă Norris, văduva unui ambasador englez care fusese acolo în misiune cu treizeci de ani în urmă. Avea o casă mare, veche, maiestuoasă în satul Tlacolula..

— Da ! Da ! Doamna Norris la telefon. Ce mai faci ? Bine, bine. Doamnă Leslie, te-am chemat să te întreb dacă n-ai vrea să vii azi după masă la mine la ceai și să-mi vezi grădina ? Aș dori mult. Vin și doi prieteni ai mei, doi mexicani : Don Ramón Carrasco și generalul Viedma. Amîndoi sînt oameni *fermecători*, și Don Ramón e un mare cărturar. Te asigur, amîndoi constituie o excepție între mexicani. O *totală* excepție ! Așadar, *scumpă* doamnă Leslie, n-ai vrea să vii cu vărul dumitale ? Țin mult. Kate își aminti de micul general, era mult mai scund decît ea. Revăzu statura lui măruntă, dreaptă, alertă, — avea ceva de pasăre — fața cu ochii oblici sub sprîncenele arcuite și barbișonul negru. O față care-ți sugera în chip ciudat un chinez, fără să fie cîtuși de puțin chinezească. Un omuleț bizar, detașat și totuși înfatuat, un adevărat mic indian, vorbind o engleză oxfordiană cu o voce joasă, rapidă, muzicală, și cu o intonație extrem de blîndă. Și totuși ochii aceia negri, inumani !

Pînă în acest minut nu reușise să-i reconstituie imaginea, să-și formeze o impresie netă despre el. Acum îl definise. Era pur și simplu un indian. Și, după cîte știa, în Mexic generalii erau mai numeroși decît soldații. Cînd veniseră din El Paso, călătoriseră în vagon cu trei generali, doi mai mult sau mai puțin educați, iar al treilea, un țăran indian get-beget, însoțit de o femeie pe jumătate albă, cu părul creț, care arăta ca scoasă dintr-un sac cu făină, atît de pudrată îi era fața, iar părul creț și rochia de mătase cafenie erau pulverizate cu praful alb al pudrei. Nici acest „general" și nici femeia lui nu mai călătoriseră vreodată într-un vagon Pullman. Dar generalul era mai isteț decît femeia. Un tip lung și slab, cu o față roșie ciupită de vărsat și niște ochi mici, negri și ageri. Îl urmase pe Owen în fumoar și iscodise cu ochii lui ageri să vadă cum trebuie făcut totul. Și foarte curînd a învățat. La toaletă a spălat chiuveta după întrebuințare, la fel de curat ca oricare dintre ei. Avea în el ceva de om adevărat. Dar cînd a vrut și sărmana femeie cu părul creț să se ducă la toaleta pentru doamne, s-a rătăcit pe coridor și a început să se tînguie în gura mare : „Nu știu unde să merg ! *No sé adonde ! No sé adonde*" — pînă cînd generalul l-a trimis pe îngrijitorul vagonului să o conducă.

Dar pe Kate a enervat-o să-i vadă pe general și **pe** femeia lui mîncînd pui cu sparanghel și aspic **în vagon,** și plătind cincisprezece *pesos* pentru **o masă destul de** anemică, în timp ce pentru un *peso* și jumătate de persoană ar fi putut mînca un prînz mult mai bun, cu adevărat mexican, la stațiunea unde oprea trenul, special pentru masă. Și toți nenorociții aceia desculți, care vociferau pe peron, în timp ce „generalul", un om ridicat dintre ei, se ghiftuia cu sparanghel de cealaltă parte a geamului.

Dar ăsta-i felul în care înțeleg să salveze poporul, în Mexic ca și prin alte părți. Cîte un individ reușește să se smulgă din mizerie și se salvează pe sine. Și nimeni nu în-

treabă cine plătește pentru sparanghel și aspic și pudra de față, pentru că toată lumea știe.

Asta-i cu generalii mexicani : o clasă care trebuie evitată.

Kate era conștientă de toate acestea. Și n-o prea interesa nici un fel de mexican cu grad oficial. Există în lume atît de multe lucruri pe care ai dori să le eviți, așa cum eviți păduchii care se plimbă pe o gloată nespălată.

Ora fiind destul de tîrzie, Owen și Kate porniră spre Tlacolula într-un taxi Ford. Aveau de făcut un drum lung, prin ciudatele și sordidele periferii ale orașului, pe urmă pe o șosea dreaptă, mărginită de copaci, pînă în vale. Soarele de aprilie era strălucitor, dar pe cer pluteau troiene de nori, acolo unde ar fi trebuit să se vadă vulcanii. Valea se așternea la poalele dealurilor sumbre, misterioase, ca un culcuș plat și uscat, scorojit, cu excepția locurilor unde erau cîteva culturi irigate. Pămîntul părea straniu, secătuit, negricios, umezit artificial, și bătrîn. Copacii erau înalți și își proiectau ramurile golașe, sau umbrele sărăcăcioase. Clădirile aveau fie o înfățișare nouă și alienată, ca de pildă Country Club, sau fațade crăpate și dărăpănate, cu tencuială căzută. Bucăți de tencuială groasă se desprindeau de pe clădirile crăpate — aproape că le puteai auzi.

Tramvaie galbene goneau în viteză pe șinele îngrădite de gărdulețe, îndreptîndu-se spre Xochimilco sau Tlalpam. Dincolo de gărdulețe se întindea șoseaua asfaltată, pe care se succedau în viteză omnibuze Ford, incredibil de rablagite, supraaglomerate de băștinași tuciurii, în haine de pînză murdare și pălării mari de pai. La marginile mai îndepărtate ale drumului, pe cărările prăfoase de sub copaci, măgărușii încărcați cu poveri uriașe înaintau anevoios în direcția orașului, mînați de oameni cu fețe înnegrite și picioare goale, negre. Traficul se desfășura pe trei căi : hodorogeala tramvaielor, scrîșnetul mașinilor și clămpănitul măgarilor și al oamenilor de la extremitățile drumului.

Ocazional, cîte o floare împroşca un jet de culoare prin plesniturile unei tencuieli căzute. Ocazional, cîte o femeie cu braţe vînjoase arămii spăla zdrenţe într-un canal. Ocazional, cîte un călăreţ îşi croia drum printre vitele nemişcate, bălţate, de pe cîmp. Ocazional, unele ogoare de porumb înverziseră. Şi stîlpii care marcau conductele de apă defilau unul cîte unul.

Trecură prin piaţa plină de copaci din Tlacolula, unde o droaie de băştinaşi, cinchiţi pe jos, vindeau fructe sau dulciuri, apoi o luară pe un drum mărginit de ziduri înalte. Se opriră, în cele din urmă, în faţa unei porţi măreţe, dincolo de care se vedea o casă impunătoare, vopsită în roz şi galben, îndărătul căreia se înălţau chiparoşi drepţi, întunecaţi.

În faţa casei erau deja parcate două maşini. Ceea ce însemna mai mulţi oaspeţi. Owen bătu la porţile ţintuite, ca de fortăreaţă ; îi răspunseră stupide lătrături de cîini. În sfîrşit, porţile fură deschise în tăcere de un fecior scund, cu o mică mustaţă neagră. Curtea interioară, pătrată, întunecoasă, întrucît soarele se rezema doar pe arcadele grele de pe o singură latură, era ornată cu ciubere cu flori roşii şi albe ; părea masivă şi inanimată de parc-ar fi fost moartă de secole. Planau acolo o forţă şi o frumuseţe apăsătoare, împietrite, neputincioase parcă să se faneze, neputincioase să se elibereze în descompunere. În mijloc se afla un bazin de piatră cu apă limpede dar nemişcată, iar arcadele greoaie din cărămidă roşcată şi gălbuie îngrădeau curtea cu o fatalitate ostăşească, temeliile fiindu-le cufundate în umbră. O locuinţă masivă, moartă, casă de conchistador, dincolo de care se zărea o grădină cu arbori înalţi şi chiparoşi azteci, sumeţindu-şi vîrfurile spre stranii înălţimi întunecate. Şi o tăcere de moarte, ca piatra de lavă neagră, poroasă, absorbantă. Întreruptă doar din cînd în cînd de clănţănitul unui tramvai care trecea în afara zidului solid.

Kate urcă scara de piatră neagră ca abanosul, trecînd prin ușile de piele. Doamna Norris le ieși în întîmpinare pe terasa patio-ului de sus.

— Mă bucur atît de mult, draga mea, că ați venit. S-ar fi cuvenit să-ți mai dau un telefon de confirmare, dar am avut tulburări cu inima. Și doctorul care ține să mă trimită la o altitudine mai scăzută ! I-am spus : „Lasă-mă în pace ! Dacă ai de gînd să mă vindeci, sau vindecă-mă la o altitudine de 2 000 de metri sau recunoaște-ți incompetența !" E ridicol să alergi în sus și-n jos de la o altitudine la alta. Am trăit atîta amar de ani la înălțimea asta ! Pur și simplu refuz să fiu expediată jos la Cuernavaca sau mai știu eu în ce loc unde nu am chef să mă duc. Ei, draga mea, cum îți mai merge ?

Doamna Norris era o femeie mai vîrstnică, semănînd ea însăși cu un conchistador în rochia-i de mătase neagră, cu un șal de cașmir fin, negru, cu franjuri de mătase, în jurul umerilor, și cu bijuteriile-i de email negru. Fața îi devenise vag cenușie, nasul îi era ascuțit și negricios, iar vocea avea o rezonanță de metal, o muzică proprie, înceată, distinctă, ciudată și dură. Era arheolog și studiase atît de multă vreme vestigiile aztece, încît ceva din culoarea neagră-cenușie a pietrei de lavă și ceva din aerul idolilor azteci cu nasuri ascuțite, ochi ușor proeminenți și o expresie de ironie funestă, părea să se fi transmis înfățișării ei. O singuratică fiică a culturii, cu o minte ageră și o voință dîrză, care-și rosese viața de pietrele aspre ale rămășițelor arheologice, dar care reținuse, în același timp, un cert simț al omeniei și o viziune de un umor vag fantastic asupra semenilor săi.

Din prima clipă, Kate o respectase pentru izolarea și pentru neînfricarea ei. Lumea e alcătuită din o mare masă de oameni și din cîteva individualități. Doamna Norris făcea parte dintre aceste puține individualități. Adevărat, tot timpul purta masca ei de societate. Dar era o femeie sin-

gulară ; fiind singură, un număr fără soţ, se pricepea să sicîie numerele cu soţ.

— Dar poftiţi înăuntru ! Vă rog să intraţi, spuse ea, după ce-i ţinuse pe cei doi oaspeţi pe terasa încărcată ca un muzeu de idoli negri şi coşuri prăfuite împletite de băştinaşi, şi corturi şi săgeţi şi *tapa* [1].

În salonul întunecos, care dădea spre terasă, se aflau cîţiva musafiri. Un bătrîn în haine subţiri negre, cu părul şi barba albe, o doamnă în crepdeşin negru, cu inevitabila pălărie a celor de categoria ei împodobindu-i părul cărunt : un receptacol din satin apretat, cu borurile răsucite pe trei laturi şi cu o egretă sub partea din faţă. Avea o faţă de bebeluş, ochi albaştri spălăciţi şi inevitabilul accent din centrul Americii.

— Vi-i prezint pe domnul judecător şi pe doamna Burlap.

Cel de-al treilea musafir era mai tînăr, foarte corect şi nu prea sigur de sine : maiorul Law, actualul ataşat militar al ambasadei americane.

Cei trei îi măsurară pe noii veniţi cu precaută suspiciune. S-ar fi putut să fie dubioşi. Într-adevăr, în Mexic există atîţia oameni dubioşi, încît nu-i de mirare ca atunci cînd soseşti în capitală neanunţat şi pe neaşteptate să fii luat drept cineva care se ascunde sub un nume fals şi care învîrteşte cine ştie ce afaceri necurate.

— Sînteţi de mult în Mexic ? întrebă scurt judecătorul ; interogatoriul poliţienesc începuse.

— Nu ! răspunse Owen cu o voce răsunătoare, simţind cum i se răscoleşte fierea. De două săptămîni.

— Sînteţi americani ?

— Eu sînt american. Doamna Leslie e englezoaică — sau mai bine zis irlandeză.

— Aţi fost pe la club ?

— Nu, răspunse Owen. N-am fost. Nu mă dau în vînt

[1] Îmbrăcăminte băştinaşă confecţionată din fibre de dud neţesute.

după cluburile americane. Deși Garfield Spence mi-a dat o scrisoare de recomandare.

— Cine ? Garfield Spence ? Judecătorul tresări de parcă fusese înțepat cu un ac. Cum așa, dar tipul ăsta e pur și simplu un bolșevic ! A fost în Rusia !

— Și mie mi-ar plăcea să vizitez Rusia, ripostă Owen. E, probabil, cea mai interesantă țară din lumea de azi.

— Dar, domnule Rhys, interveni doamna Norris cu vocea ei clară, metalic muzicală, parcă mi-ai spus că-ți place la nebunie China.

— Îmi *plăcea* foarte mult China.

— Sînt convinsă că ți-ai adunat cîteva colecții minunate. Spune-mi, ce-ți plăcea cel mai mult să colecționezi ?

— Cred că, pînă la urmă, jadul, răspunse Owen.

— Ah, jadul ! Da, jadul ! Cît de frumos e jadul ! Și ce splendori feerice sculptează ei în jad.

— Dar piatra în sine ! Delicatețea pietrei mă fascinase, reluă Owen. Calitatea ei.

— Da, admirabilă, admirabilă ! Și acum, scumpă doamnă Leslie, povestește-mi pe unde ați mai fost de cînd nu ne-am văzut.

— Am fost la o luptă cu tauri și am găsit-o odioasă. Eu, cel puțin. Am stat „La Soare", în vecinătatea ringului, și a fost îngrozitor.

— Îngrozitor, sînt convinsă. Niciodată nu am participat la o luptă cu tauri în Mexic. Numai în Spania, unde e un colorit superb. Ați asistat vreodată la o coridă, domnule maior ?

— Da, am fost la cîteva.

— Ați fost ! Deși știți totul despre ele. Și cum îți place Mexicul, doamnă Leslie ?

— Nu prea mult. Am senzația că plutește ceva rău în atmosferă.

— Așa și e ! Așa și e ! replică doamna Norris. Ah, dacă l-ai fi cunoscut înainte ! Mexicul de înainte de revoluție.

Era cu totul altceva. Şi care sînt ultimele veşti, domnule maior ?

— Cam acelaşi lucru. Circulă un zvon că noul preşedinte va fi răsturnat de armată cu cîteva zile înainte de a intra în funcţiune. Dar nu se ştie niciodată.

— Socotesc că ar fi mare păcat să nu fie lăsat să-şi încerce şi el puterile, interveni Owen încălzindu-se. Pare un om sincer, vor să-l înlăture numai pentru că e laburist.

— Ah, dragă domnule Rhys, *toţi* vorbesc cu atîta noblеţe înainte de a veni la putere. Dacă faptele lor ar merge pe urma vorbelor rostite, atunci Mexicul ar fi raiul pe pămînt.

— Şi-n schimb e iadul pe pămînt, se repezi judecătorul.

Un domn tînăr şi soţia sa, ambii americani, fură prezentaţi drept domnul şi doamna Henry. Tînărul era spontan şi vioi.

— Vorbeam despre noul preşedinte, îi lămuri doamna Norris.

— A, bine ! exclamă domnul Henry plin de vervă. M-am întors de curînd din Orizaba. Şi ce credeţi că era afişat pe ziduri ? *Osana, osana ! Tráiască Isus Hristos al Mexicului, Socrates Tomás Montes !*

— În viaţa mea n-am mai auzit de aşa ceva ! exclamă doamna Norris.

— *Osana ! Osana ! Osana !* Noului preşedinte laburist. Eu sînt convins că-i bogat, adăugă Henry.

Judecătorul izbi cu bastonul în podea, într-un mut acces de enervare.

— Mie, interveni maiorul, mi-au lipit pe valize, cînd am trecut prin Santa Cruz, nişte manifeste pe care scria : *La degenerada media clasa, Será regenerada por mi, Montes.* Degenerata clasă de mijloc va fi regenerată de mine, Montes.

— Bietul Montes ! exclamă Kate. Se pare că i s-a tăiat craca de sub picioare.

— Într-adevăr, zise doamna Norris. Bietul de el, aș fi vrut să fie lăsat să vină la putere în mod pașnic și să instaureze o mînă de fier în țara asta. Dar mă tem că nu prea sînt mari speranțe.

Urmă un răstimp de tăcere, în care Kate simți acea amară deznădejde care se înstăpînește pe oamenii ce cunosc bine Mexicul. O deznădejde amară, nudă.

— Cum ar putea un om care reprezintă partidul laburist, chiar dacă e un tip școlit, să instaureze o mînă de fier într-o țară ? se repezi iar judecătorul. Păi lozinca pe care se înalță el e tocmai „Jos cu mîna de fier" !

Și din nou bătrînul izbi cu bastonul în podea, într-un acces de extremă furie. Aceasta era o altă caracteristică a vechilor rezidenți din oraș : o stare de irascibilitate intensă, deși stăpînită, o nervozitate vecină cu turbarea.

— A, dar nu s-ar putea ca, venind la putere, să-și mai modifice un pic vederile ? întrebă doamna Norris. Atîția alți președinți au făcut-o.

— Eu aș spune că e foarte probabil, dacă apucă să vină la putere, își dădu cu părerea tînărul Henry. Atunci o să-și concentreze toate forțele pe salvarea lui Socrates Tomás, și n-o să-i mai rămînă timp să salveze și Mexicul.

— E un tip primejdios și se va dovedi că-i un farsor, declară judecătorul.

— Părerea mea, atîta cît l-am putut urmări, îl contrazise Owen, e că-i un om sincer ; eu îl admir.

— Mi s-a părut atît de drăguț, interveni Kate, că la New York a fost întîmpinat de fanfara măturătorilor de stradă. A fost trimisă fanfara măturătorilor de stradă să-l primească la vapor.

— Știți, lămuri maiorul, fără îndoială că însuși partidul laburist a ținut să trimită acea anume fanfară.

— Dar cînd e vorba de un președinte ales, cum să-l întîmpini cu fanfara măturătorilor de stradă ? se miră Kate. Nu, nu pot să cred !

— Vă asigur că așa s-au întîmplat lucrurile, continuă maiorul. Asta-i felul în care laburiștii îi ovaționează pe laburiști.

— Ultimul zvon, adăugă Henry, este că armata se va duce *en bloc* la generalul Angulo, în ziua de douăzeci și patru, cu o săptămînă înainte de instaurare.

— Dar cum e posibil cînd Montes e atît de popular ? se miră iarăși Kate.

— Montes, popular ! strigară cu toții într-un glas. Vai de mine, se repezi din nou generalul, e cel mai nepopular om din Mexic.

— Dar nu și în ce privește partidul laburist, spuse Owen, simțindu-se aproape încolțit.

— Partidul laburist ! judecătorul pufni ca o pisică. Nu există așa ceva. Ce înseamnă partidul laburist în Mexic ? O mînă de muncitori răzleți ici-colo — majoritatea la Santa Cruz. Partidul laburist ! Au dat tot ce au putut da. Îi cunoaștem noi.

— Asta-i adevărat, întări Henry. Laburiștii au încercat toate jocurile posibile. Cînd am fost în Orizaba se vorbea pe acolo că mărșăluiseră la hotelul Francia cu gîndul de a-i împușca pe toți nord-americanii. Directorul hotelului a avut destul curaj să le țină piept, și atunci s-au îndreptat spre hotelul vecin. Cînd directorul celui de-al doilea hotel a ieșit ca să stea de vorbă cu ei, l-au împușcat înainte ca omul să fi putut scoate un cuvînt. Nostim, nu ? Dacă ai treabă la primărie și ești mai bine îmbrăcat, atunci te lasă să aștepți pe o bancă tare pînă ți se face lehamite. Dar dacă intră un măturător de stradă, sau un individ în pantaloni de pînză soioși, atunci numai ce-i auzi *Buenos Dias ! Señor Pase Usted ! Quiere Usted Algo ?* [1], în timp ce tu zaci acolo pînă ți se lungesc urechile. O, e foarte nostim !

Judecătorul tremura de enervare de parcă avea un acces de gută. Ceilalți rămaseră învăluiți într-o tăcere posomorită, lăsîndu-se copleșiți parcă de acea senzație de fata-

[1] Bună ziua ! Intrați, domnule ! Aveți nevoie de ceva ? (sp.).

litate şi disperare care-i cuprinde pe toţi cei ce yorbesc cu seriozitate despre Mexic. Pînă şi Owen era tăcut. Şi el trecuse prin Vera Cruz, şi îşi avusese porţia lui de spaimă : hamalii îi ceruseră douăzeci de *pesos* ca să-i care bagajele de la depozit pînă la tren. Douăzeci de *pesos* înseamnă zece dolari, pentru o muncă de cîteva minute. Dar cînd Owen îl văzu pe pasagerul din faţa lui arestat şi efectiv trimis la o închisoare mexicană pentru că refuzase să plătească tariful, „tariful legal", şi-a cărat singur bagajele fără să scoată o vorbuliţă.

— Deunăzi, am vizitat Muzeul Naţional, începu să povestească maiorul, pe un glas molcom. Am intrat în patio, acolo unde sînt pietrele. Era o dimineaţă rece, sufla vîntul de nord. Mă aflam acolo de vreo zece minute, cînd simt că mă bate cineva pe umăr. Mă întorc şi văd un individ în cizme strîmte. „Vorbiţi engleza ?" mă întrebă el cu un accent stîlcit. Îi răspund că da. Şi atunci îmi face semn să-mi scot pălăria. „De ce?" îl întreb, şi-apoi îi întorc spatele, continuînd să mă uit la idolii şi la obiectele de acolo : cele mai urîte lucruri pe care le-am văzut în viaţa mea. După care, individul se înfiinţează din nou, însoţit de un paznic. Paznicul, bineînţeles, cu şapca pe cap. Şi încep amîndoi să îngaime că ăsta-i Muzeul Naţional şi că în faţa monumentelor lor naţionale sînt obligat să-mi scot pălăria. Imaginaţi-vă, în faţa pietrelor ălora împuţite ! Am izbucnit în rîs, mi-am înfundat pălăria peste urechi şi am plecat. Cînd e vorba de naţionalismul lor, sînt ca nişte maimuţe, zău aşa.

— Exact, confirmă Henry. Cînd uită de Mexic şi de toată vorbăria aia goală, sînt nişte oameni foarte drăguţi. Dar în clipa cînd îi apucă naţionalismul, devin nişte maimuţe. Cineva din Mixcoatl mi-a istorisit o poveste nostimă. Mixcoatl e un oraş mare din Sud, şi au acolo un birou al laburiştilor. Mă rog, indienii din munţi dau mereu năvală la oraş, ca iepurii sălbatici. Şi într-o zi i-au atras pe indieni la biroul laburist, iar agitatorii au pornit să-i întrebe :

„*Señores*, aveţi ceva de raportat din satul dumneavoastră natal ? Există ceva ce ar trebui să sufere o reformă ?" Şi indienii, desigur, au început să se plîngă unul de altul, la care secretarul le-a spus : „Aşteptaţi o clipă, domnilor ! Daţi-mi voie să-l sun la telefon pe Guvernator şi să-i raportez toate aceste probleme". Omul a ridicat receptorul şi a format de cîteva ori un număr. „Alo ! Palatul ? Domnul Guvernator e acolo ? Spuneţi-i că Señor Fulano vrea să-i vorbească." Indienii rămăseseră cu gura căscată. Pentru ei era un miracol. „Ah ! Dumneavoastră sînteţi, domnule Guvernator ? Bună dimineaţa. Ce mai faceţi ? Pot să vă reţin o clipă ? Mulţumesc. Uitaţi-vă ce e, se găsesc aici la noi cîţiva domni din Apaxtle, din munţi : José Garcia, Jesús Querido etc. şi doresc să raporteze cutare şi cutare. Da ! Da ! Exact ! Da ! Cum ? Veţi avea grijă să se facă dreptate şi lucrurile să se remedieze ? Ah, Señor, mii de mulţumiri ! Vă mulţumesc mult în numele acestor domni din munţi, din satul Apaxtle."

Indienii rămăseseră ca vrăjiţi, de parcă li se deschiseseră cerurile şi Madona din Guadalupe pogorîse şi stătea în vîrful picioarelor pe bărbiile lor. Şi ce credeţi ? Telefonul era o farsă. Era deconectat. Nu-i grozavă chestia ? Aşa-i Mexico !

Istorioara nostimă fu din nou urmată de pauza fatală.

— Vai, dar e o ticăloşie ! exclamă Kate. E curată ticloşie. Sînt convinsă că indienii nu vor decît să fie lăsaţi în pace.

— Asta-i, interveni doamna Norris, Mexicul nu se aseamănă cu nici un alt loc din lume.

În glasul ei, însă, tremurau teama şi disperarea.

— S-ar spune că *doresc* să trădeze totul, urmă Kate. S-ar părea că *îndrăgesc* asasinii şi faptele odioase. Că *vor* lucruri urîte. Ba chiar că *doresc* propăşirea urîtului. Aş dori să aducă la suprafaţă toată putreziciunea care zace în

fund. S-ar părea că le place. Că le place ca starea de lucruri să fie și mai putredă. Nu-i curios ?

— Ba e curios, replică doamna Norris.

— Dar asta este, tună judecătorul. Vor să transforme țara asta într-o crimă uriașă. Nimic altceva nu-i satisface. Nu le place onestitatea și buna-cuviință și curățenia. Doresc să cultive minciuna și crima. Ceea ce numesc ei aici libertate nu-i decît libertatea de a comite crime. Și asta are de gînd partidul laburist, asta au de gînd cu toții. Crima liberă, nimic altceva.

— Mă întreb cum de nu pleacă toți străinii de aici ? rosti Kate.

— Pentru că-și au aici slujbele, pufni generalul.

— Oamenii buni se grăbesc să plece, o lămuri doamna Norris. Aproape toți cei care aveau unde să plece, au plecat. Unii dintre noi, care deținem proprietăți aici, și care ne-am cîștigat existența aici, și care cunoaștem țara, rămînem pe loc dintr-un soi de tenacitate. Dar știm foarte bine că totul e lipsit de speranță. Cu cît se schimbă lucrurile, cu atît e mai rău. Ah, uite-i pe Don Ramón și pe Don Cipriano. Mă bucur să vă văd. Dați-mi voie să vă prezint.

Don Ramón Carrasco era un bărbat înalt, impozant, frumos, care dădea o impresie de masivitate. Era de vîrstă mijlocie, și avea o mustață mare, neagră, și niște ochi trufași, sub sprîncene foarte drepte. Generalul era în haine civile și părea foarte scund pe lîngă celălalt, deși avea o atitudine emfatică, aproape țîfnoasă.

— Haideți, propuse doamna Norris. Să mergem să luăm ceaiul.

Maiorul se scuză și se retrase.

Doamna Norris își strînse șalul în jurul umerilor și îi conduse printr-un coridor sumbru spre o mică terasă cu pereții încărcați de plante agățătoare și de flori. Printre ele, un gen de campanule roșii și catifelate, de culoarea sîngelui care se încheagă ; și ciorchini de trandafiri albi agățători și tufe de bougainvillea purpurii.

— Ce frumos e aici ! se entuziasmă Kate. Fe fundalul copacilor înalți, întunecați !

Și totuși se simțea cuprinsă de o teamă nelămurită.

— Da, *e* frumos, răspunse doamna Norris cu satisfacția posesorului. Dac-ai ști cît îmi dau de furcă plantele astea, ca să le țin separate.

Și îndreptîndu-se spre zid, cu umerii înfășurați în micul șal negru, împinse deoparte florile de bougainvillea care dădeau să se încîlcească printre campanulele roșii-ruginii, mîngîind totodată trandafirașii albi, pentru a-i face să se interpună.

— Eu găsesc interesantă combinația dintre cele două roșuri, spuse Owen.

— Da ? răspunse automat doamna Norris, fără să acorde atenție unei asemenea remarci.

Cerul era albastru, dar înspre orizont se lăsase o ceață deasă, sidefie. Norii se volatilizaseră.

— Niciodată nu se poate vedea Popocatepetl sau Ixtaccihuatl, spuse Kate.

— Nu, în anotimpul ăsta, nu. Dar uită-te acolo printre copaci, se zărește Ajusco.

Kate privi la muntele fumuriu, printre copacii gigantici, întunecați.

Pe parapetul jos de piatră se găseau diferite obiecte aztece, cuțite din obsidian, idoli din piatră de lavă ghemuiți pe vine și cu grimase ironice pe chip, și un baston sau o vergea de piatră, groasă și ciudată. Owen cîntărea acest din urmă obiect în mînă : părea ucigător pînă și la pipăit.

Kate se întoarse spre general, care se găsea mereu pe lîngă ea, cu fața lui lipsită de expresie și totuși alertă.

— Obiectele aztece mă deprimă, îi declară ea.

— *Sînt* deprimante, răspunse generalul în engleza lui frumoasă și cultivată, care-ți sugera însă, în chip foarte vag, limbajul unui papagal.

— Nu au nici un pic de speranță în ele, continuă ea.

— Poate că aztecii erau lipsiți de speranță, replică el oarecum mecanic.

— Dar speranța e cea care ne face să mergem înainte, nu ?

— Pe dumneavoastră, poate. Dar nu pe azteci și nici pe indienii de azi.

Vorbea ca un om preocupat de altceva, care nu acordă întreaga atenție celor ce aude, nici măcar propriilor sale spuse.

— Și atunci ce au, dacă nu au speranță ? întrebă ea.

— Poate că au un alt soi de forță, răspunse el evaziv.

— Aș vrea să le pot oferi speranță. Dacă ar încolți în ei speranța, n-ar mai fi atît de triști, și ar fi mai curați și nu s-ar lăsa mîncați de păduchi.

— Desigur că ar fi foarte bine, răspunse el cu un zîmbet șters. Dar nu cred că sînt foarte triști. Rid mult și sînt veseli.

— Nu. Pe mine mă apasă, ca o povară pe suflet. Și îmi crează o stare de irascibilitate, mă fac să vreau să plec.

— Din Mexic ?

— Da. Simt că aș vrea să plec din Mexic și să nu-l mai revăd niciodată, niciodată. E atît de oprimant și de sinistru.

— Mai încercați-l un timp. Poate o să ajungeți să-l vedeți cu alți ochi. Sau poate că nu, își sfîrși el fraza în doi peri, încercînd să devieze.

Kate percepea în el un soi de jind după persoana ei. Ca și cum s-ar fi transmis un apel către ea din partea lui, din inima lui fizică, din adăpostul pieptului. Sau ca și cum însăși inima lui emitea raze întunecate de căutare și de dorință. Sesizase acum pentru prima oară acest lucru, care nu avea nimic de-a face cu discuția lor, și se simți intimidată.

— Și tot ce vedeți în Mexic vă oprimă ? adăugă el aproape cu sfială, dar și cu o undă de zeflemea, privind-o cu o față naivă și tulburată care, dincolo de suprafață, trăda o vînă de antichitate.

— Aproape totul ! răspunse ea. Mă face să-mi simt inima grea. Ca, de pildă, ochii oamenilor cu pălării mari — eu îi numesc *peoni*. Ochii lor sînt lipsiți de centru. Oamenii aceia înalți și frumoși, pe sub pălăriile lor mari, nu există realmente. Sînt lipsiți de un centru, nu au un *eu* real. În miezul lor nu-i decît un gol negru, învolburat de furie, ca în mijlocul unui vîrtej.

Privi cu ochii ei cenușii, tulburați, în ochii negri, pieziși, iscoditori, ai omulețului din fața ei. Avea o expresie îndurerată, nedumerită, ca de copil. Și, în același timp, ceva îndărătnic și matur, o maturitate demonică, împotrivindu-i-se ei într-un chip aproape animalic.

— Vreți să spuneți că nu sîntem oameni reali, că nu avem nimic specific nouă decît uciderea și moartea ? întrebă el vorbind pe șleau.

— Nu știu, răspunse Kate, răscolită de interpretarea lui. Eu nu fac decît să înfățișez impresia pe care mi-o crează mie.

— Sînteți o persoană foarte inteligentă, doamnă Leslie, se auzi în spatele ei vocea lui Don Ramón, liniștită, dar profund zeflemitoare. E foarte adevărat. Ori de cîte ori un mexican strigă *Viva !* [1] sfîrșește, pînă la urmă, cu *Muera !* [2] Cînd strigă *Viva !* pentru cineva, dorește de fapt *moartea* altcuiva. Mă gîndesc la toate revoluțiile mexicane și nu văd decît un schelet pășind în fruntea unor mari grupuri de oameni și fluturînd un stindard negru pe care scrie cu litere albe, de-o șchioapă, *Viva la Muerte !* Trăiască moartea ! Nu *Viva Cristo Rey !* Ci *Viva Muerte Rey ! Vamos ! Viva !*

Kate întoarse capul. Ochii căprui, spanioli, ai lui Don Ramón scînteiau plini de cunoaștere și un ușor zîmbet sardonic îi adia pe sub mustăți. Pe loc, el și Kate, europeni în esență, se înțeleseră unul pe celălalt. Cînd rosti ultimul *Viva !*, își flutură brațul.

[1] Trăiască ! (sp.).
[2] Să moară ! (sp.).

— Dar, zise Kate, eu nu vreau să strig „Trăiască Moartea" !

— Cînd eşti însă un adevărat mexican... spuse el, tachinînd-o.

— *Niciodată* n-aş putea fi, răspunse ea înfierbîntîndu-se, şi Don Ramón rîse.

— Mă tem că *Viva la Muerte* pune punctul pe i, spuse doamna Norris, cam înţepată. Dar n-aţi vrea să poftiţi la ceai ? Vă rog.

Îi conduse, pornind în frunte, înfăşurată în şalul ei negru şi cu părul argintiu, îngrijit, arătînd ea însăşi ca un conchistador, şi întorcîndu-şi capul ca să vadă, prin *pince-nez*, cu ochii ei azteci, dacă ceilalţi o urmează.

— Vă urmăm, îi spuse Don Ramón în spaniolă, ca s-o necăjească.

Venea după ea, pe terasa îngustă, impunător în costumul lui negru, iar Kate îl urma, însoţită de micul şi împăunatul Don Cipriano, îmbrăcat la rîndul lui într-un costum negru şi ţinîndu-se, ciudat, în preajma ei.

— Să vă spun domnule general sau Don Cipriano ? îl întrebă Kate, întorcîndu-se spre el.

Un zîmbet amuzat lumină faţa generalului, deşi ochii nu-i zîmbeau. O măsurau cu o privire întunecată, scormonitoare.

— Cum doriţi, răspunse el. Ştiţi că *general* e un termen căzut în disgraţie în Mexic. Să optăm pentru Don Cipriano ?

— Da, îmi place mai mult.

Şi el părea mulţumit.

Ceaiul fusese pregătit pe o masă rotundă : un serviciu de argint scînteietor, şi un ceainic de argint, menţinut cald pe o spirtieră. De jur împrejur, oleandri roz şi albi. Feciorul scund şi dichisit, purtînd mănuşi albe, distribui ceştile. Doamna Norris turnă ceaiul şi tăie tortul, cu o mînă grea.

Don Ramón şedea în dreapta ei, judecătorul în stînga, iar Kate era plasată între judecător şi domnul Henry. Toţi erau puţin nervoşi, cu excepţia lui Don Ramón şi a judecătorului. Doamna Norris îşi făcea întotdeauna musafirii să se simtă stingheriţi, de parcă ar fi fost captivi, iar ea căpetenia care-i capturase. Îi plăcea să troneze în capul mesei, impozant, arheologic. Dar evident că Don Ramón, persoana de departe cea mai interesantă dintre toţi cei de faţă, o simpatiza. Don Cipriano, pe de altă parte, stătea mut şi disciplinat, perfect familiarizat cu rutina mesei de ceai, şi cu un aer aparent satisfăcut, sub care se ascundea însă o totală detaşare şi distanţare. Din timp în timp, o privea pe Kate.

În felul ei neconvenţional, Kate era o femeie frumoasă şi de certă profunzime. Peste o săptămînă urma să împlinească patruzeci de ani. Obişnuită cu toate genurile de societate, urmărea oamenii aşa cum răsfoieşti paginile unui roman, cu un oarecare amuzament dezinteresat. Nu se simţea *integrată* în nici un fel de societate : era prea irlandeză, prea înţeleaptă.

— Dar, de bună seamă, nimeni nu poate trăi fără speranţă, spunea doamna Norris pe un ton zeflemitor, adresîndu-se lui Don Ramón. Chiar dac-ar fi numai speranţa unui *real* [1], ca să cumperi un litru de *pulque*.

— Ah, doamnă Norris, răspunse el cu glasul lui potolit şi totuşi curios de adînc, ca un violoncel. Dacă *pulque* înseamnă suprema fericire !

— Atunci sîntem fericiţi, căci cu un *tostón* putem cumpăra un paradis.

— Acesta e un *bon mot* [2], *Señora mia*, replică Don Ramón rîzînd şi sorbindu-şi ceaiul.

— N-aţi vrea să gustaţi şi din prăjiturelele astea băştinaşe cu seminţe de susan ? întrebă doamna Norris, adresîndu-se tuturor comesenilor. Le prepară bucătăreasa mea

[1] Monedă spaniolă.
[2] Vorbă de duh (fr.).

și e foarte măgulită în orgoliul ei național cînd știe că au plăcut. Doamnă Leslie, te rog, servește-te.

— Am să iau, răspunse Kate. Trebuie să rostim *Sesam deschide-te* ![1]

— Dacă dorești, o încurajă doamna Norris.

— Nu doriți și dumneavoastră una ? întrebă Kate oferind judecătorului Burlap platoul.

— Nu doresc, lătră acesta, întorcîndu-și fața de parcă i se oferise un platou cu mexicani, și lăsînd-o pe Kate cu farfuria în mîna întinsă.

Doamna Norris i-o luă din mînă cu un gest prompt dar hotărît, spunînd :

— Domnul judecător Burlap se teme de Sesamul deschis, preferă peștera închisă.

Oferi, cu o mișcare calmă, platoul lui Don Cipriano, care urmărea manierele urîcioase ale judecătorului cu ochii lui negri, ca de șarpe.

— Ați citit în „Excelsior" articolul acela al lui Willis Rice Hope ? mîrîi brusc judecătorul, adresîndu-se gazdei.

— Da. L-am găsit foarte la locul lui.

— Singurul lucru la locul lui era ce s-a spus despre legile astea agrare. La locul lui ! Cred și eu ! Pentru că Rice Hope a venit la mine și l-am pus la curent cu cîteva probleme. Dar articolul lui spune *totul*, nu omite nimic important.

— Exact, aprobă doamna Norris, cu o atenție impietrită. Numai că faptul de *a spune* nu schimbă cu nimic lucrurile, domnule judecător.

— Dar faptul că s-au spus atîtea lucruri false a dus la întreaga mizerie de acum, o repezi judecătorul. Indivizi ca Garfield Spence, care au venit aici și au îndrugat tot felul de chestii criminale ! Orașul a ajuns să mișune de socialiști și de indivizi de stînga din New York.

[1] Joc de cuvinte — în limba engleză susan se numește *sesame*.

Doamna Norris își ajustă *pince-nez*-ul.

— Din fericire, adăugă ea, aceștia nu vin pînă la Tlacolula, așa că nu-i nevoie să ne batem capul cu ei. Doamnă Henry, dă-mi voie să-ți mai torn puțin ceai.

— Dumneata citești în *spaniolă* ? scuipă judecătorul o întrebare în direcția lui Owen.

Owen, cu ochelarii lui mari încadrați în rame de bagă, era, evident, o mantie roșie pentru turbatul lui compatriot.

— Nu ! răspunse el, direct ca o lovitură de tun.

Doamna Norris își ajustă din nou *pince-nez*-ul.

— Ce plăcut e să auzi de cineva care nu cunoaște o boabă de spaniolă, spuse ea. Tatăl meu ne-a obligat pe toți să vorbim cîte patru limbi străine încă de la vîrsta de doisprezece ani și, de atunci încoace, nici unul dintre noi nu și-a mai revenit. Devenisem o pedantă înainte de a fi dusă la primul bal. Apropo. Cum vă mai simțiți cu piciorul, domnule judecător ? Ați auzit ce-am pățit și eu cu glezna ?

— Desigur că am auzit, sări doamna Burlap, simțind în sfîrșit și ea teren ferm sub tălpi. Am încercat de nu știu cîte ori să vin să vă văd și să vă întreb cum vă mai merge. Am fost atît de *îngrijorați !*

— Ce s-a întîmplat ? întrebă Kate.

— Pur și simplu am alunecat prosteşte pe o coajă de portocală, în oraș — exact la colțul dintre San Juan de Latrán și Madero. Și am căzut. Firește, primul lucru pe care l-am făcut cînd am reușit să mă ridic a fost să împing coaja de portocală în rigolă. Ei bine, n-o să mă credeți, dar toată liota de mex — (își înghiți cuvîntul) — toți care căscau gura acolo, la colț, s-au prăpădit de rîs cînd m-au văzut împingînd coaja. Au găsit că e o glumă excelentă.

— Cred și eu, se repezi iar judecătorul. Așteptau să vadă persoana următoare care avea să alunece pe coajă.

— Și nu v-a ajutat nimeni ?

— O, nu ! În țara asta, dacă cineva suferă un accident, nu trebuie să intervii niciodată, *niciodată*. Dacă atingi accidentatul, poți fi arestat tu, sub acuzarea că ai provocat accidentul.

— Asta-i legea ! confirmă judecătorul. Dacă îi atingi înainte de sosirea poliției, poți fi arestat pentru complicitate. Lasă-i să zacă și să li se scurgă sîngele din ei, asta-i deviza.

— E adevărat ? întrebă Kate adresîndu-se lui Don Ramón.

— Aproape, răspunse acesta. Da, e adevărat că nu trebuie să atingi un rănit înainte de sosirea poliției.

— Dar e dezgustător ! strigă Kate.

— Dezgustător ! o îngînă judecătorul. Multe sînt dezgustătoare în țara asta, și dacă mai rămîneți, o să constatați singură acest lucru. Eu aproape că mi-am pierdut viața din cauză că am alunecat pe o coajă de banană ; am zăcut zile întregi într-o cameră întunecoasă de spital, zbătîndu-mă între viață și moarte, și am rămas șchiop pe vecie.

— **E cumplit ! exclamă Kate.** Și ce-ați făcut cînd ați căzut ? -

— Ce-am făcut ? Mi-am fracturat șoldul.

Fusese într-adevăr un accident teribil, și omul suferise amarnic.

— Dar nu puteți condamna Mexicul pentru o coajă de banană, interveni Owen, în sfîrșit ușurat. Eu am căzut pe o coajă de banană în Lexington Avenue ; din fericire, m-am ales doar cu o vînătaie la un loc moale.

— La cap ? întrebă doamna Henry.

— Nu, rîse Owen. La cealaltă extremitate.

— Trebuie să adăugăm și cojile de banană la lista amenințărilor publice, opină tînărul Henry. Eu sînt american, și s-ar putea ca în orice moment să devin bolșevic, pentru a-mi salva suma de *pesos*, așa încît pot să repet ce-am auzit pe cineva spunînd ieri. Spunea că în zilele

noastre există două mari pericole : bolșevismul și americanismul, și că americanismul e cel mai rău dintre cele două, pentru că bolșevismul îți ruinează numai afacerile, pe cînd americanismul îți ruinează sufletul.

— Cine a spus una ca asta ? pufni judecătorul.

— Am uitat, răspunse Henry, șmecher.

— Mă întreb ce înțelegea prin americanism ? spuse doamna Norris.

— Nu l-a definit, replică Henry. Cultul dolarului, presupun.

— Mă rog, răspunse doamna Norris. Din experiența mea, cultul dolarului e mult mai puternic în țările care n-au dolari decît în Statele Unite.

Kate avea senzația că masa de ceai era ca un disc de oțel care-i magnetizase pe toți, ținîndu-i lipiți, ca pe niște victime.

— Unde e grădina dumneavoastră, doamnă Norris ? întrebă ea în cele din urmă.

Porniră in corpore, respirînd ușurați, spre terasă. Judecătorul șchiopăta, venind în urma tuturor, și Kate rămase alături de el, din compasiune și politețe.

Se aflau din nou pe mica terasă.

— Ce obiect bizar ! comentă Kate, luînd de pe parapet unul dintre cuțitele aztece, de piatră. Nu-i un fel de jad ?

— Jad ! repetă judecătorul disprețuitor. Jadul e *verde*, nu negru. Asta-i obsidian.

— Și jadul poate fi negru. Am o broască țestoasă adorabilă din jad negru, adusă din China.

— Nu se poate. Jadul e numai verde deschis.

— Dar există și jad alb. Știu sigur.

Judecătorul păstră o exasperată tăcere de cîteva clipe, apoi izbucni :

— Jadul e *verde* deschis.

Owen, care avea o ureche de linx, auzise.

— Despre ce-i vorba ? întrebă el.

— Nu-i așa că jadul nu e numai verde ? îi ceru Kate părerea.

— Cum ? strigă Owen. Numai verde ? Există toate nuanțele imaginabile — alb, roz, albastru.

— Și negru ! adăugă Kate.

— Negru ? Asta-i foarte comun. Ar trebui să-mi vedeți colecția. Cea mai variată gamă de culori. *Numai jad verde !* Ha — ha — ha ! emise Owen un rîs teatral.

Se apropiaseră de scara cu trepte foarte vechi, frecate și lustruite de vreme pînă cînd ajunseseră să pară de un negru lucios.

— Aici o să mă rezem de brațul dumitale, îi spuse judecătorul tînărului Henry. Scara asta e o capcană.

Doamna Norris îl auzi, dar nu făcu nici un comentariu. Își îndreptă doar *pince-nez*-ul pe nasul ascuțit.

Cînd coborîră la arcadele de jos, Don Ramón și generalul își luară la revedere. Restul oaspeților se îndreptă spre grădină.

Se lăsase amurgul. Grădina se ridica înaltă, mărginită de o parte de copacii uriași, întunecați, iar de cealaltă de casa masivă, roșiatică și gălbuie. Aveai senzația că te afli în fundul unei grădini noptatice, înflorite undeva în Hades. Flori purpurii de hibiscus atîrnau din boschete, scoțînd limbi galbene, păroase ; cîteva roze presărau în înserare petale lipsite de parfum, și garoafe singuratice își înclinau capetele pe tulpini fără vlagă. Dintr-un tufiș gigantic, stufos, apăreau suspendate clopote albe de datura, mari și tăcute, ca înseși fantomele sunetului. Și parfumul greu de datura se răspîndea, tăcut, de la arbust pînă pe alei.

Doamna Burlap se agățase de Kate și, cu fața ei imbecilă, de bebeluș monden, o bombarda cu întrebări inchizitoare.

— La ce hotel locuiți ?

Kate o informă.

— Nu-l cunosc. Unde vine ?

— Pe Avenida del Perú. Nu aveţi cum să-l cunoaşteţi, e un mic hotel italienesc.

— Şi rămîneţi mai mult timp ?.

— Nu ştim încă sigur.

— Domnul Rhys lucrează la un ziar ?

— Nu, e poet.

— Şi poate trăi numai din poezie ?

— Nu, nici nu încearcă.

Era genul de investigaţie a serviciului secret, la care sînt supuşi, într-o capitală suspectă, străinii suspecţi.

Doamna Norris zăbovea lîngă un boschet boltit, încărcat de flori mici, albe.

Un licurici începuse să scapere. Se înnoptase.

— Ei bine, la revedere, doamnă Norris. N-aţi vrea să veniţi o dată să luaţi prînzul cu noi ?. Desigur, nu la hotelul nostru. Dar daţi-mi de veste şi vom lua prînzul *oriunde* doriţi, în oraş.

— Îţi mulţumesc, dragă. Mulţumesc foarte mult. Mă rog, o să vedem !

Doamna Norris avea o ţinută regală, împietrită, aztec-regală.

În cele din urmă, toată lumea îşi luă rămas bun, şi porţile maiestuoase se închiseră în urma lor.

— Cum aţi venit pînă aici ? întrebă doamna Burlap pe un ton impertinent.

— Cu un taxi, un Ford vechi — dar unde o fi ? întrebă Kate scrutînd întunericul. Urma să ne aştepte sub copácii *fresno* de vizavi, dar nu-i de văzut.

— Ce curios ! se miră Owen şi dispăru în noapte, în căutarea taxiului.

— În ce direcţie mergeţi ? îşi continuă doamna Burlap interogatoriul.

— Spre Zócalo, răspunse Kate.

— Noi trebuie să luăm un tramvai în direcţia opusă, o informă femeia cu faţa de bebeluş bătrîn.

Judecătorul şonticăia pe trotuar ca o pisică pe ţigle încinse. Peste drum, aştepta un grup de băştinaşi cu pălării mari şi haine din pînză albă, cam afumaţi de *pulque*. La staţia de tramvai de pe partea lor, aştepta o ceată de muncitori, în haine orăşeneşti.

— Poftim, aveţi ambele categorii, spuse judecătorul, agitîndu-şi bastonul într-un mod vindicativ. Ambele categorii !

— Ce categorii ? întrebă Kate, surprinsă.

— Acolo-s peonii şi aici is *ebreros* [1], cu toţii beţi. Toţi beţi criţă.

Într-un spasm de ură frustrată, judecătorul se întoarse cu spatele spre ea.

În aceeaşi clipă văzură luminile unui tramvai ivindu-se ca un dragon în mijlocul drumului întunecos, care se aşternea între zidul înalt şi copacii uriaşi.

— Asta-i tramvaiul nostru, spuse judecătorul, străduindu-se, nervos, să se cataăre pe scară cu ajutorul bastonului.

— Dumneavoastră mergeţi în direcţia opusă ! îi strigă femeia fanată, cu faţa de bebé şi pălăria de satin în trei colţuri, începînd să se agite de parcă se pregătea să înoate pe pavaj.

Perechea se năpusti avid în tramvaiul iluminat, la clasa întîi. Băştinaşii se înghesuiau la clasa a doua.

Vagoanele se îndepărtară zăngănind. Familia Burlap nici nu-i spusese măcar bună seara. Se temuseră ca nu cumva să fi făcut cunoştinţă cu nişte persoane pe care n-ar fi dorit să le cunoască sau pe care nu *merita* să le cunoască.

— Femeie insipidă ! rosti Kate cu glas tare, uitîndu-se după tramvai. Ce pereche de prost-crescuţi !

Era puţin speriată de băştinaşii uşor ameţiţi care aşteptau tramvaiul peste drum. Dar mai puternic decît teama, i se impunea o certă simpatie pentru oamenii aştia

[1] Muncitori (sj.).

oacheşi, tăcuţi, cu pălăriile lor mari de paí şi cămăşile rudimentare din pînză. Cel puţin, în vinele lor curgea sînge adevărat: erau ca niște coloane de sînge negru.

În timp ce cuplul acela american lipsit de sînge şi veninos, cu albeaţa lor greţoasă... !

Se gîndi la istorioara pe care o povesteau mexicanii: cînd Dumnezeu a plămădit primii oameni, i-a modelat din lut şi i-a vîrît la cuptor ca să se coacă. În prima serie au ieşit negri. „I-am copt prea tare", şi-a spus Dumnezeu. Aşa încît a plămădit o a doua tranşă şi a băgat-o la cuptor. Au ieşit albi. „Pe ăştia i-am copt prea puţin", şi-a spus Domnul. Şi a făcut o nouă încercare. De astă dată au ieşit bine rumeniţi şi calzi. „Pe ăştia i-am copt atît cît trebuie", a spus Dumnezeu.

Perechea aceea de americani, mutra aceea de bebeluş fanat şi judecătorul şchiop, ăştia nu erau bine copţi. Erau aproape necopţi.

Kate se uită la feţele tuciurii de sub felinarul de stradă. O înspăimîntau. Pentru ea constituiau un fel de ameninţare. Dar simţea că, cel puţin, fuseseră copţi atîta cît trebuie.

Taxiul apăru hurducîndu-se, cu Owen care-şi scoase capul pe fereastră şi-i deschise portiera.

— L-am găsit pe şofer într-o *pulqueria*, o informă el. Dar nu cred că-i beat. Vrei să rişti să ne ducă înapoi? *Pulqueria* se numea *La Flor de un Dia* — „Floarea care trăieşte o zi", adăugă Owen cu un rîs nervos.

Kate ezită, uitîndu-se la şofer.

— Să încercăm, spuse în cele din urmă.

Fordul o porni hai-hui, în plină viteză, direct spre iad.

— Spune-i să nu gonească atît de tare, ceru Kate.

— Nu ştiu cum să-i spun, răspunse Owen, apoi răcni în englezeşte: Hei, şofer! Nu atît de repede! Nu goni cu asemenea viteză!

— *No presto ! Troppo presto. Va troppo presto !*[1] îi strigă Kate în italiană.

Omul se uită la ei cu ochi negri, dilataţi de o insondabilă neînţelegere, după care apăsă pe accelerator.

— Nu face decît să gonească şi mai tare, rîse Owen nervos.

— Ah ! Lasă-l în plata Domnului, răspunse Kate în silă.

Şoferul gonea ca un diavol întruchipat, sau ca şi cum ar fi avut el un demon în trup. Dar gonea şi cu priceperea nonşalantă a diavolului. Nu era nimic de făcut, decît să-l laşi să zboare ca vîntul.

— Nu-i aşa că a fost o după-masă oribilă ? întrebă Owen.

— Oribilă, confirmă Kate.

Capitolul III

KATE ÎMPLINEŞTE PATRUZECI DE ANI

Într-o dimineaţă, Kate se trezi cu vîrsta de patruzeci de ani. Nu-şi ascundea faptul faţă de ea însăşi, dar nu-l comunică şi celorlalţi.

Era, realmente, o lovitură. Patruzeci de ani ! La vîrsta asta traversezi o linie despărţitoare. De o parte rămîn tinereţea şi spontaneitatea şi „fericirea". De cealaltă parte se deschide altceva : rezerva, responsabilitatea, o oarecare reţinere de la „nebunii".

[1] Nu atît de repede. Prea repede. Mergi prea repede.

Era văduvă și singură. Întrucît se măritase foarte de timpuriu, cei doi copii ai ei erau mari. Băiatul avea douăzeci și unu de ani, fata, nouăsprezece. Stăteau mai mult la tatăl lor, de care Kate divorțase cu ani în urmă, pentru a se mărita cu Joachim Leslie. Leslie murise, și toată această jumătate de viață se încheiase.

Se urcă pe terasa acoperișului plat al hotelului. Era o dimineață strălucitoare și, pentru prima oară, sub albastrul cerului dinspre orizont se înălța trufaș Popocatepetl, o prezență masivă, uriașă, sub bolta cerească, purtînd o pelerină de zăpadă pe umeri. Din crater se învălătucea un colac de fum negru, ca un șarpe.

Ixtaccihuatl, Femeia Albă, scînteia și părea foarte aproape, dar celălalt munte, Popocatepetl, se contura în depărtare, retras și învăluit într-o umbră, un con de umbră atmosferică, cu fulgerări sclipitoare de zăpadă. Iată-i, cei doi monștri, veghind giganți și teribili asupra leagănului de omenire semeață și sîngeroasă din Valea Mexicului. Înstrăinați, impunători, munții cu mantii albe păreau să emită un sunet profund, să toarcă asemenea unor pisici uriașe cu un susur prea adînc pentru ca urechea să-l poată prinde și totuși perceput de sîngele din tine, o șoaptă de groază. Nu sugerau elevare sau elansare sau exaltare, așa cum îți evocă munții înzăpeziți din Europa. Ci o povară foarte grea, cu spinarea albită, care apăsa cumplit glia : și mormăiau ca doi lei la pîndă.

Privit superficial, Mexico City ar putea să apară plăcut, cu suburbiile pline de vile, cu arterele principale frumoase, cu miile-i de mașini și partidele-i de tenis și de bridge. Soarele strălucește bogat zi de zi, și flori mari, în culori vii, izbucnesc din copaci. E o permanentă sărbătoare.

Pînă cînd rămîi singur cu el. Și atunci glasul lui subteran e ca mîrîitul reținut, mînios, răscolitor al unui jaguar pătat cu noapte. Exercită o presiune nimicitoare, oprimantă, asupra spiritului ; volutele grele ale dragonului

aztecilor, ale dragonului toltecilor, se încolăcesc în jurul tău și îți strivesc sufletul. Iar lumina strălucitoare a soarelui e brăzdată de o dîră întunecată de sînge mînios, neputincios, și florile colorate păr să-și aibă rădăcinile în sînge vărsat. Spiritul acestui loc e crud, te trage în jos, te distruge.

Kate îl înțelegea perfect pe mexicanul care-i spusese : *El grito mexicano es siempre el grito del odio* — strigătul mexican este întotdeauna un strigăt de ură. Faimoasele revoluții începuseră, așa cum spusese Don Ramón, cu *Viva !* și se terminaseră întotdeauna cu *Muera !* Moarte ăstuia, moarte celuilalt, totul era moarte ! Moarte ! Moarte ! — la fel de obsesivă ca și sacrificiile aztece. Ceva pe veci lugubru, macabru.

De ce venise pe acest platou al morții ? Ca femeie, suferea și mai intens decît bărbații ; pînă la urmă, bărbații se adaptează, se supun. Pe vremuri, existase în Mexic un elaborat ritual al morții. Acum, însă, moartea era demonetizată, sordidă, vulgară, lipsită pînă și de pasiunea propriului ei mister.

Kate ședea pe parapetul vechiului acoperiș. Jos, strada arăta ca un abis negru, dar ea era înconjurată de lucirile aspre ale acoperișurilor plate, denivelate, din jur, pe care se tîrau fire de telefon desprinse și printre care se zăreau, neașteptat, curțile interioare, adînci și întunecate ca niște puțuri, cu flori care creșteau la umbră.

Chiar în spate se ridica o biserică veche, imensă, cu acoperișul cocoșat ca un animal ghemuit și cu cupolele ca niște băsici umflate, ornate cu țigle galbene, albastre și albe ce străluceau pe fundalul cerului de un albastru intens. Femei băștinașe, domoale, în fuste lungi, se foiau pe acoperișuri, atîrnînd rufe spălate sau așternîndu-le la uscat pe pietre. Ici-colo mai apărea cîte o găină cocoțată. Și, din cînd în cînd, cîte o pasăre trecea în zbor săgetat, proiectîndu-și umbra. Nu departe se înălța catedrala, cu turlele-i cafenii, groase ca niște trunchiuri, și cu vechiu-i

clopot vibrînd uriaș și profund, atît de încet, încît sunetele joase se pierdeau în văzduh, aproape inaudibile.

Totul ar fi trebuit să fie vesel, *allegro, allegretto* în această sclipire de aer luminos și etalare de suprafețe de acoperișuri. Dar nu era ! Percepeai întruna tonul subteran întunecat, acea fatalitate neagră și grea ca un șarpe.

Kate se întreba fără rost pentru ce venise acolo. Oriunde fusese pînă atunci, în Anglia, în Irlanda, în Europa, auzise acel *consumatum est* al propriului ei spirit. Totul era sfîrșit pentru ea, trecut într-un fel de premoarte. Și totuși, acest continent greu, al morții întunecate, era mai mult decît putea îndura.

Avea patruzeci de ani : prima jumătate a vieții i se încheiase. Pagina coloratã, cu florile ei, cu iubirile, cu etapele Drumului Calvarului, se terminase într-un mormînt. Acum trebuia să întoarcă fila și pagina nouă era neagră, neagră și goală.

Prima jumătate a vieții ei fusese scrisă pe pergamentul luminos, neted, al speranței, cu literele inițiale superb împodobite pe un cîmp de aur. Dar pe Drumul Calvarului, din etapă în etapă, farmecul se evaporase, și ultima literă iluminată fusese un mormînt.

Și acum, fila strălucitoare fusese întoarsă, și pagina neagră i se așternea în față. Cum se poate scrie pe o pagină atît de profund neagră ?

Coborî de pe acoperiș, întrucît promisese să meargă azi să vadă frescele de la universitate și din școli. Owen, Villiers și un tînăr mexican o așteptau. Porniră pe străzile aglomerate ale orașului, unde automobilele și micile omnibuze numite *camiónes* goneau nebunește, iar băștinașii, în veșminte de pînză albă, sandale și pălării mari, tîndăleau în drum ca niște stafii greoaie, amestecîndu-se cu burghezia, adică cu tinerele în rochii de crepdeșin roz pal și tocuri înalte, și domnii în pantofi strîmți și pălării de pai americane. O roială continuă în dogoarea soarelui.

Kate traversă *plaza* cea mare lipsită de orice petec de umbră, din faţa catedralei, unde tramvaiele se adună ca într-un ţarc, pentru a luneca apoi mai departe, fiecare pe strada lui. Apoi zăbovi din nou ca să se uite la lucruşoarele înşirate pe trotuar, pentru vînzare : jucării, tărtăcuţe pictate şi strălucitor lăcuite, *novedades* [1] din Germania, fructe, flori. Şi băştinaşii ghemuiţi pe vine pe lîngă mărfuri, bărbaţi tăcuţi, frumoşi, privindu-te cu ochii lor negri, lipsiţi de centru, vorbindu-ţi cu glasuri atît de molcome, şi ridicînd, în mîinile brune, sensibile, jucărioarele pe care le-au cioplit şi le-au pictat cu atîta grijă ! Un apel ciudat, blînd şi trist, glasuri bărbăteşti stranii, atît de adînci, şi totuşi atît de domoale şi de catifelate. Sau femeile, femeile micuţe şi iuţi, în *rebozo* [1]-urile albastre, aruncînd priviri repezi din ochii lor întunecaţi şi vorbind sacadat, cu glasuri nervoase. Omul care tocmai îşi aranja portocalele, lustruindu-le cu o cîrpă, grijuliu, aproape cu tandreţe, stivuindu-le apoi în mici piramide strălucitoare, toate egale şi frumoase ! O anumită tandră sensibilitate a sîngelui greu, bărbătesc, un anumit farmec ciripitor al femeilor ca nişte păsări, atît de liniştite şi de proaspete în feminitatea lor parcă abia îmbobocită. Şi, în acelaşi timp, veşmintele murdare, pielea nespălată, păduchii şi ciudata sclipire goală a ochilor negri, înfricoşătoare şi fascinantă totodată.

Kate cunoştea vînzătorii de fructe italieni, care-şi lustruiau viguros portocalele frecîndu-le de mîneca hainei. Ce contrast faţă de indianul ăsta mare, frumos, aşezat cu atîta delicateţe de parc-ar fi fost singur la bordura trotuarului şi lustruindu-şi portocalele cu încetineală, mîngîios, pînă le făcea să lucească, apoi potrivindu-le cu gingăşie în mici grămăjoare ; piramidele care costau doi sau trei cenţi una.

[1] Noutăţi (sp.).
[1] Şal care se poartă pe cap şi pe umeri.

Curioasă muncă pentru un bărbat voinic, chipeș, cu o înfățișare virilă ! Dar se pare că indienii preferă genul acesta de munci copilărești.

Universitatea era o clădire spaniolă, care fusese refăcută, arătînd nou-nouță, și apoi predată pe mîna tinerilor artiști **ca s-o** decoreze. De la începutul revoluțiilor în lume, nicăieri autoritatea și tradiția nu au fost mai definitiv răsturnate decît în domeniile științei și artei din Mexic. Știința și arta sînt apanaje ale celor tineri. Dați-i înainte, băieți !

Și băieții i-au dat înainte. Dar chiar și pe atunci singurul artist de excepție nu mai fusese un băiețandru și făcuse o lungă ucenicie în Europa.

Kate văzuse cîteva reproduceri ale frescelor lui Ribera. Acum făcu înconjurul patio-urilor universității, contemplînd originalele. Erau interesante — omul își cunoștea meșteșugul.

Dar impulsul care le generase era impulsul urii ce-l măcina pe artist. În numeroasele fresce care reprezentau indieni, se simțea simpatia față de aceștia, dar numai din punctul de vedere ideatic, social. Nici o clipă nu percepeai răspunsul spontan al sîngelui. Indienii aceștia turtiți constituiau simboluri în marile scripte ale socialismului modern, erau figuri ce exprimau patosul victimelor industriei moderne și ale capitalismului. Acesta era rolul lor : simboluri în documentele socialismului.

Kate se gîndi la omul pe care-l **văzuse cu o jumătate de** oră înainte, lustruind portocale : strania **lui frumusețe, o certă** bogăție **a** făpturii fizice, forța impresionantă cu care pulsa sîngele în el, și o imensă neajutorare, o profundă neîncredere, fatală și demonică.

Pe coridoarele universității roiau domnișoare cu părul tuns scurt, pulovere băiețești și bărbiile împinse înainte cu acea caracteristică, deliberată „tinerețe-și-ardoare" a zilelor noastre. Pe deplin conștiente de tinerețea și de ardoarea lor. Și foarte americanizate. Profesori tineri tre-

ceau cu prietenoasă amabilitate, aparent total inofensivi.

Cîţiva artişti lucrau la fresce, iar Kate şi Owen le fură prezentaţi. Erau bărbaţi — sau mai curînd băieţi — la care pînă şi pigmenţii păreau să existe doar pentru *épater le bourgeois* [1]. Şi Kate era sătulă de *épatisme* în aceeaşi măsură ca şi de burghezie. Nu o interesa acel *en épatant le bourgeois*. *Épateur*-ii erau la fel de plictisoşi ca şi burghezii, două jumătăţi ale aceleiaşi agasări.

Micul grup trecu în vechea mănăstire iezuită, folosită acum ca şcoală secundară. Aici îi întîmpinară noi fresce.

Dar aparţineau altui artist. Şi nu erau decît nişte caricaturi atît de neelaborate şi de urîte, încît Kate încercă o senzaţie de repulsie. Artistul intenţionase să fie şocant, dar poate că însăşi această deliberare îl împiedicase să fie atît de şocant pe cît ar fi vrut. Frescele reuşiseră să fie urîte şi vulgare. Caricaturi stridente ale capitalismului, bisericii, femeii bogate şi ale lui Mammon, pictat în mărime naturală şi cu o violenţă nudă, împodobeau curtea interioară a vechii clădiri cenuşii, unde tinerii îşi formau educaţia. Oricărui privitor cu un dram de simţ al măsurii, lucrurile i-ar fi apărut ca o discordanţă.

— Ah, dar sînt încîntătoare ! exclamă Owen.

Sensibilitatea lui era şocată, deci, ca şi la lupta cu tauri, se simţea mulţumit. Gîndea că era un lucru cu totul nou şi stimulator să decorezi în asemenea manieră instituţiile de învăţămînt.

Tînărul mexican care-i însoţea făcea şi el parte din cadrele didactice ale universităţii : un tip scund, binevoitor, de vreo douăzeci şi şapte—douăzeci şi opt de ani, care scria inevitabile poezii sentimentale, făcuse parte din guvernămînt, ba chiar ca membru al Camerei Deputaţilor, şi visa să plece la New York. Avea o mutră proaspătă şi copilăroasă, uşor bosumflată. Lui Kate îi plăcea. Era în stare să rîdă cu poftă sinceră, tinerească, şi nu părea deloc prost.

[1] A epata burghezia (fr.).

Atîta timp cît nu era vorba de preocuparea lui maniacă pentru politică. Atunci devenea automat ca o cursă de șoareci. Și plicticos..

— A, nu! exclamă Kate în fața caricaturilor. Prea sînt urîte. Își zădărnicesc propriile scopuri.

— Dar sînt intenționat urîte, protestă tînărul Garcia. Trebuie să fie urîte, nu ? Pentru că și capitalismul e urît, și Mammon e urît, și preotul care-și întinde mîinile ca să înhațe banii sărmanilor indieni e urît, nu ?

Rise cam neplăcut.

— Caricaturile sînt prea ostentative, comentă Kate. Sînt ca niște înjurături vulgare, asta nu-i artă.

— Imaginea asta, de pildă, nu-i adevărată ? întrebă Garcia arătînd spre reprezentarea unei femei grase, într-o rochie scurtă și strîmtă, cu șolduri și sîni ca niște protuberanțe, călcînd peste fețele oamenilor săraci.

— Așa arată, nu ?

— Cine arată așa ? întrebă Kate. Mă irită. Un anume echilibru trebuie păstrat.

— În Mexic, nu ! răspunse tînărul, iar obrajii bucălați i se înroșiră. În Mexic nu se poate păstra un echilibru, pentru că lucrurile stau atît de rău. În alte țări, da, probabil că puteți fi echilibrați, pentru că lucrurile nu sînt atît de rele ca la noi. Dar aici totul e atît de rău, încît nu mai poți fi uman. Trebuie să fii mexican. Trebuie să fii mai mult mexican decît uman, nu-i așa ? N-ai încotro. Trebuie să-i urăști pe capitaliști, în Mexic trebuie să-i urăști, altfel nimeni nu ar putea trăi. N-am putea trăi. Dacă ești mexican nu poți fi uman, e imposibil. Trebuie să fii sau socialist mexican, sau capitalist mexican, și să urăști. Ce altceva poți face ? Urîm capitalismul pentru că ruinează țara și poporul. *Trebuie* să-l urîm.

— Dar, întrebă Kate, cum stați cu cele douăsprezece milioane de pauperi — majoritatea indieni — despre care vorbește Montes ? Orice-ați face, nu le puteți asigura un nivel de trai normal. Și ei nici nu înțeleg măcar

cuvintele capitalism și socialism. Ei sînt adevăratul Mexic, și nimeni nici nu se uită măcar la ei, decît doar ca să-i transforme într-un *casus belli* [1]. Din punct de vedere uman, nici nu există pentru voi.

— Nu pot exista din punct de vedere uman, sînt mult prea ignoranți, strigă Garcia. Dar dacă am putea ucide pe toți capitaliștii, atunci...

— Atunci s-ar găsi cineva care să vă ucidă pe voi, răspunse Kate. Nu, nu-mi place. Nu voi sînteți Mexicul. Nici măcar nu sînteți mexicani adevărați. Sînteți pe jumătate spanioli, cu capetele îmbuibate de idei anarhice europene, și nu urmăriți decît să vă impuneți ideile voastre, nimic altceva. Nu aveți în voi glanda compasiunii. Nu sînteți ceea ce ar trebui să fiți.

Tînărul o asculta cu ochi mari, rotunzi, și fața bucălată i se îngălbenise. În cele din urmă, înălță din umeri și își desfăcu brațele, într-un gest pseudo-mediteranean.

— Mă rog ! Se poate să fie așa ! spuse el cu oarecare frivolitate ironică. Poate că dumneavoastră știți totul. Se poate ! De obicei, străinii știu totul despre Mexic.

Își termină fraza cu un rîs chicotit.

— Eu știu ce simt, răspunse Kate. Și mai știu că vreau un taxi și că vreau să mă întorc la hotel. Nu vreau să mai văd picturi stupide și urîte.

Se întoarse la hotel, spumegînd din nou de furie. Se mira singură de starea ei de nervi. De obicei era bine dispusă și liniștită. Dar ceva din țara asta o irita și îi crea asemenea accese de furie, încît își pierdea capul. O furie arzătoare, virulentă.

Și poate că, își spuse ea, mexicanii albi sau pe jumătate albi sufereau o curioasă reacție în sîngele lor, care-i făcea să se găsească tot timpul într-o stare de furie și de irascibilitate înfrînate ; și *trebuiau* să găsească o supapă pentru asemenea sentimente. Erau nevoiți să-și ducă viața

[1] Pricină de război (lat.).

intr-un complicat joc al frustrărilor, frustrarea vieții în fluxul și refluxul ei.

Poate că însuși pămîntul exala ceva, sau dragonul din măruntaiele pămîntului, un soi de efluviu sau o vibrație care se ciocnea de însăși alcătuirea sîngelui și a nervilor din ființa umană. Poate că era o emanație a vulcanilor. Sau poate că se degaja direct din rezistența întunecată și tăcută, ca un șarpe, a acestor mase de oameni greoi, în vinele cărora curgea, în cea mai mare parte, sîngele bătrîn, lent, potrivnic, al vechilor indieni.

Cine știe ? Dar exista ceva, și ceva foarte puternic. Kate se întinse pe pat și reflectă asupra furiei ei organice. Oare nu era nimic de făcut ?

Dar tînărul Garcia era într-adevăr foarte drăguț. După-masă veni s-o viziteze și îi trimise sus cartea lui de vizită. Kate, regretîndu-și ieșirea față de el, îl primi cam în silă.

— Am venit, începu tînărul pe un ton de demnitate ușor rigidă, de parcă ar fi fost un ambasador într-o misiune, am venit să vă spun că, de fapt, nici mie nu-mi plac caricaturile acelea. Nici mie nu-mi plac. Și nu-mi place ca tinerii — fetele și băieții, nu-i așa ? — să le aibă tot timpul sub ochi. Nici mie nu-mi place. Dar, în același timp, cred că aici, în Mexic, nu avem de ales. Oamenii sînt foarte răi, foarte hrăpăreți, nu ? — singurul lucru pe care-l urmăresc e să adune cît mai mulți bani, și nu le pasă de ceilalți. Așa încît trebuie să-i urîm. Da, trebuie. Dar caricaturile nu-mi plac nici mie.

Își ținea pălăria cu ambele mîini și umerii îi tresăltau în încleștarea dintre sentimentele care-l munceau.

Brusc, Kate izbucni în rîs, și atunci începu și el să rîdă, dar cu oarecare tristețe și fisticeală.

— E foarte drăguț din partea dumitale că ai venit să-mi spui toate astea, exclamă ea cu căldură.

— Nu, nu e drăguț, răspunse el încruntîndu-se. Dar nu știu ce să fac. Poate că dumneavoastră gîndiți despre

mine că sînt... altfel... că nu sînt așa cum sînt. Și nu vreau să gîndiți așa.

Tînărul roși, părînd foarte stingherit. Sinceritatea lui avea o notă curioasă, naivă, dacă era într-adevăr sincer. Pe de altă parte, dacă voise să joace un rol sofisticat, l-ar fi jucat mai bine. Față de Kate, însă, dorea să fie sincer.

— Într-adevăr, știu că și dumneata simți, din multe puncte de vedere, ceea ce simt și eu, continuă Kate, rizînd. Știu că te prefaci numai a fi dur și necruțător.

— Nu, răspunse el cu tărie, privirea devenindu-i solemnă și tăioasă. Sînt dur și necruțător. Îi urăsc într-adevăr pe oamenii aceia care nu fac decît să ia totul din Mexic — banii și *totul!* Își întinse mîinile într-un gest categoric. Îi urăsc pentru că trebuie să-i urăsc — nu-i așa? Pe de altă parte, însă, îmi pare rău că trebuie să urăsc atît de mult. Da, cred că îmi pare rău. Așa cred.

Își uni sprîncenele într-o expresie de intensă simțire. Pe fața lui tinerească, proaspătă, bucălată, se instalase o încruntare de ură și resentiment — tot atît de sinceră.

Kate își putea da seama că nu-i părea într-adevăr rău. Era vorba doar de două stări sufletești antagonice, cea firească, blajină, sensibilă și cea de ură și de resentimente amare, care alternau în el ca soarele și umbra pe o zi noroasă, succedîndu-se inevitabil. Limpede la el era simplitatea, în pofida complexității sentimentelor, ca și faptul că resentimentele lui nu aveau nimic personal, se plasau dincolo de persoane, chiar dincolo de el însuși.

Ieșiră împreună să ia un ceai în oraș și, în absența ei, fu căutată de Don Ramón, care își lăsă cărțile de vizită, cu colțul îndoit, precum și o invitație la cină pentru ea și pentru Owen. Cărțile acelea de vizită cu colțul îndoit aveau o corectitudine protocolară de modă veche.

Răsfoind ziarul, Kate își opri privirile pe un articolaș ciudat. Citea spaniola fără prea mari dificultăți. Nu reușea s-o vorbească, pentru că mereu îi veneau pe buze cuvinte

italienești și se crea o bramburească. Citea de obicei în „Excelsior" sau în „Universal" pagina de știri în limba engleză — atunci cînd exista. După aceea răsfoia paginile în spaniolă, în căutarea unor lucruri menite să-i stîrnească interesul.

Articolașul de acum era inserat printre informațiile în limba spaniolă și purta titlul : *„Zeii Antichității se reîntorc în Mexic"*.

Se arăta că în satul Sayula, din Jalisco, pe malul lacului Sayula, se iscaseră unele frămîntări, datorită unui incident mai mult sau mai puțin comic, petrecut cu o zi în urmă pe la ora prînzului. Femeile care locuiesc în căsuțele de pe mal pot fi văzute, dimineață de dimineață, curînd după răsăritul soarelui, coborînd la apă, cu boccele mari în mînă. Se așază în genunchi pe stînci sau pe bolovani, în grupuri mici, ca un cîrd de păsări de apă, și spală rufe în undele line ale lacului, oprindu-se din această îndeletnicire ori de cîte ori o veche *canoa* plutește pe lîngă ele cu cîte o singură pînză larg [illegible]urată. Decorul și scena s-au schimbat foarte puțin din vremurile lui Montezuma și pînă acum, adică din acele timpuri cînd băștinașii veneraau spiritul apelor și aruncau în ele mici reproduceri de idoli din lut ars, pe care lacul le restituie uneori urmașilor vechilor idolatri ; pentru a menține treze unele practici care, oricum, nu au fost cu totul date uitării.

Cînd soarele fierbinte se ridică pe cer, femeile întind rufele pe nisipul sau pe prundișul de pe țărm și se retrag în umbra sălciilor grațioase, care își păstrează verdele proaspăt chiar și pe parcursul anotimpului cel mai uscat al anului. Și, cu o zi înainte, în vreme ce se odihneau după spălat, grupul de femei umile și superstițioase au văzut, înmărmurite, un bărbat impunător înălțîndu-se gol din apele lacului și îndreptîndu-se spre țărm. Fața lui, au povestit ele mai tîrziu, era smeadă și împodobită de o barbă, dar trupul îi strălucea ca aurul.

Ca şi cum nici n-ar fi observat ochii numeroşi care-l urmăreau, bărbatul a înaintat liniştit şi maiestuos pînă la mal. Acolo s-a oprit un moment şi, alegînd din ochi o pereche de pantaloni de pînză din aceia purtaţi de ţărani la cîmp, care se uscau la soare, s-a aplecat şi i-a îmbrăcat, acoperindu-şi goliciunea.

Femeia care văzu cum pantalonii soţului ei îi sînt furaţi chiar de sub ochi se ridică şi începu să strige la străin, chemîndu-le şi pe celelalte femei în ajutor. Dar străinul îşi întoarse spre ea faţa întunecată şi îi spuse pe un glas liniştit :

— De ce strigi ? Potoleşte-te ! Pantalonii îţi vor fi înapoiaţi. Zeii noştri sînt pregătiţi să se reîntoarcă la voi. Quetzalcoatl şi Tlaloc, vechii voştri zei, au de gînd să revină. Fii liniştită, ca să nu te găsească zeii plîngînd şi văicărindu-te. M-am înălţat din lac pentru a vă vesti că zeii se întorc în Mexic, că sînt gata să revină la vechea lor vatră.

Uşor domolită de această vorbire, femeia păgubită se supuse şi nu mai scoase o vorbă. Străinul îşi însuşi apoi şi o cămaşă de pînză, pe care o îmbrăcă ; după aceea se făcu nevăzut.

După un timp, femeile acelea simple îşi adunară curajul de a se întoarce la bordeiele lor amărîte. Şi astfel povestea ajunse la urechile poliţiştilor, care porniră pe dată în urmărirea hoţului.

Întîmplarea, însă, nu s-a încheiat aici. Pe la asfinţit, cînd soţul sărmanei femei prădate se întorcea de la cîmp, apropiindu-se de porţile satului, fără să se gîndească, desigur, la altceva decît la odihnă şi la mîncarea de seară, un bărbat înveşmîntat într-un *serape* [1] negru se apropie de el, desprinzîndu-se din umbra unui zid dărăpănat, şi-l întrebă : „Ţi-e teamă să vii cu mine ?" Ţăranul, un om curajos, îi răspunse fără zăbavă : „Nu, Señor !" Şi îl urmă

[1] Pătură, de obicei viu colorată, pe care o poartă pe umeri ţăranii din America Latină.

pe necunoscut pe după zidul dărăpănat și prin tufișurile unei grădini părăsite. Pătrunseră într-o încăpere întunecată, sau o pivniță, unde ardea o singură luminiță ce dezvălui o cadă mare de aur în care patru omuleți, mai scunzi decît copiii, turnau apă cu miresme dulci. Țăranul uimit auzi spunîndu-i-se să se spele și să se învesmînteze în straie curate, pentru a se pregăti să întîmpine reintoarcerea zeilor. Se așeză în cada de aur și se spălă cu săpun parfumat, în timp ce piticii turnau apă asupră-i. „*Aceasta*, îi spuseră ei, *este baia lui Quetzalcoatl. Baia de foc urmează să vină.*" Apoi i-au dat straie curate din pînză albă, o pălărie nouă brodată cu stele și sandale cu curele din piele albă. Și, pe lîngă acestea, i-au dat și o pătură nouă, albă cu dungi albastre și negre și cu flori în formă de stea la mijloc, precum și două monede de argint. „*Pleacă*, i se spuse. *Și cînd vei fi întrebat de unde ai pătura, răspunde că Quetzalcoatl a întinerit iarăși.*" Bietul om se întoarse acasă înfricoșat ca nu cumva poliția să-l aresteze pentru furt.

„Satul e în plină fierbere, arăta ziarul, iar Don Ramón Carrasco, eminentul nostru istoric și arheolog, a cărui *hacienda*[1] se găsește în vecinătatea lacului, și-a făcut cunoscută intenția de a se deplasa cît mai curînd cu putință la locul cu pricina, pentru a cerceta originea acestei noi legende. Între timp, poliția urmărește cu atenție desfășurarea evenimentelor, fără să ia, pentru moment, vreo măsură. Adevărat este că asemenea mici fantezii creează o plăcută diversiune de la șirul de crime, banditisme și injurii, pe care e de datoria noastră să le raportăm."

Kate se întrebă ce-o fi stînd în spatele acestei povești; dacă era și altceva decît o simplă născocire. Și totuși, o lumină cu totul deosebită părea să se răsfrîngă din chiar cuvintele anostului articol de ziar.

[1] Fermă, plantație, pe care se găsește de obicei și o casă mare, uneori un conac (sp.).

Dorea să plece **la Sayula**. Dorea să vadă lacul cel mare în care trăiseră cîndva zeii și de unde erau așteptați să reapară. Printre toate amărăciunile cu care Mexicul îi înnegura spiritul, se strecurase acum o ciudată rază de mister și de miracol, aproape ca o speranță. Strania irizare întunecată a unei minuni, a unei magii.

Și numele Quetzalcoatl o fascina. Citise despre acest zeu. Quetzal este denumirea unei păsări care trăiește la mari înălțimi, în ceturile munților tropicali, și a cărei coadă are un penaj frumos, prețios pentru azteci. Coatl **este un** șarpe. Deci Quetzalcoatl înseamnă Șarpele cu **Pene**, atît de hidos reprezentat în statuia colțoasă, penată, contorsionată, de la Muzeul Național.

Dar, din cîte își amintea ea vag, Quetzalcoatl fusese un fel de zeu cu fața frumoasă și cu barbă ; vîntul era suflarea lui, iar ochii lui vedeau fără a fi văzuți, ca stelele în timpul zilei. Ochi care pîndesc îndărătul vîntului, ca stelele dincolo de albastrul cerului de zi. Și Quetzalcoatl a trebuit **să** părăsească Mexicul pentru a se cufunda din nou în adînca baie a vieții. Era împovărat de ani. Și plecase către răsărit, poate că se afundase în mare, sau poate că plutise spre ceruri, ca un meteor, din piscul vulcanului Orizaba : se întorsese pe tărîmurile lui, ca un păun care se înfoaie în noapte, sau ca pasărea Paradisului, coada scînteindu-i asemenea dîrei lăsate de un meteor. Quetzalcoatl ! Cine știe ce însemnase el pentru aztecii morți, sau pentru indienii bătrîni care-l cunoscuseră înainte ca aztecii să-și fi ridicat zeitatea pe soclul groazei și al răzbunării ?

O învălmășeală de sensuri contradictorii, Quetzalcoatl. Și **de ce** nu ? Spiritul irlandez al lui Kate era sătul de sensurile bine definite și de un zeu cu o semnificație fixă. Zeii trebuie să fie iridiscenți, asemenea curcubeului după furtună. Omul creează zeul după chipul și asemănarea sa, și zeii îmbătrînesc odată cu oamenii care i-au creat. Dar furtunile continuă să clatine cerurile, și con-

ceptul-zeității se cutremură mînios sus, deasupra capetelor noastre. Zeii mor odată cu oamenii care i-au făurit. Dar conceptul-zeității mugește de-a pururi, asemenea mării, cu un vuiet prea puternic pentru a putea fi auzit. Asemenea mării zbuciumate de furtună, care se izbește de stîncile oamenilor vii, înăspriți, măcinîndu-le fărîmă cu fărîmă. Sau ca mările din licăritoarea, eterica plasmă a lumii, ce scaldă picioarele și genunchii oamenilor precum seva pămîntului scaldă rădăcinile copacilor. Omule, trebuie să renaști ! Pînă și zeii trebuie să renască. Trebuie să renaștem împreună !

În felul ei vag, feminin, Kate înțelegea acest imperativ. Ea își trăise viața. Își avusese amanții ei, cei doi soți ai ei. Își avea copiii ei. Pe Joachim Leslie, soțul ei mort, îl iubise cu toată dragostea pe care o femeie o poate dărui unui bărbat : adică pînă la granițele iubirii umane. Și pe urmă își dăduse seama că iubirea umană are limitele ei, dar că există și un dincolo. Și Joachim fiind mort, spiritul ei, vrînd-nevrînd, depășise granița. Acum nu mai iubea iubirea în sine. Nu mai jinduia după iubirea unui bărbat, nici măcar după iubirea copiilor ei. Joachim trecuse într-o eternitate a morții, iar ea trecuse odată cu el într-o anumită eternitate a vieții. În care jindul după tovărășie și compasiune și iubire umană o părăsise. Îi luase locul ceva infinit de intangibil, dar infinit de binecuvîntat : o liniște care depășea puterea de înțelegere.

Dar, în același timp, avea loc o bătălie înverșunată între ea și lucrurile pe care Owen le numea viață : ca, de pildă, luptele cu tauri, ceaiurile în societate sau distracțiile de felul artelor în aspectele lor moderne, de efuziune a urii. Acel element puternic și degenerat care se numea viață și care-și înfășura în jurul ei unul sau altul dintre tentaculele sale !

Și atunci, încerca să evadeze în singurătatea ei pură, în acel aflux de seninătate și pace, de o fragilitate ca de floare, care depășea puterea de înțelegere. Se evapora

numai dacă te gîndeai la el, atît era de gingaș, de evanescent. Și totuși, unica ei realitate.

Trebuie să renaști! Din însăși încleștarea cu caracatița vieții, cu dragonul existenței incomplete sau degenerate, trebuie să extragi această dulce floare a ființei tale, pe care cea mai vagă atingere o anihilează.

Nu, ea nu mai avea nevoie de iubire, de senzații, de ceva care să-i umple existența. Avea patruzeci de ani, și floarea sufletului ei se deschidea în acei neasemuiți, tîrzii zori ai maturității. Mai presus de orice, trebuia să se cruțe de contactele lumești, Dorea în jurul ei numai tăcerea altor suflete care dăduseră în floare, plutind subtil ca un parfum. Prezența a ceea ce rămîne pe vecie negrăit.

Și în hidoșenia și paroxismul zăngănelilor morții care se cheamă Mexic, gîndea că izbutește să discearnă acest lucru în ochii negri ai indienilor. Simțea că și Don Ramón și Don Cipriano auziseră acea chemare fără sunet, răzbind prin toată larma odioasă din jur.

Poate că această nevoie o adusese în Mexic : departe de Anglia și de mama ei, departe de copii, departe de orice. Nevoia de a fi singură cu floarea dezbobocită a sufletului ei, în acea tăcere delicată, plină de armonie care se găsește în miezul lucrurilor.

Lucrul numit „Viață" nu-i decît o greșeală pe care am comis-o în mintea noastră. Și de ce să perseverezi într-o greșeală ?

Owen era greșeala întruchipată ; la fel și Villiers ; la fel și acest Mexico City.

Kate voia să iasă la aer, să se descîlcească din propriile-i gînduri.

Făgăduiseră să meargă în acea seară la cină la Don Ramón. Soția acestuia era plecată în Statele Unite la cei doi fii ai lor, dintre care unul, ce urma o școală în California, se îmbolnăvise, nu prea grav. Mătușa lui Don Ramón urma să îndeplinească oficiile de gazdă.

Casa lui se găsea în afara orașului, la Tlalpam. Era luna mai, vremea călduroasă, iar ploile încă nu începuseră. Rafala din după-amiaza luptei cu tauri fusese un accident.

— Mă întreb, spuse Owen, dacă ar trebui să îmbrac un costum de seară. Adevărul e că mă simt umilit ori de câte ori mă maschez în haine pretențioase.

— Atunci nu te masca ! răspunse Kate pe care o enervau încercările lui Owen de a da cu piciorul spinilor mărunți ai convențiilor sociale și, în schimb, înghițea cu delicii întregul porc spinos.

Ea coborî într-o rochie simplă, cu partea de sus din catifea neagră și fusta largă, dintr-un brocart fin, verde argintat, galben și negru. Își pusese și un colier lung din jad și cristal.

Kate avea darul de a arăta ca o zeiță osianică, forța ei feminină și finețea strălucind parcă din însuși materialul rochiei. Dar nu părea niciodată „dichisită".

— Vai de mine, tu te-ai pus la patru ace, strigă Owen exasperat, trăgîndu-se de gulerul moale al cămășii. Și umerii decoltați !

Porniră spre suburbia îndepărtată cu tramvaiul, care seara circula foarte repede ; deasupra capetelor scînteiau stele mari, clare, ce cădeau sau atîrnau cu o oarecare sclipire de amenințare. În Tlalpam plutea parfumul greu al florilor de noapte, învăluite într-o întunecime compactă, în care licăreau cîteva luciri intermitente de licurici. Mereu aceeași chemare grea a parfumurilor florilor tropicale. Lui Kate i se părea că se amestecă în ele un iz de sînge sau de sudoare.

Era o noapte foarte caldă. Sunară la porțile de fier de la intrare, ciinii lătrară și un *mozo*[1] le deschise cu precauție, închizînd grăbit porțile de îndată ce păși pe aleea întunecată de sub copaci.

[1] Servitor (sp.).

Don Ramón purta un frac alb ; Don Cipriano de asemenea. Dar mai erau și alți musafiri, tînărul Garcia, un alt tînăr palid, care se numea Mirabal, și un domn mai în vîrstă, cu cravată neagră, care răspundea la numele de Toussaint. Singura doamnă în afară de ea era Doña Isabel, mătușa lui Don Ramón. Purta o rochie de dantelă neagră cu guler înalt, cîteva șiraguri de perle, și avea un aer timid, speriat, absent, ca de călugăriță, în fața tuturor acestor bărbați. Față de Kate, însă, era foarte amabilă, tandră, vorbind engleza cu o voce plîngăcioasă, ofilită. Dineul constituia un calvar îmbinat cu un ritual pentru acest suflet monahal, bătrînicios.

Dar foarte curînd deveni clar că bătrîna tremura de o bucurie amestecată cu spaimă. Îl venera pe Ramón, cu o adorație oarbă, de călugăriță. Era evident că nici măcar nu auzea lucrurile care se vorbeau. Cuvintele alunecau pe suprafața conștiinței ei, fără să o pătrundă.

Dedesubtul suprafeței, nu exista decît tremurul călugăriței în prezența atîtor bărbați și emoția sacră de a se afla în fața lui Don Ramón, în chip de gazdă.

Casa era o vilă spațioasă, discret și simplu mobilată, cu un gust natural.

— Locuiți tot timpul aici ? îl întrebă Kate pe Don Ramón. Niciodată la *hacienda* ?

— De unde știți că am o *hacienda* ?

— Am citit în ziar — e lîngă Sayula.

— Ah ! răspunse el, zefiemisînd-o din ochi. Ați aflat despre reîntoarcerea zeilor din antichitate ?

— Da. Nu credeți că e interesant ?

— Ba așa cred.

— Îmi place cuvîntul Quetzalcoatl.

— *Cuvîntul !* repetă el.

Tot timpul s-ar fi zis că o tachina din priviri.

— Ce părere aveți, doamnă Leslie, strigă tînărul palid, Mirabal, într-o engleză cu o rezonanță ciudată și cu accent

franțuzesc. Nu credeți că ar fi minunat dacă zeii s-ar reîntoarce în Mezic ? Propriii noștri zei ?

Părea să-i aștepte răspunsul cu intensă nerăbdare, ținîndu-și lingura de supă suspendată la jumătate de drum și ochii albaștri fixați pe fața lui Kate.

Aceasta păru să nu fi înțeles bine.

— Nu vă referiți la ororile alea aztece ? întrebă ea.

— Ororile aztece ! Ororile aztece ! Poate că pînă la urmă nu sînt chiar atît de oribile. Dar chiar dacă ar fi fost, aceasta s-ar fi datorat faptului că aztecii erau legați de mîini și de picioare. Se aflau într-un *cul-de-sac* [1] de unde nu puteau vedea altceva decît moartea. Nu sînteți de aceeași părere ?

— Nu cunosc îndeajuns situația lor.

— Nimeni nu cunoaște mai mult. Dar dacă vă place *cuvîntul* Quetzalcoatl, nu credeți că ar fi minunat dacă s-ar reîntoarce ? Ah, *numele* zeilor ! Nu găsiți că *numele* sînt ca niște semințe, pline de o magie neexplorată ? Huitzilopochtli ! — ce minunat ! Și Tlaloc ! Ah ! Le iubesc ! Le repet mereu și mereu. Itzapapalotl — Fluturele Obsidian. Itzapapalotl ! Rostiți-l și veți vedea că vă face bine la suflet. Itzapapalotl ! Tezcatlipoca ! Erau bătrîni cînd au venit spaniolii, și aveau nevoie de o nouă baie a vieții. Dar acum, reîmbăiați în tinerețe, cît de minunați trebuie să fie ! Gîndiți-vă la *Iehova ! Iehova !* Gîndiți-vă la *Isus Hristos.* Cît de subțiratice și sărăcăcioase sînt aceste nume ! Chiar *Jesús Cristo !* Sînt nume moarte, toată viața din ele a secat. Ah, ar fi timpul ca Isus să se întoarcă la lăcașul de moarte al zeilor, să se îmbăieze îndelung și să reîntinerească. E un tînăr zeu foarte, foarte bătrîn, nu credeți ?

O privi lung pe Kate, apoi își scufundă lingura în farfuria cu supă.

[1] Fundătură, impas (fr.).

Ochii lui Kate se dilatară de uimire în fața acestui torent de vorbe ale tînărului Mirabal. După aceea rîse.

— Cred că-i puțin cam copleșitor, spusă ea, pe un ton neutru.

— Ah ! Da ! Exact ! Exact ! Dar ce bine e să te simți copleșit ! Ce minunat ar fi dacă m-ar copleși ceva și pe mine ! Ah, ce bine mi-ar părea !

Ultimul cuvînt fu rostit cu o rezonanță pur franțuzească și tînărul își lăsă din nou lingura în farfuria cu supă. Era zvelt și palid, dar părea să ardă de o energie intensă, nebunească.

— Vedeți, interveni tînărul Garcia, ridicîndu-și spre Kate ochii rotunzi, de un negru luminos, într-un fel pe jumătate agresiv, pe jumătate sfios, trebuie să facem ceva pentru Mexic. Dacă nu facem nimic, va dispărea, nu ? Cine știe, poate că mai există ceva.

— Dar de ce să dispară Mexicul ? se miră Kate. Doar sînt atît de mulți copii pretutindeni în Mexic.

— Da. Dar la ultimul recensămînt al lui Porfirio Diaz, rezultatul a fost de șaptesprezece milioane de locuitori. Și la recensămîntul de anul trecut au ieșit doar treisprezece milioane. Poate că numărătoarea nu a fost foarte exactă. Dar dacă într-un răstimp de douăzeci de ani populația a scăzut cu patru milioane, atunci pînă în șaizeci de ani nu vor mai exista mexicani ; numai străini, ei nu mor.

— Ah, dar cifrele sînt întotdeauna greșite ! exclamă Kate. Statisticile sînt înșelătoare.

— Poate că doi și cu doi nu fac patru, spuse Garcia. Nu știu dacă e așa. Dar ce știu sigur e că atunci cînd scazi doi din doi nu mai rămîne nimic.

— Credeți că s-ar putea ca Mexicul să dispară ? îl întrebă Kate pe Don Ramón.

— Mă rog, s-ar putea. Să dispară devenind americanizat.

— A, îmi dau seama de pericolul americanizării, sări Owen. Asta *ar fi* groaznic. Aproape că-i mai bine să dispară.

Owen era atît de american, încît invariabil debita asemenea lucruri.

— Dar mexicanii arată foarte viguroşi, interveni iarăşi Kate.

— Sînt viguroşi doar ca să poată cără poveri foarte grele, răspunse Don Ramón. Dar mor foarte repede. Mănîncă tot ce nu trebuie, beau tot ce nu trebuie, şi nu au nimic împotrivă să moară. Au copii mulţi şi îşi iubesc copiii. Cînd le moare însă un copil, părinţii spun : „Ah, va fi un *angelito* [1] !" Aşa încît se veselesc şi au impresia că li s-a făcut un hatîr. Uneori am senzaţia că direct se bucură cînd le mor copiii. Şi alteori cred că le-ar plăcea să transfere Mexicul *en bloc* în paradis, sau în ceea ce se găseşte dincolo de zidurile morţii. Oricum, îşi spun ei, acolo o să fie mai bine.

Urmă un răstimp de tăcere.

— Ce trişti sînteţi cu toţii ! spuse Kate speriată.

Doña Isabel dădea porunci grăbite servitorului.

— Cine cunoaşte Mexicul dincolo de suprafaţă, nu poate fi decît trist, rosti Julio Toussaint pe un ton sentenţios, deasupra cravatei sale negre.

— Ştiu eu ? îl contrazise Owen. Mie mi se pare, dimpotrivă, o ţară veselă. O ţară de copii mari, poznaşi, irresponsabili. Sau de oameni care ar *putea* fi veseli, dacă s-ar bucura de un tratament omenesc. Dacă ar avea locuinţe confortabile şi simţul unei libertăţi reale. Dacă ar şti că au controlul asupra propriilor lor vieţi şi a propriei lor patrii. Dar aflîndu-se în gheara unor străini, aşa cum se întîmplă de sute de ani încoace, desigur că viaţa nu li se pare vednică de a fi trăită. Firesc că nu le mai pasă dacă trăiesc sau mor. Pentru că nu se simt *liberi*.

[1] Îngeraş (sp.).

— Liberi pentru ce ? întrebă Toussaint.

— Pentru a face din Mexic țara lor. Pentru a nu mai fi atît de săraci și la discreția străinilor.

— Sînt la discreția a ceva mai rău decît străinii, reluă Toussaint. Dați-mi voie să vă explic. Sînt la discreția propriului lor fel de a fi. Așa stau lucrurile. Cincizeci la sută din populația Mexicului e alcătuită din indieni puri, ori mai mult sau mai puțin puri. Din rest, un mic procent sînt străini sau spanioli. Și rămîne marea masă a celor ce conduc treburile, care au sînge amestecat, mai cu seamă un amestec de sînge indian și sînge spaniol. Aceștia sînt mexicanii, cei cu sînge amestecat. Iată-ne pe noi cei de la masa asta. Don Cipriano este indian pur. Don Ramón este aproape un spaniol pur dar, după toate probabilitățile, are în vine și puțin din sîngele indienilor Tlaxcalan. Señor Mirabal e un amestec de francezi și de spanioli. Señor Garcia are, precis, un amestec de sînge indian și spaniol. Eu însumi port în mine sînge francez, spaniol, austriac și indian. Foarte bine ! Cînd se amestecă două feluri de sînge de aceeași rasă, rezultatul poate să iasă bun. Europenii sînt o masă de arieni, rasa este aceeași. Dar cînd amesteci europeni cu indieni americani, înseamnă să combini două rase diferite și să produci metiși. Ei bine, metisul e o calamitate. De ce ? Pentru că nu-i nici una, nici alta, e divizat împotriva lui însuși. Sîngele uneia dintre rase îi dictează un anumit lucru, celălalt îi dictează altceva. E un nefericit, o calamitate pentru el însuși. Și fără de speranță.

Și acesta e Mexicul. Pentru mexicanii cu sînge amestecat nu mai e nici o speranță. Și atunci nu rămîn decît două lucruri de făcut. Sau toți străinii și toți mexicanii să plece aiurea și să lase țara indienilor, indienilor pur-sînge. Dar în cazul ăsta se ridică o dificultate : cum îi mai poți distinge pe indienii pur-sînge după atîtea generații ? Sau metișii ori mexicanii cu sînge amestecat, care se găsesc tot timpul în frunte, să continue a distruge

țara, pînă cînd or să fie inundați de americanii din Statele Unite. Noi ne aflăm acum în situația în care se află California și New Mexico : potopiți de Marea Moartă a albilor.

Dar dați-mi voie să vă mai spun ceva. Sper că cei aflați aci de față nu sîntem puritani. Sper că pot afirma că totul depinde de momentul actului sexual. În momentul împerecherii fuzionează sau spiritul tatălui cu spiritul mamei, și atunci vor zămisli o nouă făptură cu suflet, sau nu fuzionează decît germenii procreației.

Gîndiți-vă puțin. Cum au fost concepuți, de secole încoace, mexicanii aștia cu sînge amestecat ? În ce spirit ? Cum credeți că se producea momentul împerecherii ? Dați-mi acest răspuns, și atunci îmi veți fi expus rațiunea pentru care am pierdut orice speranță în ce privește Mexicul, rațiunea pentru care nu poate exista vreo speranță, pînă cînd se va autodistruge. În ce spirit s-au împerecheat bărbații spanioli, sau alți străini, cu femeile indiene ? Ce fel de spirit era acela ? Ce fel de împerechere ? Și în acest caz, la ce fel de progenituri vă așteptați ?

— Dar ce fel de spirit există între bărbații albi și femeile albe ? întrebă Kate.

— Cel puțin, răspunse didacticul Toussaint, sîngele este omogen, așa încît continuitatea conștiinței se produce automat.

— Detest această producere automată a continuității conștiinței, ripostă Kate.

— Mă rog ! Dar face ca viața să fie posibilă. Fără continuitatea conștiinței, nu ar exista decît haos. Și asta se întîmplă în cazul raselor amestecate.

— Și, pe de altă parte, urmă Kate, sînt convinsă că bărbații indieni își iubesc femeile. Bărbații par foarte virili și femeile par foarte plăcute și feminine.

— E posibil ca progeniturile indienilor să fie pur-sînge și să existe o continuitate a sîngelui. Dar conștiința indieni-

lor e potopită de apele stătute ale Mării Moarte a conștiinței albilor. Să luăm exemplul lui Benito Juarez, un indian pur. Și-a lăsat vechea-i conștiință inundată de noile idei ale albilor, și de aici a țîșnit un munte de vorbărie goală, noi legi, noi constituții și tot restul. Dar asta-i ca o buruiană. Crește ca o buruiană la suprafață, seacă puterea solului indian de la bază, și ajută la procesul de ruinare. Pentru Mexic, nu există nici o altă speranță, decît un miracol.

— Ah ! exclamă Mirabal, agitîndu-și paharul cu vin. Nu-i minunat să știi că numai un miracol ne poate salva ? Și cînd trebuie să producem miracolul ? *Noi ! Noi !* Noi trebuie să făurim miracolul. Se lovi emfatic cu pumnul în piept. Da, socotesc că e minunat !

După care se întoarse la porția lui de curcan în sos negru.

— Uitați-vă la mexicani ! își începu Toussaint o nouă diatribă. Nu se sinchisesc de nimic. Mîncarea cu care se hrănesc e atît de ardeiată cu *chile*, încît le arde intestinele, perforîndu-le. Și nu-i deloc nutritivă. Trăiesc în locuințe de care s-ar rușina și un cîine, și zac în ele dîrdîind de frig. Dar de făcut, nu *fac nimic*. Ar putea să-și încropească foarte ușor un cuișcuș din pănușe de porumb sau din alte frunze. Dar nu-l fac. Nu fac nimic. Se înfășoară într-un *serape* subțire și se culcă pe o rogojină subțire direct pe pămînt, fie că-i uscat sau jilav. Ori nopțile mexicane sînt reci. Și ei zac ca niște cîini de pripas, de parcă se culcă pentru ca să moară. Dar ce zic eu, ca niște cîini ? Cîinii își caută un loc uscat, adăpostit. Pe cînd mexicanii, nu. Oriunde, fără nimic, nimic ! E teribil ! Absolut teribil ! Ai zice că vor să se pedepsească pentru faptul de a fi încă în viață.

— Atunci de ce fac atîția copii ? întrebă Kate.

— De ce ? Din același motiv, pentru că nu le pasă. Nu se sinchisesc. Nu se sinchisesc de bani, nu se sinchisesc să facă ceva, nu se sinchisesc de nimic, nimic, nimic !

Găsesc o plăcere în femei, așa cum găsesc în *chile*. Le place să simtă piperul roșu arzîndu-le intestinele și la fel le place și celălalt lucru, sexualitatea, care la rîndul ei îi arde pe dinăuntru. Dar după momentul de plăcere, nu le mai pasă de nimic. Nu se sinchisesc nici cît negru sub unghie. Și ăsta e un lucru rău. Vă spun, scuzați-mă că repet, dar totul, absolut totul depinde de momentul împerecherii. În clipa aceea multe simțiri cunosc un punct de paroxism : speranța omului, onoarea, credința, încrederea, crezul lui în viață și în creație și în divinitate, toate aceste lucruri ating o criză în momentul împerecherii. Și toate aceste lucruri se transmit, prin continuitate, copilului. Credeți-mă, știu că e o idee fixă a mea, dar e adevărată. E absolut adevărată.

— Cred că e adevărată, răspunse Kate cu răceală.

— A, credeți ! Atunci, bine ! Uitați-vă la Mexic. Singurii oameni *conștienți* sînt metișii, oamenii cu sînge amestecat, zămisliți în lăcomie carnală și în brutalitate egoistă.

— Unii cred în amestecul de rase, spuse Kate.

— Ah ! Cred, zău ? Cine ?

— Unii dintre cei pe care-i numiți dumneavoastră oameni serioși. Pretind că metișii sînt mai buni decît indienii.

— Mai buni ! Bine ! Indianul își are deznădejdea sa. Momentul împerecherii este momentul deznădejdii lui supreme, cînd se zvîrle în abisul disperării.

Sîngele european, austriac, din Julio Toussaint, sîngele în care se aținase focul înțelegerii conștiente, se potoli brusc, lăsînd ceea ce era mexican în el să se scufunde într-o apatie iremediabilă.

— E adevărat, interveni Mirabal, smulgîndu-se din apatia *lui*. Mexicanii care știu să simtă, se prostituează întotdeauna într-un fel sau altul, așa încît, pînă la urmă, nu pot să *facă* nimic. Iar indienii, la rîndul lor, nu pot face

nimic, pentru că nu mai speră în nimic. Dar noaptea e întotdeauna mai întunecoasă înainte de ivirea zorilor. Trebuie să producem miracolul. Miracolul e superior pînă și momentului împerecherii.

Dădea impresia că se străduie să vorbească printr-un efort de voință.

Cina se încheie în tăcere. În timpul schimburilor de replici sau al declarațiilor înflăcărate, slujitorii serviseră mîncărurile și vinurile. Doña Isabel, ignorînd cu desăvîrșire tot ce se discuta, urmărea și dădea dispoziții servitorilor, cu îngrijorare nervoasă și cu emoție, mîinile încărcate de bijuterii vechi tremurîndu-i din pricina agitației. Don Ramón fusese tot timpul atent ca oaspeții să se simtă bine, ascultînd totodată conversația. Ochii lui mari, căprui, erau inscrutabili, fața impasibilă. Dar cînd vorbea, își însoțea spusele de un rîs ușor, ironic. Și totuși în ochi îi ardea un foc mocnit, o lumină incomprehensibilă, dar neînduplecată.

Kate simțea prin toți porii că era confruntată cu bărbați. Bărbați care înfruntau nu moartea sau jertfa de sine, ci o soluție de existență. Pentru prima dată în viața ei simțea un fel de strîngere de inimă, vecină cu teama, pricinuită de acești bărbați care treceau dincolo de cele știute de ea, dincolo de profunzimile ei.

Cipriano se uita în farfurie, genele-i scurte, curbate, de un negru intens, ascunzîndu-i ochii negri ; din cînd în cînd arunca o privire neagră, strălucitoare, fie celui care vorbea, fie lui Don Ramón, fie lui Kate. Trăsăturile feței îi erau neclintite, dar extrem de serioase, de o seriozitate care avea o notă copilărească în ea. Genele de tăciune i se ridicau însă atît de ciudat de pe ochi, cu o intensă virilitate inconștientă și, în timp ce mînca, mișcările mîinii erau atît de curioase, repezi, ușoare, — avînd acea ușurință a gestului cu care ar fi împușcat sau ar fi împlîntat un cuțit în trupul vreunui adversar — iar buzele-i vinețiu păreau atît de inconștient sălbatice pe

cînd mesteca sau rostea cîte o replică laconică, încît Kate simțea că i se oprește inima în loc. Avea în el ceva primitiv și intens, intensitatea și cruzimea semisălbaticului. Privindu-l, Kate reușea să înțeleagă fascinația exercitată de șarpe asupra imaginației aztece. Ceva lunecos, neîmplinit și totuși vital din acest om îți sugera că în vinele lui curge un sînge cu reflux lent, de reptilă. Da, asta era, sîngele cu reflux lent al puternicelor reptile, al dragonului din Mexic.

Fără să-și dea seama, Kate se strîngea în sine ori de cîte ori ochii lui negri, mari, strălucitori, se întorceau o clipă în direcția ei. Erau altceva decît ochii *întunecați* ai lui Don Ramón. Erau negri, negri ca nestematele la care nu te poți uita fără o senzație de teamă. Și fascinația ei era amestecată cu teamă. Se simțea ca o pasăre pîndită de un șarpe.

Se mira aproape că Don Ramón nu se temea de el. Pentru că observase că, de obicei, cînd un indian se uită la un alb, amîndoi se feresc, evită ca privirile să li se întîlnească. Lasă între ei un spațiu larg de teritoriu neutru. Dar Cipriano se uita la Ramón cu o ciudată intimitate, strălucitoare, fermă, parcă agresivă, care trăda, însă, în același timp, o încredere aproape amenințătoare.

Kate își dădu seama că Ramón avea multe de înfruntat. Dar își păstra pe față o expresie surîzătoare, derutantă, și își lăsa în piept capul frumos, cu părul negru ușor argintat, de parcă și-ar fi ascuns chipul pe după un văl.

— Credeți că s-ar putea înfăptui acest miracol? îl întrebă Kate.

— Miracolul e mereu prezent pentru omul care-și poate trece mîna prin el, ca să și-l însușească, răspunse Ramón.

După ce terminară cina, ieșiră pe terasa care răspundea în grădină, unde lumina din casă cădea pe pomii înfloriți, pe tufele sumbre de yucca și pe trunchiurile

ciudate, contorsionate, ale dafinilor de India, creînd un efect supranatural.

Cipriano se aşeză lîngă Kate şi îşi aprinse o ţigară.

— E un întuneric straniu, întunericul ăsta mexican, spuse ea.

— Vă place ?

— Încă nu ştiu. Dar dumneavoastră ?

— Da. Foarte mult. Cred că cel mai mult îmi place ceasul cînd ziua scapătă şi noaptea se furişează ca o fiinţă însufleţită. Atunci, parcă te simţi mai liber, nu vi se pare ? Ca florile care-şi exală parfumul numai noaptea, iar peste zi sînt nemirositoare.

— Poate că nopţile de aici mă înspăimîntă, rîse Kate.

— Da. Şi de ce nu ? Miresmele florilor de noapte te pot înspăimînta, dar e o spaimă bună. O spaimă care face plăcere, nu găsiţi ?

— Spaima mă înspăimîntă.

Ciprano rîse.

— Vorbiţi o engleză atît de englezească, urmă Kate. Aproape toţi mexicanii care vorbesc engleza o vorbesc cu accent american. Chiar şi Don Ramón.

— Da. Don Ramón a studiat la Universitatea Columbia. Dar eu am fost trimis să învăţ în Anglia, întîi la Londra, apoi la Oxford.

— Cine v-a trimis ?

— Naşul meu. Era englez, episcopul Severn, episcopul de Oaxaca. Aţi auzit de el ?

— Nu.

— Era un om foarte cunoscut. A murit abia acum zece ani. Era şi foarte bogat, înainte de revoluţie. Avea o *hacienda* mare în Oaxaca, şi un conac cu o bibliotecă foarte frumoasă. Dar i s-a luat totul în timpul revoluţiei şi i-au vîndut lucrurile, sau i le-au distrus. Desigur că nu şi-au dat seama de valoarea lor.

— Şi v-a adoptat ?

— Da, într-un fel. Tatăl meu era unul dintre supraveghetorii de pe *hacienda*. Cînd eram copil, am venit într-o zi la tata, care discuta cu episcopul, ca să-i arăt ceva ce ţineam în mîini — aşa, în felul ăsta (îşi făcu palmele căuş). Eu nu-mi mai amintesc, dar mi s-a povestit. Eram mic — să fi avut trei sau patru ani. Şi în mîini ţineam un scorpion galben, unul mic, foarte veninos, nu ?

Îşi înălţă cupa mîinilor mici, fine, măslinii, de parcă ar fi vrut să-i arate lui Kate creatura.

Mă rog, episcopul stătea de vorbă cu tata şi a văzut primul ce aveam eu în mîini. Mi-a cerut pe dată să pun scorpionul în pălărie — în pălăria lui de episcop, nu ? Firește că am făcut ce mi-a spus, am pus scorpionul în pălărie, aşa încît nu m-a muşcat. Dacă m-ar fi înţepat, aş fi murit, fără îndoială. Dar eu nu ştiam, aşa încît presupun că *alacrán* [1] nu era interesat. Episcopul era un om foarte bun, foarte inimos. Ţinea la tatăl meu, aşa încît mi-a devenit naş. S-a interesat tot timpul de mine, m-a trimis întîi la şcoală aici, pe urmă în Anglia. Spera că o să mă fac preot. Spunea întotdeauna că singura speranţă pentru Mexic ar fi să aibă preoţi buni, dintre băştinaşi. Don Cipriano îşi încheie povestirea pe un ton trist.

— Şi n-aţi vrut să vă faceţi preot ?

— Nu, răspunse el cu amărăciune. Nu !

— Nici un moment ?

— Nu. În Anglia totul era diferit faţă de Mexic. Pînă şi Dumnezeu era diferit şi Fecioara Maria. Erau atît de schimbaţi, încît am simţit că nu-i mai recunosc. Pe urmă am început să înţeleg mai bine, şi cînd am înţeles, mi-am pierdut credinţa. Înainte, fusesem convins că imaginile lui Isus şi ale Fecioarei şi ale sfinţilor rînduiesc toate treburile de pe lume. Şi lumea mi se părea atît de ciudată

[1] Scorpionul (sp.)

nu ? Nu-mi puteam da seama că e rea, pentru că totul îmi apărea straniu şi misterios pe cînd eram copil în Mexic. Abia în Anglia am aflat despre legile naturii şi am învăţat puţină ştiinţă. Şi cînd am înţeles de ce răsare soarele şi de ce apune, şi cum e alcătuită lumea în realitate, m-am simţit cu totul alt om.

— Şi naşul dumneavoastră nu a fost decepţionat ?

— Poate că da, un pic. Dar m-a întrebat dacă n-aş prefera să mă fac militar şi i-am răspuns că da. Pe urmă, cînd a izbucnit revoluţia — aveam pe atunci douăzeci şi doi de ani — a trebuit să mă întorc în Mexic.

— Ţineaţi la naşul dumneavoastră ?

— Da, foarte mult. Şi cum revoluţia i-a răsturnat viaţa, am simţit că trebuie să fac ceea ce dorea el. Dar eram conştient că adevăratul Mexic nu era Mexicul în care credea dînsul. Ci cu totul altul. Bătrînul era prea englez şi prea blînd ca să poată înţelege. În timpul revoluţiei, am încercat să fiu de partea celor care mi s-au părut mai buni. Aşa încît, vedeţi, am fost întotdeauna pe jumătate preot, pe jumătate ostaş.

— Şi nu v-aţi căsătorit niciodată ?

— Nu. Nu m-am putut căsători pentru că simţeam tot timpul că naşul meu e prezent, ori eu îi făgăduisem să fiu preot — lucruri de felul ăsta, înţelegeţi. Cînd a murit, mi-a spus să-mi urmez întotdeauna îndemnurile conştiinţei şi să ţin minte că Mexicul şi toţi indienii sînt în mîinile Domnului, şi mi-a cerut să-i făgăduiesc că nu voi lua niciodată partea celor ce sînt împotriva Domnului. Era bătrîn cînd a murit, avea şaptezeci şi cinci de ani.

Kate îşi dădea seama de influenţa personalităţii puternice, chiar grandioase, a bătrînului episcop asupra indianului impresionabil. Putea înţelege ciudata retragere în castitate, caracteristică poate sălbaticului. Şi, în acelaşi timp, simţea intensul jind masculin, cuplat, poate, în pieptul bărbatului cu o ferocitate de mascul.

— Soțul dumneavoastră a fost James Joachim Leslie, faimosul lider irlandez ? întrebă el, apoi adăugă : Nu v-au rămas copii de la el ?

— Nu. Aș fi dorit mult un copil de la Joachim, dar nu a fost să fie. Am însă un fiu și o fiică din prima mea căsătorie. Primul meu soț a fost avocat, și am divorțat de el pentru Joachim.

— V-a plăcut... primul soț ?

— Da, îmi plăcea. Dar niciodată nu i-am nutrit un sentiment profund. M-am măritat foarte tînără, și el era mult mai în vîrstă decît mine. Într-un fel, mi-era drag. Dar pînă cînd nu l-am întîlnit pe Joachim, nu am știut că poți simți pentru un bărbat și altceva, nu numai să-ți fie, pur și simplu drag. Credeam că asta-i tot ce-ți poate inspira un bărbat — ție să-ți placă și el să te iubească. Mi-au trebuit ani de zile pînă să înțeleg că o femeie *nu poate* iubi un bărbat care nu-i altceva decît un cetățean cumsecade, la locul lui. Cînd l-am întîlnit pe Joachim mi-am dat seama că o femeie ca mine *poate* iubi numai un bărbat care luptă ca să *schimbe* lumea, să o facă mai liberă, mai vie. Bărbați ca primul meu soț, care sînt oameni demni de încredere, dar care nu fac altceva decît să lase lumea să-și vadă de treburi, în același stadiu în care au găsit-o ei, te dezamăgesc teribil, cîndva, pe undeva. Alături de ei te simți vîndută. Totul nu-i decît un tîrg, totul devine meschin. O femeie care nu-i un om absolut banal nu poate iubi decît un bărbat care luptă pentru ceva ce depășește viața banală.

— Și soțul dumneavoastră a luptat pentru Irlanda.

— Da — pentru Irlanda și pentru ceva de care nu și-a dat niciodată seama pe deplin. Și-a ruinat sănătatea. Și cînd era pe patul de moarte, mi-a spus : „Kate, poate că te-am dezamăgit. Poate că nu am izbutit într-adevăr să ajut Irlanda. Dar nu m-am putut ajuta nici pe mine. Am senzația că te-am adus pînă în poarta vieții și te-am părăsit acolo. Kate, nu fi deziluzionată de viață din pricina

mea. Eu, într-adevăr, nu am ajuns nicăieri. Nu am ajuns la nimic. Simt că pe undeva am săvîrşit o greşeală. Dar poate că atunci cînd voi fi mort, voi fi în stare să fac pentru tine mai mult decît am făcut cît am fost în viaţă. Spune-mi că n-ai să te simţi niciodată dezamăgită."

Urmă o pauză de tăcere. Amintirea omului pierdut o năpădise din nou, cu toată durerea ei.

— Şi nu mă simt dezamăgită, continuă ea pe o voce care începuse să-i tremure. Dar l-am iubit. Şi a fost cumplit că a trebuit să moară... deşi n-ar fi trebuit, n-ar fi trebuit !

Îşi îngropă faţa în mîini şi lacrimi amare începură să i se prelingă printre degete.

Cipriano rămase nemişcat ca o statuie. Dar din inima lui ţîşnea acea tandreţe pătimaşă, neagră şi tălăzuitoare, de care sînt în stare indienii. Poate că avea să-i treacă, lăsîndu-l din nou indiferent şi fatalist. Dar, oricum, pentru moment era învăluit într-un nor negru, aprig, de pătimaşă tandreţe bărbătească. Se uita la mîinile albe şi moi care acopereau faţa lui Kate, la smaragdul mare, solitar, de pe degetul ei, şi se simţea copleşit de un soi de reverenţă. Reverenţa, misterul, magia care-l inundau în adolescenţă, cînd îngenunchea în faţa figurii de copil a Sfintei Maria de la Soledad. Se afla şi acum în prezenţa unei zeiţe cu mîini albe, misterioasă, strălucind cu o lumină selenară, şi cu intensa putere a durerii.

Curînd, Kate îşi desprinse mîinile de pe faţă şi, cu capul în jos, începu să se scotocească după o batistă. Firește, nu avea. Cipriano îi întinse batista lui frumos împăturită. O luă fără să spună un cuvînt, îşi şterse faţa de lacrimi şi îşi suflă nasul.

— Vreau să mă duc să mă uit la flori, rosti ea cu vocea strangulată.

O zbughi în grădină, cu batista în mînă. Don Cipriano se ridică şi îşi trase scaunul la o parte, pentru a-i face

loc să treacă, apoi rămase un moment în picioare, privind în grădină, înainte de a se așeza din nou și a-și aprinde o nouă țigară.

Capitolul IV

A RĂMÎNE SAU A NU RĂMÎNE

Owen trebuia să se întoarcă în Statele Unite și o întrebă pe Kate dacă ea mai dorea să rămînă în Mexic. Fapt care o puse în încurcătură. Nu era ușor pentru o femeie să se afle singură în țara asta. Dar își tocise aripile în efortul de a se smulge de acolo. Se simțea ca o pasăre în jurul căreia se încolăcise un șarpe. Mexicul era șarpele.

Curioasa influență a acestei țări care te trage la fund, te trage la fund ! Auzise pe un bătrîn american, ce trăise patruzeci de ani în republică, spunîndu-i lui Owen : „Nici un om înzestrat cu o puternică șiră a spinării morală nu trebuie să încerce să se stabilească în Mexic. Dacă o va face, se va dezagrega din punct de vedere moral și fizic ; am văzut sute de tineri americani care s-au prăbușit."

Te trage la fund. Asta-i ceea ce năzuiește Mexicul să facă din tine ; cu o stăruință lentă, de reptilă, te trage la fund. Îți împiedică spiritul să-și ia avînt. Te golește de simțul libertății avîntate, neîmpiedicate.

— Nu există libertate totală, îl auzise pe Don Ramón repetînd cu vocea lui calmă, adîncă, primejdioasă. Nu există libertate totală. Cei mai mari eliberatori sînt, în general, sclavii unei idei. Cei mai liberi oameni sînt sclavii

convenţiilor şi ai opiniei publice sau, mai mult, sclavii maşinismului industrial. Nu există libertate totală.

— Şi dumneavoastră... dumneavoastră nu sînteţi liber ? îl întrebase Kate.

— Eu ? răspunsese el rîzînd. Mi-am pierdut mult timp prefăcîndu-mă că aş fi. Am crezut că-mi pot urma propria cale. Pînă cînd mi-am dat seama că a-ţi urma propria cale înseamnă să adulmeci în dreapta şi în stînga, ca un cîine care caută un os. Nu am găsit o cale nici spre propria-mi făptură. Nimeni nu cunoaşte calea către el însuşi. Fiece om care urmează un drum este călăuzit de trei lucruri : de lăcomie — şi eu clasific ambiţia în categoria lăcomiei — sau de o idee sau de o inspiraţie.

— Eu gîndeam că soţul meu era inspirat în ceea ce priveşte problema Irlandei, răspunse Kate cu îndoială.

— Şi acum ce gîndiţi ?

— Da ! Poate că şi-a turnat vinul bun într-un burduf vechi, putred, care nu mai ţinea. Nu ! Libertatea, aşa cum o înţelegem noi, este un burduf putred, vechi. Nu mai poate păstra vinul inspiraţiei sau al pasiunii.

— Şi Mexicul ! reluase Don Ramón. Mexicul este o altă Irlandă. Ah, nimeni, nimeni nu poate fi propriul său stăpîn. Dar dacă trebuie să slujesc, refuz să slujesc o idee care plesneşte din toate încheieturile şi lasă vinul să se scurgă. Vreau să slujesc natura care mi-a dat bărbăţia. Pentru un bărbat nu există altă libertate decît cea a zeului bărbăţiei sale. Mexicul liber e un tiran, şi vechiul Mexic, colonial şi ecleziastic, era alt soi de tiran. Cînd un om nu poate impune altceva decît propria-i voinţă — chiar dacă e vorba de bunăvoinţă — nu face decît să tiranizeze.

— Şi atunci ce-i de făcut ? Absolut nimic ? întrebase Kate.

În ce privea voinţa ei, n-ar mai fi vrut să facă nimic. Prăbuşească-se cerurile !

— În cele din urmă, te simți mînat îndărăt, departe acolo unde-l cauți pe Dumnezeu, răspunsese Ramón stingherit.

— Detest chestia asta cu căutarea-lui-Dumnezeu, cum detest și religiozitatea.

— Știu ! răspunsese el rîzînd. Și eu am suferit de așa-zisa-inevitabilă religie.

— Și nu poți să-l găsești într-adevăr pe Dumnezeu. Nu înseamnă decît un soi de sentimentalism, o reîntoarcere tîrîș la vechile cochilii găunoase.

— Nu ! replicase el calm. Nu-l pot *găsi pe Dumnezeu* în vechiul lui înțeles. Știu că ar fi un sentimentalism dacă aș pretinde așa ceva. Dar mi-e silă de ômenire și de voința umană ; pînă și de propria-mi voință. Mi-am dat seama că *voința mea,* oricît de inteligent aș fi, n-ar însemna decît o pacoste în plus pe fața pămîntului, din momentul în care aș încerca să mi-o impun. Și *voințele* altor oameni sînt și mai păcătoase.

— Oh ! nu-i așa că viața-i oribilă ? Fiecare om încearcă tot timpul să-și impună propria-i voință — altor oameni și lui însuși — și aproape întotdeauna în mod prezumțios.

Ramón schițase o grimasă de repulsie.

— În ce mă privește, ăsta-i lucrul care-mi face silă de viață. La început, s-ar putea să fie amuzant : să-ți impui propria voință, rezistînd tuturor voințelor pe care alții încearcă să ți le impună ție. Dar la un anumit punct simt că mi se face greață, îmi simt pînă și *sufletul* îngrețoșat. Sufletul mi-e îngrețoșat, și nu văd nimic în fața decît moartea ; doar dacă voi reuși să descopăr altceva.

Kate îl ascultase în tăcere. Drumul pe care-l parcursese el îi era cunoscut, dar ea nu-l urmase încă pînă la capăt. Deocamdată, încerca încă mîndria propriei ei — da, propriei ei *voințe.*

— Ah, oamenii sînt respingători, spusese ea.

— Voința mea devine pînă la urmă și mai respingătoare. Voința mea, în calitatea ei de propria mea voință

e și mai dezgustătoare pentru mine decît voințele celorlalți. Dacă sînt într-adevăr zeul propriului meu mecanism, trebuie sau să abdic, sau să mor de scîrbă — de scîrba de mine însumi.

— Ce amuzant ! comentase ea.

— E foarte nostim, replicase Ramón, sardonic.

— Și atunci ? îl întrebase ea, privindu-l cu o provocare răutăcioasă.

Îi răspunsese cu o privire lentă, în care strălucea un licăr ironic.

— Atunci, repetase el. Atunci... Întreb ce altceva există pe lume în afară de voința umană ? Pentru că ideile și idealurile nu sînt decît instrumentele voinței umane și ale lăcomiei.

— Nu în întregime. S-ar putea să existe și idei dezinteresate.

— S-ar putea ? Dacă nu e interesată lăcomia, atunci e interesată voința.

— Și de ce nu ? Doar nu putem fi niște entități detașate.

— Mie îmi face greață — eu caut altceva.

— Și ce găsiți ?

— Propria mea bărbăție.

— Ce înseamnă asta ? întrebase ea pe un ton batjocoritor.

— Dacă ați căuta și ați descoperi propria dumneavoastră feminitate, ați înțelege.

— Dar eu *posed* propria mea feminitate.

— Și atunci... cînd îți descoperi propria bărbăție... sau feminitate, continuase el zîmbind, atunci știi că nu-ți aparține și că nu poți face orice vrei cu ea. Pentru că nu provine din voința ta proprie. Provine... din miezul lucrurilor... Dincolo de mine, în miezul lucrurilor, e Dumnezeu. A sădit în mine bărbăția și mi-a lăsat-o în păstrare. Nu am nimic altceva decît propria-mi bărbăție.

Kate nu mai voise să-l asculte și schimbase subiectul discuției, întorcîndu-se la banalități.

Dar întrebarea imediată care i se punea era dacă să mai rămînă în Mexic sau nu. Nu o preocupau procesele sufletești ale lui Don Ramón — nici măcar ale ei. O preocupa viitorul imediat. Să rămînă în Mexic ? Mexicul însemna oamenii cu fețe tuciurii în straie de pînză și pălării mari : țăranii, peonii, *pelados*, indienii, sau cu nume or mai fi avînd. Băștinașii.

Mexicanii cu fețe palide din capitală, politicieni, artiști, profesioniști, oameni de afaceri, nu o interesau. Nici acei *haciendados* sau proprietarii de ferme, cu pantalonii lor strînși pe pulpe și cu molateca lor senzualitate — victime palide ale propriei lor indiscipline emoționale. Pentru ea, Mexicul însemna masele de peoni tăcuți. Și se gîndi iarăși la ei, la oamenii aceia tăcuți, cu spinările rigide, care-și mînau șirurile de măgărași de-a lungul drumurilor de țară, prin praful infinitei uscăciuni a Mexicului. Pe lîngă zidurile părăginite, pe lîngă casele părăginite, pe lîngă *haciendas* părăginite, de-a lungul nesfîrșitei pustietăți rămase în urma revoluțiilor ; pe lîngă vastele întinderi de agave, pe lîngă cactușii uriași, sau pe lîngă îngrămădirile de aloe cu giganticele lor rozete impertinente în vîrf și frunzele ascuțite care acoperă cu lamele lor de oțel mile și mile de pămînt din Valea Mexicului ; cultivate pentru prepararea acelei băuturi rău-mirositoare, *pulque*. Coastele Mediteranei au chiorchini de struguri negri, bătrîna Europă are berea din malț, China are opium din macii albi. Dar din țărîna mexicană țîșnesc mănunchiuri de sabii negre fără luciu, monștri care nu înfloresc decît o singură dată, dar înalță spre cer un imens boboc nedesfoiat. Bobocul falic e tăiat, stors, și din zeama lui se prepară *pulque. Aqua miel !*[1] *Pulque !*

Dar tot e mai bun *pulque* decît rachiul alb, arzător, distilat din agave : *mescal*, *tequila* ; sau decît oribilul

[1] Apă de miere.

rachiu din trestie de zahăr, *aguardiente*, care se prepară în ținuturile de jos.

Și mexicanii își pîrjolesc stomacul cu aceste bestiale licori de foc, și apoi își cauterizează rănile cu ardeiatul *chile*. Înghit flăcările iadului ca să stingă alt foc.

Cîmpuri înalte de grîu și porumb. Cîmpuri și mai înalte, și mai strălucitoare, de trestie de zahăr de un verde luminos. Și printre ele se strecoară eternul peon din Mexic, în straiele lui de pînză albă, cu fața smeadă, doar pe jumătate vizibilă, cu pantalonii largi, din pînză crudă fluturîndu-i în jurul gleznelor cînd merge, sau sufiecați peste picioarele frumoase, arămii.

Omul sălbatic, sumbru, mîndru, din nord! Oamenii prea des degenerați din Valea Mexicului, cu capetele înălțîndu-se prin spărtura *poncho*-urilor! Oamenii voinici din Tascala, care vînd înghețată, cornuri uriașe semiîndulcite, sau turtă de miere. Indienii, mici, iuți, iuți ca păianjenii, de jos din Oaxaca! Băștinașii cu fețe ciudate, ca de chinezi, dinspre Vera Cruz! Fețele smolite și ochii mari, negri de pe coasta Sinaloa! Bărbații chipeși din Jalisco, purtînd o pătură purpurie, îndoită pe umăr.

Erau multe triburi și vorbeau limbi diferite, mult mai străini între ei decît sînt francezii, englezii și germanii unii față de alții. Nu alcătuiau nici măcar nucleul unei națiuni; de aci naționalismul furibund al unora. Și nu erau nici măcar o rasă.

Și totuși sînt un popor. Există o anumită calitate indiană care penetrează totul. Fie că-i vorba de oamenii în salopete albastre și pălării cu boruri late din Mexico City, sau de bărbații cu gambe frumos modelate în pantaloni strîmți, sau de muncitorii agricoli îmbrăcați în hainele lor fluturătoare din pînză, cu toții au un misterios element comun. Mersul țanțoș, cu trupul cabrat, genunchii mult înălțați și pașii mici. Legănarea cochetă a pălăriilor uriașe. Umerii trași spre spate sub un *serape* ca o mantie regală. Și majoritatea bărbaților sînt frumoși, cu pielea

arămie, de un bronz cald, netedă și vie, cu ținuta mîndră a capetelor, cu părul negru lucios, ca un penaj sălbatic, bogat! Ochii lor negri, care te privesc cu mirare și care sînt lipsiți de un centru. Zîmbetul lor spontan, fermecător, cînd tu le zîmbești mai întîi. Dar ochii rămîn neschimbați.

Era însă necesar să-și amintească și de un mare număr de bărbați mai mărunți, cu înfățișări insignifiante, unii dintre ei scorțoșați de jeg, care, cînd se furișau ca o pisică pe lîngă tine, te priveau cu o ostilitate rece, înecată parcă în mîl. Oameni veninoși, slabi, țepeni, reci și inanimați ca scorpionii, și la fel de primejdioși.

Și fețele cu adevărat înfricoșătoare ale unor creaturi din oraș, fețe umflate de otrăvitoarea *tequila*, cu ochi negri, încețoșați, rotindu-și privirile rele. Nicăieri nu mai întîlnise asemenea fețe care să reflecte răul pur, brut, fețe reci ca niște gîngănii, cum apăreau în Mexico City.

Țara îi inspira un straniu sentiment de deznădejde și totodată de neînfricare. Iată un popor nefrînt, opunînd o rezistență eternă, care trăia fără speranță și fără să-i pese de nimic. Ba chiar vesel, rîzînd cu nepăsarea totalei lipse de preocupări.

Într-un fel, erau ca irlandezii ei, dar împinși mult mai departe. Și mai aveau o însușire de care irlandezii pretențioși și conștienți de sine rareori dau dovadă: în mărunțaiele lor ardea citeodată un straniu foc de compasiune.

Și, în același timp, Kate se temea de ei. Aveau să o tragă în jos, să o tragă în jos spre adîncurile tenebroase ale nimicniciei.

La fel și femeile. Cu fustele lor lungi și bogate și cu picioarele desculțe, cu șalurile mari, albastru închis, care se numesc *rebozo*, înfășurate în jurul capetelor mici, feminine, și a umerilor, erau însăși întrupchiparea supunerii sălbatice, a feminității primitive a lumii, care e atît de mișcătoare și atît de bizară. Femeile îngenuncheate într-o biserică întunecoasă, cu fețele ascunse de *rebozo*-ul albastru închis, paloarea fustelor largi, revărsate pe podea,

capetele şi umerii strîns înfăşuraţi, şi trupurile legănîndu-se în extazul devoţiunii şi al spaimei. O biserică ticsită de femei înfăşurate, întunecate, prosternate în sălbatica, unila implorare a spaimei şi a beatitudinii, o umplea pe Kate de îndoioşare şi de repulsie. Se ghemuiau pe jos ca nişte creaturi incomplet create.

Părul lor negru, moale, neîngrijit, pe care şi-l scărpinau de păduchi ; capetele pruncilor cu ochi rotunzi, rîndu-se ca nişte dovleci din şalurile ce înfăşau umerii mamelor, gleznele şi labele picioarelor niciodată spălate, arăşi ca nişte reptile strecurate pe sub fustele de pînză, lungi, înfoiate, murdare ; şi iarăşi ochii negri ai femeilor pe jumătate create, ochi blînzi, chemători şi lansînd totuşi o ciudată insolenţă ! Aveau în ei ceva ce stătea la pîndă, acolo unde ar fi trebuit să fie centrul ochiului de femeie ; stătea la pîndă ca un şarpe. Teama ! Teama de a nu fi în stare să atingă creaţia deplină. Ineluctabila neîncredere şi insolenţă pînditoare, insolenţa care sfida o creaţie mai înaltă, insolenţa care te frapează în ochii unui şarpe.

Kate, ca femeie, era mai înfricoşată de femei decît de bărbaţi. Femeile erau mai mărunte şi mai insidioase. Bărbaţii erau mai mari şi mai nepăsători. Dar în ochii fiecăruia, în acel centru necreat, pîndeau răul şi insolenţa.

Şi uneori se întreba dacă America era într-adevăr marele continent al morţii, acel uriaş *NU !* care se opunea *DA*-ului european şi asiatic, ba chiar şi african. Să fi fost într-adevăr oala în care se contopeau rasele, în care oamenii din continentele creatoare erau retopiţi, nu în vederea unei noi creaţii, ci în omogenitatea morţii ? Să fi fost marele continent al descompunerii, iar oamenii săi agenţii unei mistice destrucţii ? Trăgînd, trăgînd de sufletul creat din om, pînă cînd, în sfîrşit, reuşea să smulgă germenele creşterii, lăsînd în urmă doar o creatură cu reacţii mecanice şi automate şi cu o unică inspiraţie, dorinţa de a seca substanţa vie din orice fiinţă spontană şi dotată cu viaţă.

Asta să fie semnificația Americii ? se întreba Kate uneori. Să fie marele continent al morții, continentul care readucea la haos tot ce construiseră celelalte continente ? Continentul al cărui spirit local lupta doar ca să smulgă ochii de pe chipul lui Dumnezeu ? Asta să fi fost America ?

Și toți oamenii care căutau sălaș acolo, europeni, negri, japonezi, chinezi, toate culorile și toate rasele, erau oamenii stinși, în care impulsul dumnezeirii se fărîmase, așa încît își făceau adăpost în mărele continent al negației, unde voința omului se declară „liberă", liberă să smulgă sufletul omenirii ? Așa să fi fost ? Asta să fi explicat marea migrație către Lumea Nouă, migrația sufletelor stinse trecînd de partea democrației văduvite de dumnezeire, de partea energicei negații ? Și va izbuti oare marea strădanie de negație a americanilor să frîngă inima omenirii ?

Gîndul acesta o frămînta iar și iar.

Și ea, ea pentru ce veniše în America ?

Pentru că fluxul vieții secase în ea și știa că în Europa nu-l va putea reanima ?

Cît de frumoși erau băștinașii ! Oare pentru că erau idolatri ai morții, idolatri ai lui Moloch, de asta erau atît de neînfricoșați și de frumoși ? Simpla acceptare a morții și neînfricata recunoaștere a nimicniciei îi făceau atît de trufași și de impasibili ?

Oamenii albi avuseseră cîndva un suflet și îl pierduseră. Pivotul focului fusese nimicit în ei și viețile lor începuseră să se rotească în direcția inversă, împotriva mișcării soarelui. Expresia răsturnată din ochii atîtor oameni albi, expresia nimicului, a vieții care se rotește în direcție inversă ! Împotriva mișcării soarelui !

Dar fețele smolite ale băștinașilor, cu strania lor flacără blîndă a vieții care se rotește peste un vid întunecat ! Să fi fost și ele lipsite de un pivot și răsucite în direcția inversă, așa ca ale atîtor oameni albi ?

Flacăra stranie, blîndă, a curajului în ochii negri ai mexicanilor ! Și totuși nu era înnodată în jurul unui

centru, centrul acela care înseamnă sufletul omului într-un om.

Şi toate străduinţile oamenilor albi de a capta sufletul oamenilor tuciurii din Mexic într-o făptură definitiv închegată nu duseseră la altceva decît la dezagregarea albilor. Înfruntat cu fluxul lent, întunecat, al indianului, omul alb se prăbuşeşte pînă la urmă, se prăbuşeşte cu Dumnezeul lui şi cu energia lui cu tot. În încercarea de a converti omul întunecat la modul de viaţă al omului alb, albul a căzut, neajutorat, în golul pe care voise să-l umple. Năzuind să salveze sufletul altuia, omul alb şi-a pierdut sufletul său şi s-a prăbuşit peste sine însuşi.

Mexic ! Ţara vastă, rîpoasă, uscată, sălbatică, cu cîte o biserică minunată în fiecare peisaj, înălţîndu-se de parcă ar fi răsărit din nimic. Privelişti răvăşite de revoluţii, cu biserici uitate, înalte, superbe, biserici ale căror cupole par abcese umflate, gata să spargă, ale căror turle şi turnuri sînt ca pagodele tremurătoare ale unei rase ireale. Biserici splendide, în aşteptare, deasupra cocioabelor şi adăposturilor de paie ale băştinaşilor, aşteptînd, ca nişte strigoi, să fie eliberate.

Şi nobilele *haciendas* dărăpănate, cu alei lăsate de izbelişte, care evocă splendoarea ruinată a fostelor ferme.

Şi oraşele din Mexic, mici şi mari, pe care spaniolii le-au făcut să apară din nimic. Pietrele trăiesc şi mor odată cu spiritul ziditorilor. Şi în Mexic spiritul spaniolilor moare, aşa încît pînă şi pietrele din clădiri mor. Băştinaşii se înghesuie acum în centrul frumoaselor *plazas*, iar clădirile spaniole adastă în jur, într-un indescriptibil plictis pustiit, într-un soi de uscată epuizare. Rasa cucerită ! Cortés a venit cu călcîiul lui de fier, cu voinţa lui de fier, un cuceritor ! Dar o rasă cucerită, doar dacă nu i se inoculează un nou suflu de inspiraţie, suge treptat sîngele cuceritorilor, în tăcerea nopţii stranii şi cu greutatea unei voinţe golite de speranţă. Aşa încît acum,

în Mexic, rasa cuceritorilor e moleşită şi lipsită de coloana vertebrală, copiii plîngîndu-i într-o deznădejde neajutorată.

Să fie obscura negaţie a continentului ?

Kate nu se putea uita la pietrele Muzeului Naţional din Mexic fără să încerce deprimare şi spaimă. Pretutindeni, şerpi tolăniţi, încolăciţi în jurul lor ca nişte grămăjoare de excremente, sau şerpi cu colţi şi pene care depăşeau orice vis de groază. Şi asta era tot.

Impunătoarele piramide ale lui San Juan Teotihuacan. Casa lui Quetzalcoatl împodobită cu şarpele şerpilor, ameninţînd cu colţii la fel de albi şi de puri astăzi ca şi în veacurile uitate, cînd făuritorii lor trăiau. Quetzalcoatl nu murise. El nu-i la fel de mort ca bisericile spaniole, acest atotîncolăcitor dragon de groază al Mexicului.

Cholula, cu biserica pe locul unde se înălţase vechiul altar. Şi aceeaşi greutate, aceeaşi de negrăit senzaţie de apăsare, de tragere în jos, se degajă din piramida boantă. Scufundare, oprimare, deprimare. Şi marea piaţă de bunuri comestibile, degajînd spaima şi fascinaţia ei.

Mitla, sub dealurile lui, în valea scorojită de uscăciune unde vîntul învolburează în cumplite vîrtejuri praful şi sufletele moarte ale unei rase stinse. Curţile cu coloane sculptate, emanînd fascinaţia dură a unghiurilor ascuţite, fascinaţia spaimei şi a repulsiei. Mitla, dur, în patru colţuri, ascuţit, tăios, zigzagat, ca loviturile continue ale unui topor de piatră. Lipsit de armonie, de graţie, de farmec. O, continent american, cu negrăita-ţi lipsă de farmec, care-ţi este ţelul final ? Vei fi mereu cuţitul sacrificiului, ori de cîte ori vei scoate limba la lume ?

Americă lipsită de farmec ! Cu frumuseţea ta dură, vindicativă, vei aştepta mereu să izbeşti cu moarte ? Va fi lumea victima ta eternă ?

Atîta timp cît se va lăsa victimizată. Şi totuşi ! Şi totuşi ! Glasurile blajine ale băştinaşilor ! Glasurile băie-

ților asemănătoare cu ciripitul păsărilor în copacii din *plaza* din Tehuacan. Atingerile catifelate, blindețea ! Să fi fost oare calmul sumbru al morții ? În glasurile lor să fi răsunat muzica prezenței morții ?

Se gîndi din nou la ce-i spusese Don Ramón. „Te trag la fund ? Mexicul te trage la fund, oamenii te trag la fund ca o greutate legată de picioare. Dar poate că te trag în jos așa cum te trage forța gravitațională a pămîntului, tocmai ca să-ți poți menține echilibrul. Poate că te trag în jos așa cum glia trage în jos rădăcinile copacului, ca să-l împlinte mai adînc în pămînt. Oamenii fac încă parte din Arborele Vieții, ale cărui rădăcini se afundă către miezul pămîntului. Frunzele desprinse și aeroplanele zboară în vînt, în ceea ce se numește libertate. Dar Arborele Vieții are rădăcini fixe, adînci, solid înfipte.

Poate că omul are nevoie să fie tras în jos, cît mai adînc, pînă ce-i cresc din nou rădăcinile în locuri cît mai profunde. Pentru ca mai tîrziu să-și poată trimite în înălțimi seva și frunzele noi.

Pentru mine, oamenii din Mexic sînt asemenea copacilor, păduri pe care albii le-au doborît atunci cînd au venit. Dar rădăcinile copacilor sînt profunde și vii și vor trimite de-a pururi la suprafață noi vlăstare.

Și fiecare vlăstar ce răsare răstoarnă o biserică spaniolă sau o fabrică americană. În curînd pădurea întunecată o să crească iar, și o să zgîlțîie clădirile spaniole, măturîndu-le de pe fața pămîntului.

Pentru mine, lucrul cel mai important sînt acele rădăcini care se înfig dincolo de rămășițele distrugerilor. Acelea sînt rădăcinile vieții. Nu mai e nevoie decît de cuvînt pentru ca pădurea să înceapă a crește din nou. Și un om între oameni va rosti cuvîntul !"

Rezonanța ciudată, ca de osîndă, a cuvintelor lui ! Dar în pofida senzației de osîndă care-i împovăra inima, Kate nu avea să plece încă. Va mai rămîne în Mexic.

Capitolul V

LACUL

Owen părăsi Mexicul. Villiers mai rămase cîteva zile ca să o însoţească pe Kate pînă la lac. Dacă avea să-i placă, şi dacă va găsi o locuinţă, putea rămîne acolo. Cunoştea destulă lume în Mexic şi în Guadalajara pentru ca să nu se simtă solitară. Dar se ferea încă să călătorească prin ţară, neînsoţită.

Voia să plece din Mexico City. Noul preşedinte se instalase, în relativă linişte, dar se făcea simţită o oarecare impertinenţă a lepădăturilor, drojdia băgăreţilor care încerca să iasă la suprafaţă. Kate nu era snoabă. Nu avea vreo prejudecată legată de clasele sociale. Dar ura josnicia, aspectele sordide. Îi repugnau cîinii rîioşi. Erau băgăreţi şi înfigăreţi, roşi de invidie şi de răutate, mulţi dintre ei chiar turbaţi. Ah ! nu ! Trebuia să se ferească de cîinii rîioşi, cu mîrîielile lor şi colţii lor îngălbeniţi.

Înainte de plecare, luă un ceai cu Cipriano.

— Cum te împaci cu noul guvern ? îl întrebă ea.

— Eu apăr legea şi constituţia. Se ştie că nu am de-a face cu *cuartelazos*[1] sau cu revoluţiile. Şeful meu este Don Ramón.

— În **ce** sens ?

— Veţi înţelege mai **tîrziu**.

Era clar că avea un secret important pentru el şi pe care-l păstra cu sfinţenie. Dar o învălui într-o privire strălucitoare, de parcă ar fi vrut să-i spună că în curînd avea să-i împărtăşească şi ei taina, şi atunci se va simţi mult mai fericit.

Se uita la ea cu un fel de curiozitate pe sub genele lui negre, precaute. Kate era una dintre irlandezele mai

[1] Rebeliuni militare (sp.).

plinuțe la trup, cu un păr mătăsos, castaniu, ochi căprui și un atrăgător aer de calm, deși puțin distant. Marele ei farmec consta în această expresie de dulce repaus și de amabilă, nonșalantă inaccesibilitate. Era mai înaltă și mai voinică decît Cipriano. Acesta era scund, aproape ca un băiețaș. Dar radia de energie și sprîncenele i se arcuiau negre, cu o semeție barbară, peste ochii negri, insolenți.

O urmărea tot timpul, cu un fel de fascinație : cu aceeași vrajă pe care o aruncaseră asupră-i, în copilărie, absurdele păpuși cu înfățișarea Madonei. Kate era pentru el misterul, iar el idolatrul aflat sub vraja semi-extatică a misterului. Dar în clipa cînd se ridica din îngenunchere, își lua aceeași poză de țanțoșă împăunare pe care o avusese înainte de a fi îngenunchiat ; și își depozita adorația în buzunar. Cipriano emana o forță magnetică, pe care educația europeană nu i-o diminuase. Întreaga lui educație se întindea ca o peliculă de ulei alb peste lacul negru al conștiinței barbare. De aceea lucrurile pe care le spunea nu erau prea interesante. Dar personalitatea lui *era*. Făcea ca atmosfera din jurul său să pară mai întunecată, însă mai bogată și mai intensă. Uneori, prezența lui era foarte înviorătoare, ca un tonic pentru sînge. Alteori, însă, însemna pentru Kate o insuportabilă povară. Gifiia ca să se elibereze de el.

— Ții la Don Ramón ? îl întrebă.

— Da, răspunse el, pîndind-o cu ochi negri. E un om minunat.

Cît de banal sunau cuvintele lui ! Un alt element agasant legat de Cipriano : engleza lui era atît de banală. Nu se exprima cu adevărat. Nu făcea decît să plescăie ușor în uleiul de la suprafață.

— Ții la el mai mult decît la episcopul care ți-a fost naș ?

Don Cipriano înălță din umeri, încurcat.

— La fel de mult. Țin la el la fel de mult.

După acest răspuns, își pironi privirile în gol, cu un aer de semeție și de insolență.

— Sînt două persoane foarte diferite, nu-i așa ? urmă el după o pauză. Dar în unele privințe se aseamănă. Don Ramón știe mai bine ce e Mexicul. Și știe mai bine și ce sînt eu. Episcopul Severn nu cunoștea adevăratul Mexic — cum ar fi putut, din moment ce era un catolic devotat ? Dar Don Ramón cunoaște adevăratul Mexic, nu ?

— Și care e adevăratul Mexic ?

— Mă rog, trebuie să-l întrebați pe Don Ramón. Eu nu sînt în stare să vă explic.

Îi ceru părerea lui Cipriano asupra deplasării ei în regiunea lacului.

— Da, răspunse el. Puteți merge. O să vă placă. Plecați întîi la Orilla, nu ? Luați un bilet de tren spre Ixtlahuacan. Și la Orilla e un hotel cu un director german. Pe urmă, din Orilla, luați un vaporaș și în cîteva ore sînteți la Sayula. Acolo o să găsiți o casă unde să locuiți.

Kate își dădea seama că Cipriano dorea mult ca ea să facă acest lucru.

— La ce depărtare de Sayula e *hacienda* lui Don Ramón ? întrebă ea.

— E aproape. O oră de drum cu barca. El se află acum acolo. Și la începutul lunii viitoare plec și eu cu divizia mea la Guadalajara, care are un nou guvernator. Așa că voi fi și eu în vecinătate.

— Asta-i un lucru plăcut.

— Credeți ? întrebă el precipitat.

— Da, răspunse Kate, controlîndu-se și măsurîndu-l cu o privire calmă. Mi-ar părea rău să pierd legătura cu Don Ramón și cu dumneata.

Fruntea lui Cipriano trăda o oarecare încordare inconștientă, dar trufașă, îngîmfată și, în același timp, imploratoare și încărcată de dorință.

— Vă place Don Ramón foarte mult ? întrebă el. Aţi vrea să-l cunoaşteţi mai bine ?

În glasul lui tremura îngrijorarea.

— Da. În zilele de azi întîlneşti atît de puţini oameni pe care să-i poţi respecta — chiar dacă te temi puţin de ei. Pe mine Don Ramón mă sperie puţin — şi îi port *cel mai mare* respect, încheie ea pe o notă de sinceritate.

— Asta-i bine. E foarte bine. Merită să-l respectaţi mai mult decît pe oricare altul.

— Se poate, răspunse Kate întorcîndu-şi încet privirile spre Cipriano.

— Da, da ! strigă acesta cu nerăbdare. Aşa e ! Veţi descoperi, singură mai tîrziu. Şi Ramón vă place pe dumneavoastră. Mi-a spus să vă cer să veniţi la lac. Cînd ajungeţi la Sayula, scrieţi-i de îndată şi, fără îndoială, el vă va ajuta să găsiţi o locuinţă şi tot ce vă trebuie.

— Să-i scriu ? întrebă Kate cu oarecare şovăială.

— Da, da ! Negreşit, noi nu spunem decît ceea ce gîndim cu adevărat.

Omuleţ ciudat, cu acea inflamabilă *hauteur* [1] şi cu infatuarea lui ; părea că ceva îl arde pe dinăuntru şi nu-i dă astîmpăr. Şi avea o încredere aproape puerilă în celălalt om. Totuşi, Kate nu era convinsă că, pe undeva, într-un colţişor al sufletului, nu-i purta şi puţină pică lui Don Ramón.

Kate şi Villiers luară trenul de noapte spre vest. Unicul vagon Pullman era arhiplin : oameni care plecau la Guadalajara şi la Colima şi pe coastă. Printre ei, trei ofiţeri, cam stingheriţi în uniformele noi, dar şi fălindu-se în acelaşi timp, privind în gol, ca şi cum ştiau că erau bătători la ochi, şi stînd cuminţi pe locurile lor, de parcă ar fi vrut să treacă neobservaţi. Mai erau doi fermieri, cu pantaloni lipiţi de gambe şi pălării cît roata carului, brodate cu fir de argint. Unul dintre ei era un

[1] Trufie (fr.).

lungan cu o mustață mare, celălalt, scund și cărunt. Dar amîndoi aveau picioarele frumos modelate, nervoase, ale mexicanilor, și fețe neclintite. Mai încolo, se găsea o văduvă îngropată în văluri de doliu, însoțită de o *criada*, o cameristă. Restul erau orășeni, oameni de afaceri mexicani, timizi, dar aferați, șterși, dar plini de importanță.

Vagonul Pullman arăta curat și îngrijit, cu canapelele-i de pluș verde. Dar, deși era plin, părea pustiu în comparație cu un Pullman din Statele Unite. Pentru că toată lumea era extrem de tăcută, de blîndă, de controlată. Fermierii își împăturiseră frumoasele *serapes* și le așezaseră cu grijă pe scaune, ca și cum secțiunea lor de canapea ar fi fost un loc izolat. Ofițerii își împăturiseră mantalele și îngrămădiseră sub scaune și pe scaune o sumedenie de pachete mici, cutii de pălării și felurite bocceluțe. Oamenii de afaceri aveau cele mai curioase bagaje : sacoșe mari de pînză, pe care erau scrise motto-uri lungi și înduioșătoare, brodate cu lînă.

Și toată această mulțime era pătrunsă de un simț al controlului de sine, al blîndeții și al autoeclipsării : o ciudată, blajină *sensibilité*, amestecată cu teamă. A călători într-un Pullman era în sine un lucru bătător la ochi, așa încît trebuia să fii atent.

Afară, o seară cenușie : sezonul ploilor se apropia într-adevăr. O rafală de vînt împroșcă geamurile cu praf și cu cîțiva stropi de ploaie. Trenul ieși din zona informă, uscată, prăfoasă, de la marginea orașului, șerpui încet cîteva minute și se opri în mijlocul străzii principale din suburbia Tacubaya. Prin umbrele cenușii ale amurgului, frînă greoi în plină stradă, și Kate privi la oamenii adunați în grupuri, cu pălăriile aplecate peste fețe ca să-i ferească de vînt, cu păturile înfășurate în jurul umerilor și ridicate pînă sub ochi, ca să-i ferească de praf ; stăteau nemișcați, ca niște fantome sumbre, lăsînd să se vadă doar scînteierea ochilor între borul mare al pălăriei și marginea întunecatului *serape* ; în timp ce călăuzele

de măgari alergau frenetic, într-un nor de praf, agitîndu-şi braţele ca nişte demoni, scoţînd ţipete scurte, ascuţite, pentru a împiedica animalele să se vîre printre vagoanele trenului. Ciini tăcuţi intrau şi ieşeau de sub vagoane, femei cu feţele ascunse de *rebozo*-uri albastre se apropiau de tren ca să vîndă *tortillas* învelite într-o cîrpă menită a le ţine calde, sau *pulque* într-un urcior de lut, sau bucăţi de pui înecate într-un sos roşu, gros, uleios ; sau portocale, banane, *pitahayas*, orice. Şi după ce cîţiva oameni cumpărară cîte ceva, femeile îşi adăpostiră mărfurile sub braţ, pe sub *rebozo*, din cauza prafului, îşi acoperiră feţele şi rămaseră nemişcate, să se uite la tren.

Era ora şase. Pămîntul arăta uscat şi vechi. În faţa unei case, cineva aţîţa un foc de cărbuni. Oameni treceau grăbiţi, luptînd cu vîntul care le balansa pălăriile mari. Călăreţi pe cai mici, iuţi şi frumoşi, cu puşca atîrnîndu-le pe spate, se apropiau în trap de tren, zăboveau un timp uitîndu-se, apoi dispăreau din nou în trap, către niciunde.

Şi trenul continua să stea în stradă. Kate şi Villiers coborîră. Priviră şiragurile de scîntei care săreau din focul aţîţat de o fetiţă, pentru a coace *tortillas*.

Trenul mai avea un vagon de clasa a doua şi unul de clasa întîi. Clasa a doua era ticsită de ţărani indieni, îngrămădiţi ca puii în coteţ, purtîndu-şi boccelele şi coşurile şi damigenele şi alte obiecte fără număr. O femeie ţinea un păun sub braţ. Îl lăsă jos şi încercă în zadar să-l ascundă sub fustele ei voluminoase. Păunul refuza să se lase ascuns. Îl ridică iar, şi-l aşeză pe genunchi şi privi în jur peste talmeş-balmeşul de borcane, damigene, coşuri, dovleci, pepeni, puşti, boccele şi fiinţe omeneşti.

În faţa trenului era o maşină blindată cu o gardă de soldaţi piperniciţi, în uniforme murdare de pînză. Cîţiva soldaţi se căţăraseră, cu puştile lor, pe acoperişul trenului : observatorii.

Şi întregul tren, colcăind de viaţă, era ciudat de liniştit, de înăbuşit. Pooate că permanentul simţ al primejdiei îi

face pe oameni atît de tăcuți ; toți își vorbeau în șoaptă, fără nici o gălăgie sau stridență. Și cu o ciudată, șoptită politețe. Un fel de lume a demonilor.

În cele din urmă, trenul se urni. Dar dacă ar fi rămas pe vecie în locul acela, nimeni n-ar fi fost prea surprins. Căci cine știe ce-i aștepta mai departe ? Rebeli, bandiți, poduri aruncate în aer — orice era posibil.

Oricum, încet, greoi, trenul porni la drum prin marea vale vlăguită. Munții care o încercuiau cu atîta neînduplecare nu erau vizibili decît cînd te apropiai mult de ei. Prin crăpăturile și spărturile cîtorva bordeie de chirpici se zăreau străfulgerările roșii ale focurilor. Chirpiciul era cenușiu-negricios, încropit din cenușă de lavă, deprimant. În depărtare se așterneau cîmpurile uscate, ici-colo cu petece verzi, irigate. Se ivi și o *hacienda* năruită, cu coloane care nu susțineau nimic. Se lăsa întunericul, dar umbrele erau suflate de vîntul prăfos ; valea părea împresurată de o tristețe uscată, stătută, obosită.

Deodată se porni o rafală de ploaie răpăitoare. Trenul trecea pe lîngă o *hacienda* de *pulque*. Șirurile de agave uriașe își depănau în întuneric mustățile țepoase, negre ca smoala.

Brusc, toate luminile din vagon se aprinseră și conductorul se grăbi să tragă în jos storurile pentru ca nu cumva strălucirea ferestrelor să atragă gloanțe din întunericul de afară.

S-a servit o cină sărăcăcioasă la un preț exorbitant, și după ce farfuriile și tacîmurile au fost strînse, conductorul apăru iar și se apucă să facă paturile, trăgînd în jos, cu zgomot, canapelele de sus. Pasagerii îi aruncară priviri de protest pentru că nu era decît ora opt. Dar mexicanul cu mutră de mops care avea această însărcinare și ajutorul său ciupit de vărsat se strecurau cu obrăznicie printre canapele, vîrau o cheie în broasca de sus și apoi trăgeau în jos, cu o bufnitură, paturile pliate. Iar pasagerii me-

xicani se duceau în fumoar sau la toaletă. umili ca niște câini bătuți.

La opt și jumătate, nu se mai auzi o vorbă și toată lumea se retrase discret la culcare. Nimic din agitația smulgerii butonilor de la guler sau din familiaritatea „casnică" a vagoanelor Pullman din Statele Unite. Ca niște animale supuse, se cățărară cu toții în paturile dindărătul perdelelor de serj verde.

Lui Kate nu-i plăceau vagoanele Pullman, discreta lor indiscreție, apropierea promiscuă a celorlalți oameni, închirciți ca tot atâtea larve dincolo de perdelele de serj verde. Și, mai mult ca orice, detesta oribila intimitate a zgomotelor ce preced mersul la culcare. Îi repugnau și zbaterile dezbrăcatului în cuptorul cușetei, izbind, fără să vrei, în stomacul îngrijitorului care închidea pe dinafară butonii perdelelor verzi.

Și totuși, din momentul în care se culcă, stinse lumina și ridică storul ferestrei, trebui să admită că era mai bine decît în *vagon-lits* europene ; și poate că era chiar lucrul cel mai bun care se putea face pentru oamenii nevoiți să călătorească noaptea într-un tren.

După ploaie, sus pe platoul înalt se stîrnise un vînt rece. Se ridicase luna și cerul era limpede. Stînci, cactuși înalți, cărnoși, și mile întregi de agave. Trenul opri din nou într-o gară mică, întunecoasă, cocoțată chiar pe muchia pantei muntoase ; siluete înfășurate în *serapes* întunecate țineau în mîini felinare roșiatice, sinistre, care nu iluminau fețe, ci numai goluri negre. De ce-o fi stînd atîta trenul aici ? Să se fi întîmplat ceva ?

În cele din urmă porniră din nou. În clarul de lună văzu precipitîndu-se dedesubt un povîrniș de stînci și cactuși, iar jos, în vale, luminile sclipitoare ale unui oraș. Kate zăcea în cușeta ei privind la coada trenului care șerpuia încet pe panta sălbatică, dințoasă. Pe urmă se lăsă furată de somn.

Se deșteptă într-o gară ce arăta ca un infern tăcut, cu chipuri negre care se apropiau de ferestre, ochi ce scînteiau în obscuritate ; femei în *rebozos* alergînd de-a lungul trenului și balansînd într-o mînă platouri cu carne, *tamales* [1], *tortillas* ; bărbați cu fețe negre întinzînd fructe și dulciuri, cu toții strigîndu-și marfa într-o babilonie de glasuri înăbușite, murmurate. Kate văzu ochi stranii și licăritori apropiindu-se de ferestrele vagonului Pullman și mîini care se întindeau spre geam, oferindu-și mărfurile. Speriată, trase în jos fereastra. Plasa de sîrmă nu o apăra îndeajuns.

Peronul gării era cufundat în întuneric. Dar spre capătul trenului putea vedea ferestrele iluminate ale vagonului de clasa întîi. Un om care vindea dulciuri striga de zor : *Cajetas ! Cajetas !* [2]

Se simțea în siguranță în interiorul vagonului, unde nu făcea decît să asculte pe cîte cineva tușind îndărătul perdelelor verzi și să perceapă neliniștea acută a tuturor mexicanilor culcați în cușetele lor întunecate. Întregul Pullman negru vibra de o neliniște reținută, teama că s-ar putea să aibă loc vreun atac asupra vagoanelor.

Adormi din nou și se trezi cînd trenul opri într-o gară puternic iluminată : Queretaro, probabil. Copacii aveau un aer teatral în lumina electrică. *Opales !* se auzi o voce bărbătească anunțîndu-și marfa pe un ton moale. Dacă Owen ar fi fost acolo, ar fi coborît în pijama ca să cumpere pietre de opal. Nu ar fi putut rezista ispitei.

Dormi intermitent în zgîlțîirea vagonului, vag conștientă de gările unde oprea trenul și de noaptea adîncă ce învăluia cuprinsul. Deodată, tresări puternic din somn. Trenul staționa într-o tăcere de moarte, nu se auzea un sunet. Urmă însă o hurducătură înspăimîntătoare, cînd

[1] Mîncare din carne de porc și șorici, foarte condimentate, fierte în pănușe de porumb.
[2] Cutiuțe (sp.).

vagoanele fură trecute pe altă linie. Probabil că ajunseseră la Irapuato, unde drumul se ramifică, ei luînd-o spre vest.

Trebuiau să sosească la Ixtlahuacan puțin după ora șase dimineața. Conductorul o trezi în zori, înainte de răsăritul soarelui. Un ținut uscăcios, cu tufișuri de *mesquite* ghimpoase în lumina leșioasă a zorilor ; apoi cîmpuri de grîu verde alternînd cu grîu copt. Și oameni care se grăbeau să secere grîul palid, copt, legînd apoi paiele scurte în snopi mici. Un cer senin și o umbră albăstrie pe pămînt. Pante pîrjolite, acoperite de mirișteа țepoasă a porumbului. O *hacienda* părăginită și un om călare, înfășurat într-o pătură, mînînd o adunătură liniștită de vaci, oi, tauri, țapi, miei, ce se năluceau în lumina zorilor ieșind de sub o arcadă dărăpănată. Un canal lung pe lîngă linia ferată, un canal lung căptușit cu frunze de un verde strălucitor din care se iveau căpșoarele violete de *lirio*, zambila de apă. Soarele se înălța pe cer, roșu. Și într-o clipă izbucni aurul bogat, orbitor, al unei dimineți mexicane.

Kate se îmbrăcase și ședea față-n față cu Villiers cînd ajunseră la Ixtlahuacan. Conductorul îi dădu jos bagajele. Trenul opri într-o gară pustie. Coborîră. Începea o nouă zi.

În lumina puternică a dimineții, sub un cer de turcoază, cuprinse din priviri gara părăsită, șinele, cîteva camioane staționate și o vastă lipsă de viață. Un băiețandru îi luă valizele din mîini și alergă peste linii spre curtea gării, pavată cu pietre năpădite de bălării. Într-o parte zăcea un tramvai vechi tras de doi catîri, ca o relicvă. Cîțiva bărbați înfășurați pînă la ochi în pături purpurii traversau șinele, cu pași tăcuți.

— *Adonde* ? [1] întrebă băiatul.

Dar Kate se duse întîi să-și controleze bagajele. Nu lipsea nimic.

[1] Unde ? (sp.).

— La Hotel Orilla, răspunse ea.

Băiatul îi spuse că trebuiau să se urce în tramvai, așa încît se urcară în tramvai. Conductorul dădu bici catîrilor, și o porniră în dimineața calmă, grea, pe pavajul pietruit, denivelat, ciuruit de gropi, printre zidurile joase, crăpate, de pe care se desprindea tencuiala, și printre căsuțe de chirpici, în ciudata dezolare fără noimă a unui orășel mexican amărît : se îndreptau spre *plaza*. Strania pustietate, totul golit de viață !

Din cînd în cînd, oameni călare tropăiau pe lîngă ei, din cînd în cînd, bărbați masivi, în *serapes* purpurii și pălării mari, treceau tăcuți, văzîndu-și de drumul lor. Un băiat călare pe un măgar înalt distribuia laptele din bidoanele roșii, globulare, care atîrnau de o parte și de alta a șeii. Strada era pietroasă, accidentată, goală, steârpă. Pietrele păreau moarte, orașul părea construit din pietre moarte. Viața umană începea să pîlpîie greoi, în silă, în ciuda incitantei forțe solare.

În cele din urmă ajunseră în *plaza*, cu copaci înșelați de mănunchiuri de flori roșii sau albăstrii, în jurul fîntînii cu apă lăptoasă. Apa albicioasă clipocea în bazine și femei nepieptănate, cu ochii cîrpiți de somn, ieșeau de sub arcadele năruite ale *portales* și traversau pavajul spart, pentru a-și umple urcioarele.

Tramvaiul se opri și cei trei pasageri coborîră. Băiatul dădu jos valizele și îi anunță că acum trebuiau să meargă la rîu, ca să ia o barcă.

Îl urmară supuși, pe trotuarele desfundate, unde în orice moment îți puteai scrînti glezna sau fractura un picior. Pretutindeni aceeași indiferență plictisită, aceeași paraginâ, aceeași senzație de murdărie și de neputință, de sordidul nepăsării paroxistice, sub splendoarea cerului de dimineață și în puritatea aerului mexican. Și același simț al vieții care se retrage, al vieții în reflux, lăsînd în urmă-i o ruină secată.

Ajunseră la marginea orașului, lîngă un pod prăfuit, cocoșat, un zid spart și un rîu brun-palid, unduind în valuri pline. La piciorul podului, ciorchini de oameni. Fiecare se întrecea să-și ofere barca. Kate se interesă de o barcă cu motor, barca hotelului. I se răspunse că nu exista așa ceva. Nu-i veni a crede. Atunci un individ cu fața bacheșă, părul negru căzut pe frunte și o oarecare intensitate în priviri, le spuse :

— Da, da, hotelul a avut o barcă, dar s-a stricat. Trebuie să luați o barcă cu vîsle. Într-o oră și jumătate sînteți la hotel.

— Așa de mult ? se minună Kate.

— O oră și jumătate.

— Și sînt leșinată de foame ! Cît vrei pînă la hotel ?

— Doi *pesos*.

Omul ridică două degete în sus.

Kate acceptă și omul alergă la barcă. Kate observă că era schilod, avea labele picioarelor întoarse înăuntru. Dar cît era de iute și de vînjos !

Kate și Villiers urcară de pe cheiul spart în barcă. Sălcii de un verde pal, crescute pe malurile de pămînt ale rîului, franjurau apa brun-palidă. Rîul nu era foarte lat, dar curgea între maluri înalte. Trecură pe sub pod și pe lîngă o ambarcațiune cu șiruri de bănci. Barcagiul îi lămuri că vasul mergea în susul rîului, la Jocotlan : și își flutură mîna pentru a le indica direcția. Ei pluteau în josul apei, printre bolțile sălciilor plîngătoare de pe maluri.

Barcagiul schilod trăgea vîrtos la vîsle, cu forță și energie. Cînd Kate îi vorbea în spaniola ei stîlcită, și omul nu o prea înțelegea, își încrunta sprîncenele cu îngrijorare. Și cînd ea rîdea, îi răspundea printr-un zîmbet blînd, sensibil, melancolic, spontan. Evident, era un om onest, serios și generos. Exista în bărbații aștia o anumită frumusețe contemplativă și o imensă forță fizică. De ce oare țara îi inspira sentimente atît de amare ?

Dimineața era încă proaspătă pe rîul gălbinicios, între malurile de pămînt, tăcute. În aer plutea un abur albăstrui și păsări de apă negre alergau iute, nepăsătoare, încoace și încolo, de la marginile rîului pe pămîntul uscat, răscopt al malurilor, de pe care vegetația începuse să dispară. Din rîul îngust trecuseră într-o albie lată. Albăstrimea și ceața umedă a nopții care se dizolvase păreau să dăinuie încă printre arbuștii de piper, răzlețiți dincolo de malul îndepărtat.

Barcagiul vîslea scurt și puternic în apa subțiratică, moale ; se oprea din cînd în cînd doar ca să-și șteargă broboanele de sudoare de pe față cu o cîrpă pe care o ținea alături de el, pe bancă. Sudoarea îi curgea ca apa pe pielea de un bronz-arămiu, iar părul negru de pe capul lui înalt, de indian, fumega de umezeală.

— Nu e nici o grabă, îi spuse Kate, zîmbind.

— Ce spune Señorita ?

— Nu e nici o grabă, repetă ea.

Barcagiul se opri, zîmbind, trase adînc aer în plămîni, și o lămuri că acum vîslea împotriva curentului apei. Rîul ăsta mai larg venea din lac, bogat și greu. Iată ! cînd se oprea un moment, barca începea să se răsucească și să pornească în derivă. Își reluă în grabă vîslele.

Barca înainta încet, în liniștea zorilor, pe undele molatece, pline, gălbui, care purtau mici tufe-plutitoare de zambile de apă. Cîte o salcie răzleață se mai ivea pe mal, sau cîte un arbust de piper, cu frunzișul de un verde delicat. Dincolo de copaci și de maluri se înălțau dealuri mari, cu coame turtite, incredibil de uscate, aproape coapte, ca biscuiții. Cerul albastru se rezema golaș pe crestele despuiate de verdeață, lipsite de viață, cu excepția suliților de cactus de un verde metalic, care străluceau întunecat și misterios în ocrul aridității. Era din nou Mexicul, sterp, scorojit de uscăciune, îmbăiat într-o lumină nudă, crudă, ireală.

Pe o fîşie de pămînt neted de lîngă apă, un peon cocoţat pe crupa unui măgar mîna alene cinci vaci maiestuoase, ca să se adape la rîu. Animalele mari, bălţate negru cu alb, păşeau ca-n vis pe lîngă arbuştii de piper de pe mal, asemenea unor somptuoase obiecte de lumină şi de umbră ; vacile blazate înaintau agale în incredibila tăcere şi strălucire a dimineţii.

Pămîntul, aerul, apa erau amuţite de lumina nouă, rămăşiţele albastre ale nopţii topindu-se ca o răsuflare. Nici un sunet, nici un suflu de viaţă. Marea lumină era mai puternică decît însăşi viaţa. Doar sus, în tăriile văzduhului, nişte condori se roteau cu aripi mordare, aşa cum era totul în Mexic.

— Nu te grăbi, îi spuse Kate din nou barcagiului care îşi tampona faţa, sudoarea prelingîndu-i-se din părul negru. Putem merge mai încet.

Omul zîmbi dezaprobator.

— N-ar vrea Señorita să treacă în spatele bărcii ? întrebă el.

La început, Kate nu înţelese ce-i cerea. Omul vîslise spre o cotitură dinspre malul drept, pentru a ocoli curentul. Lîngă malul stîng, Kate observase cîţiva inşi care se scăldau — bărbaţi a căror piele udă lucea în frumosul colorit arămiu al băştinaşilor goi ; printre ei, putea desluşi un bărbat solid cu pielea de acel gălbui smîntînos propriu mexicanilor de la oraş. Privi, dincolo de curentul rîului, la lucirile trupurilor goale, pe jumătate scufundate în apă.

Se ridică pentru a se duce la pupa bărcii, unde şedea Villiers. În clipa aceea zări capul negru şi umerii rumeni ai unui om care înota spre barcă. Kate îi făcu un semn cu mîna şi, în clipa în care dădu să se aşeze, omul se ridică în picioare în apă şi se apropie de barcă ; valurile se jucau nebunatice cu pînza pe care şi-o legase în jurul şoldurilor. Avea pielea netedă, udă, de o culoare frumoasă, şi musculatura armonioasă a indienilor. Venea spre barcă dîndu-şi la o parte părul de pe frunte.

Barcagiul rămase neclintit, uitîndu-se la el, dar fără prea multă surpriză. Un zîmbet subtil, poate că zeflemitor, îi mijise pe sub nări. Ca şi cum s-ar fi aşteptat la aşa ceva.

— Încotro mergeţi ? întrebă omul din apă, în timp ce valurile cafenii îi plesneau pulpele puternice.

Barcagiul aştepta ca să-i răspundă clienţii lui, dar văzînd că aceştia păstrau tăcerea, spuse pe o voce scăzută, parcă în silă :

— Orilla.

Omul din apă prinse cu mîna prora bărcii, oprind-o, iar barcagiul porni să lovească uşor valurile cu vîslele, pentru a ţine barca în echilibru. Intrusul îşi zvîrli pe spate părul lung, cu un gest de sfidare.

— Ştiţi cui aparţine lacul ? întrebă cu impertinenţă.

— Ce-ai spus ? îl întrebă Kate, privindu-l cu răceală.

— Am întrebat dacă ştiţi cui aparţine lacul, repetă tînărul.

— Cui ? întrebă Kate, tulburată.

— Vechilor zei din Mexic. Dacă vă duceţi să vedeţi lacul, trebuie să-i plătiţi un tribut lui Quetzalcoatl.

Bizar de calmă nerușinare ! Dar tipic mexicană.

— Şi cum anume ? întrebă Kate.

— Îmi puteţi da mie ceva.

— Şi de ce să-ţi dau dumitale ceva, cînd e vorba de un tribut plătit lui Quetzalcoatl ? bîigui ea.

— Eu sînt omul lui Quetzalcoatl, eu ! răspunse tînărul cu aceeaşi calmă neobrăzare.

— Şi dacă nu-ţi dau nimic ?

Omul înălţă din umeri şi îşi întinse mîinile în lături ; cînd făcu gestul, alunecă uşor pe fundul apei.

— Dacă doriţi să vă faceţi un duşman din lac... răspunse el cu răceală, recăpătîndu-şi echilibrul în apă.

Şi, atunci, pentru prima oară, o privi pe Kate în ochi. În aceeaşi clipă nerușinarea diabolică păru să se stingă în el, tensiunea specific americană se destinse, îl părăsi.

Făcu un semn de concediere cu mîna liberă și împinse ușor barca înainte.

— Nu face nimic, spuse el cu o ușoară smucire insolentă a capului și cu un zîmbet slab, insolent. Vom aștepta pînă răsare Luceafărul de Dimineață.

Barcagiul își puse încet, dar viguros vîslele în mișcare. Omul din apă rămase neclintit, cu soarele bătîndu-i în pieptul musculos, și ochii ațintiți pe barca ce se îndepărta, dar fără s-o vadă parcă. Privirea lui căpătase din nou acea ciudată detașare, suspendată între realități, de care Kate își dădu acum subit seama că ținea locul centrului din ochii băștinașilor. Barcagiul, vîslind de zor, se uită peste umăr la bărbatul din apă ; și fața lui căpătase expresia abstractă, transfigurată, a omului suspendat între cele două aripi de energie încordată a lumii. O expresie de o frumusețe extraordinară, care-ți tăia răsuflarea, centrul mut, vulnerabil, al întregii vibrații a vieții, asemenea nucleului strălucitor, calm suspendat într-o celulă.

— Ce-a vrut să spună prin „Vom aștepta pînă răsare Luceafărul de Dimineață ?" întrebă Kate.

Barcagiul zîmbi vag.

— E un nume, răspunse el.

Și s-ar fi zis că nu știa mai mult. Dar, în mod evident, simbolica acestor cuvinte avusese asupră-i un efect liniștitor, încurajator.

— De ce a venit să ne vorbească ? întrebă Kate.

— E unul dintre oamenii zeului Quetzalcoatl, Señorita.

— Și dumneata ? Ești și dumneata unul dintre ei ?

— Cine știe ? răspunse barcagiul lăsîndu-și capul pe un umăr. Pe urmă adaugă : Cred că da. Sîntem mulți.

Se uită la ea cu acea scînteietoare, intensă semiabstractizare, o strălucire neclintită emanată de ochii lui negri, și care îi evocă brusc lui Kate luceafărul de dimineață, sau luceafărul de seară, perfect suspendat între noapte și soare.

— Dumneata porți luceafărul de dimineață în ochi, îi spuse ea barcagiului.

Omul o răsplăti cu un zîmbet de o extraordinară frumusețe.

— Señorita înțelege, răspunse el.

Apoi fața i se prefăcu din nou într-o mască brună, sumbră, ca piatra semitransparentă, și omul porni să vîslească din toate puterile. Rîul se lărgea în față lor, malurile descreșteau în înălțime pînă la nivelul apei, ajungînd să semene cu bancuri de nisip plantate cu sălcii și trestii. Peste vîrfurile sălciilor se ivea o pînză de vaporaș albă, pătrată, înfiptă parcă în pămînt.

— Lacul e atît de aproape ? întrebă Kate.

Omul își șterse în grabă fața muiată.

— Da, Señorita ! Bărcile cu pînze așteaptă vîntul ca să le împingă spre rîu. Acum o să trecem prin canal.

Indică, printr-o mișcare a capului spre spate, o trecătoare îngustă, sinuoasă, printre trestii. Kate se gîndi pe dată la micul rîu Anapo : același mister dens. Barcagiul, cu bronzul feței nemișcate brăzdat de încrețituri ce trădau în parte tristețe, în parte exaltare, trăgea din răsputeri. Păsările de apă înotau prin păpuriș, ori se înălțau în văzduhul albastru. Sălciile plîngătoare picurau verde fraged peste uscăciunea stearpă a pămîntului. Rîul devenise îngust și unduios. Villiers îl ghida pe barcagiu, cu mișcări nonșalante cînd ale mîinii drepte, cînd ale mîinii stîngi, pentru a-l împiedica să se împotmolească într-unul din malurile șerpuite ale canalului.

În sfîrșit se simțea și Villiers bine, acum cînd avea de făcut ceva practic și mecanic, și cînd se putea afirma. Încolțise din nou în el nota americană de dominație mecanică.

Nu înțelesese nimic din tot ce se petrecuse pînă atunci, și cînd o întrebă pe Kate, aceasta se prefăcu a nu auzi. Ea percepuse un mister delicat, tandru, în rîu, în bărbatul gol în apă, în barcagiu, și nu suporta să-l vadă supus

grosolanei superficialități americane. Îi era lehamite de automatismul american și de grosolănia și ușurătatea americană. Îi dădeau o senzație de greață.

— Era bine clădit individul ăla care a oprit barca. De fapt ce-a vrut ? stărui Villiers.

— Nimic ! răspunse Kate.

Alunecau pe lîngă țărmurile de culoarea lutului, cu bolovani dislocați, printr-o mare de vălurele, spre lumina vastă, albă, a lacului. O briză ușoară, adia dinspre răsărit, iscată din tăria dimineții, și suprafața friabilă a apei neadînci, gălbui, fremăta toată. Apa nisipoasă de la mal se propaga pînă la barcă. În largul lacului, înaintau, legănîndu-se încet, bărci cu pînze albe, pătrate, și dincolo de deșertul apei pale, livide, se profilau în spațiu dealuri albastre, distincte, la o depărtare de multe mile, dealuri albăstrite de distanță, dar cu contururi net decupate.

— Acum e mult mai ușor, spuse barcagiul zîmbindu-i lui Kate. Am ieșit din curent.

Vîslea ritmic prin undele fragile ale apei tulburi, și din mișcările lui se degaja un simțămînt de pace. Kate avea senzația că, pentru prima oară, înfruntase misterul băștinașilor, acea stranie și misterioasă blîndețe suspendată între o Scylla și o Charybda a violenței ; trupul mic, armonios, perfect cumpănit al păsării care, în zborul ei, filfîie aripi de tunet și aripi de foc și de noapte. Dar la mijloc, între fulgerarea zilei și tenebrele nopții, între țîșnirea fulgerelor și descărcarea tunetelor, planează trupul liniștit, catifelat, al păsării, de-a pururi în deplin echilibru și în plin avînt. Misterul Luceafărului de Seară scînteind în tăcere, în depărtările spațiului, între scufundarea soarelui și vastul, golul aflux al nopții. Măreția veghii Luceafărului de Dimineață, veghea dintre noapte și zi, strălucitoarea punte dintre cele două contrarii.

Asemenea fragilă și pură înțelegere se înfiripase acum între ea și barcagiu, între ea și omul din apă care îi ver-

bise. Şi nu avea de gînd să o lase murdărită de glumele americane ale lui Villiers.

Se auzi un clipocit de valuri sparte. Barcagiul îi făcu semn să se uite în direcţia unde o *canoa*, o barcă indigenă, zăcea într-o rînă. Vîntul o împinsese în ţărm şi acum trebuia să aştepte tot ca vîntul să o desţelenească. O altă barcă venea în jos, mînată de briză, cîrmind cu precauţie printre apele nisipoase de la mal, către gura canalului ce ducea spre rîu. Era încărcată cu *petates*, rogojini împletite din frunze, stivuite în maldăre mai înalte decît marginile negre ale bărcii. Bărbaţi în picioarele goale, cu pantalonii albi suflecaţi şi cu pieptul brun care se ivea din cămăşile desfăcute, împingeau barca, proptind pari în nisipurile care se învolburau ; pălăriile uriaşe li se legănau la smuciturile uşoare, ca de pasăre, ale capetelor.

Dincolo de bărci, în larg, izbucneau din apă stînci pe muchiile cărora stăteau cocoţate păsări cu siluete de pelicani. Traversaseră un mic golf şi se apropiau de hotel. Acesta se înălţa pe un banc uscat deasupra apei palid-cafenii — o clădire lungă, joasă, în mijlocul verdelui fraged al unor bananieri şi al arbuştilor de piper. Pretutindeni în jur ţărmul se aşternea galben şi crud de uscat, de o uscăciune ce atingea cruzimea, presărat cu movile pe care se profilau statuile cactuşilor, împlintaţi în nimic.

Exista şi un debarcader dărăpănat, şi un hangar de bărci ceva mai departe, iar o persoană în pantaloni de flanel alb stătea în picioare pe ruinele zidăriei. Pe suprafaţa tulbure a apei, raţe şi păsări de baltă negre săltau ca nişte dopuri de plută. Fundul lacului era pietros. Barcagiul visli dînd barca puţin îndărăt şi o răsuci brusc. Îşi suflecă mîneca, se aplecă peste proră şi îşi afundă braţul în apă. Cu o mişcare rapidă înşfăcă ceva, apoi îşi reluă, cu oarecare greutate, poziţia. În căuşul palmelor palide ţinea o ulcică de lut, acoperită cu o cruştă de sedimente.

— Ce-i asta ? întrebă Kate.

— *Ollita* zeilor, răspunse el. A vechilor zei morți. Luați-o, Señorita.

— Trebuie să-mi dai voie să ți-o plătesc.

— Nu, Señorita. E a dumneavoastră, spuse omul cu acea sinceritate sensibilă, bărbătească, spontană, de care dau uneori dovadă indienii.

Era un mic vas de pămînt, rotund, cu protuberanțe.

— Priviți aici, spuse omul, luîndu-i ulcica din mînă. O întoarse pe dos și-i arătă doi ochi gravați, precum și urechile unui animal.

— O pisică ! exclamă ea. E o pisică !.

— Sau un coyot.

— Un coyot !

— Ia să văd ! ceru Villiers. Extraordinar de interesant ! Crezi că-i vechi ?

— E vechi ? întrebă Kate.

— Din vremurile vechilor zei, răspunse barcagiul. Apoi adăugă cu un zîmbet subit : zeii morți nu mănîncă mult orez, tot ce vor sînt vasele de pămînt, atîta timp cît ei zac sub formă de oase sub apă.

Și o privi pe Kate în ochi.

— Cît timp zac sub formă de oase ? repetă ea.

Și își dădu seama de înțelesul cuvintelor lui : scheletele zeilor nu pot muri.

Se găseau la nivelul debarcaderului sau, mai bine zis, al mormanului de zidărie prăbușită care fusese cîndva un chei de debarcare. Indianul coborî și ținu barca nemișcată pînă cînd Kate și Villiers puseră piciorul pe pămînt. Pe urmă le cără și bagajele.

Omul în pantaloni albi apăru însoțit de un *mozo*. Era directorul hotelului. Kate îi plăti barcagiului.

— *Adiós, Señorita*, strigă el cu un zîmbet. Quetzalcoatl să vă aibă în pază.

— Da ! îi strigă ea. La revedere.

Urcară aleea printre bananierii rufoși, ale căror frunze zdrențuite, frecate de briză, scoteau un foșnet uscat. Fructele verzi se curbau în mănunchiuri moi, din care atîrnau florile țepene, stacojii.

Directorul german veni să discute cu ei : un om de vreo patruzeci de ani, cu ochi albaștri deveniți opaci și pietroși îndărătul ochelarilor, deși aveau un centru cu pupile bine definite. Fără îndoială, un german care trăia de mult în Mexic, în locuri singuratice. Expresia ușor rigidă, expresia de vagă frică sufletească — nu frică fizică —, expresia de înfrîngere, caracteristică europeanului care a fost vreme îndelungată supus spiritului de neînfrînt al locului ! Dar înfrîngerea era localizată în suflet, nu în voință.

O conduse pe Kate la camera ei, aflată în aripa încă neterminată, și-i comandă micul dejun. Hotelul se alcătuia dintr-o clădire joasă, veche, ca de fermă, cu o terasă ; aci se găseau sufrageria, holul, bucătăria și birourile ; și o aripă nouă, cu două etaje, cu cîte o sală de baie elegantă între două dormitoare, și instalații foarte moderne ; total distonante.

Dar această aripă nouă era neterminată — rămăsese neterminată de mai bine de doisprezece ani, lucrările fiind abandonate odată cu fuga lui Porfirio Diaz. Acum avea să rămînă, probabil, pe veci neterminată.

Acesta este Mexicul. Oricîte pretenții s-ar ridica și orice îmbunătățiri arhitectonice s-ar face în afara capitalei, toate sînt fie distruse, fie lăsate neterminate, cu drugi ruginiți sau traverse de oțel la vedere.

Kate se spălă pe mîini și coborî la micul dejun. În fața terasei lungi a vechii case ca de fermă, arbuștii de piper răspîndeau lumină verde și mici păsări cardinal cu trupuri roșii și capete strălucitoare, impertinente, ca niște boboci de mac, săgetau printre fructele de piper roze, strîngîndu-și aripile cafenii peste temeritatea roșului scăpărător. Un cîrd de giște traversă, automat, prin soarele

orbitor, îndreptîndu-se către eternul tremur al apei livide, pămîntii, de dincolo de stînci.

Locul avea o atmosferă stranie : pietros, dur, spart, împrejmuit de movile rotunde, golașe, și de limbile tufelor de cactuși ; un drum antic trecea pe lîngă casă, înfundat în praful antic. O vînă de mister și de cruzime, împietrirea spaimei, și o sanctitate crudă, întîrziată.

Kate hoinări, înfometată, și se bucură cînd mexicanul în cămașă și cu pantaloni peticiți, o altă rămășiță întîrziată de pe vremea lui Porfirio Diaz, îi aduse ouăle și cafeaua.

Părea mut, așa cum totul din jur părea mut, pînă și pietrele și apa. Doar macii aceia înaripați, păsările cardinal, aduceau un suflu de viață — dar erau ireale.

Cu cîtă rapiditate alternează stările de spirit ! Cît timp fusese în barcă, întrezărise superba neclintire a Luceafărului de Dimineață, subtila calmă mediere între energiile cosmosului. O văzuse în ochii negri ai băștinașilor, în răsăritul de soare al omului din apă cu trupul său bogat, liniștit, cald-indian.

Și acum, din nou, tăcerea era cea a pustietății, a încremenirii, a cruzimii : atmosfera nefirească, searbădă, de nesuportat a multor dimineți mexicane. Se simțea din nou stingherită, suferind de acea indispoziție care îți torturează fibrele lăuntrice în această țară a cactușilor.

Urcă în camera ei, oprindu-se la fereastra de pe coridor pentru a arunca o privire movilelor sălbatice ce se înșirau în spatele hotelului, în grămezi secătuite, cu ghemele cactușilor de un verde întunecat înălțîndu-și mecanic și sinistru degetele sumbre în luminozitatea ametitoare. Vevelițe cenușii-pămîntii, ca niște șobolani, țopăiau neîncetat în jur. Sinistru, totul era sinistru, întunecat și sinistru în lumina incandescentă a soarelui.

Intră în camera ei, pentru că voia să fie singură. Sub fereastră, un curcan uriaș alb, de un alb murdar, se împăuna pe lîngă găinile cafenii. Din cînd în cînd, își în-

corda moțul roz și dădea drumul la niște chiuituri de curcan, stridente ca niște lătraturi de cîine; sau își înfoia toate penele, ca un păun alb murdar, și pufnea, șuierînd cînd și cînd și ciugulindu-și balastul penajului.

Mai încolo, eternul tremur al apei pămîntii, ireale și; în depărtare, țeapăna rezistență a dealurilor care-și pierduseră albastrul virgin. Distincte, ușor încețoșate în depărtările de aer uscat, dar cu contururi precise, amenințătoare.

Kate făcu o baie în apa pămîntie care nici nu semăna a apă. Apoi se așéză pe zidăria prăbușită, la umbra hangarului de bărci. Rățuște albe săltau în apa joasă de dedesubt, sau se scufundau, iscînd nori de praf subacvatic. O *canoa* lopătă în direcția ei; în picioare, un bărbat zvelt, cu gambe arămii, musculoase. Răspunse cu promptitudinea distantă a indienilor la semnul din cap făcut de Kate, acostă, apoi își cără *canoa* în hangar, păsind desculț și mut pe pietrele de rîu de un verde strălucitor; dispăru, lăsînd în aer o umbră rece cum e cremenea.

Nici un sunet nu spărgea tăcerea dimineții în afară de slabul clipocit al apei și răzlețele țipete stridente ale curcanului. Tăcere, o tăcere primară, aborigenă, o tăcere goală, ca de viață înfrînată. Vacuumul unei dimineți mexicane. Reverberînd uneori țipetele curcanului.

Și imensa, limfatica întindere de apă, ca o mare, fremătînd, fremătînd, fremătînd pînă în depărtări, pînă la munții de nimic substanțializat.

În apropiere, un jet de bananieri zdrențuiți, movile sterpe cu cactuși imobili, iar în stînga, o *hacienda* cu bordeiele pătrate, de lut, ale peonilor. Cîte un *ranchero* în pantaloni lipiți pe pulpe și o pălărie uriașă trecea călare prin praf pe un cal pipernicit sau, uneori, peoni încălecați pe crupa măgarilor, în pînzele lor albe filfiitoare, se iveau ca niște stafii.

Mereu cîte ceva fantomatic. Și dimineața se mistui dintr-odată, goală, vidă. Toate zgomotele strunite, orice

urmă de viață înfrînată, totul stăvilit. Ținutul uscat pînă la invizibilitate, apa pămîntie, tulbure, de parcă nici n-ar fi fost apă. Laptele limfatic al peștilor, o numise cineva.

Capitolul VI

DEPLASAREA ÎN PARTEA DE JOS A LACULUI

În zilele lui Porfirio Diaz, țărmul lacului începuse să devină Riviera Mexicului, Orilla urmînd să fie Nisa sau, cel puțin, un Menton al țării. Dar revoluțiile erupseseră din nou și în 1911 Don Porfirio și-a luat tălpășița, fugind la Paris cu treizeci de milioane de *pesos* în buzunar — cel puțin așa se spune. Un *peso* echivalează cu o jumătate de dolar, și aproape cu o jumătate de coroană.

În timpul revoluțiilor ce au urmat, Orilla, care începuse să fie considerată de americani un paradis pentru anotimpul iernii, recăzu în primitivism și zidărie prăbușită. În 1921, mai avură loc cîteva încercări slabe de refacere.

Hotelul aparținea unei familii de germani-mexicani, care erau și proprietarii *haciendei* din vecinătate. Cumpăraseră proprietatea de la Compania Hotelurilor Americane, care luase inițiativa construirii și dezvoltării țărmului lacului, și dăduse apoi faliment în timpul diferitelor revoluții.

Proprietarii germano-mexicani nu erau bine văzuți de băștinași. Dar în acei ani, nici un înger din ceruri n-ar fi fost bine văzut dacă s-ar fi știut că deține proprietăți. Oricum, în 1921 hotelul a fost redeschis, într-o formă foarte modestă, avînd un director american.

Spre sfîrșitul anului, José, fiul proprietarului germano-american, veni să stea la hotel, împreună cu soția și

copiii, şi se instalară în aripa nouă. José era cam scrîntit, aşa cum sînt mai toţi străinii din a doua generaţie în Mexic. Urmînd să încheie nişte afaceri, se duse într-o zi la bancă la Guadalajara şi se întoarse cu o mie de *pesos* de aur, într-o valiză, ţinînd întreaga tranzacţie în mare secret — sau, cel puţin, aşa îşi închipuia el:

Cînd toată lumea se retrase la culcare, pe o noapte de iarnă cu lună plină, doi oameni intrară în curte şi îl strigară pe José. Acesta, fără să bănuiască nimic, îşi lăsă soţia şi cei doi copii şi coborî. După un moment, se auzi vocea lui strigîndu-l pe directorul american. Directorul, crezînd că-i vorba de vreo negociere, coborî la rîndul lui. Dar cînd ieşi pe uşă, doi oameni îi imobilizară braţele, spunîndu-i : „Să nu sufli o vorbă !"

— Ce s-a întîmplat ? întrebă Bell, care construise Orilla şi care locuia de douăzeci de ani pe ţărmul lacului.

După o clipă, însă, văzu că alţi doi oameni îl imobilizaseră pe José.

— Vino cu noi ! i se spuse.

Erau cu totul cinci mexicani — indieni sau pe jumătate indieni — şi doi captivi. Se duseră cu toţii — captivii în cămăşi şi papuci — în micul birou din capătul clădirii vechi a hotelului, care fusese pe vremuri o casă de fermă.

— Ce vreţi ? îi întrebă Bell.

— Dă-ne banii ! îi răspunseră bandiţii.

— A, în ordine, spuse americanul.

Avea doar cîţiva *pesos* în seif. Îl deschise, le arătă conţinutul, şi bandiţii luară banii.

— Şi acum, dă-ne restul ! îi cerură ei.

— Nu mai e nimic, răspunse directorul, de perfectă bună-credinţă, pentru că José nu-i spusese nimic despre mia de *pesos*.

Cei cinci bandiţi începură să scotocească prin încăpere. Găsiră un maldăr de pături roşii — pe care şi le însuşiră — şi cîteva sticle de vin roşu, pe care le băură.

— Și acum, fă-te încoa cu banii !

— Nu pot să vă dau ceea ce nu există, stărui directorul.

— Bine ! răspunseră ei și își scoaseră odioasele *machetes*, cuțitele grele mexicane.

José, intimidat, aduse din ascunzătoare valiza cu cei o mie de *pesos*. Banii fură înfășurați într-un colț de pătură.

— Și acum, veniți cu noi, spuseră banditii.

— Unde ? întrebă directorul care, în sfîrșit, începuse să se sperie.

— Numai pînă la deal, unde o să vă părăsim, ca să nu puteți telefona la Ixtlahuacan înainte de a fi avut noi timpul să ne adăpostim în siguranță.

Afară, sub luna plină, era foarte rece. Americanul dîrdîia în cămașă și cu o pereche de papuci de casă în picioare.

— Dați-mi voie să-mi iau o haină, ceru el.

— Ia-ți o pătură, răspunse indianul mai înalt.

Se înveli într-o pătură și, cu brațele încleștate de cei doi oameni, îl urmă pe José, captiv la rîndul lui, afară pe poartă, apoi prin praful drumului, după care urcară povîrnișul abrupt al uneia dintre movilele rotunde pe care se înghesuie mase sinistre de cactuși, cu excrescențe ca niște degete monstruoase ce arată spre lună. Deluțorul era pietros și povîrnit, urcușul mergea încet. José, un tînăr gras de vreo douăzeci și opt de ani, protestă în felul vlăguit al mexicanilor înstăriți.

În cele din urmă, ajunseră pe creastă. Trei oameni îl tîrîră pe José deoparte, lăsîndu-l pe Bell lîngă un tufiș de cactuși. Luna strălucea cocoțată pe un cer mexican perfect. La poale, lacul licărea slab, desfășurîndu-și lungimea înspre apus. Atmosfera era atît de clară, încît muntele din față, aflat la o depărtare de treizeci de mile, se deslușea tăios și încremenit în clarul de lună. Și nici un sunet, nici o mișcare, nicăieri. În vale se adăpostea

hacienda, cu peonii adormiți în bordeiele lor. Dar la ce ajutor te puteai aștepta din partea lor ?

José și cei trei oameni dispărură după un cactus ramificat care se ridica drept ca o legătură de pari în jurul unui trunchi central, și arunca o umbră puternică, de oțel. Americanul le putea auzi glasurile, discutînd în șoaptă și în grabă, dar nu putea distinge cuvintele. Cei doi păzitori ai lui se îndepărtară puțin, ca să audă ce se vorbea după cactus.

Și americanul, cunoscînd perfect pămîntul pe care i se rezemau tălpile și cerul care-i atîrna deasupra capului, simți în aer vibrația neagră a morții, fiorul negru al poftei de moarte. Le simți inconfundabil, pulsînd în aer, așa cum le poți simți în Mexic. Și strania ferocitate aborigenă, stîrnită acum în cei cinci bărbați, se comunică sîngelui său.

Desfăcîndu-și pătura, ascultă cu intensitate în clarul de lună. Și auzi *buf ! buf ! buf*-ul unei *machete* lovind cu aviditate într-un trup omenesc și apoi bizara voce a lui José implorînd : „*Perdóneme !*" — „Iartă-mă !", strigătul de moarte al omului ucis.

Americanul nu mai stătu la gînduri. Zvîrlindu-și pătura, se strecură la adăpostul cactușilor și, îndoindu-și spinarea, o zbughi pe povîrniș la vale, ca un iepure. Împușcături de pistol răsunară în urmă-i dar, în general, mexicanii nu sînt țintași buni. Papucii de casă îi zburară din picioare ; omul zvelt și ușor goni, desculț, peste pietre și printre cactuși, pînă jos, la hotel.

Acolo îi găsi pe toți trezi și strigînd alarmați.

— Îl omoară pe José, zbieră Bell, repezindu-se la telefon și așteptîndu-se ca în orice clipă să-i vadă pe banditi ivindu-se după el.

Telefonul se găsea în sufrageria din clădirea veche. Nici un răspuns — nici un răspuns — nici un răspuns ! În mica ei cameră de dormit, bucătăreasa — trădătoarea secretului — răcnea cît o ținea gura. Puțin mai încolo, în

aripa nouă, soția mexicană a lui José urla. Apăru și un servitor.

— Încearcă să prinzi la telefon poliția din Ixtlahuacan, îi spuse americanul, după care alergă în aripa nouă ca să-și ia pușca și să baricadeze ușile. Fiica lui, o fată orfană de mamă, plîngea alături de soția lui José.

La telefoanele repetate nu răspundea nimeni. Spre dimineață, bucătăreasa, afirmînd că banditii nu aveau să atace o femeie, se duse la *hacienda* ca să mobilizeze peonii. Și cînd răsări soarele rece, trimiseră un om să aducă poliția.

Găsiră cadavrul lui José ciopîrțit de paisprezece tăieturi. Americanul fu transportat la Ixtlahuacan și internat în spital, unde două femei băștinașe îi extraseră țepii de cactus din tălpi.

Banditii fugiseră în ținuturile mlăștinoase. Cîteva luni mai tîrziu, au fost recunoscuți în Michoacan datorită păturilor furate. Fiind urmăriți, unul din ei îi trădă pe toți ceilalți.

După această tragedie, hotelul fu din nou închis, și nu s-a mai redeschis decît cu trei luni înainte de sosirea lui Kate.

Villiers mai veni și cu altă poveste. Cu un an în urmă, peonii omorîseră pe administratorul uneia dintre proprietățile de dincolo de lac. Îl dezbrăcaseră complet și-l lăsaseră gol pușcă, cu burta în sus, organele genitale tăiate și vîrîte în gură, nasul retezat, despicat în două, și jumătățile prinse de obraji cu ace de cactus.

— Nu mai îmi povesti toate grozăviile astea, strigă Kate.

Simțea că osînda e scrisă chiar pe firmament, osînda și oroarea.

Îi trimise lui Don Ramón, la Sayula, o scrisoare prin care îl anunța că are de gînd să se întoarcă în Europa. Ce-i drept, ea personal nu văzuse nici o grozăvie în afară de lupta cu tauri. Și, în schimb, trăise cîteva momente de

înălțare ca, de pildă, călătoria cu barca spre hotel. Pentru ea, băștinașii aveau un anumit mister și o anumită frumusețe. Dar nu putea suporta senzația de sufocare și acum, în ultimele zile, amenințarea ororilor.

Adevărat, peonii erau săraci lipiți pământului. Lucrau pentru douăzeci de cenți americani pe zi, iar valoarea unui *peso* era de cincizeci de cenți. Și apoi, în trecut își primiseră salariul de-a lungul întregului an, pe cînd acum nu erau plătiți decît în perioada secerișului și a strîngerii recoltei. Nu muncești, nu primești plată. Or pe parcursul sezonului uscat nu aveau ce munci.

— Și totuși, le spuse directorul german al hotelului — un om care condusese o plantație de arbori de cauciuc în Tabasco, o plantație de trestie de zahăr în statul Vera Cruz și o *hacienda* cu culturi de grîu, porumb și portocali în Jalisco — și totuși cu peonii nu-i o chestiune de bani. Și nu de la peoni pornește răul. Pornește din Mexico City, de la liota de nemulțumiți de acolo care nu vor decît să pună bețe în roate și folosesc fel de fel capcane religioase ca să-i prindă pe cei săraci. Asta stă la origine. Și pe urmă agitatorii împînzesc ținutul și-i contaminează pe peoni. Nu-i decît o boală molipsitoare, ca sifilisul.

— Și *haciendados* de ce stau cu mîinile în sîn ?

— Un *haciendado* mexican ! Ochii neamțului scăpărară. *Gentlemanul* mexican e un om atît de curajos, încît în timp ce un soldat îi violează nevasta pe pat, el se ascunde sub pat și își ține răsuflarea ca să nu fie descoperit. Asta-i vitejia lui.

Kate își feri privirea în lături.

— Toți *haciendados* vor ca Statele Unite să intervină. Îi urăsc pe americani, dar vor ca Statele Unite să intervină ca să le salveze proprietățile și banii. Așa încît se declară de acord ca Statele Unite să anexeze Mexicul, mult iubita *patria*, și să abandoneze minunatul lor steag verde-alb-roșu cu vulturul care ține șarpele în gheare, de

dragul salvării aparențelor și *onoarei*. Sînt îmbibați pînă-n gît de *onoare* de felul ăsta.

„Mereu aceeași violență a amărăciunii", își spuse Kate în sinea ei. Și se săturase de ea. Era sătulă de politică și de cuvinte. O sufocau.

— Ați auzit de oamenii lui Quetzalcoatl ? îl întrebă ea.

— Quetzalcoatl ! exclamă directorul, plescăind ultimul l în felul specific băștinașilor. Asta-i altă înscenare a bolșevicilor ! S-au gîndit că țăranii au nevoie de un Dumnezeu, așa încît s-au apucat să-l pescuiască din lac. Nu-i decît o nouă capcană ca să-i îndemne la altă revoluție.

Directorul se îndepărtă, nemaisimțindu-se în stare să suporte discuția.

„Doamne, gîndi Kate, e într-adevăr greu de suportat."

Și totuși voia să i se vorbească mai mult despre Quetzalcoatl.

Mai tîrziu, cînd îl revăzu pe directorul german, îi arătă ulcica dăruită de barcagiu, spunîndu-i :

— Știați că se găsesc asemenea obiecte în lac ?

— Sînt foarte comune, răspunse el. În vremurile de idolatrie, obișnuiau să le arunce în apă. După cîte știu eu, s-ar putea să continue și acum. Apoi le scot, ca să le vîndă turiștilor.

— Se numesc *ollitas* ale lui Quetzalcoatl.

— O nouă invenție.

— De ce credeți ?

— Încearcă să pună ceva nou la cale, asta-i tot. Au înființat asociația aia „Oamenii lui Quetzalcoatl", aici pe coasta lacului, și mărșăluiesc cîntînd. E o nouă șmecherie pentru a introduce socialismul național. Nimic altceva.

— Și ce fac acești „Oameni ai lui Quetzalcoatl" ?

— Nu-i văd făcînd nimic decît să pălăvrăgească și să se înflăcăreze de propria lor importanță.

— Dar care-i ideea ?

— N-aș putea să spun. Nici nu cred să existe vreo idee. Dar chiar de-ar exista, nu te-ar lăsa s-o cunoști. Pentru că sîntem un *gringo*[1] — sau o *gringita* — în cel mai bun caz. Or secretul e pentru mexicanii puri. Pentru *los señores* muncitorii și *los caballeros* peonii. În ziua de azi, fiecare peon e un *caballero*, un cavaler, și fiecare muncitor e un *señor*. Cred că au de gînd să-și procure un zeu al lor, ca să aibă cu ce să se fudulească.

— Unde a început chestia asta cu Quetzalcoatl?

— Jos în Sayula. Se spune că Don Ramón Carrasco e în spatele întregii povești. Probabil că vrea să fie viitorul președinte, sau poate că ținteşte mai sus, poate că ar vrea să ajungă primul faraon mexican.

Ah, cît de obosită se simțea Kate de toată vorbăria asta; deznădejdea, urîțenia, cinismul, goliciunea cuvintelor! Avea impresia că ar fi în stare să strige în gura mare, implorîndu-i pe zeii necunoscuți să redea vieții ei magia, să o salveze de putregaiul și sterilitatea lumii.

Se gîndise din nou să se reîntoarcă în Europa. Dar la ce bun? Știa prea bine. Pretutindeni politicianism și nebunie și misticism ieftin și spiritualism sordid. Magia se evaporase. Tînăra generație, atît de inteligentă și de *interesantă*, dar atît de lipsită de mister, de orice profunzime! Și cu cît era mai tînără generația, cu atît mai plată și mai zăbăucă, și din ce în ce mai lipsită de magie.

Nu, nu putea să se întoarcă în Europa. Și nu! Refuza să-și însușească aprecierile directorului hotelului în legătură cu Quetzalcoatl. Cum putea judeca un director de hotel? Chiar dacă nu era un adevărat director de hotel, ci un supraveghetor de fermă? Ea îi cunoscuse pe Ramón Carrasco și pe Don Cipriano. Și erau oameni adevărați. Doreau ceva care să transcendeze cotidianul. Va continua

[1] Denumire dată nord-americanilor și anglo-saxonilor în America Latină.

să creadă în ei. Orice, orice, în afară de această sterilitate a nimicului în care se împotmolea viaţa ei.

Şi-o să-l expedieze pe Villiers. Era un om drăguţ, îi plăcea. Dar şi el se îndrepta împotriva mişcării soarelui, bălăcindu-se în plăcerile dezintegrării şi ale anti-vieţii. Da, trebuia să-l expedieze. Trebuia, trebuia să se elibereze de aceste relaţii mecanice.

Fiecare dintre ele, ca Villiers de pildă, era o roată dinţată în contact cu care toate acţiunile deveneau invèrsate. Tot ce spunea, tot ce făcea el răsturna fluxul vieţii ei, o făcea şi pe ea să meargă împotriva drumului soarelui.

Şi nu voia să meargă împotriva soarelui: La urma urmei, în pofida grozăviilor latente din Mexic, cînd îi îndepărtezi pe oamenii aştia cu feţe întunecate de contactele nocive, te fac să simţi că viaţa e vastă, chiar dacă-i teribilă, şi că moartea e un mister insondabil.

E posibil că uneori izbucneşte violenţa din ei. Dar ceva trebuie să izbucnească din cînd în cînd, dacă oamenii nu sînt simple maşini.

„Nu ! Nu ! Nu ! striga Kate propriului ei suflet. *Vreau să fiu lăsată să cred încă în contactele umane ! Să nu mi se taie totul !*"

Luă însă hotărîrea să-şi taie singură orice contact cu acea mecanică mişcare împotriva soarelui. Villiers trebuia să se întoarcă în Statele Unite. Ea va rămîne singură în propriul ei mediu. Fără să fie atinsă de roţile dinţate ale celor ce merg invers. Să fie lăsată singură şi intangibilă. Să se ascundă, să fie ascunsă, inaccesibilă.

Şi totuşi, să lase să se strecoare în sîngele ei care pulsa în direcţia soarelui căldura unor oameni necunoscuţi, care mergeau şi ei în aceeaşi direcţie. Să ferece porţi de oţel împotriva lumii mecanice. Dar să lase lumea soarelui să pătrundă spre ea, şi să o integreze în mişcare, mişcarea în direcţia curentului vieţii, cu soarele şi cu stelele asemenea unui copac ce-şi întinde ramurile înfrunzite.

Voia să locuiască într-o veche casă spaniolă, cu un patio cu flori și cu o fîntînă. Să-și întoarcă fața spre interior, către puținele flori învăluite de umbră. Să întoarcă spatele la lumea roților dințate. Să nu mai privească niciodată oribila mașină a lumii. Să privească doar la mica ei fîntînă liniștită, la portocalii ei, să simtă că deasupra capului ei nu e decît cerul.

Și astfel, potolindu-și neliniștile, îi scrise din nou lui Don Ramón că vine la Sayula să-și caute o casă. Îl expedie pe Villiers. Și a doua zi porni la drum, însoțită de un servitor, în vechea barcă cu motor a hotelului, către satul Sayula.

Aveau de parcurs treizeci și cinci de mile, pe lacul lunguieț. Dar în secunda în care barca porni, Kate simți cum o pătrunde calmul. Un bărbat înalt, cu fața smeadă, stătea la pupa bărcii, folosind cîrma și supraveghind motorul. Ea ședea pe niște perne, la mijloc. Și servitorul tînăr se cocoțase pe proră.

Porniră la drum înainte de răsăritul soarelui, cînd lacul era îmbăiat într-o lumină neclîntită. Tufe răzlețe de zambile de apă pluteau pe undele subțiratice, cu cîte o frunză verde ridicată, ca o micuță pînză de barcă, și clătinînd cîte o delicată floare mov-albăstrie.

„Redă-mi misterul și fă ca lumea să reînvie pentru mine! striga Kate către propriul ei suflet. *Și izbăvește-mă de automatismul oamenilor!"*

Soarele se înălță și o lumină alburie începu să joace pe vîrfurile munților. Barca o luă pe lîngă țărmul nordic, înconjurînd promontoriul pe care, cu douăzeci de ani în urmă, răsăriseră vile elegante, dar care acum era din nou cotropit de sălbăticie. Totul arăta calm și încremenit în lumina dimineții timpurii. Uneori, pe cîte un petec pleșuv de pe dealurile uscate se iveau puncte albe; păsări? Nu, țărani în pînzele lor albe, peoni care lucrau cu sapa. Se detașau atît de minusculi și de distincți, evocîndu-ți păsări albe cățărate pe deal.

Dincolo de cotitură erau izvoarele calde, biserica, satul inaccesibil al indienilor puri care nu vorbeau spaniola. La poalele clinei uscate, povîrnite a dealului, se răţăciseră cîţiva copaci.

Motorul pufăia de zor şi barca înainta, cu omul de la pupă pîndind, încolăcit ca un şarpe ; apa-lapte-de-peşte sclipea şi răsfrîngea o lumină densă, astfel încît munţii din depărtare apăreau aburiţi. Kate, în umbra tendei, aluneca într-un soi de toropeală.

Treceau pe lîngă insula care adăpostea ruinele fortăreţei şi ale temniţei. Era toată numai rocă şi ariditate, cu ziduri mari, dărăpănate, şi cu scoica unei biserici ivindu-se printre stîncile chinuite şi ierburile cenuşii, secătuite. Indienii o apăraseră vreme îndelungată împotriva spaniolilor. Mai tîrziu, spaniolii folosiseră insula ca fortăreaţă împotriva indienilor, şi mai tîrziu ca lăcaş de pedeapsă. Acum totul arăta o ruină respingătoare, plină de scorpioni şi lipsită de orice altă viaţă. Doar în golfuleţul dinspre uscat trăiau vreo doi pescari şi o turmă de capre ; puncte vii, răsărind ici-colo printre stînci. Şi un nefericit de individ plantat pe insulă de conducere ca să înregistreze schimbările meteorologice.

Nu, Kate nu dorea să acosteze. Era un loc prea sinistru. Îşi scoase merindele din coş, se ospătă cu un prînz frugal şi aţipi.

Se simţea înfricoşată de ţara asta. Dar numai sufletul ei şi nu trupul era cel ce cunoştea frica. Îşi dăduse pentru prima oară seama, în mod final şi fatal, sub ce fel de amăgire se zbătea. Ea gîndise pînă atunci că fiecare individ posedă un eu complet, un suflet complet, o individualitate completă. Şi acum avusese revelaţia clară, atît de clară de parcă ea se prefăcuse într-o nouă făptură, că lucrurile nu stăteau astfel. Bărbaţii şi femeile aveau euri incomplete, alcătuite din bucăţi adunate laolaltă, oarecum la întîmplare, şi nu prea bine asamblate. Omul nu fusese creat în întregime. Bărbaţii de azi erau semicreaţi şi femeile

la fel. Creaturi care existau şi funcţionau cu o certă regularitate, dar care se prăbuşeau într-un disperat vălmăşag de inconsecvenţe.

Pe jumătate creaţi, asemenea gîzelor care aleargă atît de repede, se află în treabă şi se pomenesc dintr-o dată cu aripi, dar care, de fapt, nu sînt decît nişte larve înaripate. O lume de creaturi semicreate, pe două picioare, nutrindu-se cu hrană şi degradînd unicul mister care le fusese lăsat : sexul. Ţesînd o sumedenie de cuvinte, îngropîndu-se înăuntrul coconilor de cuvinte şi de idei pe care şi le-au ţesut în juru-le şi pierind, cei mai mulţi, inerţi şi sufocaţi în interiorul coconilor.

Creaturi semicreate, de cele mai multe ori semiconştiente şi semiresponsabile, acţionînd în roiuri cumplite, ca lăcustele.

Îngrozitor gînd ! Şi, asemenea gîzelor, afirmînd voinţa colectivă de a evita răspunderea făuririi unei făpturi sau a unei identităţi mai complete. Ciudata rezistenţă şi ură înverşunată în faţa îndemnurilor de a-şi purifica eul. Fanatismul morbid al neîntregitului.

În marea lumină fremătîndă a lacului, avînd în spate ameninţătorii munţi cu coaste albastre ai Mexicului, Kate părea înghiţită în cuşca anatomiei moarte a unui schelet. Era înfricoşată, mistic înfricoşată, de bărbatul care se ghemuia la proră, cu gambele lui netede şi spinarea suplă, ca de şarpe, pîndindu-o cu ochi negri. O semicreatură, dotată cu voinţa dezintegrării şi a morţii. Şi bărbatul înalt din spatele ei, de la cîrmă, care avea ochii aceia curioşi, fumurii fosforescenţi, pe sub gene negre, întîlniţi uneori la indieni. Era frumos şi liniştit şi închis în sine. Dar pe buze îi flutura semisurîsul diabolic, pînditor, expresia semibatjocoritoare a unei creaturi parţiale, conştientă de puterea sa de a distruge o creatură mai deplină.

Şi totuşi, îşi spuse Kate, amîndoi aceşti bărbaţi radiau de virilitate. Şi nu aveau să o brutalizeze decît dacă ea le-ar fi comunicat asemenea gînd şi dacă, printr-un anu-

mit gen de laşitate, i-ar fi incitat la asemenea faptă. Sufletele lor erau în formare, răul nu era sădit în ele, pendulau în ambele direcţii.

Şi în sufletul ei striga către misterul mai mare, către acea forţă care planează în interstiţiile aerului fierbinte, opulentă şi grea. Avea senzaţia că ar putea înălţa mîinile şi prinde potenţa aceea care pluteşte pretutindeni, în aşteptare. „Vino !" îi spuse, inhalînd adînc aer în plămîni, şi adresîndu-se tăcutei răsuflări vitale ce zace, nerevelată, în atmosferă, în aşteptare.

Şi în timp ce barca aluneca lin şi degetele ei răsfirau apa caldă a lacului, Kate simţi din nou plenitudinea pogorînd asupră-i, plinătatea, pacea şi puterea. Plinătatea umplîndu-i sufletul asemeni preaplinului strugurilor pîrguiţi. Se gîndi în sinea ei : „Ah, cît am greşit nedăruindu-mă mai curînd celeilalte prezenţe, neinspirînd mai devreme răsuflarea vieţii ! Ce copilărie să mă tem de bărbaţii ăştia doi !"

Făcu ceea ce se temuse să facă mai înainte : le oferi sandvişurile şi portocalele rămase în coş. Şi fiecare dintre cei doi bărbaţi o privi : ochii fumurii se uitară în ochii ei şi ochii negri se uitară în ochii ei. Şi omul cu ochi fumurii, care era mai viclean decît celălalt, dar şi mai mîndru, îi spuse din ochi : *„Sîntem vii ! Eu îţi cunosc sexul şi tu îl cunoşti pe al meu. Cunoaştem misterul, dar sîntem bucuroşi să-l ocolim. Nu-mi atinge onoarea mea firească, şi îţi mulţumesc pentru această favoare."*

Toate acestea erau în privirea lui, în privirea iute şi mîndră ; iar în liniştitul *Muchas grazias !*[1] Kate desluşi aprecierea masculului, un bărbat bucuros să-şi păstreze onoarea şi să simtă comuniunea graţiei. Poate că impresia se datora cuvîntului spaniol *„grazias"*. Dar în sufletul ei simţea comuniunea graţiei.

Şi acelaşi lucru se petrecea şi cu bărbatul cu ochi negri. Era mai umil. Dar cînd îşi curăţă portocala şi zvîrli

[1] Mulţumesc mult (sp.).

coaja galbenă în apă. Kate deslușì liniștea, umilința și patosul grației din el : ceva frumos și cu adevărat bărbătesc, greu de găsit la un bărbat alb, civilizat. Nu pornea din spirit. Pornea **din** sîngele întunecat, puternic, neștirbit ; de acolo pornea **înflorirea sufletului.**

Și își spuse în sinea ei : „La urma urmei, e bine că mă aflu aici. E atît **de** bine să fiu în barca asta, pe lacul ăsta, cu acești doi oameni tăcuți, semibarbari. Ei pot absorbi harul grației și îl putem împărtăși ; e o comuniune, ei și eu. Mă bucur că sînt aici. E un lucru mult mai bun decît dragostea : dragostea pe care am cunoscut-o cu Joachim. Aceasta este plinătatea vinului."

— Sayula ! exclamă omul de la proră, arătînd în față.

Văzu în depărtare un **loc** cu copaci verzi, țărmul plat și o clădire mare care sărea în ochi.

— Ce clădire e aceea ? întrebă.

— Gara.

Kate se arătă impresionată, așa cum se cuvenea, pentru că era un edificiu în aparență nou și impozant. Un vapor mic, solitar, pufăia la oarecare distanță de un chei de lemn, și bărci negre, încărcate cu marfă, veneau, ca magnetizate, spre el, apoi se întorceau la țărm. Vasul emise un țipăt de sirenă și, încet dar cu gravitate, porni luînd apa în piept și tăind lacul de-a curmezișul, îndreptîndu-se spre punctul unde cele două turnuri albe, gemene, din Tuliapán **se** năluceau miniaturale, îndepărtate, peste marginea apei.

Trecură de chei și, după ce ocoliră bancul de nisip presărat cu sălcii, putu vedea Sayula : turle de biserici albe, gemene, cu caneluri și formă de obelisc deasupra arbuștilor de piper ; în spate un dîmb singuratic, împestrițat de tufișuri uscate, distinct, cu contururi de desen japonez ; în depărtare, munții Mexicului, cu creste ondulate, coaste albastre și versante plate.

Totul arăta calm, delicat, aproape japonez. Cînd se apropiară mai mult, Kate văzu plaja și rufele întinse pe

nisip la uscat ; sălciile verzi, firoase, arbuștii de piper și vilele îngropate în frunziș și flori, perdelele atîrnătoare de bougainvillea violete, pete roșii de hibiscus, opulența trandafirie a oleandrilor înalți și, ici-colo, cîte un palmier.

Barca se îndrepta spre un chei de piatră pe care era pictată o reclamă de cauciucuri de automobil. Văzu cîteva bănci, cîțiva copaci sîrmoși izbucniți din nisip, un chioșc care vindea băuturi, o mică promenadă și bărci albe înțepenite pe o plajă nisipoasă. Cîteva femei așezate sub umbrele mari, cîțiva scăldători în apă și cortine de copaci de un verde profund sau încărcați de ciorchini de flori roșii, adumbrind vilele.

„Ei bine,-își spuse Kate. Nu e un loc prea sălbatic și nici supracivilizat. Nu e ruinat, ci mai curînd renovat. Păstrează contactul cu lumea, dar lumea are un impact foarte slab asupră-i."

Se duse la hotel, așa cum o sfătuise Don Ramón.

— Veniți din Orilla ? Sînteți doamna Leslie ? Don Ramón Carrasco ne-a trimis o scrisoare în legătură cu dumneavoastră.

I se găsise o casă. Kate plăti barcagiii și dădu mîna cu ei. Îi părea rău că n-o să-i mai vadă. Iar ei o priviră la plecare cu un licăr de regret. Își spuse în sinea ei :

„În oamenii ăștia e viață și bogăție. Se străduiesc să ajungă să respire Marea Respirație. Sînt ca niște copii, neajutorați. Și sînt și demoni. Dar cred că, pe undeva, ceea ce doresc ei cu înflăcărare este răsuflarea vieții și comuniunea cu cei bravi."

Era surprinsă de ea însăși că folosea dintr-o dată asemenea limbaj. Dar vlăguirea și simțul ei de pustiire fuseseră atît de totale, încît acum, cealaltă răsuflare din aer și puterea întunecat albăstrie a pămîntului deveniseră subit mai reale decît așa-zisa ei realitate. Realitatea concretă, discordantă, exasperantă se dizolvase și-i luase locul o lume blîndă o potențelor, fluxul întunecat, ca-

tifelat al pămîntului, plăpînda, însă suprema răsuflare de viață dinăuntrul aerului. Dincolo de aprigul soare pîndeau ochii întunecați ai unui soare mai adînc, și între coastele albastre ale munților bătea în taină o inimă puternică, inima pămîntului.

Casa era întocmai ce-și dorise : o clădire joasă, în formă de L, acoperită cu țiglă, avînd podele aspre, roșii, și o terasă spațioasă ; celelalte două laturi ale patio-ului erau completate de o pădurice deasă de mango, aflată dincolo de zidul scund. Pătratul patio-ului îngrădit de pereții casei și de pădurica de mango era vesel, colorat de oleandri și hibiscus, iar în mijlocul ierbii încărcate de semințe se deschidea un bazin cu apă. Ghivecele de flori aliniate de-a lungul terasei erau pline de mușcate și de plante exotice. La capătul cel mai îndepărtat al patio-ului, puii scurmau pe sub silențioasa imobilitate a bananierilor zdrențuiți. Iat-o : casa ei de piatră, răcoroasă, adumbrită, cu fiecare încăpere răspunzînd pe terasă ; terasa sau *piazza* ei spațioasă, umbroasă, privind drept spre soarele scînteietor, spre florile scăpărătoare, spre iarba bogată, spre apa încremenită, spre bananierii îngălbeniți, spre splendoarea întunecată a arborilor de mango cu umbră deasă.

Odată cu casa îi revenea și o Juana mexicană, cu două fiice cu păr bogat și un fiu. Această familie locuia într-un bîrlog din spatele bovindoului sufrageriei. Acolo, pe jumătate ascunse de copaci, se găseau o fîntînă și o latrină, o bucătărioară și o cămăruță în care dormea întreaga familie, pe rogojini așternute pe jos. Acolo se zbenguiau pui pricăjiți, iar bananierii murmurau sub atingerea degetelor vîntului.

Kate avea de ales între patru dormitoare. Se decise să-și facă dormitorul ei din camera cu ferestre joase zăbrelite, care dădeau spre iarba aspră și strada pietruită. Închise ușile și ferestrele și se culcă spunîndu-și : „Acum sînt singură. Și nu am de făcut decît un singur lucru : să nu mă mai las angrenată în roțile dințate ale lumii, și

să nu las să-mi scape lucrul ăsta mare, tainic, pe care l-am dobîndit."

Era obosită, cuprinsă de o ciudată istoveală care o făcea să simtă că nu ar mai putea depune nici un efort. Se trezi la ora ceaiului, dar nu exista ceai în casă. Juana se repezi pînă la hotel să cumpere.

Juana era o femeie de vreo patruzeci de ani, scurtă, cu o față plină, măslinie, ochi negri lipsiți de centru, un păr neîngrijit și un mers șchiopătat. Vorbea repede, cu prune în gură, și adăuga cîte un „n" la toate cuvintele. Tot ce ținea de ea, pînă și limbajul, avea o notă șleampătă.

— *No, Niña, no hay masn* [1] — pronunța *masn* în loc de *mas*. Și i se adresa lui Kate în felul vechi mexican, spunîndu-i *Niña*, ceea ce înseamnă „copilă". E o formulă onorabilă în discuțiile cu o stăpînă.

Juana avea să-i cam pună nervii la încercare. Era o văduvă cu antecedente dubioase, o ființă pătimașă, lipsită de control, robustă, dar afișînd o certă indiferență și delăsare. Proprietarul hotelului o asigură pe Kate că era cinstită, dar dacă ea prefera să-și găsească o altă *criada*, foarte bine.

Era clar că între cele două femei avea să se poarte o mică bătălie. Juana era încăpățînată și recalcitrantă: viața nu o tratase cu mănuși. Și avea în ea o insolență fundamentală.

Dar, pe de altă parte, se lăsa purtată de subite efuziuni fierbinți și vădea acea curioasă generozitate și acel altruism proprii băștinașilor. Avea să fie cinstită, pur și simplu din sfidare și din indiferență, atîta timp cît nu era silită să adopte poziții antagonice.

Și totuși, încerca prudent terenul, urmărind totul cu privirea vag zeflemitoare și precaută a ochilor negri — așa cum era de așteptat. Și Kate simțea că acel strigăt

[1] Nu, Niña, nu mai este (sp.).

Niña — „copilo", prin care i se adresa, conținea o ușoară notă de batjocură răuvoitoare.

Dar nu putea decît să meargă înainte și să se încreadă în femeia cu fața smolită și ochii lipsiți de centru.

A doua zi, Kate își adună destulă energie încît să exileze din *salon* o garnitură de mobilă din lemn curbat și răchită, precum și cîteva tablouri și etajere.

Dacă există vreun instinct de societate mai plicticos decît toate celelalte din lume, este cel mexican. În centrul salonului cu podele roșii din casa lui Kate existau două semilune: o banchetă de răchită cu brațe și picioare din lemn curbat negru, flancată de o parte și de alta de cîte două scaune de răchită cu picioare curbe negre, față-n față cu o banchetă identică din răchită cu brațe și picioare din lemn curbat maro, flancată de o parte și de alta de cîte două scaune din răchită cu picioare curbe maro. Aș fi zis că cele două banchete și cele opt scaune erau ocupate de stafiile tuturor banalităților mexicane rostite de-a lungul vremurilor, stafii așezate față-n față, cu genunchii vizavi unii de ceilalți și tălpile odihnindu-se pe oribilul covor verde cu trandafiri roșii, care ocupa centrul obosit al salonului. Însăși priveliștea acestui aranjament era înspăimîntătoare.

Kate răsturnă simetria de față-n față, ajutată fiind de cele două fete, Maria și Concha, și de ironica Juana, care transportară garnitura maro și etajerele de bambus într-unul din dormitoarele libere. Juana privea cu cinism noile aranjamente și ajuta dînd ordine. Dar cînd Kate își deschise cufărul și pescui dinăuntru vreo două carpete în culori luminoase, vreo două șaluri fine și cîteva obiecte menite să dea o înfățișare mai umană salonului, *criada* începu să exclame :

— *Que bonita ! Que bonita, Niña ! Mire que bonita !* [1]

[1] Ce drăguț ! Ce drăguț, **Niña ! Ia te uită ce drăguț !**

Capitolul VII

PLAZA

Sayula era o mică stațiune pe malul lacului : nu pentru bogătașii trîndavi, căci asemenea specie nu mai exista în Mexic, ci pentru negustorii din Guadalajara, și pentru excursioniștii de sfîrșit de săptămînă. Dar chiar și asemenea turiști apăreau destul de rar.

Totuși localitatea era dotată cu două hoteluri, rămase de pe vremea lui Don Porfirio, ca și majoritatea vilelor. Vilele de pe țărm erau închise, unele dintre ele chiar abandonate. Locuitorii satului trăiau într-o permanentă spaimă. Existau multe pricini de teroare, dar cea mai cumplită dintre toate o constituiau banditii.

Banditii sînt niște oameni care, neavînd bani, neavînd de lucru, neavînd perspective, se apucă de furturi și de crime, făcîndu-și din acestea o profesiune vremelnică — uneori pe durata întregii vieți. Se ascund prin satele lor sălbatice pînă cînd sînt trimise trupe care-i hăituiesc, și atunci se adăpostesc prin munții sălbatici sau prin tinuturile mocirloase.

Sayula avea ramificația ei de cale ferată și trenul ei, o dată pe zi. Calea ferată lucra în pierdere și se lupta cu extincția.

Și Sayula mai poseda acea adevărată nebunie a Americii : automobilul. Așa cum pe vremuri bărbații își doreau un cal și o spadă, astăzi își doresc un automobil. Așa cum pe vremuri femeile tînjeau după un cămin și o lojă permanentă la teatru, astăzi tînjesc după „o mașină". La fel și membrii mai săraci ai clasei de mijloc. Exista în Sayula un iureș neîntrerupt de mașini, motociclete și autobuze — așa-numitele *camiónes* — pe unica șosea oropsită care o lega de Guadalajara. O unică spe-

ranță, un unic crez, un unic destin : să călătorești într-un *camión* și să posezi o mașină.

Cînd Kate sosi în localitate, circulau o serie de zvonuri alarmante legate de bandiți, dar ea nu le acordă nici o atenție. Seara, ieși în *plaza*, ca să se găsească printre oameni. *Plaza* era un pătrat mărginit de copaci înalți, avînd în centru un chioșc de fanfară ieșit din uz și o promenadă de jur împrejur, de la care porneau străzile pietruite pe unde treceau măgărușii și *camiónes*. În partea de nord exista o porțiune de piață adevărată, unde se țineau zilele de tîrg.

Fanfara nu mai cînta în Sayula și *elegancia* nu se mai plimba pe promenadă pavată de sub copaci. Dar pavajul era încă bun și băncile mai mult sau mai puțin solide. Și acum, scuarul era monopolizat și băncile ocupate de peoni și de indieni cu păturile lor și straiele lor albe. Ce-i drept, dăinuia încă legea potrivit căreia peonii trebuiau să poarte pantaloni în *plaza* și nu izmenele largi, filfîitoare, în care munceau la cîmp. Dar peonii înșiși *doreau* să poarte pantaloni în locul șalvarilor folosiți la truda lor umilă.

Plàza aparținea acum peonilor. Se îngrămădeau pe bănci, sau se plimbau de jur împrejur în sandalele și cu păturile lor. Pe drumul pietruit din partea de nord se înșiruiau gherete care vindeau mîncare și în jurul cărora se producea mare înghesuială după ora șase : era mai ieftin să mănînci în oraș la sfîrșitul unei zile de muncă. Femeile, acasă, n-aveau decît să se îndoape cu *tortillas*, indiferent de căldura de afară, cu supă sau cu tocătura de carne amestecată. La gheretele care vindeau *tequila*, bărbați, femei și băieți ședeau pe bănci, cu coatele pe tejghea. Într-un colț se juca un joc de-a ghicitelea : un om, aflat în centru, întorcea niște cărți de joc și întreaga *plaza* răsuna de strigătele : *„Cinco de spadas ! Rey de copas !*[1] O femeie corpolentă, viguroasă, imperturbabilă,

[1] Cinci de pică ! Rigă de cupă ! (sp.).

cu o țigară lipită de buză și primejdie în ochii negri cu privirile plecate, ședea în noapte și vindea *tequilla*. Vînzătorul de dulciuri stătea lîngă tejghea și oferea zaharicale la un *centavo* bucata. Și jos, pe trotuar, mici felinare de tinichea luminau piramidele de fructe de mango sau greţoasele prune roșii tropicale, — doi sau trei *centavos* grămada —, în timp ce vînzătorii, cîte o femeie cu fusta înfoiată sau cîte un bărbat cu acea curioasă expresie de răbdătoare umilință, se cincheau pe vine, în așteptarea vreunui muștериu, reflectînd ciudata indiferență fatalistă și blajina răbdare, atît de derutante pentru un străin. Să ai de vînzare prune roșii în valoare totală de treizeci de cenți ; să le stivuiești pe trotuar în piramide miniaturale de cîte cinci bucăți, să aștepți întreaga zi și în plină seară ghemuit pe jos și privind trecătorii de la picioare în sus, pînă la îndepărtata față a unui eventual cumpărător, iată ce constituia o ocupație și un mod de existență. Continua și noaptea, la lumina felinarelor de tinichea a căror flacără pilpîia, ondulată de vînt.

De obicei se mai găseau vreo doi tinerei scunzi cu chitare de mărimi diferite, așezați față-n față ca doi cocoși gata de luptă, și cîntînd o melopee interminabilă, un cîntec de lebădă intonat cu vocea scăzută a eternelor balade, nu prea muzical, trist, nesfîrșit, intens, audibil doar din imediata apropiere : și psalmodiau întruna pînă le răgușeau gîtlejurile. Cîțiva bărbați înalți, întunecați, înfășurați în pături roșii, stăteau prin jur, ascultînd indiferenți, și rar, foarte rar, aducînd o contribuție de cîte un *centavo*.

Printre gheretele cu mîncare se pripășea cîte un trio, de astă dată două chitare și o vioară, iar doi dintre muzicanți erau orbi : orbii cîntau și din gură, cu glasuri ascuțite, rostind cuvintele într-un ritm precipitat, și totuși nu foarte deslușit. Însuși cîntatul părea un act de taină, cîntăreții apropiindu-se mult unul de celălalt, față în față, de parc-ar fi vrut ca melancolica baladă să fie reverberată

în secret de piepturile lor, numai între ei doi, întorcînd spatele la lume.

Şi întregul sat se afla în *plaza*, care arăta ca o tabără străbătută de zgomotul reţinut, înăbuşit, al vocilor repezi. Rar, foarte rar, cîte un glas se înălţa peste murmurul vocilor bărbăteşti, peste susurul muzical al femeilor, peste ciripitul copiilor. Rareori, vreo mişcare mai rapidă ; doar plimbarea înceată a bărbaţilor în sandale — numite *huaraches* — tîrşiite pe trotuar cu un fişiit ca de gîndaci pe hîrtie. Uneori, ţîşnind dintre copaci, băieţandri desculţi săgetau printre umbre şi îndărăt, printre oamenii liniştiţi şi îndărăt. Erau nedomoliţii lustragii de ghete, care, într-o ţară de desculţi, roiesc ca nişte muşte agasante.

În capătul dinspre sud, peste drum de copaci şi înspre colţul hotelului, avea loc o necontenită strădanie de ocupare a locurilor dintr-o cafenea, cu mesele şi scaunele în stradă. Aici, în zilele din timpul săptămînii, cine cuteza să-şi afişeze prestigiul, se aşeza la o masă şi bea o bere sau un pahar de *tequila*. Majoritatea acestora erau străini. Şi peonii, şezînd imobili pe băncile din jur, îi priveau cu ochi de vasilisc, pe sub borurile mari ale pălăriilor.

Dar sîmbăta şi duminica se producea un adevărat spectacol. Maşinile şi *camiónes* se îngrămădeau împletindu-se şi şuierînd. Şi din ele aterizau, ca nişte păsări stranii, fete zvelte, fermecătoare, cu rochii de organdi, feţe pudrate şi părul tăiat scurt. Fluturau în *plaza*, plimbîndu-se braţ la braţ, strălucitoare în organdi roşu şi şifon albastru şi muselină albă şi alte materiale diafane roz, mov şi portocalii, cu părul retezat, cu braţe subţiri, tuciurii, înlănţuite, feţele întunecate ciudat de macabre sub farduI greu, tinzînd spre alb, dar albul clovnului sau al cadavrului.

Într-o lume de peoni masivi, frumoşi, fluturau aceste fluturătoare neînsoţite, cu o strălucire de fluture şi cu o stridenţă discordantă. Cantitatea de *fifi*, tinerii dichisiţi care trebuie să se asorteze cu fluturătoarele, era nein-

destulătoare. Totuși existau *fifi* în pantaloni albi de flanel, pantofi albi, sacouri de culoare închisă, pălării de pai corecte și bastoane. *Fifi* arătînd mult mai feminini decît neastîmpăratele fluturătoare ; și mult mai nervoși, șovăielnici. Cu toate acestea, *fifi* galanți, fumînd cu gesturi grațioase și elegante, vorbind o castiliană pe cît posibil elegantă, și arătînd de parcă pînă într-un an urmau să fie aduși jertfă cine știe cărui zeu mexican ; după ce vor fi îndeajuns de îngrășați și de parfumați. Viteii de sacrificiu erau puși la îndopat.

Sîmbăta, *fifi* și fluturătoarele și excursioniștii din mașinile de la oraș — foarte puțini la număr — încercau să fie veseli ca niște fluturași în sinistrul Mexic. Închiriau muzicanți cu chitare și viori, și muzica de jaz începea să freamăte, puțin cam siropoasă, fără destul nerv.

Și pe pavaj, sub copacii din *alameda* [1] — sub copacii din *plaza*, chiar pe lîngă mesele și scaunele cafenelei, perechile de tineri începeau să se rotească, *à la mode*. Rochiile de organdi roșii și roz și galbene și albastre se învîrteau de zor cu toți pantalonii de flanel alb aflați la îndemînă ; unii dintre pantalonii de flanel alb se terminau în pantofi eleganți, albi cu fîșii negre sau cu vîrfuri cafenii. Și unele dintre rochiile de organdi se terminau cu gambe în ciorapi verzi și pantofi verzi, altele în gambe *à la nature* și pantofi albi. Iar brațele subțiri, tuciurii se încolăceau în jurul umerilor bleumarin, sau bleumarin cu dungă albă, ai *fifi*-lor. Și fețele nemăsurat de blînde ale bărbaților surîdeau sfîos, cu duioșie paternă către fețele spoite, drăguțe, nepăsătoare, ale fetelor ; surîsuri dulci, paternale, senzuale, care-ți sugerau voluptatea victimei.

Dansau pe trotuarele din *plaza*, pe aceleași trotuare pe care peonii se plimbau agale, sau stăteau adunați în grupuri privind cu ochi negri, inscrutabili, la ciudățele un-

[1] Alee mărginită de copaci (sp.).

duiri de fluture ale dansatorilor. Cine poate ști ce gîndeau ? — dacă încercau admirație ori invidie sau poate că numai o tăcută, rece împotrivire cu fețe negre. Împotrivire exista oricum.

Peonii tineri, în bluzele lor albe și cu *serapes* violete împăturite și azvîrlite nepăsător pe un umăr, se plimbau agale, cu pălăriile mari, grele, bine echilibrate, ignorînd deliberat dansatorii. Încet, cu un pas greu și cu o calmă legănare, înaintau irezistibil prin mijlocul drumului, ca și cum dansul nici nu ar fi existat. Și *fifi* în pantaloni albi, cu organdiurile în brațe, cîrmeau cu agilitate ca să evite trecerea greoaie, necontenită a tinerilor peoni, care se plimbau vorbind între ei, zîmbind și fulgerîndu-și dinții albi, puternici, cu un negru sînge rece care se lăsa ca o mălură pînă și peste muzică. Dansatorii și peonii plimbăreți nu se atingeau, nu se îmbrînceau. În Mexic nu te lovești din întîmplare de un om. Dar în fața opoziției invizibile, dansul se destrăma. Și indienii așezați pe bănci îi urmăreau pe dansatori, o bucată de timp. După care le opuneau greaua negație a indiferenței, ca un bolovan pe spirit. Misterioasa capacitate a indienilor, așa cum ședeau acolo atît de liniștiți și de compacți, de a stăvili orice clocot de viață, de a înăbuși orice lumină sau efervescență de culoare.

Exista și o sală de dans pentru băștinași. Dar era izolată între patru pereți. Și întregul ritm și înțeles era diferit, greoi, cu o vină de violență. Dar chiar și acolo, dansatorii erau reprezentați de meseriași, mecanici sau hamali de la gară, adică de populația semiurbană. Nici un peon — sau aproape nici unul.

Așadar, nu după mult timp, fluturii de organdi și *fifi* în pantaloni albi renunțau, sucombau, se lăsau o dată în plus striviți sub pasivitatea bolovănoasă a rezistenței demonicilor peoni.

Ciudata, radicala opoziție a indienilor în fața a ceea ce se numește spirit. Spiritul le făcea pe fluturătoare să-și

fluture aripile de organdi, ca un fluture. Spiritul îndoia pantalonii de flanel alb ai unui *fifi*, făcîndu-l să-şi ia un patetic avînt. Şi împreună încercau să reconstituie elegan-ţele şi frivolităţile spiritului modern.

Dar peste acestea toate, ca o greutate de obsidian, cade negaţia pasivă a indianului. El înţelege sufletul, pentru că vine din sînge. Dar spiritul, care e un element superior şi constituie calitatea civilizaţiei moderne, e repudiat obscur şi barbar, în totalitatea lui. Pînă nu devine meseriaş sau pînă nu intră în vreo relaţie cu maşinismul, indianul nu se lasă atins de spiritul modern.

Se poate că această pondere a repudierii spiritului modern face ca Mexicul să fie ceea ce este.

Dar e posibil ca automobilul să-şi croiască drum pînă şi prin inaccesibilul suflet al indianului.

Kate se întristă cînd văzu dansul destrămîndu-se. Şe-zuse la o măsuţă, cu Juana în chip de *dueña* [1], şi sorbise un absint.

Maşinile care se întorceau la oraş plecară devreme, într-un mic grup. Era mai bine să se afle împreună, dacă banditii ieşiseră cumva la drumul mare. Pînă şi *fifi* purtau cîte un pistol la şold.

Dar era sîmbătă, aşa că unii dintre reprezentanţii „elegan-ţei" rămîneau în localitate pînă a doua zi ; ca să se scalde în lac şi să se zbînţuie în soare.

Era sîmbătă, aşa încît *plaza* roia de lume, iar pe străzile pietruite care porneau de la scuar, numeroase făclii pîlpîiau şi fremătau pe jos, iluminînd cîte un vînzător negricios sau o înşirăire de pălării de pai, sau un maldăr de rogojini care se numesc *petates*, sau piramide de portocale venite de dincolo de lac.

Era sîmbătă, şi duminică dimineaţa e zi de tîrg. Aşa încît, deodată, *plaza* căpătă o potenţă densă şi grea. Veniseră indienii din satele din jur şi de dincolo de lac.

[1] Doamnă de pompanie (sp.).

Şi aduseseră cu ei acea ciudată, grea potenţă care, atunci cînd indienii se adună mai mulţi laolaltă, pare să vibreze din ce în ce mai adînc.

În cursul după-amiezei, cum vîntul suflase dinspre sud, marile *canoa*, bărci cu carcase negre şi cu cîte o singură pînză uriaşă, plutiseră pe lac, încărcate cu băştinaşi şi cu produsele lor, aduse la tîrg. Toate punctele albe care erau satele de pe celălalt mal, sau de pe clinele muntoase îndepărtate, îşi trimiseseră sălbatica lor contribuţie la îmbulzeală.

Era sîmbătă, şi instinctul indian de viaţă în puterea nopţii, de cîte ori se adună mai mulţi laolaltă, fusese stîrnit. Oamenii nu se mai duceau acasă. Cu toate că tîrgul avea să înceapă abia în zori, nimeni nu se mai gîndea la somn.

Pe la orele nouă, după ce dansul *fifi*-lor se spărsese, Kate desluşi un nou gen de sunet, o bătaie de tobă, sau de tam-tam, şi văzu un puhoi de peoni îndreptîndu-se spre partea întunecată din *plaza*, acolo unde avea să se ţină a doua zi tîrgul. Locurile fuseseră deja ocupate, tarabele ridicate, şi coşurile uriaşe, ovoidale, în care ar fi putut încăpea doi oameni, fuseseră rezemate de ziduri.

Se auzea un duduit înăbuşit de tobă, ritmic ca un puls, dăinuind straniu în văzduhul noptatic, apoi nota prelungă a unui fluier picurînd o melodie sălbatică, neemoţională, acompaniată de ritmul sincopat al tobei. Kate, care ascultase tobele şi cîntecele sălbatice ale pieilor-roşii din Arizona şi New Mexico, simţi răspîndindu-se în aer acea pasiune atemporală, primară, a raselor preistorice, cu intensa şi complicata lor semnificaţie religioasă. Îi aruncă Juanei o privire întrebătoare, iar ochii negri ai acesteia îi răspunseră cu o privire furişă.

— Ce-i asta ? întrebă Kate.

— Muzicanţi, cîntăreţi, răspunse Juana evaziv.

— Dar e *altfel* de muzică.

— Da, e nouă.

— Nouă ?
— Da, numai de puțină vreme se aude pe aici.
— Și de unde vine ?
— Cine știe ? răspunse Juana, înălțînd din umeri cu un gest la fel de evaziv.
— Vreau s-o ascult, spuse Kate.
— Dar sînt numai bărbați acolo.
— O să ne ținem și noi puțin mai departe.

Kate se îndreptă spre puhoiul dens și tăcut de bărbați cu pălării mari. Toți stăteau cu spatele spre ea.

Se urcă pe treapta unei case și reuși să vadă un spațiu rămas liber în mijlocul îmbulzelii de oameni, lîngă zidul de piatră pe care atîrnau ghirlande de bougainvillea și de flori de plombagină, luminate de torțele scînteietoare, din lemn cu arome dulci, pe care un băiat le ținea în ambele mîini.

Toba se găsea în centrul spațiului liber, iar toboșarul stătea cu fața spre mulțime. Era gol pînă la brîu, purta șalvari umflați din pînză albă ca neaua, legați în jurul mijlocului cu o eșarfă roșie, și în jurul gleznelor, cu cordele roșii. Capul descoperit era legat, peste frunte, cu o panglică roșie de care erau prinse, la spate, trei pene drepte, stacojii ; în mijlocul frunții, un ornament din turcoază : un cerc albastru cu o piatră rotundă, albastră, în centru. Și fluierarul era despuiat pînă la brîu, dar peste umăr purta un frumos *serape* alb, cu margini albastre și negre și cu franjuri. Bărbați cu umerii goi, strecurați prin mulțime, împărțeau niște file de hîrtie. Și în tot acest timp, ciudatul fluier din pămînt ars repeta o melodie barbară, stranie, iar toba bătea ritmul sîngelui.

Tot mai mulți oameni se scurgeau din *plaza* către acest loc. Kate coborî de pe treaptă și se apropie cu sfială. Voia să citească o filă. Omul i-o dădu fără să o privească. Și atunci se retrase sub un portal luminat, ca să poată citi. Era un soi de baladă, fără rime, în limba spaniolă. În partea de sus a hîrtiei apărea o reproducere rudimentară a

unui vultur încercuit în inelul unui șarpe, care își ținea coada în gură ; o bizară deviere de la stema mexicană ce reprezintă un vultur cățărat pe un nopal — un cactus înalt cu frunze mari, plate — ținînd în plisc și în gheare un șarpe care se zvîrcolește.

De astă dată, vulturul era prins în cercul șarpelui, care avea niște semne negre în jurul spinării curbe, ca niște raze scurte ce arătau spre interior. Privită de la oarecare depărtare, emblema sugera un ochi.

„În lăcașul dinspre soare-apune
Cufundat în pace, dincolo de șfichiuirea cozii luminoase a soarelui,
În liniștea adîncă din care se zămislesc apele,
Dormeam eu, Quetzalcoatl.

În grota ce se cheamă Ochiul Negru,
De dincolo de soare, privind prin el ca printr-o fereastră,
Acolo e lăcașul. Acolo se zămislesc apele,
Acolo se înfiripă vînturile.
Pășind pe apele de după viață
M-am ridicat din nou, ca să văd o stea căzînd și să simt un suflu rece peste față.
Suflul mi-a spus : „Du-te !" Și iată,
Sosesc !

Steaua ce căzuse se ofilea, murea,
I-am auzit cîntul de pasăre ce moare :
„Numele meu e Isus și sînt fiul Mariei
Acasă voiesc a mă-ntoarce.
Mama mea, Luna, s-a întunecat.
O, frate Quetzalcoatl !
Frînează dragonul soarelui ;
Leagă-l cu umbră în timp ce trec eu,
În drum spre casă. Ajută-mi să mă-ntorc !"

Am legat colții de lumină ai Soarelui,
Și l-am ținut în frîu cît a trecut Isus
În umbra cea fără de margini,
În ochiul Tatălui ceresc,
În pîntecul împrospătării.

Și iar pogorît-a suflul peste mine.
Am luat sandalele Mîntuitorului
Și am pornit în jos pe lunga clină povîrnită
Dindărătul muntelui soarelui.
Pînă cînd am văzut dedesubt
Sfîrcurile albe ale Mexicului meu,
Mireasa mea.

Isus crucificatul
Doarme în ape tămăduitoare
Somnul cel lung.
Dormi, dormi, frate Isuse, doarme-ți somnul!
Mireasa mea cea dintre mări
Își piaptănă părul cel negru,
Șoptindu-și în sinea ei: „Quetzalcoatl!".

Se adunase acum o mare de oameni și din mijlocul mulțimii se înălța caldă și strălucitoare lumina roșiatică a făcliilor din lemn de ocote, iar în văzduh plutea o dulce aromă de rășină. Kate nu putea vedea nimic din pricina masei de bărbați cu pălării mari.

Fluierul își încetase picurarea, iar toba bătea bufniri lente, ritmice, ce acționau direct asupra sîngelui. Incomprehensibila cadență găunoasă a tobei era ca o vrajă ce-ți înfășura mintea, făcîndu-ți inima să pulseze la fiecare bătaie și întunecîndu-ți voința.

Bărbații din mulțime începură să se lase în jos, așezîndu-se sau ghemuindu-se pe vine, cu pălăriile între genunchi. Acum se așternea o mare de capete negre,

trufaşe, uşor împinse înainte, pe suportul umerilor viguroşi, bărbăteşti.

Lingă zid era spaţiul liber, cu toba în centru. Toboşarul cu pieptul gol înclina toba înspre el, umerii strălucindu-i netezi şi rumeni în lumina scînteietoare. Alături de el se afla un alt bărbat care ţinea un stindard suspendat de un par lung. Pe cîmpul albastru al stindardului apărea soarele galben, cu un centru negru, şi printre cele patru mari raze galbene se inserau patru raze negre, astfel încît soarele arăta ca o roată ce se învîrteşte cu o mişcare ameţitoare.

Mulţimea se aşezase, iar cei şase bărbaţi, despuiaţi pînă la briu, care împărţiseră filele cu balada şi făcuseră ordine printre oamenii de faţă, se întoarseră acum şi se cinchiră pe jos într-un cerc în al cărui centru şedea toboşarul ghemuit pe vine, înclinîndu-şi spre piept toba dintre genunchi. În dreapta lui se afla purtătorul stindardului, în stînga fluierarul. Erau cu totul nouă bărbaţi în cerc, al zecelea fiind băiatul care supraveghea torţele de ocote, aşezate acum pe o piatră rezemată de un trepied din trestie.

Noaptea părea să fi încremenit în tăcere. Murmurul de voci, ca răpăiala de seminţe scuturate, care umpluse *plaza* se stinsese. Pe trotuare, pe sub copaci, continuau să circule trecători neinteresaţi de manifestaţie, care apăreau însă curios de singuratici, siluete izolate evoluînd în lumina amurgită a lămpilor electrice, mînate de cine ştie ce treburi excepţionale. Păreau exilaţi în afara nucleului vieţii.

În secţiunea de nord a pieţei, gheretele continuau să fie iluminate, oamenii vindeau şi cumpărau. Dar şi această porţiune părea izolată, în afara adevăratei realităţi, aproape ca o amintire.

După ce se aşezaseră bărbaţii, se apropiaseră şi femeile, cu stinghereală, şi se lăsaseră pe jos, într-un cerc exterior, cu fustele înfoiate înflorite în jurul lor, cu întuneca-

tele *rebozos* înfăşurate strîns în jurul capetelor mici, rotunde, sfichiuite. Unele dintre ele, prea timide ca să se alăture, se aşezuseră pe băncile cele mai apropiate din *plaza*. Şi altele, pur şi simplu plecaseră. Într-adevăr, multă lume, bărbaţi şi femei, se făcuseră nevăzuţi de îndată ce auziseră prima bătaie de tobă.

Aşa încît *plaza* era ciudat de pustie. De o parte se găsea ghemul compact de oameni din jurul tobei, iar de cealaltă, lumea exterioară, părînd pustiită şi ostilă. Numai pe străduţa mohorîtă care dădea spre pata de întunecime a lacului, oamenii stăteau ca nişte fantome pe jumătate iluminate : bărbaţii cu feţele acoperite de *serapes*, pîndind din umbră, drepţi, tăcuţi, ascunşi.

Dar Kate, retrasă sub portalul unei case, cu Juana aşezată pe prima treaptă, la picioarele ei, era fascinată de cercul bărbaţilor pe jumătate goi, scînteind în strălucirea torţelor. Capetele lor erau negre, trupurile netede şi rumene, cu acea frumuseţe specific indiană care are uneori ceva crunt în ea. Torsurile pline, mătăsoase, frumoase, ale oamenilor tăcuţi, cu capetele uşor înclinate în faţă ; umerii netezi, rotunjiţi, dar atît de laţi, ţinînd în echilibru o spinare viguroasă ; umeri uşor căzuţi, în relaxarea unei forţe latente, somnolente ; pielea întinsă, roşiatică, de o strălucire întunecată ; piepturile puternice, atît de bărbăteşti, dar lipsite de musculatura încordată a albilor ; şi feţele negricioase, închise, încuind o conştiinţă întunecoasă ; mustăţile negre şi bărbile delicate ce încadrau muţenia ferecată a gurii : toate acestea erau straniu de impresionante, făcînd să vibreze în suflet emoţii adînci, înfricoşătoare. Bărbaţii aceia care şedeau acolo, cu întreaga duioşie întunecată a trupurilor lor, atît de liniştiţi şi de catifelaţi, erau, în acelaşi timp, înfricoşători. Tăcerea şi moliciunea lor avea ceva negru, greu, de reptilă. Pînă şi torsurile nude erau învesmîntate într-o umbră subtilă, într-o tainică obscuritate. Dacă în acelaşi loc s-ar fi aflat oameni albi, ar fi avut o înfăţişare musculoasă şi deschisă,

de o franchețe aparținînd însuși fizicului lor, o prezență de suprafață. Dar indienii erau cu totul altfel. Însăși nuditatea lor revela adîncurile ascunse, pline de mister ale tainei lor firești, eterna lor invizibilitate. Ei nu aparțineau regnului luminii.

Amuțiseră cu toții; tăcerea așteptării se adînci în încremenirea de moarte a nopții. Bărbații cu umerii goi ședeau nemișcați, cufundați în ei înșiși, și ascultînd cu urechea întunecată a sîngelui. Eșarfele roșii le încingeau mijlocul, pantalonii largi, albi, scrobiți, erau legați cu cordele roșii în jurul gleznelor, iar picioarele tuciurii, în *huaraches* din curele roșii, păreau negre în strălucirea torțelor. Ce doreau de la viață acești oameni care ședeau atît de neclintiți, fără să-și afirme în vreun chip prezența, dar degajînd o forță atît de masivă, uluitoare?

Kate se simțea atrasă și respinsă în același timp. Era atrasă, aproape fascinată, de strania putere *nucleară* a bărbaților din cerc. Aveau ceva ca un nucleu viu de viață nouă, crescînd și dezvoltîndu-se în întuneric. Îi repugna însă ciudata masivitate, scufundarea spiritului în structura pămîntului, asemenea unui fir de apă neagră. Îi repugna împotrivirea mută, densă, la orice orientare spirituală a celor cu fețe palide. Și totuși, își spunea ea, aici și numai aici, viața ardea cu o flacără nouă, profundă. Restul vieții, așa cum o cunoștea ea, îi apărea clorotică, decolorată, sterilă. Anemica paloare și vlăguire a lumii ei! Și aici, trupurile acestea întunecate, rumene în strălucirea unei torțe, ca miezul focului veșnic; fără îndoială că aici se aprindea o scînteie nouă a omenirii.

Știa că așa este. Și totuși prefera să stea la margine, în afara oricărui contact.

Omul care purta stindardul soarelui își înălță fața, ca și cum ar fi avut de gînd să vorbească. Dar nu vorbi. Era bătrîn; barba lui rărită era ninsă cu fire cărunte, și fire cărunte îi cădeau peste gura cu buze groase, vinețiii. Iar fața lui avea acea curioasă îngroșare, brăzdată de cîteva

riduri adînci, proprie bătrînilor acestui neam. Totuşi părul îi creştea des, viguros, iar trupul îi era neted şi puternic. Doar umerii erau ceva mai moi, mai grei, mai lăsaţi decît ai bărbaţilor tineri.

Ochii lui priviră un timp fără să vadă. Poate că era într-adevăr orb ; sau poate că se abstractizase total, în timp ce o grea aducere aminte se zbătea în el, făcînd ca faţa să-i apară lipsită de văz.

Apoi începu, cu o voce măsurată, limpede, îndepărtată, ce părea un straniu ecou al bătăilor stinse ale tobei :

— Ascultaţi-mă, bărbaţi ! Ascultaţi-mă, femei ale acestor bărbaţi. Cu multă vreme în urmă lacul de aici a început să cheme bărbaţi în ceasurile tîrzii ale nopţii. Dar nu existau bărbaţi. Micii *charales* [1] înotau pe lîngă maluri, căutînd parcă ceva, iar *bágari*, precum şi alţi peşti mari, săltau din apă şi se uitau în jur. Dar bărbaţi nu existau.

Şi atunci unul dintre zeii cu feţe ascunse păşi afară din apă şi urcă pe deal — bătrînul arătă cu mîna, în noapte, către invizibilul deal rotund din spatele satului — urcă pe deal şi se uită în jur. Îşi înălţă ochii spre soare şi prin soare văzu soarele negru dindărăt, cel care a plămădit soarele luminos şi lumea, şi care le va înghiţi din nou ca un puhoi de apă.

Şi spuse : „*A sosit timpul ?*“ Şi de dincolo de soarele luminos s-au întins cele patru braţe negre ale soarelui mai mare, şi în umbra lor răsăriră bărbaţi. Puteau vedea pe cer cele patru braţe întunecate ale soarelui negru. Şi purceseră la drum.

Omul de pe creasta dealului, care era un zeu, se uită la munţi şi la şesuri şi văzu că oamenii erau foarte însetaţi ; limba le atîrna afară de sete. Aşa încît le spuse : „Veniţi ! Veniţi aici ! Iată dulcea mea apă !“

Veniră precum ciinii, alergînd cu limba scoasă, şi îngenunchează pe malul lacului. Şi omul din vîrful dealului îi auzi gîfîind pentru că băuseră prea multă apă.

[1] Specie de peşti tropicali, foarte mărunţi.

Le spuse : „Aţi băut prea mult în trupurile voastre ? Nu au oasele voastre îndeajunsă uscăciune ?“

Şi atunci oamenii îşi făcură case pe malul apei şi omul din vîrful dealului, care era un zeu, îi învăţă să semene porumb şi fasole şi să construiască bărci. Dar grăi către ei : „Nici o barcă nu o să vă salveze atunci cînd soarele negru va înceta să-şi mai întindă braţele întunecate pe cer.“

Şi mai grăi omul de pe deal : „Eu sînt Quetzalcoatl, cel ce a suflat umezeală în gurile voastre uscate. V-am umplut piepturile cu răsuflarea de dincolo de soare. Eu sînt vîntul care suflă dinspre inima pămîntului, sînt brizele care se rotesc ca şerpii în jurul gleznelor voastre, a picioarelor şi a pulpelor voastre, înălţînd capul şarpelui din trupul vostru, în care e sădită puterea voastră. Cînd şarpele din trupul vostru îşi înalţă capul, fiţi cu grijă ! Sînt eu, Quetzalcoatl, care mă ridic în voi, mă ridic pînă dincolo de ziua luminoasă, către soarele de întuneric de îndărăt, acolo unde pînă la urmă va fi sălaşul vostru. De n-ar fi fost soarele negru de dincolo de soarele zilei, de n-ar fi fost cele patru braţe negre din ceruri, voi aţi fi fost doar oase, şi stelele ar fi fost oase, şi luna o cochilie găunoasă zvîrlită pe o plajă uscată, iar soarele galben un căuş gol, ca ţeasta subţire, descărnată, a unui coyot mort. Aşadar, fiţi cu grijă !

Fără de mine nu sînteţi nimic. Aşa cum eu, fără de soarele de dincolo de soare, n-aş fi nimic.

Cînd soarele galben e înălţat pe cer, rostiţi : „Quetzalcoatl îşi va ridica mîna şi mă va ocroti, altminteri aş arde pînă la cenuşă şi glia s-ar vesteji.“

Căci, vă grăiesc vouă, în palma mîinii mele sălăşluieşte apa vieţii şi pe podul mîinii mele sălăşluieşte umbra morţii. Şi-atunci cînd oamenii mă uită, îmi ridic dosul palmei, a bun rămas ! Bun rămas şi umbra morţii !

Dar oamenii m-au uitat. Oasele lor s-au umezit, iar inimile li s-au vlăguit. Cînd şarpele din trupul lor şi-a înăl-

ţat capul, au spus : „Asta-i şarpele blind care face tot ce dorim noi". Şi cînd nu puteau îndura văpaia soarelui, au spus : „Soarele s-a mîniat. Vrea să ne bea. Să-i dăm mai bine să bea sîngele victimelor noastre".

Şi s-a făcut că ramurile de umbră întunecată s-au mistuit din ceruri, iar Quetzalcoatl le-a jelit şi a îmbătrînit, adumbrindu-şi faţa cu mîna, pentru a o ascunde de ochii oamenilor.

Jelea şi spunea : „Vreau să plec. Sînt bătrîn, sînt aproape un schelet. Oasele biruie acum în mine, inima mea e o tigvă uscată. Am ostenit în Mexic."

Şi a strigat către Stăpînul-Soare, soarele cel negru, cu nume nerostit : „Mă ofilesc şi mă albesc ca o tărtăcuţă veştedă. Mă prefac în oase. Mexicanii mă renegă. Sînt trosit, istovit şi bătrîn. Ia-mă la tine !"

Şi atunci soarele negru a întins un braţ şi l-a înălţat pe Quetzalcoatl la ceruri. Şi soarele negru a făcut un semn cu degetul şi oamenii albi au năvălit dinspre răsărit. Şi au venit cu un zeu mort pe o cruce şi au spus : „Iată ! Acesta este fiul lui Dumnezeu. E mort, e un schelet ! Da, zeul vostru e însîngerat şi mort. E un schelet. Îngenunchează şi jeliţi-l şi plîngeţi ! În schimbul lacrimilor voastre el vă va aduce alinare, de acolo dintre morţi, şi cînd veţi pieri vă aşteaptă un loc printre trandafirii fără de mireasmă de dincolo de viaţă.

Iată ! Mama lui îl plînge şi apele lumii se scurg printre degetele ei. Vă va da să beţi, vă va tămădui, vă va călăuzi către ţara lui Dumnezeu. În ţara lui Dumnezeu nu veţi mai plînge. Acolo, dincolo de porţile morţii, cînd veţi trece din cuşca oaselor în grădina rozelor albe."

Şi mama plîngătoare şi-a adus în Mexic fiul mort pe cruce, ca să-şi facă sălaş în templele noastre. Iar oamenii nu mai priveau spre ceruri, ci spuneau : „Mama îşi varsă lacrimile. Rodul pîntecelui ei e un schelet. Să nădăjduim la locul acela dinspre soare-apune, unde morţii trăiesc în

pace printre trandafirii fără mireasmă în paradisul lui Dumnezeu."

Căci preoții spuneau : „Ce frumos e dincolo de groapă !"

Dar preoții au îmbătrînit și lacrimile mamei au secat, și fiul de pe cruce a strigat către soarele negru de dincolo de soare : *„Ce se întîmplă cu mine ? Sînt mort pe veci și numai mort ? Va trebui să fiu întotdeauna doar mort, doar os pe o cruce de os ?"*

Și strigătul a fost auzit în lume, dincolo de stelele nopții, dincolo de soarele zilei.

Isus grăit-a din nou : *„A sunat ceasul ? Maica mea e bătrînă ca luna care pălește în zori, și oasele ei bătrîne nu mai pot plînge. Trebuie să pierim pe veșnicie ?"*

Atunci cel mai mare dintre cei doi sori mari a vorbit cu glas puternic, de dincolo de soarele zilei : „Îmi voi lua fiul la sînul meu, o voi lua pe mama lui în poala mea. Asemenea unei femei, îi voi adăposti în pîntecele meu, și cu îndurarea mea îi voi îmbăia în baia uitării și a păcii și a reînnoirii."

Asta e tot. Așa încît ascultați bărbați, și voi, femei ale acestor bărbați !

Isus s-a dus acasă la tatăl lui, și Maria s-a dus să doarmă în pîntecele tatălui ceresc. Și prin somnul cel lung se vor tămădui de moarte.

Dar tatăl ceresc nu o să ne lase singuri. Nu sîntem părăsiți.

Tatăl a privit în jur și a văzut Luceafărul de Dimineață, veghind neînfricat între năvala soarelui cel galben și fuga îndărăt a nopții. Așa încît Cel Mare, al cărui nume nu a fost niciodată rostit, a spus : „Cine ești tu, paznic luminos ?" Și steaua zorilor a răspuns : „Sînt eu, Luceafărul de Dimineață, cel care în Mexic am fost Quetzalcoatl. Sînt eu, cel care privește de dincolo de soarele galben și care-și plimbă ochii pe fața nevăzută a lunii. Sînt eu, steaua în cumpănă, între beznă și ureușul soarelui. Eu,

cel numit Quetzalcoatl, aşteptînd în floarea puterilor mele."

Şi tatăl a răspuns : „E bine. E bine." Şi apoi : „A sosit timpul."

Ascultaţi, bărbaţi şi femei ale bărbaţilor : A sosit timpul ! Aflaţi că acum e timpul. Cei ce au plecat vin din nou. Cei ce au venit, pleacă din nou. Rostiţi : *Bine aţi venit*, şi apoi, *Drum bun*.

„Bine aţi venit ! Drum bun !"

Bătrînul încheie cu un strigăt înăbuşit, de parcă într-adevăr se adresa zeilor :

„Bienvenido ! Bienvenido ! Adiós ! Adiós."

Pînă şi Juana, aşezată la picioarele lui Kate, strigă, fără să-şi dea măcar seama :

„Bienvenido ! Bienvenido ! Adiós ! Adiós ! Adiós-n !"

Ultimul *adiós* îl tărăgănă într-un firesc şi omenesc „n".

Toba începu să bată într-un ritm stăruitor, intens, şi flautul, sau fluierul, îşi înălţă glasul ciudat, îndepărtat. Cînta iar şi iar acea melodie bizară pe care Kate o ascultase la început.

Pe urmă, unul dintre bărbaţii din cerc îşi ridică vocea şi porni să cînte imnul. Cînta în felul vechilor indieni piele-roşie, cu intensitate şi reţinere în acelaşi timp, un fel de cînt interiorizat, ca pentru propriul său suflet, neadresîndu-se lumii din afară, şi nici măcar cerurilor sau către Dumnezeu, aşa cum cîntă creştinii. Dar cu o intensitate frînată, ca în transă, adresîndu-se misterului său lăuntric, necîntînd în spaţiu ci în cealaltă dimensiune a existenţei umane, acolo unde omul se regăseşte în infinitul spaţiu aflat înlăuntrul axei spaţiului nostru rotitor. Spaţiul, ca şi pămîntul, e în necontenită mişcare. Dar ca şi pămîntul are o axă. Şi cînd pătrunzi în axa spaţiului lumesc afli o vastitate în care pînă şi copacii vin şi pleacă, iar sufletul îşi află căminul propriului său vis, se simte acasă, nobil şi necontestat.

Bizarul, interiorizatul puls al tobei și cîntărețul ce cînta lăuntric îți răscoleau sufletul, rotindu-l îndărăt către însuși centrul timpului, care e mai bătrîn decît vîrstele epocilor. Începea pe o notă înaltă, îndepărtată și, păstrîndu-și vocea la distanță, aluneca în ritmuri subtile, fugitive, aparent lipsite de măsură și totuși cadențate lăuntric de toba care-ți dădea un spasm, un zvîcnet sacadat. Mult timp nu puteai recunoaște nici un fel de melodie ; era pur și simplu un strigăt furiș, continuu, îndepărtat, ceva ca un urlet de coyot venind de la mari distanțe. Era într-adevăr muzica vechilor indieni din America.

Nu puteai recunoaște vreun ritm, nu puteai recunoaște vreo emoție, aproape că nici nu era muzică. Ci mai curînd un țipăt îndepărtat, în noapte. Dar îți pătrundea sufletul, cel mai antic și mai veșnic suflet al tuturor oamenilor, singurul loc în care familia umană se întîlnește într-un contact nemijlocit.

Kate știu pe dată : era ca un fel de destin. Zadarnic i s-ar fi împotrivit. Nu exista nici presiune, nici efort, nimic special. Sunetul răsuna din miezul cel mai lăuntric al omului, din ceea ce e atotprezent, din locul în care nu e nici speranță, nici emoție, unde pasiunea stă cu aripile încrucișate pe cuib, iar credința e un arbore de umbră.

Asemenea destinului, asemenea osîndei. Credința este însuși pomul vieții, și merele ei sînt pe făptura noastră, merele ochilor, mărul bărbiei, mărul inimii, merele sînilor, mărul pîntecelui, cu miezul său adînc, merele bucilor, merele genunchilor, merele micuțe, alăturate, ale degetelor de la picioare. Sîntem pomul care-și poartă veșnic poamele.

Verbum sat [1].

Unicul cîntăreț își încetase cîntul, și numai toba bătea continuu, atingînd subtil și conștient senzitiva membrană a nopții. Și apoi un glas din cerc se înălță din nou în cîntec și, asemenea păsărilor ce-și iau zborul dintr-un copac, vocile oamenilor se ridicară una după alta, alcătuindu-se în-

[1] O vorbă e de-ajuns (lat.).

tr-un torent tumultuos și avîntat de glasuri bărbătești, puternic, intens și de o ciudată greutate, ca un cîrd de păsări negre zburînd și cufundîndu-se la unison. Și toate păsările negre păreau să fi țîșnit din inimă, din pădurea lăuntrică a piepturilor bărbătești.

Unul cîte unul, glasurile din mulțime se descătușară, asemenea păsărilor venind din depărtări, atrase de vrajă. Cuvintele nu aveau nici o însemnătate. Orice vers, orice cuvînt izbucnit din cavernele pieptului, din sufletul cel veșnic ! Kate era prea sfioasă și prea șovăitoare ca să poată cînta : prea marcată de dezîluzii. Dar auzi ecoul în sufletul ei, ca o mierlă în suflet. Și Juana cînta fără să-și dea seama, cu o voce feminină, cîrîită, făurind inconștient cuvintele.

Oamenii pe jumătate despuiați întinseră mîinile și își luară *serapes* ; *serapes* albe, cu margini albastre și dungi cafenii ca pămîntul și franjuri negre. Un om se ridică din mulțime și se îndreptă către lac. Se întoarse cu un braț de lemne de ocote și cu surcele, pe care le adusese una dintre bărci. Și aprinse un foc mic. După un timp, un alt om se duse după lemne, și aprinse alt foc în centrul cercului, în fața tobei. Pe urmă se duse o femeie, pășind molatec, cu tălpile desculțe, sub fusta bogată de pînză. Și aprinse un foc vesel printre femei.

Aerul era poleit de strălucirea flăcărilor și îndulcit de arome ca de mirodenii. Cîntecul se înălța și cobora, apoi se stinse cu totul. Se înălță, și se stinse. Toba pulsa întruna, atingînd membrana întunecată a nopții. Apoi se stinse și ea. În tăcerea absolută se putea desluși neclintirea amuțită a lacului negru.

Pe urmă toba începu iar să bată, într-un ritm nou, însuflețit. Unul dintre bărbații așezați, îmbrăcat într-un **poncho** alb cu margini albastre și negre, se ridică, își scoase sandalele și începu să schițeze pași de dans. Nepăsător, dansînd greoi, dar cu o curioasă sensibilitate, ca de pasăre, a picioarelor, începu să bată țărîna cu tălpile des-

culțe, de parcă ar fi vrut să păşească de-a dreptul adînc în pămînt. Singur, cu un curios ritm de pendul, înclinîndu-se uşor în faţă, copleşit parcă de greutatea şirei spinării, călca pămîntul în bătăile tobei, genunchii înălţîndu-i-se pe rînd sub franjurile întunecate ale păturii, cu o ciudată împroşcare de negru. Un alt bărbat îşi lăsă *huaraches* în centrul cercului, lîngă foc, şi începu să danseze. Omul şi toba îşi înălţară glasurile într-un cîntec sălbatic, orb. Bărbaţii începură să-şi dezbrace *poncho*-urile. Şi curînd, cu piepturile şi feţele concentrate aurite de lumina focului, se ridicară toţi, cu torsurile despuiate şi picioarele desculţe, şi începură să danseze în pasul de pasăre sălbatică.

„Cel adormit să se deştepte ! Cel adormit să se deştepte ! Cel ce păşeşte în praf pe poteca şarpelui va dobîndi locul rîvnit ; pe poteca prafului va ajunge la locul rîvnit şi va fi înveşmîntat în pielea şarpelui : fi-va înveşmîntat în pielea şarpelui pămîntului, care este părintele pietrei ; care este părintele pietrei şi bîrna pămîntului ; părintele argintului, al aurului, al focului, bîrna pămîntului din osul părintelui pămîntului, al şarpelui lumii, al inimii lumii, care bate precum bate coada şarpelui în praf, în mişcarea lui pe pămînt, din inima lumii.

Cel adormi-it să se de-eştepte ! Cel adormi-it să se de-eştepte ! Cel adormit să se deştepte ca şarpele prafului pămîntului, al pietrei pămîntului, al osului pămîntului."

Cîntecul părea să fi prins noi aripi sălbatice, după ce scăzuse şi se prelinsese într-un ultim reflux. Era asemenea valurilor care se înalţă din nevăzut şi cresc pînă capătă formă şi o albeaţă fulgerătoare evanescentă şi foşnetul extincţiei. Iar dansatorii, după ce dansară în cerc, într-o lentă, profundă concentrare, fiecare dintre ei neclintindu-se din locul lui, călcînd acelaşi praf, frămîntîndu-l cu tălpile moi, desculţe, începură, lin, lin, să se rotească, pînă cînd întregul cerc se roti în jurul focului, cu acelaşi pas lent, scormonitor, care frămînta praful. Şi toba continua să bată acelaşi puls neschimbător, ca o inimă, iar

cîntecul creştea, se avînta şi scădea, retrăgîndu-se pînă la un fel de extincţie, şi apoi avîntîndu-se iar.

Pînă cînd tinerii peoni nu mai putură rezista. Îşi scoaseră sandalele şi pălăriile şi păturile şi, sfielnic, cu picioare neexperimentate, dar care purtau totuşi în ele vechiul ecou al pasului, se aşezară în spatele dansatorilor care se roteau şi dansară bătînd pămîntul pe loc. Curînd, în spatele cercului rotitor se alcătui un alt cerc, nemişcat, zvîcnind în paşii pe loc.

Şi apoi, deodată, unul dintre dansatorii cu umeri goi din cercul interior păşi îndărăt, intrînd în cercul exterior şi, printr-o uşoară înclinare, imprimă întregului cerc o mişcare rotitoare, în direcţia inversă celuilalt cerc. Aşa încît acum erau două roţi de dansatori, una înăuntrul celeilalte, rotindu-se în direcţii contrare.

Mereu, mereu, în pulsul tobei, în fluxul şi refluxul cîntecului, rotindu-se ca roţi de umbre în jurul focului. Pînă cînd focul începu să moară şi toba se opri brusc şi oamenii se împrăştiară, întorcîndu-se la locurile lor.

Urmă tăcere, apoi murmur scăzut de glasuri şi zvon de rîsete. Kate îşi spusese adeseori că rîsul peonilor izbucneşte din ei printr-un sunet asemănător cu cel al durerii. Dar acum rîsetele se răspîndiră ca nişte flăcări mici, invizibile, ţîşnite din jăraticul vorbelor.

Fiecare dintre ei aştepta. Şi totuşi nimeni nu clinti cînd bătaia tobei răsună din nou ca o chemare. Continuară să vorbească, ascultînd cu o a doua conştiinţă. Apoi se ridică un om, îşi zvîrli pătura şi mai aruncă lemne peste focul din centrul cercului. După care porni printre oamenii aşezaţi, către locul unde şedeau femeile în plinătatea fustelor înfoiate. Acolo aşteptă, surîzînd cu o expresie absentă. Pînă cînd se ridică o fată şi veni spre el cu cea mai deplină sfială, strîngîndu-şi cu mîna dreaptă *rebozo* peste capul plecat şi luînd mîna bărbatului în mîna ei stîngă. Ea a fost cea care a înălţat mîna nemişcată a bărbatului în mîna ei, cu o smucitură uşoară, timidă. Bărbatul rîse

şi o conduse printre oamenii aflaţi acum în picioare, lîngă focul din centru. Ea îl urmă cu capul plecat, ascunzîndu-şi, fistichie, faţa. Şi unul lîngă celălalt, mînă în mînă, începură să frămînte pămîntul cu pasul greoi de dans, alcătuind primul segment mobil în cercul interior care stagna.

Acum toţi bărbaţii stăteau cu faţa spre femei, aşteptînd să fie aleşi. Şi femeile iuţi, cu capetele ascunse în şalurile lor, păşeau înainte şi prindeau mîna dreaptă a bărbatului ales. Oamenii cu umerii goi, din cercul interior, fură curînd aleşi. Cercul interior, alcătuit din perechi de femei şi bărbaţi, se închise repede.

— Veniţi, *Niña*, veniţi ! strigă Juana privind în sus spre Kate cu ochi negri strălucitori.

— Mi-e teamă, răspunse Kate.

Şi ăsta era adevărul.

Unul dintre bărbaţii cu pieptul despuiat se desprinsese din mulţime, traversase strada şi stătea aşteptînd liniştit, cu faţa întoarsă, lîngă portalul unde se adăpostise Kate.

— Priviţi, *Niña* ! Dascălul acesta vă aşteaptă. Veniţi odată ! O, *Niña*, haideţi !

Vocea femeii scăzuse pînă la acel croncănit surd, acea magică chemare a femeilor din popor, şi ochii ei negri străluceau ciudat, pîndind faţa lui Kate. Aceasta, aproape hipnotizată, făcu cîţiva paşi lenţi, fără voie, către omul care stătea cu faţa întoarsă.

— Aveţi ceva împotrivă ? îl întrebă ea în engleză, total fistichie. Şi îi atinse degetele cu degetele ei.

Mîna lui, caldă şi întunecată şi sălbatic de suavă, îi prinse degetele uşor, aproape cu indiferenţă, şi totuşi cu o apropiere fizică barbară, şi o conduse spre cerc. Kate îşi lăsă capul în jos şi dori să-şi fi putut ascunde faţa după un văl. În rochia ei albă şi cu pălăria de pai verde se simţea parcă din nou virgină, o tînără virgină. Aceasta era calitatea pe care i-o redaseră bărbaţii aceia.

Timid, stîngaci, încercă să prindă pasul dansului. Dar pantofii o făceau să se simtă neflexibilă, izolată, iar ritmul nu trepida în sîngele ei. Se mișca stînjenită.

Bărbatul de lîngă ea îi ținea însă mîna în aceeași strîngere ușoară, catifelată, și trupul lui se legăna nestingherit, cu același puls de pendul. Nu ținea seama de ea. Și totuși îi strîngea degetele cu o atingere delicată, moale.

Juana își zvîrlise din picioare ghetele și ciorapii și, cu fața ei neagră, brăzdată ca o mască de obsidian, ochii strălucindu-i cu acea flacără feminină, fără de vîrstă, întunecată și de nestins, călca pămîntul în pasul dansului.

„Precum pasărea soarelui calcă în zori pămîntul asemenea găinii cafenii și, asemenea găinii care scutură merele nașterii din crengile pîntecelui ei, dă ouă de aur, ouă ce ascund globul soarelui în apele cerului, în căușul găoacei pămîntului care-i albită de focul sîngelui, calcă și tu pămîntul, iar pămîntul o să zămislească precum găina sub picioarele păsării soarelui ; sub picioarele mimii, sub picioarele gemene ale inimii. Calcă pămîntul, calcă pămîntul care se ghemuiește ca un pui cu aripile închise în..."

Cercul începu să se rotească, iar Kate se învîrtea ușor între doi bărbați, tăcuți și absorbiți, ale căror brațe atingeau brațele ei. Și unul dintre ei îi ținea degetele ușor, fără să le strîngă, dar într-o apropiere transcendentă. Și cîntecul sălbatic se înălță din nou ca o pasăre care coborîse doar pentru o clipă, iar toba schimba ritmurile într-un chip de neînțeles.

Cercul exterior era alcătuit numai din bărbați. Kate avea impresia că simte pe spate, ca o suflare, bizara strălucire întunecată a ochilor lor. Bărbați, bărbați întunecați, colectivi, neindividualizați. Iar ea femeie, rotindu-se pe marea roată a feminității.

Bărbaţi şi femei deopotrivă dansau cu feţele aplecate, lipsite de expresie, abstracte, profund absorbiţi, bărbaţii de bărbăţia supremă, femeile de feminitatea supremă. Era sexualitate, dar sexualitatea înaltă, nu cea josnică. Apele de deasupra pămîntului rostogolindu-se peste apele de sub pămînt, ca un vultur care se roteşte tăcut peste propria-i umbră.

Kate simţea că sexul şi feminitatea ei erau captate şi identificate în oceanul vag rotitor al unei vieţi în mişcare, cerul întunecat al bărbaţilor coborînd şi învîrtindu-se asupră-i. Nu mai era ea, se volatilizase şi propriile ei dorinţe se dizolvaseră în oceanul marii dorinţe. Aşa cum bărbatul ale cărui degete le atingeau pe ale ei era pierdut în oceanul bărbăţiei lui, aplecîndu-se peste faţa apelor.

Înceata, vasta, gingaşa rotire a oceanului de deasupra peste oceanul de dedesubt, fără urme de zvîrcoliri sau de spumă. Doar pura conjuncţie lunecătoare. Ea, topită în feminitate. Şi în locul unde degetele ei atingeau degetele bărbatului, scînteia calmă, ca luceafărul dimineţii, strălucind între ea şi suprema bărbăţie a bărbaţilor.

Cît de straniu să fii cufundată în dorinţă dincolo de dorinţă, să fii topită în trup dincolo de individualitatea trupului, cu scînteia contactului zăbovind ca un luceafăr de dimineaţă între ea şi bărbat, între marele eu feminin şi marele eu al bărbatului. Chiar al celor doi bărbaţi de lîngă ea. Ce frumoasă, lentă roată a dansului, două mari şuvoaie cargînd în contact, în direcţii opuse.

Nu cunoştea faţa omului ale cărui degete le ţinea. Ochii ei orbiseră, faţa lui era faţa cerului întunecat, doar atingerea degetelor scăpăra o s[illegible]care era şi a ei şi a lui.

Picioarele ei începuseră să simtă ritmul pasului de dans. Începea să înveţe să se elibereze de greutate, să se elibereze de îmboldurile întregii ei vieţi, să lase viaţa să

curgă lent, întunecos, într-un jet cu refluxuri, să curgă ritmic, în jeturi domoale, scurgîndu-se din picioarele ei în trupul negru al pămîntului. Dreaptă, puternică precum un par al vieții, și totuși lăsînd ca întreaga sevă a puterii ei să se scurgă în jos, la rădăcinile pămîntului.

Pierduse noțiunea timpului. Dar însuși dansul părea să se apropie de sfîrșit, deși ritmul rămase același pînă la capăt.

Glasul încetase să cînte, numai toba își continua bătăile. Deodată, toba păru să tresară, și după aceea urmă liniștea. Pe loc mîinile se descătușară, dansul se sparse, fragmentîndu-se. Bărbatul îi dărui un zîmbet scurt, îndepărtat, și se mistui. Nu avea să-i recunoască fața vreodată. Dar prezența i-ar fi putut-o recunoaște.

Femeile se retraseră deoparte, înfășurîndu-și *rebozo*-urile strîns pe umeri. Bărbații se ascunseră în păturile lor. Iar Kate se întoarse spre întunecimea lacului.

— Vreți să și plecați, *Niña* ? se auzi vocea Juanei răsunînd cu o blîndă, distantă dezamăgire.

— Trebuie să plec, răspunse Kate în grabă.

Și porni cu pași repezi spre bezna lacului, Juana alergînd după ea cu pantofii și ciorapii în mînă.

Kate voia să se retragă cît mai curînd în casă cu noua ei taină, strania taină a feminității ei supreme, cu care nu se putea obișnui. Va trebui să se cufunde în acest mister

Gonea pe cărarea denivelată de la marginea lacului ce respira înfășurat în umbră, deși stelele luminau îndeajuns încît să se distingă carcasele negre și catargele canoelor, profilate pe întunecimea apei. Noapte, noapte fără de timp, fără de ceasuri ! Kate nu voia să se uite la ceas. Avea să-l așeze cu fața în jos, ca să nu-i vadă cifrele fosforescente. Nu voia să fie îngrădită de timp.

Și pe cînd luneca în somn, auzea în urechi sunetele tobei, ca un puls bătînd într-o piatră.

Capitolul VIII

NOAPTEA ÎN CASĂ

Dincolo de gardul casei lui Kate creștea un copac mare, numit arborele *cuenta* pentru că își presăra pe jos fructele, niște boabe micuțe, tari, ca niște bile de marmură neagră, de o rotunjime perfectă, pe care băștinașii le adunau în șiraguri de mărgele, *cuentas*, sau le înșirau ca mătănii pentru rugăciuni. Cînd se înnopta, ulița era cufundată în beznă și căderea acestor *cuentas* știrbea tăcerea.

Nopțile, care păruseră prietenoase, începură să fie bîntuite de spaime. Frica își scosese din nou capul. O bandă de hoți se organizase într-unul din satele de pe malul lacului, un sat de oameni uricioși, gata în orice clipă să se transforme în banditi. Și banditii aceștia, invizibili peste zi, cînd erau camuflați în simpli pescari sau muncitori agricoli, de cum se lăsa noaptea încălecau pe cai și porneau să prade orice casă singuratică sau insuficient apărată.

Și apoi, faptul că o bandă de răufăcători hăituia meleagurile, dădea curaj tuturor hoților și tîlhoșilor izolați să intre în acțiune. Orice se întîmpla era pus pe seama banditilor. Și astfel, mulți oameni pe care nici nu i-ai fi bănuit, cu o înfățișare cinstită, dar cu sufletul mușcat de vechi instincte de prădăciune, se furișau noaptea cu *machetes* sau poate cu un pistol, ca să-și înfigă degetele în plăcinta beznei.

Kate simți din nou frica închegîndu-se și îngroșîndu-se în tăcerea neagră a nopților mexicane, pînă cînd și zgomotul unei *cuenta* care pica începu să-i pară înspăimîntător. Zăcea întinsă pe pat și asculta graiul întunericului care se îndesea. Din depărtare se auzea șuierul prelung, strident, al gărzilor polițienești. Și curînd patrula de polițiști călare clămpănea ușor prin preajmă. Dar în cele mai

multe țări, polițiștii nu sînt niciodată prezenți atunci cînd e nevoie de ei.

Se apropia anotimpul ploilor și vîntul de noapte se stîrnea de pe lac, iscînd zgomote stranii prin frunziș și zgîlțîind ușile șubrede ale casei. Servitorii se aflau departe, în văgăuna lor. Și noaptea, în Mexic, fiecare distanță se izolează în sine însăși, ca un om înfășurat într-o mantie neagră, care-ți întoarce spatele.

Diminețile, se înființa Juana venind de la plaza, cu ochii ei ca două picături de cerneală și cu atavica, ostenita expresie de maimuță speriată, zugrăvită pe fața ei de bronz. O rasă îmbătrînită în supunerea față de spaimă și neputincioasă să se descătușeze de ea. Pe dată, Juana începea să bîiguie, într-un șuvoi semiinteligibil, o poveste despre o casă devastată și o femeie înjunghiată. Și-i spunea lui Kate că proprietarul hotelului îi trimisese vorbă că nu-i deloc sănătos să doarmă singură în casă. Trebuia neapărat să se mute la hotel.

Întregul sat era cuprins de acea ciudată spaimă reptiliană care-i copleșește pe oamenii de culoare. O panică, un simț al demonicului, al grozăviei, care plutește greu în aerul nopții. Cînd se revarsă zorii albaștri, totul se înseninează. Noaptea însă, aerul se îngroașă din nou, asemenea sîngelui care se încheagă.

Spaima, firește, se comunica de la om la om. Kate era convinsă că dacă Juana și familia ei nu s-ar fi ghemuit cu acea teamă de reptilă în capătul cel mai îndepărtat al casei, ea nu ar fi fost înfricoșată. Dar Juana arăta ca o șopîrlă trăsnită de groază.

Nu exista nici un bărbat în casă. Juana avea doi fii: Jesús, în vîrstă de vreo douăzeci de ani, și Ezequiel de vreo șaptesprezece. Dar Jesús — ea îi pronunța numele *Hezusn* — avea în grijă micul motor cu gazolină care întreținea lumina electrică, și dormea împreună cu Ezequiel în mica uzină, pe jos. Așa încît Juana se pitea cu cele două fiice ale ei, Concha și Maria, în vizuina din spatele

casei și părea să emane prin toți porii mirosul rînced al spaimei.

Satul era înecat de groază. De obicei, *plaza* era animată pînă pe la zece seara, iluminată de focurile de cărbuni și traversată întruna de vînzătorul de înghețată, care-și ținea găleata în creștet și striga la nesfîrșire : *Nieve ! Nieve !*, în timp ce oamenii pălăvrăgeau sau îi ascultau pe tinerii cîntăreți la ghitară.

Acum însă, după ora nouă piața era pustie, arătînd ciudat de pietroasă și de vidă. *Jefe* [1] dăduse ordin ca orice om găsit pe stradă după ora zece să fie arestat.

Kate se grăbea să se întoarcă acasă și se încuia în cameră. Nu-i ușor să înfrunți panica unor oameni cu ochi de tăciune, semibarbari. Simțămîntul se propaga prin aer, ca un drog, crispîndu-ți inima și paralizîndu-ți spiritul cu senzația răului iminent : un rău negru, oribil.

Zăcea în pat, în deplin întuneric : la ora zece, curentul electric se întrerupea în tot satul și începea regnul tenebrelor primare. Putea simți răsuflarea demonică propagîndu-se în valuri prin atmosferă.

Își amintea de poveștile sinistre ale băștinașilor, pe care le auzise. Și se gîndea din nou la oamenii aceștia, aparent atît de liniștiți, de buni, cu surîsul lor blajin. Pînă și Humboldt a observat cu privire la mexicani că puțini oameni au un zîmbet atît de blînd și, în același timp, ochi atît de aprigi. De fapt, ochii lor nu erau aprigi. Dar în fețele de un negru brut, apăreau ca un tăiș de lumină albă. Și în negreala brută se poate deștepta pofta de sînge, dezgropată din sedimentele unui trecut necreat.

Necreat, semicreat, acest popor se afla la discreția influențelor întunecate, sedimentate în străfundurile sufletului. Și totuși erau oameni liniștiți, blînzi și binevoitori, vădind un soi de transparentă naivitate. Dar cînd ceva îi tulbura în adîncuri, norii negri se ridicau în ei, și oamenii se lăsau din nou copleșiți de patima lugubră a morții, a se-

[1] Șef (al poliției) (sp.).

tei de sînge, a urii încarnate. Un popor incomplet finisat, aflat la discreția unor instincte atavice, nestăvilite.

Kate simțea că undeva, în străfundurile sufletelor lor, zăcea un resentiment insondabil, ca o rană deschisă. Resentimentul greu, sîngeros, al oamenilor care n-au fost niciodată în stare să-și dobîndească un suflet, care n-au fost în stare să-și dobîndească un nucleu, să-și închege o integritate individuală din haosul pasiunilor și potențelor și al morții. Oameni prinși în mrejele vechilor patimi și vechilor fapte, ca în volutele unui șarpe negru care le strangulează inima. Povara grea, urît-mirositoare a unui trecut necucerit.

Și sub greutatea acestei poveri, trăiesc și mor, fără să le pară prea rău cînd mor. Înfundați și încîlciți în elemente, neputincioși să se descătușeze. Înnegriți de un soare prea puternic, supraîncărcați de electricitatea tăioasă a aerului mexican, torturați de clocotul mocnit al vulcanilor de sub tălpi. Îngrozitoarele elemente potențiale ale continentului american, care dăruiesc oamenilor trupuri puternice, dar le apasă sufletul, împingîndu-l în jos și împiedicîndu-l să renască. Sau, cînd un om ajunge să aibă un suflet, elementele malefice i-l destramă treptat, pînă cînd se descompune în idei și activități mecanice, într-un trup dominat de energie mecanică, dar cu sufletul mort, în putrefacție.

Așadar, acești oameni, incapabili să biruie elementele, oameni trași în jos de încercuirea șerpească a soarelui și a electricității și a emanațiilor vulcanice, sînt supuși unor mereu reînnoite instincte insondabile, stîrnite de resentiment, o ură diabolică îndreptată împotriva vieții înseși. Și atunci, bufnitura unui pumnal greu implintat într-un trup viu, acesta e lucrul cel mai bun. Nici o plăcere trupească nu poate egala asemenea voluptate. Spasmodicul zvîcnet de satisfacție, cînd cuțitul pătrunde în carne și sîngele cald țîșnește!

Este inevitabila satisfacție supremă a unui popor călcât în trecut și incapabil să se smulgă din el. Un popor care n-a fost niciodată mîntuit și nu a cunoscut un mîntuitor.

Căci pentru mexicani Isus nu este un mîntuitor. E un zeu mort, înmormîntat în mormîntul lui. Popoare întregi se află îngropate sub lenta depunere a trecutului, asemenea unui miner înmormîntat de viu în subteran de o prăbușire a pămîntului. Pînă cînd apare un salvator, care să le arate drumul spre lumina soarelui.

Dar albii nu au adus nici un fel de salvare în Mexic. Împotrivă, s-au pomenit și ei, pînă la urmă, îngropați în băltă cu dumnezeul lor și cu rasa cucerită.

Ceea ce constituie un *status quo*.

Kate zăcea în întuneric și gîndea intens. În același timp, asculta intens, crispată de groază. Nu-și putea stăpîni inima. Părea să i se fi dislocat și, realmente, o durea. Mai niciodată pînă atunci, era speriată exclusiv fizic, speriată în sîngele ei. Sîngele îi era încleștat într-o paralizie de groază.

În Anglia, în Irlanda, în timpul războiului și al revoluției, cunoscuse teama *spirituală*. Teama îngrozitoare de gloată; pentru că, în vremea războiului, națiunile se transformă în gloate. Teama de gloată care, asemenea unui zeu rău, vrea să frîngă *spiritul* liber al oamenilor individuali. Era vorba de dorința rece, colectivă, a unor milioane de oameni ce urmăreau să frîngă spiritul indivizilor mai eminenți. Voiau să frîngă acest spirit așa încît să poată declanșa marea rostogolire în jos, către vechile niveluri ale unei interlope, dominate de adorația banului și de plăcerea de a ucide. Gloatele!

În acele zile, Kate cunoscuse chinul spaimei reci, solide. Aceasta fusese spaima cea mai cumplită pe care o trăise pînă atunci. Dar îi supraviețuise.

Acum, însă, simțea crisparea spaimei fizice. Inima ei părea smulsă din loc, încordată de durere.

Ațipi și se trezi brusc, la un zgomot ușor. Se ridică în capul oaselor. Ușile dinspre terasă aveau obloane. Ușile propriu-zise erau încuiate, dar obloanele rămîneau deschise pentru a lăsa să pătrundă aerul prin ferestruicile de sus ale ușii, deschise și ele. Pe fundalul de un cenușiu întunecat al nopții se detașa ceva ce îi păru a fi o pisică neagră strecurîndu-se pe pervazul ferestruicii.

— Ce-a fost asta ? strigă automat.

Pe loc, forma neagră se mișcă, pieri, și Kate știu că fusese brațul unui bărbat care încercase să ajungă pînă la zăvorul ușii. Rămase o clipă ca împietrită, gata să strige. Dar nu mai urmă nici o mișcare. Așa încît se aplecă și aprinse o luminare.

O chinuia o panică ciudată, care o paraliza și-i trăgea inima din loc. Rămase inertă, covîrșită de spaimele nopții. Luminarea avea o strălucire întunecată. Din depărtare răzbea un bubuit de tunet. Noaptea era oribilă, iar Mexicul i se părea înfiorător, negrăit de înfiorător.

Îi era cu neputință să se relaxeze, să-și simtă inima revenindu-i la loc. „Acum, își spuse Kate, am ajuns la discreția acestor lucruri, m-am pierdut cu desăvîrșire." Era teribil să se simtă pierdută, ruptă de ea însăși în oroarea spaimei.

„Ce pot face ?" se întrebă singură, adunîndu-și curajul. „Cum mă pot ajuta ?" Știa bine că e absolut singură.

O bună bucată de timp nu se simți în stare să facă vreun gest. Pe urmă, încercă oarecare ușurare spunîndu-și : „Cred în rău. Și nu trebuie să cred în rău. Panica și omorurile nu se stîrnesc decît atunci cînd oamenii din frunte lasă să le scape controlul. Eu nu cred în rău. Nu cred că bătrînul Pan poate să ne readucă la vechile, întunecatele forme ale conștiinței, dacă noi nu dorim acest lucru. Eu sînt convinsă că există o forță superioară care, atîta timp cît ne încredem în ea, ne va dărui putere. Pînă și omul care a vrut să pătrundă aici nu ar fi avut într-adevăr tăria să o facă. Încerca doar să fie josnic și ticălos,

dar ceva din el l-ar fi oprit, l-ar fi făcut să se supună unei credințe și unei forțe superioare."

Se liniști singură în felul acesta, pînă cînd își adună destul curaj ca să se scoale din pat și să închidă ferestruicile de sus ale ușii. După care porni din cameră în cameră, pentru a se asigura că totul era bine încuiat. Și constată cu mulțumire că se simțea la fel de speriată de scorpionii de pe jos ca și de grozăviile de afară.

Se asigură că cele cinci uși și șase ferestre din aripa cu camere comunicante erau zdravăn zăvorîte. Avea senzația că e pecetluită în întuneric, cu lumînarea ei. Pentru a controla cealaltă aripă a casei, unde se aflau sufrageria și bucătăria, ar fi trebuit să străbată terasa.

Se simți mai potolită, așa cum se găsea închisă cu strălucirea întunecată a lumînării. Și în inima ei, frămîntată încă de junghiul spaimei, își spuse : „Joachim afirma că răul este coloana vertebrală degenerată a vechilor moduri de viață pe care conștiința noastră le-a depășit. Acestea generează crima și viciul. Dar tobele de sîmbătă seară și ritmurile antice și dansul acela în jurul tobei nu țin de vechile forme sălbatice de exprimare ? O întoarcere conștientă la sălbăticie. Așa încît poate că reprezintă într-adevăr răul".

Nevoia ei de încredere izbucni însă din nou la suprafață :

„Nu ! Nu pot să fie o simplă reîntoarcere neputincioasă, dictată de panică ! Constituie o alegere deliberată, conștientă. Trebuie să ne reîntoarcem la trecut, pentru a reînnoda vechile fire. Trebuie să preluăm vechile impulsuri frînte, care ne vor restabili legătura cu misterele cosmosului, acum cînd ne aflăm la capătul propriei noastre rezistențe. Trebuie să o facem ! Don Ramón are dreptate. Cred că e într-adevăr un om mare. Pînă acum gîndeam că nu mai există oameni mari, doar mari financiari, mari artiști, și așa mai departe, dar nu *oameni* mari. Se vede că e într-adevăr un om mare.".

Și gîndul acesta o liniști total.

Dar de îndată ce stinse luminarea, puternice scăpărări de lumină albă țîșniră prin toate crăpăturile ferestrelor și tunetele se rostogoliră ca niște ghiulele uriașe, strivitoare. Bubuiturile păreau să cadă de-a dreptul pe inima ei. Zăcu în pat, zdrobită, torturată, într-un soi de isterie pasivă. Și isteria o făcu să stea la pîndă, încordat și abject, pînă în zori. Dimineața, se simți complet doborîtă.

Își făcu apariția și Juana, arătînd la rîndul ei ca o gînganie moartă și rostind fraza convențională :

— Cum ați petrecut noaptea, *Niña* ?

— Prost, răspunse Kate.

Și îi istorisi întîmplarea cu pisica neagră sau cu brațul omului.

— *Mire !* [1] exclamă Juana pe o voce înăbușită. Biata copilă nevinovată o să fie omorîtă în patul ei ! Nu, *Niña*, trebuie să vă duceți să dormiți la hotel. Nu, nu, *Niña*, nu se poate să mai lăsați obloanele deschise. Nu, nu, imposibil ! Ia spuneți, vă duceți să dormiți la hotel ? Și cealaltă Señora s-a dus.

— Nu vreau să plec de aici, răspunse Kate.

— Nu vreți să plecați, *Niña* ? Ah ! *Entonces ! Entonces !* [2] *Niña*, am să-i spun lui Ezequiel să vină și să doarmă în fața ușii dumneavoastră, cu pistolul lui. Are un pistol, și o să doarmă în fața ușii dumneavoastră, și atunci o să puteți ține obloanele deschise ca să intre aer proaspăt. Ah, *Niña*, noi sărmanele femei avem nevoie de un bărbat cu un pistol. Nu trebuie să fim lăsate singure peste noapte. Ne e frică, copiilor mei le e frică. Ia te uită, un hoț care a încercat să deschidă zăvorul ușii ? Închipuiți-vă ! Nu, *Niña*, am să-i spun lui Ezequiel chiar azi la prînz.

[1] Ia te uită ! (sp.).
[2] În cazul ăsta ! În cazul ăsta (sp.).

La prînz, Ezequiel se înființă, păşind ţanţoş. Era un tînăr sălbatic, sfios, foarte drept, foarte mîndru, pe jumătate barbar. Vocea i se spărgea, cu o rezonanţă ciudată.

Rămase locului, timid, cît i se spuse ce urma să facă. Pe urmă se uită la Kate cu ochi negri, strălucitori, simţindu-se de pe acum salvatorul ei.

— Da ! Da ! spuse băiatul. Am să dorm aici, pe coridor. Nu vă temeţi. Mă duc să-mi iau pistolul.

O porni rapid şi se întoarse cu pistolul, o armă veche, cu ţeavă lungă.

— Am cinci gloanţe, spuse el arătîndu-i arma. Dacă deschideţi uşa peste noapte, trebuie să-mi spuneţi mai întîi o vorbă. Că altfel, cum văd ceva mişcînd, trag cinci focuri. Pst ! Pst !

Văzîndu-i scînteierea din ochi, Kate înţelese cu cîtă satisfacţie ar fi tras cinci focuri în orice ar fi mişcat în noapte. Gîndul că s-ar fi putut trage şi în *el* nu-l preocupa cîtuşi de puţin.

— Şi, *Niña*, adăugă Juana, dacă veniţi vreodată acasă tîrziu, după ce s-au stins luminile, trebuie să strigaţi *Ezequiel* ! Că dacă nu, *Bum ! Bum !* şi nu se ştie cine ar putea fi omorît.

Din acea zi, Ezequiel dormi pe o rogojină aşternută pe terasa de cărămidă din faţa uşii lui Kate, învelit într-o pătură şi cu pistolul alături. Aşa încît ferestruicile rămaseră deschise şi aerul putu să pătrundă. În prima noapte, Kate nu se simţi în stare să închidă un ochi din pricina sforăitului sălbatic al băiatului. În viaţa ei nu auzise un zgomot cu asemenea colosal răsunet. Ce plămîni avea băiatul ăsta ! Era un sunet venit parcă dintr-o altă lume, stranie şi primitivă. Zgomotul îi alunga somnul, totuşi avea în el ceva ce îi plăcea. Un soi de forţă sălbatică.

Capitolul IX

CASA DE LAS CUENTAS

Curînd, Kate începu să le îndrăgească pe Juana cea șleampătă și șchioapă și pe fetele ei. Concha avea paisprezece ani ; era o fată masivă, greoaie, barbară, cu o coamă de păr negru, ondulat, pe care și-l scărpina întruna. Maria avea unsprezece ani — o fetișcană timidă, pirpirie, ca o pasăre, cu niște ochi mari care păreau aproape să absoarbă lumina din jur.

O familie indiferentă. Juana recunoștea că Jesús avusese alt tată, dar dacă te uitai la restul copiilor, îți făcea impresia că fiecare dintre ei avusese un tată diferit. Toată această familie vădea o fundamentală și sardonică nepăsare față de viață. Trăiau de azi pe mîine, o viață de o indiferență îndărătnică, apăsătoare, fără să se sinchisească de trecut, fără să se sinchisească de prezent sau de viitor. Nu erau interesați nici măcar de bani. Cheltuiau într-un minut tot ce aveau și pe urmă nici nu-și mai aduceau măcar aminte.

Lipsiți de orice țel, de orice năzuință, trăiau absolut *à terre*, jos, pe pămîntul negru, vulcanic. Nu erau animale pentru că bărbații și femeile și copiii lor *nu pot* fi animale. Asemenea îngăduință nu ne-a fost acordată. *Pleacă, dar odată plecat, nicicînd nu te vei mai putea întoarce !*, astfel sună glasul marelui Impuls care ne împinge, creator, înainte. Cînd omul încearcă, în mod brutal, să se reîntoarcă la nivelurile vechi, anterioare, ale evoluției, nu reușește să o facă decît în sensul cruzimii și al mizeriei.

Astfel, în ochii negri ai familiei licăreau teama nesănătoasă, mirarea și mizeria. Mizeria făpturilor omenești care se cuibăresc neputincioase în afara eurilor lor necreate, incapabile să-și separe un suflet din haos, și indiferente la orice altă victorie.

Oamenii albi devin și ei făpturi lipsite de suflet. Dar ei au cucerit lucrile de bază ale metalului și energiei, așa încît se învîrtejesc vijiind în mașini, făcînd turul vidului propriei lor pustietăți.

Kate deslușea o notă profund patetică în familia Juanei. Dar îi inspira în același timp și o anumită repulsie.

Juana și copiii ei, din momentul în care o acceptaseră pe *Niña* ca fiind a lor, i se devotaseră cu intensă loialitate. Își făcuseră un punct de onoare din a fi onești pînă la cea mai mică prună din coșul cu fructe. Și erau însuflețiți de zelul de a o sluji.

Fiind indiferenți la mediul înconjurător, trăiau în cruntă murdărie. Pămîntul era marea lor ladă de gunoi. Orice lucru de care nu aveau nevoie era aruncat pe jos și nimeni nu se sinchisea. Aproape că le plăcea să viețuiască într-un mediu de purici, cîrpe vechi, cocoloși de hîrtie, coji de banane și sîmburi de mango. Iată o bucată de pînză ruptă din rochia mea. Pămînt, primește-o ! Iată ghemotoace de păr căzute cînd m-am pieptănat. Pămînt, primește-le !

Kate, însă, nu putea suporta. Ea se sinchisea. Și, pe dată, familia se bucură, se simți atițată de faptul că ea se sinchisea. Măturară patio cu o mătură din crengi, pînă cînd zgîriară aproape suprafața pămîntului. Ce nostim ! Lui *Niña* îi păsa de toate astea ?

Pentru ei, Kate era o sursă continuă de mirare și de amuzament. Dar nici un moment nu o considerau superioară ca rang social. Era o ființă minune, pe jumătate de neînțeles, pe jumătate amuzantă.

Niña dorea ca *aguador* [1] să-i aducă repede două *botes* [2] de apă caldă, de la izvoarele fierbinți, ca să se spele pe tot corpul, dimineață de dimineață. Ce nostim ! Fugi, Maria, spune-i lui *aguador* să vină în grabă cu apa pentru *Niña !*

[1] Sacagiul (sp.).
[2] Bidoane (sp.).

Și după aceea, toate trei fură aproape supărate cînd o văzură pe Kate încuindu-se în casă pentru a-și face baia. Pentru ele era ca un fel de zeiță, menită să le veselească și să le uimească ; drept care trebuia să le fie mereu accesibilă.

Și curînd Kate descoperi că o zeiță care trebuie să fie mereu accesibilă ființelor omenești nu prea e de invidiat.

Nu, nu era o simplă sinecură să fii *Niña*. Dis-de-dimineață începea, harșt-harșt, mătura de crengi în curte. Kate stătea în pat cu ușile încuiate și obloanele deschise. Zarvă afară. Cineva încerca să vîndă două ouă. Unde e *Niña* ? Doarme. Dar precupețul nu voia să plece. Zarva continua.

Aguador-ul ! Ah, apa pentru baia lui *Niña* ! Doarme, doarme !

— Nu dorm, strigă Kate, trăgîndu-și un capot pe ea și descuind ușa.

Pe dată dau buzna în casă fetele cu cada, *aguador*-ul cu două canistre pătrate de benzină, pline cu apă fierbinte. Doisprezece *centavos* ! Doisprezece *centavos* pentru *aguador*. *No hay* ! Nu avem doisprezece *centavos*. Mai tîrziu ! Mai tîrziu ! *Aguador*-ul pleacă tropăind, ținîndu-și bățul pe umăr. Kate încuie ușile și obloanele și începe să-și facă baia.

— *Niña* ? *Niña* ?

— Ce este ?

— Ouă fierte sau prăjite sau *rancheros* ? Cum le doriți ?

— Fierte.

— Cafea sau cacao ?

— Cafea !

— Sau poate că vreți ceai ?

— Nu, cafea.

Baia continuă.

— *Niña* ?

— Da.

— Nu mai este cafea. Ne ducem să cumpărăm.

— Atunci dă-mi ceai.

— Nu, *Niña* ! Mă duc să cumpăr. Aşteptaţi-mă.

— Atunci, du-te !

Kate îşi ia micul dejun pe terasă. Masa e aranjată, încărcată cu fructe şi piine albă şi cornuri dulci.

— Bună dimineaţa, *Niña*, cum aţi petrecut noaptea ? Bine ? Lăudat fie Domnul ! Maria, cafeaua ! Mă duc să pun ouăle la fiert. O, *Niña*, să nu iasă tari ! Ia te uită ce picioare de Madonna ! Uitaţi-vă ! *Bonitos* ![1]

Şi Juana se apleacă, fascinată, ca să atingă cu degetele ei negre picioarele albe şi moi ale lui Kate, încălţate în sandale uşoare — doar o baretă de-a curmezişul labei piciorului.

Ziua a început. Juana se consideră total devotată lui Kate. Curînd îşi expediază fetele la şcoală. Citeodată se duc, de cele mai multe ori, nu. *Niña* zice că trebuie să meargă la şcoală ! Auzi ! Auzi ! Spune *Niña* că trebuie să mergeţi la şcoală. Afară cu voi ! Valea !

Juana şchioapătă în sus şi-n jos pe terasă, de la bucătărie la masa pentru micul dejun, cărînd farfuriile una cîte una. Pe urmă le spală, cu un pleoscăit puternic.

Dimineaţa ! Soarele scînteietor se revarsă peste patio, peste florile de hibiscus, peste zdrenţele fluturătoare, galbene şi verzi, ale bananierilor. Păsările vin şi dispar, cu o rapiditate tropicală. În umbra deasă a păduricii de mango, indieni în straie albe se mişcă asemenea unor stafii. Senzaţia soarelui dogoritor, sau, şi mai impresionantă încă, senzaţia umbrei întunecoase, intense. Un freamăt de viaţă, şi totuşi apăsătoarea greutate a tăcerii. O pîlpîire orbitoare, o strălucire incandescentă, şi totuşi senzaţia de apăsare.

[1] Frumoase (sp.).

Kate stătea singură, legănîndu-se în fotoliul balansoar de pe terasă și prefăcîndu-se a coase. Fără zgomot, își face apariția un moșneag cu un ou, pe care-l ține misterios, ca pe un simbol. Dorește *patrona* să îl cumpere cu cinci *centavos*? Juana i-a oferit numai patru *centavos*. În ordine? Unde e Juana?

Femeia își face apariția, venind din *plaza* cu alte achiziții. Oul! Patru *centavos*. Socoteala cheltuielilor de la piață. *Entonces! Entonces! Luego! Luego! Ah, Niña, no tengo memoria!* [1] Juana nu știe să scrie și să citească. Dimineață de dimineață se duce la piață cu *pesos*, cumpără o sumedenie de mărunțișuri, fiecare de cîte unul sau doi *centavos*. Și dimineață de dimineață face socotelile. Ah! Ah! Unde am rămas? N-am ținere de minte. Bun, va să zică... ah... da... am cumpărat ocote de trei *centavos*! Cît face? Cît face, *Niña*? La cît am ajuns?

Era un joc care o atîția pe Juana pînă-n măduva oaselor; îi plăcea să socotească fiecare *centavo* pînă ajungea la suma exactă. Dacă îi lipsea un *centavo* din mărunțiș, rămînea ca paralizată. Și se ivea din bucătărie, din cinci în cinci minute.

— Lipsește un *centavo*, *Niña*. Vai, cît sînt de proastă! Dar am să vă dau unul de la mine.

— Nu-ți face griji, Juana. Nu te mai gîndi la asta!

— Ba da, ba da! și iar șchiopăta preocupată.

Pînă cînd, o oră mai tîrziu, un strigăt puternic răsuna din capătul casei. Juana își făcea apariția fluturînd o legătură de verdeață:

— *Mire! Niña! Compré perjil a un centavo* — am cumpărat pătrunjel de un *centavo*. Acuma-i în regulă?

— E în regulă.

Și viața putea iarăși să meargă mai departe.

Existau două bucătării, una lîngă sufragerie, aparținîndu-i lui Kate, și un șopron strîmt, pe sub bananieri,

[1] Atunci! Atunci! Îndată! Îndată! Ah, Niña, nu am memorie!

aparținînd familiei. De pe terasă, Kate privea direct în bucătăria Juanei. Avea o gaură neagră în chip de fereastră.

Plici ! Plici ! Plici !

„Și eu care o credeam pe Concha la școală !" își spuse Kate.

Nu ! acolo, în întunecimea ferestrei, apăreau coama și fața tuciurie a Conchei, furișînd priviri ca un animal dintr-o cavernă, în timp ce prepara *tortillas*. *Tortillas* sînt un soi de pite de aluat din făină de porumb, care se coc pe o farfurie plată din pămînt ars, ținută deasupra focului. Și prepararea lor constă din turtirea între palme a unei bucăți de aluat, bătută cînd cu o palmă, cînd cu cealaltă, pînă cînd *tortilla* capătă subțirimea, rotunjimea și așa-zisa ușurime dorite.

Plici ! Plici ! Plici ! Plici ! Plici ! Plici ! Ineluctabil ca ritmul unui păianjen care-și țese pînza, acest sunet al Conchei pălmuind *tortillas* în arșița dimineții și furișînd priviri prin gaura neagră a bucătăriei. La scurt timp după ora douăsprezece, pe gaura neagră avea să iasă fumul. Concha zvîrlea *tortillas* crude pe farfuria mare de pămînt ars, așezată deasupra focului slab, de lemne.

S-ar putea ca Ezequiel să vină sau nu, cu alura lui foarte bărbătească — cu un *serape* aruncat pe umăr și pălăria mare de pai, cochet pusă pe o parte — ca să mănînce *tortillas* la prînz. Dacă avea de lucru pe un ogor mai îndepărtat, nu-și făcea apariția decît odată cu căderea serii. Dacă venea, se așeza jos pe prag și femeile îl serveau cu *tortillas* și-i aduceau apă de băut, de parc-ar fi fost un rege și nu un băiețandru. Și i se auzea vocea aspră, spartă, dînd porunci.

„Porunci" e cuvîntul potrivit. Cu toate că era un băiat liniștit și blînd și foarte conștiincios, cînd vorbea cu mama și cu surorile lui i se putea desluși în ton porunca regească. Vechile prerogative ale masculului. Kate avea poftă să-și bată joc de el.

Apoi sosea și prînzul ei : una din încercările grele la care era supusă : O supă fierbinte, grasă. Inevitabilul orez fierbinte, gras și cam piperat. Inevitabila carne într-un sos gras, fierbinte și gros. *Calabacitas* sau păfăgele vinete fierte, salată, uneori cîte un dulce preparat cu lapte, și coșul mare, plin cu fructe. Deasupra creștetului, arzătorul soare tropical de la sfîrșitul lunii mai.

După-amiaza, căldură și mai puternică. Juana pornește cu fetele și cu farfuriile. Spală vasele în lac. Ghemuite pe bolovani, înmoaie farfuriile una cîte una, apoi lingurile și furculițele, în apa lăptoasă a lacului, după care le lasă la soare să se usuce. Uneori, Juana spală și cîte un prosop-două în lac și, cîteodată, fetele se scaldă. Trăgînd de timp — trăgînd de timp.

După masă, venea de obicei să ude grădina Jesús, băiatul cel mare, un vlăjgan ciudat, greoi, șlinos. El își lua prînzul la hotel, de fapt locuia acolo, hotelul era căminul lui. Asta nu înseamnă că ar fi avut cu adevărat un cămin, nu mai mult decît un *zopilote*[1]. Dar întreținea *planta*[2], și făcea tot felul de treburi mărunte pentru hotel, lucrînd zi de zi pînă la zece și jumătate seara, pentru douăzeci și doi de *pesos*, adică unsprezece dolari pe lună. Purta o cămașă neagră, iar părul negru, des îi cădea peste fruntea joasă. Semăna cu un animal. Și totuși, purta, pentru că așa i se ordonase, o cămașă neagră de fascist ; avea un rînjet curios, animalic, și instinctul de a cobori totul pînă la el.

Între fiu și mamă se stabilise o oarecare curioasă intimitate, de indiferentă zeflemisire reciprocă. Cînd Juana era strîmtorată, Jesús îi dădea ceva bani. Exista o firavă legătură de singe între ei. Dar în afara acesteia, indiferență completă.

Ezequiel era ceva mai fin. Zvelt și atît de lanțos, încît aproape că se curba spre spate. Era foarte timid,

[1] Vultur (sp.).
[2] Uzina (sp.).

farouche[1]. Totodată, mîndru și însuflețit de mai multă răspundere față de familia lui. Refuza să lucreze la hotel. Pentru nimic în lume. El era muncitor agricol și se mîndrea cu această calificare. O treabă bărbătească. Jumătățile de slujbă echivoce nu erau de el.

Cu toate că era muncitor cu simbrie, cînd lucra pe cîmp nu avea senzația că slujește un stăpîn. Slujea pămîntul. Undeva, în sufletul lui, simțea că pămîntul îi aparține și că, într-o măsură, el aparține pămîntului. Poate că era un atavic simțămînt tribal, din vremea proprietății comune asupra pămîntului și a muncii în comun.

Cînd avea de lucru, cîștiga un *peso* pe zi. Dar adeseori nu găsea nici o muncă și, de multe ori, nu primea decît șaptezeci și cinci de *centavos* pe zi. Și cînd pămîntul era uscat, încerca să capete de lucru la șosea, cu toate că treaba asta nu-i plăcea. Dar își cîștiga *peso*-ul lui pe zi.

Foarte des nu găsea nici o treabă. Uneori, zile întregi, chiar și săptămîni, tîndălea, neavînd nimic de făcut, nimic de făcut. Dar cînd guvernul socialist a început să dea țăranilor bucăți de pămînt, prin divizarea marilor *haciendas*, a primit și Ezequiel un petic în afara orașului. Se ducea acolo și aduna pietre, pregătindu-se să-și clădească o colibă. Și spărgea pămîntul cu o săpăligă, singura lui unealtă. Dar nu exista nici o legătură de sînge între el și petecul ăsta de pămînt care îi fusese dat, nu izbutea să se atașeze de el. Era neîncrezător și schimbăcios în ce privea proprietatea lui, nu avea nici un stimulent, nici un impuls.

În zilele cînd muncea, se întorcea acasă pe la ora șase, salutînd-o timid pe Kate cînd trecea pe lîngă ea. În primitivismul lui, era, într-un fel, un gentleman. Pe urmă, înfundîndu-se în văgăuna familiei, înfuleca *tortilla* după *tortilla*, împăturite în două, în timp ce ședea pe jos, cu spinarea la perete; înghițea cu repeziciune tur-

[1] Sălbatic (fr.).

tele pieloase cu gust de mortar, pentru că porumbul se fierbe mai întîi în var, ca să poată fi ușor decorticat. După ce isprăvea cu un teanc de turte, accepta un altul, servit pe o frunză lată de către bucătăreasă, adică de Concha. Juana, de cînd gătea pentru *Niña*, nu mai catadicsea să bucătărească pentru ai ei. Uneori i se oferea lui Ezequiel și un amestec de carne cu *chile*, pe care-l răzuia din oala de lut, ajutîndu-se de o *tortilla*. Alteori, carnea lipsea. Dar de fiecare dată se ospăta cu o indiferență oarbă, repezită, care pare să le fie caracteristică mexicanilor. Ai zice chiar că mîncatul le inspiră oarecare repulsie, și că le este total indiferent ce anume și cînd mănîncă.

Din clipa în care-și termina masa, țîșnea ca o săgeată în *plaza*, pentru a se afla împreună cu bărbații. Și femeile se așezau pe jos, care cum se nimerea. Uneori Kate se întorcea pe la ora nouă și găsea casa goală : Ezequiel era în *plaza*, Juana și Maria dispărute cine știe pe unde, și Concha zăcînd adormită, ca un maldăr de cîrpe, pe prundișul din patio. Cînd o striga Kate, își înălța capul, uimită și lipsită de orice speranță ; apoi se ridica în picioare, ca un ciine, și se tîra pînă la gard. Străvia apatie a plictiselii și a lipsei de speranță care-i covîrșea pe toți o împietrea de teamă pe Kate.

Ciudata indiferență față de tot, indiferența chiar față de ceilalți ! Juana spăla o dată pe săptămînă cîte o cămașă și o pereche de pantaloni de pînză pentru fiecare dintre fiii ei, și cu asta eforturile ei materne luau sfîrșit. Îi vedea rar, de cele mai multe ori habar nu avea de ceea ce făcea Ezequiel, unde sau ce lucra. Pur și simplu știa că s-a dus la lucru și nimic mai mult.

Și totuși, uneori avea accese de fierbinte și aprigă maternitate protectoare, atunci cînd băiatul era prost tratat, ceea ce se întîmpla destul de des. Și cînd i se părea că e bolnav, o copleșea un sentiment de neagră

fatalitate. Kate era aceea care o îmboldea să se ducă să-i cumpere cîte un medicament elementar.

Asemenea animalelor, şi totuşi nu întocmai ca animalele. Pentru că animalele îşi sînt suficiente lor însile în izolarea şi în nepăsarea în care trăiesc. La animale nu-i vorba de indiferenţă, ci de o plenitudine intrinsecă. Pe cînd familia Juanei încerca întruna un soi de dureroasă senzaţie a incompletului, şi se lăsa sufocată de teribila apatie a plictisului.

Cele două fete nu se puteau despărţi — se ţineau mereu una de alta. Totuşi Concha o necăjea des pe naiva şi simpluţa Maria, cea cu ochi imenşi. Şi Maria era mereu înlăcrimată. Cîteodată, începeau brusc să arunce cu pietre una în cealaltă. Însă neurmărind să-şi atingă ţinta. Şi Juana le ocăra cu o vehemenţă care, într-o clipită, se prefăcea din nou în nepăsare.

Ciudată sălbatica ferocitate cu care fetele se băteau cu pietre. Dar şi mai ciudat faptul că ţinteau astfel încît să nu se nimerească. Kate remarcase aceeaşi tendinţă în sălbăticia cu care se atacau băieţii pe plajă; aruncau pietroaie unul în celălalt cu intensă cruzime. Dar aproape întotdeauna urmărind, cu o bizară expresie în ochi, să nu-şi atingă ţinta.

Şi totuşi nu chiar întotdeauna. Uneori aplicau crude lovituri directe. Şi atunci rănitul se prăvălea pe jos urlînd şi zăcea ca mort. Iar ceilalţi băieţi se retrăgeau, cuprinşi de o tăcută spaimă. Dar rănitul continua să zacă pe jos, deşi nu foarte grav lovit.

Şi, uneori, se ridica deodată cu o grimasă asasină pe faţă şi îşi urmărea adversarul cu o piatră. Iar adversarul o lua, abject, la sănătoasa.

Întotdeauna se petrecea acelaşi lucru cu tinerii: o necontenită, nesfîrşită hîrjoană şi încăierare. La fel cum se întîmplă cu indienii roşii. Dar indienii trec arareori de la simplă pălăvrăgeală la violenţă. Pe cînd băieţii mexicani aşa fac. Şi aproape de fiecare dată, un băiat

turbat de furie își urmărește adversarul pînă cînd îl rănește ; urmează o abjectă prăbușire a celui rănit. După care, de obicei, rănitul reînvie, cuprins la rîndu-i de o frenezie ucigașă, iar primul atacant fuge speriat, în mod josnic. Și unul și celălalt adoptă pe rînd cîte o atitudine abjectă.

Familia Juanei o nedumerea în mod bizar pe Kate. Simțea că ar trebui să facă ceva. Voia să-i ajute. Așa încît porni să se ocupe cîte o oră pe zi de cele două fete, învățîndu-le să citească, să coasă, să deseneze. Maria voia să învețe să citească — asta era dorința ei. În primele zile, începură bine. Dar curînd disciplina și solicitarea atenției impuse de Kate le făcu pe fete să adopte din nou tonul batjocoritor, caracteristic continentului american. O batjocură calmă, invizibilă, răuvoitoare, o dorință de a răni. Fetele se insinuau în viața ei, îi invadau intimitatea și, cu o curioasă neobrăzare, făceau tot ce puteau ca să treacă peste ea.

— Concha, nu te rezema de mine. Stai pe picioarele tale.

Rînjetul ostil de pe fața Conchei cînd se propti pe propriile ei picioare ! Și apoi :

— *Niña*, dumneavoastră aveți păduchi în păr ?

Întrebarea era pusă cu o anume subtilă insolență indiană.

— Nu ! strigă Kate cu o furie bruscă. Și acum plecați ! Plecați ! Plecați de lîngă mine. Să nu vă mai văd apropiindu-vă !

Se strecurară afară, umile. Așa-i trebuia dacă voia să le educe !

Kate primi musafiri din Guadalajara — mare tărăboi ! Dar în timp ce musafirii luau împreună cu ea ceaiul pe terasă, în celălalt capăt al patio-ului, la plină vedere, Juana, Concha, Maria și Felipa, o verișoară de vreo șaisprezece ani, se cinchiseră pe prundiș, cu splendidul lor păr negru despletit pe spate, și se căutau una pe alta

în cap de păduchi. Ţineau să fie văzute. Şi erau. Voiau ca elementul fundamental al păduchilor să fie aruncat în ochii oamenilor acelora albi.

Kate coborî de pe terasă.

— Dacă e nevoie să vă scoateţi păduchii, spuse ea adresîndu-se Juanei pe o voce care tremura de furie, vînaţi-i acolo, în curtea voastră, unde nimeni nu vă poate vedea.

O clipă, ochii negri, lipsiţi de centru, ai Juanei scăpărară de o ironie răutăcioasă cînd întîlniră privirea lui Kate. Dar un minut mai tîrziu, toate patru, umile şi abjecte, cu părul lor negru revărsat pe spate, se retraseră.

Juanei îi făcea plăcere că fusese în stare să aprindă flacăra mîniei în ochii lui Kate. Îi făcea plăcere. Simţea că are şi ea o anumită putere. Adevărat, se cam temea de mînia pe care o deşteptase. Dar asta îşi dorea. Nu avea nevoie de o *Niña* care să nu-i inspire puţină teamă. Şi ţinea la putinţa ei de a deştepta acea mînie care-i provoca un fior de teamă.

Ah, rasele negre ! Temperamentul irlandez al lui Kate era îndeajuns de înrudit ca să poată percepe ceva din misterul lor.

Atîta timp cît omul alb îşi menţine impetuozitatea mîndrului său marş înainte, rasele negre i se supun, vrînd-nevrînd. Dar în momentul în care albul are cea mai mică îndoială asupra propriei sale capacităţi de a conduce, rasele negre încep să-şi afirme tăria.

Ceea ce se şi întîmplă. Pentru că omul alb, oricît ar face pe grozavul, e muncit de îndoieli cu privire la supremaţia sa.

Şi atunci, goneşte înainte în plină viteză către *débâcle* [1].

Din momentul în care Kate şi-a manifestat repulsia bruscă faţă de aceste femei căutătoare de păduchi, care încercau să o tragă în jos, şi-au schimbat şi ele atitudinea şi au început să o slujească din nou, cu o reală întristare care nu se putea să nu-i meargă la inimă. Pe

[1] Prăbuşire (fr.).

Juana nu o interesa absolut nimic. Totuşi nu voia să rupă acest ultim fir de relaţie socială care o lega de Kate şi de lumea de sus, lumea luminii de zi şi a aerului curat. Nu, pînă la urmă nu voia să o alunge pe *Niña* a ei. Nu, nu, singurul lucru pe care-l dorea cu adevărat era să o servească pe *Niña* a ei.

Dar, în acelaşi timp, nutrea o adîncă ostilitate împotriva bogătaşilor, a albilor. Poate că, pînă la urmă, omul alb a scăpat frînele din mînă. Cine ştie? Conducerea presupune bravură, puterea de a merge înainte, şi poate că toate astea au şi fost trădate de omul alb. Aşa încît negrii pot să-şi înalţe şi ei capetele.

Juana obişnuia să vină la Kate şi să-i istorisească întîmplări din trecut. Şi atunci, ochii ei negri căpătau acea sinistră lucire batjocoritoare şi faţa ei de aramă brăzdată îşi lua masca de reptilă, în timp ce gura îi turuia de zor :

— *Usted sabe, Niña, los gringos, los gringitos llevan todo* — ştiţi, *Niña, gringos* şi *gringitos* ne iau totul...

Gringos erau americanii. Kate era inclusă de Juana printre *gringitos* : străinii albi. Era un nou atac.

— E posibil, îi răspunse Kate cu răceală. Dar spune-mi, te rog, iau eu ceva din Mexic ?

— Nu, *Niña*, nu !

Zîmbetul de subtilă satisfacţie adia pe sub spoiala de bronz de pe faţa Juanei. Reuşise s-o atace pe cealaltă femeie, s-o atingă la coarda sensibilă.

— Nu vorbesc de dumneavoastră, *Niña* !

Dar cuvintele ei ascundeau o mare doză de protest.

S-ar fi zis că cele trei femei aproape voiau s-o izgonească ; s-o insulte, s-o tragă în jos, s-o determine să dorească să plece. Nu se puteau stăpîni. Întocmai ca şi irlandezii, ar fi fost în stare să-şi taie un deget ca să-şi pedepsească mîna.

Rasele negre !

În același timp, însă, aveau o reală notă patetică. Ezequiel, la paisprezece ani, lucrase timp de două luni pentru un alb, ajutîndu-l să-și clădească o casă. Lucrase în schimbul unui *serape*. La sfîrșitul celor două luni, albul l-a dat afară, și nici urmă de *serape*. O decepție amară.

Dar, firește, nu Kate purta răspunderea acestor fapte. Juana, însă, părea aproape s-o acuze.

Un popor lipsit de energia de a merge înainte — cum ar fi putut să nu cadă pradă exploatatorilor ? Dar coloana vertebrală a acestui popor e înțepenită de o rezistență ostilă.

„Eu însă nu vreau să-i exploatez, își spuse Kate. Nicidecum. Dimpotrivă, doresc să le dau mai mult decît primesc eu de la ei. Dar insinuările lor insultătoare sînt lipsite de onestitate. Eu nu-i insult. Am foarte mare grijă să nu le rănesc orgoliul. Și ei, în schimb, mă asaltează cu atacurile lor centipede și se bucură cînd mă simt insultată."

Dar nici temperamentul ei irlandez nu se lăsa mai prejos. Așa încît era capabilă să le îndepărteze pe Juana și pe fete, să se izoleze de ele. Din momentul în care se simțeau îndepărtate, reaua lor voință se potolea și își aminteau brusc de ceea ce aștepta Kate de la ele. Cît timp se arăta prietenoasă, uitau. Uitau să măture patio, uitau să se țină curate. Numai cînd se simțeau îndepărtate; zvîrlite în izolare, își aduceau aminte.

Băiatul, Ezequiel, părea să aibă mai multă onoare decît femeile. Niciodată nu se preta la atacuri insidioase.

Și cînd casa era din nou curată și liniștită și aerul părea purificat, sufletul se reînnoia și vechiul ei sentiment duios față de familie încolțea iar. Curioasa lor agitație permanentă : veneau și plecau întruna, ca niște păsări : vigurosul plici-plici-pliciuit de *tortillas ;* plescăitul zgomotos al sosului de roșii cu *chile* turnat peste *metate* de Juana. Zgomotul găleții cufundate în puț cînd Jesús venea să ude grădina !

Nota amuzantă, nostimada tuturor acestor lucruri! Tot ce făceau trebuia să fie amuzant, altfel n-ar fi putut să lucreze. Nu se puteau abstractiza pînă la rutină. Nicicîtată. Totul trebuia să fie distractiv, variat, să aibă un iz de aventură. De bună seamă că rezulta confuzie, dar, la urma urmei, o confuzie vie, nu ceva mort și uscat. Kate își amintea de servitorii ei din bucătăriile englezești: absolut mecanici și, într-un fel, neumani. Mă rog, acum avea de-a face cu cealaltă extremă.

Aici nu putea domni nici un fel de disciplină sau metodă. Deși Juana și fetele ei țineau într-adevăr să facă ceea ce dorea Kate, lucrurile erau realizate după cum le tăia pe ele capul. Uneori, Kate se simțea direct zăpăcită; în fond, liniile mecanice de conduită sînt mult mai ușor de urmat. Dar, pe cît posibil, îngăduia familiei să-și facă voia. De pildă, trebuise să se obișnuiască cu peregrinările mesei pe care mînca: o măsuță rotundă, al cărei loc era pe terasă. La micul dejun, o găsea uneori discret așezată sub plantele de lîngă *salón*, la prînzul de la ora unu își relua locul pe terasă: la ceai, se putea găsi sub un copac, sau pe iarbă. Uneori, Juana hotăra că *Niña* trebuia să ia cina, care consta din două ouă *rancheros*, în sufragerie, izolată, la capătul mesei lungi de paisprezece persoane.

La fel se întîmpla și cu farfuriile. Kate nu putea înțelege de ce, după ce vasele erau spălate cîteva zile la rînd în lighenele din bucătărie, deodată Concha o pornea spre lac, cu oalele și farfuriile nespălate îngrămădite într-un coș pe care-l ținea pe umăr. Doar ca să se amuze.

Copii! Dar de fapt, nu erau deloc copii. Nu aveau nimic din minunata *insouciance* [1] a copilăriei. Purtau în sufletele lor o cunoaștere întunecată: o grea povară a rezistenței. Lucrau pe apucate, cum le venea cheful; uneori puteau fi foarte harnice, alteori zăceau zile întregi

[1] Nepăsare, lipsă de griji (fr.).

tolănite pe jos, ca porcii. Citeodată erau foarte vesele, rîzînd în gura mare așa cum stăteau așezate pe jos, în cerc, ca în *O mie și una de nopți*. Pentru ca deodată să cadă într-o adîncă melancolie, opunînd rezistență pînă și veseliei lor firești. Cînd munceau, uneori aruncau fără nici un motiv unealta pe care o țineau în mînă, de parcă ar fi regretat că se dăruiseră unei munci.

Complet nepăsătoare în ce privește morala, femeile mexicane își schimbă mereu iubiții, dar bărbații se împotrivesc tot timpul să se dăruiască cu trup și suflet. De fapt, nu doresc cu adevărat lucrul pe care-l caută. Femeile sînt acelea care trag de ei. Kate socotea că e un lucru foarte neobișnuit cînd vedea vreodată un tînăr și o tînără hîrjonindu-se și zbenguindu-se în întuneric, pe drumul dinspre lac. Bărbații și femeile mexicane nu-și plimbă dorințele sexuale la drumul mare, așa ca albii. Dar rîsul subit, rîsul excitat al bărbaților, un sunet atît de bizar, în care se amestecă durerea și dorința, împotrivirea îndărătnică și pasiunea neînfrînată, era ceva ce nu se putea uita.

Pentru Kate, gospodăria ei era o povară. Într-un anumit sens, femeile erau niște paraziți — voiau să trăiască din viața ei, și să o tragă în jos, în jos. Dar, pe de altă parte, erau atît de generoase cu ea, atît de bune și de drăguțe, încît uneori i se părea minunate. Pentru ca subit să se izbească din nou de acea indiferență inconștientă, grea, reptiliană, indiferența și rezistența lor.

Femeile acestea constituiau pentru ea un simbol al întregii vieți a băștinașilor. Bărbații se țineau întotdeauna laolaltă, drepți, frumoși, balansîndu-și pălăriile mari pe creștetul capului și șezînd, stînd în picioare sau ghemuindu-se pe vine cu o impasibilitate de șarpe. Iar femeile ședeau separat, molatece, parcă ascunse, înfășurate strîns în *rebozos* negre. Bărbații și femeile păreau să-și întoarcă mereu spatele unii altora, de parcă evitau să se vadă. Nici un fel de flirt între ei, nu-și făceau curte. Doar cîte o

privire ocazională, scurtă, întunecată, semnalul unei dorințe ascuțite ca un pumnal, o privire care era dăruită și primită.

Femeile păreau, în general, dure — de o blîndă duritate — și hotărîte să-și facă voia : să-și schimbe bărbații dacă doreau. Și bărbaților nu prea părea să le pese. Dar femeile erau cele care doreau bărbații.

Femeile băștinașe, cu părul lor lung, negru, revărsat pe spatele rumen, se scăldau la un capăt al plăjii, purtînd de obicei o cămășută sau o fustiță. Bărbații nici nu le luau în seamă. Nu aruncau nici măcar o privire înspre partea aceea de plajă. Niște femei care se scăldau, atîta tot. De parcă ar fi fost niște *charales* care înotau, făcînd parte naturală din viața lacului. Bărbații lăsau femeilor acea anumită porțiune de lac. Iar femeile se bălăceau în apa joasă de la mal, izolate ca niște păsări de baltă, turnîndu-și în cap și peste brațele arămii apă dintr-o tigvă de dovleac.

Femeile din clasa peonilor, liniștite, modeste, dar sub nici un chip călcate în picioare. Își vedeau de ale lor, înfășurate în *rebozos* ca în propria lor întunecime. Mergeau cu pași repezi, învolburîndu-și fustele largi, ciripind ca niște păsări. Sau se bălăceau în lac, cu părul lung despletit pe spate, și își turnau apă în cap : iarăși ca păsările. Sau treceau cu o ciudată, lentă inevitabilitate de-a lungul malului, ținînd un urcior cu apă, greu, roșu, cocoțat pe un umăr, și arcuindu-și un braț pe deasupra capului ca să prindă marginea urciorului. Toată apa trebuia cărată de la lac. Satul nu avea apă curgătoare. Sau, în după amiezele de duminică, ședeau în bătătura caselor și se căutau una pe alta de păduchi. Cele mai atent despăduchеate erau strălucitoarele *belles* [1] ale satului, cu superbul lor păr negru, ondulat. Aceasta constituia un fel de act public, vrednic de laudă.

[1] Frumoasele (fr.).

Bărbaţii erau figurile cele mai impunătoare. Se afirmau în aer. Erau dominanţi. De obicei se adunau în grupuri-răzleţe, discutînd liniştit, sau păstrînd tăcere; întotdeauna stăteau sau şedeau la oarecare distanţă unul de celălalt, fără să se atingă. Adeseori cîte un bărbat se posta singur la un colţ de stradă, în *serape*, stînd neclintit timp de ore întregi, asemenea unui spectru. Sau cîte unul zăcea încremenit pe plajă, ca un cadavru zvîrlit de ape. Impasibili, nemişcaţi, şedeau unul lîngă altul pe băncile din *plaza*, fără să schimbe o vorbă. Fiecare dintre ei izolat în propria-i soartă, cu ochi negri şi iuţi ca de şarpe, şi la fel de inexpresivi.

Kate avea impresia că lucrul suprem pe care l-ar fi putut produce ţara asta ar fi fost o relaţie puternică de la bărbat la bărbat. Căsătoriile erau un lucru realizat la întîmplare. Deşi bărbaţii erau foarte duioşi şi ocrotitori faţă de copiii mici. Mai tîrziu, îi dădeau uitării.

Dar sexualitatea în sine era un lucru puternic, cu care nu se putea glumi şi de care nu făceau paradă. Marele mister. Şi un mister mai mare decît individul. Individul aproape că nu conta.

Lui Kate i se păreau foarte stranii bordeiele indiene de pe malul lacului, nişte vizuine mici, încropite din paie sau pănuşe de porumb, cu ţinci pe jumătate despuiaţi şezînd pe pămîntul gol, cu cîte o femeie soioasă şi sordidă trebăluind în jur, cu maldăre de cîrpe şi de oase presărate pretutindeni, şi un miros pătrunzător de excremente umane. Oamenii ăştia nu aveau simţul mirosului. Şi la mică distanţă de gaura care slujea de uşă, tăcut şi drept, stătea bărbatul, frumos şi impasibil. Cum era posibil ca un mascul uman atît de arătos să fie absolut indiferent, să îndure asemenea sinistră mizerie?

Iată-l, inconştient de tot ce-l înconjoară. Şi totuşi părea să aibă viaţă şi pasiune în el. Şi Kate ştia bine cît erau de puternici. Nici un om din lume nu poate purta în spate poveri mai grele, şi pe distanţe mai lungi decît

Indienii aceştia. Văzuse într-o zi un indian străbatînd strada cu un pian în spinare : susţinîndu-l cu o curea trecută în jurul frunţii. Cu fruntea şi cu spinarea îl căra, mergînd. Femeile cară greutăţile legîndu-le cu o bandă în jurul pieptului. Deci forţă există. Şi, aparent, există şi o viaţă pasională. Dar nu şi energie. Nicăieri în Mexic nu vezi vreun semn de energie. Aceasta pare să fi fost epuizată.

Pînă şi noua pătură meşteşugărească, deşi o imită pe cea din Statele Unite, nu deţine o reală energie. Există şi cluburi ale muncitorilor. Muncitorii se dichisesc şi îşi fac apariţia cu cîte o fată frumoasă la braţ. Dar totul nu pare decît o slabă imitaţie.

Şi iată că familia lui Kate a crescut, fără ca ea să se fi aşteptat. Într-o bună zi a sosit din Ocotlan o fată frumoasă, de vreo cincisprezece ani, cu ochi mari, bovini, înfăşurată într-un *rebozo* de pînză neagră şi cu o înfăţişare oarecum mai orăşenească în sfiiciunea ei de madonă : Maria del Carmen. Alături de ea, Julio, un tînăr mîndru şi înverşunat, de vreo douăzeci şi doi de ani. Erau proaspăt căsătoriţi şi veniseră în vizită la Sayula. Julio era vărul Juanei.

Ar putea să doarmă în patio cu ea şi cu fetele ? întrebă Juana. N-au de gînd să stea decît două zile.

Kate rămase uimită. Maria del Carmen trebuie să fi avut ceva sînge spaniol, frumuseţea ei era corcită cu Spania. Părea chiar rafinată şi superioară. Şi totuşi urma să doarmă pe jos, ca un cîine, împreună cu tînărul ei soţ. Iar el, atît de drept şi de mîndru, nu poseda nimic altceva pe lume decît un *serape* vechi.

— Dar în casă sînt trei dormitoare libere, răspunse Kate. Pot să doarmă într-unul din ele.

Paturile erau separate. Or să mai aibă nevoie de pături ? o întrebă Kate pe Juana.

Nu ! Or să se învelească cu *serape* al lui Julio.

Julio era zidar. Cu alte cuvinte, înălța pereții de chirpici ai căsuțelor. Se născuse la Sayula și venise să facă o vizită în satul lui de baștină.

Vizita se prelungi. Julio venea acasă la prînz și seara ; căuta de lucru. Maria del Carmen, îmbrăcată în unica ei rochie neagră, se ghemuia pe vine și plesnea *tortillas* în palme. Avea îngăduința să gătească în bucătăria Juanei. Stătea acolo trăncănind și rîzînd cu fetele. Seara, cînd venea acasă, Julio se așeza pe jos, cu spatele rezemat de perete, impasibil, în timp ce Maria del Carmen îi mîngîia părul negru. Se iubeau. Dar nici măcar acum el nu se lăsa în voia iubirii.

Fata voia să se întoarcă la Ocotlan, de unde era ea, și unde se simțea mai *señorită* decît aici, în Sayula. Dar Julio refuza. Bani nu aveau : tînăra pereche trăia din vreo cinci cenți americani pe zi.

Kate cosea. Maria del Carmen, care nu știa nici să însăileze o cămașă, o urmărea cu ochi mari. Kate o învăță să croiască și îi cumpără o bucată de material de bumbac. Maria del Carmen își cosea acum singură o rochie !

Julio găsi de lucru, cu un *peso* pe zi. Vizita se tot prelungea. Kate gîndea că Julio nu se poartă prea frumos cu Maria del Carmen : cînd îi vorbea, glasul lui liniștit devenea poruncitor. Și Maria del Carmen, care dusese o viață oarecum orășenească, era cam nemulțumită. Se îmbufna.

Vizita se întinse pe săptămîni. Pînă și Juana se cam săturase de rudele ei.

Dar Julio strînsese ceva bani. În cele din urmă, închirie o căsuță de chirpici cu o singură cameră, plătind un *peso* și jumătate pe săptămînă. Maria del Carmen urma să se mute la casa ei.

Kate avu prilejul să le vadă întreg echipamentul : o rogojină de pai, trei farfurii de lut ars, cinci oale de pămînt, două linguri de lemn, un cuțit și pătura veche a lui Julio. Asta era tot. Dar Maria del Carmen se muta la casa ei.

Kate îi dădu în dar o plapumă mare de puf, cu mătasea cam uzată, două cupe și alte cîteva oale de lut. Maria del Carmen era în al nouălea cer.

— Ce bine ! Ce bine ! O, Doamne ! o auzea Kate strigînd prin patio. Am căpătat o acoperitoare. Am căpătat o acoperitoare !

În sezonul ploios, nopțile pot deveni foarte reci, din cauza evaporării. Băștinașii zac în toiul nopții ca șopîrlele, amorțiți și doboriți de frig. Se culcă pe o rogojină subțire, așternută pe pămîntul jilav, acoperindu-se cu un colț de pătură veche. Aceeași cumplită inerție îi face să îndure frigul, fără să încerce vreo schimbare. Ar putea foarte bine să-și facă un culcuș din pănușe de porumb sau din frunze de banan. S-ar putea și înveli cu frunze de banan.

Nici gînd ! Zac pe o rogojină subțire așternută pe pămîntul jilav și dîrdîie de frig noapte după noapte, noapte după noapte.

Dar Maria del Carmen dusese o viață oarecum orășenească.

— Vai, ce bine ! Ce bine ! Am căpătat o acoperitoare !

Capitolul X

DON RAMÓN ȘI DOÑA CARLOTA

Trecuseră vreo zece zile de la sosirea ei la Sayula, pînă cînd Kate să primească un semn de la Don Ramón. Într-o zi se plimbase cu o barcă pe lac și îi văzuse casa, după cotitura dinspre vest. Era o clădire roșiatic-gălbuie, cu două etaje, un mic debarcader din piatră și o pădurice

de mango care o despărțea de lac. Printre copaci, la depărtare de lac, răsăreau două șiruri de cocioabe de chirpici ale peonilor.

Hacienda fusese pe vremuri foarte mare. Dar irigația se făcea cu apă de la deal și, în urma revoluției, toate apeductele se spărseseră. Acum nu mai avea la dispoziție decît o cantitate mică de apă. Don Ramón avusese adversari în guvern. Drept care, o mare parte din proprietatea lui fusese luată și împărțită peonilor. Nu-i mai rămăseseră decît vreo trei sute de acri — pierduse cele două sute de acri de la coastă. În jurul casei cultiva cîțiva acri de pomi fructiferi, și într-o vîlcea dintre dealuri avea o plantație de trestie de zahăr. Pe clinele dinspre poalele muntelui puteau fi văzute petice de culturi de porumb.

Dar Doña Carlota avea bani. Ea venea din Torreon și încasa încă un venit serios de pe urma minelor.

Un *mozo* sosi într-o bună zi cu un bilet din partea lui Don Ramón : ar putea să-i facă o vizită lui Kate împreună cu soția lui ?

Doña Carlota era o femeie slabă, blîndă, cu ochi foarte mari, ușor speriați, și un păr moale, castaniu. Era de origine pur europeană — tată spaniol și mamă franțuzoaică ; arăta total deosebită de matroanele mexicane trupeșe, bovine și excesiv de pudrate. Fața îi era palidă, fanată, și lipsită de orice fard. Silueta ei subțire, mobilă, avea ceva englezesc în ea, dar ochii căprui, stranii, foarte dilatați, nu erau englezești. Vorbea numai spaniola și franceza. Dar spaniola ei era atît de clară, răspicată și ușor plîngătoare, încît Kate o pricepea foarte bine.

Cele două femei se înțeleseră pe dată, dar se simțeau puțin nervoase una față de cealaltă. Doña Carlota era delicată și sensibilă ca un cățel Chihuahua, ba chiar avea și aceeași ochi ușor proeminenți. Rareori întîlnise Kate o femeie cu asemenea finețe și blîndețe de cîine. Cele două femei discutau între ele. Ramón, masiv și amuțit, se

ținea în rezervă. S-ar fi zis că femeile se aliaseră împotriva tăcerii lui, împotriva semnificației puternice, atît de diferite, a persoanei sale.

Kate știu pe dată că Doña Carlota îl iubea, dar cu o iubire care acum se prefăcuse aproape numai în *voință*. Îl adorase și trebuise să renunțe la a-l mai adora. Fusese nevoită să-l pună sub semnul întrebării. Și de acum înainte nu avea să mai înceteze de a-i pune acțiunile sub semnul întrebării.

Așa încît Ramón se ținea deoparte, puțin stînjenit, cu capul lui frumos înclinat ușor spre piept, și cu mîinile-i negre, sensibile, bălăbănindu-i-se între genunchi.

— Am petrecut de minune, spuse Kate dintr-odată, adresîndu-i-se. Am dansat un dans în jurul tobei, cu oamenii lui Quetzalcoatl.

— Am auzit, răspunse Don Ramón, cu un zîmbet cam țeapăn.

Doña Carlota înțelegea engleza, deși refuza să o vorbească.

— Ați dansat cu oamenii lui Quetzalcoatl ! spuse ea în spaniolă, cu o voce îndurerată. Dar, Señora, de ce ați făcut așa ceva ? O, de ce-ați făcut-o ?

— M-a fascinat.

— Nu, nu trebuie să vă lăsați fascinată. Nu ! Nu ! Nu e bine. Ce să vă spun, eu sînt atît de necăjită că soțul meu se interesează de lucrurile astea. Îmi pare atît de rău !

Juana aduse o sticlă de vermut : era tot ce putea oferi Kate musafirilor, dimineața.

— Ați fost să vă vizitați băieții în Statele Unite ? o întrebă Kate pe Doña Carlota. Cum se simt ?

— O, mai bine, mulțumesc. Sînt bine ; de fapt, cel mic e foarte delicat.

— Nu l-ați adus acasă ?

— Nu ! Nu ! Cred că e preferabil pentru ei să rămînă la şcoală. Aici... aici... sînt atîtea lucruri care i-ar tulbura. Nu ! Dar vor veni luna viitoare să-şi petreacă vacanţa.

— Bine ! Asta înseamnă că am să-i cunosc şi eu. Vor sta aici, nu ?... la lac ?

— Mă rog... nu ştiu sigur. Poate că o să-i ţin aici pentru scurtă vreme. Ştiţi, eu sînt atît de ocupată în Mexico City, cu *Cuna*.

— Ce e *Cuna* ? întrebă Kate ; ştia doar că în spaniolă *cuna* înseamnă leagăn.

Află că era vorba de un cămin pentru copiii abandonaţi, condus de cîteva obscure surori carmelite. Şi Doña Carlota era directoarea căminului. Kate îşi dădu seama că soţia lui Don Ramón era o catolică ferventă, aproape exaltată. Se lansă într-o discuţie înfierbîntată despre biserică şi despre activitatea ei legată de *Cuna*.

— În Mexic se nasc atîţia copii, urmă ea, şi mortalitatea infantilă e atît de crescută ! Ah, dacă i-am putea salva şi pregăti pentru viaţă ! Facem şi noi cîte ceva, cît putem.

Se părea că pruncii nedoriţi puteau fi livraţi la uşa *Cunei*, ca nişte pachete. Mama nu trebuia decît să bată la uşă şi să înmîneze coletul viu.

— Prin asta evităm ca o sumedenie de mame să-şi neglijeze copiii şi să-i lase să moară, continuă Doña Carlota. După aceea, facem şi noi ce ne stă în putinţă. Dacă mama nu ne lasă un nume, botez eu copilul. Ceea ce se întîmplă foarte des. Mamele ne înmînează pur şi simplu un prunc gol-goluţ, uneori fără un nume şi fără o cîrpă în care să-l înveleaşcă. Şi noi nu punem nici o întrebare.

Copiii nu erau păstraţi cu toţii la cămin. Doar un număr mic dintre ei. În rest, se găsea cîte o indiană cumsecade care era plătită ca să-şi ia copilul în casă. În fiecare lună trebuia să se înfăţişeze împreună cu copi-

lul la *Cuna*, ca să-şi primească leafa. Indienii nu sînt răi cu copiii. Nepăsători, dar rareori răi.

Pe vremuri, povești mai departe Doña Carlota, aproape fiecare doamnă din societatea bună din Mexic primea în casă unul sau mai mulți dintre acești copii abandonați și îi creștea în familia ei. Un act dictat de generozitatea largă, patriarhală, înnăscută în inima spaniolilor-mexicani. Dar acum, prea puțini copii mai erau adoptați. În schimb, erau îndrumați, pe cît posibil, să devină timplari sau grădinari sau servitori, iar fetele se făceau croitorese și, unele dintre ele, chiar profesoare.

Kate o asculta cu un interes stînjenit. Își dădea seama cît de umanitară era această caritate mexicană ; o simțea aproape ca pe un fel de mustrare. Poate că ceea ce făcea Doña Carlota era lucrul cel mai umanitar care putea fi făcut în această țară semisălbatică, neajutorată. Dar, în același timp, totul era atît de lipsit de speranță, încît îți sfîșia inima.

Pînă și Doña Carlota, încrezătoare cum era în operele ei de caritate, avea, oarecum, un aer de victimă : o victimă blîndă, sensibilă, ușor șocată. Arăta de parcă un vrăjmaș tainic îi sugea sîngele.

Don Ramón ședea impasibil, ascultînd fără să audă ; solid și nemișcat împotriva freamătului emoțional al soției sale. O lăsa să facă ce-i plăcea. Dar opunea o rezistență tăcută, grea, neclintită față de activitatea și de vorbăria ei. Și Doña Carlota știa acest lucru și tremura cuprinsă de o agitație nervoasă, în timp ce îi vorbea lui Kate despre *Cuna*, cîștigîndu-i simpatia. Pînă cînd aceasta din urmă avu senzația că exista o doză de cruzime în liniștea pasivă, marcată a lui Don Ramón. O cruzime masculină, nepăsătoare și încremenită ca un idol de piatră.

— N-ați vrea să veniți să petreceți o zi cu mine, cît mă aflu aici cu Don Ramón ? întrebă Doña Carlota. Casa

noastră e golaşă şi grosolană. Nu mai e ce a fost. Dar v fi casa dumneavoastră, dacă veţi veni.

Kate acceptă şi le spuse că ar prefera să facă drumu pe jos, pe coastă. Nu erau decît patru mile pînă la ei ş desigur că dacă va pleca însoţită de Juana se va găsi î deplină siguranţă.

— Am să trimit un bărbat să vă însoţească pe amîndouă, spuse Don Ramón. S-ar putea să nu fiţi chiar în deplină siguranţă.

— Unde este generalul Viedma ? întrebă Kate.

— O să încercăm să-l aducem şi pe el cînd o să veniţi, răspunse Doña Carlota. Mie mi-e foarte drag Don Cipriano, îl cunosc de mult şi a fost naşul băiatului meu mai mic. Acum e comandantul diviziei din Guadalajara, şi nu prea poate veni des pe la noi.

— Mă întreb de ce s-a făcut militar ? urmă Kate. Pare mult prea uman pentru aşa ceva.

— Şi chiar este foarte uman. Dar e general, da, da, îi place să comande ostaşilor. Şi, vă spun, e un om foarte puternic. Are mare influenţă asupra regimentelor. Ostaşii cred în el, da, cred în el. Ştiţi, are acel gen de putere pe care o posedă unii dintre indienii de tip superior, puterea de a-i face pe alţii să-i urmeze şi să lupte pentru ei. Înţelegeţi ? Aşa e Don Cipriano. Şi nimeni nu l-ar putea schimba. Dar cred că o femeie ar face minuni cu el. A trăit atîta amar de vreme fără o femeie în viaţa lui. Nu-l interesează femeile.

— Dar ce-l interesează ? întrebă Kate.

— Ah ! Doña Carlota tresări ca înţepată de un ac. Apoi aruncă o privire rapidă, involuntară spre soţul ei şi adăugă : Nu ştiu. Realmente nu ştiu.

— Oamenii lui Quetzalcoatl îl interesează, replică Don Ramón cu o voce grea şi un zîmbet vag.

Doña Carlota părea în stare să-l secătuiască de orice degajare sau putere de a persifla. Arăta rigid şi oarecum prostănac.

— Ei, asta-i ! Poftim ! Oamenii lui Quezalcoatl — frumos interes i-ai mai găsit ! Ce să spun, frumos lucru ! fremătă Doña Carlota în felul ei blajin, fragil, dojenitor.

Pentru Kate era evident că femeia aceasta îi adora pe amîndoi bărbaţii şi vibra de împotrivire la nebunia lor, căreia nu i-ar fi cedat niciodată.

Această împotrivire absolută, tremurătoare, oarbă, a soţiei lui, conjugată cu adoraţia ei neputincioasă, părea a fi o grea povară pentru Ramón.

Într-o dimineaţă, pe la orele nouă, îşi făcu apariţia un slujitor căruia i se încredinţase misiunea de a o conduce pe Kate la *hacienda*, care se numea Jamiltepec. Avea cu el un coş, şi făcuse cumpărături la piaţă. Era un om mai în vîrstă, cu o mustaţă căruntă şi ochi tineri, strălucitori ; părea plin de vigoare. Picioarele lui goale încălţate în *huaraches* erau aproape negre din pricina expunerii la soare, dar veşmintele, de un alb sclipitor, îi străluceau.

Kate se bucura să meargă pe jos. Singurul lucru deprimant în viaţa ei din sat consta în faptul că nu se putea plimba prin împrejurimi. Exista întotdeauna posibilitatea de a fi atacată sau prădată. Se plimbase ea, cît de departe putuse, în fiecare direcţie din împrejurimile satului, dar numai în compania lui Ezequiel. Începuse să se simtă prizonieră.

Aşadar, se bucura să pornească la drum. Dimineaţa era limpede şi fierbinte, iar lacul brun-palid părea liniştit ca o fantomă. Oamenii se mişcau pe plajă, arătînd de la distanţă micuţi ca nişte puncte albe : puncte albe umane, îndărătul prafului uşor, ridicat de măgari. Kate se întrebase adeseori de ce în peisajul mexican oamenii arătau întotdeauna ca nişte mici pete ; nişte pete de viaţă.

Veneau de la malul lacului pe drumul zgrunţuros, prăfos, dinspre vest, care se aşternea între panta povîrnită a muntelui şi fîşia de teren plat de la mal. Pe o întindere de aproape o milă se înşirau vile, cele mai multe dintre ele închise, unele năruite, cu pereţii prăbuşiţi şi

geamurile sparte. Numai plantele înfloreau luxuriant peste dărîmături.

În spațiile libere se iveau colibele fragile de paie ale băștinașilor, presărate la întîmplare, parcă împrăștiate de vînt. La marginea drumului de la poalele dealului se îngrămădeau bordeiele de chirpici, ca niște cutii ; păsările de curte se zbenguiau de colo-colo, porcii cafenii sau cenușii cu pete negre se foiau grohăind, copii negricioși, cu reflexe portocalii, se zbînțuiau sau zăceau cu fața în jos, adormiți în mijlocul drumului, poponețele goale bombîndu-li-se în aer.

Numeroși țărani schimbau stuful acoperișurilor sau peticeau țiglele, abordînd un aer de importanță, pentru că își luaseră asemenea misiune. Se prefăceau a fi grăbiți, și pe bună dreptate ar fi trebuit să fie, deoarece ploile puteau începe de pe o zi pe alta. Pe terenurile pietroase de lîngă lac, pămîntul era arat sau mai curînd zgîriat cu un plug de lemn tras de o pereche de boi.

Kate cunoștea partea asta din drum. Văzuse vila frumoasă de pe dîmb, cu egretele ei de palmieri și cu aleile frumos așternute, înfășurate parcă într-un giulgiu, ca morții gata să se prefacă din nou în țărînă. Îi părea bine că depășise vilele și ajunsese la partea de drum care cobora din nou spre lac, pe sub copacii umbroși, cu păstăi mari, răsucite, încolăcite. În stînga se întindea apa de culoarea gușei de porumbel, săltînd ușor peste pietrele de un cafeniu palid. În jurul unui ochi de baltă format de un pîrîiaș ce străbătea plaja, un grup de femei spălau rufe, iar în apa joasă de la mal se scăldau alte două femei, părul negru atîrnîndu-le pe spate, des și ud. Puțin mai încolo, un bărbat înainta prin apă, aplecîndu-se din cînd în cînd pentru a arunca, dibaci, o plasă rotundă, pe care o ridica apoi încet, culegînd din ea peștișorii subțiri, sclipitori, care se numesc *charales*. În dimineața strălucitoare totul părea ciudat de tăcut și de distanțat, de parcă ar fi ținut de o perioadă de timp foarte îndepărtată.

O briză ușoară adia dinspre lac, dar praful gros de sub tălpi era fierbinte. În partea dreaptă, dealul urca precipitat, copt de soare, galben, refractînd căldura și intensa uscăciune și exalînd acel miros slab, deshidratat, caracteristic Mexicului, de parcă pămîntul ar fi asudat pînă la secătuire.

În tot acest timp, șiruri de măgărușI împovărați măcinau praful, iar oamenii care-i mînau călcau drept și trufaș îndărătul lor, privind cu ochi ca niște găuri negre, dar răspunzînd întotdeauna la salutul lui Kate cu un respectuos *Adiós !* Și Juana repeta ca un ecou laconicul ei *Adiósn !* Șchiopăta și gîndea că e îngrozitor din partea lui Kate să întindă pe jos patru mile, cînd ar fi putut să se hurduce într-un automobil hodorogit închiriat, sau să fi traversat lacul într-o barcă, sau chiar să fi încălecat pe spinarea unor măgărușI.

Dar să mergi atîta drum pe jos ! Kate îi deslușea resentimentul în tărăgănatul, sardonicul ei *Adiósn* ! Însă bărbatul care venea în urma lor pășea energic și saluta trecătorii cu voioșie. Pistolul îi umfla brîul.

O faleză abruptă de stîncă galbenă se proiecta deasupra drumului. Cărarea șerpuia ocolind-o și strecurîndu-se apoi într-o porțiune de șes deschis. Cîmpuri întregi de piatră seacă și garduri vii de mărăcini prăfuiți și de cactuși ! În stînga, cortina verde a sălciilor de pe malul lacului. În dreapta, dealurile se abăteau înspre interior pentru a întîlni coastele diafane, canelate ale munților uscați. În față, în depărtare, dealurile făceau o buclă, curbîndu-se din nou spre țărm, separate între ele printr-o nișă, ca o crăpătură. Acest coridor lega proprietățile de pe țărm ale lui Don Ramón cu vîlceaua în care cultiva trestie de zahăr. Și în locurile unde dealurile coborau din nou spre lac, apăreau un mănunchi de arbori mango, întunecați, și etajul de sus, roșiatic, al casei de la *hacienda*.

— Am ajuns ! strigă omul din spate. Aici e Jamiltepec, Señorita ! *La hacienda de Don Ramón.*

Şi cînd îi rosti numele, ochii îi lucirâ. Era un peon mîndru şi părea cu adevărat fericit.

— Ia te uită ! Da' ce departe-i pînă acolo ! strigă Juana.

— Data viitoare am să vin singură sau însoţită de Ezequiel, o ameninţă Kate.

— Nu, *Niña !* Nu spuneţi una ca asta ! Numai că azidimineaţă m-a cam durut piciorul.

— Da. E mai bine ca altă dată să nu te mai car după mine.

— Nu, *Niña !* Îmi place să merg, îmi place foarte mult.

Roata înaltă de moară care pompa apă din lac se învîrtea cu voioşie. De la nişa crestată între dealuri se deschidea o vîlcea la capătul căreia curgea un pîriu. Spre lac, acolo unde valea se nivela în teren plat, se ivea o livadă de bananieri, ocrotită de briza lacului printr-o perdea de sălcii. Şi la poalele dealurilor, unde drumul se pierdea în umbra arborilor mango, se înşirau pe două rînduri căsuţele de chirpici, ca un sat retras la depărtare de şosea.

Printre copaci, pe cărarea ce urca dinspre lac, veneau femei purtînd urcioare cu apă pe umăr ; copiii se jucau în faţa uşilor, tăvălindu-se cu fundurile goale în praful gros ; ici-colo se vedea cîte o capră priponită. Bărbaţi în straie albe, murdare, şedeau rezemaţi de colţurile casei, cu braţele şi picioarele încrucişate, sau se ghemuiau pe vine pe lîngă pereţi. Dar în nici un caz nu dădeau impresia unui *dolce far niente*. Păreau să aştepte ceva, să se găsească în eterna aşteptare a ceva.

— Pe aici, Señorita ! strigă omul cu coşul, apropiindu-se de Kate şi indicîndu-i panta mai uşoară care urca printre copaci spre poarta albă a *haciendei*. Aici e !

Vorbea tot timpul cu încîntare, de parcă ar fi fost vorba de o ţară a minunilor.

Uşile mari ale *zaguán*-ului, intrarea, erau deschise şi în umbra portalului şedeau doi soldaţi. Prin spaţiul deschis,

presărat cu paie, din fața porților, înaintau doi peoni, fiecare dintre ei purtînd pe cap o încărcătură mare de banane. Soldații spuseră ceva și peonii se opriră în loc, apoi se întoarseră încet, cu poverile lor galbene-verzui, pentru a se uita la Kate și la Juana și la slujitorul Martin, care se apropiau de porți. Pe urmă se întoarseră din nou și porniră să străbată, desculți, curtea.

Soldații se ridicară în picioare. Martin, apropiindu-se din nou de Kate, o conduse prin poarta boltită a curții adînc brăzdate de făgașele carelor cu boi. Juana venea după Kate, scoțînd mici zgomote umile.

Kate se găsi într-o curte interioară mare, fără copaci, care părea pustie. O curte împrejmuită, pe trei laturi, de zidurile înalte ale șoproanelor și grajdurilor. Cea de-a patra latură, din față, era constituită de casa cu ferestrele puternic zăbrelite și fațada răspunzînd spre interior, lipsită însă de ușă. În locul ușii se afla un alt *zaguán* sau gang, cu porți închise, care pătrundea direct în casă.

Martin înaintă și bătu în porțile închise. Kate rămase puțin în urmă și își plimbă privirile peste întreaga curte. Într-un șopron din colț, patru bărbați goi pînă la brîu legau mănunchiuri de banane. Un alt om, retras la umbră, tăia bușteni cu un fierăstrău, iar doi bărbați, în plin soare, descărcau povara de țigle de pe spinarea unui măgăruș. În alt colț se afla un car cu doi boi negri pătați cu alb, stînd în așteptare, cu capetele plecate.

Porțile mari se deschiseră și Kate pătrunse în cel de-al doilea *zaguán*, care era o intrare spațioasă, avînd într-o parte scări. Kate zăbovi, privind prin porțile de fier larg deschise din fața ei la o grădină mărginită de uriași arbori mango, și spre lacul cu golfulețul lui artificial în care erau acostate două bărci. Lacul părea să emane o lumină orbitoare, filtrată printre trunchiurile negre ale arborilor mango.

O servitoare închise porțile mari ale curții în urma musafirilor, și Kate se îndreptă spre scări.

— Pe aici, Señorita.

Se auzi un clopot sunînd la etaj. Kate urcă treptele. Şi iat-o în capul scării pe Doña Carlota, într-o rochie de muselină albă, cu pantofi şi ciorapi albi ; prin contrast, faţa ii arăta curios de galbenă şi de fanată. Părul castaniu, moale, era pieptănat peste urechi. Îşi întinse braţele arămii cu o ciudată efuziune :

— Deci aţi venit ! Şi aţi mers pe jos, aţi făcut tot drumul pe jos ? Doamne, atita drum prin soare şi prin praf ! Veniţi, veniţi să vă odihniţi un pic!

Luă mîna lui Kate şi o conduse pe terasa din capul scărilor.

— E frumos aici ! exclamă Kate.

Se opri pe terasă şi privi, dincolo de arborii mango, spre lac. Pe apa alburie, ireală, o canoa îndepărtată plutea purtată de vînt. În fundal se înălţau munţii albăstrii, canelaţi ; se deslușea, la distanţă, pata albă a unui sat, părînd, în lumina dimineţii, să aparţină altei lumi, altei vieţi, altui timp.

— Ce sat e acolo ? întrebă Kate.

— Acela ? Acela de acolo ? E San Ildefonso, răspunse Doña Carlota cu nervozitatea ei fremătîndă.

— Dar e foarte frumos aici ! repetă Kate.

— *Hermoso — si ! Si, bonito !* [1], răspunse cealaltă femeie cu glasul ei tremurat şi vorbind numai spaniola.

Casa, din cărămidă roşiatică şi gălbuie, avea două aripi scurte îndreptate spre lac. Terasa, pe zidul căreia se cătărau plante verzi, agăţătoare, înconjura casa pe cele trei laturi, iar acoperişul era susţinut de nişte coloane mari, pătrate, înfipte în pămînt. La parter, coloanele alcătuiau un soi de pergolă, desfăşurată şi ea pe trei laturi, iar în micuţa curte de piatră pe care o mărgineau se găsea un bazin cu apă. În spate, se întindea grădina cam neglijată, scăldată în soarele puternic şi în umbra arborilor mango.

[1] Frumos, da ! Da... drăguţ ! (sp.)

— Veniți, aveți nevoie de puțină odihnă.

— Aș vrea numai să-mi schimb pantofii, spuse Kate.

Fu condusă într-un dormitor înalt, simplu, cam golaș, pardosit cu dale de cărămidă roșie. Acolo încălță pantofii și ciorapii de schimb pe care-i adusese Juana, și se odihni puțin.

Cît stătu întinsă, auzi bufniturile înăbușite ale unui tam-tam ; în afara acestora și a unui cocoș care cînta, nici un alt zgomot nu știrbea liniștea dimineții mexicane, atît de radioasă și totuși ciudat de goală. Și toba, bubuind surd, cu o neagră stăruință, îi dădea o stare de neliniște. Părea un sunet venit de dincolo de orizont.

Kate se ridică și intră în salonul lung, înalt, unde o găsi pe Doña Carlota discutînd cu un om îmbrăcat în negru. Salonul, cu cele trei uși-ferestre ce dădeau pe terasă, cu pardoseala din cărămizi roșii, pătrate și uzate, pereții înalți de un verzui decolorat, tavanul spălăcit, traversat de numeroase grinzi de lemn, și cu sărăcia-i de mobilă, părea să facă parte mai curînd din exterior, ca un fel de frunzar construit pentru umbră. Îți crea acea impresie specifică locuințelor din climatele calde, anume că sînt alcătuite doar din trei pereți între care zăbovești un moment, pentru ca după aceea să mergi mai departe.

Cînd intră Kate în încăpere, omul în negru se ridică și dădu mîna cu Doña Carlota, înclinîndu-se adînc, cu deferență. Apoi, înclinîndu-se la fel de respectuos în direcția lui Kate, se îndreptă spre ușă și se făcu nevăzut.

— Veniți, o pofti Doña Carlota pe Kate. Sînteți sigură că nu mai simțiți nevoia de odihnă ?

Trase spre ea unul din fotoliile balansoar de răchită, care pînă atunci se legănase în mijlocul camerei, *en route* spre nicăieri.

— E perfect ! exclamă Kate. Ce liniștit pare totul aici ! Cu excepția tobei. Sau poate că tocmai toba face ca totul să pară atît de liniștit. Deși am avut întotdeauna impresia că lacul degajă o liniște a lui, specială.

— Ah, toba ! strigă Doña Carlota, înălțînd o mînă cu un gest de exasperare nervoasă, extenuată. Eu nu pot s-o suport. Nu, nu pot, nu pot îndura să o aud !

Și se legănă în balansoar, cuprinsă de o agitație subită.

— Te lovește parcă sub centură, spuse Kate. De fapt, ce e ?

— Ah, nu mă întrebați ! E soțul meu.

Făcu un gest de disperare și se legănă cu furie, aproape pînă la inconștiență.

— Don Ramón bate toba ?

— El, să bată ? Doña Carlota tresări. Nu ! Ah, nu ! Nu bate el personal. A adus doi indieni din nord care bat.

— Zău ? întrebă Kate pe un ton neutru.

Doña Carlota se legăna în balansoar cu un fel de semi-inconștiență. Pe urmă păru să se readune.

— Trebuie *să vorbesc* cuiva, trebuie ! spuse, îndreptîndu-și brusc spinarea ; fața îi era gălbuie și ridată, părul castaniu, moale, i se blegise peste urechi, ochii căprui licăreau cu o curioasă disperare. Pot să vă vorbesc dumneavoastră ?

— Vă rog, răspunse Kate, oarecum stînjenită.

— Știți ce face Ramón ? întrebă ea aruncîndu-i lui Kate o privire furișă, aproape bănuitoare.

— Vrea să readucă domnia vechilor zei ? întrebă Kate, vag.

— Ah ! strigă Doña Carlota, cu aceeași disperată, ușoară fluturare a mîinii. Ca și cum ar fi *posibil !* Ca și cum așa ceva ar fi posibil ! Vechii zei ! Imaginați-vă, Señora ! Vechii zei ! Dar ce sînt aceștia ? Nimic decît niște iluzii moarte. Și încă niște iluzii hîde, respingătoare. Ah ! Eu l-am considerat întotdeauna pe soțul meu un om atît de inteligent, atît de superior mie ! Și e cumplit cînd ești nevoit să-ți revizuiești părerea. Doamne, ce *nonsens !* Cum de îndrăznește ? Cum îndrăznește să trateze cu seriozitate un asemenea nonsens ? Cum de îndrăznește ?

— El crede în lucrul ăsta ?

— El ? Dar, Señora... Doña Carlota își forță un jalnic, amar zîmbet de dispreț. Cum ar putea ? Ca și cum ar fi un lucru posibil ! La urma urmei, Ramón e un om cultivat. Cum ar putea crede într-un asemenea nonsens ?

— Atunci de ce o face ?

— De ce ? De ce ? În vocea Doñei Carlota răsuna o notă de negrăită epuizare. Cred că și-a pierdut mințile, așa cum se întîmplă cu mexicanii. A înnebunit, ca Francisco Villa.

Kate se gîndi mirată la faimosul Pancho Villa, cel cu fața pungită, simțindu-se incapabilă să vadă vreo legătură între acesta și Don Ramón.

— Toți mexicanii, de îndată ce încearcă să se depășească pe ei înșiși, își pierd mințile. Îi covîrșește propria lor trufie. Și atunci nu mai înțeleg nimic, nimic altceva decît propria lor voință demențială, voința de a deveni foarte, foarte importanți. Nu-i vorba decît de o vanitate masculină. Nu credeți, Señora, că vanitatea este începutul și sfîrșitul bărbaților ? Nu credeți că Hristos a venit pe lume tocmai ca să zădărnicească această primejdie, tocmai ca să-i învețe pe oameni cuviincioasa umilință ? Ca să-i învețe ce înseamnă păcatul trufiei ? De asta bărbații îl urăsc pe Hristos și îi nesocotesc învățămintele. Nu cunosc altceva pe lume decît propria lor vanitate.

Kate gîndise adeseori în același fel. Ajunsese la concluzia finală că bărbații întruchipau deșertăciunea deșertăciunilor, nimic decît deșertăciune. Trebuia, neapărat, să-i măgulești, să-i faci să se simtă mari. Nimic altceva.

— Și acum, soțul meu vrea să treacă la cealaltă extremă a lui Hristos. Vrea să-și exalte mîndria și vanitatea și să ajungă mai presus de Dumnezeu. Ah, e cumplit, e cumplit ! O nebunie copilărească. Dar ce altceva e bărbatul dacă nu un copil care are nevoie de o guvernantă și de o mamă ? Ah, Señora, nu mai pot îndura !

Doña Carlota își acoperi fața cu mîna, părînd să fie în pragul unui leșin.

— Dar Don Ramón are și ceva măreț în el, spuse Kate, încercînd să pară convingătoare, deși în acele momente simțea că îl urăște.

— Măreț ! Da, are talente. Are mari talente ! Dar ce înseamnă talentele pentru un om care nu face decît să le pervertească ?

— Spuneți-mi, în realitate ce credeți că urmărește ?

— Puterea ! Doar puterea ! O putere prostească, ticăloasă. Ca și cum în țara asta n-ar fi existat destulă dezlănțuire de putere. Dar el... el... el vrea să fie deasupra tuturor. El... el... vrea să fie venerat. Să fie venerat. Venerat ! Vrea să fie un Dumnezeu. El, pe care l-am strîns în brațele mele. E un copil, așa cum sînt toți bărbații... niște copii. Și acum... vrea să fie venerat.

Izbucni într-un rîs strident, isteric ; își îngropă fața în mîini și continuă să rîdă strident, rîsul fiindu-i întrerupt de sughițuri seci, sinistre.

Kate rămase îngrozită, așteptînd ca Doña Carlota să-și revină. Istericalele însă nu o impresionau și încercă să-și exercite voința fermă, de femeie, pentru a le opri.

— În fond, spuse ea cînd Doña Carlota se mai potoli, continuînd să-și țină însă fața în palme, nu e vina dumneavoastră. Noi nu putem fi răspunzătoare nici măcar de soții noștri. *Știu* acest lucru, întrucît soțul meu a murit, și eu n-am putut să-l împiedic. Și atunci... atunci am învățat că oricît am iubi o altă persoană, nu putem face nimic ; cînd e vorba de chestiuni vitale, sîntem cu totul neajutorate. Cînd vor să moară, trebuie să-i lăsăm în voia lor ; sau cînd vor să facă lucruri nebunești, lucruri care unei femei îi par atît de nebunești !

Doña Carlota o privi lung pe Kate.

— L-ați iubit foarte mult pe soțul dumneavoastră, și a murit ? întrebă ea cu o voce moale.

— L-am iubit. Şi niciodată, niciodată n-am să iubesc un alt bărbat. N-aş putea. Am pierdut capacitatea de a mai iubi.

— Şi de ce a murit ?

— Ah, pînă şi asta s-a întîmplat din vina lui. Şi-a zdrobit sufletul şi spiritul în chestiunile politice ale Irlandei. Ştiam că ceea ce făcea nu era un lucru bun. Ce importanţă are Irlanda, ce importanţă are naţionalismul şi toate aiurelile astea ! Sînt atît de stupide şi de *vieux jeu* [1]. Ah ! Cît de bine ar fi fost dacă Joachim s-ar fi mulţumit să-şi trăiască viaţa liniştit, alături de mine. Ar fi fost atît de plăcut, atît de frumos ! Am încercat şi am tot încercat să-l conving. Dar degeaba. *Voia* să se omoare cu afurisitele alea de probleme irlandeze, şi zadarnic am încercat să-l împiedic.

Doña Carlota o privi lung pe Kate.

— O femeie trebuie să încerce să-şi împiedice bărbatul cînd acesta o apucă pe un drum greşit, spuse ea. Aşa cum încerc eu să-l împiedic pe Ramón. Şi el va fi omorît, toţi sînt omoriţi, aşa cum a fost şi Francisco Villa. Şi cînd sînt morţi, la ce mai foloseşte totul ?

— Numai cînd sînt morţi îţi dai seama că nu a folosit la nimic.

— Aşa e ! O, Señora, dacă gîndiţi că m-aţi putea ajuta în problema lui Ramón, ajutaţi-mă, faceţi-o ! Căci treaba asta va duce sau la moartea mea sau la a lui. Şi eu sînt cea care va muri, deşi el greşeşte. Doar dacă n-or să-l omoare mai înainte.

— Spuneţi-mi ce vrea să facă. Ce *gîndeşte* că vrea să facă ? Aşa cum gîndea soţul meu că vrea să realizeze o Irlandă liberă şi un popor irlandez măreţ. Dar eu am ştiut tot timpul că irlandezii nu mai sînt un popor măreţ şi că nu-i va putea elibera. Irlandezii nu sînt buni decît

[1] Demodate (fr.).

să distrugă — distrugeri lipsite de noimă. De parcă ceva din ei îi împinge la distrugere.

— Știu ! Știu ! Asta se întîmplă și cu Ramón. Vrea să-i distrugă pînă și pe Isus și pe Sfînta Fecioară. Imaginați-vă ! Să-i distrugă pe Isus și pe Sfînta Fecioară, ultimul lucru care le-a mai rămas oamenilor ăstora.

— Dar el ce pretinde că vrea să facă ?

— Spune că vrea să stabilească o nouă legătură între popor și tradiție. Spune că omul și-a pierdut legătura cu rădăcinile. Și că nu o va putea redobîndi decît dacă un nou gen de mîntuitor i-o va putea dărui. Și fiecare legătură nouă e diferită de cea veche. Acum, zice Ramón, oamenii l-au pierdut pe Dumnezeu. Isus nu-i mai poate conduce spre el. Deci e nevoie de un nou salvator, cu o nouă viziune. Dar, vai, Señora, pentru mine toate acestea sînt false. Dumnezeu înseamnă iubire, și dacă Ramón s-ar supune iubirii, ar ști că l-a găsit pe Dumnezeu. Dar el e pervers. Ah, dacă am putea fi împreună, iubindu-ne, bucurîndu-ne de frumusețea lumii și *așteptînd în iubire !* Ah, Señora, *de ce, de ce* nu poate înțelege asemenea lucru ? De ce nu-l poate înțelege ? În loc să se lanseze în toate astea...

Ochii Doñei Carlota se umplură de lacrimi care i se revărsară pe obraji. Și lui Kate îi dădură lacrimile, și începu să-și tamponeze fața.

— N-are nici un rost, spuse ea cu un sughiț de plîns. Știu că n-are nici un rost : orice am face. Nu *vor* să fie fericiți și liniștiți. Ei vor fie lupta, fie aceste oribile legături false. Tot ce facem e zadarnic. De asta e totul atît de amar, atît de amar !

Cele două femei ședeau în balansoarele lor cu brațe de lemn arcuite și plîngeau. Și în timp ce sughițau de plîns, auziră un pas pe terasă, lipăitul ușor al sandalelor țărănești.

Era Don Ramón, atras inconștient de tulburarea femeilor.

Doña Carlota își șterse în grabă ochii și nasul. Kate își suflă nasul cu un zgomot de trompetă, iar Don Ramón apăru în prag.

Era îmbrăcat în alb sclipitor, într-un costum de peon: bluză albă și pantaloni largi, albi. Dar costumul era dintr-un in ușor scrobit, strălucitor, aproape nenatural de alb. În față îi atîrnau de sub bluză capetele unui brîu îngust de lînă, alb cu dungi albastre și negre și franjuri roșii. Picioarele goale îi erau încălțate în *huaraches* din curele de piele albastră și neagră și cu tălpi groase, vopsite în roșu. Pantalonii filfiitori erau legați pe glezne cu șireturi albastre, roșii și negre.

Kate îl privi așa cum stătea în soare, într-un alb atît de orbitor, încît părul negru și fața lui oacheșă apăreau ca niște găuri în atmosferă. Făcu cîțiva pași și capetele brîului i se legănară pe coapse, iar sandalele lipăiră.

— Mă bucur să te văd, îi spuse lui Kate, strîngîndu-i mîna. Cum ai venit ?

Se trînti într-un scaun și rămase nemișcat. Cele două femei își înclinară capetele, ascunzîndu-și fețele. Prezența bărbatului părea să fi dat o notă deplasată emoției lor. Ramón le ignoră toate semnele de neliniște, trecînd peste acestea cu voința lui de oțel. Prezența lui degaja o anumită forță. Femeile se mai înseninară puțin.

— Nu știați că soțul meu a devenit un om din popor... un adevărat peon... — un Señor Peon, asemenea contelui Tolstoi care a devenit un Señor Mujic, spuse Doña Carlota cu o încercare de ironie.

— Oricum, îi stă bine, comentă Kate.

— Ei ! făcu Don Ramón. Să dăm diavolului ce-i al diavolului.

Dar în toată ținuta lui era ceva ferm, de neînfrînt. S-ar fi zis că numai eul lui de suprafață vorbea și rîdea cu femeile. În adîncuri, puternic și inscrutabil, nu avea nici un fel de legătură cu ele.

La fel se comportă și în timpul prînzului. Conversația era superficială, spartă de intervale de tăcere. Părea evident că Ramón gîndea într-o lume a lui, în deplină muțenie. Și greutatea tăcută a voinței *sale*, care acționa din altă sferă, le făcea pe femei să se simtă eclipsate.

— Ramón, Señora gîndește ca și mine, spuse Doña Carlota. Nu poate suporta zgomotul tobei aceleia. E necesar să bată și în după masa asta ?

Urmă un moment de pauză și, în cele din urmă, Ramón răspunse :

— Numai pînă după ora patru.

— E *neapărat* să suportăm zgomotul ăsta și azi ? stărui Carlota.

— De ce nu și azi ca în toate celelalte zile ? întrebă el.

Dar fruntea i se întunecase și era clar că voia să se sustragă prezenței celor două femei.

— Pentru că Señora e la noi ; și sînt și eu aici ; și nici uneia dintre noi nu ne place. Mîine. Señora nu va mai fi aici, iar eu mă întorc în Mexico City. Așa încît de ce să nu ne cruți astăzi ? Fără îndoială că poți avea atîta considerație față de noi două.

Ramón se uită întîi la soția lui, apoi la Kate. În ochi îi scăpăra mînia. Și Kate aproape că simți cum în pieptul lui robust inima i se dilata răvășită de mînie. Ambele femei amuțiră. Dar le făcea plăcere că aveau puterea de a-l înfuria.

— De ce nu o iei pe doamna Leslie cu barca pe lac ? spuse el, încercînd să se controleze.

Dar pe sub sprîncenele întunecate clocotea o furie indignată.

— S-ar putea să nu avem chef de așa ceva.

După care Ramón făcu ceva ce Kate nu mai văzuse niciodată pînă atunci. Pur și simplu, așa cum stăteau toți trei la masă, își retrase conștiința din prezența lor, lăsîndu-le pe cele două femei așezate în fața unei porți zăvorîte, fără să mai intervină cu nimic. Kate se simți șocată

și părăsită, apoi invadată de o furie lentă care-i aprinse obrajii sidefii.

— O, spuse ea, eu pot pleca acasă mai devreme.

— Nu ! Nu ! protestă Doña Carlota, cu un vaiet spaniol. Nu mă părăsiți ! Rămîneți cu mine pînă diseară și ajutați-mă să-l amuz pe Don Cipriano. Vine la cină.

Capitolul XI

STĂPÎNII ZILEI ȘI AI NOPȚII

După ce se termină masa de prînz, Ramón se retrase în camera lui, ca să doarmă o oră. Era o după-amiază liniștită, fierbinte. În partea de vest a lacului se adunaseră nori drepți, superbi, ca niște mesageri. Ramón intră în camera sa, închise ușa-fereastră și trase jaluzelele pînă se făcu întuneric, cu excepția firelor de lumină galbenă care se cerneau ca o substanță printre crăpături.

Își scoase hainele și, în întuneric, își înălță pumnii încleștați deasupra capului, într-o tensiune verticală, ca de rugă încordată. Ochii îi erau plini de întuneric și, treptat, întunericul îi cuprinse și creierul, pînă cînd orice urmă de rațiune i se spulberă din minte. Doar o voință fierbinte se ridica în el vibrînd, încolțind din șira spinării, într-o imensă tensiune. Arcul invizibil al trupului se încordase în întuneric cu o putere inumană, vertical, pînă cînd, săgețile sufletului orb se lansară spre țintă.

Apoi, dintr-odată, brațele încleștate, tremurînde, i se destinseră, trupul i se relaxă. Omul se reîncărcase de forță. Frînsese cătușele lumești și se simțea liber în cealaltă lume, a lui.

Incet, cu gingăşie, impunîndu-şi să nu gîndească, să nu-şi amintească, să nu tulbure şerpii veninoşi ai conştiinţei mentale, luă o pătură fină, subţire, şi-o înfăşură în jurul trunchiului gol, şi se culcă pe un teanc de rogojini aflat pe jos. Adormi într-o clipă.

Dormi un ceas, cufundat în deplină uitare. Apoi, brusc, îşi deschise larg ochii. Văzu întunericul catifelat şi firele de lumină care se subţiaseră. Soarele îşi schimbase locul. Ascultînd, i se păru că nu există nici un sunet pe lume; nu exista nici o lume.

Pe urmă începu să audă. Auzi uruitul slab al unui car cu boi ; şi foşnetul frunzelor în vînt ; şi un ciocănit uşor, ritmic, şi chemarea unei păsări.

Se ridică şi se îmbrăcă cu mişcări grăbite, în întuneric, după care deschise larg uşile dinspre terasă. Era miezul după-amiezei ; sufla un vînt cald şi norii de bronz întunecat se stivuiseră spre apus, ascunzînd soarele. Dar ploaia încă nu avea să se pornească. Luă o pălărie mare de pai şi şi-o potrivi pe cap. Pălăria avea în faţă un cerc de pene negre, albe şi albastre, ca un ochi, sau ca un soare. Auzi zvon de glasuri femeieşti. Ah, femeia aceea bizară! Uitase de ea. Şi Carlota ! Carlota se afla aici ! Se gîndi un moment la ea şi la ciudata ei împotrivire. Pe urmă, înainte de a simţi că îl cuprinde furia, îşi umflă pieptul într-o nouă încordare neagră, inconştientă, ochii i se întunecară şi senzaţia că ar întîmpina vreo împotrivire îl părăsi.

Cu paşi iuţi, în derivă, străbătu terasa, îndreptîndu-se spre treptele de piatră care duceau la intrarea interioară. Ieşi în curte şi văzu sub un şopron doi oameni încărcînd legături de banane în spinarea măgarilor. Soldaţii moţăiau în *zaguán*. Prin porţile deschise văzu un car cu boi retrăgîndu-se pe aleea de sub copaci. Din curte răzbea un zgomot răsunător de metal bătut pe nicovală. Venea dinspre colţul unde se afla o fierărie în care lucrau un bărbat şi un băieţandru. Sub alt şopron, un timplar dădea la rindea nişte scînduri.

Don Ramón rămase o clipă locului, privind în jur. Asta era lumea lui. Și spiritul său se răspîndea deasupra acestei lumi ca o umbră răcoroasă, înviorătoare, iar tăcerea forței sale îi dăruia seninătatea.

Lucrătorii deveniră pe dată conștienți de prezența lui. Una după alta, fețele smede, înfierbîntate se înălțară, apoi se lăsară din nou în jos. Prezența lui era miraculoasă pentru acești bărbați, care se temeau să se apropie de el, chiar să-l privească. Însă acum că-l văzuseră, munceau mai vioi, de parcă le-ar fi insuflat o viață nouă.

Intră în fierărie, unde băiatul umfla foalele învechite, iar fierarul ciocănea într-o bucată de metal, cu lovituri scurte, ușoare. Omul continuă să lucreze fără să-și ridice capul, cînd se apropie patronul.

— Asta-i pasărea ? întrebă Ramón privind piesa de metal care se răcise pe nicovală.

— Da, *Patrón !* Pasărea. E bună ?

Și fierarul îl privi de astă dată cu ochi negri, strălucitori, în așteptare.

Apoi înălță cu cleștele bucata de metal neagră, turtită, avînd forma unei limbi, iar Ramón o privi îndelung.

— Aripile i le pun pe urmă, spuse fierarul.

Ramón trasă cu mina lui brună, sensibilă, un contur imaginar, în afara marginilor piesei de fier. Făcu de trei ori același gest. Și mișcarea păru să-l fascineze pe fierar.

— Ceva mai suplă... așa ! spuse Ramón.

— Da, *Patrón !* Da, da ! Înțeleg, replică omul cu însuflețire.

— Și restul ?

— Priviți-l !

Omul îi arătă două cercuri de oțel, unul mai mic și unul mai mare, și niște bucăți plate, triunghiulare.

— Așază-le pe jos !

Fierarul așeză pe jos cercurile, unul în interiorul celuilalt. Pe urmă, cu gesturi repezi, sensibile, potrivi bucățile triunghiulare cu baza spre cercul exterior și vîrfurile

pe cel interior. Erau şapte triunghiuri, care alcătuiau în spaţiul dintre cele două cercuri un soare cu şapte raze.

— Pune acum şi pasărea, îi ceru Ramón.

Omul luă cu repeziciune piesa lunguiaţă de oţel : avea forma rudimentară a unei păsări, cu două picioruşe, dar încă fără aripi. O plasă în centrul cercului interior, aşa încît picioarele să atingă partea de jos, iar creasta partea de sus.

— Aşa ! Stă bine, spuse fierarul.

Ramón contemplă marele simbol de fier de pe jos.

Se auzi zgomotul porţilor de la intrarea interioară. Kate şi Carlota ieşiseră în curte.

— Să le strîng ? întrebă fierarul cu grabă.

— Nu are nici o importanţă, răspunse Ramón liniştit.

Kate stătea în pragul fierăriei şi privea la marea cunună de oţel de pe jos.

— Ce-i asta ? întrebă ea cu voioşie.

— Pasărea înăuntrul soarelui.

— Asta vrea să fie o pasăre ?

— Cînd va avea aripi.

— A, da ! Cînd va avea aripi. Şi la ce foloseşte ?

— Foloseşte ca simbol pentru popor.

— E drăguţ.

— Da.

— Ramón, i se adresă Doña Carlota, vrei să-mi dai cheia bărcii ? Martin o să ne plimbe pe lac.

Ramón scoase o cheie din brîu.

— De unde ţi-ai procurat brîul ăsta atît de frumos ? întrebă Kate.

Era vorba de brîul alb vîrstat cu albastru şi negru şi împodobit cu franjuri roşii.

— Ăsta ? întrebă el. Le ţesem aici.

— Şi sandalele le-ai făcut tot aici ?

— Da. Sînt confecţionate de Manuel. Am să-ţi arăt atelierele mai tîrziu.

— O, mi-ar plăcea să le văd... Sandalele sînt frumoase, nu găsiți, Doña Carlota ?

— Da ! Da ! E adevărat. Dar nu știu dacă lucrurile frumoase sînt întotdeauna și înțelepte. Asta nu știu, Señora. Dumneavoastră, dumneavoastră știți ce e înțelept ?

— Eu ? Mie nu-mi prea pasă de înțelepciune.

— A ! Nu vă pasă... Credeți că e înțelept din partea lui Ramón să poarte veșminte țărănești și *huaraches* ?

Pentru prima dată, Doña Carlota se exprima într-o engleză vorbită rar.

— A, da ! strigă Kate. Arată atît de frumos ! Hainele bărbaților sînt hidoase, și Don Ramón arată atît de bine în costumul ăsta !

Cu pălăria mare fixată pe creștet, Don Ramón avea un cert aer de noblețe și autoritate.

— Ah ! strigă Doña Carlota, uitîndu-se la cealaltă femeie cu ochi inteligenți, ușor speriați, și balansînd pe deget cheia bărcii. Mergem să ne plimbăm pe lac ?

Cele două femei se îndepărtară. Ramón, rîzînd în sinea lui, ieși pe poartă și străbătu curtea exterioară, pînă ajunse în fața unei clădiri cu formă de hambar, așezată în vecinătatea copacilor. Intră în hambar și scoase un șuierat ușor. I se răspunse de sus, unde se deschise o trapă. Don Ramón urcă scările, și intră într-un fel de atelier de artist și de tîmplărie. Un tînăr grăsun, cu păr creț, purtînd o bluză de artist și ținînd în mînă un ciocan și o daltă, îl întîmpină, salutîndu-l.

— Cum merge ? întrebă Ramón.

— Mă rog... bine...

Artistul lucra la un cap sculptat în lemn. Mai mare decît mărimea naturală și artificializat. Dar sub conturnurile artificializate se deslușea clar asemănarea cu Don Ramón.

— Pozați-mi o jumătate de oră, îi ceru sculptorul.

Ramón îi poză în tăcere, în timp ce artistul stătea aplecat peste statuie, lucrînd cu o liniștită concentrare. Și

în tot acest timp, Ramón rămase drept, aproape nemişcat, în vasta neclintire a repausului şi a concentrării, fără să se gîndească la nimic, dar degajînd aura neagră a forţei sub vraja căreia lucra sculptorul.

— Ajunge, spuse în cele din urmă, ridicîndu-se.

— Dar înainte de plecaţi, oferiţi-mi modelul de postură.

Ramón îşi dezbrăcă încet bluza, dîndu-şi la iveală torsul nud, încins în talie cu brîul vărgat în albastru şi negru. Cîteva clipe păru să-şi adune puterile. Apoi, deodată, în concentrarea unei intense, trufaşe implorări, îşi înălţă braţul drept deasupra capului şi rămase ca încremenit, în timp ce braţul stîng îi atîrna moale, degetele atingîndu-i coapsa. Pe faţa lui apăru acea expresie fixă, intensă, de trufie şi de implorare în acelaşi timp.

Artistul îl privi cu uimire şi cu o apreciere în care se amesteca şi teama. Bărbatul acela robust şi încordat, cu ochii mari, negri, privind cu intensă mîndrie, dar şi cu implorare, dincolo de orizontul natural, îi insufla artistului spaimă şi încîntare. Îşi înclină capul.

Don Ramón se întoarse spre el.

— Acum e rîndul dumitale.

Artistul era speriat. Păru să tremure. Dar întîlni ochii lui Ramón. Şi, pe dată, liniştea concentrării pogorî asupră-i ca o transă. Brusc, fără să rupă transa, îşi înălţă un braţ, iar faţa-i palidă, rotofeie, căpătă o expresie de seninătate, o transfigurare nobilă, împietrită ; ochii albaştri cenuşii îi erau calmi, trufaşi, privind spre un dincolo, cu o expresie de implorare. Şi cu toate că stătea în bluza lui, cu faţa-i grăsulie şi cu părul creţ, dobîndise liniştea desăvîrşită a noblefei.

— E bine, spuse Ramón, înclinîndu-şi capul.

Artistul îşi schimbă subit expresia. Ramón îi întinse ambele mîini, pe care omul le luă în mîinile lui. După aceea, ridică mîna dreaptă a lui Ramón şi şi-o lipi cu podul palmei de frunte.

— *Adiós !* îi spuse Ramón după ce-şi îmbrăcă din nou bluza.

— *Adiós, Señor.*

Şi cu o privire de mîndră bucurie, se reîntoarse la lucrul lui.

Ramón vizită apoi casa de chirpici, cu gard de trestie, umbrită de un uriaş arbore mango, unde Manuel, soţia şi copiii lui, împreună cu două ajutoare, torceau lînă şi ţeseau. Sub un pilc de bananieri, două fetiţe dăraceau cu sîrg lînă albă şi cafenie ; soţia lui Manuel şi o fetişcană torceau fire fine, subţiri. Pe o frînghie atîrnau sculuri de lînă vopsită, roşie, albastră şi verde. Şi sub şopron, Manuel şi un tînăr ţeseau la două masive războaie manuale.

— Cum merge ? întrebă Don Ramón.

— *Muy bien ! Muy bien !* [1], răspunse Manuel cu acea curioasă expresie de transfigurare în ochii lui negri şi în zîmbet. Merge bine, foarte bine, *Señor !*

Ramón se opri ca să se uite la frumosul *serape* alb întins pe războiul de ţesut. La margini avea un zigzag din lînă neagră şi albastră, alcătuit din mici forme ca de diamant, iar la capete un model complicat din alte diamante negre şi albastre. Manuel tocmai începuse să lucreze centrul, numit *boca*, adică gură ; şi urmărea cu grijă modelul care era prins cu ţinte pe muchea războiului. Era un desen simplu : acelaşi simbol pe care-l făurea şi fierarul — un şarpe care-şi ţinea coada în gură, triunghiurile negre de pe spatele lui alcătuind partea exterioară a cercului ; şi în centru, un vultur albastru, drept, cu aripi subţiri, care atingeau pîntecele şarpelui, şi picioare subţiri, prinse în cercul interior format de trupul şarpelui.

Ramón se întoarse în casă, traversînd terasa de sus şi cotind spre aripa unde se găsea camera lui. Aici îşi trînti pe umăr un *serape* împăturit şi ieşi din nou pe terasă. La

[1] Foarte bine (sp.).

capătul aripii care se proiecta spre lac, se găsea o altă terasă, pătrată, cu un acoperiș de țigle și o begonie de culoarea coralului ce atîrna de pe stîlpii masivi. Terasa, sau mai curînd *loggia*, era așternută cu rogojinile băștinașe, împletite din frunze de palmier, așa-numitele *petates ;* într-un colț se afla o tobă și bățul de bătut în ea. La capătul dinspre interior al loggiei era o scară de piatră ce ducea spre o ușă de fier.

Ramón rămase un timp nemișcat, uitîndu-se spre lac. Norii se dizolvaseră, fîșia de apă emana o luminozitate albicioasă. În depărtare, desluși pata dansantă a unei bărci, probabil cea vîslită de Martin care plimba doamnele.

Ramón își scoase pălăria și bluza și rămase neclintit, gol pînă la brîu. Apoi ridică bățul tobei și, după ce așteptă cîteva momente ca sufletul lui să-și recapete pacea, începu să bată chemarea ritmică, rară, pătrunsă totuși de un ciudat impuls în cadența-i lentă, dar puternică, de un-doi. Părea să fi concentrat în bătaia tobei vechea forță barbară.

Un timp stătu singur cu toba sau tam-tamul înălțat prin chingă pînă în dreptul genunchilor ; bătea cu mîna dreaptă, iar fața îi era golită de orice expresie. Dinspre terasa interioară veni alergînd un bărbat cu capul descoperit. Era îmbrăcat în veșminte de pînză, albe ca zăpada, dar cu un *serape* negru împăturit pe umăr, și ținea în mînă o cheie. Îl salută pe Ramón ridicîndu-și mîna și ducînd-o în fața ochilor, apoi coborî scara de piatră și deschise ușa de oțel.

Imediat urcară o serie de bărbați, toți îmbrăcați la fel, în pînză albă și *huaraches*, fiecare dintre ei cu un *serape* împăturit pe umăr. Purtau brîuri albastre, iar sandalele erau albastre cu alb. Veni și sculptorul, și Manuel, îmbrăcați și ei în haine de pînză.

Erau cu totul șapte oameni, în afară de Ramón. Ajunși în capul scării, efectuară salutul, unul după altul. Apoi își scoaseră *serape*-urile cafenii, țesute la margini cu ovaluri

albastre umplute cu alb, le aruncară pe jos, lîngă zid, așezîndu-și pălăriile alături. După aceea își dezbrăcară bluzele și le azvîrliră peste pălării.

Ramón lăsă toba din mîini și se așeză pe propriul lui *serape* cu dungi albastre și negre, împodobit cu franjuri roșii. Toboșarul indian preluă toba. Ceilalți bărbați se așezară în cerc, cu picioarele încrucișate, despuiați pînă la brîu, tăcuți. Cîțiva aveau pielea de o culoare cafenie roșcată, iar doi dintre ei erau albi. Culoarea lui Ramón era brun-gălbuie. Șezură un timp în deplină tăcere; doar pulsația monotonă, hipnotică a tobei comunica aerului vibrații. Apoi toboșarul începu să cînte cu acea bizară voce înceată, interiorizată, ce părea să rămînă circumscrisă în perimetrul **lor**; cînta în anticul falsetto al indienilor:

„Cel adormit — să se deștepte! Cel adormit — să se deștepte! Cel ce pășește pe poteca șarpelui va dobîndi locul rîvnit; pe poteca prafului va ajunge la locul rîvnit și va fi înveșmîntat în pielea șarpelui..."

Unul cîte unul, glasurile oamenilor i se alăturară, pînă cînd se lăsară cu toții cuprinși de ritmul orb, infailibil, al străvechilor lumi barbare. Și cu toții cîntau pe acea voce scăzută, interiorizată, de parcă sunetele ar fi țîșnit din cele mai vechi și întunecate unghere ale sufletului, răspîndindu-se nu în afară, ci înlăuntru, ca și cum sufletul își îngîna sieși un cîntec.

Cîntară un timp, la un straniu unison, ca un stol de păsări ce zboară cu o conștiință unică. Și cînd toba vibră în cea din urmă bătaie, vocile se stinseră cu un clipocit în gîtlej.

Se așternu tăcerea. Apoi oamenii se întoarseră unul spre celălalt, vorbindu-și și rîzînd domol. Ramón stătea cu fața înălțată, privind în depărtări, în trufașa-i implorare. După un timp porni să vorbească pe un glas mîndru, dar interiorizat:

„Nu există Înainte și După, ci numai Acum.

Marele Șarpe își încolăcește și descolăcește plasma inelelor lui, și stelele se nasc, iar lumile pier. Totul se petrece numai prin încordările și destinderile plasmei.

Eu sînt întotdeauna, grăiește somnul său.

Precum omul cufundat în somn adînc nu știe de nimic, dar *este*, tot astfel *este* Șarpele încolăcit al cosmosului care-și trudește plasma.

Precum omul cufundat în somn adînc nu are nici mîine, nici ieri, ci doar *este*, tot astfel limpedele, clarvăzătorul Șarpe al eternului cosmos este Acum, de-a pururi Acum.

Acum, și numai Acum și de-a pururi Acum.

Dar visele se înfiripă și se sting în somnul Șarpelui.

Și lumile se înfiripă precum visele și se sting precum visele.

Și omul e un vis în somnul Șarpelui.

Și numai somnul lipsit de vise răsuflă *Eu Sînt*.

În Acum, cel lipsit de vise, *Eu Sînt*.

Visele se înfiripă așa cum se cuvine să se înfiripe și omul e un vis înfiripat.

Dar plasma cea lipsită de vise a Șarpelui e plasma unui om, a trupului său, a sufletului său și a spiritului, care laolaltă formează un tot.

Și somnul perfect al Șarpelui *Eu sînt* este plasma unui om care-i un întreg.

Atunci cînd plasma trupului și plasma sufletului și plasma spiritului alcătuiesc un întreg în Șarpele *Eu Sînt*.

Eu sînt Acum.

A-fost e un vis, și *va-fi* e tot un vis, ca două picioare grele, separate.

Dar Acum, Eu Sînt.

Copacii dau frunze în somnul lor și florile răsar din vise, în purul *Eu Sînt*.

Păsările uită de tulburarea viselor lor și cîntă cu glas tare în Acum, Eu Sînt ! Eu Sînt !

Căci visele au aripi și picioare, și drumuri de străbătut, trădanii de împlinit.

Dar Șarpele sclipitor al Acum-ului e lipsit și de aripi și de picioare, e neîmpărțit și perfect încolăcit.

Așa cum zace pisica încovrigată în inelul Acum, iar vaca zace arcuită, botul atingîndu-i pîntecele.

Cu picioare de vis o zbugheșle iepurele pe deal. Dar cînd se oprește locului, visul a trecut, a intrat în Acum cel fără de timp, iar ochii lui sînt vastul Eu Sînt.

Numai omul visează, visează și visează, și trece de la vis la vis, asemeni celui ce se zvircolește în pat.

Visează cu ochii și cu gura, visează cu mîinile și picioarele, cu falusul, cu inima, cu pîntecul, cu trupul și sufletul și spiritul, într-o furtună de vise.

Și aleargă de la vis la vis, în speranța visului desăvîrșit.

Dar vă spun vouă, nu există vis desăvîrșit, pentru că fiecare vis are o durere și o nevoie, o nevoie și o durere.

Și nimic nu e desăvîrșit, decît dacă visul moare în somnul Eu Sînt.

Cînd visul ochilor se întunecă, și e încercuit de Acum.

Și visul gurii răsună în ultimul Eu Sînt.

Și visul mîinilor e un somn ca o pasăre ce doarme pe apă și e săltată și purtată fără ca să știe.

Și visul picioarelor și al degetelor atinge miezul lumii, unde Șarpele doarme.

Și visul falusului atinge marele Nu Știu.

Și visul trupului e nemișcarea unei flori în întuneric.

Și visul sufletului se pierde în parfumul lui Acum.

Și visul spiritului tresare și își lasă capul culcat și încă e alături de Luceafărul de Dimineață.

Pentru că fiecare vis se naște din Acum și se consumă în Acum.

În miezul florii care e sclipitorul Șarpe, cel fără de vise.

Și ceea ce se pierde e un vis, și ceea ce sporește e un vis. În veci nu e decît Acum, Acum și Eu Sînt."

Tăcerea se lăsă peste cercul de bărbaţi. De afară se auzea uruitul carului cu boi, iar dinspre lac un uşor plesnet de visle. Dar cei şapte bărbaţi şedeau cu capetele aplecate, într-o semi-transă, ascultîndu-şi sufletele.

Pe urmă toba începu să bată încet, cu de la sine putere parcă. Şi un om porni să cînte, cu voce înăbuşită :

„Luceafărul de Dimineaţă,
Stea între noapte şi zi legănată,
Ca pasărea ce aripile-şi înalţă şi aşteaptă,
Cu cea de întuneric spre stînga îndreptată,
Iar aripa luminii întinsă înspre dreapta,
Luceafărul în zori ni se arată.

Da, sînt veşnic aici,
Printre-ale spaţiului fire,
Aripa zilei ating
Şi pe chip îţi aduc strălucire,
Cealaltă aripă e-n beznă.
Iar eu sînt în eternă neclintire.

Da, sînt mereu aici. Sînt stăpîn
Peste toate. Dar cei ce-n lume au putere
Mă văd doar printre aripi,
Mă văd şi mă pierd din vedere.
Şi totuşi sînt neclintit
În cereştile sfere.

Mulţimile nu-mi văd figura
Zăresc doar aripile în mişcare,
Ceva care se naşte, ceva care dispare.
Schimbîndu-se ca frigul şi căldura.

Dar cel care știe să privească
Prin zorii de zi și sfîrșitul de noapte
Stăpîn va fi peste calea de fapte
Nevăzute pentru privirea lumească.

Drumul dintre tenebre și piscuri luminoase,
Cărarea ca un șarpe, în curbe sinuoase
E doar substanța umbrei din zilele frumoase.

Sînt aici, nemișcat. Pe veci încremenit
Între două aripi de zbor nesfîrșit,
Spre-adîncuri de pace, de senin infinit.

Profund, în văi de albastru cerește,
Departe de-orice luptă zbuciumată,
Mă veți găsi pe mine, cel care nici nu cresc
Și nici nu pier, nu voi pieri vreodată.

Sînt dincolo de tot ce se zvîrcolește
Sînt dincolo de luptă și iubire.
Sînt ca o stea, o apă ce nu se vălurește
Și-i spală pe cei vrednici, iviți din omenire."

— Ascultați ! se înalță glasul lui Ramón în tăcere. Noi vom fi conducători printre oameni. Dar conducători ai oamenilor și stăpîni ai oamenilor nu vom fi. Ascultați ! Noi sîntem stăpînii nopții. Stăpînii zilei și ai nopții. Fii ai Luceafărului de Dimineață. Fii ai Luceafărului de Seară. Oameni ai Luceafărului de Dimineață și de Seară.

Noi nu sîntem stăpîni ai oamenilor : cum ar putea oamenii să ne facă stăpîni ? Nu sîntem nici conducători ai oamenilor, pentru că oamenii nu ne merită.

Nu există a da şi a lua. Cînd degetele care dau ating degetele ce iau, Luceafărul de Dimineaţă scapără pe dată, la contact. Nu există nici dat şi nici luat, nici mînă care întinde, nici mînă ce primeşte, ci numai steaua dintre ele, iar mîna albă şi mîna neagră dintr-o parte şi din cealaltă sînt invizibile. Floarea de iasomie absoarbe în cupa ei datul şi luatul, iar parfumul îmbinării se înalţă pătrunzător în aer.

Nu vă gîndiţi niciodată să daţi şi să primiţi, lăsaţi doar iasomia să înflorească.

Nu lăsaţi să se irosească nimic de la voi prin risipă, nu lăsaţi să vi se răpească nimic.

Şi la rîndu-vă nu luaţi nimic de la alţii. Nici măcar mireasma trandafirului, nici zeama rodiei, nici dogoarea focului.

Ci spuneţi trandafirului : Iată ! Te desprind din tufiş şi răsuflarea ta e în nările mele, iar răsuflarea mea e caldă în adîncurile tale. Fie să rămînă acest legămînt între noi !

Şi fiţi grijulii cînd desfaceţi rodia : căci ţineţi în mîinile voastre un apus de soare. Spuneţi-i : eu vin la tine, vino şi tu la mine. Luceafărul de Seară fie între noi !

Şi cînd pîlpîie focul, iar vîntul e rece şi vă întindeţi mîinile spre flacără, ascultaţi-i graiul : „Ah ! Tu eşti ? Vii către mine ? Iată, mă pregăteam pentru cea mai lungă călătorie, pe cărarea şarpelui. Dar din moment ce-ai venit la mine, vin şi eu la tine. Şi dacă tu cazi în mîinile mele, cad şi eu în mîinile tale, iar florile de iasomie pe lemnul aprins fie între noi."

Nu prădaţi nimic de la alţii şi nu lăsaţi să se prade nimic de la voi.

Căci prădătorul şi prădatul frîng deopotrivă rădăcinile florii de iasomie şi scuipă peste Luceafărul de Seară.

Nu luați nimic pentru a spune : *Am* ! Căci nu puteți poseda nimic, nici măcar pacea.

Nimic nu poate fi posedat, nici aurul, nici pămîntul, nici iubirea, nici viața, nici liniștea, nici măcar durerea sau moartea, și nici salvarea.

Nu spuneți despre nimic : „E al meu".

Spuneți doar : „ E cu mine".

Căci aurul care e cu tine zăbovește ca luna ce se retrage în zori de pe cer, privind peste spațiu în direcția ta și spunîndu-ți : „Iată ! Sîntem îndatorați unul celuilalt. Iată ! Pentru acest scurt răstimp, tu și cu mine ne sîntem datori."

Și glia ta îți spune : „Ah, fătul meu dintr-un tată îndepărtat ! Vino și înalță-mă — înalță-mă un pic pentru ca macii și grîul să poată înflori în vîntul ușor ce se stîrnește între pieptul meu și al tău. Apoi cufundă-te cu mine și vom alcătui o singură movilă !"

Și ascultați la glasul iubirii grăind : „Iubitule, sînt secerată de spada ta precum e cosită iarba, și asupră-mi au pogorît întunericul și tremurul Luceafărului de Seară. Pentru mine tu ești întunecime și nicăieri. O, tu, cînd răsari și mergi pe calea ta, vorbește-mi, spune-mi doar atît : Steaua s-a înălțat între noi."

Și spuneți vieții voastre : „Sînt al tău ? Ești a mea ? Sînt eu arcul albastru al zilei în jurul nopții tale nearcuite ? Sînt ochii mei amurgul nici unuia dintre noi, acolo unde atîrnă suspendată steaua ? E buza mea de sus apusul și buza mea de jos revărsarea zorilor, și tremură steaua înăuntrul gurii mele ?"

Și spuneți păcii voastre : „Ah ! înalță-te, stea nemuritoare ! Apele zorilor trec peste tine și mă poartă pe valurile lor !"

Și spuneți durerii : „Secure, mă dobori ! Dar o scînteie a zburat de la marginea rănii mele ! Taie, cît îmi îngropfața în mîini, părinte al Stelei !"

Şi spuneţi puterii voastre : „Iată, noaptea spumegă peste picioarele şi coapsele mele, ziua spumegă din ochii mei şi din gura mea, scurgîndu-se în marea din pieptul meu. Iată că se întîlnesc ! Pîntecele meu e un fluviu de vigoare ce curge peste stavila de oase din spatele meu şi o stea atîrnă peste fluviu, la marginea unor zori frămîntaţi."

Şi spuneţi morţii voastre : „Fie aşa ! Eu şi sufletul meu venim la tine, Luceafăr de Seară ! Carne, tu te duci în noapte. Spirit, drum bun, e sărbătoarea ta. Acum părăseşte-mă ! În suprema mea goliciune, mă îndrept spre suprema goliciune a Stelei."

Capitolul XII

PRIMELE APE

Bărbaţii se ridicaseră, îşi îmbrăcaseră bluzele, îşi puseseră pălăriile şi, o clipă, îşi acoperiseră ochii cu mîna, în semn de salut în faţa lui Ramón, după care coboriseră scara de piatră. Şi uşa de fier zornăise în urma lor, iar îngrijitorul se întorsese cu cheia, o aşezase pe tobă şi se retrăsese fără zgomot.

Ramón continua să şadă însă pe *serape*, cu umerii goi rezemaţi de zid şi cu ochii închişi. Era ostenit şi se afla în acea stare de extremă detaşare în care e greu să revii îndărăt pe pămînt. Cu urechea exterioară putea desluşi zgomotele *haciendei*, chiar şi clinchetul linguriţelor de ceai, glasurile femeilor şi, ceva mai tîrziu, sforăitul înfundat, anevoios, al unei maşini care urca drumul deni-

velat și care apoi, ridicînd un triumfal nor de praf, intră în curte.

Îi venea greu să se reîntoarcă la lucrurile astea. Zgomotele erau percepute de urechea lui exterioară, dar înăuntrul urechilor, ca într-o scoică, răsuna mugetul slab, vast și inaudibil al cosmosului. Îi venea greu să suporte contactul cu banalitățile cotidiene, cînd trupul și sufletul lui erau dăruite cosmosului.

Ar fi dorit să mai fie lăsat un timp în vălurile izolării. Dar nu-l lăsau — mai cu seamă Carlota. Îl voia prezent pentru ea : într-un contact familial.

Îl striga de zor :

— Ramón ! Ramón ! Ai terminat ? A venit Cipriano.

În vocea ei era un amestec de teamă și de temeritate ce nu ținea cont de teamă.

Ramón își împinse părul pe spate, se ridică și ieși repede așa cum era, cu torsul gol. Refuza să se învesmînteze în cotidiana familiaritate, din moment ce sufletul îi era atît de nefamiliar.

Luau ceaiul pe terasă, și Cipriano, în uniformă, stătea cu doamnele. Se ridică în grabă și se îndreptă, cu brațele întinse, spre capătul terasei ; ochii negri îi străluceau cu o intensitate vecină cu suferința cînd își lăsară privirile pe fața celuilalt bărbat. Și Ramón se uită la el cu ochi mari, care-l vedeau, dar care nu-și schimbară expresia.

Cei doi bărbați se îmbrățișară, unindu-și pieptările și, o clipă, Cipriano își lăsă mîinile negricioase pe umerii goi ai omului mai voinic, rămînînd nemișcat, lipit de pieptul lui. Apoi, încet, făcu un pas îndărăt și l privi pe Ramón fără să scoată o vorbă.

La rîndul său, Ramón își puse, absent, mîna pe umărul lui Cipriano, privindu-l cu un zîmbet vag.

— *Qué tal*, îl întrebă din vîrful buzelor. Cum îți merge ?

— *Bien ! Muy bien*, răspunse Cipriano, continuînd să privească la fața lui cu ochi negri scormonitori, mirați ca

de copil, de parcă ar fi vrut să afle de pe chipul lui Ramón lucruri noi pentru el.

Ramón privi în ochii negri, indieni, cu un zîmbet blînd de recunoaștere, iar Cipriano își lăsă capul în jos, ca și cum ar fi vrut să-și ascundă fața ; părul negru, pe care-l purta destul de lung, dar bine periat spre spate, îi căzu peste frunte.

Femeile urmăreau scena în deplină tăcere. Apoi, cînd cei doi bărbați se îndreptară agale spre masa de ceai Carlota începu să umple ceștile. Dar mîna îi tremura atît de puternic, încît ceainicul zăngănea ciocnindu-se de cești și trebui să-l lase jos și să-și încleștеze palmele în poala rochiei de muselină albă.

— V-ați plimbat cu barca pe lac ? întrebă Ramón absent, încercînd să-și revină.

— A fost încîntător ! exclamă Kate. Dar foarte cald cînd ne bătea soarele.

Ramón zîmbi vag și își trecu mîna prin păr. Apoi sprijinindu-și un braț de parapetul terasei, se întoarse ca să se uite spre lac și, fără să-și dea seama, un suspin îi înălță umerii.

Stătu așa, cu spatele spre femei, gol pînă la brîu superb, cu părul răvășit de vînt, privind spre lac. Cipriano se ținea pe lîngă el.

Kate văzu cum suspinul înălțase umerii netezi, liniștiți cafenii-gălbui. Pielea catifelată, arămie, a spatelui, de o mătăsoasă, *pură* senzualitate, îi transmise un fior. Umerii largi, pătrați, înalți, cu gîtul și capul înălțîndu-se drept trufaș ! Trupul bogat, cărnos, cu pieptul plin, al bărbatului, o făcea să amețească. Fără voie, își imagina întruna un pumnal înfipt între umerii aceia puri, virili. Înfipt parcă pentru a le frînge aroganța și distanțarea.

Asta-i ! Goliciunea lui era atît de distantă, de intangibilă, aparținînd altui timp. Astfel, încît, numai a te gîndi la ea părea o violare, numai a te uita la ea cu ochi iscoditori. Kate își simți inima scufundîndu-se. Probabil acesta

a fost felul în care Salomeea s-a uitat la Ioan. Şi frumuseţea lui Ioan o fi fost la fel cu aceasta : ca o rodie pe un copac întunecat, în depărtare ; un trup gol, dar nu dezbrăcat. De-a pururi liniştit şi gol, învesmîntat însă într-o altă lumină, lumina acelei zile mai bogate decît ziua noastră meschină, iscoditoare, hoţească.

În clipa în care Kate îşi închipui pumnalul înfipt între umeri, inima i se scufundă în piept de durere şi de ruşine, şi se simţi împietrită. Mai bine să-şi însuşească în suflet muţenia, mai bine să-şi smulgă razele scormonitoare din ochi. Mai bine să se scuture de cel ce iscoditor, stăruitor, şi să lunece în starea potolită, detaşată, pentru care goliciunea nu e pricină nici de ruşine şi nici de aţîţare, ci e învesmîntată ca o floare în propria-i adîncă, senină conştiinţă de dincolo de perceperea ieftină.

Briza scrii adia uşor. Bărci pluteau în lumina sidefie ; în depărtare, soarele părea ţesut din fir de aur. Pe ţărmul celălalt al lacului, la o distanţă de douăzeci de mile, se lăsase o ceaţă opalescentă, ca o spumă, părînd să aibă aceeaşi structură lăptoasă ca şi apa. Kate întrezări petele albe ale turlelor îndepărtatei biserici din Tuliapan.

Jos, dincolo de grădina de la poalele casei, se întindea păduricea deasă de arbori mango. Printre frunzele întunecate şi roşiatice, se înfoiau păsări purpurii, ca nişte boboci de mac care se deschideau brusc, şi perechi de păsări cu pieptul galben, ca nişte fluturi aurii. Cînd se opreau o clipă şi îşi strîngeau aripile, dispăreau, deoarece pe spate erau cenuşii. Şi cînd apărură şi păsările cardinal, dispărură şi ele, pentru că aripile erau cafenii ca o teacă.

— În ţara asta păsările au toată culoarea dedesubt, observă Kate.

Ramón se întoarse brusc spre ea.

— Se spune că Mexico înseamnă *dedesubt*, răspunse el zîmbind şi trîntindu-se într-un fotoliu balansoar.

Doña Carlota făcuse un mare efort ca să se stăpînească şi, cu ochii fixaţi pe cești, turna acum ceaiul. Îi înmînă

lui Ramón ceaşca, fără să-l privească. Dacă l-ar fi privit, ar fi părăsit-o forţa. Ar fi început să tremure de o mînie stranie, isterică ; ea, care era măritată cu el de atîţia ani, ea, care îl cunoştea, ah, îl cunoştea atît de bine ; şi totuşi, şi totuşi, nu-l sesizase complet. Nu sesizase nimic din el.

— Carlota, dă-mi o bucată de zahăr, îi ceru Ramón pe o voce domoală...

Dar la auzul glasului lui, Carlota încremeni, de parcă o înşfăcase o mînă nevăzută.

— Zahăr ! Zahăr ! repetă ea absentă, ca pentru sine însăşi.

Ramón se înclină în faţă, în fotoliul balansoar, ţinîndu-şi ceaşca în mînă ; pieptul i se reliefă. Iar pînza subţire a pantalonilor, întinsă pe pulpe, părea să-l reveleze mai deplin chiar decît goliciunea torsului. Kate înţelese de ce pantalonii de pînză erau interzişi în *plaza*. Carnea vie de dedesubt se afirma prin ei.

Ramón era frumos, aproape oribil de frumos, cu capul lui negru, calm de parc-ar fi fost lipsit de greutate, deasupra gîtului bronzat, neted. Degaja o senzualitate pură, avînd o puternică puritate a ei proprie, ostilă genului de puritate a lui Kate.

Încins în jurul mijlocului cu brîul albastru, care îi presa un fald în carne, şi îmbrăcat în pînza subţire ce părea să pulseze de viaţa pulpelor, emana o fascinaţie ca de narcotic, impunîndu-şi senzualitatea pură, fină, împotriva ei. Ciudata, blînda, liniştita lui siguranţă de sine, de parc-ar fi fost instalat în propria-i aură întunecată ! Şi s-ar fi zis că această aură a lui milita împotriva prezenţei ei şi a prezenţei soţiei sale. Emitea un efluviu atît de puternic, încît părea să o ameţească, să-i amorţească mîinile şi picioarele.

Şi era total calm, în deplin repaos, lipsit de dorinţă, domol şi de nimic aţîţat, închis în propriul său *ambiente*. Şi Cipriano, pornit pe acelaşi drum : amîndoi atît de

liniştiţi, de întunecaţi, de grei, ca o greutate imensă care le dobora pe cele două femei.

Kate ştia acum ce simţise Salomeea. Ştia cum arătase Ioan Botezătorul, cu frumuseţea lui teribilă, distantă, inaccesibilă şi totuşi exercitînd atîta atracţie.

„Ah ! îşi spunea în sinea ei. Să închid ochii în faţa lui şi să-mi deschid doar sufletul. Să-mi închid ochii iscoditori, *văzători*, şi să rămîn în neclintire alături de aceşti doi bărbaţi. Ei au ceva ce eu nu am, au o bogăţie de care eu sînt lipsită. Ei s-au dezbărat de acea lăcomie a ochiului, de dorinţa care se manifestă prin ochi. Ochiul lacom, rîvnitor, *ştiutor*, imaginativ, acesta e blestemul meu, de el mă lovesc. E blestemul blestemelor, blestemul Evei. Blestemul Evei a pogorît asupră-mi, ochii mei sînt ca două cîrlige, cunoaşterea mea e ca un cîrlig de undiţă prin branhii, care mă trage într-o spasmodică dorinţă. O, cine mă va elibera de cangea înşfăcătoare a ochilor mei, de impuritatea privirii mele rîvnitoare ! Fiică a Evei, cu viziune hrăpăreaţă ! De ce nu mă salvează oamenii ăştia de ascuţişul ochilor mei ?

Se ridică şi se duse la marginea terasei. Două păsări cu pieptul galben ca floarea de păpădie răsăriră din propria lor invizibilitate. În micul golf, cu micul debarcader unde barca era trasă la mal şi legată cu un lanţ, doi oameni stăteau în apă aruncînd o plasă mare, rotundă, cu ochi mărunţi, în care prindeau minusculii peşti argintii numiţi *charales*, ce scînteiau prin undele maronii ca nişte aşchii de sticlă.

— Ramón, o auzi Kate pe Doña Carlota, n-ai vrea să îmbraci ceva pe tine ?

Soţia nu mai fusese în stare să îndure.

— Da ! Mulţumesc pentru ceai, spuse Ramón ridicîndu-se.

Kate îl urmări în timp ce traversa terasa, cu liniştea lui specifică, sandalele lipăind uşor pe dalele de piatră.

— O, Señora Caterina, se auzi iar vocea Doñei Carlota. Veniţi să vă beţi ceaiul. Veniţi !

Kate se reîntoarse la masă spunînd :

— E atîta pace aici !

— Pace ! o îngînă Carlota. Ah, mie nu mi se pare deloc paşnic. E o liniştе oribilă, care mă sperie.

— Vii des aici ? îl întrebă Kate pe Cipriano.

— Da. Destul de des. O dată sau de două ori pe săptămînă, răspunse el, privind-o cu o tainică cunoaştere în ochii lui negri, pe care Kate nu o putu pricepe.

Bărbaţii ăştia voiau să-i smulgă *voinţa*, era ca şi cum ar fi vrut să-i ia lumina zilei.

— Acum va trebui să plec, spuse ea. Curînd o să apună soarele.

— *Ya va* ? întrebă Cipriano cu vocea lui moale, catifelată, în care răsună o notă de surpriză şi de reproş. Vrei să şi pleci ?

— O, nu, Señora ! protestă Carlota. Rămîneţi pînă mîine. Da, rămîneţi cu mine pînă mîine.

— Cei de acasă ne aşteaptă, răspunse Kate, şovăind.

— A ! Pot să trimit un băiat să le spună că veţi sosi mîine. Da ? Rămîneţi ? Ah, ce bine, ce bine !

Şi îşi lăsă mîna, mîngîietor, pe braţul lui Kate, apoi se ridică să dea dispoziţii servitorilor.

Cipriano îşi scoase tabachera. Îi oferi o ţigară lui Kate.

— Să iau una ? întrebă ea. E viciul meu.

— Ia una. Nu e bine să fim prea perfecţi.

— Nu e bine, aşa-i ? rîse ea, pufăind din ţigară.

— Şi numeşti asta pace ? întrebă el cu o ironie de neînţeles.

— De ce nu ?

— De ce caută oamenii albi întotdeauna pacea ?

— Dar ăsta-i un lucru firesc. Toţi oamenii doresc pacea. Dumneata n-o cauţi ?

— Pacea nu-i decît perioada de odihnă de după un război. Aşa încît nu-i mai firească decît lupta.

— Dar există și un alt soi de pace : pacea care depășește orice înțelegere. Pe aceea o cunoști ?

— Nu cred s-o cunosc.

— Păcat !

— Ah, vrei să-mi dai învățăminte ! Dar cu mine lucrurile stau altfel. Orice om are două spirite în el. Unul e ca dimineața din anotimpul ploilor, foarte liniștită, și dulce, și umedă, nu ? cu păsări care cîntă, cu păsări care zboară, totul e foarte proaspăt. Și celălalt spirit e asemenea sezonului uscat : lumina stabilă, puternică, fierbinte a zilei, ce pare că nu se va schimba niciodată.

— Dar îl preferi pe primul, nu-i așa ?

— Nu știu, răspunse Cipriano. Al doilea ține mai mult.

— Sînt convinsă că preferi dimineața proaspătă.

— Nu știu ! Nu știu ! Cipriano zîmbi chinuit, și Kate își dădu seama că, într-adevăr, nu știa. În cel dintîi, simți florile respirînd pe tulpini, tulpinile viguroase și pline de sevă, nu ? Și floarea deschizîndu-se ca o față omenească, plină de parfum și de dorință. Și o femeie poate fi așa. Dar toate astea trec, și soarele începe să ardă dogoritor, foarte fierbinte, nu ? Atunci totul în om se schimbă, se înnegrește, nu ? Și florile se usucă și se încrețesc, iar pieptul omului arată ca o oglindă de oțel. Iar pe dinăuntru e numai întunecime, se încolăcește și se descolăcește ca un șarpe. Și toate florile zac veștejite pe tulpinile uscate, nu ? Și atunci femeile nu mai există pentru bărbat. Se mistuie ca și florile.

— Și atunci ce dorește bărbatul ?

— Nu știu. Poate că dorește să fie un om foarte mare și să domnească peste toți oamenii.

— În cazul acesta de ce n-o face ? întrebă Kate.

Cipriano înălță din umeri.

— Și dumneata, urmă el, dumneata ești pentru mine ca dimineața despre care ți-am vorbit.

— Am împlinit de curînd patruzeci de ani, răspunse ea cu un rîs șovăielnic.

Cipriano înălță iarăși din umeri.

— Asta nu are importanță. E totuna. Trupul dumitale îmi apare ca tulpina florii despre care ți-am vorbit, și pe chipul dumitale va fi întotdeauna o dimineață din anotimpul ploilor.

— De ce-mi spui toate astea ? întrebă Kate, lăsîndu-se străbătută, fără voia ei, de un fior.

— De ce să nu ți le spun ? Ești ca o dimineață răcoroasă, foarte proaspătă. Noi, cei din Mexic, sîntem la capătul unei zile fierbinți și uscate.

O privi lung, cu un straniu licăr de dorință în ochii lui negri, ceea ce lui Kate i se păru a fi o curioasă insolență ascunsă. Își înclină capul ca să-și ferească fața de el, și începu să se legene în balansoar.

— Aș dori să mă căsătoresc cu dumneata, urmă Cipriano, dacă te vei mai căsători vreodată. Aș dori să mă căsătoresc cu dumneata.

— Nu cred că mă voi mai căsători vreodată, izbucni Kate, simțind cum pieptul i se înălța agitat, de parcă se sufoca, și o roșeață întunecată i se răspîndea în obraji, fără voia ei.

— Cine poate ști ? replică Cipriano.

Ramón venea pe terasă, cu frumosul său *serape* alb împăturit pe umărul gol ; pătura avea la margini un desen albastru cu negru, iar la capăt franjuri stacojii care se mișcau și se legănau în timp ce mergea. Se rezemă de unul dintre stîlpi și se uită la ei doi. Cipriano îi aruncă acea ciudată privire de intimitate primitivă.

— Tocmai îi spuneam Señorei Caterina că dacă dorește să se remărite vreodată, să mă ia pe mine.

— Asta înseamnă a vorbi pe șleau, răspunse Ramón privindu-l pe Cipriano cu aceeași intimitate și zîmbind.

După un moment își mută privirea spre Kate, cu o scînteie de zîmbet în ochii lui căprui, în timp ce o umbră de stranie cunoaștere îi adia pe față. Își încrucișă brațele la piept, cum fac indienii cînd e rece și vor să se protejeze

de frig, și în carnea brun-gălbuie, ca opiumul, protuberanțele sînilor i se înălțară, pline și netede.

— Don Cipriano afirmă că oamenii albi caută întotdeauna pacea, spuse Kate, privind în sus, la Ramón, cu ochi torturați. Voi nu vă considerați oameni albi ? întrebă cu o ușoară, deliberată impertinență.

— Nu mai albi decît sîntem, zîmbi Ramón. Nu sîntem albi ca un crin.

— Și voi nu căutați pacea ?

— Eu ? Eu nu mă gîndesc la ea. Cei slabi au moștenit pămîntul, după cum grăia proorocirea. Dar cine sînt eu, ca să le invidiez pacea ? Nu, Señora. Arăt eu ca un propovăduitor al păcii ? Sau ca un propovăduitor al războiului ? Pentru mine viața nu cunoaște asemenea diviziuni.

— Nu știu ce dorești, replică ea, privindu-l cu aceiași ochi torturați.

— Ne cunoaștem pe noi înșine doar pe jumătate, poate nici măcar pe jumătate, spuse Ramón zîmbind, în timp ce ochii-și schimbau expresia.

Avea în el o anume bunătate vulnerabilă, care o făcu pe Kate să se întrebe dacă ea și-a dat vreodată seama, cu adevărat, ce înseamnă sentimentul de părinte. Misterul, noblețea, inaccesibilitatea și vulnerabila compasiune a bărbatului în izolata sa paternitate.

— Nu-ți plac oamenii cu pielea cafenie ? o întrebă el cu blîndețe.

— Socotesc că sînt frumoși la vedere, răspunse ea. Dar... să cutremură ușor... îmi pare bine că sînt albă.

— Gîndești că n-ar putea exista un contact ? o întrebă cu simplitate.

— Da, răspunse ea. Asta gîndesc.

Și în timp ce rostea aceste cuvinte, știa bine că Ramón era pentru ea mai frumos decît orice bărbat alb blond, și că, într-un fel foarte îndepărtat, contactul fizic cu el ar fi fost mai prețios decît orice alt contact pe care-l cunoscuse pînă atunci.

Dar, cu toate că Ramón avea asupra ei o anumită putere, Kate știa bine că nu o să profite și că nu o să caute niciodată un contact mai apropiat cu ea. Caracterul incomplet al lui Cipriano era cel care o căuta, părînd să-i încalce independența.

Auzind glasul lui Ramón, Carlota apăru, stingherită, într-o ușă. Dar cînd constată că vorbea englezește, se retrase invadată de furie. După un timp reapăru, ținînd în mîini un vas mic cu un buchet de flori cu petale groase, smîntînii, de culoarea frezziilor, și foarte parfumate.

— Ah, ce frumoase sînt ! exclamă Kate. Sînt flori de templu. În Ceylon, băștinașii intră în templu și lasă cîte o floare din astea la picioarele marilor statui ale lui Buddha. Și mesele de ofrande sînt acoperite cu aceleași flori, frumos aranjate. Băștinașii au un delicat simț oriental în aranjarea lucrurilor.

— O ! exclamă Carlota. Nu le-am adus pentru nici un fel de zeitate. Le-am adus pentru dumneavoastră, Señora. Sînt atît de parfumate !

— Nu-i așa ? spuse Kate.

Cei doi bărbați se îndepărtară. Ramón rîdea.

— Ah, Señora ! începu Carlota, așezîndu-se, încordată, la masă. Ați putea vreodată să mergeți pe urmele lui Ramón ? Ați putea renunța la Sfînta Fecioară ? Mai curînd mi-aș da viața.

— Cert e că nu avem nevoie de *alți* zei, răspunse Kate cu oarecare oboseală.

— De alți zei, Señora ? strigă Doña Carlota șocată. Dar cum ar fi posibil ? Don Ramón săvîrșește un păcat mortal.

Kate nu-l răspunse.

— Și vrea să tragă în păcat, după el, alți și alți oameni. Păcatul trufiei ! Bărbați îmbătați de propria lor îngîmfare. Păcatul cardinal al bărbaților. Ah, i-am spus eu ! Și mă bucur atît de mult, Señora, că și dumneavoastră gîndiți ca și mine. Mi-e atît de teamă de femeile americane. Vor să cucerească spiritele bărbaților, drept care le

acceptă toate nebuniile şi toate ticăloşiile... Sînteţi catolică, Señora ?

— Am fost crescută într-o mănăstire.

— Ah, desigur, desigur ! Ah, Señora, care femeie ar avea inima să-l ţintuiască pe Isus din nou pe cruce, să-l răstignească a doua oară ? Dar bărbaţii, bărbaţii ! Toată povestea asta cu Quetzalcoatl ! Ce mascaradă, Señora ! Dar dacă n-ar fi în acelaşi timp şi un păcat îngrozitor ! Şi aştia doi oameni inteligenţi, cultivaţi ! Îmbătaţi de propria lor îngîmfare.

— Asta se întîmplă frecvent cu bărbaţii.

Era ceasul asfinţitului şi deasupra capetelor se tolănise un nor drept şi gros ca o blană ; marginile orizontului rămăseseră însă senine. Soarele era invizibil. Lunecase învăluit într-un abur dens, roşiatic, dincolo de crestele ondulate ale munţilor. Dealurile se decupau sinilii şi întreaga atmosferă era îmbăiată într-un fluid roşu ca somonul ; apa cafenie se încreţea în vălurele trandafirii. Băieţii şi bărbaţii care se scăldau de-a lungul malului păreau muiaţi într-o vîlvătaie.

Kate şi Carlota urcaseră pe *azotea*, acoperişul plat dinspre capătul terasei. De acolo puteau vedea lumea : *hacienda* şi curtea ei asemănătoare cu o fortăreaţă, drumul care se pierdea adînc între copaci, bordeiele de lut negru de la marginea şoselei părăginite şi cîteva focuri golaşe, aprinse în faţa uşilor. Aerul roz se topea într-un albastru de lavandă şi sălciile de pe ţărm se profilau verzi şi strălucitoare în lumina trandafirie. Dealurile din spate se precipitau abrupt, ca nişte rambleuri, uscate şi învăpăiate. În depărtare, în josul lacului, turnurile din Sayula, ca două obeliscuri, scînteiau printre copaci. Vilele ascunse trăgeau cu ochiul. Dincolo de sclipitoarea luminozitate a marginilor lacului, bărcile intrau în conuri de umbră.

Şi într-una din aceste bărci se găsea neconsolata Juana, condusă acasă.

Capitolul XIII

PRIMA PLOAIE

Ramón şi Cipriano se îndepărtară în direcţia lacului. Şi Cipriano îşi schimbase vestimentaţia ; îmbrăcase straie albe şi sandale şi arăta mai bine decît în uniformă.

— Am avut o discuţie cu Montes, cînd a fost la Guadalajara, spuse el, adresîndu-se lui Ramón.

Montes era preşedintele republicii.

— Da ? Şi ce-a spus ?

— E prudent. Dar nu-şi agreează colaboratorii. Cred că se simte cam izolat. Şi ar dori să te cunoască mai bine.

— De ce ?

— Poate că ai fi în stare să-i oferi un suport moral. Ai putea să ajungi secretar de stat şi să devii preşedinte, cînd termenul lui Montes va expira.

— Îmi place Montes. E sincer şi pasionat. Tu îl apreciezi ?

— Da, răspunse Cipriano. De fapt, mai mult sau mai puţin. E suspicios şi gelos, se teme ca nu cumva un altul să împartă puterea cu el. Voia să afle dacă am să-l susţin.

— Şi i-ai dat a înţelege că ai să-l susţii ?

— I-am spus că pe mine nu mă interesează decît Mexicul şi persoana ta.

— Şi ce ţi-a răspuns ?

— Mă rog, nu e prost deloc. Mi-a spus : „Don Ramón vede lumea cu alţi ochi decît o văd eu. Cine ştie care dintre noi doi are mai multă dreptate ? Eu vreau să salvez ţara asta de sărăcie şi de analfabetism, iar el vrea să-i salveze conştiinţa. Eu afirm că un om flămînd şi ignorant nu are loc pentru o conştiinţă. O burtă goală se macină pe sine însăşi, şi-o minte goală la fel, deci conştiinţa nu are unde să existe. Iar Don Ramón spune că atunci cînd un om are conştiinţă, nu importă dacă e flămînd sau ignorant. Mă rog, el poate merge pe calea lui, eu pe a mea. Cred că nu o să ne împiedicăm niciodată unul de celălalt. Îţi dau cuvîntul meu că nu am să mă amestec în treburile lui. El mătură patio, iar eu măturdrumul mare."

— Înţelept ! comentă Ramón. Şi e onest în convingerile lui.

— De ce să nu devii peste cîteva luni secretar de stat ? Şi pe urmă să-i urmezi la preşedinţie ?

— Ştii bine că nu urmăresc lucrul ăsta. Eu mă aflu într-o altă lume şi acţionez într-o altă lume. Politica trebuie să-şi vadă de propriul ei drum şi societatea să facă ce doreşte. Pe mine lasă-mă cu ale mele, Cipriano. A fi preşedinte ar însemna un eşec pentru mine.

Cipriano îl urmărea pe Ramón cu ochi negri, atenţi, în care se îmbinau dragostea şi teama şi încrederea, dar şi neînţelegerea ; precum şi bănuiala care însoţeşte întotdeauna incomprehensiunea.

— Eu unul nu înţeleg ce vrei, mormăi el.

— Ba da, ba da, înţelegi. Politica lui Montes şi toată această religie socială instaurată de el îţi creează impresia că spală coaja oului ca să-l facă să arate curat. Pe cînd eu vreau să pătrund în miezul oului, chiar în gălbenuş, ca să-l determin să dea naştere unei păsări vii. Da, Cipriano ! Mexicul e ca un ou vechi, străvechi, pe care pasărea Timpului l-a ouat de foarte demult. Şi l-a clocit

timp de secole, pînă cînd a ajuns să miroasă a stricat în cuibul omenirii. Şi totuşi, Cipriano, oul e bun. Nu e alterat. Numai că scînteia nu a pătruns în miezul lui. Montes vrea să curețe cuibul şi să spele oul. Dar între timp, oul o să se răcească şi o să moară. Bietul Montes, toate ideile cu care se făleşte el sînt americane şi europene. Şi bătrîna turturea a Europei n-o să clocească niciodată oul americanilor cu piele neagră. Statele Unite nu pot să moară pentru că nu sînt vii. Statele Unite sînt un cuib cu ouă de porţelan, confecţionate artificial. Aşa încît pot fi ţinute curate. Dar aici, Cipriano, aici, haide să clocim puiul înainte de a face curăţenie.

Cipriano îşi lăsă capul în piept. Îl punea mereu la încercare pe Ramón, pentru a constata dacă l-ar putea schimba. Şi cînd vedea că nu poate, se supunea, şi noi focuri de bucurie se înteţeau în el. Dar între timp încerca, încerca întruna.

— Nu-i bine să amestecăm cele două lucruri, continuă Ramón. Cel puţin în acest stadiu al treburilor, nu se pot amesteca. E necesar să închidem ochii şi să plonjăm adînc, dincolo de suprafaţă, adînc spre străfunduri, ca nişte umbre. Asemenea căutătorilor de perle. Dar tu salţi mereu la suprafaţă, ca un dop de plută.

Cipriano zîmbi cu tîlc. Ştia el ce ştia.

— Trebuie să desfacem stridia cosmosului şi să ne extragem din ea bărbăţia. Atîta timp cît n-am ajuns la perlă, nu sîntem decît nişte ţînţari pe suprafaţa oceanului, continuă Ramón.

— Bărbăţia mea e ca un diavol înăuntrul meu, spuse Cipriano.

— Adevărat. Şi asta pentru că bătrîna stridie l-a ţinut închis, ca pe o perlă neagră. Trebuie să-l laşi să ţîşnească afară.

— Ramón, n-ar fi grozav să fim ca un şarpe, un şarpe destul de mare ca să-şi înfăşoare inelele în jurul globului pămîntesc şi să-l facă să crape ca un ou ?

Ramón se uită la el și rise.

— Cred că am putea face așa ceva, urmă Cipriano cu un zîmbet domol. Și n-ar fi bine ?

Ramón scutură din cap, rîzînd.

— Am gusta, cel puțin, o clipă plăcută, spuse el.

— Și cine are nevoie de mai mult ?

O scînteie se aprinse și în ochii lui Ramón. Apoi se strunì, se readună.

— Și la ce-ar duce ? spuse el cu gravitate. Dacă oul s-ar sparge și noi am rămîne, ce altceva am putea face decît să alergăm urlînd prin coridoarele pustii ale beznei ? La ce bun, Cipriano ?

Ramón îl părăsi și se îndepărtă. Soarele asfințise, noaptea începea să se cearnă. În sufletul lui, mînia grea, zvicnitoare, prinsese din nou viață. Carlota i-o însufleția : cele două femei păreau să insufle viață monstrului negru și mîniei sale lăuntrice, pînă cînd începea să-l biciuiască din nou cu coada. Iar Cipriano îl stîrnea pînă începea să urle de dorință.

„Bărbăția e ca un diavol ce urlă înăuntrul meu" își spuse Ramón, parafrazînd cuvintele lui Cipriano.

Și recunoștea justețea urletelor, bărbăția lui fiind ferecată în el, umilită, întărîtată. Îl inundă furia împotriva Carlotei, a lui Cipriano, a oamenilor lui, împotriva întregii omeniri ; se simțea debordînd de furie, ca un demon.

Oamenii lui aveau să-l trădeze, știa acest lucru. Și Cipriano avea să-l trădeze. În momentul cînd se va ivi o cît de mică fisură vulnerabilă, aveau să-l străpungă. Vor sări pe el, venind de nicăieri, ca un păianjen uriaș, și-l vor mușca, picurîndu-și veninul.

Cînd se va ivi o cît de mică fisură vulnerabilă. Și care om e infailibil ?

Urcă scara exterioară, pătrunse pe ușa laterală de fier de sub copacii grei, intră în camera lui și se așeză pe pat.

— Vin apele, se auzi glasul unui slujitor.

Ramón închise ușile și camera se cufundă în întuneric. Apoi își smulse hainele de pe el, spunînd : „Odată cu veșmintele îndepărtez de mine și lumea exterioară !" Stînd gol și invizibil în mijlocul camerei, își zvîrli în sus brațul și pumnul încleștat, cu toată puterea, gata parcă să-și dărîme zidurile pieptului. Mîna stîngă îi atîrna inertă, degetele arcuindu-se ușor pe coapsă.

Intens ca jetul unei fîntîni mute, convulsionat de patimă, se împinse cu forță și pătrunse în întunericul invizibil. Pînă cînd undele întunericului îi inundară conștiința, mintea, pînă cînd valuri de întuneric se sparseră peste memoria lui, pînă cînd se lăsă înecat de flux și, tremurînd, lunecă în regnul repausului. Invizibil în beznă, rămase molatec, relaxat, privind cu ochi mari la întuneric și simțind fecunditatea neagră a fluidului lăuntric revărsîndu-i-se peste inimă, peste pîntec, spiritul dizolvîndu-i-se în spiritul mai vast, întunecat, netulburat de gînduri.

Își acoperi fața cu mîinile și rămase liniștit, în pură inconștiență, fără să audă, fără să simtă, fără să știe, ca o algă neagră înecată de ape. Fără timp, fără lume, în adîncurile ce nu cunosc un timp și o lume.

Apoi, cînd inima și pîntecele își reveniră, mintea începu din nou să licărească ușor, ca o flacără ce pîlpîie fără să se avînte.

Își șterse fața cu mîinile, se înfășură în faldurile *serapeului* pe care și-l trase peste cap și, înconjurat, parcă, de aura unei suferințe, ieși, luă tam-tamul și coborî scara cu el.

Martin, omul care îl venera, se învîrtea prin *zaguán*.

— *Ya, Patrón*, spuse el.

— *Ya*.

Omul dădu o fugă pînă în bucătăria mare, întunecoasă, unde ardea o lampă, și se întoarse în grabă cu un braț de rogojini din pai împletit.

— Unde, *Patrón* ? întrebă el.

Ramón ezită o clipă în mijlocul curții și privi la cer.

— *Viene el agua*[1] ? întrebă el.

— *Creo que si, Patrón.*[2]

Se îndreptară spre șopronul unde fuseseră împachetate bananele și încărcate în spatele măgărușilor. Acolo, omul zvîrli pe jos teancul de *petates*. Ramón le aranjă. Guisleno veni în grabă cu bețe de trestie. Avea de gînd să confecționeze torțe, cele mai simple cu putință : cîte trei fire groase de trestie, legate la gît cu o sfoară, alcătuiau un trepied, înalt pînă la talie. În vîrful furcilor cu trei capete așează cîte o piatră de lavă plată, ușor scobită. Pe urmă veni din casă alergînd cu o bucată de lemn de ocote aprins. Trei sau patru surcele de ocote, fiecare de mărimea unui deget, produseră scîntei și, curînd, flăcările se ridicară din piatra de lavă, iar în curte porniră să danseze umbrele.

Ramón își scoase *serape*-le, îi împături și se așeză pe el. Guisleno aprinse o altă torță-trepied. Ramón ședea cu spatele la perete, iar lumina focului juca pe fruntea lui arămie, ușor încruntată. Pieptul îi strălucea ca aurul în scînteierea flăcărilor. Luă toba și bătu chemarea lentă, monotonă, răscolitoare. O clipă mai tîrziu, doi sau trei bărbați veniră alergînd. Veni și tobosarul, iar Ramón se ridică și îi înmînă toba. Tobosarul o luă și alergă cu ea în curtea exterioară, apoi pe cîmpul învăluit de noapte, unde lansă chemarea repede, cu vioiciune.

Ramón își reîmbrăcă *serape*-le ale cărui franjuri roșii îi atingeau genunchii și stătu nemișcat, cu părul ciufulit de vînt. În jurul umerilor i se încolăcea șarpele țesut, iar capul îi ieșea prin mijlocul păsării albastre. Veni și Cipriano din casă. Purta un *serape* stacojiu cu cafeniu-închis : un soare mare roșu în centru, zigzaguri roșii la margini și franjuri cafenii care îi cădeau pînă la genunchi.

[1] Vine apa ? (sp.).

[2] Cred că da, stăpîne. (sp.).

Se așeză lîngă Ramón, privind la fața acestuia. Dar fruntea lui Ramón era plecată, iar ochii pironiți pe întunecimea hambarelor din celălalt capăt al curții. Privea în inima lumii ; pentru că fețele oamenilor și inimile lor sînt nisipuri mișcătoare. Doar din inima cosmosului îți poți soarbe tăria. Și dacă își putea menține sufletul în contact cu inima lumii, un sînge nou din inima lumii va pulsa cu tărie în vinele lui, împlinindu-i bărbăția.

Cipriano își întoarse ochii negri spre curte. Soldații lui se apropiaseră, adunîndu-se într-un mic grup. În jurul focului stăteau trei sau patru bărbați în *serapes* închise la culoare. Cipriano, alături de Ramón, arăta strălucitor ca o pasăre cardinal. Pînă și sandalele îi erau viu colorate, roșii ca ceara de pecetluit, iar pantalonii largi de pînză erau legați pe glezne cu șireturi roșii și negre. În lumina focului, fața îi arăta foarte smeadă și rumenită, ciocul i se ascuțea drăcește, ochii îi scînteiau sardonic. Luă mîna lui Ramón în mîna lui mică și continuă să i-o țină.

Peonii veneau întruna, balansîndu-și pălăriile mari. Femeile alergau desculțe, înfoindu-și fustele largi, purtînd prunci înfășurați în întunecimea *rebozos*-urilor ; copiii mai mărișori se țineau de poala lor. Cu toatele se îngrămădiră spre lumina flăcărilor, ca niște animale sălbatice, privind la cercul de bărbați în *serapes* negre și la mărețul Ramón înveșmîntat în alb-albastru și în umbră, înălțîndu-și trufaș capul frumos și avîndu-l alături pe Cipriano, ca o strălucitoare pasăre cardinal.

Carlota și Kate apărură în ușa interioară. Carlota rămase locului, înfășurată într-un șal de mătase neagră. Se lăsă pe una din băncile de lemn pe care ședeau de obicei soldații și își plimbă privirile la scînteierea de rubin a focului, la cercul de bărbați întunecați, la frumoasa siluetă înaltă a soțului ei, la strălucirea ca de petală de mac a lui Cipriano, la grupul soldaților scunzi, în uniforme de culoarea prafului, la șuvoiul masiv de

peoni, femei și copii. Pe poartă veneau mereu alți oameni, toba bătea, și o voce înaltă repeta întruna :

„Cineva pe poartă va intra,
Acum în momentul ăsta greu !
Lumina fața-i va scălda,
Vei fi tu ? Sau voi fi eu ?

Cineva se va-ndrepta spre foc,
Acum în momentul ăsta greu !
Cuvintele îl vor opri în loc
Vei fi tu ? Sau voi fi eu ?

Cineva în ușa zăvorîtă o să bată,
Acum în momentul ăsta greu,
Și-un glas îi va răspunde : Nu te-am văzut vreodată.
Vei fi tu ? Sau voi fi eu ?"

De cîte ori rostea cuvîntul „greu", îl însoțea de un chiot sălbatic, iar refrenul „Vei fi tu ? Sau voi fi eu ?" răsuna ca o trîmbiță.

Kate își strînse șalul galben în jurul umerilor și înaintă încet spre grup.

Afară, toba lansă un răpăit rapid, după care amuți. Toboșarul intră în curte și își luă locul în cercul bărbaților aflați în picioare, iar porțile mari fură închise și baricadate. Urmă un răstimp de adîncă tăcere.

Ramón continua să privească în spațiu, pe sub fruntea înclinată. Apoi începu să grăiască, pe o voce domoală, interiorizată :

„După cum înlătur acest veșmînt, tot astfel înlătur ziua care a trecut peste mine."

Își scoase *serape*-le și rămase cu el pe braț. Toți bărbații din cerc făcură același lucru, rămînînd cu pieptul și cu umerii dezgoliți. Cipriano arăta foarte tuciuriu și viguros, deși era scund alături de Ramón.

„Înlătur ziua care a trecut, continuă Ramón pe aceeași voce interiorizată și domoală, și rămîn cu pieptul descoperit în noaptea zeilor."

Apoi își coborî privirea în pămînt.

„Șarpe al pămîntului, urmă el, șarpe care sălășluiești în focul din miezul pămîntului, vino ! Vino ! Vino ! Șarpe din focul miezului pămîntului, încercuiește precum aurul gleznele mele, înalță-te precum viața în jurul genunchilor mei, lasă-ți capul pe coapsele mele. Vino, odihnește-ți capul în palma mea, leagănă-ți capul între degetele mele, șarpe din adîncuri ! Sărută-mi tălpile și gleznele cu gura ta de aur, sărută-mi genunchii și pulpele, șarpe înfierat cu flacără și umbră, vino ! Și cuibărește-ți capul în căușul degetelor mele. Așa !"

Glasul era catifelat și hipnotic. Se stinse în tăcere. Și s-ar fi zis într-adevăr că o prezență misterioasă se deplasase nevăzută din subteranele pămîntului. Peonii aveau senzația că văd într-adevăr un șarpe de aur lucitor, iar întunericul viu încercui încet gleznele și genunchii lui Ramón și își cuibări capul între degetele lui, lingîndu-i palma cu limba-i bifurcată.

Se uită la ochii mari, dilatați ai peonilor ; proprii săi ochi erau larg deschiși și stranii.

„Vă spun vouă, urmă el, și vă spun adevărul. În inima acestui pămînt doarme un șarpe uriaș, drept în miezul focului. Cei ce coboară în mine îi simt dogoarea și nădușeala, îl simt mișcîndu-se. Este șarpele viu al pămîntului, pentru că pămîntul are viață. Șarpele pămîntului e uriaș, stîncile sînt solzii lui și copacii cresc printre ei. Călcați pe un șarpe atît de uriaș, încît lacul acesta e ca o picătură

de ploaie între inelele lui adormite. Şi totuşi trăieşte. Pămîntul trăieşte.

Şi dacă şarpele ar muri, am pieri cu toţii. Pentru că numai viaţa lui frăgezeşte pămîntul şi-l face să vă dea porumb. Din rădăcinile solzilor săi dezgropăm argint şi aur, iar copacii îşi împlîntă rădăcini adînci în el, aşa cum părul de pe faţa mea are rădăcini în buzele mele.

Omul simte cum din măruntaiele pămîntului se ridică în el bărbăţia precum seva în porumbul mîndru ce-şi desfoaie frunzele verzi. Fiţi mîndri ca porumbul, şi lăsaţi ca rădăcinile să vi se înfigă adînc, adînc, pentru că, iată, ploile vin şi e timpul să creştem şi noi în Mexic."

Ramón se opri din vorbă şi toba vibră lent. Toţi bărbaţii din cerc priveau în pămînt, iar mîna stîngă le atîrna inertă.

Carlota, care nu îndura să audă, veni lîngă Kate, amuţită de cuvintele soţului ei. Şi Kate privea, fără voie, în pămînt şi, în taină, îşi lăsase degetele mîinii stîngi să atîrne moi pe pînza rochiei. Dar se temu de ce ar putea să i se întîmple şi îşi ascunse repede mîna în şal.

Deodată toba răsună puternic, după care urmă o bufnitură bizară, tulburătoare.

Toată lumea privi în sus. Ramón îşi înălţase braţul drept, încordat, în aer şi îşi ridicase ochii spre cerul negru. Oamenii din cerc făcură acelaşi gest, braţele goale se înălţară ca tot atîtea rachete.

— Sus ! Sus ! Sus ! strigă o voce sălbatică.

— Sus ! Sus ! strigară bărbaţii din cerc, într-un cor sălbatic.

Fără voie, şi bărbaţii din mulţime tresăltară, îşi zvîrliră braţele în sus şi îşi întoarseră feţele către cerurile negre. Chiar şi cîteva dintre femei cutezară să-şi înalţe braţele goale.

Dar Kate nu-şi ridică braţul.

Urmă o tăcere de moarte, pînă şi toba amuţise. Apoi se auzi glasul lui Ramón, vorbind către bolta întunecată :

„Aripile tale mari sînt negre, Pasăre, și în noaptea asta zborul ți-e jos. Zbori jos, peste Mexic, și în curînd o să simțim pe față filfîirea aripilor tale.

Da, Pasăre ! Tu zbori încotro ți-e vrerea. Zbori dincolo de stele, te cațări pe soare. Zbori dincolo de văzul nostru și te pierzi îndărătul rîului alb al cerurilor. Dar te întorci precum rațele nordului, în căutarea apei și a iernii.

Te pitești în miezul soarelui și îți înfoi penele. Te ghemuiești în rîul stelelor și stîrnești în juru-ți praf de stele. Zbori departe, în cea mai adîncă văgăună a cerului, de unde s-ar părea că nu mai e întoarcere.

Dar vii îndărăt către noi și plutești deasupra creștetelor noastre, iar noi simțim pe fețe filfîirea aripilor tale..."

În timp ce vorbea, vîntul se stîrni în rafale subite, o ușă se trînti în casă cu zornăit de geamuri zgîlțîite, iar copacii scoaseră un suspin sfîșietor.

„Vino, Pasăre a cerurilor ! strigă Ramón frenetic. Vino ! O, Pasăre, așază-te o clipă pe încheietura mîinii mele, pe creștetul meu, și dăruiește-mi puterea cerului și înțelepciunea. O, Pasăre ! Pasăre a tuturor cerurilor nemărginite, chiar de-ți bați aripile în tunet, și scapi din pliscul tău șarpele alb al focului ce pătrunde din nou în pămînt, adînc printre stînci, din nou la el acasă ; chiar dacă vii tunătoare, vino ! Lasă-te o clipă pe încheietura mîinii mele cu încleștata putere a tunetului și arcuiește-ți aripile peste creștetul meu, precum umbra norilor ; și apleacă-ți pieptul către fruntea mea și binecuvîntează-mă cu soare. Pasăre rătăcitoare, Pasăre de pe alte tărîmuri, cu tunete în vîrf de aripi și șarpele fulgerelor în plisc, cu cer albastru la subțioara aripilor și nori în arcul gîtului, cu soare în penele pîrjolite de pe piept și putere în gheare, cu înțelepciune în zbor, coboară o clipă la mine, coboară !"

Rafale subite de vînt trăgeau de flăcările torțelor, pînă cînd începură să foșnească, iar lacul porni să bolboro-

ească în clipoceli găunoase pe sub trosnetele copacilor. Departe, peste dealurile negre, scăpărau fulgere scurte.

Ramón își lăsă în jos brațul. Toba reîncepu să bată. Și atunci vorbi din nou :

„Așezați-vă o clipă, înainte ca Pasărea să-și scuture aripile de apă. Și le va scutura curînd. Așezați-vă."

Urmă un freamăt. Bărbații își traseră *serapes* peste față, femeile își strînseră *rebozos* în jurul umerilor și cu toții se așezară pe pămînt. Doar Kate și Carlota rămaseră în picioare, la marginea mai îndepărtată a grupului. Răbufnirile de vînt trăgeau de flăcări ; bărbații își așezară pălăriile pe jos, în fața lor.

„Pămîntul e viu și cerul e viu, se auzi de astă dată glasul firesc al lui Ramón, iar între ele trăim noi. Pămîntul mi-a sărutat genunchii și mi-a insuflat tărie în pîntece. Cerul s-a cățărat pe încheietura mîinii mele și mi-a insuflat tărie în piept.

Dar precum Luceafărul de Dimineață stă în cumpănă între pămînt și cer, o stea se poate ridica în noi și rămîne în cumpănă între inimă și pîntece.

Aceasta este bărbăția bărbaților, iar pentru femei, feminitatea.

Bărbați, voi nu sînteți încă bărbați ; femei, voi nu sînteți încă femei.

Alergați, vă zbateți și muriți, și încă n-ați descoperit steaua bărbăției care să se ridice în voi, bărbați, steaua feminității care să strălucească senină între sînii voștri, femei !

Vă spun vouă, pentru cel ce o dorește, steaua bărbăției va răsări în el, făcîndu-l mîndru și desăvîrșit ca Luceafărul de Dimineață.

Și steaua feminității va răsări în femei, venind de dincolo de muchea pămîntului și de hăul cenușiu al cerului;

Aveți curajul amîndurora, curajul fulgerului și al cutremurului de pămînt.

Şi înţelepciunea amîndurora, înţelepciunea şarpelui şi pe cea a vulturului.

Şi pacea amîndurora, pacea şarpelui şi pe cea a soarelui.

Şi puterea amîndurora, puterea din adîncul cel mai lăuntric al pămîntului şi pe cea din faţa cea mai din afară a soarelui.

Dar pe fruntea voastră, bărbaţi, străluceaşcă neprihănitul Luceafăr de Dimineaţă, pe care nici noaptea, nici ziua, nici pămîntul şi nici cerul nu-l pot înghiţi şi nu-l pot stinge.

Iar între sînii voştri, femei, steaua zorilor ce nu poate fi întunecată.

Luceafărul de Dimineaţă vă trimite un sol, un zeu care a murit în Mexic. Dar el şi-a dormit somnul şi cei ce nu se văd i-au spălat trupul în apa renaşterii. Aşa încît s-a deşteptat, a împins lespedea de pe buza mormîntului şi şi-a întins mădularele amorţite. Şi acum păşeşte peste orizonturi cu mai mare repeziciune decît se prăvăleşte îndărăt pe pămînt piatra de pe mormîntul său.

Fiul Stelei se întoarce cu paşi mari şi vioi la Fiii Oamenilor.

Nu priviţi cu ochii de ieri, nu ascultaţi în felul în care aţi ascultat ieri, nu respiraţi, nu mirosiţi, nu gustaţi, nu înghiţiţi hrană şi băutură în felul în care aţi făcut-o ieri. Nu sărutaţi cu buzele de ieri, nu atingeţi cu mîinile, nu mergeţi cu picioarele de ieri. Buricul vostru să nu ştie de ziua de ieri, pătrundeţi în femeile voastre cu un trup nou, faceţi ca trupul nou să le pătrundă.

Căci trupul de ieri e mort şi Xopilote cel care se nutreşte cu stîrvuri îi dă tîrcoale.

Înlăturaţi din voi trupul de ieri şi făuriţi-vă un trup nou. Asemenea zeului care vine spre noi. Quetzalcoatl vine din umbrele morţii cu un trup nou, ca o stea.

Da, chiar acum cînd sînteţi aşezaţi pe pămînt şi rotunjimea trupului vostru atinge rotunjimea pămîntului,

spuneți : «Pămînt, pămînt, ești viu așa cum sînt vii globulele din trupul meu. Suflă asupră-mi sărutarea din miezul pămîntului, chiar acum cînd sînt așezat pe tine.»

Așa s-a grăit. Pămîntul freamătă sub voi, cerul își desfășoară aripile deasupra voastră. Duceți-vă la casele voastre, înfruntînd apele ce vor să cadă și smulgeți-vă pe veci de ziua voastră de ieri.

Duceți-vă la casele voastre și nădăjduiți să deveniți bărbați ai Luceafărului de Dimineață, femei ale Stelei din Zori.

Încă nu sînteți bărbați și femei..."

Se ridică și făcu semn oamenilor să plece. Într-o clipă toți fură în picioare, foindu-se și grăbindu-se cu acea liniștită grabă mexicană, care pare să curgă domol pe suprafața pămîntului.

Vîntul negru se dezlănțuise în ceruri sfîșiind arborii mango cu hîrșîitul strident al pînzei rupte. Bărbații își țineau cu mîna pălăriile mari pe cap și alergau cu genunchii îndoiți, iar *serapes*-urile fluturau. Femeile își strîngeau pe ele *rebozos*-urile și alergau desculțe spre *zaguán*.

Porțile mari erau deschise, un ostaș cu o pușcă de-a curmezișul spatelui stătea ținînd o lampă de furtună. Oamenii se strecurau în fugă pe porți ca niște stafii, pierzîndu-se apoi în cîmpul negru, asemenea unor ghemotoace de hîrtie învîrtejite în neant, abătute de vînt din zborul lor. Într-o clipă, se topiră cu toții în tăcere.

Martin baricadă porțile mari. Ostașul așează lampa pe banca de lemn, apoi se alătură camarazilor ghemuiți în șalurile negre, adunați ciorchine, ca niște ciuperci, în caverna neagră a *zaguán*-ului. Unul dintre ei se cocîrjase pe banca de lemn, înfășurat în pătură ca un șarpe, cu capul complet dispărut.

— Vine apa ! strigau servitorii agitați, cînd Kate urcă împreună cu Doña Carlota.

Lacul era negru, ca un puț gigantic. Deodată, vîntul se năpusti cu violență în arborii mango, stîrnind un straniu

zgomot de sfîşiere, ca şi cum o membrană din aer ar fi fost sfîrtecată. Oleandrii cu flori albe din grădina de jos se îndoiră pînă aproape de pămînt, florile albe, fantomatice, picînd desprinse în lumina palidă a lămpii — ca un felinar de stradă — care străjuia pe zidul intrării principale. Un palmier tînăr se aplecă şi îşi presără frunzele pe jos. S-ar fi zis că un formidabil Moloh invizibil se rostogolea deasupra lumii exterioare. Dincolo de lac, spre sud-vest, fulgerele scăpărau şi alunecau pe cer, ca o scriere prevestitoare de rău. Şi tunete surde, înăbuşite, se descărcau lăuntric, sinistru.

— Mă sperie ! strigă Doña Carlota, ducîndu-şi mîna la ochi şi alergînd în capătul mai îndepărtat al salonului golaş.

Cipriano şi Kate rămaseră pe terasă, privind cum florile colorate din ghivece se cutremurau şi îşi spulberau petalele, pierind în hăul de beznă. Kate îşi încleştă capetele şalului. Dar vîntul se strecură neaşteptat pe sub pătura lui Cipriano şi i-o ridică în aer, trîntindu-i-o apoi în cap, ca pe o vîlvătaie roşie. Kate urmări cum pieptul lui lat, puternic, indian, se înălţa în timp ce braţele se luptau să-i elibereze capul. Cît era de întunecat la culoare, cît primitivism fizic, cît era de frumos şi de musculos, cu carnea netedă, plină ! Dar s-ar fi zis că totul era în el însuşi şi pentru el însuşi. Nimic nu se propaga din el pentru a întîmpina pe cineva din afară. Totul pentru el, ignorînd lumea exterioară.

— Ah ! Apa ! strigă Cipriano, trăgîndu-şi în jos *serape*-le.

Primele picături grele se repeziră, întunecate, asupra florilor, ca nişte săgeţi. Kate se retrase în uşa salonului. O întreită ţîşnire de fulgere, asemenea unui trident, izbucni deasupra dealurilor, păru să încremenească o frîntură de secundă, apoi se destrămă în beznă. Şi, deodată, se năpusti ploaia, cu un zgomot ca de spargere, ca şi cum o navă mare s-ar fi sfărîmat în bucăţi. Şi odată cu ea,

un curent de aer înghețat. În tot acest timp, la început într-o parte a cerului și pe urmă în alta, o rapidă succesiune de fulgere albastre, foarte albastre, spinteca cerul și aprindea aerul într-o clipă de lumină albastră, în care se năluceau siluetele copacilor și fantoma unei grădini ; apoi se stingea, iar tunetele bombăneau și explodau continuu.

Kate privi uluită la prăvălirea maselor de apă. În străfulgerările albastre zărise grădina scufundată parcă sub un eleșteu și drumurile prefăcute în rîuri repezi. Era rece. Intră în casă.

Un servitor mergea din cameră în cameră cu o lanternă, ca să vadă dacă n-au ieșit la iveală scorpioni. Găsi unul care o lua la goană pe podeaua din camera lui Kate, și un altul căzut din grinzile tavanului pe patul Carlotei.

Carlota și Kate se așezaseră în fotoliile balansoar din salon și se legănau, trăgînd în piept mirosul bun, reavăn, și respirînd aerul bun, răcorit. Kate aproape că uitase gustul aerului răcoros. Își strînse șalul pe umeri.

— Ah, da, vă este rece ! spuse Carlota. De acum înainte trebuie să fiți prudentă serile. Uneori, în sezonul ploilor, nopțile sînt foarte reci. Trebuie să aveți întotdeauna pregătită o pătură de rezervă. Servitorii, bieții de ei, zac pe jos și dîrdîie de frig, iar dimineața cînd se scoală arată ca niște cadavre. Dar curînd soarele îi încălzește din nou ; și gîndesc, pare-se, că trebuie să îndure tot ce vine peste ei. Așa că uneori se plîng, dar nu iau nici o măsură.

Vîntul se astîmpărase brusc. Kate era stînjenită, stînjenită, cu mirosul de apă, aproape de gheață, în nări, și cu sîngele încă înfierbîntat și întunecat. Se ridică și ieși din nou pe terasă. Cipriano se găsea în același loc, nemișcat și inscrutabil ca un monument, în șalul lui roșu și cafeniu.

Ploaia se potolea. Jos, în grădină, două slujnice desculțe alergau prin apă, în lumina leșinată a lămpii din

zaguán, și așezau *ollas*[1] și canistre pătrate de gazolină sub șuvoaiele de apă care se scurgeau din burlane ; cînd se umpleau, cărau în grabă în casă recipientele înspumate. Aveau să le scutească de drumuri la lac pentru a lua apă.

— Ce gîndești despre noi ? o întrebă Cipriano.

— Totul e foarte straniu pentru mine, răspunse Kate ușor înspăimîntată de noapte.

— E un lucru bun, nu ? urmă el pe un ton de încîntare.

— Puțin înfricoșător, replică ea cu un surîs vag.

— Dar cînd te obișnuiești cu el pare firesc, nu ? Pare firesc... așa cum și este. Și cînd pleci într-o țară ca Anglia, unde totul e sigur și de-a gata, îți lipsește. Și te întrebi : „Oare ce-mi lipsește ? Ce anume lipsește de aici ?"

Părea să exulte de bucurie în întunecimea lui înnăscută. Era curios că, deși vorbea o engleză foarte corectă, ei i se părea străină, mai străină decît spaniola Doñei Carlota.

— Nu pot înțelege oamenii care vor să aibă totul, întreaga viață, în siguranță și de-a gata, cum se întîmplă în Anglia și în America. E bine să fii *treaz. Sur le qui vive*[2], nu ?

— Poate că da.

— Așa încît îmi place cînd Ramón le spune oamenilor că pămîntul e viu, că cerul are în el o pasăre mare pe care nu o putem vedea. E bine să gîndim așa, pentru că atunci sîntem tot timpul *sur le qui vive*, nu ?

— Dar nu e obositor să fii tot timpul *sur le qui vive* ?

— De ce ? De ce-ar fi obositor ? Nu, eu găsesc că, dimpotrivă, e înviorător. Ah, ar trebui să te măriți și să trăiești în Mexic. Sînt convins că, pînă la urmă, ți-ar plăcea. Ai fi din ce în ce mai vie.

— Sau din ce în ce mai lipsită de viață. Am impresia că așa se întîmplă cu majoritatea străinilor.

---

[1] Oale (sp.).
[2] În gardă (fr.).

— De ce să fii lipsită de viață ? Nu înțeleg. De ce lipsită de viață ? Ai aici o țară în care noaptea e noapte, și în care știi cînd vine ploaia. Și un popor față de care trebuie să fii tot timpul *sur le qui vive*, tot timpul ! Și asta-i foarte bine, nu ? Nu poți moțăi. Ca o pară. Nu spuneți voi că para moțăie ? Nu ? — *cuando se echa a perder* ? [1]

— Da, răspunse Kate.

— Și apoi îl ai și pe Ramón. Cum ți se pare Ramón ?

— Nu știu. Nu vreau să mă pronunț definitiv. Dar cred că e prea mult... merge prea departe. Și nu cred că e mexican.

— De ce nu ? De ce să nu fie mexican ? E mexican.

— Nu în felul în care ești dumneata.

— Cum adică nu în felul în care sînt eu ? E mexican.

— Impresia mea e că Ramón aparține bătrînei, bătrînei Europe.

— Și impresia mea e că aparține bătrînului, bătrînului Mexic — ca și celui nou, adăugă Cipriano, în grabă.

— Dar dumneata nu crezi în el.

— Cum ?

— Dumneata... dumneata personal. Nu crezi în el. Socotești că totul nu-i decît un soi de joc, ca și celelalte. Pentru voi, mexicanii, toate sînt doar niște jocuri, niște lucruri regizate. Voi nu credeți *cu adevărat* în nimic.

— Cum să nu credem ? Eu nu cred în Ramón ? Mă rog, poate că într-un anumit fel, nu. N-aș fi în stare să îngenunchez în fața lui și să-mi înalț brațele și să vărs lacrimi la picioarele lui. Dar... dar și eu cred în el. Nu în felul în care înțelegi dumneata credința... ci în felul meu. Și am să-ți spun de ce. Pentru că are puterea de a mă constrînge. Cînd am crescut mare și nașul meu nu m-a mai putut constrînge să cred, am fost foarte nefericit. Dar Ramón mă *constrînge*, ceea ce e foarte bine. Sînt fericit la gîndul că nu mă pot elibera. Te-ar face și pe dumneata fericită.

[1] Cînd se deteriorează (sp.).

— Să știu că nu mă pot elibera de Don Ramón ? întrebă ea ironic.

— Da, și asta. Și să știi că nu te poți elibera de Mexic. Și chiar de un om ca mine.

Kate făcu o pauză înainte de a răspunde sarcastic :

— Nu cred să mă facă vreodată fericită gîndul că nu m-aș putea elibera de Mexic. Dimpotrivă, dacă n-aș fi sigură că pot pleca oricînd aș dori s-o fac, n-aș putea îndura să stau aici.

Dar în sinea ei își spunea : „Poate că Ramón e singurul de care nu m-aș putea elibera pentru că, într-adevăr, atinge o coardă foarte adîncă din mine. Dar de tine, micule Cipriano, nici n-ar trebui măcar să mă eliberez, pentru că nu m-aș putea lăsa vreodată prinsă de tine."

— Ah, urmă el. Așa gîndești. Pentru că nu știi. Dumneata nu poți gîndi decît cu gînduri americane. E firesc. În urma educației pe care ai primit-o, nu poți avea decît gînduri americane, nu poți gîndi decît cu gînduri SUA. Aproape toate femeile simt așa, pînă și femeile mexicane din clasa hispano-americană. Nu pot gîndi decît cu gînduri SUA, pentru că acestea se potrivesc cu felul în care își coafează părul. La fel se întîmplă și cu dumneata. Gîndești ca o femeie modernă, pentru că aparții lumii anglo-saxone sau teutonice, și pentru că te coafezi într-un anumit fel, și pentru că ai bani și ești independentă. Dar gîndești așa numai pentru că ți-au fost sădite asemenea gînduri în cap, așa cum în Mexic cheltuiești *centavos* și *pesos*, pentru că ăștia sînt banii care ți-au fost puși în buzunar. Ăștia ți-au fost dați de bancă. Așa încît, deși afirmi că ești liberă, în realitate *nu* ești. Tot timpul ești constrînsă să gîndești cu gînduri SUA — ești *constrînsă*. N-ai mai multă alegere decît are un sclav. Așa cum peonii trebuie să mănînce *tortillas* și iar *tortillas* pentru că nu au nimic altceva, dumneata ești nevoită să gîndești cu gînduri americane, spunîndu-ți că ești o femeie liberă. Și zi de zi ești obligată să mănînci asemenea *tortillas*,

tortillas. Pînă cînd nu știi dacă ți-ar mai putea place și altceva.

— Ce altceva ar putea să-mi placă ? întrebă Kate adresînd o grimasă întunericului.

— Alte gînduri, alte simțiri. Te temi de un bărbat ca mine, pentru că îți spui că nu te-aș trata *à l'américaine*. Și ai dreptate. Nu te-aș trata cum trebuie tratată o femeie americană. De ce-aș face-o ? Nu doresc. Nu mi se pare un lucru bun.

— Ai trata o femeie în felul vechilor mexicani, nu-i așa ? Ai ține-o în ignoranță și ai închide-o în casă, nu-i așa ? întrebă Kate cu sarcasm.

— N-aș putea-o ține în ignoranță, din moment ce de la bun început n-ar fi ignorantă. Dar ceea ce ar trebui s-o mai învăț eu, nu i-aș preda în stilul american.

— Și atunci ?

— *Quien sabe ? Ça reste à voir* [1].

— *Et continuera à y rester* [2], răspunse Kate rîzînd.

Capitolul XIV

ACASĂ LA SAYULA

Dimineața veni cu un cer de un albastru perfect, cu prospețime în aer și cu o luminozitate azurie deasupra copacilor și a munților îndepărtați ; păsările străluceau ca niște boboci abia deschiși, scînteind în văzduh.

[1] Cine știe ? (sp.). Asta rămîne de văzut (fr.).
[2] Și va continua să rămînă (fr.).

Cipriano se întorcea cu mașina la Guadalajara, iar Carlota urma să-l însoțească. Kate se pregătea să se întoarcă acasă cu barca pe lac.

Carlota era uneori o adevărată tortură pentru Ramón. Părea a fi deținut încă puterea de a-l sfîșia pînă în adîncuri. Nu-i afecta intelectul sau spiritul, ci vechiul lui eu emoțional, pasional : îl atingea parcă în măruntaie și-l făcea să sîngereze lăuntric.

Pentru că o iubise, ținuse la ea : iubise făptura afectuoasă, pătimașă, bizară, uneori fragilă, care fusese Carlota. Ani la rînd o prețuise și o răsfățase.

Dar începînd chiar de pe atunci, treptat, natura lui se schimbase. Nu încetase să țină la ea și nu dorise alte femei. Dacă s-ar fi întîmplat așa ceva, Carlota l-ar fi putut înțelege. Încolțise în el o nevoie lentă, oarbă, dar peremptorie care-l îmboldea să se lepede de eul lui emoțional, spiritual și mental, să-l azvîrle în cuptorul de unde avea să se făurească o ființă nouă, întreagă.

Avea însă necazuri cu Carlota. Ea îl iubea și considera sentimentul ei drept factorul cel mai important. Îl iubea emoțional. Iar spiritual, iubea omenirea. Mental, era convinsă că are deplină dreptate.

Și totuși, pe măsură ce se scurgea timpul, Ramón se schimbase inevitabil. Zvîrlise în cuptor eul emoțional pe care-l iubea ea, pentru a-l topi în altă personalitate.

Iar Carlota se simțea frustrată, înșelată. De ce nu putea continua Ramón să fie blînd și bun și iubitor, încercînd să facă întreaga lume mai blîndă, mai bună și mai iubitoare ? Nu putea pentru că i se înfipsese în cap ideea că lumea își epuizase toată bunătatea și blîndețea și iubirea, și că a merge mai departe pe această linie ar fi însemnat perversitate. Și că venise vremea unei încete dar vitale schimbări în altceva... în ce anume, nu știa nici el.

Emoția iubirii părea să fi înghețat în inima lui, ca găoacea unei crisalide. Însemna pentru el stadiul larvar al creștinismului, urmînd să evolueze în altceva.

Dar pentru Carlota semnifica tot ce avea ea, această emoție a iubirii față de soț, de copii, de oameni, de animale, de păsări, de copaci. Pentru ea însemna totul, întruchiparea lui Hristos și a Fecioarei Maria. Cum ar fi putut renunța la ei ?

Așa încît continua să-l iubească, să iubească omenirea, nestrămutat, patetic, îndărătnic, diabolic. Se ruga pentru soțul ei și se cheltuia în opere de binefacere.

Dar dintr-un flux inițial spontan, supus unor neprevăzute fluctuații, iubirea se prefăcuse în voință pură. Acum iubea cu *voința* ei : așa cum se întîmplă în general cu oamenii albi. Sufletul i se umpluse de caritate : această crudă formă a bunătății. Farmecul și vraja eterică o părăsiseră, începuse să se ofilească, devenise încordată. Își blama soțul și se ruga pentru el. Și pe măsură ce misterul spontaneității murea în ea, voința se oțelea, pînă cînd ajunse să fie toată numai voință : o voință pierdută.

Curînd reuși să-și însușească viața fiilor ei, trăgîndu-i spre sine cu patosul și subtila ei voință. Ramón era prea mîndru și prea furios ca să lupte pentru ei. Erau copiii ei. N-avea decît să-i aibă.

Fiii vechiului său trup. Cel nou nu avea copii și, probabil, nu urma să aibă vreodată.

— Dar ține minte, îi spuse el cu logica lui meridională, tu nu iubești decît cu voința ta. Nu-mi place dragostea pe care i-o porți Dumnezeului tău : nu-i decît o afirmare a voinței tale. Nu-mi place dragostea pe care mi-o porți mie : e același lucru. Nu-mi place dragostea pe care o porți copiilor tăi. Dacă vreodată voi descoperi în ei scînteia dorinței de a fi salvați de dragostea ta, voi face tot ce-mi stă în putință ca să-i salvez. Între timp, mergi înainte cu dragostea ta, cu voința ta. Dar să știi că îmi displace. Îmi displace stăruința ta. Îmi dis-

place felul în care vrei să monopolizezi sentimentele, îmi displac operele tale de binefacere. Dezaprob întreaga linie pe care merge viața ta. Înmoi și corupi băieții. Tu *nu* îi iubești, tu nu faci decît să-ți proiectezi voința-iubire asupră-le. Într-o bună zi se vor întoarce și te vor urî pentru ceea ce faci din ei. Amintește-ți că ți-am spus-o.

Doña Carlota se cutremurase pînă la ultima ei fibră sub șocul acestor cuvinte. Dar unica reacție a fost să se ducă la Mănăstirea Bunei Vestiri și să se roage. Și rugîndu-se pentru Ramón, în miresmele sanctității, avu impresia că repurtase o victorie asupra lui. Se întorsese acasă cu un triumf pur, friabil, ca o floare ce se deschide pe un mormînt ; pe mormîntul lui.

Și de atunci încolo Ramón o pîndise în frumoasa, agitata, iritanta ei blîndețe, așa cum ar fi pîndit dușmanul cel mai apropiat.

Viața și-a lăsat urma peste multe ființe omenești, stingînd în ele suflul spontaneității și lăsîndu-le doar voința uscată. A sufocat zeul sau zeița din femeie și i-a lăsat doar caritatea, împreună cu voința.

— Carlota, îi spusese Don Ramón, ce fericită ai fi dacă ai putea purta un doliu adînc după mine. Dar n-am să-ți ofer această fericire.

Ochii ei de căprioară îi aruncaseră o privire stranie.

— Și asta e în mîinile Domnului, îi răspunsese, grăbindu-se să plece.

Și acum, în dimineața de după prima ploaie, Carlota se ivi în ușa camerei lui, unde Ramón ședea și scria. Ca și cu o zi în urmă, era gol pînă la mijloc, brîul cu semne albastre îi încingea talia, strîngîndu-i pantalonii filfîitori — ca niște largi pantaloni de pijama încrucișați în față și legați în jurul mijlocului.

— Pot să intru ? întrebă ea cu nervozitate.

— Intră ! răspunse el lăsînd din mînă condeiul și sculîndu-se în picioare.

Nu exista decît un singur scaun şi i-l oferi, dar Carlota se aşează pe patul nestrîns, ca şi cum ar fi vrut să-şi afirme dreptul ei firesc. Şi în acelaşi fel se uită la pieptul lui gol — afirmîndu-şi şi de astă dată dreptul marital.

— După micul dejun plec cu Cipriano, începu ea.

— Da, mi-ai mai spus-o.

— Peste trei săptămîni vin băieţii în vacanţă.

— Da.

— Nu doreşti să-i vezi ?

— Dacă ei doresc să mă vadă pe mine.

— Sînt convinsă că doresc.

— Atunci adu-i aici.

— Socoteşti că e plăcut pentru mine ? întrebă ea, înclestîndu-şi mîinile.

— Nici tu nu faci lucrurile plăcute pentru mine, Carlota.

— Cum aş putea ? Ştii bine ce gîndesc, păcătuieşti. Cînd te-am ascultat aseară... e ceva atît de frumos în toate astea... şi totuşi atît de monstruos. *Atît de monstruos* !... Oh, mi-am spus în sinea mea : „Ce face omul ăsta ? Dintre toţi oamenii din lume tocmai omul ăsta, care ar fi putut să fie o binecuvîntare pentru ţara lui şi pentru omenire..."

— Mă rog, şi în loc să fie o binecuvîntare, ce e ?

— Ştii ! Ştii bine ! Nu pot să mai îndur. Nu *tu* trebuie să mîntuieşti Mexicul, Ramón. A făcut-o Christ.

— Nu prea s-ar spune.

— Ba da. Ba da. Şi el te-a făcut fiinţa minunată care eşti, pentru a putea duce la împlinire mîntuirea, în numele lui Christ şi al iubirii. Şi în schimb, tu...

— În schimb, eu încerc altceva, Carlota. Dar crede-mă, dacă adevăratul Christ nu a fost în stare să salveze Mexicul, şi *nu* a fost în stare, sînt sigur că antichristul alb al caritătii şi al politicii şi al reformelor demagogice vor reuşi să-l distrugă definitiv. Acest lucru, şi numai ăsta, mă face să adopt poziţia mea. Tu, Carlota, cu operele

tale de caritate, şi oameni ca Benito Juarez cu aşa-zisele lui reforme, şi restul politicienilor binevoitori, care se pretind supraîncărcaţi de milă pentru oameni şi în realitate îi urăsc; aceştia sînt antichrist. Vechea lume e vechea lume. Dar lumea asta nouă, care chipurile vrea să salveze poporul, asta-i antichrist! Aceştia sînt Christ cu otravă în cupa împărtăşaniei. Şi de aceea eu mă rup din rezervă şi din atitudinea mea obişnuită. Nu vreau ca oamenii să fie otrăviţi.

— De unde ştii că tu însuţi nu eşti altceva decît un otrăvitor al poporului? Eu asta gîndesc că eşti.

— N-ai decît să gîndeşti. Eu gîndesc despre tine, Carlota, că nu ai fost în stare să-ţi dobîndeşti deplina, definitiva feminitate: ceea ce e un lucru diferit de vechea feminitate.

— Feminitatea e mereu aceeaşi.

— Nu, nu e! După cum nici bărbăţia nu e.

— Dar ce crezi tu că poţi face? La ce poate să ducă acest nonsens al lui Quetzalcoatl?

— Quetzalcoatl nu-i decît un cuvînt, un simbol pentru oamenii ăştia. Nimic mai mult. Tot ce urmăresc eu e să-i fac să găsească începuturile căii către propria lor identitate masculină şi identitate feminină. Bărbaţii nu sînt încă pe deplin bărbaţi, după cum femeile nu sînt încă femei. Sînt jumătate şi jumătate, incoerenţi, nişte creaturi în parte oribile, în parte patetice, în parte bune. Numai pe jumătate sosiţi la destinaţie. Şi tu eşti la fel, Carlota! Şi cum eu am izbutit să găsesc un soi de cheie la propria mea conştiinţă masculină, e necesar pentru mine să încerc acum şi cu ei.

— Ai să dai greş.

— Nu. Orice s-ar întîmpla cu mine, va rămîne o nouă vibraţie, o nouă chemare în aer, un nou răspuns în sufletul oamenilor.

— Or să te trădeze. Știi ce spune pînă și prietenul tău Toussaint despre tine? „Viitorul prevăzut de Ramón Carrasco nu-i decît trecutul istoriei omenirii."

— O mare parte din el e trecut. Firește, Toussaint nu poate vedea decît această parte.

— Dar nici fiii tăi nu cred în tine. Au o neîncredere instinctivă. Cyprian mi-a spus cînd am fost să-l văd: „Tata continuă cu vorbăria aia stupidă despre reîntoarcerea vechilor zei? Aș vrea să înceteze. Ar fi extrem de neplăcut pentru noi dacă s-ar scrie despre el în gazete."

Ramón rise.

— Băieții sînt ca niște gramofoane. Vorbesc cu glasul discului care s-a pus în ei.

— Tu nu dai ascultare graiului pruncilor și sugarilor, spuse Carlota cu amărăciune.

— Vai, Carlota, dar pruncii și sugarii nu au nici o alegere. Mamele și profesorii lor îi transformă de la bun început în mici gramofoane, așa încît ce altceva pot face decît să vorbească și să simtă în conformitate cu discul pe care mama sau profesorul l-au introdus în ei. Poate că pe vremea lui Hristos pruncii și sugarii nu erau atît de exploatați de cei mai vîrstnici.

Totuși, deodată, zîmbetul se șterse de pe fața lui Ramón. Se ridică și arătă ușa cu mîna.

— Pleacă, rosti pe un ton coborît. Pleacă! Am respirat destul mirosul spiritului tău!

Carlota continuă să șadă pe pat, înmărmurită, uitîndu-se la el cu ochi speriați, dar încăpățînați și insolenți, ferindu-se de mîna lui întinsă de parcă ar fi amenințat să o lovească.

Pe urmă, focul din ochii lui Ramón se stinse, iar brațul îi căzu moale. Chipul lui oglindi din nou expresia aceea senină, distantă.

— Ce mă interesează pe mine toate astea? spuse el.

Și punîndu-și bluza și pălăria, ieși pe terasă, rupîndu-se de ea cu trupul și cu sufletul. Carlota îi auzi lipăitul

ușor al sandalelor. Auzi și rezonanța slabă a ușii de fier de pe terasă, la care numai el avea acces. Și rămase pe patul lui ca un morman de țărînă, țărînă la țărînă, pîrjolită, și doar cu tăciunii voinței mocnind sub spuză.

Cînd se duse să-i caute pe Kate și pe Cipriano, ochii ei aveau o strălucire neobișnuită.

După micul dejun, Kate fu condusă cu barca acasă. Simțea o curioasă deprimare la gîndul că părăsea *hacienda* : ca și cum, de aci înainte, viața ei era acolo și nicăieri în altă parte.

Casa ei i se păru pustie, banală, vulgară. Pentru prima dată în viață, simțea banalitatea și goliciunea propriului ei *milieu* [1]. Deși *Casa de las Cuentas* nu era propriul ei *milieu*.

— Ah, *Niña*, ce bine ! Ce bine că v-ați întors ! *Ay*, peste noapte, ce de-a apă ! Multă ! Multă ! Dar dumneavoastră erați în siguranță la *hacienda*, Niña ! Ah, ce frumoasă-i *hacienda* asta Jamiltepec ! Și ce om bun e Don Ramón — nu-i așa, *Niña* ? Are mare grijă de oamenii lui. Și Señora, vai cît de înțelegătoare e !

Kate zîmbi și se arătă binevoitoare. Dar simțea nevoia să se retragă în camera ei și să-i strige : „Pentru numele lui Dumnezeu, scutește-mă de trăncăneala asta ieftină !"

Era din nou sîcîită de slujitoarele ei. Din nou acea mută, subterană răzvrătire împotriva vieții, ce pare să aparțină societății mexicane moderne. Insuportabila notă de batjocură ușuratică, ce pare să zacă dedesubtul aproape a oricărei vorbiri moderne. Colcăia sub strigătul constant al Juanei : „*Niña ! Niña !*

Cînd Kate își lua mesele, Juana obișnuia să se așeze pe jos, la oarecare distanță, și să vorbească, să vorbească, conglomeratele de cuvinte bătîndu-i-se la gură, cu terminațiile lor tărăgănate, meditative ; și în tot acest timp, își urmărea stăpîna cu ochii aceia negri, nevăzători, în care

[1] Mediu (fr.).

licărirea de lumină se aprindea cu încetineala curioasă, răutăcioasă, a zeflemelii indiene.

Kate nu era o femeie bogată — nu avea decît venitul ei moderat.

— Ah, bogaţii ăştia !... începea Juana.

— Eu nu sînt bogată.

— Nu sînteţi bogată, *Niña* ? întrebă vocea cîntătoare, mîngîioasă. Atunci sînteţi săracă ?

Cuvintele erau rostite cu o ironie de nedescris.

— Nu, nu sînt nici săracă. Nu sînt bogată şi nu sînt săracă.

— A, nu sînteţi bogată şi nu sînteţi săracă, *Niña !* repeta Juana cu vocea ei de pasăre, în care răsuna, într-adevăr, nesfîrşita, vindicativa bătaie de joc a păsării.

Deoarece cuvintele nu însemnau nimic pentru ea. Pentru ea, care nu avea nimic, care nu ar fi putut să aibă vreodată ceva. Pentru ea, Kate făcea parte din clasa aceea sinistră a bogaţilor. Şi Kate simţea că în Mexic era o crimă să fii bogat, sau clasificat printre bogaţi. Şi nu atît o crimă, cît o anomalie. Bogaţii constituiau o clasă anormală, ca un cîine cu două capete sau un viţel cu cinci picioare. Erau priviţi nu cu invidie, ci cu acel lent, etern antagonism şi cu acea curiozitate a „normalilor" faţă de anormali. Lenta, coroziva ridiculizare indiană, ţîşnită din natura de piatră de lavă a indienilor împotriva a tot ce se ridică deasupra nivelului pietrei de lavă.

— E adevărat, *Niña*, că ţara dumneavoastră e într-acolo ? întrebă Juana arătînd cu degetul în jos, spre măruntaiele pămîntului.

— Nu chiar ! Ţara mea e mai curînd într-acolo... şi Kate îşi înclină degetul arătînd suprafaţa pămîntului.

— Ah, într-acolo !

Şi Juana se uită chiorîş la Kate ca şi cum ar fi vrut să spună : „La ce te poţi aştepta din partea unor oameni

care vin de la marginea pămîntului, ca niște mlădițe de *camote* [1].

— Și-i adevărat că acolo, în țara dumneavoastră, sînt oameni numai cu un singur ochi... aici ?

Juana se izbi cu degetul în mijlocul frunții.

— Nu. Asta nu-i adevărat. E numai o poveste.

— Aha ! făcu Juana. Nu-i adevărat. Știți ? Ați fost vreodată în țara unde trăiesc oameni din ăștia ?

— Nu ! Am fost în toate țările, și nu există astfel de oameni.

— *Verdad ! Verdad !* strigă Juana, cuprinsă de uimire. Ați fost în toate țările și nu există astfel de oameni... Dar în țara dumneavoastră, toți oamenii sînt *gringos* ? Nu aveți decît *gringos* ?

Voia să spună că nu existau oameni adevărați, sarea pămîntului, așa cum era ea.

— Sînt toți oameni ca mine, răspunse Kate cu răceală.

— Ca dumneavoastră, *Niña* ? Și vorbesc ca dumneavoastră ?

— Da. Vorbesc ca mine.

— Și sînt mulți ?

— Mulți ! Mulți !

— Nu mai spuneți ! exclamă Juana, răsuflînd înspăimîntată la gîndul că pot exista lumi întregi de oameni din ăștia anormali, ridicoli.

Și Concha, sălbăticiunea aceea tînără, rîgîitoare, se holba pe fereastra bucătăriei la strania menajerie a *Niñei* și a musafirilor ei albi. Concha, plesnind *tortillas* în palme, era reală.

Kate se îndreptă spre bucătărie. Concha pălmuia *masa*, coca de porumb pe care o cumpăra în *plaza* cu opt *centavos* kilogramul.

[1] Patate, un soi de bulbi (sp.).

— *Niña !* strigă cu vocea ei răguşită. Dumneavoastră mîncaţi *tortillas* ?

— Citeodată.

— Poftim ! Mîncaţi acum una.

Concha întinse o labă neagră cu palma rozalie, în care ţinea o *tortilla* ponosită.

— Nu acum, răspunse Kate.

Nu-i plăceau turtele grele cu gust de var.

— Nu vreţi ? N-o mîncaţi ? întrebă Concha cu un rîs strident, neobrăzat.

Aruncă *tortilla* refuzată deasupra unui mic teanc de turte.

Concha făcea parte dintre cei care n-ar fi mîncat pîine pentru nimic în lume : ziceau că nu le place, că asta nu-i hrană.

Kate stătea pe terasă şi se legăna în balansoar, în timp ce soarele îşi turna razele în pătratul verde al grădinii, palmierul îşi desfăcea evantaiele translucide în lumină, planta hibiscus îşi bălăbănea florile de două ori roşii, adică trandafirii cu stacojiu, izbucnite de-a dreptul din lemnul brun al tulpinii, iar portocalele verzi, întunecate, păreau să transpire pe măsură ce creşteau.

Ora prînzului, o arşiţă înnebunitoare : şi odată cu ea, supa grasă, fierbinte, orez cu sos gras, peştişori aşchioşi, prăjiţi, bucăţi de carne fiartă şi vînătă fiartă, un coş mare, vîrfuit, cu fructe mango, papaya şi zapote — toate fructele tropicale pe care nu le poftești la vreme de mare căldură.

Şi mica Maria, desculţă, într-o rochie roşie şleampătă, ruptă, o servea la masă. Ea era cea tandră. Stătea lîngă Juana în timp ce aceasta o împroşca cu vorbăria ei, cuvintele înspumîndu-i-se, ca nişte bule negre, în gură, şi se apropia întruna ca să atingă pe furiş braţul alb al lui Kate ; şi iar îl atingea pe furiş. Neîntîmpinînd nici o reacţie, îşi lăsa pe furiş braţul ei pirpiriu, negru, pe umărul lui Kate, cu cea mai uşoară şi mai diafană atingere imaginabilă, iar ochii negri, stranii şi mari îi licăreau

de o fantomatică beatitudine neagră, foarte ciudată, iar fața-i copilărească, ciupită de vărsat și vag imbecilă, căpăta o expresie de neagră și vicleană încîntare. Și cînd Kate îi dădea la o parte brațul subțire, negru, ciupit de vărsat, copila se retrăgea la oarecare distanță, expresia de beatitudine de pe fața ei se destrăma, dar ochii negri continuau să strălucească, absorbiți parcă într-un soi de extaz transportat, ca de reptilă.

Pînă apărea Concha și o îmbrîncea cu cotul, făcînd o remarcă brutală, sălbatică, pe care Kate nu o putea înțelege. Iar Juana își întrerupea fluxul negru și cleios, uitîndu-se la fetele ei și adresîndu-le o mustrare lipsită de orice rezultat.

Victima, inevitabila victimă prigonită și inevitabilul prigonitor.

Teribila, teribila goliciune fierbinte a dimineților mexicane, povara negrului *ennui*[1] ce plutea în atmosferă. Îi crea lui Kate impresia că podeaua sufletului ei căzuse. Se ducea la malul lacului, ca să scape de casa aceea, de familia aceea.

Odată cu venirea ploilor, copacii din grădinile părăginite de pe coasta lacului se învăpăiaseră, căpătînd o culoare stacojie, și se revărsaseră în flori de culoarea lavandei. Flori tropicale efemere, roșii-trandafirii, stacojii, violacee. Minunate pete de culoare. Dar asta era tot: doar pete. Împroșcau culori, ca artificiile.

Și Kate se gîndi la albul pufos al florilor de porumbar, primăvara în Irlanda, la păducelul cu boabe de coral-într-o dimineață umedă, pe cîmp, la degețelul roșu de pe lîngă stîncile golașe, la tufele de iarbă neagră și de buruieni, la poienile de campanule. Și o copleși un dor cumplit de acasă. Dorința aprigă de a scăpa de aceste efervescențe tropicale, lipsite de noimă.

În Mexic, vîntul era un curent vijelios, ploaia, un torent năvalnic de apă pe care trebuia să-l eviți, soarele te

[1] Plictis (fr.).

izbea cu ostilitate, înverşunat şi buimăcitor. Pămînt rigid, uscat, ireal, cu un soare care-l ciocănea ca metalul. Sau tenebrele, fulgerele, violenţa explozivă a ploii.

Nici o fuzionare domoală, nici o contopire. Nici o voalată îmbinare de soare şi de ceaţă, nici o dezmierdare în aer, niciciînd. Ori dogoare aspră, ori frig aspru. Linii dure, drepte, sau zigzaguri care îţi răneau pieptul. Nici o aromă dulce, proaspătă a pămîntului. Mirosul Mexicului, oricît ar fi fost de slab, îţi sugera violenţă şi elemente în conflict chimic.

Kate colcăia de furie şi de resentimente. Se aşeza sub cîte o salcie de pe mal şi citea un roman de Pio Baroja, un roman mînios, plin de Nu ! Nu ! Nu ! — *ich bin der Geist der stets verneint !* [1]. Dar ea era mult mai mînioasă şi mai plină de repudieri decît Pio Baroja. Spania nu poate personifica *Nu*-ul în măsura în care-l personifică Mexicul.

Salcia atîrna pletoasă peste ea. Şedea în umbră, pe nisipul cald, atentă să nu-şi expună nici măcar gleznele în soarele muşcător. Plutea un miros vag, vechi, de urină. Lacul era atît de liniştit şi de neclar încît părea aproape invizibil. La mică distanţă, nişte femei oacheşe îngenuncheau în apa de la mal, îmbrăcate doar în cămăşile ude în care se scăldaseră. Unele spălau rufe, altele îşi turnau dintr-o tigvă de dovleac apă peste capetele negre şi umerii rumeni-tuciurii, în intensa presiune a arşiţei. În stînga ei se vedeau doi copaci groşi, un gard de trestie şi cîteva colibe indiene de paie. Acolo se termina plaja, iar micile petice de pămînt ale indienilor se întindeau pînă la lac.

Cînd privea spre lumina orbitoare, avea senzaţia că e izolată într-un sîmbure de umbră întunecată, în timp ce lumea se mişca în pete incoerente prin dogoarea incandescentă. Observă un puşti negricios, aproape gol, păşind cu solemnitate masculină spre marginea lacului. Nu avea decît vreo patru ani, dar era mai bărbătos decît un adult. Odată

[1] Eu sînt spiritul ce neagă întruna (germ.).

cu dezvoltarea vieții sexuale apare o anumită vulnerabilitate pe care bărbații aceștia copii, cu fețe bucălate, capete negre și spinări rigide nu o au. Kate îl știa pe puști. Cunoștea zdreanța roșie care-i ținea loc de cămașă și cîrpele flenduroase care închipuiau pantalonii de pînză ai acestui bărbat miniatural. Îi cunoștea scăfîrlia rotundă, neagră, mersul țeapăn, ferm, ochii rotunzi, și felul de a alerga iute, brusc, ca un animal care o zbugheşte.

„Ce-o fi avînd țîncul în mînă ?" se întrebă ea, urmărind mica siluetă care se mișca în lumina amețitoare. La capătul brațului întins al copilului se bălăbănea o pasăre de apă, ținută de piciorușul palmat, cu capul în jos, aripile zbătîndu-i-se slab. Era o pasăre de baltă neagră, cu o bară albă pe sub aripi, unul din numeroasele specimene care se bălăcesc în cîrduri pe la malul lacului bătut de soare.

Puștiul mărșălui țeapăn în apă, ținînd pasărea răsturnată, care, în pumnul lui mic, părea mare cît un vultur. Un alt băiețaș alerga în urma lui. Cei doi puști înaintară vreun metru în apa caldă, unduioasă, pe sub lumina covîrșitoare și, aplecîndu-se grav, ca doi bătrîni, lansară pasărea în apă. Plutea, dar nu izbutea să vîsleaseă. Undele umflate o înălțau, dar băieții o trăgeau în jos, ca pe o cîrpă, cu un fir pe care i-l legaseră de picioruș.

Atît de liniștiți, atît de tăcuți, atît de întunecați, ca doi minusculi maturi bucălați erau cei doi puști solemni, cu zdreanța lor de pasăre.

Kate se întoarse, scîrbită, la cartea ei, simțindu-și nervii ascuțiți la maximum. La un moment dat auzi plescăitul unei pietre în apă. Pasărea plutea, dar firul legat de picior era atașat de o piatră. Vietatea zăcea la cîțiva metri depărtare de ea, fremătînd ușor. Și cei doi micuți bărbați, pătrunși de o sobră fermitate și o calmă, neagră voluptate, culegeau pietre de pe plajă și le zvîrleau, cu înverșunare indiană, în sărmana ființă care de-abia mai zvîcnea. Țînteau drept în ea. Țîncul în zdrențe roșii stătea ca un

mic războinic, cu brațul ridicat, și arunca, cu toată forța lui, în pasărea ferfeniță.

Kate se repezi pe plajă ca o răbufnire de vînt.

— Urîcioșilor ! Copii răi ce sînteți ! Plecați, plecați de aici, copii urîcioși, băieți urîcioși ! strigă ea dintr-o suflare, cu stăpînită intensitate.

Puștiul cu scăfîrlie rotundă îi aruncă o privire neagră, cu ochii lui de bărbat, apoi amîndoi o luară la fugă și se făcură nevăzuți.

Kate intră în apă și ridică pasărea udă, caldă. Bucata de sfoară grosolană atîrna de piciorușul inert, verzui. Pasărea făcu o slabă încercare de a-i mușca mîna.

Ieși repede din lac și rămase în plin soare ca să-i dezlege piciorul. Pasărea era mare cît un porumbel. Zăcea în mîna ei cu absoluta inerție a sălbăticiunii captive.

Kate se aplecă și își scoase pantofii și ciorapii. Privi în jur. Dinspre colibele de trestie adăpostite în umbra copacilor nu se ivea nici un semn de viață. Își suflecă fusta și păși desculță în apa fierbinte, împiedicîndu-se de pietrele colțuroase de la fund. La mal, apa lacului era foarte joasă. Înaintă chinuit, împleticindu-se la tot pasul, ținîndu-și cu o mînă fustele și strîngînd cu cealaltă trupșorul cald, ud, nemișcat al păsării. Pînă cînd, în sfîrșit, apa îi ajunse la genunchi. Lansă pasărea neagră-verzuie și o împinse ușor spre undele mai umflate ale întinderii de apă tulbure, care, în lumina orbitoare, părea ștearsă, aproape invizibilă.

Zăcea ca o pată de noroi, sau o zdreanță plutitoare, pe apa spălăcită.

— Înoată ! Înoată odată ! îi strigă Kate, încercînd s-o îndemne să înainteze în larg.

Dar, fie că nu putea, fie că nu voia, pasărea rămase pe loc.

Oricum, însă, nu le mai era accesibilă celor doi puști. Kate se munci să facă drum întors peste pietrele ascuțite și se retrase la copacul ei, la umbra ei, la cartea ei, de-

parte de muşcătura turbată a soarelui. Clocotind de furie reţinută, arunca mereu cîte o privire spre cîrpa plutitoare şi spre colibele indiene cufundate în umbra neagră.

Da, pasărea îşi muia pliscul în apă şi îşi scutura căpşorul. Părea să-şi revină. Dar nu lopăta. Se lăsa înălţată de unde, şi undele o împingeau spre ţărm.

— Proasto ! strigă Kate cu nervozitate, încercînd să-i transmită voinţa de a înota în larg.

Alte două păsări, două picăţele negre cu punctuliţe albe pe cap îşi făcură apariţia din întinderea pală a lacului, înotînd de zor către ţărm. Una dintre ele înţepă cu pliscul pasărea inertă, ca şi cum ar fi vrut să-i spună : „Bună ! Ce ţi s-a întîmplat ?" După care îi întoarse spatele şi, uitînd cu totul de ea, înotă pînă la mal, urmată de tovarăşa ei.

Kate privi cu îngrijorare jalnicul smoc de pene nemişcat. Oare n-o să se ridice, n-o să le urmeze pe celelalte două ?

Nu ! Continua să zacă amorţită, uşor săltată de unde, scuturîndu-şi doar, din cînd în cînd, căpşorul.

Cele două păsări vioaie îşi făceau drum, înotînd aferate printre pietre.

O bucată de timp, Kate continuă să citească.

Cînd îşi înălţă din nou privirile, nu mai zări pasărea. Dar celelalte două ţopăiau nepăsătoare peste pietre.

Mai citi un timp.

Următorul lucru care se ivi fu un vlăjgan necioplit de vreo optsprezece ani, îmbrăcat într-o salopetă, care venea cu paşi mari spre apă, urmat de puştiul-bărbat, alergînd desculţ, dar foarte hotărît, după el. Kate îşi simţi inima încremenindu-i.

Cele două păsări de la ţărm îşi luară zborul şi se pierdură pe faţa apei, în strălucirea incandescentă. Salvate !

Dar vlăjganul în salopetă şi pălărie mare, cu umerii aceia indieni, rigizi, pe care uneori Kate îi ura, scor-

monea printre pietre. Ea era convinsă că pasărea rănită dispăruse.

Dar nu! Iată că nu! Băieţandrul cu umeri ţepeni se aplecă şi ridică ghemotocul ud. Se lăsase purtată îndărăt la ţărm.

Băiatul se răsuci, bălăbănind în mînă pasărea pe care o ţinea de vîrful unei aripi, şi i-o înmînă copilului-bărbat. După aceea, satisfăcut, se îndepărtă de mal.

Uf! Cum îi ura în clipa aceea Kate pe oamenii ăştia, teribila micime, *terre à terre*! Umerii lor americani largi şi rigizi, piepturile bombate şi, mai ales, mersul lor, mersul lor ţanţoş, lipsit de viaţă. De parcă ar fi fost impulsionaţi de un motor instalat în spinare..

Încovoindu-se şi ţinîndu-şi ochii în pămînt, astfel încît să poată furişa priviri spre Kate fără ca aceasta să-i vadă faţa, băieţandrul se întoarse în umbra colibelor. Şi în urma lui, minusculul mucos, bucăţica de bărbat, păşea ţeapăn, grăbit, ţinînd de o aripă nefericita pasăre care abia de mai mişca. Din cînd în cînd, îşi întorcea spre Kate faţa rotundă cu ochi negri, privind-o vindicativ, cu înfrigurare, ca nu cumva să se repeadă din nou la el. O sfidare masculină, neagră, înfrigurată, adresată femeii albe, mari şi bizare.

Kate îl privea la rîndul ei, de sub umbra copacului. „Dacă privirea te-ar putea ucide, mucosule, te-aş ucide!", gîndi. Şi puştiul îşi întorcea mereu faţa spre ea, cu mişcări de ceasornic, în timp ce gonea palpitînd spre gaura din gardul de trestie pe care dispăruse băieţandrul.

Kate se întrebă dacă era cazul să salveze din nou pasărea aceea prostănacă. Dar la ce bun?

Ţara asta trebuia să-şi aibă victimele ei. America trebuia să-şi aibă victimele ei. Atît cît va dăinui, va fi continentul împărţit între prigoniţi şi prigonitori. La ce bun să se mai amestece?

Se ridică plină de ură împotriva păsării vlăguite și a mucosului cu fața posacă, ce continua să-și întoarcă spre ea, cu îngrijorare, luna plină.

Ciorchini de femei adăstau pe lîngă apă. Spre vest, se înălțau în văpaia soarelui vilele lăsate de izbeliște și cele două turnuri albe, gemene, ale bisericii, ridicate în bătaie de joc, ca două degete, deasupra flăcărilor stacojii ale copacilor și întunecimii arborilor mango. Se uită la țărmul jigărit și simți în nări mirosul Mexicului, extras de soarele fierbinte din țărîna muiată de ploi : un miros de excremente de oameni și de animale, uscate în soare, pe un pămînt uscat, uscat ; și de frunze uscate ; și de frunze de mango ; și de aer pur, cu o rămășiță de fum de gunoaie arse.

— Dar va veni și ziua în care voi pleca, spuse Kate cu glas tare.

Legănîndu-se în balansoarul de pe terasă, ascultînd plici-pliciul de *tortillas* venind din capătul îndepărtat al patio-ului, și ciudatele croncăneli metalice ale păsărilor, și văzînd norii îngrămădindu-se spre apus, purtînd în ei povara tunetelor încă nenăscute, simți că nu mai poate îndura ; că nu mai poate îndura vacuitatea și presiunea ; oribilul elementarism necreat, atît de primitiv ; pînă și soarele și ploaia erau primitive, primitive.

Și se mîră de viziunea neagră din ochii puștiului. De vidul lor ciudat. Nu putuse concepe că pasărea aceea era o făptură vie, cu o viață a ei. Toți ai lui priveau cu ochi negri la lumea elementelor, și elementele apăreau monstruoase și crude, așa cum și soarele era monstruos, și strivitoarele mase de ploaie rece și neagră erau monstruoase, și pămîntul crud, uscat, uscat.

Și prin această monstruozitate a elementelor scăpărau și amenințau alte prezențe : niște ființe teribile și barbare care se numeau *gringos*, oamenii albi, și monstruoșii bogătași bine înțoliți, cu putere de zei barbari, demonici. Și alte lucruri barbare ca păsările care puteau să zboare

și șerpii care se tîrau și peștii care puteau să înoate și să muște. Un univers monstruos, barbar, populat de monștri mici și mari, în care omul putea supraviețui doar prin rezistență și permanentă pîndă, ferindu-se să se abată de la întunecimea lui.

Și uneori era bine să te mai răzbuni un pic pe monștrii care filfîiau și se tîrau. Pe monștrii mari și pe cei mici. Pînă și pe monstrul acela de pasăre, care avea propria ei monstruoasă natură păsărească. Pe aceasta își putea vărsa pustiul lunga răzbunare omenească și, o dată, se putea simți și el tare.

Era orb la condiția de făptură inofensivă, luptînd să-și găsească drumul fluturător prin viață, a victimei sale. Nu vedea în ea decît încă un monstru din vidul exterior.

Tăindu-și drum prin oceanul de amenințare al monștrilor, orbi la receptivitatea celorlalte făpturi, căznindu-se să reziste, să nu dea îndărăt, să nu meargă înainte. De aci, piepturile împăunate și mersul țanțoș. De aci, spinările rigide, nesimțitoare, fizicul bogat și firile grele, ursuze, grele precum cărămizile de lut negricios-cenușiu, grele și încărcate de o obstinată masivitate și de un soi de amărăciune uscată.

Capitolul XV

LEGENDELE SCRISE ALE LUI QUETZALCOATL

În Sayula, lumina electrică era la fel de inconstantă ca și toate celelalte lucruri. De regulă, se aprindea la șase și jumătate seara și, *uneori*, ardea cu bravură pînă la ora zece, cînd, cu un păcănit surd, întregul sat se

cufunda în beznă. Dar în general nu se comporta astfel. Adeseori refuza să ia ființă pînă pe la șapte, sau chiar șapte și jumătate ori opt seara. Însă farsa cea mai neplăcută pe care o putea juca era să dispară brusc în mijlocul cinei sau exact cînd scriai o scrisoare. Dintr-odată năvălea noaptea mexicană, cu o bufnitură. Și atunci toată lumea începea să alerge orbește după chibrituri și lumînări, strigînd cu glasuri înspăimîntate. De ce erau întotdeauna înspăimîntate? Pe urmă, lumina electrică încerca să revină la viață, ca o ființă rănită, și o lucire roșiatică, sinistră, începea să pîlpîie în becuri. Cu toții își țineau răsuflarea — avea să se reaprindă sau nu? Cîteodată expira de-a binelea; alteori își recăpăta suflul și ardea cam leșinată, dar oricum mai bine decît nimic.

Acum că se instalase sezonul ploilor, situația era disperată. Seară de seară lumina cădea răpusă. Și Kate stătea cu lumînarea ei ostenită, tremurătoare, în timp ce fulgerele albastre îi revelau siluetele întunecate ale plantelor din patio. Oameni pe jumătate întrezăriți se strecurau, tainic, spre capătul unde era locuința Juanei.

Într-o asemenea seară se așeză Kate pe terasă, înfruntînd adîncurile noptatice. În salonul gol ardea o lumînare. Cînd și cînd, în strălucirea albastră a fulgerelor care spărgeau fără zgomot întunericul de smoală, zărea oleandrii și papaya din patio. Răbufneau bubuieli îndepărtate de tunete, furtunile dînd tîrcoale lacului ca niște jaguari flămînzi.

De cîteva ori se auzi scîrțîitul porții și scrîșnetul prundișului; cineva străbătu aleea, o salută și se îndreptă spre locuința Juanei, de unde se zărea lumina lucioasă a unui muc ce plutea în ulei. Pe urmă răzbi un zvon de glasuri scăzute, monotone, care cîteau sau recitau ceva. Și cînd se stîrni vîntul, iar fulgerele zburară din nou printre arbori ca niște păsări albastre, se porniră și pocnetele sacadate ale boabelor de *cuentas* care picau din copac.

Kate se simțea stingherită și cam descurajată. Își dădea seama că ceva se petrecea în colțul Juanei, ceva tainic, în întuneric. Și ea era eșuată pe terasă, în izolare.

Dar, la urma urmei, era casa ei și avea dreptul să știe ce puneau la cale oamenii ei. Se ridică din fotoliul balansoar și străbătu terasa, dînd ocol bovindoului sufrageriei. Această încăpere, care avea două uși ce răspundeau spre patio, fusese deja încuiată.

În colțul îndepărtat de dincolo de fîntînă, văzu un grup așezat pe jos, în fața bucătăriei Juanei. Din mica văgăună a bucătăriei, venea lumina fitilului ce plutea în ulei ; un glas intona rar, și toate fețele erau întoarse în direcția lui, în lumina tulbure ; femeile sub glugile negre ale *rebozos*-urilor, bărbații cu pălăriile pe cap și *serapes* pe umeri.

Cînd auziră pașii lui Kate, toți ochii se întoarseră spre ea și un glas murmură cîteva cuvinte de avertizare. Juana se ridică în picioare.

— A, e *Niña* ! îi liniști ea. Veniți, *Niña*, sărman suflet nevinovat, singur-singurel în noapte !

Bărbații din grup se ridicară — îl recunoscu pe tînărul Ezequiel care-și scoase pălăria în fața ei. Se mai găsea acolo Maria del Carmen, tînăra căsătorită, iar înăuntrul cocioabei, cu lampa de ulei pe jos, se aflau Julio, proaspătul însurățel, Concha și Maria, și încă doi străini.

— Am auzit voci... se scuză Kate. N-am știut că ești dumneata, Julio. Ce mai faci ? Mă întrebam ce poate să fie.

Urmă un moment de tăcere împietrită. Juana o rupse :

— Da, *Niña !* Veniți ! Foarte frumos din partea dumneavoastră că ați venit. Concha, scaunul pentru *Niña !*

Concha se ridică de pe jos cam în silă și aduse scăunașul scund care, cu excepția unui pat, constituia singura piesă de mobilier a Juanei.

— Nu vă deranjez ? întrebă Kate.

— Nu, *Niña*, dumneavoastră sînteți o prietenă a lui Don Ramón, *verdad* ?

— Da, răspunse Kate.

— Și noi... citeam Legendele.

— Da ?

— Legendele lui Quetzalcoatl, adăugă Ezequiel cu oarecare bravadă în vocea lui tînără, lătrătoare.

— Continuați. Pot să ascult și eu ?

— Ia auziți ! *Niña* vrea să asculte. Citește, Julio, citește ! Zi-i înainte.

Se așezară din nou cu toții pe jos, Julio lîngă lampă, dar își înclină capul, ascunzîndu-și fața în umbra pălăriei mari.

— *Entonces !* — Citește odată, îi ceru Juana.

— Se teme, murmură Maria del Çarmen, lăsîndu-și mîna pe genunchiul tînărului. Oricum, citește, Julio ! Pentru că *Niña* vrea să asculte.

După un moment de șovăială, Julio spuse pe o voce înăbușită :

— Atunci s-o iau de la capăt.

— Da, de la capăt ! Citește ! consimți Juana.

Tînărul scoase de sub pătură o foaie de hîrtie, ca un prospect de reclamă. În partea de sus era imprimat simbolul lui Quetzalcoatl, numit Ochiul, adică inelul cu pasărea în centru.

Începu să citească pe o voce voalată :

„Eu sînt Quetzalcoatl, cel cu fața neagră, care a trăit pe vremuri în Mexic.

Pînă cînd a venit un străin de peste mări, un străin cu fața albă, care vorbea într-un chip ciudat. Și-a arătat mîinile și picioarele în care avea găuri de cuie. Și a grăit : «Numele meu e Isus și mi se spune Hristos. Oamenii m-au ținut răstignit pe cruce pînă cînd am murit. Dar m-am sculat din locul unde m-au îngropat și m-am înălțat la tatăl meu. Acum tatăl meu mi-a spus să vin în Mexic».

Spuse Quetzalcoatl : Și vii singur ?

Răspunse Isus : Nu, Mama mea e cu mine. A vărsat multe lacrimi cînd m-a văzut răstignit. Așa că o să-i

lină pe fiii Mexicului în poala ei, iar cînd femeile Mexicului or să plîngă, o să le strîngă la piept şi o să le aline.

Spuse Quetzalcoatl : Asta-i bine. Şi, frate cu numele Isus, ce-ai de gînd să faci în Mexic ?

Răspunse Isus : Să aduc linişte în Mexic. Să-i îmbrac pe cei goi, să pun merinde pe buzele celor flămînzi, şi daruri în mîinile tuturor oamenilor, şi pace şi iubire în inimile lor.

Spuse Quetzalcoatl : Foarte bine. Eu sînt bătrîn. Nu mai pot face mare lucru. Acum trebuie să plec. Bun rămas, popor al Mexicului. Bun rămas, frate ciudat, căruia ţi se spune Isus. Bun rămas, femeie numită Maria. Mi-a sunat ceasul să plec.

Aşădar Quetzalcoatl aruncă o ultimă privire poporului său, îi îmbrăţişă pe Isus şi pe mama lui, Maria, şi plecă. Se duse cu paşi înceţi. Dar în urechi îi răsunau bubuiturile templelor lui dărîmate în Mexic. Totuşi, se duse cu paşi înceţi, pentru că era foarte bătrîn şi sătul de trai lung. Urcă povîrnişul muntelui şi păşi peste neaua albă a vulcanului. Şi pe măsură ce se îndepărta, se înălţa în urmă-i plînsetul unui popor care murea, şi vîlvătaia satelor care ardeau. Şi îşi spuse în sinea lui : «Fără îndoială, sînt plînsetele mexicanilor ! Dar nu trebuie să le dau ascultare, pentru că Isus a venit acolo şi el va usca lacrimile din toţi ochii, iar mama lui va aduce tuturora bucurie.»

Şi a mai spus : «Fără îndoială, arde Mexicul. Dar nu se cade să privesc, pentru că acum cînd a venit Isus toţi oamenii vor fi fraţi, iar femeile vor şedea lîngă poalele albăstre ale Mariei, surîzînd în pace şi iubire.»

Aşa încît bătrînul zeu a urcat pe piscul muntelui şi a privit în casa albastră a cerurilor. Şi pe o uşă din zidul albastru a văzut o mare întunecime, şi stele şi o lună care strălucea. Şi dincolo de întunecime a văzut o singură stea mare, ca o poartă luminoasă. Apoi din vulcan se înălţară limbi de foc care-l încercuiră pe bătrînul Quet-

zalcoatl cu aripi și pene scînteietoare. Și cu aripile de foc și penele de scîntei Quetzalcoatl zbură sus, sus, ca o flacără plutitoare, ca o pasăre licăritoare, sus, în văzduh, către treptele albe ale cerului, care duc la zidurile albastre unde e poarta ce duce spre întuneric. Acolo a intrat, și dus a fost.

Căzu noaptea ; Quetzalcoatl pierise și oamenii din lume au văzut doar o stea topindu-se sub ramurile joase ale întunericului.

Oamenii din Mexic au spus : «Quetzalcoatl a plecat. Pînă și steaua lui a dispărut. Acum trebuie să ascultăm de acest Isus care vorbește o limbă străină.» Așa încît au învățat o vorbire nouă de la preoții care au venit peste apele mări, către răsărit. Și s-au făcut creștini."

Julio, care se lăsase transportat de lectură, se întrerupse brusc, întrucît povestea de pe hîrtie se terminase.

— E o legendă frumoasă, spuse Kate.

— Și adevărată ! strigă scéptica Juana.

— Se poate să fie adevărată, comentă Kate.

— Señora, interveni Concha, țipînd. E adevărat că raiul e sus și că din rai cobori pe niște scări de nori pînă la marginea cerului, așa cum cobori de la dig pînă la lac ? E adevărat că *El Señor* vine și se oprește pe trepte și se uită în jos la noi, așa cum ne uităm noi în lac ca să vedem *charales* ?

Concha își înălță fața smolită, sfidătoare și își scutură masele de păr, așteptînd răspunsul.

— Eu nu știu chiar totul, răspunse Kate. Dar s-ar putea să fie adevărat.

— Vezi, ea crede, spuse Concha, întorcîndu-și fața spre mama ei.

— Și e adevărat, întrebă și Juana, că *El Señor, El Cristo del Mundo* e un *gringo* și că vine, împreună cu sfînta lui mamă, din țara dumneavoastră ?

— Nu din țara mea, ci dintr-o țară apropiată.

— I-auzi ! exclamă Juana înmărmurită. *El Señor* e un *gringuito* și sfînta lui mamă e o *gringutta*. Da, se știe sigur. Ia uitați-vă ! Uitați-vă la picioarele *Niñei*. Taman picioarele *Santissimei* ! Uitați-vă !

Kate avea picioarele goale în sandale ușoare — o simplă bareță de-a curmezișul piciorului. Juana atinse, fascinată, unul din picioarele albe ale *Niñei*.

— Picioare de *Santissima* ! exclamă ea. Și ea, Sfînta Fecioară, e o *gringuita*. Și ea a venit peste mare ca și domneavoastră, *Niña* ?

— Da, a venit peste mare.

— Ah, asta se știe ?

— Da, asta se știe.

— Ia gîndiți-vă numai ! *Santissima* e o *gringuita*, și a venit de peste mare, ca și *Niña*, din țările *Niñei* !

Juana vorbea cu o uimire răutăcioasă, îngrozită, încîntată, batjocoritoare.

— Și Domnul e un *gringuito* — un *gringuito* curat ? se repezi Concha.

— Și, *Niña*, cei care l-au omorît pe *El Señor* erau *gringos* ? Nu-i așa că nu mexicanii l-au omorît ? Erau *gringos* cei care l-au pus pe cruce ?

— Da, răspunse Kate. Nu erau mexicani.

— Erau *gringos* ?

— Da, *gringos*.

— Cu toate că și el era un *gringo* ?

— Da, răspunse Kate, neștiind ce să mai spună.

— Ia te uită ! reluă Juana pe vocea ei scăzută, uimită, rău voitoare. Va să zică era *gringo*, și alți *gringos* l-au răstignit.

— Dar asta s-a întîmplat cu multă vreme în urmă, adăugă Kate în grabă.

— Cu multă vreme în urmă, zice *Niña*, o îngînă Juana, ca un ecou, pe aceeași voce uluită, în care răsunau veneraţia și groaza.

Urmă un răstimp de tăcere. Chipurile întunecate ale fetelor și bărbaților așezați pe jos erau întoarse spre Kate, urmărind-o cu priviri fixe, în semiobscuritate, și cîntărindu-i fiecare cuvînt. Afară, tunetele mormăiau în puncte diferite.

— Și acum, *Niña*, se auzi glasul limpede, răcoros, al Măriei del Carmen, *El Señor* se întoarce înapoi la tatăl lui și Quetzalcoatl al nostru vine iarăși ?

— Ne părăsește și *Santissima* ? interveni repede Juana. Ia te uită ! *Santissima* ne părăsește și vine în schimb Quetzalcoatl, ăsta ! Ăsta n-are mamă ?

— Poate că are o soție, spuse Kate.

— *Quién sabe* ? murmură Juana.

— Se zice că acolo sus, în paradis, a întinerit, se băgă iar temerara Concha.

— Cine ? întrebă Juana.

— Ăsta, nu știu cum îi zice, șopti Concha, rușinîndu-se să rostească numele.

— Quetzalcoatl, precizâ Ezequiel cu vocea lui lătrătoare. Da, a întinerit. Acum e un zeu în floarea vîrstei, bine clădit.

— Așa se spune, așa se spune, murmură Juana. Închipuie-ți !

— Așa stă scris aici ! strigă Ezequiel. E scris aici, în cea de-a doua legendă !

— Citește-o și pe asta, Julio.

Julio, fără să mai șovăie, scoase o a doua hîrtie:

„Eu, Quetzalcoatl din Mexic, am făcut cea mai lungă călătorie.

Dincolo de zidul cel albastru al cerului, dincolo de sălașul luminos al soarelui, de-a curmezișul cîmpurilor de întuneric unde stelele se răspîndesc ca arborii, ca arborii și hățișurile, departe de inima tuturor lumilor, și aproape de pămînt, ca Luceafărul de Dimineață.

Și în inima tuturor lumilor așteptau aceia ale căror chipuri nu le puteam vedea. Și cu glasuri ca de albine șu-

șoteau între ei : «Acesta este Quetzalcoatl al cărui păr s-a albit de cenușa vînturată din focurile vieții. El vine singur și agale.»

Și atunci, cu mîini pe care nu le puteam vedea, mi-au prins mîinile mele și în brațele lor, pe care nu le puteam vedea, am murit.

Dar pe cînd eram mort, și numai oase, ei nu mi-au azvîrlit osemintele, nu m-au împrăștiat în cele patru vînturi și nici în cele șase. Nu, nici măcar în vîntul care suflă în miezul pămîntului, și nici măcar în cel ce suflă sus, ca un deget care arată.

«E mort, ziceau ei, dar nu și părăsit.» Așa încît au luat mirul întunericului și mi-au uns fruntea și ochii, mi l-au picurat în urechi și în nări și în gură, în tăcerea îndoită dintre cei doi sîni ai mei, în buricul meu îngropat și în părțile mele tainice din față și dindărăt ; și în palmele mîinilor și pe movilele genunchilor și pe tălpile picioarelor.

Pe urmă, mi-au uns capul cu mirul întunericului. Și după aceea au spus : «E pecetluit. Așezați-l deoparte !»

Și m-au așezat în fîntîna care fierbe întunecat în inima lumilor, departe, îndărătul soarelui, și acolo am zăcut eu, Quetzalcoatl, în caldă uitare.

Am dormit somnul cel mare, cel fără de vise.

Pînă cînd un glas a strigat : «Quetzalcoatl !»

Am întrebat : «Cine e acolo ?»

Nimeni nu a răspuns, dar glasul a repetat : «Quetzalcoatl.»

Am întrebat : «Cine ești ?»

Și mi-a răspuns : «Nu sînt nici aici, nici în altă parte. Eu sînt tu. Scoală-te !»

Dar totul atîrna greu pe mine, ca piatra de mormînt a întunericului.

Am întrebat : «Dar nu-s bătrîn ? Cum să rostogolesc piatra aceasta ?»

«Cum să fii tu bătrîn cînd eu sînt un om nou ? Am să rostogolesc eu piatra. Scoală-te !»

M-am sculat şi piatra s-a prăvălit de-a rostogolul, zdrobind hăurile spaţiului. Şi mi-am spus în sinea mea : «Sînt un om nou, Sînt mai tînăr decît cei tineri şi mai vîrstnic decît cei virstnici. Iată ! M-am desfăcut pe tulpina timpului, precum o floare, şi mă aflu în miezul florii bărbăţiei mele. Nu mă frige nici dorinţa, dorinţa de a rupe, de-a face bobocul să se desfoaie ; şi nici nu tînjesc precum sămînţa ce zboară înspre ceruri. Cupa florii mele s-a desfăcut; în ea plutesc stelele rînduite cu grijă. Tulpina mi se înalţă în aer, rădăcinile mi se înfig în beznă, soarele nu mai e decît un pocal plin înăuntrul meu.

Iată ! Nu sînt nici tînăr, nici bătrîn, sînt floarea deschisă, sînt nou.

Şi astfel m-am sculat şi mi-am dezmorţit mădularele şi am privit în jur. Soarele se găsea dedesubtul meu, învăluit în ceaţa arşiţei, ca o pasăre fierbinte ce pluteşte în miezul zilei peste lumi. Şi pliscul lui era lung şi foarte ascuţit, arăta ca un balaur.

Şi o stea palidă şovăia ostenită, aşteptînd să treacă. Am strigat tare, spunînd : «Cine eşti ?»

«Numele meu e Isus, fiul Mariei.
Mă întorc la mine acasă.
Mama mea Luna s-a întunecat.

Frate Quetzalcoatl,
Strunește sălbaticul soare dogoritor,
Leagă-l cu umbră pînă trec eu,
Îngăduie-mi să mă întorc la mine.»

Am prins soarele şi l-am ţinut strîns, şi palida stea a lunecat în umbra mea, ducîndu-se încet spre întinderile

întunecate de dincolo de focul soarelui. Apoi, s-a așezat să se hodinească pe povîrnișul tăcerii, și-a scos sandalele și le-am încălțat eu.

«Isuse, cum îndură mexicanii aripile iubirii ?» l-am întrebat.

«Sufletele mexicanilor sînt prea grele pentru aripile iubirii, ei au înghițit piatra deznădejdii.»

«Și unde e doamna, mama ta, cea în mantie albastră, care avea să-i aline în poala ei ?»

«Mantia ei s-a veștejit în praful lumii, și ea e istovită de nesomn, pentru că glasul poporului striga zi și noapte, iar pumnalele mexicanilor sînt mai ascuțite decît aripile iubirii, iar îndărătnicia lor e mai tare ca speranța. Iată ! fîntîna lacrimilor se usucă în ochii bătrînilor și în poala lor nu se mai găsește alinare, ei nu vor decît odihna. Domnule Quetzalcoatl, mama mea a plecat înainte de mine, s-a dus în patul ei încă alb din lună.»

«Ea a plecat, și tu, Isus, Crucificatul, ai plecat. Atunci ce se va alege de Mexic ?»

«O, Quetzalcoatl, ei încă nu știu că eu și mama mea am plecat. Sînt suflete mînioase, frate Quetzalcoatl ! Și își slobozesc mînia. Mi-au sfărîmat bisericile, mi-au supt tăria, au ofilit buzele Fecioarei. Ne-au alungat și ne-au tîrît de acolo ca pe un bătrîn șontorog și pe o femeie, gîrboviți de bătrînețe și cu lacrimile secate. Așa că am fugit pe ascuns. Și noi acum nu căutăm decît odihna, ca să uităm pe veci de fiii omului, cei care au înghițit piatra deznădejdii.» Atunci am spus eu : «Foarte bine, vezi-ți de drum. Eu, Quetzalcoatl, mă voi duce la ei. Dormi somnul cel fără de vise. Drum bun la răscruce de drumuri, frate Isus.»

Și a spus el : «O, Quetzalcoatl ! Au uitat de tine ! De șarpele cu pene. De șarpele-pasăre. Nu te mai vor.»

Am spus eu : «Du-te pe drumul tău, căci praful pămîntului ți-a umplut ochii și ți s-a așternut pe buze. Cît despre mine, șarpele din miezul pămîntului doarme în pîn-

tecele și în șalele mele, pasărea din înaltul văzduhului se cațără pe fruntea mea și își freacă pliscul de pieptul meu. Eu, eu sînt stăpînul celor două căi, sînt stăpînul susului și josului. Iată ! Eu sînt eu ! Stăpînul celor două căi. Pe cînd tu ai fost stăpînul doar uneia dintre ele. Care te duce acum la somn. Drum bun.»

Așa încît Isus s-a dus să-și doarmă somnul, iar Maria, mama durerilor, zace pe patul lunii albe, istovită dincolo de lacrimi.

Iar eu, eu mă aflu în prag. Trec granița. Eu sînt Quetzalcoatl, stăpînul celor două căi, stea în cumpănă între zi și întuneric."

Tînărul isprăvi de citit și se așternu tăcerea.

Capitolul XVI

CIPRIANO ȘI KATE

În după-amiezile de duminică, canoele mari, negre, cu pînzele lor pătrate, se materializau din ceața subțire care plutea peste lac, venind dinspre vest, din Tlapaltepec, încărcate cu teancuri înalte de pălării de pai, cu mormane de pături, cu olărie de pămînt ars, lucrată la Ixtlahuacan și Jaramay și Los Zemas, cu maldăre de rogojini, cu scînduri și cărbuni și portocale din Tuliapan și Cuxcueco și San Cristobal, cu munți de pepeni galbeni, globulari, cu coaja verzui-închis și grămezi de pătlăgele roșii, mango, legume ; cu încărcături de cărămizi și țigle arse pînă la un roșu închis, însă destul de friabile, și iar cărbuni și lemn din munții secătuiți de dincolo de lac.

Kate se ducea aproape întotdeauna duminica, pe la ora cinci după masă, să privească ambarcaţiunile cu fundul plat acostînd în apele joase de la mal şi descărcîndu-şi apoi mărfurile în lumina roşiatică a asfinţitului. Îi plăcea să urmărească oamenii alergînd pe scînduri cu braţele pline de pepeni verzui şi stivuindu-i apoi în movile pe nisipul zgrunţuros, pepeni verzui cu pîntecele galben pal. Îi plăcea să vadă cum răsturnau roşiile la marginea lacului şi cum erau apoi săltate de apă în timp ce femeile le spălau. O mică mare de roşii, săltînd pe undele lacului.

Cărămizile lungi, grele erau aranjate în grămezi de-a lungul fişiei de dig dărîmat, şi turme de măgăruşi veneau pe plaja colţuroasă pentru a fi încărcaţi, imprimîndu-şi copitele mici în nisipul pietros şi filfiindu-şi urechile.

Cargadores [1] roiau în jurul bărcilor cu cărbuni, cărînd în spinare sacii grei.

— Aveţi nevoie de cărbuni, *Niña* ? strigă un *cargador* înnegrit de funingine care-i cărase în spate bagajele de la gară.

— Cu cît ?

— Douăzeci şi cinci de *reales* amîndoi sacii.

— Îţi dau douăzeci de *reales* pe ei.

— Fie şi douăzeci de *reales*, Señorita. Dar mai îmi daţi doi *reales* pentru transport.

— Transportul ţi-l plăteşte proprietarul. Eu îţi mai dau douăzeci de *centavos*.

Omul o porni desculţ peste pietrele ascuţite, cu cei doi saci mari de cărbuni pe umeri. Oamenii ăştia cară încărcături uriaşe, parcă fără să-şi dea seama că sînt grele. Ba părînd chiar mulţumiţi să simtă o greutate extraordinară strivindu-le spinările de fier şi să izbutească să-i ţină piept.

Coşuri cu guava de primăvară, coşuri cu lămîile dulci numite *limas*, coşuri cu lămîi pitice, verzi şi galbene, nu mai mari decît o nucă ; fructe mango portocalii şi verzui,

[1] Cărăuşii (sp.).

portocale, morcovi, fructe de cactus în mare abundență, cîțiva cartofi noduroși, ceapă turtită, albă-sidefie, *calabacitas*[1] mici și *calabacitas* verzi-pătate, ca niște broaște, *camotes* coapte și crude — îi plăcea mult lui Kate să urmărească șirurile de coșuri străbătînd plaja și trecînd de biserică.

Și apoi, de obicei la urmă, oale mari, roșii, *ollas* roșii pîntecoase, pentru păstrat apa, tigăi de lut și urcioare cu desene smălțuite galbene și negre, discuri mari, plate, din pămînt ars, pentru copt *tortillas* — mormane de olărie.

Pe coasta dinspre vest, bărbații alergau pe plajă purtînd pe cap cîte douăsprezece pălării una peste alta, ca niște pagode ambulante. Alții alergau cu grămezi de *huaraches* frumos țesute sau cu sandale grosolane împletite din curele. Și alții purtau pe umeri teancuri de *serapes* de culoare închisă, cu desene de un roz țipător.

Era fascinant. Dar, în același timp, plutea în atmosferă ceva greu, posomorît. Oamenii aceștia veneau la tîrg ca la un fel de bătălie. Nu veneau pentru plăcerea de a vinde, ci pentru înfruntarea ursuză cu cei care aveau nevoie de mărfurile lor. Resentimentul ciudat, negru, era mereu prezent.

Cînd clopotele bisericii dăngăneau chemînd la slujba de seară, tîrgul începea. Pe trotuarele din jurul *plazei* se îngrămădeau indieni ghemuiți pe vine, cu bunurile lor rînduite în față: piramide de pepeni verzui, șiruri de oale de pămînt, maldăre de pălării, perechi de sandale, unele lîngă altele, munți de fructe, o expoziție întreagă de butoni de guler și alte mărunțișuri numite *novedades*, tăvi cu zaharicale. Și oamenii continuau să vină cu măgărași încărcați.

Cu toate acestea, nu auzeai un strigăt; abia deslușeai cîte o voce. Nimic din animația, din zarva sălbatică a unui tîrg mediteranean. Tot timpul același greoi trecuș al vo-

[1] Dovlecei (sp.).

întei : mereu, mereu, o măcinare lăuntrică a spiritului, asemenea cremenei brun-cenușie a pietrei de lavă.

Cînd se lăsă întunericul, vînzătorii își aprindeau micile lor lămpi de tinichea, și flăcările pîlpîiau și se înălțau iluminînd fețele negricioase ale bărbaților ghemuiți pe pămînt, în îmbrăcămintea lor albă și pălăriile mari, așteptînd să se ivească mușteriii. Nu te invitau niciodată să cumperi. Nu-și lăudau mărfurile. Nici măcar nu se uitau la tine. S-ar fi zis că resentimentul și indiferența lor statică o să-i împiedice pînă să și vîndă.

Uneori, Kate găsea tîrgul vesel și degajat. Dar de cele mai multe ori simțea o greutate inefabilă care se lăsa încet, invizibil, peste spiritul ei. Și-i venea să fugă de acolo. Mai presus de orice, simțea nevoia alinării pe care i-a aduceau Don Ramón și legendele lui Quetzalcoatl. Aceasta i se părea a fi unica evadare dintr-o lume lugubră.

Circulau iar zvonuri despre o revoluție, așa încît la tîrg se simțea stinghereala și acea măcinare de piatră neagră a spiritului. Dădeau tîrcoale ostași cu o înfățișare străină, purtînd pălării prinse cu un nod sub bărbie, pumnale și pistoale, și avînd chipuri sălbatice, nordice : siluete înalte, zvelte. Hoinăreau doi cîte doi, vorbind într-un dialect ciudat, nordic, și părînd mai străini chiar decît Kate.

Tejghelele cu de-ale gurii erau strălucitor iluminate. Rînduri întregi de bărbați ședeau pe băncile de scînduri bînd supă și mîncînd hrană caldă, pe care o luau direct cu degetele. Lăptarul venea călare, bidoanele mari de lapte legănîndu-se în fața lui, și își croia cu grijă drum printre oamenii adunați în fața tejghelelor cu mîncare. Cînd ajungea în dreptul lor, începea să distribuie căni de lapte din bidonul din față, continuînd să stea însă rigid în șa, și apoi, tot călare, asemenea unui monument ecvestru, își bea și el bolul de supă, și mîncă *tamales* sau *tortillas* presărate cu carne tocată, foarte iute. Peonii se învîrteau liniștiți în jur. Ghitarele răsunau, aproape în taină. Cîte un auto-

mobil venind de la oraș își tăia drum prin mulțime, încărcat cu fete, tineri, tați orășeni, copii, claie peste grămadă.

Intensa presiune a vieții asupra flăcărilor lămpilor de pe jos! Puhoiul de bărbați îmbrăcați în alb, cu pălării mari, circulînd alene, și de femei în *rebozos* negre, pășind în tăcere. Copaci întunecați boltindu-și crengile deasupra capetelor. Porțile hotelului scînteind, scăldate în lumina electrică. Fete de la oraș în rochii de organdi albe, zmeurii, albastre. Grupuri de cîntăreți, cîntînd ca pentru ei. Și toate zgomotele surde, înăbușite.

Acel simțămînt de ciudată, grea înfrînare, neagra putere de negare din sufletele peonilor. Era aproape jalnic să vezi fetele drăguțe și mlădioase din Guadalajara învîrtindu-se de jur împrejur, braț la braț, atît de diafane în rochiile lor vaporoase, roșii, albe, albastre, portocalii, căutînd pe cineva care să se uite la ele, să le ia în seamă. Și peonii emițînd din sufletele lor doar vaporii negri ai negării, care poate că era ură. Păreau, băștinașii aceștia, să aibă capacitatea de a vătăma aerul cu rezistența lor de stîncă neagră.

Lui Kate îi venea aproape să plîngă de mila fetelor zvelte, vioaie, drăgălașe ca niște flori de hîrtie, avide să atragă atenția, dar ignorate și victimizate.

Deodată se auzi o împușcătură. Într-o clipită toți vînzătorii de la tîrg săriră în picioare și se împrăștiară, revărsîndu-se pe străzile apropiate sau adăpostindu-se prin prăvălii. Încă o împușcătură! Kate, din locul unde se afla, zări peste *plaza* care se golea rapid un om așezat pe o bancă și descărcînd un pistol în aer. Un derbedeu de la oraș, pe jumătate beat. Oamenii știau bine despre ce era vorba. Totuși, în orice moment, ticălosul ar fi putut să-și lase pistolul în jos și să tragă la întîmplare. Așa încît toată lumea se îndepărta în grabă, topindu-se și lăsînd *plaza* pustie.

Încă două împușcături, bum-bum! Tot în aer. Și, în același moment, un ofițer scund, în uniformă, țîșni din

strada întunecată în care află postul militar și pe care erau acum așternute stivele de pălării mari. Se duse de-a dreptul la beţivul care şedea cu picioarele răşchirate, fluturîndu-şi pistolul în aer ; şi pînă să apuci să-ţi tragi răsuflarea, pleosc ! pleosc ! îl pălmui pe pistolar întîi pe un obraz şi apoi pe celălalt ; palmele răsunară la rîndul lor ca nişte împuşcături. Şi, în aceeaşi clipă, înşfăcă braţul care ţinea pistolul şi zvîrli arma la distanţă.

Doi dintre ostaşii bizari se apropiară pe dată şi imobilizară braţele beţivului. Ofiţerul le şopti ceva, soldaţii salutară şi se îndepărtară cu prizonierul.

Pe loc, mulţimea năvăli îndărăt în *plaza*, indiferentă. Kate se aşeză pe o bancă ; inima îi bătea să-i spargă pieptul. Îl văzu pe prizonier trecînd pe sub un felinar : pe obraz i se prelingeau şuviţe de sînge. Juana, care fugise, veni acum în goană îndărăt şi, apucînd-o pe Kate de mînă, îi spuse :

— *Niña* ! Uitaţi-vă ! E domnul general !

Kate tresări şi se ridică în picioare. Ofiţerul o saluta.

— Don Cipriano ! strigă ea.

— El însuşi, îi răspunse. Te-a speriat rău beţivanul acela ?

— Nu prea ! M-a tulburat numai. N-am simţit vreo intenţie rea îndărătul faptei lui.

— Nu ! Era numai beat.

— Totuşi am să mă duc acasă.

— Pot să te însoţesc ?

— Dacă doreşti.

Don Cipriano veni lîngă ea şi cotiră împreună pe după biserică, pe ţărmul lacului. Peste munţi atîrna luna şi dinspre apus adia o briză răcoroasă, nu prea puternică. Venea de la Pacific. În bărcile de la marginea apei scîlpeau luminile roşiatice, unele afară, altele înăuntru, sub tendă, sau în micile adăposturi ale ambarcaţiunii. Femeile pregăteau cîte o îmbucătură de hrană.

— Ce noapte frumoasă ! exclamă Kate trăgînd adînc aer în plămîni.

— Cu luna abia ştirbită, adăugă el.

Juana venea în spatele lor, iar în urma ei, doi ostaşi cu pălării cu boruri late.

— Soldaţii te escortează pe dumneata ? întrebă Kate.

— Probabil.

— Dar luna nu-i la fel de frumoasă şi de prietenoasă ca aceea din Anglia sau din Italia, schimbă ea vorba.

— Totuşi e aceeaşi planetă.

— Da, dar în America clarul de lună e altfel. Nu-ţi inspiră aceeaşi bucurie ca în Europa. Ai parcă senzaţia că vrea să te rănească.

Don Cipriano rămase o clipă tăcut, apoi răspunse :

— Poate că în dumneata există ceva europenesc care rănește luna noastră mexicană.

— Dar eu sînt de bună credinţă.

— Bună credinţă europeană. Poate că nu-i aceeaşi ca buna credinţă mexicană.

Kate era uluită.

— Cum să-mi închipui că luna voastră, mexicană, are ceva împotriva mea ? rise ea cu ironie.

— Cum să-mi închipui că dumneata ai ceva împotriva lunii noastre mexicane ! răspunse el.

— Nu am nimic împotriva ei.

Se apropiaseră de colţul străzii lui Kate. La acest colţ se afla un grup de copaci şi sub ei, dincolo de gardul viu, cîteva colibe roşii. Kate se amuza adeseori de măgarul care o privea peste zidul jos de piatră uscată, şi de berbecii negri, cu coarne încîrligate, legaţi de cîte un copac scorburos, ori de ţincul gol sub o fărîmă de cămăşuţă, care o zbughea ascunzîndu-se pe după perdeaua de mărăcini.

Kate şi Cipriano se aşezară pe terasă. Ea îi oferi vermut, dar fu refuzată.

Rămaseră în tăcere. De la uzina electrică de peste drum, cea supravegheată de Jesús, răzbea un slab ţac-ţac !

Un cocoș cucurigi puternic și răgușit dindărătul bananilor.

— Ce absurd ! observă Kate. Cocoșii nu cîntă la ora asta.

— Numai în Mexic cîntă ! rîse Cipriano.

— Da ! Numai aici !

— Își închipuie că luna noastră e soarele, nu-i așa ? continuă el să o tachineze.

Cocoșul cîntă cu și mai mult elan, iar și iar.

— E foarte drăguță casa dumitale, și patio, urmă Cipriano, dar Kate nu-i răspunse. Sau nu-ți place ? insistă el.

— Uite ce e, spuse ea în cele din urmă, eu nu am nimic de făcut. Femeile astea nu-mi dau voie să fac vreo treabă. Dacă vreau să-mi mătur camera, se holbează la mine și strigă : *Qué Niña ! Qué Niña !* de parcă m-ar vedea stînd cu capul în jos și picioarele în sus, ca să le distrez pe ele. Cos, deși nu-mi place. Asta înseamnă viață ?

— Și citești ! spuse el, privind la teancurile de reviste și de cărți.

— Ah, dar toate cărțile și jurnalele sînt atît de stupide și de lipsite de viață ! exclamă Kate.

Urmă iar un răstimp de tăcere. După care, Cipriano interveni :

— Dar ce-ai vrea să faci ? După cum spui, cusutul nu te interesează. Știi, indiencele Navajo, cînd țes o pătură, lasă la sfîrșit un loc gol prin care să-și elibereze sufletul — ca nu cumva să-și prindă sufletul în țesătură. Mi-am spus întotdeauna că Anglia și-a țesut sufletul în toate textilele ei, în tot ceea ce fabrică. Și nu a lăsat niciodată un loc gol prin care să și-l elibereze. Așa încît sufletul Angliei se găsește acum în produsele ei și nicăieri în altă parte.

— Dar Mexicul nu *are* un suflet. A înghițit piatra deznădejdii, așa cum spune legenda.

— Da ? Așa crezi ? Eu nu sînt de aceeași părere. Sufletul e ceva pe care îl modelezi, ca pe un desen într-o

pătură. E foarte frumos cînd lînurile își deapănă diferitele fire, de diferite culori, și desenul prinde formă. Dar odată terminat — nu mai prezintă interes. Mexicul nu a început încă să țească modelul sufletului său. Sau poate că tocmai începe — cu Ramón. Nu crezi în Ramón ?

Kate ezită înainte de a răspunde :

— Ramón, da ! Cred în el ! Dar dacă folosește la ceva să încerce aici, în Mexic... rosti ea cu încetineală.

— Trăiește în Mexic. Și încearcă aici. De ce n-ai încerca și dumneata ?

— Eu ?

— Da ! Dumneata ! Ramón nu crede în zeii lipsiți de femei, așa spune. De ce n-ai fi dumneata femeia din panteonul lui Quetzalcoatl ? Sau, dacă vrei, zeița !

— Eu, o zeiță în panteonul mexican ? strigă Kate izbucnind într-un rîs uimit.

— De ce nu ?

— În primul rînd nu sînt mexicană.

— Dar poți foarte lesne să fii o zeiță în același panteon cu Don Ramón și cu mine.

Pe chipul lui Cipriano părea să ardă o inscrutabilă flacără de dorință, iar ochii lui o urmăreau scînteind. Kate nu se putea împiedica să simtă că Cipriano era devorat de o ambiție intensă, oarbă, al cărei obiect era, parțial, și ea : un obiect pasional, care îl atița pe micul indian pînă la culmile cele mai fierbinți ale făpturii lui.

— Dar nu mă tentează să fiu o zeiță într-un panteon mexican, spuse ea. Mexicul mă înspăimîntă. Don Ramón e minunat. Dar mi-e teamă că or să-l distrugă.

— Vino și ajută-ne să împiedicăm acest lucru.

— Cum ?

— Te căsătorești cu mine. Tot te plîngi că nu ai nimic de făcut. Atunci mărită-te cu mine, și ajută-ne pe Ramón și pe mine. Ramón spune că avem nevoie de o femeie alături de noi. Dumneata ești femeia potrivită. Sînt foarte multe de făcut.

— Dar n-aș putea fi de ajutor fără să mă mărit ?

— Cum s-ar putea ? răspunse el cu simplitate.

Și Kate știa că așa stăteau lucrurile.

— Dar vezi, continuă ea, eu nu simt nici un impuls să mă mărit cu dumneata, așadar cum aș putea-o face ?

— De ce nu ?

— Vezi, Mexicul mie mi se pare *într-adevăr* îngrozitor. Privirile negre ale oamenilor fac să mi se închircească inima și să mi se încrîncenеze carnea pe mine. E ceva îngrozitor în toate astea. Și eu nu vreau groază în sufletul meu.

Cipriano rămase tăcut și insondabil. Kate nu putea ghici cîtuși de puțin ce gîndește, dar s-ar fi spus că un nor negru se lăsase asupră-i.

— Și de ce nu ? rosti el în cele din urmă. Groaza e o realitate. De ce să nu existe și puțină groază, cum îi spui dumneata, printre toate celelalte ?

Se uită la ea cu totală și scînteietoare seriozitate, pe care Kate o resimți ca pe o povară.

— Dar... bîigui ea uimită.

— Și eu îți inspir oarecare groază... Și de ce nu ? Poate că și eu încerc oarecare oroare în fața ochilor dumitale de culoare deschisă și a mîinilor astea puternice și albe. Dar ăsta e un lucru bun...

Kate îl privi înmărmurită. Tot ce-ar fi dorit în acel moment ar fi fost să fugă, să evadeze dincolo de hotarele acestui continent cumplit.

— Ai să te obișnuiești cu ea, urmă Cipriano. Ai să te obișnuiești cu gîndul că în viața dumitale trebuie să existe și puțină teamă, și puțină groază. Mărită-te cu mine și ai să descoperi multe lucruri care nu sînt îngrozitoare. Stropul de groază e ca sămînța de susan în nuga, dă tocmai savoarea pătrunzătoare. E bine să se găsească acolo.

Ședea urmărind-o cu ochi negri, scăpărători, și vorbindu-i cu o rațiune stranie, nefirească. Dorința lui părea curios de impersonală, trupească și totuși deloc personală.

Avea senzația că, pentru Cipriano, ea purta un alt nume și făcea parte dintr-o altă specie. De parcă numele ei ar fi fost, de pildă, Itzpapalotl, de parcă s-ar fi născut în locuri neștiute și ar fi fost o femeie necunoscută pînă și față de ea însăși.

Da, desigur, desigur, o copleșea cu voința lui.

Kate își pierduse răsuflarea de uimire, pentru că o făcuse să întrevadă *posibilitatea fizică* de a se mărita cu el ; un lucru care, pînă atunci, nici prin vis nu-i trecuse. Dar desigur, desigur, nu *ea* ar fi fost aceea care s-ar fi putut mărita cu el. Ci o femeiă străină din lăuntrul ei, pe care nu o cunoștea și nu o recunoștea.

Cipriano emana un soi de pasiune întunecată, exaltată.

— Nu pot crede că aș fi în stare să o fac, spuse ea.

— Fă-o, îi ceru el, și atunci o să-ți dai seama.

Kate se înfioră ușor și se duse să-și ia ceva pe umeri. Se întoarse înfășurată într-un șal spaniol, cafeniu, bogat brodat cu fir de argint. Își încilci cu nervozitate degetele printre franjurile lungi, de mătase cafenie. Într-adevăr, totul i se părea sinistru, respingător. Totuși detesta să-și spună că, de fapt, era speriată, că era lipsită doar de curajul de a o face. Ședea cu capul plecat, lumina căzîndu-i pe părul mătăsos și pe broderia grea, argintie, a șalului pe care și-l înfășurase strîns, așa cum se înfășoară femeile indiene în *rebozos*. Iar ochii lui negri o urmăreau și se uitau la șalul bogat cu o licărire curioasă, intensă. Pînă și șalul îl fascina.

— Ei bine ! spuse el brusc. Pe cînd ?

— Pe cînd, ce ? întrebă Kate, privind cu adevărată teamă în ochii lui negri.

— Căsătoria.

Se uită la el, aproape hipnotizată de uimirea că ajunsese atît de departe. Dar pînă și acum nu avea puterea de a-l face să se retragă.

— Nu știu, răspunse ea.

— Ce-ai zice să fie în august ? La întîi august ?

— Eu aș spune că niciodată,

Pe neașteptate, păru să-l copleșească furia neagră a indienilor. Pe urmă se scuturâ însă de ea, cu o îndârjită indiferență.

— Vrei să vii mîine la Jamiltepec să-l vezi pe Ramón ? Dorește să-ți vorbească.

Și Kate dorea să-l vadă pe Ramón. Era un lucru pe care-l dorea mereu.

— Să vin ? întrebă ea.

— Da. Vino mîine dimineață împreună cu mine, în automobil. Da ?

— Aș vrea să-l revăd pe Don Ramón.

— Ți-e teamă de el, nu ? Dar nu ți-e groază, întrebă Cipriano cu un zîmbet curios.

— Nu. Dar Don Ramón nu e cu adevărat mexican.

— Nu-i cu adevărat mexican ?

— Nu ! Pare european.

— Zău ? Pentru mine el e... Mexicul.

Kate nu răspunse și își adună puterile.

— Am să vin mîine la Jamiltepec cu o barcă sau am să iau barca cu motor a lui Alonso ! O să ajung pe la ora zece.

— Foarte bine, răspunse Cipriano, pregătindu-se să plece.

Cînd rămase singură, Kate auzi bubuit de tobă venind dinspre *plaza*. Probabil o nouă reuniune a oamenilor lui Quetzalcoatl. Dar nu avea nici dorința, nici curajul de a ieși din nou în ziua aceea.

Se duse la culcare, și zăcu trează, respirînd întunericul din casă. Prin crăpăturile ferestrelor se cernea albul lunii și prin pereți auzea pulsația surdă a tobei. Totul o covîrșea și o înspăimînta. Zăcea în pat, țesînd planuri de evadare. Trebuia să evadeze. O să-și facă în grabă bagajele și o să dispară ; poate că o să ia trenul pînă la Manzanillo, pe coastă, și de acolo vaporul pînă în California, la Los Angeles sau la San Francisco. Să evadeze brusc, și apoi

să fugă într-o țară de albi, unde să poată respira în voie. Ce bine ar fi ! Da, asta o să facă !

Noaptea se scurgea, bătăile tobei încetaseră ; îl auzi pe Ezequiel venind acasă și culcîndu-se pe salteaua din fața ușii ei. Unicul sunet era cîntatul răgușit al cocoșilor în noaptea poleită de lună. Și în camera ei, ca și cum cineva ar fi aprins un chibrit, se ivi luminița verzuie a unui licurici, intermitentă, bă ici, bă colo.

Deși prost dispusă și speriată, se lăsă furată de somn. Și din momentul acela dormi adînc.

În mod curios, dimineața se trezi cu o senzație de putere nouă. Era ora șase și soarele proiecta fîșii galbene prin crăpăturile obloanelor. Deschise fereastra dinspre stradă și privi prin zăbrelele de fier la mica alee umbreasă de lîngă zidul grădinii și apoi, peste zid, la verdele translucid al frunzelor de banan, fîșîitoare, la pămătufurile zdrențuite ale palmierilor, cocoțate la mare înălțime, luîndu-se la întrecere cu vîrfurile turlelor gemene ale bisericii înconunate de crucea grecească cu patru brațe egale.

Pe uliță era mișcare : vaci greoaie înaintînd încet spre lac, în umbra albăstrie a zidului, și un vițel cu ochi mari și spirit de aventură care se răzleți de turmă ca să se uite prin gardul ei la iarba verde, umedă, și la flori. Peonul tăcut care venea în urma vitelor își înălță brusc brațele, fără zgomot, și vițelul își reluă drumul. Nici un alt sunet în afară de tropăitul molcom al vacilor.

Pe urmă doi băieți care se străduiau să mîne un tăuraș spre lac. Animalul își cabra întruna crupa, izbind cu copitele, și băieții o luau la fugă. Încercară apoi să-l împingă de umeri și tăurașul își repezi în ei capul tînăr, bont. Băieții erau cuprinși de starea de uimire semifrenetică în care cad indienii cînd întîmpină împotrivire și frustrare. Adoptară soluția obișnuită de a se trage la oarecare depărtare și de a zvîrli cu pietroaie în animal.

— Nu ! strigă Kate de la fereastră. Nu aruncați cu pietre ! Mînați-l cum trebuie !

Băieții tresăriră de parcă s-ar fi căscat cerurile, lăsară pietrele din mîini și se tîrîră spăsiți în urma tăurașului, care înainta zigzagat.

Un moșneag foarte bătrîn apăru la fereastră cu o farfurie plină de frunze de cactus tînăr, tocate, pe care cerea trei *centavos*. Lui Kate nu-i plăceau frunzele de cactus, dar le cumpără. Un alt bătrîn îi împinse un cocoșel roșu printre gratiile ferestrei.

— Du-te cu el în patio, îi spuse Kate.

Și închise fereastra dinspre stradă, pentru că începuse invazia.

Dar aceasta se mută la altă ușă.

— *Niña ! Niña !* se auzi vocea Juanei. Zice bătrînul că vreți să cumpărați puiul ăsta ?

— Cît cere ? întrebă Kate trăgîndu-și pe ea un capot.

— Zece *reales*.

— A, nu ! spuse Kate deschizînd ușa dinspre patio și apărînd în rochia ei de casă din mătase roz-pal, brodată cu flori mari, albe. Nu mai mult de un *peso*.

— Un *peso* și zece *centavos*, pledă bătrînul legănînd cocoșul roșu în mîini. E frumos și gras, Señorita. Ia puneți mîna !

Îi întinse lui Kate cocoșul ca să-l cîntărească în mîini și să-și dea seama de greutatea lui. Kate îi făcu semn să i-l înmîneze Juanei. Cocoșul roșu bătu din aripi și scoase un cucurigu de prostest în momentul transferului. Juana îl cîntări în mîini și făcu o grimasă.

— Nu, nu-ți dau decît un *peso* pe el, hotărî Kate.

Bătrînul făcu un semn de încuviințare, își primi *peso*-ul și se topi ca o umbră. Concha se ivi de pe undeva, luă cocoșul și, pe dată, strigă batjocoritor :

— *Está muy flaco !* E foarte slab.

— Bagă-l în coteț, îi ceru Kate. Îl lăsăm să se îngrașe.

Patio părea lichefiat de lumină și de umbre. Ezequiel își împăturise salteaua și plecase. Flori mari, trandafirii, se legănau în vîrful ramurilor de hibiscus ; plutea mireasma ușoară a trandafirilor gălbui, semi-sălbatici. Arborii mango erau parcă și mai falnici în această dimineață ; arătau ca niște stinci, iar fructele tari, verzi atîrnau printre frunzele de bronz asemenea organelor unui animal, atît de grele de viață erau.

— *Está muy flaco*, continua să strige în derîdere tînăra Concha, în timp ce ducea cocoșul spre cotețul de sub bananieri. E sfrijit.

Toată lumea urmări cu atenție introducerea cocoșului roșu printre celelalte păsări sfrijite. Cocoșul cenușiu, mai bătrîn, se retrase în colțul cel mai îndepărtat al cotețului de unde îl privi pe intrus cu fulgere în ochi. Cocoșul roșu, cel *muy flaco*, stătea ghemuit în alt colț mai uscat. Deodată, însă, își înfoie penele și scoase un cucurigu strident, gușa roșie umflîndu-i-se ca o barbă agresivă. Iar cocoșul cenușiu se foi, pregătindu-și tunetele răzbunării. Găinile, însă, nu le acordară nici o atenție.

Kate rise și intră în casă, în prospețimea dimineții, pentru a se îmbrăca. Pe ulița din fața ferestrei treceau femeile cu urcioarele roșii pe un umăr, ducîndu-se la lac să le umple. Își petreceau întotdeauna un braț peste cap, pentru a susține urciorul de pe umăr. Mișcarea era contorsionată, diferită de felul mîndru în care femeile din Sicilia își poartă urcioarele.

— *Niña ! Niña !* strigă Juana de afară.

— Așteaptă o clipă !

Dorea să-i ofere o nouă foaie cu o legendă a lui Quetzalcoatl.

— Uitați-vă, *Niña*, asta-i legenda care s-a citit aseară.

Kate luă foaia și se așeză pe pat să o parcurgă.

Isus ajunsese departe pe povîrnișul cel întunecat, cînd a întors capul și a privit în urmă. „Frate Quetzalcoatl ! a strigat el. Trimite-mi pozele mele. Și pozele mamei mele și pe cele ale sfinților mei. Trimite-mi-le pe calea cea mai repede, pe calea scînteilor, ca să le pot strînge în brațe ca pe niște amintiri cînd mă voi cufunda în somn."

Și Quetzalcoatl i-a răspuns : „Ți le voi trimite."

După aceea a rîs, văzînd cum soarele îl săgeta aprig.

Și-a înălțat mîna și l-a stăvilit cu umbra lui.

Și așa a trecut de soarele galben care în zadar a plesnit din coadă ca un dragon.

Și după ce a trecut de cel galben, a văzut pămîntul dedesubt.

Și a văzut Mexicul zăcînd ca o femeie negricioasă cu sfîrcuri albe.

Minunîndu-se a pășit mai departe și s-a uitat la el,
La trenurile lui, la căile ferate, la automobilele lui,
La orașele-i de piatră și la bordeiele-i de paie.
Și a spus : „Ce ciudat arată totul !"

S-a așezat în scobitura unui nor și a văzut oamenii care lucrau pe cîmp supravegheați de străini.

A văzut oamenii orbi, clătinîndu-se pe picioare de-atîta rachiu.

A văzut femeile care nu erau curate.

A văzut inimile tuturor, care erau negre, și grele, cu piatra mîniei căzută la fund.

„Fără îndoială, a spus el, am regăsit un popor foarte ciudat !"
Şi aplecîndu-se de pe norul lui şi-a spus în gînd :
„Am să le strig :

Holá ! Holá, Mexicanos ! Priviţi o clipă către mine.
Rotiţi-vă ochii încoace, *Mexicanos !"*
Dar ei nu au întors capetele şi nu au privit către el.
Holalá, Mexicanos ! Holalá !

„Au asurzit !" îşi spuse Quetzalcoatl
Şi atunci a suflat peste ei, şi-a suflat răsuflarea în feţele lor.
Dar în înlemnirea lor nici unul nu şi-a dat seama.

„*Holalá !* Ce mai popor !
Cu toţii înlemniţi !"

O stea căzătoare aleargă pe cer ca un cîine alb pe cîmpie.
El o şuieră de două ori, pînă ce-i căzu în palmă.
În palmă-i zăcu şi se înnegri.
Era Piatra Schimbării.
„Asta e piatra schimbării !" zise el.
O scutură un timp în palmă şi se jucă cu ea.
Apoi deodată observă bătrînul lac şi o azvîrli în el
Piatra căzu
Şi doi oameni priviră în sus

„*Holalá !* spuse el, Mexicanos !
Măcar doi dintre voi s-au deşteptat ?"
Rîse şi unul din cei doi îl auzi rîzînd.

„De ce rîzi ?“ întrebă Primul Om al lui Quetzalcoatl.
„Aud glasul celui dintîi dintre oamenii mei întrebîndu-mă de ce rîd ?

Holalá Mexicanos ! E caraghios !
Să-i vezi atît de mohorîţi şi de greoi !

Hey ! Primul om întru numele meu ! Ascultă la mine !
Iată semnul meu
Pregăteşte-mi un loc.

Trimite-i lui Isus îndărăt pozele lui, ale Mariei, ale sfinţilor şi ale tuturor.
Spală-te şi freacă-ţi trupul cu ulei
În cea de-a şaptea zi tot omul să se spele şi să-şi ungă pielea cu ulei ; la fel şi femeile !
Nici o vietate să nu umble pe trupurile oamenilor şi să nu se cuibărească în umbra părului lor. Spune acelaşi lucru şi femeilor.
Spune-le că sînt nişte proşti şi că eu rîd de ei.
Cînd i-am văzut, primul lucru a fost să rid de asemenea proşti
Asemenea buturugi, asemenea broaşte cu pietroaie în burtă !

Spunele că sînt ca broscoii cu pietroaie în burtă, care nu pot sări
Spune-le că trebuie să-şi lepede pietrele din burtă,
Să se scuture de toropeală,
De amorţeală,
Ori dacă nu, am să-i înăbuş.

O să zgîlţîi pămîntul, o să-i înghit de vii, împreună cu oraşele lor.

Am să vărs foc și cenușă peste ei și am să-i sufoc.
Am să le prefac sîngele în lapte acru putrezit.
Vor sîngera sînge stricat, în putreziciune.
Pînă și oasele or să li se fărîme.
Spune-le așa, Primul om întru numele meu !

Căci soarele și luna sînt vii, și-i pîndesc cu ochi de scîntei.
Și pămîntul e viu, gata să se scuture de purici,
Și stelele sînt pregătite cu pietre pe care să le arunce în fețele oamenilor,
Și aerul care-și suflă răsuflarea sănătoasă în nările și în piepturile oamenilor,
E gata să sufle duhoare, făcîndu-i pe toți să piară.

Stelele și pămîntul și soarele și luna și vîntul
Sînt gata să se prindă în joc războinic în jurul vostru, oameni !
Și vor porni jocul de îndată ce voi rosti eu un cuvînt
Căci soarele și stelele și pămîntul și pînă și ploile s-au săturat
Să vă tot împingă seva vieții la buze.
Își spun unul altuia : „Hai să terminăm odată
Cu tribul ăsta de oameni rău mirositori, cu broaștele astea ce nu pot sări.
Cu cocoșii ăștia ce nu pot cînta
Cu porcii ăștia ce nu pot grohăi
Cu carnea asta împuțită
Cu vorbele astea tocite
Cu banii ăștia ce-s păduchi
Cu oamenii albi, și roșii, și galbeni, cafenii și negri,
Care nu-s nici albi, nici roșii, nici galbeni, nici cafenii, nici negri.

Ci au doar pielea murdară.
Haideți să facem o curățenie de primăvară a lumii
Căci oamenii ăștia nu-s decît păduchi pe pielea pămîntului.
Sugîndu-l pînă-i fac răni."

Asta-i ce-și spun între ele stelele și soarele și luna și vîntul și ploile ;

Și-s gata să se prindă-n joc.
Așadar spune-le oamenilor că vin,
Vin să-i curăț pe dinăuntru și pe dinafară,
Să înlătur lespedea de mormînt de pe sufletele lor și din peștera pîntecelui lor,
Să-i pregătesc să fie oameni

Sau dacă nu, să-i pregătesc pentru altceva.

Kate citi foaia din nou și din nou și o întunecime năvalnică, asemenea unui vîrtej de vînt, mohorî dimineața. Își luă cafeaua pe terasă, și fructele grele de papaya păreau să se prelingă ca niște stropi imenși din izvorul invizibil al fîntînii vieții non-umane. Avea senzația că vede marele izvor, marele impuls al cosmosului, țîșnind într-o viață spectrală. Și oamenii doar ca niște păduchi de plantă îmbulzindu-se pe mlădițele tinere — o aberație. Cît de monstruoasă e depănarea și desfășurarea vieții cosmosului, de parcă pînă și fierul ar putea crește ca lichenii adînc în pămînt, și apoi înceta să mai crească, ba chiar să piară. Fierul și piatra să-și dea duhul, atunci cînd le-ar suna ceasul. Și oamenii sînt mai prejos chiar decît păduchii de plantă ce sug tulpinile tufișurilor, atîta timp cît trăiesc doar prin afaceri și burtă. Paraziți pe fața pămîntului.

Porni încet spre plajă. Lacul era albastru în lumina dimineții, iar munții din față, palizi și uscați și striați,

ca niște munți din deșert. Doar la poale, pe lîngă lac, fîșii de copaci întunecați și petele albe ale satelor.

Lîngă ea, profilate împotriva luminii, cinci vaci cu boturile în apă, adăpîndu-se. Femei îngenunoheate pe stînci umpleau urcioarele roșii. Pe niște pari bifurcați, înfipți pe țărm, atîrnau plase pescărești foarte subțiri, puse la zvîntat, și pe una din plase stătea o păsăruică, cu fața la soare ; era roșie ca un strop de sînge proaspăt din arterele aerului.

Dinspre bordeiele de paie de sub copaci se ivi mucosul ei, cel cu pasărea de baltă, și se îndreptă spre Kate strîngînd ceva în palmă. Își desfăcu mîna în fața ei : ținea în palmă trei văsulețe minuscule, acele *ollitas* pe care băștinașii le aruncaseră în apă cu multă vreme în urmă, pentru beneficiul zeilor.

— *Muy chiquitas* [1], spuse el, în felul lui repezit, ca un miniatural negustor ce încercă să-și plaseze marfa. Le cumpărați ?

— Nu am bani la mine. Mîine.

— Mîine ! rosti el brusc, ca o împușcătură de pistol.

— Mîine ! repetă Kate.

El o iertase, dar ea, nu.

În frumoasa dimineață de duminică cineva cînta, destul de frumos, lăsînd parcă sunetul să se alcătuiască de la sine.

Un băiat pîndea cu un laț, pîndea aidoma unei pisici, ca să prindă păsărele. Pasărea roșie ca un strop de sînge proaspăt fremătă toată pe plasa aproape invizibilă, apoi zbură ca o săgeată. Băiatul pîndea pe sub verdele delicat al sălciilor, împleticindu-se de rădăcinile groase, înplîntate în nisip.

Pe lîngă marginea apei zburară patru păsări întunecate, cu gîturile întinse, lopătînd tăcut pe suprafața tăcută a lacului, într-o traiectorie calmă, zimțuită de aripi.

[1] Foarte micuțe (sp.).

Kate cunoștea dimineţile acestea de la malul lacului. O hipnotizau aproape ca moartea. Păsări roșii ca niște picături de sînge, în verdele fraged al sălciilor. *Aguador*-ul grăbindu-se spre casa ei, cu cobiliţa pe umeri și două bidoane grele, pătrate, de gazolină, pline cu apă fierbinte, atîrnîndu-i la cele două capete. Venea de la izvorul fierbinte ca să-i aducă ei raţia zilnică de apă caldă. Acum tînărul păşea desculţ, cu unul din cracii pantalonilor ridicat peste piciorul gol, cu spatele ușor înclinat sub povară, cu faţa tuciurie, frumoasă, ascunsă în umbra pălăriei mari; păşea în tăcere, într-o abstracţie vecină cu moartea.

Din apă săltau grupuri de căpșoare negre, ca niște păsări de baltă. Să fi fost într-adevăr păsări? Să fi fost capete? Să fi fost viaţă umană sau ceva intermediar, cea care-și înalţa din lac umerii portocalii, uzi, strălucitori, pe sub capetele negre?

Știa foarte bine cum urma să se desfășoare ziua. Treptat, soarele avea să îngroașe și să închege aerul de deasupra capului. Și, treptat, pe măsură ce se apropia după-amiaza, electricitatea din atmosferă se concentra invizibil. Plaja încinsă de **căldura** oarbă, **plaja** presărată cu gunoaie, mirosind **a murdărie** și **a** urină.

Contururile deveneau tot mai vagi în lumina incandescentă, pe măsură ce aerul se îngroșa — Kate putea simţi electricitatea apăsîndu-i ceafa ca **un** fier încins. O năucea **ca morfina**. Și, **între** timp, pe **cînd** după-amiaza **se moleșea în tăcere, nori ca** niște arbori albi ridicîndu-se **de dincolo de munţi,** înălţîndu-se și întinzîndu-și ramuri negre pe cer, **ramuri** din vîrful cărora săgetau fulgerele ca niște păsări.

Și în mijlocul **siestei** apatice, **subitele rostogoliri** ale tunetelor, **bicluirea rece** a ploii.

Ora ceaiului, amurgul. Ultimele bărci pregătindu-se de plecare, aşteptînd vîntul în pînze. Vîntul bătea dinspre **vest,** bărcile care se îndreptau spre est și spre sud plecaseră, pînzele li se pierdeau în depărtare, pe lac. Dar băr-

cile cu destinația vest așteptau, așteptau, apa clipocind sub chilele lor negre, plate.

Ambarcațiunea mare din Tlapaltepec, care adusese mulți oameni din vest, aștepta pînă noaptea tîrziu. Era ancorată la cîțiva metri de țărm și, la căderea serii, pasagerii coborîră pe plaja întunecată, obosiți să mai aștepte la bord. Se strînseră ciorchine la marginea apei care lingea plaja.

Canoa mare, spațioasă, cu fundul turtit, cu tenda de lemn și unicul ei catarg, zăcea ceva mai încolo, neagră și masivă în noaptea întunecată. Sub acoperișul de lemn ardea o lampă ; de pe țărm puteai privi înăuntru, în acest cămin al pasagerilor.

Un om scund, cu pantalonii suflecați, veni pe plajă să transporte pasagerii la bord. Bărbații se așezau cu spatele la el, ținîndu-și picioarele larg desfăcute. Omul se apleca iute, își vîra capul în furca picioarelor cîte unui bărbat și se înălța cu un om pe umeri. Apoi pășea prin apă pînă la barca neagră și își descărca povara vie la bord.

Cînd era vorba de o femeie, se ghemuia în fața ei și femeia i se așeza pe un umăr. Îi înlănțuia picioarele cu brațul drept, iar ea se ținea de capul lui negru. Și o căra la vapor ca pe un fulg.

Curînd barca se umplu de oameni. Ședeau pe podea, pe rogojini, cu spinările spre parapet, iar cosurile care atîrnau de tavan se legănau în ritmul în care se balansa vasul. Unii bărbați își așternură *serapes* pe jos și se încovrigară pe ele, ca să doarmă. Lampa le lumina chipurile în timp ce ședeau, sau zăceau, sau dormeau, sau vorbeau în șoaptă.

O femeie măruntă țișni din întuneric, apoi dispăru din nou. Uitase ceva. Dar vasul nu avea să plece fără ea, pentru că vîntul încă nu își schimbase direcția.

Catargul înalt se ridica drept, dar pînza mare atîrna pleoștită în falduri, de-a lungul tavanului, așteptînd. Lampa se legăna, oamenii adormiseră sau stăteau întinși.

Probabil că **nu** aveau să pornească înainte de miezul nopții. Și pe urmă, pe lac, îndărăt la Tlapaltepec ; stufărișul de la capătul lacului, orășelul cu *plaza* lui moartă, cu casele-i moarte și uscate, din chirpici negru, cu străzile-i părăginite, cu liniștea-i stranie, înmormîntată, asemenea orașului Pompei.

Kate îl cunoștea. Atît de sinistru și de mort, încît o înfricoșa, o deruta.

Dar azi ! Azi nu avea să hoinărească toată dimineața pe țărm. Astăzi trebuia să plece cu o barcă cu motor la Jamiltepec, ca să-l vadă pe Ramón. Să discute cu el chiar și despre căsătoria cu Cipriano.

Ah, **cum ar** putea să se mărite cu Cipriano și-să-și dăruiască trupul acestui fel de moarte ? Să preia în pieptul ei povara acestei întunecimi, greutatea acestei stranii triste ? Să moară înainte de a muri, să se stingă cît mai trăia încă sub soare ?

A, nu ! Mai bine să evadeze într-o țară de oameni albi.

Dar se duse fermă să aranjeze cu Alonso închirierea bărcii cu motor.

Capitolul XVII

CEA DE-A PATRA LEGENDĂ ȘI EPISCOPUL

Președintele republicii, în calitatea sa de mătură nouă, măturase poate cam prea temeinic pentru gustul poporului, așa încît acum se produsese o nouă „răscoală". Nu una foarte mare. Dar care atrăgea, desigur, după sine, banditisme, furturi și sate înghenunchéate.

Ramón era hotărît să se ferească de orice contaminare politică. Dar deja biserica, şi alături de ea Cavalerii lui Cortes şi o anumită facţiune „neagră" luaseră atitudine împotriva lui. Preoţii începuseră să-l vestejească de la amvon — încă nu prea puternic — numindu-l un ambiţios Antichrist. Totuşi, cu Cipriano alături, şi cu divizia lui Cipriano din vest, nu avea de ce să se teamă.

Dar era posibil ca generalul să fie nevoit să plece pentru a apăra guvernul.

— Mai presus de orice, spuse Ramón, nu vreau să capăt culoare politică. Nu vreau să mă las împins în direcţia nici unui partid. Dacă nu pot rămîne necontaminat, mai bine renunţ la tot. Dar biserica o să mă împingă spre socialişti. Nu-i vorba de mine, ci de spiritul nou pe care vreau să-l instaurez. Or, cea mai sigură cale de a-l ucide — şi ca oricare fiinţă vie poate fi ucis — este aceea de a-l subsuma vreunui partid politic.

— De ce să nu stai de vorbă cu episcopul ? îl întrebă Cipriano. Şi eu vreau să-l văd. Adică să fiu comandantul diviziei din vest şi să nu profit cu nimic ?

— Da, încuviinţă Ramon cu încetineală. Am să mă duc la Jimenez. M-am gîndit şi eu la asta. Da, am de gînd să folosesc toate mijloacele care-mi stau în putere. Montes o să ne susţină pentru că urăşte biserica şi urăşte tot ce i se impune din afară. El vede posibilitatea unei biserici „naţionale". Mie, însă, nu-mi pasă de o biserică naţională. Numai că trebuie să vorbeşti limba poporului tău. Ştii că preoţii interzic oamenilor să citească legendele ?

— Şi ce importanţă are ? întrebă Cipriano. Oamenii de azi sînt destul de perverşi încît să citească tocmai ce li se interzice.

— Poate că da. N-am să ţin seama de preoţi. Am să fac să crească noua mea legendă cît pămîntul e încă umed. Dar trebuie să fim foarte atenţi la micile grupări de interese.

— Ramón ! Ce-ar fi dacă ai izbuti să prefaci întregul Mexic într-o țară a lui Quetzalcoatl ?

— Aș fi Primul Om al lui Quetzalcoatl. Mai mult de atîta nu știu.

— Și nu te-ar interesa ce se întîmplă cu restul omenirii ?

Ramón zîmbi. Vedea în ochii lui Cipriano licărirea speranței unui „Război Sfînt".

— Mi-ar plăcea, răspunse el zîmbind, să fiu unul dintre inițiați. Sau dintre inițiatori. Fiecare țară își are propriul ei salvator, Cipriano, sau fiecare popor își are salvatorul lui. Și oamenii de frunte ai fiecărui popor formează aristocrația naturală a omenirii. Trebuie să avem aristocrați pe care să-i recunoaștem. Dar o aristocrație naturală, nu artificială. Și, într-un anumit fel, lumea trebuie să fie organic unită : lumea omului. Dar în sensul concret al cuvîntului, nu în cel abstract. Toate legile și pactele și programele internaționale ! Ah, Cipriano ! Toate astea sînt o plagă internațională ! Frunzele unui copac mare nu pot crește pe crengile altui copac mare. Rasele de pe glob sînt ca și copacii, pînă la urmă nu se pot amesteca și nu pot fuziona. Se feresc unele din calea altora, ca și copacii. Alternativa ăr fi să se înghesuie unele peste altele, și atunci rădăcinile li s-ar încîlci și ar fi o luptă pe viață și pe moarte. Numai florile se pot amesteca. Și aristocrații naturali ai fiecărei rase reprezintă florile rasei respective. Iar spiritul umanității poate zbura din floare în floare, ca un fluture, fertilizînd copacii prin florile lor. Numai aristocrații naturali se pot înălța deasupra națiunilor lor ; dar chiar și atunci, nu se pot desprinde de rasa lor. Numai aristocrații naturali pot fi internaționali, sau universali. Așa a fost întotdeauna. Popoarele nu se pot amesteca în mai mare măsură decît ar putea frunzele de mango să crească pe un pin. Da, și dacă eu doresc ca mexicanii să învețe numele lui Quetzalcoatl, este pentru că vreau să-i fac să vorbească în graiul propriului lor sînge. Aș dori ca

lumea teutonică să gîndească din nou în termenii lui Thor și Wotan și a copacului Igdrasil. Aș dori ca lumea druidică să poată vedea că în străvechea iederă stă misterul lor și că ei înșiși sînt Tuatha De Danaan în viață, dar înăbușiți. Și un nou Hermes ar trebui să se întoarcă în lumea mediteraneană, un nou Ashtaroth în Tunis, un Mithras în Persia, un Brahma neștirbit în India. Și atunci eu, Cipriano, eu, Primul Om al lui Quetzalcoatl, cu tine, Primul Om al lui Huitzilopochtli, și poate cu soția ta, Prima femeie a lui Itzpapalotl, nu ne-am putea întîlni, în deplină seninătate, cu alți mari aristocrați ai lumii, cu Primul Om al lui Wotan, și cu prima femeie a Freyei, cu primul lord al lui Hermes și cu prima Lady a lui Astarte, cu primul născut al lui Brahma ? Îți spun, Cipriano, atunci s-ar putea bucura omenirea, atunci cînd primii oameni mari ai vestului i-ar întîlni pe primii oameni mari ai sudului și ai răsăritului în Valea Sufletului ! Ah, pămîntul are Văi ale Sufletului, care nu sînt centre comerciale sau industriale. Iar misterul este unul și același, doar oamenii trebuie să-l vadă sub chipuri felurite. Floarea de hibiscus și scaietele și gențiana înfloresc pe același Arbore al Vieții, dar în lume apar ca flori cu totul deosebite ; și așa trebuie să fie. Eu sînt o floare de hibiscus și tu ești o floare de yucca, și Caterina ta e o narcisă sălbatică, iar Carlota mea e o pansea albă. Iată sîntem doar noi patru și totuși alcătuim un buchet complex. Așa este. Bărbații și femeile de pe pămînt nu sînt bunuri manufacturiere, ca să fie interșanjabile. Dar Arborele Vieții este unul singur, așa cum aflăm numai cînd sufletele ni se deschid în cea din urmă înflorire. Dar nu are importanță. În momentul de față trebuie să lupt să-mi croiesc drumul meu în Mexic, iar tu să ți-l croiești pe al tău. Așa încît haide s-o facem.

Se îndepărtă spre atelierele și spre oamenii care lucrau sub îndrumările lui, în timp ce Cipriano se duse să-și rezolve corespondența și planurile sale militare.

Amîndoi fură întrerupți de duduitul unei bărci cu motor care intră în micul debarcader. Era Kate escortată de Juana, înfășurată într-un șal negru.

Ramón, îmbrăcat în alb, încins cu brîul lui brodat în desene albastre și negre și purtînd pe cap pălăria mare în care era încrustat ochiul de culoarea turcoazei al lui Quetzalcoatl, coborî s-o întîmpine. Și Kate purta o rochie albă, o pălărie verde și un șal de mătase galben pal.

— Mă bucur să mă găsesc iarăși aici, îi spuse ea întinzîndu-i mîna. Jamiltepec a devenit un soi de Mecca pentru mine ; tînjesc după el.

— Atunci de ce nu vii mai des ? Aș dori să vii.

— Mi-e teamă să nu inoportunez.

— Nu ! Dacă ai vrea, ai putea să ne fii de ajutor.

— O ! răspunse ea. Sînt atît de speriată și de sceptică în ce privește marile inițiative. Asta se datorează, cred, faptului că în străfundurile mele sînt speriată de mulțimi, de masele de oameni. Așadar, cum aș putea avea pretenția să mă alătur oricărui... oricărui gen de Armata Salvării ? — ceea ce e un fel oribil de a descrie mișcarea dumitale.

Don Ramón rise.

— Nici mie, răspunse el, nu-mi plac mulțimile. Dar acești sînt oamenii mei.

— De cînd mă știu, de cînd eram o copiliță, nu m-am simțit bine în societate. Mi s-a povestit că, pe cînd aveam patru ani, ori de cîte ori părinții mei dădeau o petrecere, îi cereau guvernantei să mă aducă să spun noapte bună tuturor musafirilor dichisiți care stăteau acolo mîncînd și bînd. Presupun că mă giugiuleau și îmi spuneau lucruri drăgălașe, cum se procedează cu un copil, iar eu răspundeam invariabil : „Sînteți cu toții niște maimuțe !“ Ceea ce era de mare efect. Dar încă din copilărie încercam repulsia pe care o încerc și acum. Pentru mine, oamenii sînt niște maimuțe care execută felurite giumbușlicuri.

— Chiar și cei care-ți sînt apropiați ?

Kate ezită, apoi mărturisi parcă fără voie :

— Da, mă tem că da. Ambii mei soți — pînă și Joachim — erau atît de îndărătnici în micile lor stupidități — ca niște maimuțe. Cînd a murit Joachim, am încercat o teribilă reacție de adversitate. Îmi spuneam : „Ce maimuță sfrijită mai e și asta, pentru care mi-am cheltuit sîngele din mine ?" Găsești că-i îngrozitor din partea mea, nu ?

— Într-adevăr. Dar cred că, în anumite momente, cu toții simțim la fel. Sau am simți dacă am avea curajul. Nu-i decît una dintre dispozițiile noastre trecătoare.

— Cîteodată îmi spun că asta e reacția mea permanentă față de oameni. Îmi place omenirea, cerul și pămîntul și misterul lor. Dar oamenii individuali — pentru mine sînt niște maimuțe.

— *Puros monos*, răspunse el în spaniolă. *Y lo que hacen, puras monerías.* Maimuțe curate ! Și tot ceea ce fac nu sînt decît simple maimuțăreli ! Totuși ai copii.

— Da ! Da ! spuse Kate luptîndu-se cu sine însăși. Am copii de la primul meu soț.

— Și ei ? *Monos y no más* ? [1]

— Nu, răspunse ea încruntîndu-se și părînd furioasă pe ea însăși. Numai în parte.

— Asta e un lucru rău, replică Ramón clătinînd din cap. Și totuși, adăugă el, ce sînt copiii mei pentru mine dacă nu niște maimuțici ? Și mama lor... și mama lor... Ah, nu ! Señora Caterina, nu-i un lucru bun. Trebuie să învățăm să ne descîlcim din încîlceala relațiilor cu oamenii. Cînd mă apropii prea mult de un tufiș de trandafiri, devine ceva neplăcut care mă înțeapă. Trebuie să ne descîlcim de persoane și de personalitățile lor. Oamenii, într-un fel, ne domină, ne domină conștiința. Așadar căutăm o scăpare ; dar nu există decît una singură ; să căutăm, dincolo de oameni, viața adevărată.

— Asta-i ce fac eu ! strigă Kate. Nu fac nimic altceva. Cînd am fost absolut singură cu Joachim într-o căsuță

[1] Maimuțe și nimic mai mult ? (sp.).

unde eu mă ocupam de toată treaba gospodărească şi nu cunoşteam pe nimeni, nu făceam altceva decît să trăiesc şi să simt viaţa adevărată. Pe atunci mă consideram liberă, eram fericită.

— Dar el ? întrebă Ramón. Şi el era liber şi fericit ?

— Era. Dar aici intervine atitudinea de maimuţă. Nu-şi îngăduia o fericire modestă. El avea nevoie de *oameni* în jur şi de o cauză, ca să se poată chinui.

— Atunci de ce nu ai continuat să trăieşti singură în căsuţă, fără el ? De ce călătoreşti, de ce întîlneşti atîţia oameni ?

Kate nu răspunse ; era foarte furioasă. Ştia prea bine că nu ar fi putut trăi singură. Vacuitatea o dobora. Avea nevoie de un bărbat care să astupe golul şi să-i creeze un echilibru. Dar chiar atunci cînd îl avea, în inima ei îl dispreţuia, aşa cum dispreţuia cîinii şi pisicile. Între ea şi omenire exista un subtil, neputincios antagonism.

Avea o fire darnică şi le lăsa oamenilor toată libertatea. Servitorii se ataşau de ea şi toţi cei care o cunoşteau o simpatizau şi o admirau. Era însufleţită de o puternică vitalitate şi vădea o anume certă *joie de vivre*.

Dar sub toate acestea se ascundea o invincibilă adversitate, chiar un dezgust faţă de oameni. Nu ură, ci mai curînd dezgust. Cu oricine ar fi avut de a face, oriunde, în orice împrejurări, după un timp o copleşea dezgustul. Mama ei, tatăl, surorile, primul soţ, chiar şi copiii ei pe care îi iubea, şi Joachim care-i inspirase o dragoste pătimaşă, toţi, după un timp, o umpleau de un anumit dezgust, de repulsie, trezindu-i dorinţa de a-i arunca în marea, finala *oubliette* [1].

Dar nu există o mare, finală *oubliette* ; sau, cel puţin, nu e finală pînă cînd nu te arunci tu însuţi în ea.

La fel se întîmpla şi cu Kate. Pînă cînd nu avea să se arunce în cea din urmă şi întunecată *oubliette* a morţii, nu

[1] Taină, celula subterană unde osîndiţii erau uitaţi de lume (fr.).

avea să scape de adîncul, nesfîrșitul ei dezgust pentru ființele umane. Întîlnirile trecătoare erau bine venite, chiar pasionante. Dar relațiile strînse, sau cele de lungă durată nu însemnau decît reactivări mai mici sau mai mari ale violentului ei dezgust.

Acum ședea împreună cu Ramón pe o bancă sub oleandrul cu flori albe din grădina de jos. Fața lui era nemișcată și impasibilă. În nemișcarea lui percepea, cu un amestec de tristețe și de greață, starea ei, ba mai mult, își dădea seama că și propria lui reacție, în ce privea oamenii individuali, era aceeași. Contactele *personale* îl umpleau și pe el de dezgust. Carlota îl dezgusta. Pînă și Kate îl dezgusta. Uneori chiar Cipriano îl dezgusta.

Dar acest lucru se întîmpla numai pentru că și numai cînd îi întîlnea pe un plan pur personal. Acesta era dezastruos, îl făcea să-i deteste și să se deteste.

Era necesar să-i întîlnească pe un alt plan, în contacte de altă natură : intangibile, distante, lipsite de *intimitate*. În relații în care sufletul lui era prins în altă parte, astfel încît miezul ființei sale nu putea să se atașeze de nimeni, rămînea detașat.

Cu Cipriano era cel mai sigur. Cipriano și el, chiar cînd se strîngeau în brațe cu căldură după o perioadă de absență, se îmbrățișau sub semnul recunoașterii singurătății dăinuitoare și stăruitoare a fiecăruia dintre ei, asemenea Luceafărului de Dimineață.

Dar femeile n-ar fi acceptat așa ceva. Ele tînjesc după intimitate — și intimitatea înseamnă dezgust. Carlota ar fi dorit să fie permanent și perfect identificată cu Ramón, drept care îl ura și ura tot ce i se părea că-l îndepărtează de la această permanentă și perfectă identificare. Avea oroare de toate acestea, și Ramón știa.

Bărbații și femeile ar trebui să fie conștienți că pe acest pămînt nu se pot întîlni în mod absolut. În cea mai strînsă îmbrățișare, în cea mai tandră atingere există o mică prăpastie care, deși infinitezimală, aproape non-exis-

tentă, e totală. Oamenii ar trebui să se încline, să se supună cu reverență în fața acestei prăpastii. Chiar cînd o femeie îi este unui bărbat mai dragă decît însăși viața lui, el rămîne el și ea rămîne ea, iar prăpastia dintre ei nu se poate închide. Orice încercare de a o suprima ar însemna o violare.

Eu sînt eul meu final, venit din depărtările de dincolo, de la Luceafărul de Dimineață. Restul e adunătură. Tot ce-i în mine adunătură din mărețul cosmos se poate întîlni și atinge cu tot ce e adunătură în ființa iubită. Dar acesta nu e miezul făpturii mele — nu va fi niciodată.

Dacă ne-am întîlni în miez, ar trebui să renunțăm la ceea ce e întîmplător în noi, la eul cotidian și, după ce ne-am descotorosi de noi înșine, ne-am întîlni, inconștienți, în Luceafărul de Dimineață. Fără o transfigurare nu vom putea ajunge vreodată acolo. Vom rămîne locului, trăgînd de lesă.

Ramón știa ce înseamnă să tragi de lesă. Trăsese de el însuși pînă se făcuse aproape bucăți, înainte de a fi găsit drumul spre el însuși, spre miezul făpturii lui, spre miezul existenței lui, pe care îl numea Luceafărul de Dimineață, pentru că oamenii trebuie să dea tuturor lucrurilor cîte un nume.

Știa ce înseamnă să ratezi și să continui a rata. Cu Carlota ratase total. Ea îl solicita cu posesivitate, iar el se oțelea în rezistență. Cînd Carlota era de față, pînă și pieptul lui gol devenea ostentativ și agresiv de gol. Dar astea toate proveneau din faptul că îl considera proprietatea ei.

Cînd oamenii se întîlnesc în miezul făpturii lor, nu sînt nici goi, nici înveșmîntați ; transfigurarea e plenară, nici un element parțial nu se poate distinge. Iar perfecta putere finală are și forța inocenței.

Așa cum ședea pe bancă alături de Kate, Ramón avea trista senzație a greutății și a inadvertenței. Cea de-a treia legendă creată de el colcăia de minie și de amărăciune. Carlota îi amăra sufletul. Pe de altă parte, în Mexico

City, cîțiva indivizi turbulenți se legaseră de ideea lui și îi dăduseră o turnură burlescă. Invadaseră una dintre bisericile orașului, smulseseră și zvîrliseră imaginile sacre și atîrnaseră în locul lor figurile grotești de carton ale lui Iuda, pe care mexicanii le aruncă în aer de Paști. Fără îndoială, izbucnise un scandal. Iar Cipriano, ori de cîte ori se deplasa pentru cîtăva vreme, îmbrăca masca inevitabilului general mexican, fascinat de prilejul de a-și afirma ambițiile personale și de a-și impune propria voință. Pe urmă mai era și Kate, cu repulsiile ei profunde și cu dorința de a da foc lumii.

Ramón își simțea spiritul afundîndu-se și picioarele devenindu-i ca de plumb. Există un singur lucru pe care un bărbat îl dorește cu adevărat toată viața : să-și găsească drumul către Luceafărul lui de Dimineață, și acolo să fie singur. De acolo, să-și salute semenii și să se bucure de femeia care l-a urmat pe tot acest drum.

Dar a găsi drumul îndepărtat, foarte îndepărtat, pînă la miezul luminos al tuturor lucrurilor, e greu, e ceva ce solicită întreaga putere și întregul curaj ale unui om. Dacă-și croiește drum singur, e teribil de greu. Dar dacă fiecare mînă trage de el ca să-l țină locului, dacă mîinile dragostei îl înfașă de măruntaie și mîinile urii îl apucă de păr, atunci orice evadare devine aproape imposibilă.

Acest lucru îl simțea Ramón : „Încerc imposibilul. Ar fi mai bine să renunț și să caut să extrag plăcerea din viață, atîta cît durează ea, uitînd de plăcerea care se află dincolo de plăceri. Sau mai bine să iau drumul deșertului în pustnicie, ca să ajung la steaua unde îmi pot dobîndi, în sfîrșit, întregimea. Drumul anahoreților. Căci sufletul meu tînjește să se consume, și am ostenit de ceea ce oamenii numesc viață. În viață fiind, vreau să mă înalț către locul unde *sînt eu*."

„Și totuși, își spunea el, dacă o femeie ar fi cu mine în Luceafărul de Dimineață, cît de fericit m-aș simți ! Și băr-

batul care ar fi acolo cu mine, cît de minunată mi s-ar părea prezența lui ! Fără îndoială, Luceafărul de Dimineață e un loc de întîlnire pentru noi, pentru bucuria noastră."

Șezînd pe bancă alături, Ramón și Kate uitaseră unul de celălalt, ea cufundată adînc în trecutul care-i inspira atîta dezgust, el cufundat în viitor și străduindu-se să-și învioreze spiritul toropit.

Cipriano se ivi în tăcere pe balcon și privi în jur. Tresări aproape cînd dădu cu ochii de cele două persoane de pe banca de sub oleandrul cu flori albe, cele două persoane despărțite, în tăcerea lor, de mile întregi, de lumi întregi.

Ramón îi auzi pașii pe balcon și își înălță privirile.

— Venim sus ! îi strigă, ridicîndu-se și uitîndu-se la Kate. Vrei să urcăm ? Dorești să bei ceva rece, *tepache* sau suc de portocale ? Gheață nu avem.

— Aș dori niște suc de portocale și apă.

Ramón chemă un slujitor și-i dădu dispoziții.

Cipriano era îmbrăcat în pantaloni albi și bluză albă, ca și Ramón. Dar brîul lui era roșu, brodat cu linii curbe negre, ca dîrele unor șerpi.

— Te-am auzit venind, îi spuse el lui Kate. Gîndeam că poate ai plecat din nou, adăugă, privind-o cu un repros negru în ochi : tristețea ciudată, șovăielnică, a barbarului care nu știe ce trebuie să facă. Dar amestecată și cu resentiment.

— Încă n-am plecat, răspunse Kate.

Ramón rîse și se trînti pe un scaun.

— Señora Caterina gîndește că sîntem cu toții niște maimuțe, dar poate că acest anume spectacol de maimuțăreală e cel mai amuzant dintre toate. Așa că o să-l mai urmărim un timp.

Cipriano, indian autentic, se simți rănit în mîndria lui și micul cioc negru care-i împodobea bărbia păru să capete un aer prevestitor de rele.

— Asta-i un fel denaturat de a prezenta lucrurile, rîse Kate.

Ochii negri ai lui Cipriano o priviră cu ostilitate. Avea impresia că își bate joc de el. Și, de fapt, în străfundurile sufletului ei de femeie, așa și făcea. În sinea ei rîdea de el. Ceea ce nici un bărbat n-ar putea îndura, și cu atît mai puțin un bărbat cu pielea neagră.

— Nu! adăugă Kate. Îndărătul tuturor acestor lucruri se ascunde altceva.

— Ah! făcu Ramón. Bagă de seamă! Un dram de milă e întotdeauna primejdios.

— Nu! Nu se ascunde mila, răspunse Kate roșind. De ce ești atît de îngrozitor cu mine?

— Maimuțele sfîrșesc întotdeauna prin a fi îngrozitoare cu spectatorii.

Kate își înălță privirea spre Ramón și surprinse licărul de furie din ochii lui.

— Am venit aici, spuse ea, ca să aflu mai multe despre panteonul mexican. Ba chiar mi s-a dat a înțelege că aș putea și eu să fac parte din el.

— A, ăsta-i un lucru bun! replică Ramón. Un specimen rar de maimuță femelă sporește menajeria lui Ramón. Sînt convins că ai fi un număr de atracție. Te asigur că panteonul aztec a mai numărat cîteva zeițe frumoase.

— Ești oribil! strigă Kate.

— Haide! Haide! Să ne menținem în limitele principiilor, *Señora mia*. Sîntem cu toții maimuțe. *Monos somos — Ihr seid alle Affen* [1], Așa grăit-au gurile bruncilor și sugarilor, cum ar spune Carlota. Iată această mică maimuță mascul care se numește Cipriano. Are ideea maimuțărească de a se căsători cu dumneata. N-ai decît un cuvînt de spus. Și cînd te vei sătura de el, te va lăsa să pleci; sau cînd se va sătura el de dumneata. E general și mare *jefe*. Te-ar putea face maimuța regină a maimuțelor

[1] Sînteți cu toții maimuțe (germ.).

din Mexic, dacă ai dori. Şi ce altceva pot face maimuţele decît să se distreze ! *Vamos ! Embobémonos* [1] ! Să vă fiu eu preot ? *Vamos ! Vamos !*

Se ridică brusc, cu o violenţă vulcanică şi fugi de lîngă ea.

Cipriano se uită mirat la Kate care pălise subit.

— Ce i-ai spus ? o întrebă el.

— Nimic, răspunse ea ridicîndu-se. Cred că aş face mai bine să plec.

Fu chemată Juana şi, împreună cu Alonso, porniră la drumul de întoarcere pe lac. Kate stătea cu o încăpăţînată îmbufnare sub tenda bărcii. Soarele ardea cumplit şi strălucirea apei o orbea. Îşi puse ochelarii negri care o făceau să arate monstruos.

— *Mucho calor, Niña ! Mucho calor !* repeta Juana în spatele ei. Evident, *criada* se îmbibase de *tepache*.

Pe apa de un cafeniu pal pluteau vag tufe mici de zambile de baltă, înălţînd cîte o frunză în chip de pînză. Lacul era presărat cu asemenea tufe plutitoare. Ploile grele mînaseră aluviuni din rîul Lerma şi măturaseră acrii de lirio de la capetele mlăştinoase ale apelor, aflate la vreo treizeci de mile depărtare, împrăştiindu-le pe întreaga suprafaţă a lacului, pînă cînd ţărmurile fură împotmolite, iar îndepărtatul rîu Santiago, care pornea din lac, se înnămoli. În ziua aceea Ramón scrise cea de-a patra legendă :

„*Ce a văzut Quetzalcoatl în Mexic.*

Ce-i cu chipurile astea ciudate din Mexic ?
Feţe palide, feţe galbene ? Aştia nu sînt mexicani.

[1] Haide ! Să ne prostim, să ne maimuţărim ! (sp.).

De unde vin ele și de ce ?

Stăpîn al celor două căi, toți aceștia sînt străini.
Și vin de nicăieri.
Uneori vin să ne îndrugе felurite povești,
Dar de fapt sînt hrăpăreții.

Și ce vor de la noi ?

Vor aurul, vor argintul munților noștri,
Și țițeiul, îmbelșugatul țiței de pe coastele noastre,
Ne sug zahărul din tulpinile zvelte ale trestiilor,
Se-afruptă din grîul holdelor noastre, din porumbul din lanuri ;
Ne sorb cafeaua din boabele tufișurilor, vor pînă și cauciucul cleios.

Înalță hornuri uriașe care fumegă,
Și în case mari adăpostesc mașinării ce latră ;
Cu coate de-oțel își croiesc drum pretutindeni
Și mii de fire mînuiesc din gheare !
Grozave sînt mașinile străinilor hrăpăreți !
Și voi, mexicani și peoni, voi ce faceți ?

Lucrăm cu mașinile lor, lucrăm pe cîmpurile lor,
Și ne plătesc cu *peseș* din argint mexican.
Ei sînt cei deștepți.

Și-i îndrăgiți ?

Nu-i îndrăgim și niciodată nu-i vom îndrăgi
Fețele lor sînt urîte, dar lucrurile pe care le fac sînt frumoase.
Și voința lor e ca mașinăria de oțel.
Ce putem noi face ?

Văd drăcii negre străbătindu-mi țara,
Da ! Trenuri negre și camioane și automobile.

Trenuri și camioane, mașini și aeroplane.
Ce minunat ! spune peonul ce urcă într-un tren.
Ce minunat să urci în autobuz și pentru douăzeci *centavos* să te lași purtat !

Ce minunat, în orașele mari, unde totul alergă, și lumini mișcătoare lucesc, să hoinărești fără treabă !
Ce minunat să intri într-un cinematograf și să-ți danseze în fața ochilor poze din lumea-ntreagă !
Ce minunat ar fi să luăm lucrurile astea din mîna hrăpăreților și să le facem ale noastre !
Luați-vă îndărăt holdele, argintul și țițeiul, luați trenurile și fabricile și mașinile
Și folosiți-le, căci sînt ale voastre !
Ce minunat !

Oh, proștilor ! Mexicani și peoni !
Dar meritați voi să fiți stăpîni ai mașinilor pe care nu le puteți făuri,
Pe care n-ați putea decît să le stricați,
Voi, nătîngilor !

Cum au străbătut aceste fețe palide, aceste fețe galbene, apele pămîntului ?
Oh, proștilor ! Mexicani și peoni cu inimi de glod !
Au venit ghemuiți pe vine ?
Așa cum voi nu faceți nimic decît să vă ghemuiți pe vine, să vă holbați cu ochii pustii, să beți licoarea diavolului, să vă-ncăierați și să vă înjunghiați.
Și-apoi să alergați ca niște cîini ursuzi la chemarea stăpînilor albi.
Oh, cîini și nătîngi de mexicani și peoni !
Cu inimi apoase și genunchi tremurînzi.

Cu suflet năclăit și amorțit.
La ce sînteți voi buni decît să putreziți în robie ?

Nu meritați un zeu !
Iată ! Universul își încolăcește dragonii,
Dragonii din cosmos se scutură de furie,
Dragonul morților neîmpăcați ce dorm în nordul alb ca zăpada
Biciuiește cu coada în somn ; și vînturile urlă,
măturînd stîncile reci.
Stafiile morților răciți șuieră în urechile lumii,
Pregătiți-vă pentru osîndă !

Căci vă spun vouă ! nu există morți morți, nici măcar morții voștri.
Sînt morți ce dorm în apele Luceafărului de Dimineață care le înviorează mădularele,
Sînt morți ce plîng în ploile amarnice,
Sînt morți ce se înghesuie în înghețatul nord, dîrdîind și clănțănind printre ghețuri
Și urlînd de ură.
Sînt morți ce se tîrăsc prin măruntaiele pîrjolitoare ale pămîntului,
Aținînd focurile în sfredelitoare amărăciune.
Sînt morți ce zac pe sub copaci, pîndind cu ochi de scrum ca să-și înhațe victimele.
Sînt morți ce năpădesc soarele, precum roiuri de muște negre, ca să-i sugă vigoarea.
Sînt morți ce veghează cînd pătrundeți în femeile voastre,
Și se reped în pereții pîntecelui lor, se zbat pentru putința de a se naște, se luptă la poarta deschisă de voi,
Scrîșnesc din dinți cînd se închide și îl întîmpină cu ură pe cel ce-a pătruns pentru a se naște din nou,
Făt al morților vii, al morților ce trăiesc fără a fi reînviorați.

Vă spun vouă, pacoste pe voi ; cu toţii veţi muri
Şi fiind morţi, nu veţi mai fi reînviorați.
Nu există morţi morţi.
Fiind morţi veţi bate drumurile precum câinii cu coastele rupte
În căutarea resturilor şi gunoaielor vieţii, pe potecile nevăzute ale aerului.

Morţii celor ce-au stăpînit focul trăiesc mai departe, ca şarjă de metal în foc.
Morţii celor ce-au stăpînit apele se leagănă şi lîcăresc în talazurile mării.
Morţii celor ce-au stăpînit maşinile de-oţel se înalţă în mişcare, departe !
Morţii celor ce-au stăpînit electricitatea sînt însăşi electricitatea.
Dar morţiii celor ce n-au fost vrednici să stăpînească ceva,
Se tîrăsc precum câinii de pripas pe cărările dosnice ale aerului.
Adulmecînd după gunoaiele vieţii şi muşcînd cu boturi veninoase.

Cei care-au stăpînit elementele lumii, mor în aceste elemente şi în moarte găsesc adăpost.
Dar voi ! Ce-aţi stăpînit voi dintre dragonii cosmosului ?
Există dragoni ai soarelui şi ai gheţii, dragoni ai lunii şi ai pămîntului, ai apelor sărate, dragoni ai tunetelor ;
Există dragonul sclipitor al stelelor din lărgul cerului.
Şi drept în mijloc, cu ochi neclipitor, dragonul Luceafărului de Dimineaţă.

Luptă şi cucereşte ! spune Luceafărul de Dimineaţă.
Biruie-i pe dragoni şi vino către mine.

La mine-i plăcere, sînt cel mai din urmă și cel mai bun, sînt eleșteul de viață nouă.
Ci iată ! Voi, toropiților, o să trimit dragonii peste voi.
Și ei vă vor fărîma oasele în dinți,
Dar chiar și așa or să vă scuipe din gură, ca pe niște
câini de pripas cu coastele rupte.
Și nu veți avea în ce să muriți.
Iată ! Pe cărările domnice ale aerului, cei morți se
tîrăsc ca niște potăi !
Iată ! Dau drumul dragonilor ! Celui mare și alb al
nordului,
Celui al morților neîmpăcați, ce biciuiește din coadă și
dă mereu ocol.
El suflă putreziciune rece asupră-vă, iar voi veți
sîngera în piepturile voastre.

Am de gînd să stau de vorbă cu dragonul focurilor
lăuntrice,
Cel ce-i împărtășește pe morții armelor de foc.
Am să-i cer să-și scoată căldura din picioarele voastre,
așa încît picioarele să vă fie reci ca moartea.
Și-am de gînd să-i cer dragonului apelor să se
năpustească pe voi
Și să scuipe rugină în rîurile voastre, în ploile
voastre.

Și-aștept ziua din urmă cînd dragonul tunetului,
deșteptîndu-se sub pinzele de păianjen
Pe care le-ați zvîrlit peste el, se va scutura cu mînie
Și-și va înfige acele electrice în oasele voastre, și vă
va smîntîni sîngele cu venin electric.
Așteptați ! Așteptați ! Încetul cu încetul toate vor
veni peste voi !

Ramón îmbrăcă hainele negre de oraș, își puse o pălărie neagră și plecă să ducă personal ultima legendă la tipografie. Semnul lui Quetzalcoatl era imprimat în negru și roșu, iar simbolul dragonului, la sfîrșit, în verde, negru și roșu. Fila imprimată era îmbăturită.

Șase dintre soldații lui Cipriano preluară pachetele de tipărituri și le transportară cu trenul : unul în capitală, unul la Puebla și Jalapa, unul la Tampico și Monterrey, unul la Torreon și Chihuahua, unul la Sinaloa și Sonora, și unul la minele din Pachucha, Guanajuato și din zona centrală. Fiecare ostaș difuza cîte o sută de bucăți. Dar în fiecare oraș exista cîte un cititor oficial de legende ; sau chiar doi, trei, pînă la zece cititori de oraș. Și alții care colindau satele, citind legendele.

Pentru că poporul era devorat de o sete stranie, subterană, pentru lucruri supranaturale. Cu toții erau sătui de evenimente și de știri și de ziare, erau sătui chiar de cele învățate la școală. Spiritul uman e sătul de pisălogeala umană. S-ar părea să spună că a avut destulă parte de lucruri omenești sau inventate de oameni. Și cu toate că nu făceau mare căz de legendele lui Ramón, aveau nevoie de ele, așa cum are omul nevoie de alcool ca să se mai descarce de sila și de acel *ennui* provocat de lumea omenească, cea făcută de oameni.

Pretutindeni, în toate orașele și satele, noaptea puteau fi văzute torțele pîlpîind și cîte un grup de oameni, uneori în picioare, alteori așezați pe jos, ascultînd glasul molcom al cîte unui cititor.

Mai rar, în cîte o mică *plaza* izolată, răsuna și bătaia sinistră a tam-tamului, venind parcă din văgăuna veacurilor. Întotdeauna erau de față doi bărbați îmbrăcați în *serapes* albe cu margini albastre. Și urmau apoi cîntecele lui Quetzalcoatl și, uneori, dansul lent, în cerc, în ritmul ancestral al tălpilor goale lovind pămîntul, ritmul Americii aborigene.

Căci, dintre toate rasele dispărute, numai aztecii şi zapotecii aveau dansuri născute din paşii de pasăre ai indienilor roşii din nord. Poporul simte ritmul în sînge şi nu-l poate nicicînd uita. Îi revine mereu, însoţit de o senzaţie de teamă şi de bucurie şi de uşurare.

Singuri, oamenii nu aveau curajul să reînvie vechile mişcări, nici să se lase aţiţaţi de ritmul străbun. Vraja trecutului e copleşitoare. Dar în cîntecele şi legendele lui Quetzalcoatl glăsuia o voce nouă, vocea unei autorităţi. Şi cu toate că oamenii vădeau mare încetineală în a se încrede în legende — erau poate cei mai înceţi şi cei mai neîncrezători — se agăţau totuşi de vechea-nouă senzaţie cu o anume teamă, bucurie şi uşurare.

Oamenii lui Quetzalcoatl evitau marile pieţe şi centre de activitate. Alegeau locurile mai laterale. Uneori, un om îmbrăcat într-o pătură neagră cu margini albastre sau cu semnul lui Quetzalcoatl pe pălărie se aşeza pe marginea unei fîntîni şi începeă să citească cu glas tare. Era de-ajuns. Oamenii zăboveau ca să-l asculte. Citea fila pînă la capăt şi apoi spunea : „Am isprăvit de citit cea de-a patra legendă a lui Quetzalcoatl. Acum am s-o iau de la început."

Şi în felul acesta, prin glasul cu o notă îndepărtată, şi prin lenta monotonie a repetării, lucrurile se strecurau obscur în conştiinţa ascultătorilor.

Încă de la început avusese loc scandalul cu efigiile lui Iuda. În Mexico City, săptămîna patimilor este, după toate aparenţele, săptămîna lui Iuda. Pretutindeni vezi oameni purtînd acasă, în triumf, păpuşile mari de carton vopsite în culori ţipătoare. Toate reprezintă un bărbat grotesc, în mărime mai mult sau mai puţin naturală. De cele mai multe ori, figura lui Iuda reproduce un *hacendado* gras mexicano-spaniol, adică un proprietar de pămînt sau un mare fermier, în pantaloni strîmţi, cu o burtă proeminentă şi mustăţi uriaşe, răsucite. Vechea reproducere a patronului. Unele figuri ţi-l evocă pe Punch, altele pe

Arlechin. Dar toate au obraji trandafirii și ținuta vestimentară a omului alb. Niciodată nu vezi vreun Iuda cu fața tuciurie a băștinașilor mexicani; întotdeauna doar imaginea țeapănă, grotescă, a unui alb.

Și toți aceștia sînt Iuda. Iuda e atracția bîlciului, victima, marea figură a săptămînii sfinte, după cum scheletul și scheletul călare pe cal constituie idolul primei săptămîni din noiembrie, cînd se sărbătoresc zilele morților și ale tuturor sfinților.

În sîmbăta Paștilor, figurile lui Iuda sînt atîrnate din balcoane, apoi sforile sînt tăiate și, bang! Strigăte de veselie, Iuda a explodat și s-a prefăcut în nimic, datorită petardei din interior. Tot orașul explodează de Iuda.

În Mexico City avusese loc scandalul icoanelor smulse din biserici și înlocuite cu aceste figuri de Iuda. Biserica începea să se pună în mișcare.

Dar în Mexic biserica trebuie să se miște cu mare precauție: nu e deloc populară și ghearele i-au fost retezate. Clopotele nu pot suna mai mult de trei minute. Preoții și călugării nu pot să-și poarte veșmintele în stradă, nimic mai mult decît vesta neagră hideasă și gulerul alb al clerului protestant. Așa încît prelații se arată cît mai puțin cu putință și niciodată pe arterele principale sau în *plazas*.

Cu toate acestea, biserica are încă destulă influență. E drept că procesiunile religioase sînt interzise, dar nu și predicile de la amvon, nu și îndemnurile din confesional. Montes, președintele, avea un ghimpe împotriva bisericii și se gîndea să expulzeze pe toți preoții străini. Însuși arhiepiscopul era italian. Dar, în același timp, era și combativ.

Dăduse dispoziții tuturor preoților să interzică enoriașilor de a asculta vreun cuvînt legat de Quetzalcoatl, să distrugă orice legendă care le-ar cădea în mînă, să împiedice, pe cît posibil, ca legendele să fie citite și cîntecele să fie cîntate în parohiile lor.

Dar Montes dăduse ordin poliției și armatei să acorde oamenilor lui Quetzalcoatl protecția legală cuvenită oricărui cetățean.

Însă Mexicul nu-i degeaba Mexic și deja se vărsase sînge de ambele părți. Acesta era lucrul pe care Ramón dorea cel mai mult să-l împiedice, știind că morțile violente nu pot fi șterse din sufletele oamenilor cu ușurința cu care e spălat sîngele de pe pavaj.

Drept care, cînd plecă la oraș întrebă la episcopia de vest dacă episcopul ar consimți să le acorde o audiență lui și lui Don Cipriano, urmînd să le fixeze locul întîlnirii. Episcopul, care era un vechi prieten și sfătuitor al Carlotei, și care-l cunoștea destul de bine pe Ramón, răspunse că i-ar primi cu plăcere pe acesta și pe *Señor General* a doua zi, dacă ar binevoi să-l viziteze acasă.

Episcopul nu mai locuia în palatul episcopal, care fusese transformat într-un oficiu poștal. Dar avea o locuință spațioasă în vecinătatea catedralei, locuință care-i fusese oferită de credincioși.

Ramón și Cipriano îl găsiră pe bătrînul slăbănog așteptîndu-i într-o bibliotecă prăfuită și neinteresantă. Învești mîntat într-o sutană simplă, neagră, nu prea curată, cu pasuri violeți. Îi întîmpină pe Ramón, care purta un costum negru de oraș, și pe Cipriano, îmbrăcat în uniformă, cu maniere afabile și priviri bănuitoare. Dar se prefăcea a fi vioi și jovial.

— A, Don Ramón, de cînd nu te-am mai văzut! Cum mai merg treburile? Bine, bine? Astă-i bun! Și îl bătu pe Ramón pe mînecă, asemenea unui unchi sfătos. A, domnule general, ce onoare, ce onoare! Fiți binevenit în această modestă casă care e a dumneavoastră. E casa Excelențelor voastre! La dispoziția dumneavoastră, domnilor! Nu doriți să luați loc?

Se așezară cu toții în vechile fotolii de piele din locuința prăfoasă, ponosită. Episcopul își privea cu nervo-

zitate mîinile subțiri, îmbătrînite, și inelul cu piatra de ametist cam opacă.

— Bine, Señores ! repetă privindu-i cu ochii lui mici, negri. Sînt la dispoziția dumneavoastră. Cu totul la dispoziția Excelențelor voastre.

— Doña Carlota e în oraș. Înălțimea voastră. Ați văzut-o ? întrebă Ramón.

— Da, fiule.

— Deci cunoașteți ultimele vești în legătură cu mine. V-a istorisit totul ?

— Oarecum ! Oarecum ! Mi-a vorbit, biata de ea, cîte ceva în legătură cu dumneata. Slavă Domnului că-și are fiii alături. Au sosit bine sănătoși în țara lor natală.

— I-ați văzut ?

— Da ! Da ! Doi dintre cei mai dragi copii ai mei. Foarte înțelegători, foarte inteligenți, ca și tatăl lor ; și, tot ca el, făgăduind să ajungă foarte chipeși. Da ! Da ! Domnule General, fumați dacă doriți, nu ezitați !

Cipriano își aprinse o țigară. Din pricina unor vechi asociații, se simțea nervos, dar se amuză.

— Părinte, cunoașteți totul în legătură cu ceea ce doresc eu să fac ? întrebă Ramón.

— Nu cunosc totul, fiule, dar cunosc destul. Nu vreau să aud mai mult. Eh ! oftă prelatul, e foarte trist.

— Nu-i foarte trist, părinte, dacă nu facem noi un lucru trist din asta. De ce să-l transformăm într-un lucru trist ? Cea mai mare parte a mexicanilor sînt indieni. Aceștia nu pot înțelege principiile înalte ale creștinismului, Înălțimea voastră, și biserica o știe prea bine.

— Foarte bine, foarte bine, fiule ! Dar le putem explica, le putem transmite principiile. Și ei sînt în mîinile Domnului, ca și iepurii de pe deal.

— Nu, părinte, e cu neputință. Le trebuie o religie care să-i lege de elementele universului. Iepurii de pe deal or fi în mîinile Domnului, dar sînt și la discreția oamenilor. La fel și cu mexicanii. Poporul se afundă din

ce în ce mai adînc în inerție și în neputință, iar biserica nu-l poate ajuta pentru că biserica nu deține cuvîntul-cheie care să meargă la sufletul mexican.

— Și sufletul mexican nu cunoaște glasul Domnului ?

— Propriii dumneavoastră copii s-ar putea să vă cunoască glasul, Înălțimea voastră. Dar dacă v-ați duce să vorbiți păsărilor de pe lac sau căprioarelor din munți, credeți că v-ar cunoaște glasul ? Vor sta locului să vă asculte ?

— Cine știe ? Se spune că au stat să-l asculte pe sfîntul Francisc din Assisi.

— Mexicanilor trebuie să le vorbiți în propriul lor grai și să le dați cuvîntul-cheie pentru sufletele lor. Eu am găsit cuvîntul *Quetzalcoatl*. Dacă nu am dreptate, fie să pier. Dar am dreptate.

Episcopul se foia în scaun, stînjenit. Nu voia să audă toate acestea. Și nu voia să răspundă. Oricum, era neputincios.

— Vorbești despre lucruri care îmi depășesc înțelegerea, spuse episcopul, răsucindu-și inelul în deget.

— Vă cer să facem pace, părinte. Eu nu urăsc biserica romano-catolică. Dar consider că în Mexic nu-și are locul. Și chestiunea cu efigiile lui Iuda m-a îndurerat pe mine mai mult decît pe dumneavoastră, iar vărsările de sînge mă amărăsc și mai mult.

— Eu nu sînt un inovator, fiule, încît să provoc vărsări de sînge.

— Ascultați-mă ! Am de gînd să înlătur, cu reverență, imaginile din biserica din Sayula și, cu aceeași reverență, să le dau foc. După aceea, am să pun în biserică imaginea lui Quetzalcoatl.

Episcopul îl privi pe furiș. Cîteva momente nu rosti o vorbă. Dar tăcerea îi era pîndităoare, încolțită.

— Ai cuteza să faci asemenea lucru, Don Ramón ?

— Da. Și nimic nu mă va împiedica. Generalul Viedma este alături de mine.

Episcopul îl aruncă o privire piezișă lui Cipriano.

— Desigur, răspunse acesta din urmă.

— Și cu toate acestea este un lucru complet ilegal, spuse episcopul cu acră amărăciune.

— Ce-i ilegal în Mexic ? întrebă Ramón. Numai slăbiciunea e ilegală. Și eu n-am să fiu slab, domnule.

— Ești un om norocos, răspunse episcopul înălțînd din umeri.

Urmă un răstimp de tăcere.

— Nu ! continuă apoi Ramón. Am venit aici să vă cer să facem pace. Repetați-i arhiepiscopului tot ce am spus. Există mai mulți profeți și să sperăm că numărul lor va fi sporit.

— Și dumneata ești unul dintre acești profeți, Don Ramón ?

— Sigur că da, părinte. Și voi vorbi în Mexic despre Quetzalcoatl, am să-i înalț biserica aici, și am să deștept oamenii din toropeală.

— Nu ! N-ai să faci decît să invadezi și să iei cu asalt bisericile lui Hristos, așa cum ai spus.

— Îmi cunoașteți intențiile. Dar nu vreau să mă cert cu Biserica Romei și nici să provoc dușmănii și vărsări de sînge. Mă puteți înțelege ?

— Profanezi altarele, instalezi idoli păgîni, arzi icoanele Mîntuitorului și ale Fecioarei și pretinzi că vrei pace ? spuse bietul episcop, care nu dorea altceva decît să fie lăsat în plata Domnului.

— Da, părinte.

— Fiule, ce pot să-ți răspund ? Ești un om bun, pălit însă de nebunia trufiei. Don Cipriano nu-i decît încă un general mexican. Eu sînt bătrînul episcop al acestei dioceze, servitor credincios al Sfintei Biserici, fiu umil al Sfîntului Părinte de la Roma. Ce pot eu face ? Ce-ți pot răspunde ? Domnule general, du-mă la cimitir și împușcă-mă pe loc.

— Nu doresc așa ceva, răspunse Cipriano.

— Astfel se vor termina lucrurile, îl asigură episcopul.

— Dar de ce să se termine astfel? strigă Ramón. Spusele mele sînt lipsite de orice sens? Nu le puteți înțelege deloc?

— Fiule, înțelegerea mea nu merge mai departe de credința mea, de datoria mea. Eu nu sînt un om inteligent. Trăiesc doar prin credință și prin datoria către slujba mea sfîntă. Înțelege că nu înțeleg.

— Bună ziua, părinte, spuse Ramón ridicîndu-se brusc.

— Du-te cu Dumnezeu, fiule, răspunse episcopul, ridicîndu-se la rîndul său și înălțîndu-și degetele într-un gest de binecuvîntare.

— *Adiós, Señor!* îl salută Cipriano, ciocnindu-și pintenii și punîndu-și mîna pe mînerul sabiei, în timp ce se îndrepta spre ușă.

— *Adiós, Señor General*, răspunse episcopul, urmărindu-i din ochi cu străvechea lui răutate, pe care cei doi o simțeau parcă înțepîndu-le cefele.

— N-o să sufle o vorbă, spuse Cipriano pe cînd coborau scările. Bătrînul iezuit nu vrea decît să-și mențină scaunul și puterea, împiedicîndu-și inima să bată. Îl cunosc eu. Lucrul cel mai prețios pentru ei, mai prețios chiar decît averile lor, e puterea miriapodă pe care o au asupra oamenilor înfricoșați; mai cu seamă asupra femeilor.

— Nu știam că-i urăști, rîse Ramón.

— Nu-ți mai cheltui energia pe ei, dragul meu. Mergi înainte, poți călca peste niște șerpi striviți, ca ăsta.

În timp ce treceau pe lîngă grădinița din fața oficiului poștal, unde scribii moderni stăteau la măsuțe așezate pe sub arcade bătînd la mașină scrisori pentru sărmanii analfabeți ce așteptau, cu cei cîțiva centavos în mînă, ca mesajele lor să fie turnate într-o castiliană fluentă, Ramón și Cipriano erau salutați cu un respect uimit.

— De ce să încerci să stai de vorbă cu episcopul — ăsta nici nu mai există. Am auzit că legiunea Chevalerilor

lui Cortes a organizat aseară un mare ospăț și, mi s-a relatat — deși eu nu cred — că au făcut jurăminte stropite cu sînge să curme viața mea și a ta. Dar aș spune că pe mine m-ar înspăimînta mai mult jurămintele făcute de doamnele catolice. Ce mai, cînd un om se oprește să-și descheie pantalonii ca să-și lase udul, Cavalerii lui Cortes o iau la goană convinși că a îndreptat un pistol asupra lor. Nu te gîndi la ei, prietene! Nu încerca să-i îmbunezi. Or să pufnească pe nări și or să devină insolenți, gîndind că ți-e frică de dînșii. Șase soldați de-ai mei pot să calce în picioare tot noroiul ăsta, spuse generalul.

Acesta era orașul și spiritul orașului.

Cipriano avea un apartament în palatul mare din Plaza de Armas.

— Dacă mă însor, continuă el cînd intrară în patio-ul de piatră unde străjuiau ostașii de gardă, dacă mă însor, am să închiriez o casă în colonie, ca să fie mai intimă.

Cînd se afla în oraș, Cipriano era amuzant. Părea să emane prin toți porii mîndrie și autoritate arogantă. Dar ochii lui negri, privind pe deasupra nasului fin și a bărbuței de țap, nu te făceau să rîzi. Păreau să sesizeze totul în tăișul unei singure priviri. Un omuleț demonic.

Capitolul XVIII

AUTODAFÉ

Ramón se întîlni în oraș cu băieții lui și cu Carlota, dar întîlnirea a fost total sterilă. Băiatul mai mare părea doar stînjenit de prezența tatălui, dar cel mai mic, Cyprian, care era cam plăpînd și foarte inteligent, afișa față de tatăl său un aer distant, de nemulțumire.

— Știi ce cîntă lumea, tată ?

— Nu cunosc tot ce se cîntă.

— Cîntă... băiatul șovăi. Apoi, cu vocea lui limpede, tinerească, intonă pe melodia *La Cucaracha* :

Don Ramón nu fumează și nu bea
Deși Doña Carlota nu-l ceartă niciodată.
În mantia albastră se va înveșmînta,
Cea de la Sfînta Fecioară furată.

— Nu, nu mă voi înveșmînta în ea, răspunse Ramón zîmbind. Mantia mea are un șarpe și o pasăre la mijloc, și un zig-zag negru și franjuri roșii. Ai face mai bine să vii s-o vezi.

— Nu, tată, nu vreau.

— De ce nu ?

— Nu vreau să fiu amestecat în povestea asta. Ne face pe toți să arătăm ridicoli.

— Și cum îți imaginezi că arăți, în costumul ăsta de marinar, cu bluza în dungi, și cu mutrișoara ta de sfînt ? Mai bine te-ai înveșmînta tu în chip de pruncul Isus.

— Nu, tată. Dai dovadă de prost gust. Asemenea lucruri nu se spun.

— Ei, va trebui să-ți mărturisești greșeala. Afirmi că nu se spun asemenea lucruri cînd tocmai eu, care îți sînt tată, le-am spus cu un minut în urmă și tu m-ai auzit prea bine.

— Mă gîndeam că oamenii buni nu le spun. Oamenii cuviincioși.

— Va trebui din nou să-ți mărturisești o greșeală, pentru că l-ai făcut necuviincios pe tatăl tău. Copil îngrozitor ce ești !

Băiatul roși și ochii i se umplură de lacrimi. Un timp domni tăcerea.

— Deci nu vreți să veniți la Jamiltepec ? își întrebă Ramón băieții.

— Ba da, răspunse cu încetineală băiatul mai mare. Aș vrea să vin și să mă scald în lac și să mă plimb cu barca. Dar... mi se spune că-i imposibil.

— De ce ?

— Se spune că te îmbraci în haine de peon.

Băiatul era foarte timid.

— Sînt niște haine foarte frumoase, știi ? Mai frumoase decît costumele astea marinar ale voastre.

— Se mai spune că pretinzi că ești zeul aztec Quetzalcoatl.

— Absolut deloc. Pretind numai că zeul aztec Quetzalcoatl se întoarce la mexicani.

— Dar, tată, asta nu-i adevărat.

— De unde știi ?

— Pentru că e cu neputință.

— De ce ?

— N-a existat niciodată vreun Quetzalcoatl, decît sub formă de idol.

— Și există vreun Isus altfel decît sub formă de icoană ?

— Da, tată.

— Unde ?

— În ceruri.

— Atunci și Quetzalcoatl e tot în ceruri. Și ce se află în ceruri, poate veni și pe pămînt. Voi nu credeți ?

— Nu pot.

— Atunci continuați mai departe să nu credeți, le spuse tatăl, rîzînd de ei și ridicîndu-se să plece.

— E foarte rău că se cîntă cîntece despre dumneata și că au amestecat-o și pe mama, reluă mezinul. Mă doare.

— Freacă-te cu oțet aromat acolo unde te doare.

— Ce om rău ești, tată !

— Ce copil bun ești, fiul meu ! Nu-i așa ?

— Nu știu, tată. Nu știu decît că dumneata ești rău.

— Vai, vai ! Asta te învață la școala ta americană ?

— În trimestrul următor am de gînd să-mi schimb numele, urmă Cyprian. Nu vreau să mă mai numesc Carrasco. Cînd vei fi dat la ziar, toată lumea o să rîdă de noi.

— Vai ! vai ! Eu rîd de pe acum de voi, broscoiule ! Şi ce nume ai să-ţi alegi ? Poate că Espina. Ştii bine că numele Carrasco înseamnă un tufiş sălbatic care creşte pe terenurile mocirloase din Spania, de unde ne tragem noi. Nu vrei să fii tu spinul tufişului ? Ia-ţi numele de Espina, doar eşti o mlădiţă a vechiului tufiş. *Entonces, adiós. Señor Espina, Espinita.*

— *Adiós*, răspunse băiatul brusc, roşind de furie.

Ramón luă o maşină, pentru că pînă la Sayula exista un drum tăiat. Dar ploile aproape că-l şterseseră. Maşina se împleticea şi se hurduca prin hîrtoape. Într-un loc, un camion zăcea răsturnat acolo unde se rostogolise.

Pe platoul deşertului apăruseră ochiuri mici de apă şi plantele tropicale cosmos, roze şi galbene, tocmai îşi deschiseseră bobocii. Dealurile din depărtare deveniseră opace, pe măsură ce înfrunziseră copacii şi arbuştii invizibili. Pămîntul revenea la viaţă.

Ramón se opri în Sayula ca să-i facă o vizită lui Kate. Nu o găsi acasă, dar sălbăticiunea de Concha se repezi pe plajă să o aducă.

— A sosit Don Ramón ! A sosit Don Ramón !

Kate veni acasă în fugă, cu nisip în pantofi. Găsi că Ramón arăta obosit şi sinistru în costumul lui negru.

— Nu te aşteptam, îi spuse ea.

— Sînt pe drumul de întoarcere de la oraş.

Stătea aproape nemişcat, cu o expresie de furie pe faţa lui brun-gălbuie şi îşi dădea întruna mustaţa la o parte de pe buzele-i încleştate, mînioase.

— Te-ai întîlnit cu cineva în oraş ? îl întrebă.

— L-am văzut pe Don Cipriano... şi pe Doña Carlota şi băieţii mei.

— O, ce drăguţ ! Şi sînt bine ?

— Cu sănătatea o duc excelent, aşa cred.

Kate izbucni pe neaşteptate în rîs.

— Continui să fii furios. Tot din cauza maimuţelor ?

— Señora, spuse el înclinîndu-se în faţă, astfel încît părul negru îi căzu uşor pe frunte, în ţara maimuţelor nu ştiu cine e împărat. Dar în ţara nebunilor, cred că sînt eu.

— De ce ?

Cum Ramón nu-i răspunse, Kate adăugă :

— Probabil că e o mîngîiere să te consideri împărat, chiar şi al nebunilor.

Ramón îi aruncă o privire tăioasă, apoi izbucni în rîs.

— O, *Señora mia !* Ce ne supără pe noi bărbaţii e că vrem întotdeauna să fim *buni*.

— Şi te căieşti ? rîse ea.

— Da. Sînt împăratul nebunilor. De ce-am stîrnit toată povestea asta cu Quetzalcoatl ? De ce ? Răspunde-mi, te rog.

— Presupun că aşa ai dorit.

Ramón cumpăni un timp, împingîndu-şi în sus mustaţa.

— Poate că-i mai bine să fii maimuţă decît nebun. Totuşi mă împotrivesc să fiu considerat maimuţă. Carlota e o maimuţă şi nimic altceva, şi cei doi băieţi ai mei sînt rişte maimuţici clasa întîi, în costume marinar. Iar eu sînt un nebun. Totuşi, care-i diferenţa dintre un nebun şi o maimuţă ?

— *Quién sabe ?*

— Primul vrea să fie bun şi cealaltă e convinsă că e bună. Iar eu sînt un nebun care mă maimuţăresc. Maimuţele sînt întotdeauna convinse că sînt bune, de asta sînt maimuţe. Oh, de-ar sări lumea în aer !

— N-o să sară !

— Adevărat. Mă rog !

Ramón îşi îndreptă spinarea şi păru să se readune.

— Señora Caterina, crezi că ai putea să te măriţi cu generalul nostru comun ?

— Nu... nu știu, bilbii Kate. Nu prea cred.

— Nu-ți stîrnește nici un pic de simpatie ?

— Ba da. E viu, și exercită chiar și o oarecare fascinație. Dar crezi că ar fi bine să mă mărit cu un om de altă rasă, chiar dacă mi-ar stîrni și mai multă simpatie ?

— Ah ! Nu trebuie să generalizăm. Nu-i bine să te măriți cu nimeni, decît dacă există pe undeva o reală fuziune.

— Și simt că nu există, replică Kate. Simt că el vrea ceva de la mine, atît și nimic mai mult ; și poate că și eu vreau ceva de la el. Dar nu mă va întîlni niciodată. Nu va ieși niciodată în întîmpinarea mea, ca să mă întîlnească. Va veni doar ca să ia ceva de la mine, iar eu va trebui să-l las să ia. Și nu vreau să fie numai atît. Doresc un bărbat care să-mi iasă în întîmpinare, cu care să mă întîlnesc la jumătate de drum.

Don Ramón chibzui asupra spuselor ei și clătină din cap.

— Ai dreptate, răspunse în cele din urmă. Numai că în chestiunile de felul ăsta nu știi niciodată care este jumătatea de drum și nici unde se află. O femeie care nu vrea decît să fie luată, și apoi se agață de tine, e un parazit. Și un bărbat care vrea doar să ia, fără să și dea, e un animal de pradă.

— Mă tem că așa e Don Cipriano, spuse Kate.

— Posibil, răspunse Ramón. Cu mine nu e așa. Dar poate că ar fi, dacă nu ne-am întîlni... la ceea ce e jumătatea noastră de drum — adică într-o credință organică, aflată în centrul făpturilor noastre, și pe care o recunoaștem fiecare dintre noi în celălalt. Nu crezi că ar putea exista așa ceva și între dumneata și el ?

— Mă îndoiesc că ar găsi necesar, cînd e vorba de o femeie. O femeie nu poate fi destul de importantă.

Ramón păstră tăcerea.

— Poate ! răspunse după un timp. Bărbatul își pierde întotdeauna controlul față de o femeie. Și tocmai față de

o femeie n-ai trebui să scape frînele ; ar trebui să se oţelească în crezul său lăuntric şi acolo să încerce a o întîlni. Căci atunci cînd crezul lor lăuntric coincide, devine organic, şi numai atunci şi acolo o poate întîlni — nicăieri în altă parte. Şi atita timp cît nu există o fuziune, lucrurile sînt lipsite de noimă. E inutil ca un bărbat să siluiască o femeie şi e absolut îngrozitor ca o femeie să siluiască un bărbat. E un păcat, aşta e. Păcatul e un lucru real, şi se găseşte în centrul oricărei siluiri. Şi bărbaţii şi femeile continuă să se siluiască unii pe ceilalţi. Oricît ar părea de absurd, nu eu am s-o siluiesc pe Carlota, ci ea mă va silui pe mine. Bizar şi absurd şi puţin ruşinos, dar adevărat. A-ţi pierde controlul, înseamnă sau să siluieşti sau să te laşi siluit. Dacă am putea rămîne credincioşi sufletelor noastre, şi în această credinţă să ne întîlnim... Señora, eu nu am mare respect faţă de mine însumi. Am ratat în relaţiile mele cu femeia, şi e un gen de ratare pe care nu-i plăcut s-o porţi în tine.

Kate îl privi cu mirare şi cu puţină teamă. De ce i se confesa ? Avea oare de gînd să facă dragoste cu ea ? Aproape că i se oprise respiraţia. Ramón o privea cu un fel de suferinţă zugrăvită pe frunte, iar în ochii lui întunecaţi se citea mînia, frustrarea, înţelepciunea şi o durere surdă.

— Regret, continuă el, că între Carlota şi mine este ceea ce este. Cine sînt eu, cum pot vorbi măcar despre Quetzalcoatl cînd inima mi-e pustiită de mînia împotriva femeii cu care m-am căsătorit şi a copiilor pe care mi i-a zămislit ea ? Nu ne-am întîlnit niciodată în sufletele noastre, Carlota şi cu mine. La început am iubit-o şi ea voia să-i siluiesc voinţa. Dar după un timp, bărbatul începe să se simtă stingherit. Nu poate dori întruna să siluiască o femeie, aceeaşi femeie. Cunoaşte retrageri, dă îndărăt. Pe urmă, m-a iubit ea, şi a dorit să mă siluiască. Un timp mi-a făcut plăcere. Dar şi ea a cunoscut dări îndărăt. Băiatul cel mare este într-adevăr băiatul meu,

conceput în vremea cînd eu o siluiam pe ea. Iar mezinul e băiatul ei, conceput în perioada cînd ea mă siluia pe mine. Îţi dai seama cît de jalnic e totul ! Şi acum nu ne mai putem întîlni niciodată ; ea îşi întoarce faţa spre crucificatul ei Isus, iar eu spre necrucificatul şi necrucificabilul Quetzalcoatl, care, cel puţin, nu poate fi siluit.

— Şi sînt convinsă că n-ai să faci din el un siluitor.

— Cine ştie ? Dacă greşesc, în acest sens voi greşi. Dar înţelegi, Señora, Quetzalcoatl reprezintă pentru mine simbolul a tot ce-ar putea fi mai bun într-un om. Universul e un cuib de dragoni, cu un mister total insondabil în centrul său. Şi dacă eu numesc acest mister Luceafărul de Dimineaţă, n-are nici o importanţă. Sîngele omului nu poate pulsa în mod abstract. Şi omul e o creatură care-şi dobîndeşte, palmă cu palmă, propria-i creaţie, smulgînd-o din cuibul dragonilor cosmici. Sau, în caz invers, o pierde palmă cu palmă, şi se prăbuşeşte. Or, în această dezintegrare în siluitori şi siluiţi, ne pierdem propria creaţie. Trebuie să ne smulgem împreună, cu forţă, femei şi bărbaţi, altminteri sîntem pierduţi. Trebuie să ne smulgem laolaltă — cu forţă.

— Dar eşti dumneata un bărbat care să aibă nevoie de o femeie în viaţa lui ?

— Sînt un bărbat care tînjeşte după împlinirea senzuală a sufletului său, Señora. Sînt un bărbat care nu crede în abnegaţia dorinţelor carnale. Sînt un bărbat aflat mereu pe marginea dorinţei de a-şi lua soţii sau concubine, atît de puternică e dorinţa acestei împliniri. Numai că acum ştiu prea bine că e inutilă — nu vremelnic, ci definitiv inutilă — siluirea unei femei prin dorinţă arzătoare. Indiferent cît de îndrăgostită ar fi de mine şi cît de mult ar dori s-o siluiesc. N-are nici un rost, şi însuşi miezul făpturii mele ştie că nu are rost. Vin, femei, cîntec — toate acestea — tot acest joc a luat sfîrşit. Miezul

făpturilor noastre îl refuză. Şi totuşi e foarte greu să ne smulgem împreună.

— Deci doreşti cu adevărat o femeie alături de dumneata ?

— Ah, Señora ! Dac-aş putea avea încredere în mine ; şi încredere în ea ! Nu mai sînt un tinerel care-şi poate îngădui să greşească. Am patruzeci şi doi de ani şi săvîrşesc cel din urmă — sau poate că într-adevăr cel dintîi mare efort bărbătesc. Sper să mor înainte de a comite o mare greşeală.

— De ce să comiţi o greşeală ? Nu e necesar.

— Pot să cad foarte lesne în greşeală. Pe de o parte, e foarte uşor pentru mine să devin un arogant şi un siluitor. Iar pe de altă parte, e foarte uşor să mă neg cu totul şi să fac din viaţa mea un soi de sacrificiu. Din viaţa mea care e siluită. Într-un anumit sens, e uşor să mă las siluit. Şi ieri m-am lăsat, în oarecare măsură, în faţa episcopului de Guadalajara. Ceea ce nu-i bine. Dacă ar fi să eşuez într-o greşeală, Señora, aş prefera să ajung siluitor decît siluit. Ca pătimaş siluitor pot încă să retez, să extirp putreziciunea celeilalte posturi, adică oribila tendinţă şi dorinţă a oamenilor de a se lăsa siluiţi, o dorinţă respingătoare, dezonorantă.

— Dar de ce să nu te retragi, aşa cum ai spus, în eul dumitale cel mai lăuntric şi acolo să întîlneşti o femeie, s-o întîlneşti, aşa cum ai spus, acolo unde cele două suflete fuzionează în cea mai profundă dorinţă a lor. Nu-i necesar să înfrunţi odiosul dezechilibru pe care-l numeşti siluire.

— De ce n-o fac ? Dar ce femeie anume aş putea întîlni trupeşte, fără ca între noi să se instaleze lenta degradare a siluirii de o parte sau de alta ? Dacă m-aş căsători cu o femeie spaniolă sau cu o mexicană cu pielea brună, mi s-ar dărui, cerînd să fie siluită. Dacă m-aş căsători cu o femeie anglo-saxonă sau din orice altă spiţă blondă, va voi să mă siluiască, cu întreaga voinţă a străvechilor demoni albi. Cele ce se vor siluite sînt nişte paraziţi ai

sufletului, și îmi repugnă. Cele ce vor să siluiască bărbații sînt niște vampiri. Și între aceste două categorii nu mai există nimic.

— Dar, fără îndoială, există și *unele* femei bune.

— Arată-mi-le și mie. Toate sînt virtuale Carlote sau... sau... da, Caterine. Sînt convins că l-ai siluit pe Joachim al dumitale pînă ce a murit. Fără îndoială, a dorit-o ; poate chiar mai mult decît ai dorit-o dumneata. Nu-i numai o chestiune de sexualitate. E ceva ce ține de voință. Victime și victimizatori. Clasele de sus tinjind să se considere victimele claselor de jos și, pe de altă parte, urmărind să facă victime din clasele de jos. Politicieni tinjind să facă din popoare victimele altor popoare. Biserica, îmbătată de voința diabolică de a-i preface pe oameni în umile tiritoare ce tînjesc să fie victimizate, siluite — îți spun, lumea noastră e un loc de rușine.

— Dar dacă dumneata dorești să fii altfel, de bună seamă că mai există și alți cîțiva oameni care o doresc.

— S-ar putea, răspunse Ramón devenind mai calm. S-ar putea. Aș dori să mă pot stăpîni mai bine. Să mă pot ține în mînă, să mă pot menține în zona de mijloc, unde pot fi liniștit. Luceafărul meu de Dimineață. Acum mă rușinez că ți-am vorbit cum ți-am vorbit, Señora Caterina.

— De ce ? strigă Kate.

Și, pentru prima oară, roșeața ofensei și a umilinței îi invadă obrajii.

Ramón o văzu și, o clipă, își lăsă mîna pe mîna ei.

— Nu, zise el. Nu mă rușinez. Mă simt ușurat.

Kate roși mai puternic simțindu-i atingerea mîinii și rămase tăcută. Ramón se ridică în grabă, dorind să se afle din nou singur cu sine însuși.

— Duminică dimineața, cînd ai să auzi tobele bătînd, vrei să vii în *plaza* ? Ai să vii ?

— Pentru ce ?

— Vino și ai să vezi.
Dispăru ca o săgeată.

Satul era plin de ostași. Cînd se duse la poștă, Kate îi văzu tîndălind, în uniformele lor de pînză, pe lîngă intrarea postului militar. Trebuie să fi fost vreo cincizeci, sau mai bine; oameni scunzi, nu soldații aceia înalți cu pălării turtite. Aceștia erau bărbați mărunței, îuți, îndesați, ca Cipriano, și vorbeau un straniu dialect indian, cu glasuri foarte scăzute. Se arătau rar pe stradă. Parcă se fereau să fie văzuți.

Dar noaptea, de la ora zece încolo, toată lumea era obligată să se închidă în casă și, în întuneric, Kate auzea tropotul patrulelor călare.

Plutea o atmosferă de atîtare și de mister. Preotul parohiei, un grăsan autoritar de vreo cincizeci de ani, ținuse o tunătoare predică de sîmbătă seara împotriva lui Ramón și a lui Quetzalcoatl, interzicînd rostirea numelui păgîn și amenințînd cu pedepse pe orice membru al parohiei care ar cîti legendele sau măcar le-ar asculta.

Drept care, cînd a ieșit din biserică a fost atacat și a trebuit să fie salvat de soldați. Aceștia l-au condus în siguranță acasă. Dar *criada* lui, bătrîna care îi ținea gospodăria, a auzit din partea mai multor femei că dacă părintele mai deschide vreodată gura împotriva lui Quetzalcoatl, o să se pomenească cu cîțiva centimetri de lamă de *machete* în burdihan.

Așa încît Sfinția sa nu mai ieși din casă și slujbele au fost ținute de tînărul lui asistent.

Toți peonii care veneau sîmbăta cu bărcile pe lac, pentru tîrg, se duceau la slujbă în biserica din Sayula. Ușile mari stăteau toată ziua deschise. Oamenii care se foiau încoace și încolo venind de la lac sau ducîndu-se spre el, își scoteau pălăriile mari cînd păseau prin fața bisericii, descoperindu-și capetele cu un gest servil. Întreaga zi puteai vedea în biserică indivizi răzleți, îngenunchind prin

navele laterale sau printre bănci ; bărbaţii îngenuncheau ţinîndu-şi spinarea verticală, pălăriile mari alături, pe jos, şi capetele cu forma lor înaltă, curioasă, specific indiană, acoperite cu păr des, negru, foarte drepte ; numai picioarele îngenuncheau umil, lipite unul de celălalt. Femeile, cu capetele înfăşurate în *rebozos* ca în nişte glugi negre, îngenuncheau printre bănci, cu coatele larg desfăcute, într-un fel de indolentă voluptate.

In serile de simbătă, caverna neagră a bisericii era iluminată de flăcările roşiatice, pilpîitoare a numeroase lumînări ; înăuntru, ciorchini de capete bărbăteşti negre, foială de femei, un du-te vino de oameni care soseau de la lac sau se duceau la tîrg. O tăcere adîncă, generată nu de veneraţie, ci de o anume voluptuoasă admiraţie a măreţiei şi a strălucirii, de un abandon senzual, aproape ca de victimă, în faţa Dumnezeului morţii, cel răstignit şi mînjit cu dîre de sînge, sau în faţa drăguţei femei albe în mantilă albastră, cu faţa ei de păpuşă sub coroana de aur : Maria, păpuşa păpuşilor, *Niña Niñelor*.

Nu era vorba de adoraţie. Ci de un soi de langoare şi de lăbărţare a sufletului. Şi mai era şi un lux, după o săptămînă întreagă de posomorală şi murdărie în satele sordide alcătuite din bordeie de paie. Pe Kate însă o irita.

Bărbaţii se ridicau şi păşeau în vîrful sandalelor, făcîndu-şi cruce cu apă sfinţită în faţă şi în spate ; pe buric şi pe ceafă. Şi ochii negri le luceau de o vagă senzualitate. Nu cunoşteau reculegerea, nu deveneau mai gravi, mai puternici, mai întregi, ci doar mai indolenţi, mai lascivi, mai necontrolaţi.

Un lucru trebuie să înveţe orice om, şi mai cu seamă indianul mexican : cum să-şi adune sufletul, adînc înlăuntrul său, şi să-şi rămînă credincios sie însuşi. Or biserica, în loc să-i ajute pe oameni la aşa ceva, îi împinge tot mai mult într-o moleşală neajutorare emoţională, oferindu-le senzuala gratificaţie de a se simţi victime, victimizaţi, dar, în acelaşi timp, şi conştiinţa ascunsă că

pînă la sfîrșit, victima e mai tare decît călăul. Falșii slabi sînt blestemați, pentru că ei moștenesc pămîntul.

Duminica dimineața avea loc o slujbă devreme la răsăritul soarelui, o alta la ora șapte, o a treia la nouă și o a patra la ora unsprezece. După aceea urma o mică orchestră de viori și violoncele care executa o muzică de dans demodată; în special dimineața, puteau fi văzuți numeroși peoni și femei îngenunchind pe podea, în freamăt de lumînări fumegoase, miros de ceară topită, fuioare de fum de tămîie, și în sunetul greu al corului de bărbați din galerie, cu voci puternice, masive, impresionante.

Și oamenii plecau din biserică stăpîniți de o senzuală moliciune care, curînd, în piață, avea să se transforme în ură, ancestrala ură insondabilă care zace în străfundurile inimilor indiene și care țîșnește la suprafață, neagră și nebuloasă, după ce s-a legănat în grația lascivă.

Înăuntru, biserica nu era decît un interior mort, ca toate bisericile mexicane, pînă și catedrala Puebla. Interiorul aproape tuturor bisericilor mexicane dă impresia unei goliciuni cinice, a unei cinice lipse de noimă, a unei scoici nude, cinice. Bisericile italiene sînt clădite într-un stil foarte asemănător, totuși în ele dăinuie umbra și profunzimea unui vechi mister. Tainica tăcere.

Însă în Mexic, nu. Pe dinăuntru — e greu să le definești — sînt artificioase; goale de sunet și totuși tipsite de tăcere, simple și totuși vulgare, serbede, sterile. Mai serbede decît clădirea unei bănci sau decît o clasă de școală ori o sală de concert pustie, mai puțin misterioase decît oricare dintre acestea.

Tot timpul le simți tencuiala, mortarul, varul, vopseaua albăstrie sau cenușie mînjită; și poleiala aplicată, gata să se coșcovească. Chiar și în cele mai maiestuoase biserici, poleiala e hidoasă, nu e niciodată aur. Nimic nu-i discret, gingaș.

Așa arăta și interiorul bisericii din Sayula, pe care Kate o vizitase în numeroase rînduri. Exteriorul alb era încîntător, se încadra admirabil în peisaj, cu cele două turle gemene, albe, ca de pagodă, întrezărite printre sălciile verzi. Dar înăuntru părea să nu fie altceva decît var zugrăvit cu șablonul în motive cenușii. Ferestrele erau înalte și numeroase, și lăsau lumina să se cearnă ca într-o clasă de școală. Isus, vărgat cu dire de sînge, se afla într-unul din transepturi, iar Fecioara, o păpușă învești mîntată în satin fanat, stătea, șocată, într-o cutie de sticlă. O avalanșă de flori de pînză, flori de hîrtie, dantelă grosolană și argint cu efecte de tinichea. Totuși biserica era curată și foarte frecventată.

Luna Mariei trecuse, panglicile de hîrtie albă și albastră fuseseră date jos, palmierii din ciubere fuseseră mutați de pe intervale, iar seara nu mai veneau fetițe în rochii albe și cu coronițe de flori pe cap, ca să depună buchețele. Curios cît de ieftine apar în Mexic vechile ceremonialuri europene : doar un soi de parodie vulgară.

Sosi și Joia Verde, cu slujba mare și biserica întesată din zori și pînă la prînz de peoni îngenuncheați. Avusese loc o mică procesiune de copii, în interior, pentru că legea interzicea procesiunile religioase pe străzi. Dar, într-un fel, toate acestea păreau lipsite de temei. Doar ca oamenii să poată spune că e o *fiesta* [1] și deci să aibă un pretext pentru a fi mai indolenți, mai lasă-mă să te las, mai necontrolați ca oricînd. Marea dorință a mexicanului : să se afunde în dulceaga-i inerție. Una peste alta, asta era religia. În loc să le fi concentrat sufletul în vigoare și intensitate, sărbătoarea religioasă îi lăsase și mai dezintegrați.

Oricum, săptămînile treceau și biserica era la fel de populată ca de obicei. Dar, un ceas mai tîrziu, mulțimea din biserică devenea mulțimea lui Quetzalcoatl. O senzație în plus.

[1] Sărbătoare (sp.).

Pînă cînd cititorii de legende mai radicali strecurau în lecturile lor cîteva insinuări anti-clericale. Și peonii începeau să se întrebe : „*El Señor* a fost un *gringo* și *Santissima* nu a fost decît o *gringuita* ?

Fapt care provoca represalii din partea preoților : la început simple admonestări, apoi vindicativele dezvăluiri și amenințări ale predicilor. Ceea ce însemna război.

Toată lumea aștepta ziua de sîmbătă. Veni și aceasta, iar biserica rămase închisă. Simbătă seara biserica se înfățișă cufundată în întuneric și zăvorîtă. Duminică, biserica arăta la fel de tăcută, cu ușile ferecate.

Prin mulțimea din piață se răspîndi ceva ce semăna a consternare. Oamenii nu aveau unde să se ducă ! Dar o consternare împănată de curiozitate. Poate că urma să se petreacă ceva senzațional.

Se mai întîmplase și altă dată. În urma feluritelor revoluții, multe dintre bisericile mexicane fuseseră folosite ca grajduri pentru cai sau ca barăci pentru ostași. Adeseori bisericile au fost transformate în școli, săli de concert sau cinematografe. Mănăstirile de maici sau de călugări au fost folosite în chip de cantonamente pentru soldații de rînd. Lumea se schimbă, în fond asta-i menirea ei.

În cea de-a doua sîmbătă, cînd biserica rămase tot închisă, era, întîmplător, un tîrg foarte bogat. Sosiseră pe lac, dinspre sud, de la mare distanță, chiar și de la Colima, mari cantități de fructe și de alte materiale. Veniseră o sumedenie de oameni cu vaze de lemn lăcuit și de femei cu oale de ceramică smălțuită. Și, ca de obicei, peoni ghemuiți pe vine stăteau în fața unei grămăjoare de prune tropicale grețoase — douăzeci de *centavos* grămada — sau de chile, sau fructe mango, stivuite în piramide la marginea drumului.

Un tîrg suprapopulat, mai mult sau mai puțin, de indieni. Iar ușile bisericii, închise și zăvorîte, clopotele bisericii amuțite, pînă și ceasornicul înțepenit. De fapt,

ceasornicul se oprise mereu. Dar parcă niciodată cu asemenea definitivă fermitate.

Nici tu slujbă, nici tu spovedanie, nici mică orgie de tămîie și de emoții dezlănțuite. Mulțimea murmura și arunca priviri temătoare în jur. Vînzătorii de pe șosea se cincheau și mai strîns pe vine, de parcă ar fi vrut să se facă mai compacți și mai mici : se ghemuiau pe pulpe, cu genunchii la înălțimea umerilor, ca niște idoli azteci. Iar soldații, cîte doi, sau cîte trei, erau prezenți pretutindeni. Și Señoras și Señoritas cu șaluri sau mantile din voal negru se îndreptau grăbite spre biserică pentru slujbă, și scoteau exclamații de uimire în fața porților ; se agitau, și totul era freamăt și foșnet și pălăvrăgeală ; deși știuseră foarte bine că biserica fusese închisă.

Dar era duminică dimineața și ceva trebuia să se întîmple.

Pe la zece și jumătate își făcu apariția o barcă din care coborîră bărbați în straie albe ca zăpada, aducînd cu ei o tobă. Își croiră drum prin mulțime, pe nisip, pe sub copacii bătrîni, îndreptîndu-se spre biserică.

În fața ușilor care continuau să fie închise își scoaseră bluzele și se așezară în cerc, cu umerii negricioși goi și cu brîul albastru și negru al lui Quetzalcoatl legat în jurul mijlocului.

Toba începu să bată puternic, vibrant, în timp ce oamenii cu capetele și piepturile descoperite stăteau în cerc în fața ușilor bisericii : o roată bizară de capete lucioase, negre-albăstrii, și de umeri tuciurii deasupra pantalonilor albi ca neaua. Toba continua să bată monoton. Pe urmă fluierul de lut cu sunete înecate porni să intoneze o melodie.

Toți oamenii din piață se înghesuiră în fața porților bisericii. Dar acolo stăteau de gardă ostașii. Iar în interiorul curții de piatră, soldații păzeau îngrăditura joasă, ca nu cumva cineva să se cațăre pe zid. Așadar, mulțimea densă stătea afară și se zgîia la ușile închise, în soarele

fierbinte de dimineață, adăpostindu-se pe sub sălcii și pe sub arbuștii de piper. Majoritatea erau bărbați cu pălării mari ; dar printre ei se răzlețiseră și cîțiva orășeni, și cîteva femei, precum și Kate, cu o umbrelă de soare în dungi albastru închis. O masă compactă, tăcută, încordată, adunată în umbra presărată cu paiete de soare, o mulțime care se îngrămădea în jurul trunchiurilor de palmieri, sau se cățăra pe rădăcinile arbuștilor de piper. În spate erau parcate camioanele și automobilele.

Toba emise un tremur final, după care amuți, iar fluierul de lut tăcu la rîndu-i. Se auzea clipocitul apelor lacului, clinchete de pahare și zvonul glasurilor șoferilor adunați la o mică ospătărie. În rest, răsuflarea tăcută a mulțimii. Ostașii distribuiau cîteva file printre oameni. Și, deodată, o voce puternică, bărbătească, rezonantă, începu să cînte în acompaniamentul surd al tobei.

Bun-rămasul lui Isus

Bun-rămas, bun-rămas, *Despedida* [1]
Sînt ultimele zile, cele din urmă cuvinte
De mîine Isus și Maria
Vor fi din nou oseminte.

E cale lungă, prea lungă
Din Mexic pînă-n Paradis.
Aruncă o privire, mamă
Și spune-ți c-a fost doar un vis.

Iacob și Ioan și Marcu
Filip și Sân Cristobal
Sfintele Anna și Theresa,
Guadalupe cu-obrazul oval,

[1] Adio (sp.).

Veniți, totu-i sfîrșit pentru noi.
Să ne lăsăm cu toții duși,
Pe trepte de lumină mă urmați,
Sîntem niște sfinți apuși.

Joachim. Francisc și Anton
Maria cea atît de felurit numită :
Purisima, Refugiul, Soledad,
Uitați de lumea asta urgisită.

Toți sfinții, madonele mele toate,
Păsiți afară din altare !
Urmați-mă pe mine,-răstignitul
Luați cu voi însemne și odoare.

Străbateți flăcările, călcați peste scîntei,
Pătrundeți iar în cerurile sfinte,
Urmați-l iar pe cel ce vi-e păstor
Vă duceți după el, luați aminte.

Spuneți rămas-bun și dați totul uitării
Tot ce-ați văzut în țara mexicană :
Cereasca pace, divina uitare,
Vă fie de azi înainte hrană.

În timp ce vocea intona cele de mai sus, sosi o altă barcă, iar soldații dădură mulțimea la o parte pentru a-i deschide cale lui Ramón, îmbrăcat în *serape*-le lui alb, cu margini albastre și franjuri roșii, unui tînăr preot al bisericii, în sutană neagră, și unor alți șase bărbați în *serapes* de culoare închisă, cu marginile albastre ale lui Quetzalcoatl. Această curioasă procesiune străbătu rîndurile celor adunați și intră în curtea bisericii.

Cînd se apropiară, cercul de bărbați din jurul tobei se desfăcu, și oamenii se aranjară în semicerc. Ramón,

cu statura-i dominantă, se așează îndărătul tobei, cei șase bărbați în *serapes* întunecate se împărțiră cîte trei la fiecare aripă a semicercului, iar preotul tînăr și suplu, în sutana lui neagră, rămase singur, în fața mulțimii.

Ridică o mînă ; Ramón își scoase pălăria și toți bărbații aflați acolo îl imitară.

Preotul se răsuci pe călcîie, se îndreptă spre centrul semicercului, unde se afla Ramón, și-i înmînă cheia bisericii. După aceea rămase în așteptare.

Ramón descuie ușile bisericii și le deschise larg. Oamenii din primul rînd al mulțimii îngenunchează brusc la vederea interiorului bisericii întunecat ca o hrubă, în care licăreau însă luminile tremurătoare a zeci de lumînări aprinse, risipite în întreg spațiul misterioasei întunecimi, fremătîndu-și flăcăruile încețoșate, pilpîinde, ca o mică pădure incendiată.

Mulțimea se foi, se codi, apoi îngenunche. Doar icicolo, cîte un muncitor, cîte un șofer sau un feroviar rămaseră în picioare.

Preotul își înălță și mai sus mîna și se reîntoarse cu fața spre mulțime.

— Fiii mei, începu el, iar lacul păru să foșnească, acompaniindu-l : Domnul i-a chemat acasă pe Isus și pe mama lui, Maria. Vremea lor a apus în Mexic. Se întorc la tatăl ceresc.

Isus vă urează să rămîneți cu bine,
Maria, mama lui, vă urează să rămîneți cu bine
Vă binecuvîntează pentru ultima oară, acum cînd vă părăsesc
Răspundeți *Adiós !*
Rostiți *Adiós !* fiii mei.

Oamenii din semicerc rostiră un profund *Adiós !* Iar dinspre soldați și dinspre mulțimea îngenunchează răzbi

un ecou tremurat, murmurat, un *Adiós* repetat iar și iar, ca o furtună mormăitoare.

Deodată, o rafală de vînt stinse pădurea de lumînări din interiorul bisericii spre care își ațintiseră oamenii privirile, și nu mai rămase decît întunericul. În lumina soarelui se căsca o hrubă de întuneric în care mai licărea, ici-colo, flacăra firavă a cîte unei lumînărele. Bărbații din mulțime gemeau și scoteau exclamații.

Pe urmă toba începu să vibreze ușor, și doi dintre oamenii din semicerc porniră să cînte din nou cîntecul de bun-rămas, cu voci mărețe, rezonante. Erau cîntăreți pe care Ramón, sau discipolii săi, îi culeseseră de prin tavernele din Mexico City, oameni cu voci cultivate, uimitoare, din acea specie a tenorilor mexicani care par să facă pămîntul să crape. Artiști pe care „vremurile grele" îi siliseră să-și cîștige pîinea cîntînd prin circiumi. Și acum își dădeau drumul la voce cu întreaga disperare care le rodea sufletele, cu o demonică, deznădăjduită cutezanță. Cînd se încheie cîntecul, preotul își înălță din nou mîna și dădu binecuvîntarea, adăugînd cu glas scăzut :

— Și acum, spune Isus, lăsați-mă să plec împreună cu toți sfinții mei. Căci mă întorc la tatăl meu carele e în ceruri și cu dreapta o conduc pe mama mea către pacea căminului ei.

Pe urmă se întoarse și intră în biserică. Ramón îl urmă. După el, intrară încet, unul cîte unul, toți bărbații din semicerc. Tăcerea de moarte fu spartă de cîteva dangăte ale clopotului din turn. Apoi încetă și acesta.

Și o clipă mai tîrziu, din adîncul bisericii, răsună o tobă, cu un duduit îndepărtat, timorat, monoton.

Preotul apăru din nou în ușă, îmbrăcat în veșmintele lui albe, bogat împodobite cu dantelă, și purtînd un crucifix înalt. Șovăi în prag, apoi ieși în lumina soarelui. Cei îngenuncheați își împreunară palmele.

Luminările din biserică rămase încă aprinse își înclinau flăcările răzleţe către uşă. Don Ramón se ivi din întuneric, despuiat pînă la brîu, cu *serape*-le împăturit pe umăr, şi purtînd parul frontal al catafalcului pe care zăcea, într-o ladă de sticlă, teribilul Isus mort din Săptămîna Mare. Un bărbat înalt, măsliniu, gol pînă la brîu, purta pe umăr parul din spate al catafalcului. Mulţimea gemu. Isus cel mort, în mărime naturală, părea într-adevăr mort, în timp ce trecea pe porţile bisericii. Cînd pătrunse în mulţime, bărbaţii şi femeile îngenuncheate înălţară feţe oarbe şi îşi ridicară braţele ; rămaseră aşa, cu braţele larg desfăcute, într-un inexprimabil extaz de frică, închinăciune şi acceptare a morţii.

După catafalcul lui Hristos mort, urmă o lentă procesiune de bărbaţi goi pînă la brîu, purtînd statuie după statuie. Întîi cumplitul Christ osîndit, cu trupul despuiat, vărgat ca un tigru cu dîre de sînge. Pe urmă imaginea binecunoscută din altarul lateral : Isus cu plete lungi şi mîinile întinse. Pe urmă imaginea lui Isus din Nazaret, cu o cunună de spini.

Urmă Fecioara în mantila albastră, îndantelată, şi cu o coroană de aur. Cînd apăru, cu înfăţişarea-i cam ieftină, în lumina orbitoare a soarelui, femeile începură să geamă. În urma ei, luminările care supravieţuiseră în biserică se stinseră una cîte una.

Urmă apoi cafeniul sfînt Anton din Padova, cu un copil în braţe. După el, sfîntul Francisc uitîndu-se ciudat la crucea pe care o ţinea în mîini. Pe urmă, sfînta Anna. Şi, în sfîrşit, sfîntul Joachim. Cînd se ivi şi el, se stinse ultima luminare din biserică şi nu mai rămaseră decît uşile deschise asupra tenebrelor.

Statuile rezemate de umerii bărbaţilor cu piele tuciurie înaintară copilăreşte prin soare, pierzîndu-se apoi pe sub umbra copacilor. Toba veni cea din urmă, vibrînd slab.

Cînd oamenii se îndreptară spre lac cu marele Isus mort, coșciugul de sticlă scînteie orbitor în soare. Mulțimea murmură și se legănă pe genunchi. Femeile strigară : „*Purisima ! Purisima !* Nu ne părăsi !" iar cîțiva bărbați exclamară repetat : *Señor ! Señor ! Señor !*

Dar strania procesiune își vedea încet de drum pe sub copaci, către nisipul zgrunțuros, și ieși din nou la lumină, coborînd spre lac. Adia o briză ușoară, în dogoarea soarelui. *Serape*-le împăturite pe umerii goi, netezi, fluturau la întîmplare, statuile se legănau și, din cînd în cînd, se împleticeau. Dar crucifixul înalt și scăpărătorul coșciug de sticlă înaintau drept spre marginea apei. Apoi venea Isus într-o mantie filfîitoare de mătase roșie, urmat de acel Isus de lemn vrîstat cu dungi de vopsea, pe urmă Isus în alb, cu o mantie violetă ce flutura ca o basma, după care venea Maria în dantele ce tremurau peste satinul țeapăn alb și albastru. Sfinții nu erau îmbrăcați în mătăsuri, ci doar vopsiți : lemn vopsit.

Preotul suplu, cu dantelăria lui, se potienea prin nisip sub greutatea crucifixului pe care era răstignit un Isus alb, cu fața spre lac. La debarcader aștepta o canoa cu pînze și cu o pasarelă mare de lemn, rezemată de pupă. Doi bărbați desculți, îmbrăcați în alb, îl susținură pe preotul pîrpiriu, ale cărui manșete albe fluturară ca niște steaguri cînd se cățără pe pasarelă. Oamenii îl ajutară să se urce la bord și să se îndrepte apoi spre proră, unde, în sfîrșit, își depuse crucifixul, cu fața spre exterior.

Vasul era deschis, fără tendă sau tambuchi, dar avea niște mese fixate, pentru depunerea statuilor. Încet, urcă și Ramón pasarela, apoi coborî în barcă ; lada mare de sticlă fu așezată pe o masă, iar cei doi purtători ai catafalcului urcară, în fine, să-și șteargă frunțile ude și părul negru înfierbîntat și muiat. Ramón își trase pe el pătura și-și puse pălăria pe cap, pentru a se feri de soare. Vasul

se legăna încet. Vîntul bătea dinspre vest. Lacul era palid, ireal, orbit de soare.

Una după alta, statuile fură înălțate peste pupă, se profilară o clipă pe cer, apoi coborîră în vas pe mesele de unde puteau fi văzute, peste marginile negre ale canoei, de către puhoiul de oameni rămași pe țărm.

Era o stranie și țipătoare adunătură de statui. Și totuși, fiecare dintre ele avea un anumit patos, o amprentă de oroare, așa cum zăceau învălmășite laolaltă pe suporturi, pentru ultimul lor drum. Și lîngă fiecare dintre statui se plantase purtătorul respectiv în *serape* și cu pălăria pe cap, susținînd parii cu o mînă fermă.

Pe țărm, soldații alcătuiseră un mic front, și trei bărci cu motor, pline de ostași, așteptau lîngă canoa. Coasta era înțesată de o masă de oameni. Numeroase bărci cu vîsle se apropiau, pline de curiozitate, de canoa, ca niște pești. Dar toate păstrau o prevăută distanță.

Marinarii desculți începură să dezlipească barca de țărm cu ajutorul prăjinilor. Se lăsau cu toată greutatea pe prăjini, și se învîrteau prin apă, în jurul vasului. Încet, canoa începu să plutească în apele joase. Părăsea lent țărmul și puhoiul de oameni.

Alți doi marinari începură să înalțe rapid pînza mare, pătrată, albă. Se ridică iute dar greoi în aer și prinse vîntul în plin. Pe pînză era imprimat marele semn al lui Quetzalcoatl : șarpele albastru încolăcit, avînd în centru, asemenea unui ochi, vulturul albastru pe un cîmp galben.

Vîntul bătea dinspre vest, dar barca se îndrepta spre sud-est, către mica insulă a Scorpionilor, care se ivea ca un mamelon din ceața ce învăluia lacul. Și barca plutea înainte, iar marele ochi părea să privească îndărăt, spre satul cu sălcii verzi, biserica albă pustie și puhoiul de oameni de pe țărm.

Bărcile cu motor escortau uriașa, înceata canoe, iar bărcile mici cu vîsle o urmau de la distanță, ca niște în-

secte, neîndrăznind să se apropie prea mult. Apa bolborosea și plescăia, oamenii de lîngă statui își încleștară mai puternic o mînă pe pari, cu cealaltă ținîndu-și pălăriile, ochiul mare de pe catarg privea îndărăt, spre uscat, iar pînza albă filfîia peste coșciugul de sticlă, peste Christul năclăit de sînge închegat, peste statuile cu mantiile lor fluturînde.

Pe țărm, oamenii se răspîndeau sau se așezau pe nisip așteptînd și urmărind vasul cu răbdare placidă, care era, pe jumătate, indiferență. Canoa devenea tot mai mică, mai puțin vizibilă, topindu-se în lumină, iar bărcile care o înconjurau apăreau ca niște punctulețe. Lacul îți obosea ochii cu luminiscența lui.

Departe, pe sub copaci, în tăcere, sau poate că în uitare, o femeie cumpără un pepene verde cu coaja întunecată, îl sparse izbindu-l de o piatră, apoi împărți copiilor ei bucățile mari, cu miez roșu. Bărbații presărau, în tăcere, sare peste feliile groase de castravete pe care le vindea o femeie, pe sub copaci. În tăcere, intrau în biserică, trecînd pe lîngă ostașii ce păzeau ușile.

Biserica era cufundată în beznă, cu excepția luminii de zi care pătrundea pe ușile deschise, și rămăsese absolut goală : pereții, podeaua, altarul, transepturile, toate goale și pustii. În tăcere, oamenii ieșeau din biserică.

Era ora prînzului, îmbăiată în arșiță. Canoa se îndrepta încet spre mamelonul înălțat din ape, pe care locuia o familie de indieni pescari, cu cele cîteva capre ale lor. Pe o mică parcelă uscată cultivau fasole și porumb. În rest, insula nu era decît stîncă goală, hățișuri de mărăcini și scorpioni.

Cu ajutorul prăjinilor, barca fu împinsă într-un golfuleț pietros. Se apropie încet de țărm. Bărcile cu motor o precedaseră. Oameni tuciurii, goi, se și năpustiseră să se scalde printre stînci.

Pînza mare se pleoşti, canoa se lipi de ţărmul pietros, oamenii săriră în apă, statuile fură descărcate şi cărate cu grijă pe stînci. Acolo îşi aşteptară purtătorii.

Încet, procesiunea începu din nou să urce coastele însulei zbîrlite, pe lîngă cele cîteva bordeie unde un cocoş roşu cucurigea printre gunoaie ; traversară stîncile, dincolo de hăţişuri, spre partea opusă a insulei.

Latura dinspre Sayula era numai stîncă ascuţită, care-ţi tăia tălpile. Într-o scobitură pietroasă de la marginea apei fuseseră aşezaţi cîţiva bolovani şi, deasupra lor, nişte bare de oţel, închipuind un grătar. Dedesubt fuseseră îngrămădite maldăre de surcele ; alte mormane de surcele aşteptau ceva mai departe.

Statuile şi coşciugul de sticlă cu Isus mort fură aşezate pe barele grătarului de oţel, toate laolaltă, într-o patetică învălmăşeală. Rezemară apoi de ele şi crucifixul cel mare. Era ceasul amiezii, căldura şi lumina cădeau vertical, aprig. Dar spre lac, nori fantastici începuseră să se şi înghesuie.

Dincolo de apă, dincolo de incandescenţa arşiţei, satul, cu copacii lui, cu căsuţele şi turlele albe ale bisericii, se năluca ca un miraj.

Bărbaţii care veniseră în bărci se adunaseră grămadă pe stîncile micului amfiteatru. Ramón, folosind o lupă, aprinse cîteva fire de trestie şi de ocote. În strălucirea solidificată a soarelui ţîşniră flăcări iuţi, ca nişte şerpi tineri, răspîndind fum. În tăcere, Ramón dădu foc piramidei de surcele aşezată cu grijă sub grătarul pe care zăceau statuile.

Urmă un pîrîit şi o pufnire de fum albicios, aroma dulce de ocote şi limbile de foc portocalii, semisubstanţiale, ţîşniră în aerul fierbinte. Rafale de fum săltară subit, flăcările izbucniră şi lemnul de ocote, mustind de răşină parfumată, începu să duduie. Sticla coşciugului mare scheuna straniu, dureros, în timp ce plesnea şi se

fărîma în țăndări. Printre barele de oțel se strecurau flăcări cafenii, insinuîndu-se între statuile care se înnegriseră pe dată. Veșmintele de mătase și satin se prefăcură în scrum negru, rănile de vopsea se bășicară și se scorojiră, negre.

Preotul cel tînăr își scoase veșmintele de pînză, patrafirul și sfita și, cu obrajii îmbujorați, le aruncă în flăcări. Pe urmă își lepădă și sutana neagră și reapăru în straiele albe ale oamenilor lui Quetzalcoatl, cu pantalonii suflecați pînă la genunchi. Își zvîrli și sutana în foc. Cîneva îi întinse o pălărie mare și un *serape* alb cu margini albastre.

Plutea miros de vopsea arsă, de lînă, de ocote. Masa de foc fumegîndă năpădi statuile înnegrite, pînă cînd nu se mai deslușì nimic decît o viltoare de fum și de vîlvătăi brun-roșiatice, pîrîitoare, rigiitoare, vuitoare. Crucifixul în flăcări alunecă și se prăbuși într-o parte. Unul dintre păzitorii focului îl împinse îndărăt în cascada de jar de sub celelalte statui. Cei din jur, cuprinși de o ciudată frenezie, aruncau mereu lemn proaspăt, rășinos, care aproape că exploda în foc. Bolovanii crăpau și pocneau ca niște arme de foc. Toți cei de față se traseră îndărăt, îndepărtîndu-se de rugul viitor care părea să se înalțe tot mai mult, palele de fum negru și jerbele de scîntei desfășurîndu-se pînă în înalturile cerului.

Unul din bolovanii care sprijineau grătarul făcu explozie cu un zgomot asurzitor ; bucăți de oțel și cioturi de statui arzînde se prăvăliră mugind. Lada de sticlă dispăruse, dar panglici de oțel se ondulau, apoi se răsuceau, roșii, peste torentul de foc. Vergi ciudate de oțel apăreau de niciunde, proiectîndu-se afară din cărbunii încinși.

Și, curînd, nu rămase decît strălucirea de rubin a jăraticului și eleștee vîscoase de metal topit.

Ramón stătea deoparte și urmărea scena în tăcere, cu o față întunecată, aproape lipsită de expresie.

– Şi apoi, numai cînd ultimele flăcări albăstrii îşi dădură duhul înghiţite de mormanul de jăratic roşu, de sus, de pe creastă, izbucniră rachetele, fişiind în aer, explodînd în albastrul dogorîtor, revărsînd torente de scîntei verzui şi aurii.

Mulţimea rămasă pe ţărm văzuse arborele de fum cu trunchiul de flăcări. Acum, auzind pîrîitul greu al rachetelor, privitorii îşi înălţară ochii, exclamînd cu groază îmbinată cu dulcea voluptate a distrugerii :

— *Señor ! Señor ! La Purisima ! La Santisima !*

Ca prin miracol, flăcările şi fumul şi rachetele se topiră în nimic, lăsînd aerul fierbinte imaculat. Jăraticul fu adunat cu lopeţile şi aruncat într-o rîpă.

Cînd canoa îşi ridică pînza pentru drumul de întoarcere, ţărmul lacului, deşi vag înceţoşat, arăta cafeniu şi neschimbat. Dindărătul munţilor uscaţi, tăcuţi, un nor se înălţa spre sud-vest, ca o uriaşă coadă albă, ca o coadă albă, miţoasă, de veveriţă care tocmai s-ar fi ivit de dincolo de munţi. Şi coada albă, scămoşată, se lăbărţa pe cer, spre zenit, drept către soare. Cînd canoa îşi desfăşură pînza, peste lacul de cretă alburie începu să se lase o străvezie peliculă de umbră.

Numai înspre capătul de jos al Insulei Scorpionilor aerul fierbinte continua să tremure. Ramón se întoarse într-una din bărcile cu motor. Cerul se întuneca, pregătindu-se pentru tunete şi ploaie. Canoa, neputînd să-şi croiască drum de-a curmezişul lacului, cîrmi spre Tuliapan. Bărcile care o înconjurau o urmară discret.

Acostară înainte de a se fi stîrnit vîntul. Ramón se duse la biserică şi ferecă uşile.

Mulţimea se împrăştie în vînt, *rebozos* filfîiau sălbatic, frunzele se desprindeau cu furie din copaci, praful se învîrtejea în aer. Sayula rămăsese văduvită de Dumnezeu şi, în inimile lor, oamenii se veseleau.

Capitolul XIX

ATACUL DE LA JAMILTEPEC

Brusc, aproape toți soldații dispărură din sat : izbucnise o răzmeriță la Colima. Un tren fusese oprit, existau victime omenești. Și oinevă, generalii Fulano și Tulano se „pronunțaseră" împotriva guvernului.

Tulburări în atmosferă ; fiecare se bucura de asemenea periodice înfiorări de teamă. Dar în afara acestor înfiorări, lucrurile stăteau ca și mai înainte. Biserica era închisă și amuțită. Ceasul nu mergea. Timpul părea să se fi prăbușit subit, zilele mărșăluiau serbede și atemporale, în aceeași veche necalculată manieră a trecutului. Straniile, vechile, incalculabilele, neînregistrabilele, incomensurabilele zile ale anticii lumi păgîne ! Kate se simțea oarecum ca o sirenă ce se străduie să înoate într-un element străin. Era purtată de un curent subteran către ancestrala, antediluviana tăcere, în care lucrurile se mișcau fără nici un contact între ele. Și ea se mișca și exista fără contact. Pînă și bătaia ceasornicului încetase. Așa cum omul care se înecă nu vede altceva decît apă, tot astfel Kate nu vedea decît fața apelor fără timp.

Așadar, firește, simți nevoia să se agațe de paiul ei. Nu mai putea rezista. Închirie un Ford vechi, hodorogit, care s-o hurduce pînă la Jamiltepec, pe drumurile desfundate ale după-amiezei.

Ținutul arăta ciudat și pustiu, așa cum arată ori de cîte ori se iscă o răzmeriță. Ca și cum spiritul vieții ar fi secat și n-ar fi rămas decît vidul, deșertul anti-vieții, în ținutul păcătos și găunos.

Deși nu era distanță mare pînă la Jamiltepec, din momentul în care ieșiră din sat, șoferul și ajutorul său înce-

pură să se simtă speriați, să se ghemuiască de spaimă ca niște broaște.

Frica mexicană are o calitate cu adevărat misterioasă. De parcă bărbații și femeile s-ar prăvăli pe jos, încolăcindu-se, ca niște segmente de reptilă ruptă, incapabilă să se ridice. Kate făcea uz de toată voința ei împotriva acestui umilitor nonsens.

Ajunseră fără nici un fel de neplăcere la Jamiltepec. Locul arăta părăsit, dar normal. În curte se afla un car gol. Nu se mai vedea nici un ostaș de gardă. Toți fuseseră mobilizați împotriva răzmeriței. Doar cîțiva peoni se învîrteau aiurea de ici-colo. Era o zi de *fiesta*, cînd nu se prea lucra. În casele peonilor, femeile turteau *tortillas* între palme și preparau sos iute de chile, măcinînd semințele de *metates*. O *fiesta*. Numai moara de vînt care pompa apă din lac își vedea înainte de treabă, cu un păcănit ușor.

Mașina lui Kate trase în curte, și doi *mozos* înarmați cu puști și cartușiere se apropiară să discute în șoaptă cu șoferul.

— Doña Carlota e aici ? întrebă Kate.

— Nu, Señora. *Patróna* nu e aici.

— Dar Don Ramón ?

— *Si, Señora ! Está.*

Chiar în timp ce ezita, puțin nervoasă, Ramón apăru pe poarta interioară, îmbrăcat în hainele lui de un alb orbitor.

— Am venit să te văd, îi spuse Kate. Nu știu dacă ai fi preferat să nu vin. Dar mă pot înapoia pe loc cu mașina.

— Nu. Mă bucur c-ai venit. Mă simțeam cam părăsit, nu știu de ce. Hăide să mergem sus.

— *Patrón*, îl strigă șoferul pe un glas scăzut. Eu trebuie să rămîn ?

Ramón îi șopti cîteva cuvinte. Șoferul era speriat și nu voia să aștepte. Îi spuse lui Ramon că trebuie să fie înapoi la Sayula, la cutare și cutare oră. Desigur, pretexte. Dar era evident că dorea să plece cît mai repede.

— Lasă-l mai bine să plece, o sfătui Ramón pe Kate. Ai ceva împotrivă să te întorci acasă cu barca ?

— Nu vreau să-ți dau bătaie de cap.

— E mai puțină bătaie de cap dacă-l lași pe omul ăsta să plece ; și apoi, oricînd vei dori, te poți întoarce cu barca. În felul ăsta vom avea mai multă libertate.

Kate îi plăti șoferului și Fordul se puse în mișcare zdrăngănind. După ce zdrăngăni un timp, execută un viraj în curte și o zbughi prin *zaguán*, făcîndu-se nevăzut cît mai curînd cu putință.

Ramón dădu cîteva dispoziții celor doi *mozos* înarmați. Se îndreptară, supuși, spre ieșirea exterioară.

— De ce trebuie să fie înarmați ? întrebă Kate.

— O, se tem de bandiți. De cîte ori e pe undeva o răzmeriță, toată lumea se teme de bandiți. Ceea ce, desigur, îi stimulează pe bandiți la acțiune.

— Dar de unde vin bandiții ? stărui Kate în timp ce treceau prin intrarea interioară.

— Din satele din jur, o lămuri Ramón, trăgînd după el porțile grele și barîndu-le cu un drug de fier care mergea de la un perete la altul.

Curtea interioară era acum o mică închisoare, pentru că și puternicele porți de fier dinspre lac erau ferecate. Privi prin lucrătura de fier la micul eleșteu din grădină. Pluteau pe el cîțiva nuferi albaștri. În depărtare, lacul albicios apărea fantomatic în strălucirea soarelui.

Un servitor fu trimis la bucătărie, iar Ramón și Kate urcară scările spre terasa de sus. Cît de singuratică, împietrit de singuratică și de părăsită putea să arate *hacienda* ! Pînă și zidurile de piatră păreau să emane pustietate, singurătate, negare.

— Dar din care anume sate vin bandiții ? continuă Kate să stăruie.

— Din oricare dintre ele. Se spune că, în special, din San Pablo sau din Ahaujijic.

— Sate foarte apropiate !

— Sau din Sayula, adăugă Ramón. Oricare dintre oamenii obișnuiți, cu pălării mari, pe care-i vezi în *plaza*, poate fi un virtual bandit, cînd banditismul rentează ca profesie și nu e pedepsit cu prea multă severitate.

— Nu-mi vine să cred.

— Dar e evident ! spuse el trîntindu-se în fotoliul balansoar din fața ei și zîmbindu-i peste masa de onix.

— Așa o fi.

Ramón bătu din palme și Martin, *mozo*-ul lui, veni sus. Îi dădu cîteva ordine pe un ton jos, aproape murmurat. Omul îi răspunse și mai în șoaptă. Pe urmă, stăpînul și servitorul își făcură cîte un semn din cap și Martin plecă, lipăind din *huaraches* pe mica terasă.

Ramón vorbea cu vocea aceea surdă, înăbușită, atît de comună în ținut, de parcă toți s-ar fi temut să vorbească tare. Era un lucru neobișnuit la el, și Kate îl consemnă cu nemulțumire. Ședea, privind lacul fremătător, palid-cafeniu, printre arborii groși de mango, ale căror fructe își schimbau culoarea de parcă s-ar fi înfierbîntat treptat. Munții de pe țărmul opus se decupau întunecați. Deasupra crestetelor se tolănise un nor mare, negru, din care scăpărau, neașteptat și neplăcut, fulgere.

— Unde-i Don Cipriano ?

— În momentul acesta, Don Cipriano e mai mult generalul Viedma. Îi împrăștie pe răsculații din Colima.

— Și se lasă greu împrăștiați ?

— Probabil că nu. Oricum e o treabă care-i place lui Don Cipriano. El e zapotec, și cei mai mulți dintre ostașii lui sînt zapoteci din munți. Le place să-i hăituiască pe cei de altă naționalitate.

— Mă întrebam cum de n-a fost aici duminică, atunci cînd ai scos statuile. Socotesc că a fost un lucru extrem de temerar.

— Așa gîndești ? rîse el. Nu a fost. E mai puțin temerar să scoți și să distrugi ceva, decît să instaurezi un nou puls de viață.

— Dar mai întîi trebuie să distrugi tot ce-i vechi.

— Toate statuile alea îmbîcsite, da. Dar nu ajută la nimic atîta timp cît nu ai altceva de pus în loc.

— Și ai găsit ?

— Cred că da. Dumneata nu crezi ?

— Da, răspunse ea cu oarecare șovăială.

— Cred că da, repetă Ramón. Simt un suflu nou pulsînd în mine. Își bătea joc de ea, de ezitările ei. De ce nu ni te alături ?

— Cum ? Măritîndu-mă cu Don Cipriano ?

— Nu neapărat. Nu neapărat. Nu-i neapărat să te măriți cu cineva.

— Și ce ai de gînd să faci în continuare ?

— Am de gînd să redeschid biserica, pentru a-l instala pe Quetzalcoatl. Dar nu-mi plac zeii singuratici. Ca să se simtă bine, trebuie să fie mai mulți laolaltă.

— Dar e nevoie de zei ?

— Cred că oamenii au nevoie de manifestări concrete ale ideilor.

Kate păstră o tăcere iritată.

— E nevoie și de zeițe. Și asta-i o dilemă, adăugă el rîzînd.

În clipa aceea Don Ramón își îndreptă brusc spatele și păru să asculte încordat. Răsunase o împușcătură pe care Kate o auzise, fără să o ia însă în seamă ; pentru urechile ei putuse să fie un rateu de automobil sau de barcă cu motor.

Deodată se declanșă o scurtă rafală de împușcături.

Ramón sări de pe scaun, mlădios ca o pisică, și trînti ușile de fier din capătul de sus al scării, trăgînd totodată și drugii care le barau.

— N-ai vrea să treci în camera asta ? o întrebă el, arătîndu-i o intrare întunecată. Acolo ai să fii în siguranță. Rămîi înăuntru cîteva minute, pînă mă întorc eu.

În timp ce vorbea, un strigăt răzbi dinspre curtea din spate și un glas de om care moare răcni : *Patrón !*

Ochii lui Ramón se dilatară de furie, de o furie mortală. Fața i se albi ca varul în timp ce se uita la Kate fără să o vadă, flăcări negre jucîndu-i în pupile. Își trăsese afară din brîu un pistol cu țeavă lungă.

Tiptil, continuînd să nu o vadă, se strecură rapid, cu mișcări mute ca de pisică, de-a lungul terasei și sări de pe ultima treaptă a scării pe acoperiș. Picioarele-i păreau impulsionate de eterna patimă a mîniei.

Kate rămase înlemnită în ușa cămăruței. Lumina zilei păru să se fi întunecat în ochii ei.

— *Holà !* Voi de colo ! se auzi vocea lui Ramón de pe acoperiș, atît de sugrumată de furie, încît aducea mai curînd a rîs îndepărtat.

Drept răspuns, un zgomot confuz în curte și cîteva împușcături. Răspunsul lent, ferm, al împușcăturilor !

Kate tresări cînd un șuier prelung sfîșie aerul. Așteptă îngrozită. Pe urmă văzu că era o rachetă care explodă cu un zgomot ca de pușcă, sus, deasupra lacului, revărsîndu-se într-o jerbă de bule roșii, luminoase. Un semnal din partea lui Ramón.

Simțindu-se incapabilă să intre în cămăruța întunecoasă, Kate așteptă ca lovită de trăsnet. Dar, în străfundurile ei, ceva fremătă adînc, făcînd-o să străbată terasa în goană, să urce din cîțiva pași treptele și să se cațăre și ea pe acoperiș. Își dădea seama că nu-i pasă dacă moare, atîta timp cît murea alături de Ramón. Nu singură.

Acoperișul scînteia în soare. Era plat, dar denivelat. Alergă spre parapet în plină lumină, și aproape că ajunsese în raza vizuală a celor de jos, din curte, cînd simți că o lovește ceva și cîteva bucăți de moloz îi plesniră fața și-i căzură în păr. Se întoarse brusc și zbură ca o albină îndărăt spre trepte.

Scara se forma într-un colț al acoperișului, unde se înălța un turnuleț pătrat, cu bănci de piatră. Se lăsă să cadă pe una dintre bănci, privind cu groază spre bucla

răsucită a treptelor, o scăriță îngustă de piatră, prinsă între două ziduri solide.

Era aproape paralizată de șoc și de spaimă. Totuși, în adîncurile ei se simțea calmă. Aplecîndu-se și privind peste marginea acoperișului, în lumina liniștită a soarelui, îi era cu neputință să creadă în moarte.

Printr-o ferestruică a turnului, văzu silueta albă și capul negru al lui Ramón, detașîndu-se în alt turnuleț pătrat de pe acoperiș. Un turnuleț deschis, abia mai înalt decît creștetul lui. Se pitise într-un colț și stătea nemișcat, pîndind pieziș printr-o lucarnă. Pac! se descărcă pistolul lui, țintind în jos. Din curte se auzi un țipăt înăbușit, urmat de altă rafală de împușcături.

Ramón se îndepărtă puțin de lucarnă și își scoase bluza albă, ca să nu-și trădeze poziția. Purta o cartușieră deasupra brîului. În umbra turnului, trupul lui arăta ciudat de întunecat în contrast cu pantalonii albi. Își reluă pînda lîngă deschizătura lunguiață, îngustă, oblică, a turnului, Kate îl văzu ridicîndu-și cu precauție pistolul, iar împușcăturile rare și deliberate, una, două, trei, îi răvășiră nervii. Și din nou urmă o rafală de împușcături de jos, și o explozie de bucăți de piatră și de tencuială fumegîndă, sărind în aer. Pe urmă iar tăcere, o tăcere lungă. Kate stătea cu brațele strîns lipite de trup.

Norii se deplasaseră, soarele avea o strălucire gălbuie. În lumina densă, munții de dincolo de parapet își dădeau la iveală lîna verde a vegetației fragede, cețoase și frumoase.

Totul era perfect liniștit. Ramón stătea nemișcat în umbră, lipit de zidul turnului și privea în jos. Kate știa că ținea sub observație porțile mari, interioare.

Deodată însă, îl văzu mișcînd. Ținînd pistolul în mînă, se aplecă și începu să alerge, ca o pisică uriașă ; spatele gol îi luci în soare cînd se ghemui la adăpostul parapetului, strecurîndu-se în goană spre celălalt turnuleț din față, corespunzător primului.

Cel de-al doilea era un turn lipsit de acoperiș, și se afla în vecinătatea lui Kate, care stătea ca vrăjită, încremenită în eternitate, pe banca de piatră din capul scării, urmărindu-l pe Ramón. Acesta se lipi din nou de zid și își apropie pistolul de lucarnă. Și iar, una, două, trei, patru, cinci, împușcăturile explodară cu încetineală. O voce de jos răcni *Ay-i ! Ay-i ! Ay-i* cu schelălăituri de animal rănit. O altă voce lansă niște ordine. Ramón se lăsă pe un genunchi, ca să-și reîncarce pistolul. Pe urmă aprinse un chibrit, și Kate tresări cumplit cînd o nouă rachetă spintecă feroce aerul, explodă ca o pușcă și se fărîmă în bule de lumină roșie ce zăboviră îndelung pe cer, ca și cum nu aveau nici un chef să moară acolo, departe, în înălțimi.

Kate oftă, întrebîndu-se ce-or fi însemnînd toate astea. Că însemnau moarte, știa. Dar cît de stranie, de abstractă ! Doar zgomotele astea de împușcături ! Nu putea vedea nimic din ce se petrecea în afară. Ar fi dorit să privească jos, în curte.

Ramón era la postul lui de observație, lipit de zid, pîndind, nemișcat. Din curte se auzeau împușcături, împroșcături de plumb. Dar Ramón nu clintea. Kate nu-i putea vedea fața, ci doar o porțiune din spate, umerii trufași, grei, cafeniu-gălbui, capul negru înclinat în față, într-o atitudine de concentrare, cartușiera care-i cădea peste șolduri, pe pantalonii de pînză albă, filfîitoare. Nemișcat și neted, la pîndă concentrată, ca însăși tăcerea. Apoi, cu o mută și diabolică repeziciune, își schimbă poziția și îndreptă din nou țeava pistolului către o țintă.

Era total inconștient de prezența ei ; chiar și de existența ei. Ceea ce, fără îndoială, era așa cum trebuia să fie. Kate ședea neclintită, așteptînd. Așteptînd, așteptînd, așteptînd în acea eternitate de lumină gălbuie, cu o anume imperturbabilă suspensie de liniște în străfundurile ei. Va veni cineva din sat. Totul se va termina. Se va termina.

În același timp, tresărea și se uita la Ramón ori de cîte ori acesta trăgea. Ah, cum mai ura zgomotul împușcăturilor!

Deodată, scoase un strigăt pătrunzător și, dintr-o săritură, își părăsi adăpostul. Văzuse un cap negru ivindu-se pe scări.

Înainte ca ea să-și fi dat măcar seama, Ramón făcu un salt de pisică uriașă și, cînd intrusul sări de pe scară, două trupuri bărbătești se încleștară aproape în aer. Două trupuri bărbătești încleștate se prăbușiră cu o bufnitură pe acoperiș, un pistol se descărcă, mădulare uriașe se împletiră.

Pistolul lui Ramón zăcea pe jos. Dar o nouă împușcătură răsună, venind din înlănțuirea celor doi oameni, și o roșeală de sînge, apărută brusc, de nicăieri, se întinse pe veșmintele de pînză albă, în timp ce bărbații se zvîrcoleau și se răsuceau pe acoperiș.

Amîndoi erau masivi. Așa cum se luptau pe jos, păreau doi giganți. Ramón încleșta încheietura mîinii în care banditul strîngea revolverul. Celălalt, cu o față neagră sinistră, ochi care i se învîrteau în cap și o mustață rară, își înfipsese dinții albi în brațul gol al lui Ramón și nu i-l slăbea, dezvelindu-și gingiile roșii, în timp ce cu mîna liberă dibuia după cuțit.

Lui Kate nu-i venea a crede că fața aceea neagră, lugubră, cu ochi fără văz și gura mușcînd ca o fiară, ar putea fi conștientă. Ramón îi înlănțuise mijlocul cu brațul. Pînă la urmă, banditul lăsă revolverul să-i scape, și mîna neagră începu să rîcîie betonul, pentru a reînșfăca arma. Șiroaie de sînge i se scurgeau din dinți și totuși părea posedat de un soi de superconștiință oarbă, de parc-ar fi fost un diavol și nu un om.

Mîna lui aproape că atinse pistolul lui Ramón. Kate, îngrozită, alergă și ridică arma de pe betonul încins, fugind cu ea exact în clipa cînd trupul banditului se smuci, o smucitură puternică, sub greutatea trupului lui Ramón.

Kate ridică pistolul. Ura diavolul acela pocit de sub Ramón așa cum nu urîse niciodată în viața ei. Totuși nu cuteza să tragă.

Ramón îi aruncă o privire și îi strigă ceva. Nu-l putu înțelege. Dar alergă din nou spre ei, pentru a fi în măsură să tragă în omul de sub trupul lui Ramón. Chiar cînd se apropie, banditul se răsuci cu o nouă puternică smucire, îl înălță pe Ramón și, cu mîna liberă, izbuti să scoată cuțitul din brîul acestuia și să-l înfigă orbește.

Kate țipă. O, cum ar fi vrut să poată trage ! Văzu pumnalul izbind într-o parte, înfigîndu-se pieziș în spatele lui Ramón. În același moment se auziră pași împleticiți pe scară și un al doilea om cu față neagră sări de pe trepte pe acoperiș.

Kate își încordă încheietura mîinii și trase, fără să se uite, într-un subit acces de control de sine. Capul negru se repezi spre ea, gata s-o doboare. Se dădu îndărăt, cuprinsă de groază, trase din nou și rată ținta. Dar chiar cînd omul trecu pe lîngă ea, văzu șuvițele de sînge roșu printre smocurile de păr negru de pe capul lui. Banditul se prăbuși cu fața în jos, fesele zvîcnindu-i, întregul trup convulsionîndu-i-se și contorsionîndu-i-se. Fața i se lățise într-un rînjet de moarte.

Mutîndu-și privirile de la o grozăvie la alta, Kate îl văzu pe Ramón cu chipul împietrit ca de moarte, cu brațul și spatele șiroindu-i de sînge, ținînd însă, de păr, capul banditului și înfigîndu-și spasmodic pumnalul în beregata acestuia, o dată, de două ori, în timp ce sîngele țîșnea ca un proiectil roșu ; omul scoase un sunet bizar, ca de sifon care se descarcă, un gîlgîit macabru ; apoi o ultimă teribilă convulsionare a șalelor, care-l răsturnă pe Ramón. Acesta rămase pe jos, îndoit, continuînd să-și țină o mînă înfiptă în părul omului și să strîngă în cealaltă pumnalul însîngerat ; se holba la fața lividă, distorsionată, în care ferocitatea părea să fi înghețat într-o privire fixă, inumană.

Apoi, fără să-şi scoată mîna din părul victimei lui, privi în jur, cu prudenţă. Îi văzu pe omul lui Kate, cu părul negru năclăit de sînge, cu şiroaie de sînge scurgîndu-i-se în ochii căscaţi, fioroşi, dar încercînd încet să se ridice în genunchi. Părea a fi cea mai stranie înfăţişare din lume : capul înalt, lunguieţ, cu părul muiat de sînge, pîrîiaşe de sînge prelingîndu-i-se pe fruntea îngustă, zbîrcită şi peste sprîncenele negre şi scurgîndu-i-se în ochii negri, îngheţaţi, zgîiţi, a căror ultimă privire exprima ferocitatea pietrificată şi absolută, ultima emanaţie a conştiinţei omului.

Avea o faţă prelungă, îngustă, frumoasă, cu excepţia ochilor, acele globuri de ferocitate sticloasă, şi a dinţilor lungi, albi, care se iveau pe sub mustaţa pleşuvă.

Omul fusese redus la ultima oarbă condiţie a existenţei : ferocitatea lugubră, îngheţată.

Ramón eliberă, în sfîrşit, părul victimei sale, al cărei cap lunecă pe un umăr, dînd la iveală o beregată roşie, sfîrtecată. Se opinti şi se ridică în capul oaselor. Cel deal doilea bandit era în genunchi, dar izbutise să apuce mînerul cuţitului. Ramón se ghemui pe vine. Amîndoi stăteau perfect nemişcaţi. Dar Ramón îşi redobîndise echilibrul.

În ochii negri, sticloşi ai banditului licări o privire vicleană. Îşi încorda muşchii. Era gata să facă un salt şi să lovească.

Dar chiar în clipa cînd dădu să sară, Ramón îşi aruncă pumnalul roşu strălucitor, ca o pasăre cardinal. Cuţitul zbură asemenea unei păsări şi, odată cu el, zburară şi stropii de sînge de pe mîna lui Ramón, împroşcînd-o pe şi pe Kate, care ţinea revolverul pregătit, pîndind linia scară.

Banditul căzu din nou în genunchi, şi rămase o clipă în această poziţie, de parcă s-ar fi închinat. Mînerul roşu al cuţitului aruncat de Ramón îi ieşea din abdomen, pun pantalonii albi. O clipă mai tîrziu se frînse, se lăsă mole

în jos și căzu din nou cu fața la pămînt și fesele în aer.

Ramón continua să șadă ghemuit la pîndă, într-o poziție aproape supranaturală, cu ochii negri scînteind de atenție, de o veghe pură, animalică. Pe urmă se ridică foarte încet, străbătu betonul pătat de sînge, se îndreptă spre omul căzut, luă pumnalul curat care aparținuse acestuia, îi înălță bărbia însîngerată și, dintr-o lovitură, îi înfipse cuțitul în beregată. Omul suportă atacul fără nici un zvîcnet.

După aceea Ramón se întoarse iar la victima lui. Îl examină un moment cu mare atenție. Dar fața aceea neagră, hidoasă, era moartă.

Pe urmă își mută privirea spre Kate care rămăsese lîngă scară, cu revolverul în mînă. Fruntea lui era pură și primitivă, ca o frunte de băiețandru, iar ochii aveau o lucire primitivă, virginală. Așa cum trebuie să fi arătat bărbații primelor timpuri — acea frumusețe stranie care se asociază cu simplitatea primară.

În bună măsură nu o recunoscu. Totuși, pe undeva părea să existe un licăr de recunoaștere.

— Sînt morți amîndoi ? întrebă ea, copleșită de groază și de uimire.

— *Creo que si* ![1] răspunse el în spaniolă.

Se întoarse să-i mai privească încă o dată și ridică pistolul care zăcea pe jos. Cînd se aplecă să-l ridice, Kate observă că mîna lui dreaptă era roșie de sîngele care i se prelingea de pe braț. Ramón își șterse mîna de bluza mortului. Dar și pantalonii îi erau îmbibați de sînge și i se lipiseră de șolduri. Părea să nu-și dea seama.

Era aidoma unei ființe primare, cu conștiința abia germinată, cu sexualitatea abia germinată.

Cel de-al doilea rănit emitea încă niște sunete ciudate, ciriite, horcăite, sunete de natură pur fizică. Agresorul lui Ramón zăcea cu brațele și picioarele oribil răschirate,

[1] Cred că da (sp.).

și cu fața odioasă înconjurată de o baltă de sînge care se înnegrea.

— Supraveghează scările ! îi porunci Ramón în spaniolă, privind cu ochi sălbatici dintr-o îndepărtată junglă.

Totuși, în beznă, scînteia sclipirea de recunoaștere. Se tîrî pînă în turnuleț și privi pe furiș. Apoi se tîrî îndărăt pe acoperiș, trase mortul cel mai apropiat pînă la parapet și îl ridică atît cît să i se vadă capul peste margine. De jos, din curte, nu se auzi nici un zgomot. Pe urmă se aplecă și el peste parapet și privi în jos. Nici un semn, nici un sunet.

Lăsă cadavrul să cadă pe jos și-i aruncă o ultimă privire. Pe urmă i se alătură lui Kate și inspectă scările.

— Omul acela în care ai tras, l-ai zgîriat numai, cred că n-ai făcut decît să-l amețești, îi spuse în cele din urmă.

— Mai sînt și alții ? întrebă ea cutremurîndu-se.

— Cred că s-au cărat.

Era palid, aproape alb la față, cu aceeași frunte virginală, ca de băiat, semnificînd parcă imuabilitatea timpurilor.

— Ești tare rănit ? îl întrebă Kate.

— Eu ? Nu ! și își pipăi cu degetele însîngerate rana sîngerîndă din spate.

După-amiaza se topea în înserare gălbuie...

Se duse din nou să se uite la fața hidoasă a primului mort.

— Îl cunoști ? îl întrebă ea.

Ramón clătină din cap.

— Nu-mi dau seama. Bine că-i mort. Bine că-i mort. Bine că am reușit să-i omorîm pe amîndoi.

Și se uită din nou la ea cu acel licăr de sălbatică recunoaștere.

— Ah ! Nu ! E îngrozitor, răspunse Kate înfiorîndu-se.

— Norocul meu că ai fost aici. Ce bine că împreună am reușit să-i omorîm. Ce bine că sînt morți.

Lumina luxuriantă, galbenă, dindărătul norilor, aurea munții crepusculari. Se auzi claxonul unui automobil.

Ramón se duse din nou la parapet ; sîngele îi năpădea pantalonii, scurgîndu-se din ce în ce mai jos și cînd se aplecă, pînza i se lipi de coapse. Lumina bogată, aurie, inunda acoperișul pătat de sînge. Plutea un miros îngrețoșător.

— Sosește o mașină, anunță el.

Kate se apropie, înspăimîntată.

Văzu dealurile și versantele interioare înotînd în lumina de bronz, de parc-ar fi fost lăcuite. Bordeiele negre ale peonilor, frunzele lugubre ale bănănierilor se detașau nefiresc, iar copacii verzi-aurii întindeau crengi de umbră. Departe, pe șosea, apăru întîi un nor de praf, apoi scînteierea unui automobil.

— Stai aici pînă cobor eu, îi spuse Ramón.

— De ce n-au venit peonii dumitale să te ajute ?

— Niciodată nu fac așa ceva. Decît dacă sînt special înarmați.

Își luă bluza de pe jos și și-o trase peste cap. Pînza bluzei fu pe loc pătrunsă de sînge.

Coborî. Kate îi ascultă pașii pe scări. Jos, curtea era cufundată în umbră și pustie, cu excepția a două cadavre de bărbați îmbrăcați în straie albe : unul lîngă *zaguán*, celălalt rezemat de un stîlp al șoponului.

Mașina se apropia printre copaci, claxonînd nebunește. Intră în *zaguán*. Era încărcată cu soldați, pînă și pe scări erau soldați, agățați de portiere.

— Don Ramón ! Don Ramón ! strigă ofițerul, sărind din mașină. Don Ramón !

Bătea cu pumnii în poarta *zaguán*-ului interior.

De ce nu răspundea Ramón ? Unde era ? Kate se aplecă peste parapet și țipă ca o pasăre sălbatică :

— *Viene ! Viene Don Ramón ! Él viene !*

Soldații își înălțară privirile spre ea. Se retrase înfrigurată. Apoi, cuprinsă de panică, coborî scara spre terasă.

Pe treptele de piatră erau dîre de sînge, iar jos, la bază, o baltă roşie. Pe terasă, lîngă balansoare, doi morţi într-un lac de sînge.

Unul dintre ei era Ramón ? O clipă Kate îşi pierdu cunoştinţa. Îşi reveni însă pe dată şi se tîrî pînă la el. Ramón căzuse, inundat de sîngele care-i curgea din rană, şi strîngînd în braţe trupul celuilalt bărbat, care sîngera la fel de abundent. Acesta din urmă deschise ochii, cu o strădanie sălbatică şi, cu o voce gîtuită, orbit şi gata să moară, rosti un singur cuvînt : „*Patrón !*"

Era Martin, devotatul *mozo* al lui Ramón. Murea şi înţepenea în braţele stăpînului său. Şi Ramón, încercînd să-l ridice, îşi forţase rana, provocîndu-şi o hemoragie, şi leşinase. Zăcea ca mort. Dar Kate desluşi pulsul slab al venelor gîtului.

Alergă orbeşte pe scări şi se luptă să dea la o parte drugii de fier care barau poarta, strigînd întruna :

— Veniţi ! Să vină cineva ! Veniţi la Don Ramón ! Moare !

Un băiat înspăimîntat şi o femeie apărură dinspre bucătărie. Poarta fu deschisă exact în clipa cînd şase ostaşi călări năvăliseră în curte. Un ofiţer sări de pe cal şi alergă ca un iepure, cu revolverul în mînă, pintenii scînteindu-i. Se năpusti pe scări, ca un nebun. Cînd Kate urcă din nou, ofiţerul stătea tot cu revolverul în mînă, uitîndu-se la Ramón.

— E mort ? întrebă năucit.

— Nu ! A pierdut foarte mult sînge.

Ofiţerii îl ridicară pe Ramón şi îl întinseră pe terasă. Îi scoaseră în grabă bluza. Rana din spate sîngera abundent.

— Trebuie să oprim hemoragia, spuse locotenentul. Unde-i Pablo ?

Se auzi pe dată răspunsul lui Pablo.

Kate alergă în casă pentru a aduce apă şi smulse de pe pat un cearşaf de pînză. Pablo era un medic tînăr,

militar. Kate îi întinse vasul cu apă și un prosop, apoi începu să rupă cearșaful în fîșii. Ramón zăcea gol pe podea, mînjit tot de sînge. Și lumina scăpăta.

— Aduceți lămpi ! strigă tînărul doctor.

Spălă rana, cu mîini îndemînatice, privind-o îndeaproape, gata s-o atingă cu nasul.

— Nu-i grav ! spuse în cele din urmă.

Kate pregătise bandaje și un tampon. Se aplecă și i le înmînă tînărului. Femeia de la bucătărie așeză pe jos o lampă cu un abajur alb. Medicul o înălță și examină din nou rana.

— Nu, nu e grav, repetă el.

Apoi, privind la ostașii care stăteau nemișcați, zgîindu-se la rănit, cu fețele negre scăldate de lumină, făcu un gest către unul, și spuse pe un ton poruncitor :

— *Tú !*

Pe dată, locotenentul luă lampa, ținînd-o deasupra trupului inert, în timp ce doctorul, ajutat de Kate, se străduia să oprească hemoragia și să lege rana. Iar Kate, privind carnea netedă, inertă, a lui Ramón, își spunea în sinea ei : „Asta e tot el, carnea asta moartă ! Și fața aceea care sfîrteca beregata banditului era tot el ! Și fruntea aceea pură, și ochii aceia distanți, ca moartea-fecioară, era tot el. Chiar și sălbaticul din vremi ancestrale era el. Dar bărbatul care mă cunoaște pe mine, unde e ? Doar un om, printre toți oamenii ăștia, nimic mai mult. O, Dumnezeule, dă-i înapoi sufletul în trupul însîngerat. Fă să-i revină sufletul, altfel pentru mine universul se va răci."

Doctorul isprăvi bandajul provizoriu, cercetă și rana de pe brat, îi șterse sîngele de pe șale, de pe fese și de pe picioare și spuse :

— Trebuie să-l ducem în pat. Înălțați-i capul !

Kate susținu capul greu, inert. Ochii îi erau întredeschiși. Doctorul îi apăsă buzele lipite, încercînd să le despartă. Dar dinții erau încleștați cu putere. Clătină din cap.

— Aduceți o saltea ! spuse.

Vîntul porni deodată să vuiască, flacăra lămpii se lungi pe sub abajur ca un ac, scoțînd fum. Frunze rupte și praf începură să joace pe terasă, un fulger scăpără. Trupul lui Ramón zăcea descoperit și nemișcat, iar bandajele i se și muiaseră de sînge, în lumina zbuciumată, tot mai întunecoasă, a lămpii.

Și din nou Kate își dădu seama, cu acuitate, în ce măsură trupul e flacăra sufletului, săltînd sau împuținîndu-se în jurul invizibilului fitil al sufletului. Și acum, la acest om, fitilul sufletului fiind stins, trupul nu era decît o flacără leșinată, vlăguită.

„Doamne, aprinde-i din nou sufletul !" strigă în sinea ei.

Tot ce putea vedea la trupul gol nu era decît cumplita absență a sufletului viu din el. Și tot ce dorea era ca sufletul să revină în trup și ochii aceia să se redeschidă.

Îl transportară, cu ajutorul saltelei, pe pat și îl acoperiră bine, după ce închiseră ușile împotriva ploii și a vîntului. Și, în cele din urmă, ochii se deschiseră : sufletul era încă acolo, dar se ținea la depărtare.

Cîteva momente Ramón rămase cu ochii deschiși, dar fără să vadă, fără să se urnească. După aceea se mișcă puțin.

— Ce se întîmplă ? întrebă el.

— Stați liniștit, Don Ramón, îl sfătui doctorul cel cu mîini brune, subțiri, mai delicate decît ale unei femei. Ați pierdut mult sînge. Stați liniștit.

— Unde e Martin ?

— Afară.

— Și cum se simte ?

— E mort.

Ochii întunecați, pe sub genele negre, nu-și schimbară expresia. Apoi i se auzi din nou glasul :

— Păcat că nu i-am putut ucide pe toți. Păcat că nu i-am putut ucide pe toți ! Unde e Señora *inglesa* ?

— E aici.

Ochii negri priviră spre Kate. Conştiinţa păru să-i revină în mai mare măsură.

— Îţi datorez viaţa, spuse el, închizînd ochii. Apoi: Daţi lampa asta într-o parte.

Ostaşii băteau în geam, chemîndu-l pe locotenent. Un omuleţ tuciuriu intră în cameră, ştergîndu-şi picurii de ploaie de pe faţă şi înlăturîndu-şi de pe frunte şuviţele de păr negru, des.

— Mai sînt doi morţi pe *azotea* [1], îl înştiinţă pe ofiţer.

Locotenentul se ridică şi îl urmă afară. Kate ieşi pe terasă. Ploaia biciuia amurgul. O lanternă cobora scările de pe acoperiş pe terasă: în urma ei, doi soldaţi muiaţi de ploaia torenţială, cărînd un mort, iar după ei, alţi doi, cu al doilea mort. Soldaţii purtau *huaraches* care clămpăneau şi lipăiau pe terasa udă. Lugubrul cortegiu coborî în curte.

Kate rămase pe terasă, în întuneric şi în ploaia şfichiuitoare. Se simţea stînjenită în încăperea plină de bărbaţi şi de ostaşi. Coborî la bucătărie, unde băiatul întreţea un foc de cărbuni, iar femeia zdrobea roşii pe *metate*, ca să prepare un sos.

— *Ay*, Señora, se văită ea. Cinci morţi şi patronul rănit de moarte. *Ay! Ay!*

— Şapte morţi, o corectă băiatul. Cu cei doi din *azotea* fac şapte.

— Şapte morţi! Şapte morţi!

Kate şedea pe scaun înlemnită, incapabilă să audă altceva decît răpăiala ploii, incapabilă să simtă ceva. În bucătărie mai intrară vreo doi peoni, înfăşuraţi pînă la nas în păturile lor, şi vreo două femei. Femeile aduseseră *masa* şi porniră să modeleze *tortillas* în palme. Discutau cu voci scăzute, repezi, în dialect şi Kate nu-i putea înţelege.

[1] Terasă (sp.).

În cele din urmă, ploaia încetini. Știa că acum se va opri brusc. De afară, se auzea apa curgînd puhoi din burlane în găleți, plescăind și stropind. Și Kate își spuse : „Ploaia a spălat sîngele de pe acoperiș și curge acum în găleți. Apa va fi amestecată cu sînge."

Se uită la rochia ei albă, minjită. O străbătu un fior rece. Se ridică de pe scaun ca să urce din nou în casa întunecată, pustie, fără de stăpîn.

— Ah, Señora ! Mergeți sus ? Daniel, du-te și luminează-i Señorei drumul cu lanterna.

Băiatul aprinse o luminare într-un felinar și Kate urcă din nou pe terasa de sus. În camera în care se afla Ramón strălucea lumina. Intră în salon și își luă pălăria și șalul cafeniu. Locotenentul o auzi și veni în grabă la ea, foarte amabil și respectuos :

— Nu doriți să intrați în cameră, Señora ? o întrebă, deschizîndu-i ușa spre încăperea în care se afla Ramón — camera de oaspeți.

Kate intră. Ramón zăcea pe o parte, cu mustața neagră, subțire, înfundată în pernă. Era din nou el însuși.

— Trebuie să fie foarte neplăcut pentru dumneata aici, Señora Caterina, îi spuse el. Ai dori, desigur, să te întorci acasă. Domnul locotenent te va conduce cu mașina.

— N-aș mai putea fi de nici un ajutor aici ?

— A, nu ! Te rog să nu rămîi. E prea neplăcut pentru dumneata... Curînd am să fiu iar pe picioare, și voi veni să-ți mulțumesc pentru că îți datorez viața.

O privi, i se uită drept în ochi. Și Kate își dădu seama că sufletul lui își reluase sălașul, și că o vedea cu sufletul lui și o accepta ; dar își dădu seama de acest lucru de la aceeași mare depărtare care îi era inevitabilă.

Coborî însoțită de tînărul locotenent.

— Vai, ce treabă urîtă ! Nu erau simpli bandiți, Señora ! spuse tînărul ofițer cu obidă. N-au venit ca să fure. Au venit ca să-l ucidă pe Don Ramón, știți, Señora. Pur și simplu ca să-l ucidă pe Don Ramón. Și dacă n-aș

fi fost dumneavoastră **acolo**; **ar fi** reușit. Gîndiți-vă numai, Señora ! **Don** Ramón este cel mai valoros om din Mexic. El, personal, nu are dușmani. Nu, Señora. Nici un dușman ! Dar știți cine se ascunde în spatele întregii povești ? Preoții și Cavalerii lui Cortes.

— Ești sigur ?

— Sigur de tot, Señora, strigă locotenentul indignat. Uitați-vă ! Sînt șapte morți. Doi dintre ei erau *mozos* înarmați, care păzeau *zaguán*-ul. Al treilea era *mozo* personal al lui Don Ramón — Martin. Vai ce credincios îi era, ce om minunat ! Don Ramón n-o să le ierte niciodată celor care l-au omorît. Pe urmă mai sînt cei doi morți din *azotea*, și doi din curte, împușcați de Don Ramón. În afară de aceștia mai e unul pe care l-a rănit Martin, și **care a** căzut și și-a rupt piciorul, dar acum e în mîinile noastre. Veniți să-i vedeți, Señora !

Zăceau cu toții în curtea udă. Sub șoproane fuseseră aprinse focuri și micii soldați negricioși se ghemuiseră în jurul lor. Pe de lături se adunaseră o serie de peoni înfășurați în pături. În curte, caii izbeau din picior și își scuturau harnașamentele zăngănitoare. Un băiat veni în fugă, cu *tortillas* învelite într-o pînză. Soldații cu fețe smede, ghemuiți pe vine, presărară sare pe *tortillas* și le devorară cu dinții lor mici, albi și puternici.

Kate văzu boii voluminoși legați sub un șopron, **trîntiți pe jos**, și carele goale, nemișcate. Într-un colț, cîțiva **măgari** mestecau lucernă.

Ofițerul mergea lîngă ea ; pintenii îi scînteiau în lumina focurilor. Se îndreptă spre mașina năclăită de noroi care se găsea în mijlocul curții, după aceea se duse la calul lui. Dintr-o pungă prinsă de șa scoase o lanternă electrică, apoi **o conduse** pe Kate spre ultimul șopron.

Acolo, proiectă brusc fascicolul de lumină asupra a **șapte cadavre, lungite** unul lîngă altul. Cei doi morți de pe acoperiș erau uzi leoarcă. Victima lui Ramón zăcea cu pieptul gol, negru și masiv, și cu fața groasă, hidoasă,

întoarsă într-o parte : un bărbat voinic. Mortul lui Kate era țeapăn. Martin fusese înjunghiat în gît, și părea să privească fix la acoperămîntul șopronului. Dintre ceilalți patru, doi erau peoni, iar doi, niște indivizi cu ghete negre, pantaloni cenușii și jachete albastre. Toți zăceau inerți și rigizi și morți și, oarecum, ridicoli. Poate că îmbrăcămintea îi face pe morți să arate înspăimîntători și absurzi. Dar și faptul grotesc că trupurile sînt pustii.

— Priviți ! șpuse locotenentul atingînd un cadavru cu vîrful cizmei. Asta-i un șofer din Sayula și ăstălalt e un barcagiu din Sayula. Cei doi peoni sînt din San Pablo. Ăstălalt — ofițerul lovi din nou cadavrul cu piciorul — pe ăsta nu-l cunosc. Era mortul lui Ramón. Dar ăsta — îl lovi pe mortul ei cu capul înalt, țuguiat — e un individ din Ahuajijic și a fost însurat cu femeia care trăiește acum cu un peon de aici. Vedeți, Señora ! Un șofer și un barcagiu din Sayula — sînt oamenii Cavalerilor lui Cortes ; și ăștia doi peoni din San Pablo sînt oamenii preoților. Ăștia nu-s bandiți. A fost o încercare de asasinat. Dar, desigur, dacă l-ar fi ucis pe Don Ramón, după aceea ar fi prădat totul, totul.

Kate se uita la morți. Trei dintre ei fuseseră bărbați chipeși ; unul, barcagiul, cu o barbă neagră care-i încadra fața, era de-a dreptul frumos. Dar mort, cu batjocura morții zvîrlită în obraz. Toți oameni care, cu puțin înainte, se lăsaseră din plin purtați de fluxul vieții. Și totuși acum, morți, nici nu mai contau. Erau înspăimîntători, dar nu mai contau. Erau absenți. Poate că și pe cînd erau în viață existase, în fizicul lor frumos, oarecare absență, o vacuitate.

O clipă, Kate simți nevoia de oameni nefrumoși, lipsiți de frumusețea acestor băștinași cu fețe măslinii. Pînă și frumusețea lor îi deveni brusc respingătoare : frumusețea întunecată a lucrurilor semi-create, subdezvoltate, rămase în străvechea moliciune reptiliană. O făcu să se înfioare.

Sufletul ! O, dacă i s-ar putea adresa doar sufletul din tr-un bărbat sau dintr-o femeie și nu, mereu, aceast perversă materialitate a trupului, această animalitat distorsionată. Dacă oamenii ar fi numai suflete, iar tr purile lor simple gesturi ale sufletului ! Dacă am pute uita carnalul și factualitatea, rămînînd prezenți doar pri suflete vii, puternice !

Străbătu curtea presărată cu bălegar de cai și se în dreptă spre mașină. Locotenentul alegea ostașii care s stea în fundul mașinii : anume, călăreții. Un peon călar pe un cal roib, pătat, intră în *zaguán*, trecînd pe lîng soldați. Venea de la Sayula unde fusese să cumpere medi camentele prescrise de doctor și să-i transmită un mesa lui *Jefe*.

În sfîrșit, mașina înțesată cu soldați mărunței, agățaț iarăși pînă și pe scări, ieși încet din curte. Locotenentu ședea lîngă Kate. Opri în fața hambarului mare, alt aflat sub copaci, ca să dea niște dispoziții picheților d soldați, postat acolo.

Pe urmă porniră încet, pe sub copacii uzi, prin noroiu care clefăia sub roți, în sus pe uliță, spre șoseaua de lungul căreia se înșiruiau cocioabele negre ale peonilor În fața cîtorva dintre ele pîlpîiau focuri firave, la car femeile coceau *tortillas*, rînduite pe farfurii de lut. C femeie se îndrepta spre coliba ei, purtînd în mînă u tăciune mare, aprins, ca o făclie, ca să-și ațîțe focul Cîțiva peoni, în straie albe murdare, stăteau pe vine, re zemați de pereții cocioabelor, într-o tăcere deplină. Cînd mașina își întoarse farurile orbitoare spre șosea, niște porci nisipii, cu părul scurt, creț, se porniră să guițe ; chipuri și siluete se profilau mute, ca în lumina unu reflector.

Apăru un bordei cu o gaură mare în peretele negru și un bătrîn cărunt care ședea înăuntru. Mașina se opri pentru ca ofițerul să le strige ceva peonilor. Aceștia se apropiară, cu ochi măriți, în care scînteia curiozitatea ș

îngrijorarea. Păreau umili şi ruşinaţi cînd îi răspundeau ofiţerului.

Kate se uita la un puştan ce cumpăra o băutură de un *centavo* şi o bucată de sfoară de trei *centavos* de la bătrînul cărunt din gaura bordeiului, care era o prăvălie.

Maşina porni mai departe, farurile luminînd cu strălucire nefirească gardurile de cactuşi, de mesquite şi de copaci palo blanco, şi băltoacele din drum. Înaintau anevoie.

Capitolul XX

CĂSĂTORIE ÎN NUMELE LUI QUETZALCOATL

Kate se ascunse în casă, complet năucită. Nu suporta să stea de vorbă cu oamenii. Nu răbda nici vorbăria fără cap şi fără coadă a Juanei. Firele obişnuite care o legaseră de omenire păreau să se fi rupt. Măruntele chestiuni cotidiene nu o mai interesau. Ochii ei păreau să fi orbit în ce-i privea pe oamenii individuali. Cu toţii nu erau decît nişte simple entităţi, ca frunzele în întuneric, entităţi care făceau mult zgomot. Iar ea era singură pe sub copaci.

Femeia care vindea ouă cerea şase *centavos* pe un ou.

— Şi i-am spus... i-am spus că noi le cumpărăm de obicei cu cinci *centavos*, îi dădea înainte Juana.

— Da! răspunse Kate.

Nu-i mai păsa dacă le cumpărau cu cinci sau cu cincizeci de *centavos* oul, sau dacă nu le cumpărau deloc.

Nu-i păsa, nu-i păsa, nu-i păsa! Nu-i mai păsa nici de viaţă. Şi nu exista nici o portiţă de evadare din propria-i

totală indiferență. Tot ce trăia pe lume îi era indiferent, aproape că și moartea îi era indiferentă.

— *Niña! Niña!* A venit omul cu sandalele! Ia uitați-vă! Uitați-vă numai ce frumoase vi le-a făcut, *Niña!* la te uită ce *huaraches* mexicane o să poarte *Niña!*

Kate le încercă. Cizmarul îi cerea un preț prea mare. Se uită la el cu privirea ei distanță, indiferentă. Știa totuși că în lume trebuie să trăiești, așa încît îi plăti mult mai puțin decît îi ceruse el, totuși mult mai mult decît s-ar fi așteptat omul.

Se trînti din nou în balansoar, în umbra camerei. Numai să fie singură! Numai să nu-i vorbească nimeni! Numai să nu se apropie nimeni de ea. Pentru că, în realitate, sufletul și spiritul ei o părăsiseră, își luaseră zborul spre inima cine știe cărui deșert, și efortul de a se apropia de oameni pentru a stabili o aparentă întîlnire sau un contact era mai mult decît putea ea îndura.

Niciodată nu fusese atît de singură, atît de inertă, atît de golită de orice dorință; cufundată într-o indiferență pustie, ca moartea. Niciodată zilele ei nu se scurseseră atît de orbește, atît de anonim, simple întinderi de neant.

Uneori, ca să mai evadeze din casă, se așeza sub un pom lîngă lac. Și acolo, fără să-și dea seama, lăsă ca soarele să-i pîrlească picioarele și să-i ardă fața pînă cînd i se inflamă. Juana făcu mare tărăboi. Picioarele i se bășicară și i se umflară, fața îi era roșie și dureroasă. Dar totul părea să se petreacă doar cu găoacea ei. Ea, personal, era epuizată, pustiită de indiferență.

Numai în miezul făpturii ei se înălța, uneori, o mică flacără, și atunci știa că tot ce dorea era ca sufletul ei să trăiască. Viața zilelor și a faptelor și a întîmplărilor era moartă pentru ea, se comporta ca un cadavru viu. Dar în străfundurile ei ardea o luminiță, scînteia celui mai lăuntric colț din sufletul ei. Uneori flăcăruia se împuțina, părea să se stingă. Pe urmă, însă, izbucnea din nou.

Ramón i-o aprinsese. Şi, odată aprinsă, restul lumii devenise găunos, mort; iar toate activităţile lumeşti i se păreau goale şi epuizante. Sufletul ei ! Colţul acela lăuntric, atît de plăpînd ! Ar fi vrut să trăiască viaţa lui, şi nu propria ei viaţă.

Va veni şi timpul cînd avea să-i vadă din nou pe Ramón şi pe Cipriano, iar sufletu-i care se topea ca o luminare avea să se reaprindă, să se reînvioreze. Între timp, însă, se simţea slabă, slabă, slabă, de parcă ar fi agonizat. Ştia că acea după-amiază sîngeroasă îi întunecase pentru un timp sufletul, pogorînd asupră-i amurgul morţii. Dar avea să se smulgă din el. Deocamdată, nu avea altceva de făcut decît să accepte şi să aştepte. Să aştepte, cu un suflet aproape mort, cu mîinile şi inima covîrşite de greutatea inerţiei, a indiferenţei.

Ramón pierduse mult sînge. Dar şi ea, în felul ei, simţea că i se scursese tot sîngele din trup. Se simţea secătuită de sînge şi de vlagă.

Dar aşteaptă, aşteaptă, aşteaptă ! Un sînge nou se va ivi.

Într-o zi sosi Cipriano. Kate se balansa în fotoliul din salon, îmbrăcată într-o rochie de casă din pînză, cu faţa congestionată şi inflamată. Îl văzu în uniformă, trecînd pe sub fereastră. Se opri în uşa ce dădea spre terasă, un omuleţ negricios, grav, frumos.

— Intră, îl pofti ea, cu un efort.

Pleoapele o usturau. Cipriano o învălui într-o privire a ochilor lui negri, atît de plini de tîlcuri pe care ea nu le deslușea. Kate nu se simţi în stare să-i răspundă la privire.

— I-ai potolit pe răzvrătiţi ? îl întrebă în cele din urmă.

— Pentru moment.

Părea să pîndească, să pîndească ceva.

— Şi n-ai fost rănit ?

— Nu, n-am fost rănit.

Kate privi dincolo de uşă, negăsind absolut nimic de spus.

— Am fost aseară la Jamiltepec, continuă el.

— Cum îi merge lui Don Ramón ?

— E mai bine.

— Într-adevăr mai bine ?

— Nu. Nu-i mult mai bine. Dar a început să umble prin cameră.

— E fantastic ce uşor se vindecă oamenii !

— Da. Murim foarte uşor şi revenim la viaţă tot atît de uşor.

— Şi dumneata ? Te-ai luptat cu rebelii sau n-au vrut să se lupte ?

— Ba au vrut. Au avut loc vreo două încăierări, nu prea multe.

— Oameni ucişi ?

— Da. Cîţiva ! Nu mulţi, nu ? Vreo sută. Niciodată nu poţi şti exact, nu ? Poate că două sute. Făcu un semn vag din mînă. Dar la Jamiltepec aţi avut o răzmeriţă mai cumplită, nu ? spuse el brusc, cu acea apăsătoare gravitate indiană ; şi, dintr-o dată, totul deveni sumbru.

— Nu a durat mult, dar cît a ţinut a fost îngrozitor.

— Odios, nu ? Ah, dac-aş fi ştiut ! Îl întrebasem pe Don Ramón dacă nu vrea să reţină soldaţii... gărzile, nu ? A zis că nu-i necesar. Şi totuşi... Niciodată nu poţi şti, nu ?

— *Niña !* strigă Juana de pe terasă. *Niña !* Don Antonio spune că vrea să vină să vă vadă.

— Cere-i să vină mîine.

— Da-i pe drum ! strigă Juana, disperată.

Don Antonio era proprietarul grăsan al lui Kate ; şi, firește, stăpînul permanent al Juanei, mai important în ochii ei chiar decît Kate.

— Uitaţi-vă că vine ! strigă ea şi o luă la fugă.

Kate se înclină în faţă ca să vadă silueta voluminoasă a proprietarului trecînd pe sub fereastră, scoţîndu-şi şapca de pînză şi înclinîndu-se în faţa ei. O şapcă de pînză !

Știa că Don Antonio era un fascist notoriu și că revoluționarii Cavaleri ai lui Cortes îl prețuiau foarte mult.

Kate îi răspunse la salut cu răceală.

Grăsanul se înclină din nou, cu șapca pe cap. Kate nu rosti o vorbă.

Proprietarul își sprijini greutatea trupului întîi pe un picior, pe urmă pe celălalt, după aceea o porni pe aleea de pietriș spre bucătărie, ca și cum nu-i văzuse nici pe Kate, nici pe generalul Viedma. După cîteva minute se întoarse, continuînd a se preface că nu-i vede pe Kate și pe general prin ușa deschisă.

Cipriano privi la silueta trupeșă a lui Don Antonio, cu șapca lui de pînză, ca și cum n-ar fi fost vorba decît de o rafală de vînt, întîmplătoare.

— E proprietarul meu, îl lămuri Kate. Probabil că vrea să știe dacă îmi mai prelungesc contractul pe încă trei luni.

— Ramón mi-a cerut să-ți fac o vizită... deșigur ca să văd ce mai faci, nu ?... și ca să-ți cer să vii la Jamiltepec. Vrei să vii acum cu mine ? Am mașina aici.

— Trebuie ? întrebă Kate, jenată.

— Nu. Numai dacă dorești. Ramón a subliniat că numai dacă dorești. A adăugat că s-ar putea să fie penibil pentru dumneata... nu ? să vii din nou la Jamiltepec... atît de curînd, după...

Cît de ciudat era Cipriano ! Expunea lucrurile ca și cum nu erau decît niște simple fapte golite de orice conținut emoțional. Eventualitatea că poate ar fi fost dureros pentru Kate să plece la Jamiltepec nu însemna absolut nimic pentru el.

— Ce noroc că te-ai găsit acolo, în ziua aceea, nu ? urmă el. S-ar fi putut să-l omoare. Mai mult ca sigur că l-ar fi omorît. Mai mult ca sigur ! Îngrozitor, nu ?

— S-ar fi putut să mă omoare și pe mine, răspunse ea.

— Da, da, s-ar fi putut, încuviință Cipriano.

Cît de ciudat era ! O spoială de comportament obișnuit, lmesc, la suprafață, și dedesubt un vulcan negru cu cine știe ce adîncimi de lavă. Vorbind abstract, de la nivelul spoielii de suprafață, cuvintele țîșneau scurte și repezi, șovăia mereu acoperindu-și îndoielile cu cîte un „*Nu* ?" Dar cel care vorbea nu era el cel adevărat.

— Ce-ai fi făcut dacă l-ar fi omorît pe Ramón ? întrebă Kate ca să-l pună la încercare.

— Eu ?... o privi cu o neagră izbucnire de îngrijorare. Vulcanul se stîrnea. Dacă l-ar fi omorît ?...

Ochii lui, care o priveau, căpătară o feroce fixitate.

— Ai fi suferit tare ?

— Eu ? Dacă aș fi suferit ? repetă el și privirea neagră, bănuitoare, îi încolți în ochii indieni.

— Ar fi însemnat *foarte* mult pentru dumneata ?

Continua să se uite la ea cu ferocitate și bănuială.

— Pentru mine ! repetă și își apăsă mîna pe nasturii tunicii. Pentru mine Ramón înseamnă *mai mult* decît viața. *Mai mult* decît viața.

Ochii ficși păreau să-și fi pierdut văzul cînd rosti aceste cuvinte ; ferocitatea se topi într-o stranie sticlire oarbă, o privire ce părea să nu vadă, îndreptată fie spre interiorul sufletului său, fie spre vastitatea vidului cosmic, unde nu mai există nici o viziune.

— Înseamnă mai mult decît orice ? continuă Kate să-l tîndăre.

— Da ! replică Cipriano absent, dînd orbește din cap. După care se uită brusc la ea și adăugă :

— Dumneata i-ai salvat viața.

Tonul lui lăsa să se subînțeleagă un „*de aceea*", deși Kate nu-l putea pricepe.

Se duse să se schimbe și porniră spre Jamiltepec. Cipriano o făcu să se simtă stingherită, așezîndu-se lîngă ea. O determina să fie fizic conștientă de prezența lui, de trupul lui mărunt, dar viguros și insistent, străbătut de curenți și furtuni de dorință. Sfera făpturii lui era în-

tr-adevăr, foarte limitată. Partea predominantă a naturii sale era cea inertă și greoaie, nereceptivă, limitată așa cum sînt limitați un șarpe sau o șopîrlă. Dar în interiorul acestei sfere greoaie, întunecate, zăcea o curioasă putere. Kate aproape că putea *vedea* aburul negru al puterii pe care o emitea el, vibrația grea, întunecată a sîngelui său, care o fascina.

Așa cum stăteau în mașină unul lîngă celălalt, tăcuți, legănîndu-se pe drumul accidentat, Kate îi simțea căldura vibrantă a sîngelui, ponderea *voinței* care zăcea cufundată în sîngele lui. Vedea parcă cerurile întunecîndu-se și misterul falic înălțîndu-se către zenit, ca o coloană de nori negri, pînă ce străpungea zenitul sumbru, amurgit ; anticul, supremul mister falic. Și ea însăși prinsă în perpetuul amurg, între un cer pe care soarele devenea fumuriu, un pămînt pe care copacii și creaturile se profilau negre, iar bărbatul pășea înainte, nud, întunecat, semivizibil, pentru ca deodată să se învîrtejească într-o putere supremă, ridicîndu-se dominant ca o coloană de volbură neagră, o trîmbă gata să străpungă zenitul.

Misterul lumii primare ! Îi putea simți întreaga măreție nebuloasă, furibundă. Acum știa ce însemna privirea neagră, scînteietoare, din ochii lui Cipriano. Și acum căsătoria cu el îi apărea posibilă. În lumea încețoșată în care bărbații sînt lipsiți de viziune, și vijeliile furiei se stîrnesc din măruntaiele pămîntului, Cipriano era o forță. Odată ce-i pătrundeai misterul, scara lucrurilor se modifica, iar el devenea forța masculului viu, o forță indefinită și infinită. Micimea, limitările încetau să existe. În ochii lui negri, scînteietori, puterea era nelimitată, și s-ar fi zis că din el, din trupul lui de sînge se înălța acea coloană de volbură legănîndu-se și răsucindu-se ca un șarpe ce se ridică sau un copac ce crește pînă cînd mătura întreg zenitul, iar pămîntul întreg de dedesubt se întuneca, se răsturna, se consuma. Mîinile lui mici, bărbuța neagră de țap care-i prelungea bărbia, sprîncenele arcuite, ochii

cu tăietură piezișă, capul indian lunguieț, cu părul des, negru, toate acestea reprezentau pentru ea simboluri ale unui alt mister, misterul apus, revolut, al lumii primitive, în care formele mici se conturează dintr-odată uriașe, gigantic suprapuse pe umbră, iar o față ca a lui Cipriano poate fi în același timp fața unui zeu sau a unui diavol, fața nemuritorului Pan. Misterul apus, care într-adevăr s-a stins, dar nu a pierit. Și nu va pieri niciodată.

Așa cum stătea în tăcere, covîrșită de antica, apusa putere a lui Pan, Kate se simțea supunîndu-i-se, sucombind. Cipriano reînviase pentru ea masculul dominant, misterios, intangibil, profilîndu-se dintr-odată înalt, obturînd cerul, creînd o beznă care era el însuși și nimic altceva decît el, masculul Pan. Și ea luneca dedesubt, doborîtă, desăvîrșită în prăbușirea ei.

Era anticul mister falic, anticul zeu-diavol, masculul Pan. Cipriano, pe veci implacabil în anticul amurg, învăluit de crepusculul antichității. Acum îi înțelegea și puterea pe care o exercita asupra ostașilor. Fusese hărăzit cu ancestralul dar al forței demonice.

Nu avea să-i facă niciodată declarații curtenitoare, Kate își dădea seama de acest lucru. Cînd tăria sîngelui se stîrnea în el, emana o aură neagră ca un nor încărcat de electricitate, ca un tunet, și se înălța ca un vîrtej iscat brusc în amurg, erectîndu-se într-o coloană mobilă, legănîndu-se și înclinîndu-se de atîta greutate, conturată net între cer și pămînt.

Ah ! și această gigantică erecție, cît mister de supunere absolută va presupune din partea ei ! Supunere absolută, ca pămîntul sub cer. Dedesubtul unei bolți de absolut.

Ah ! Ce căsătorie ! Cît de teribilă ! Și cît de totală. Cu finalitatea morții, și totuși mai mult decît moartea. Brațele crepuscularului Pan. Și oribila, semiinteligibila voce iscată din nor.

Acum putea concepe căsătoria ei cu Cipriano ; suprema ei pasivitate, ca aceea a pămîntului sub bolta crepusculului, consumată într-o vie lipsă de viață, în misterul pur al supunerii pasive. Și ce abandonare, ce abandonare, ce abandonare ! — a atîtor lucruri pe care dorea să le abandoneze.

Cipriano își lăsă pe genunchii ei capul, cu strania-i plăcută căldură și greutate, iar sufletul lui Kate se topi ca metalul în furnal.

— *En poco tempo, verdad* ? o întrebă el, privind-o în ochi cu antica, neagra scînteiere de putere, gata să se consume. În scurt timp, nu-i așa ?

Kate se uită la el, fără să rostească o vorbă. O părăsise graiul, se înclina tăcută și neputincioasă în vastul, tainicul amurg al lumii lui Pan. O părăsise pînă și eul ei, zilele i se mistuiseră. Își spuse în sinea ei doar atît : „Amantul meu demon !"

Lumea ei se putea încheia în multe chipuri, și acesta era unul dintre ele. Îndărăt către amurgul anticii lumi a lui Pan, în care sufletul femeii e mut, ceva despre care nu se vorbește niciodată.

Mașina se opri, sosiseră la Jamiltepec. Cipriano o învălui din nou într-o privire, apoi deschise portiera în silă. Și cînd coborî din mașină, Kate îi văzu din nou uniforma, silueta măruntă în uniformă. O imagine pe care o pierduse cu totul. Pînă atunci nu-i văzuse decît fața, fața supremului zeu-demon, cu sprîncenele arcuite, ochii cu tăietură ușor piezișă, și bărbuța de țap. Stăpînul. Eternul Pan.

O fixa din nou cu privirea, dorind să-și folosească toată puterea pentru a o împiedica să-l vadă în uniforma de mic general, în aspectul lui lumesc. Iar ea îi evită ochii și nu văzu nimic.

Îl găsiră pe Ramón în hainele lui albe, întins pe un șezlong, pe terasă. Fața îi era de o paloare cafeniu-gălbuie.

Își dădu pe dată seama de schimbarea petrecută cu Kate. Avea chipul cuiva deșteptat din morți, părea curios de muiată în moarte, dar stăpînită de o duioșie mai proaspătă și mai vulnerabilă decît cea a unui copil. Ramón se uită la Cipriano. Fața lui părea mai întunecată ca de obicei, arborînd acea tainică *hauteur* [1] și distanțare a sălbaticului. Ramón i le cunoștea.

— Te simți mai bine ? îl întrebă Kate.

— Destul de bine, îi răspunse privind-o cu blîndețe. Și dumneata ?

— Da, sînt bine.

— Într-adevăr ?

— Da, așa cred. Din ziua aceea, m-am simțit total pierdută. Vreau să spun, din punct de vedere spiritual. Altminteri, sînt sănătoasă. Vindecarea se produce rapid ?

— Da ! Întotdeauna mă înzdrăvenesc repede.

— Pumnalele și gloanțele sînt lucruri odioase.

— Da... atunci cînd nu pătrund unde trebuie.

Pe măsură ce Ramón îi vorbea și o privea, Kate avea senzația că se trezește dintr-un leșin. Ochii lui, glasul îi erau pline de bunătate. Bunătate ? Brusc, cuvîntul îi sună străin, trebui să se străduiască să-i pătrundă înțelesul.

În Cipriano nu exista nici un dram de bunătate. Zeul-demon Pan prevala asupra bunătății. Kate se întrebă dacă dorea într-adevăr bunătate. Nu știa. Totul era atît de confuz.

— Mă gîndeam dacă n-ar fi bine să mă întorc în Anglia, spuse ea.

— Iarăși ? răspunse Ramón cu un zîmbet vag. Departe de pumnale și de gloanțe, asta e ?

— Da... să fug.

Kate suspină adînc.

— Nu ! spuse Ramón. Nu fugi. N-ai să găsești nimic în Anglia.

[1] Aroganță (fr.).

— Dar *pot* continua să rămîn aici ?

— N-ai încotro.

— Aș vrea să-mi dați seama de ce-ar trebui să fac.

— Cine poate ști acest lucru ? Ceva se petrece în tine și, deodată, toate hotărîrile ți se prefac în fum. Lasă să se întîmple ceea ce se va întîmpla.

— Nu pot să mă tîrăsc, pur și simplu, fără un suflet în mine, nu-i așa ?

— Uneori e mai bine.

Urmă un răstimp de tăcere. Cipriano se ținea departe de conversație, într-o lume încețoșată, a lui însuși, aparte și tainic ostilă.

— M-am gîndit atît de mult la dumneata, îi spuse Kate lui Ramón, și m-am întrebat dacă toate astea merită sacrificiul.

— Ce anume ?

— Tot ce faci, încercarea de a schimba mentalitatea acestor oameni. M-am întrebat dacă merită să li te dăruiești și să li te expui. Ar fi fost cumplit dacă ar fi izbutit să te omoare. Te-am văzut *arătînd* ca mort.

— Și acum mă vezi arătînd din nou viu.

Urmă o nouă tăcere grea.

— Cred că Don Cipriano îi cunoaște pe oamenii ăștia mai bine decît îi cunoști dumneata, urmă Kate. Cred că el își dă seama mai bine dacă merită sau nu.

— Și ce spune Cipriano ?

— Eu spun că sînt omul lui Ramón, doar atît, răspunse Cipriano, îndărătnic.

Kate se uită la el și simți încolțind în ea neîncrederea. Pînă la urmă, Cipriano nu avea să fie omul nimănui. El nu era decît vechiul Pan cel fără de stăpîn, care nici măcar nu concepea să servească pe cineva ; mai cu seamă să se pună în serviciul umanității. El nu urmărea decît gloria : misterul negru al gloriei dobîndite. Iar el însuși, răsuflarea gloriei.

— Simt că te vor trăda, continuă Kate, adresîndu-se lui Ramón.

— Poate că da ! Dar eu nu o să mă trădez. Eu voi continua să făuresc lucrul în care cred. Poate că nu am făcut decît primul pas, dincolo de cotitura schimbării. Dar, *ce n'est que le premier pas qui coûte* [1]. De ce să nu vii împreună cu noi dincolo de cotitură ? Oricum e mai bine decît să stai nemişcată.

Kate nu răspunse. Se uita la arborii mango şi la lac ; amintirea acelei după-amieze o năpădi iar.

— Cum au reuşit oamenii aceîa doi să pătrundă în casă ? Cei doi bandiţi de pe acoperiş ? întrebă ea.

— De astă dată a fost mîna unei femei ; o fată pe care Carlota a adus-o aici de la *Cuna* ei din Mexico City, ca să coasă şi să le înveţe pe soţiile peonilor să coasă şi să-şi confecţioneze singure felurite lucruri. Fata avea o cămăruţă la capătul terasei, acolo... Ramón arătă cu degetul spre terasa care se proiecta în direcţia lacului, în faţa terasei unde se găsea camera lui şi a balconului acoperit. Fata s-a încurcat cu un peon ; un supraveghetor secund, pe care-l chema Guillermo. Acest Guillermo avea o soţie şi patru copii, dar a venit la mine să-mi spună că-i lasă şi că o ia pe Maruca, cusătoreasa. Eu m-am împotrivit şi i-am cerut să rămînă alături de familie. Şi am trimis-o pe Maruca îndărăt, în Mexico City. Dar fata avea o spoială de carte şi se considera capabilă să facă orice. Reuşi să-i trimită nişte mesaje lui Guillermo, şi acesta din urmă fugi de acasă şi se duse după ea în Mexico City, părăsindu-şi soţia şi cei patru copii. Soţia lui s-a combinat cu alt peon — fierarul — a cărui nevastă murise şi care era privit ca „o partidă bună" ; un om cumsecade.

Într-o bună zi, însă, Guillermo reapăru şi mă întrebă dacă se putea întoarce. I-am pus în vedere că numai fără de Maruca. Mi-a răspuns că nu o mai vrea pe Maruca şi

[1] Primul pas este cel mai greu (fr.).

că nu dorește decît să se întoarcă. Soția lui acceptase să vină îndărăt la el, împreună cu copiii. Fierarul îi dădea drumul să plece. I-am răspuns că e foarte bine dar, cum își pierduse dreptul la slujba lui de supraveghetor, trebuia să redevină peon.

Părea să fie pe deplin satisfăcut. Dar și Maruca s-a întors și s-a stabilit la Sayula, în chip de croitoreasă. Acolo s-a încurcat cu preotul, dar a pus din nou gheara și pe Guillermo.

Se pare că faimoșii Cavaleri ai lui Cortes făgăduiseră o răsplată mare celui care avea să le aducă scăfîrlia mea ; firește, pe ascuns. Fata l-a înșurubat pe Guillermo ; acesta i-a atras în conspirație pe cei doi peoni, unul din San Pablo, unul din Ahuajijic ; și altcineva a aranjat tot restul.

Așa cum ți-am spus, camera fetei era acolo pe terasă, nu departe de capătul scării care urcă pe acoperiș. Camera avea o fereastră înaltă, cu grilaj, ce dădea spre copaci. Afară, în fața ferestrei, crește un gigant laur de India. Se pare că fata, pe cînd locuia aici, s-a urcat pe o masă și a desfăcut grilajul de la fereastră, iar Guillermo, sărind de pe tufișul de laur — un act foarte riscant, dar lui îi plăceau riscurile — a izbutit să se agațe de pervaz și să intre în cameră.

El și ceilalți doi aveau de gînd, probabil, să mă ucidă și să prade casa înainte de a fi intrat complicii. Așadar, primul dintre ei, omul pe care l-am ucis eu, s-a urcat în copac și, cu ajutorul unui par lung, a dat jos grilajul demontat, a spart geamul, a pătruns în camera fetei și, de acolo, pe scările terasei.

Martin, slujitorul meu, care veghea pe cealaltă scară, gata să-i înhațe dacă aveau de gînd să spargă ușa de fier, a auzit zgomotul geamului spart și s-a repezit acolo tocmai cînd cel de-al doilea bandit, cel pe care l-ai împușcat dumneata, se cățăra pe pervaz și se introducea în cameră. Fereastra e îngustă și foarte sus plasată.

Înainte ca Martin să fi putut da alarma, omul s-a năpustit de sus asupra lui și i-a aplicat două lovituri de pumnal. Apoi a smuls cuțitul lui Martin și s-a repezit pe scări, unde l-ai împușcat dumneata în cap.

Martin zăcea prăbușit pe podea cînd a văzut mîinile unui al treilea bandit agățîndu-se de pervaz, și apoi fața lui Guillermo. Deși rănit, Martin s-a ridicat, a izbit mîinile agățate cu o lovitură grea de *machete*, și Guillermo s-a prăvălit pe stîncile de sub zid.

Cînd am coborît eu, l-am găsit pe Martin în agonie, în fața ușii acelei cămăruțe. A mai apucat să-mi spună: „*Patrón*, au venit pe aici. Guillermo e unul dintre ei."

Guillermo și-a sfărîmat piciorul pe stînci și ostașii l-au descoperit. A mărturisit totul, a adăugat că-i pare rău și mi-a implorat iertarea. Acum se află la spitalul închisorii.

— Și Maruca ?

— Au prins-o și pe ea.

— Întotdeauna se va găsi un trădător, adăugă Kate cu amărăciune.

— Să sperăm că se va găsi și o Caterină, spuse Ramón.

— Și ai de gînd să mergi înainte cu... Quetzalcoatl al dumitale ?

— Cum aș putea să-l abandonez ? A devenit *mon métier* [1]. De ce nu ni te alături ? De ce nu ne ajuți ?

— Cum ?

— Ai să vezi. Curînd o să auzi din nou tobele. Curînd va sosi prima zi a lui Quetzalcoatl. Ai să vezi. Și atunci Cipriano o să-și facă apariția — într-un *serape* roșu — și Huitzilopochtli va împărți Olimpul mexican cu Quetzalcoatl. Și am nevoie de o zeiță.

— Cum, Don Cipriano va fi zeul Huitzilopochtli ? întrebă Kate uluită.

[1] Meseria mea (fr.).

— Va fi Primul Om al lui Huitzilopochtli, așa cum eu sînt Primul Om al lui Quetzalcoatl.

— Asta vei fi ? întrebă Kate adresîndu-se lui Cipriano. Oribilitatea aia de Huitzilopochtli ?

— Da, Señora ! răspunse Cipriano cu un subtil surîs arogant, tainicul barbar din el simțindu-se în mediul lui.

— Nu vechiul Huitzilopochtli, ci noul, o informă Ramón. După aceea trebuie să ne completăm panteonul cu o zeiță ; soție sau fecioară, trebuie să existe și o zeiță. De ce nu dumneata, ca Prima Femeie a lui, să zicem, Itzpapalotl, dacă n-ar fi decît de dragul numelui ?

— Eu ? se miră Kate. Niciodată ! Aș muri de rușine.

— Rușine ? rîse Ramón. Vai, Señora Caterina, de ce rușine ? Asta e un lucru care *trebuie* făcut. Trebuie să existe manifestări concrete ale ideilor. Trebuie să ne întoarcem la viziunea cosmosului însuflețit. Străvechiul Pan e în noi toți, el nu poate fi negat. Cu sînge rece, dar și cu sînge fierbinte, trebuie să producem schimbarea. Accept acest *trebuie* din partea străvechiului Pan din sufletul meu, și din partea noului meu *eu*. Din momentul în care un om și-a concentrat, și-a adunat sufletul și a ajuns la o concluzie, vremea alternativelor s-a încheiat. *Trebuie*. Nimic mai mult. Eu *sînt* Primul om al lui Quetzalcoatl. Sau dacă vrei, sînt Quetzalcoatl însuși. O manifestare concretă, dar și un om. Mă accept în întregime, și pornesc la făurirea destinelor. Ce altceva pot face ?

Kate păstră tăcerea. Pierderea de sînge părea să-l fi împroșpătat în mod curios pe Ramón, care se lăsa din nou transportat dincolo de sfera emoțiilor umane. Un straniu soi de imperativ categoric. Își dădea acum seama de puterea pe care o exercita Ramón asupra lui Cipriano. Avea rădăcina în acest imperativ pe care-l recunoștea în propriul său suflet.

Se uită la ei asemenea unui copil care privește printre zăbrelele unui gard, cu nostalgie și cu teamă.

Ah, sufletul ! Sufletul care se lumina și se întuneca și prindea întruna noi forme, fiecare dintre ele străină celeilalte. Gîndise că Ramón și cu ea priviseră unul în sufletul celuilalt. Și acum, el era omul acesta palid, distant, cu o ciudată strălucire în făptura lui. Și era îndepărtat, îndepărtat de orice femeie.

Pe cînd Cipriano îi deschisese o lume nouă, o lume de luciri noptatice, cu chipul întunecat, semivizibil al zeului-demon Pan, cel care niciodată nu piere, ci se reintoarce dintre umbre în miezul umanității. Lumea umbrelor și a întunecatei prosternări, cu vîntul falic iscîndu-se din tenebre.

Cipriano trebuia să plece la Jaramay, orașul de la capătul lacului, lîngă statul Colima. Pleca împreună cu cîțiva soldați într-o barcă cu motor. Ar dori Kate să-l însoțească ?

Îi aștepta răspunsul într-o tăcere grea. Kate acceptă. Era disperată. Nu voia să fie expediată din nou în casa ei goală, moartă.

Era una dintre acele perioade cînd ploaia pare strangulată. aerul încărcat de tunete, tunete înăbușite, masive, latente în atmosferă, suspendate de la o zi la alta prin densa strălucire a soarelui. În asemenea zile, Kate simțea că, între violența vulcanică subterană și violența electrică a cerului, oamenii se mișcau întunecați și imprevizibili, ca demonii dintr-o altă planetă.

Vîntul bătea dinspre vest și înviora lacul, dar nu era decît o masă mobilă de electricitate, care-i înțepa fața și ochii și rădăcina părului. Cu o noapte înainte, cînd se trezise și își dăduse pătura într-o parte, scîntei grele i se desprinseseră din vîrfurile degetelor. Simțea că nu poate trăi.

Lacul era fragil ca un lapte de tunet ; soldații măslinii se cuibăreau, nemișcați, sub tendă. Păreau negri ca lava și ca sulful, și încărcați de o diabolică electricitate latentă. Asemenea salamandrelor. Barcagiul de la cîrmă era

frumos, frumos ca bărbatul pe care-l ucisese ea. Dar avea ochi de un cenușiu pal, fosforescent, cu punctulețe de argint.

Cipriano ședea tăcut în fața ei. Își scosese tunica și ceafa îi era aproape neagră peste gulerul alb al cămășii. Kate își dădea seama cît de diferit era sîngele lui de al ei : întunecat, negricios, ca sîngele șopîrlelor care se strecoară printre stîncile fierbinți, negre. Îi percepea parcă fluxul necontenit, iar capul lui ușor, de un negru-albăstriu, părea suspendat peste o fîntînă. Și își simțea, totodată, propria-i mîndrie dizolvîndu-se, mistuindu-se.

Știa că el urmărea ca fluxul sîngelui său să-l cotropească pe al ei. Ca și cum asemenea lucru ar fi fost posibil. Era atît de liniștit, de rezervat, iar negreala cefei lui se apropia atît de mult de invizibilitate ! Și totuși aștepta mereu, aștepta, aștepta, invizibil și plin de pondere, aștepta.

Ea zăcea sub tendă, în căldură și lumină, fără să privească în jur. Pînza tendei păcănea în vînt.

Nu-și dădea seama dacă durase mult sau puțin. Dar se apropiau de tăcutul capăt al lacului, iar plaja se arcuia în fața lor. Totul părea să nu fie decît pură, singuratică strălucire a soarelui. Dar dincolo de pietriș erau sălcii și o casă de fermă, joasă. Canoe ancorate se legănau prinse în odgoane negre, rigide. Se deslușeau vag lanuri plate, cu porumbul pe jumătate crescut, filfiindu-și steagurile verzi. Dar în lumina incandescentă totul părea invizibil.

Apa caldă, subțiratică, era din ce în ce mai joasă, pierzîndu-se în pietrișul de la mal. Păsări de baltă negre săltau ca niște dopuri de plută. Motorul bărcii se opri. Barca se clătină. Sub apa străvezie de la mal se bulbucau bolovani rotunjiți, acoperiți de părul verde al algelor. Barca nu putea acosta la țărm — rămase la o distanță de vreo douăzeci de metri.

Ostașii își scoaseră *huaraches*, își suflecară pantalonii de pînză peste picioarele negre și intrară în apă. Barcagiul înalt făcu același lucru, și începu să împingă barca. Dar aceasta refuza să se urnească. Trebui s-o ancoreze, proptind-o cu un bolovan. Apoi, privind-o cu ochii lui ciudați, de un cenușiu pal, pe sub genele negre, o întrebă pe Kate, cu voce scăzută, dacă o poate transporta la țărm, și-i oferi umărul.

— Nu ! Nu ! se feri ea. O să trec prin apă.

Își scoase în grabă pantofii și ciorapii și păși în apa joasă, sumețindu-și fusta subțire, din mătase în dungi. Omul rise ; soldații îl imitară.

Apa era aproape fierbinte. Kate înaintă orbește, cu capul în jos. Cipriano o urmări cu răbdarea tăcută, grea, imperturbabilă, a rasei sale ; apoi, cînd o văzu ajunsă la pietriș, veni și el la țărm, călare pe umerii barcagiului.

Străbătură prundișul încins, pînă în dreptul sălciilor vecine cu lanurile de porumb, și se așezară pe bolovani. Lacul se așternea palid și ireal, departe, departe, în invizibil, cu munți estompați, goi și abstracți, înălțindu-se de o parte și de alta. Canoele de la țărm se conturau negre și dure, cu catarge țepene. Barca albă cu motor se legăna în vecinătate. Păsări negre săltau pe apă ca niște dopuri de plută. În acest loc de la capătul lacului și de la capătul lumii.

O femeie singuratică străbătea pietrișul, ținînd un urcior de apă pe umăr. Auzind un zgomot, Kate întoarse capul și văzu un grup de pescari, adunați într-un conclav, lîngă un copac, într-o vîlcea. O salutară, privind-o cu ochi negri. Salutul era umil, totuși în ochii lor de tăciune străluceа acea antică, distantă duritate trufașă.

Cipriano își trimisese soldații după cai. Era prea cald ca să facă drumul pe jos.

Ședeau tăcuți în invizibilitatea de la capătul lacului ; lumina intensă le lua ochii.

— De ce să nu fiu eu Huitzilopochtli ? o întrebă el încet, măsurînd-o cu privirea ochilor negri.

— Simți că ești ? îl întrebă ea surprinsă.

— Da, îi răspunse pe aceeași voce joasă, tainică. Așa sînt.

Ochii negri o priveau cu o aprigă provocare. Și vocea joasă, întunecată, părea să o stoarcă și de ultimul strop de voință. Ședeau în tăcere și Kate se simțea toropită de un fel de leșin, de parcă își pierdea cunoștința pe vecie.

Soldații se întoarseră cu un cal negru, arăbesc pentru el, un animal delicat ; iar pentru ea un măgăruș, pe care se putea așeza într-o parte. Cipriano o înălță în șa : se simțea doar pe jumătate conștientă. Un ostaș ducea măgarul de căpăstru și porniră la drum, pe lîngă năvoadele pescărești lungi, subțiri, care mărgineau drumul ca niște ghirlande transparente.

Ieșiră din nou în plin soare și în praful negru-cenușiu, către colibele scunde, negre-cenușii, din Jaramay, care se înșirau de-a lungul drumului larg, pustiu.

Jaramay era fierbinte ca un cuptor de lavă. Căsuțele-colibe negre, joase, cu acoperișuri de țiglă, mărgineau strada desfundată, lungă, dărăpănată. Case părăginite. Soare arzător. Un trotuar de cărămizi, spart peste tot și pirjolit de soare. Un cîine conducînd un orb, pe trotuarul sfărîmat, pe lîngă pereții negri, scunzi. Cîteva capre. O lipsă de viață, o pustietate de negrăit.

Ajunseră în *plaza* ruinată, cu biserica șubrezită de soare și palmierii zdrențuiți. Pustietate, soare, un orășel descompus de soare, devastat de soare. Un bărbat călare pe un cal arăbesc, grațios, tropăind ușor pe pietre, cu pușca în spate și pălăria mare adumbrindu-i fața. În rest, spațiul vid al centrului vieții. Curios cît de grațios arăta calul, cu călărețul bine înfipt în șa, printre ruinele prăjite de soare.

Se opriră în fața unei clădiri mari. La intrare, străjuiau cîțiva soldați. Îl salutară pe Cipriano de parc-ar fi fost țintuiți locului, dar învîrtindu-și ochii în cap.

Cipriano coborî într-o clipită de pe cal, emițînd razele întunecate ale puterii lui primejdioase. Îl găsi pe *Jefe* foarte mieros, un om gras, în haine albe murdare. Cu toții se lăsau în puterea lui.

Ceru o cameră unde să se poată odihni *esposa*[1] lui. Kate era palidă și vlăguită, lipsită de orice urmă de voință. Se lăsase și ea în seama voinței lui.

Cipriano acceptă o cameră spațioasă, cu podea de cărămizi, mobilată cu un pat nou din alamă, pe care era aruncată o cuvertură de pînză colorată, și cu două scaune.

Goliciunea stranie, uscată, austeră a camerei o făcea să pară aproape răcoroasă în toiul arșiței.

— Ești palidă din pricina soarelui. Întinde-te pe pat și odihnește-te. Am să închid ferestrele, spuse Cipriano.

Închise obloanele pînă nu rămase decît întunericul. Și apoi, în întuneric, brusc, o atinse ușor, mîngîindu-i șoldul.

— Am spus că ești soția mea, șopti el cu vocea moale, blajină, a indienilor. E adevărat, nu-i așa ?

Ea tremură, și picioarele părură să i se moaie ca metalul topit. Se dizolvă într-o subită inconștiență ; voința, însuși eul ei se fluidizară, lăsînd-o lichefiată, ca un elești de foc molcom, inconștientă de orice altceva în afara eternității de foc în care se mistuia. Mistuită în focul nepieritor, care nu cunoaște moarte. Focul ne poate doar părăsi, și noi sîntem cei care pot muri.

Și Cipriano, stăpînul focului, Huitzilopochtli cel viu, cum se numise singur. Viul stăpîn al focului. Zeul în flăcări : salamandra.

Mai tîrziu, cînd Kate se duse în camera alăturată, îl găsi singur, așteptînd-o. Se ridică în grabă, privind-o cu ochi negri, scînteietori, din care păreau să țîșnească ful-

[1] Soția (sp.).

gere de lumină întunecată. Îi luă mîna, ca s-o poată atinge din nou.

— Vrei să vii să luăm masa la micul restaurant de aici ?

În strălucirea nefirească a ochilor lui, Kate deslușì o bucurie care o înspăimîntă. Și atingerea lui pe mîna ei era nefiresc de gingașă și de interiorizată. Vorbele lui Cipriano nu spuneau nimic ; niciodată nu spuneau nimic. Kate își întoarse fața, ușor speriată de acea bucurie scînteietoare, primitivă, care era în același timp atît de impersonală, de dincolo de ea.

Se înfășură într-un șal mare; galben, de mătase, după moda spaniolă, ca să se ferească de arșiță și, luîndu-și umbrela de soare albă cu dungi verzi, ieși împreună cu el, trecînd pe lîngă servilul *Jefe* care se înclină, pe lîngă locotenent și soldații care o salutară. Kate dădu mîna cu *Jefe* și cu locotenentul. Erau cu toții oameni din carne și din sînge, înțelegeau prezența ei acolo, și se înclinară adînc, privind-o cu ochi scînteietori. Iar ea simți ce înseamnă să fii o zeiță ca de pe vremuri, salutată de focul din ochii bărbaților, și nu de buzele lor.

Cu pălăria ei mare, moale, din catifea verde-jad, cu pieptul înfășurat în faldurile șalului de brocart galben, trecu prin *plaza* mîncată de soare, un imens deșert făcut de mîna omului, pășind încet, alături de Cipriano, molatec ca o pisică, ascunzîndu-și fața sub borul verde și sub umbrela de soare, și ținîndu-și trupul în taină, evaziv. Și soldații, ofițerii și funcționarii de la *Jefatura*, fixîndu-o cu ochi stăruitori, negri, văzură în ea nu femeia fizică, ci misterul inaccesibil, voluptuos, al consumării actului fizic.

Mîncară în sala întunecoasă a unei *fonda* [1], ținută de o bătrînă bizară cu sînge spaniol în vine. Cipriano era foarte strict și poruncitor, iar bătrîna alerga tîrșîindu-și picioarele, de-a dreptul terorizată. Dar în sufletul ei era încîntată.

[1] Circiumă (sp.).

Kate părea uluită de noul mister al propriei ei evazivități. Era evazivă chiar față de ea însăși. Cipriano abia de-i vorbea ; ceea ce era un lucru bun. Nu dorea să i se vorbească, cuvintele care i se adresau direct, fără acea curioasă, tandră învăluire pe care oamenii aceștia se pricepeau să și-o insușească în voce, cuvintele care vorbeau acelei neinteresate, indiferente persoane a treia din ea, o supărau ca niște lovituri. Ah, urîtele lovituri ale vorbirii directe, brutale ! Cît suferise din pricina lor. Acum nu dorea decît această învăluită evaziune din ea, dorea să i se vorbească la persoana a treia.

După prînz, se duseră să se uite la niște *serapes* care erau țesute pentru Ramón. Doi soldați îi escortară cîțiva metri pe o stradă dărăpănată, pustiită de soare, pe lîngă casele scunde, negre. Bătură la niște uși mari.

Kate intră în umbra binefăcătoare a unui *zaguán*. În curtea interioară, sau patio, unde soarele strălucea pe niște bananieri aflați în spate, era instalat un adevărat atelier de țesătorie. Un om rotofei, cu un singur ochi, trimise un băiețel să aducă niște scaune. Dar Kate continuă să se plimbe, fascinată.

In *zaguán* se afla un morman mare de lînă albă, mătăsoasă, foarte fină, iar în coridorul întunecat al patio-ului toată lumea muncea. Doi băieți, avînd în față niște scînduri pătrate, ghimpoase, cu numeroși dinți mici de sîrmă, dărăceau lîna albă, prefăcînd-o într-o scămoșeală străvezie, pe care o luau de pe darac în gheme rotunde, ca de ceață, și o așezau lîngă două fete aflate la capătul celălalt.

Fetele stăteau lîngă roți, torcînd : învîrteau roata cu o mînă, în timp ce cu cealaltă țineau un lung, miraculos fir de tort, care dansa în vîrful acului rapid al vîrtelniței, ghemotoacele străvezii de lînă dărăcită abia atingînd acul, și răsucindu-se pe loc în fire lungi de alb pur, care se înfășurau pe bobină. Una dintre fete, cu o față frumoasă, ovală, îi adresă lui Kate un zîmbet sfios ; era foarte pricepută. Atingea vîrtelnița într-un chip aproape miraculos

și extrăgea un fir de lînă la fel de subțire ca ața de cusut.

La alt capăt al coridorului, adăpostite sub un șopron negru, se găseau două războaie de țesut și doi țesători. Mișcau pedala războiului întîi cu un picior, pe urmă cu celălalt, absorbiți și tăcuți, în umbra peretelui de chirpici. Unul dintre ei țesea un strălucitor *serape* roșu, foarte fin, un roșu de nuanța carminului. Era o treabă dificilă. Din centrul de un roșu pur, porneau zigzaguri negre și albe, alcătuind volute, pînă la marginea complet neagră. Era minunat să-l vezi pe țesător cu bobinele de lînă roșie, albă și neagră, țesînd o parte din fond, trecînd apoi la zigzagul negru, și imediat la cel alb, cu degete îndemînatice, smolite, care ajustau cu repeziciune suveica, trasînd cu iuțeală de fulger desenul, îndesîndu-l apoi cu spata. Urzeala *serape*-ului era neagră, alcătuită din fire lungi, negre, ca o harpă. Și între ele se inserau firele de un roșu perfect, dincolo de cuvinte.

— Pentru cine-i ăsta ? îl întrebă Kate pe Cipriano. Pentru tine ?

— Da, pentru mine.

Celălalt țesător lucra la un *serape* simplu, alb, cu albastru și cu margini negre.

În șoponul cu pereți de chirpici, culorile pure ale lînei lucioase aveau un aspect rustic, roșul cardinal, albul imaculat, mătăsos, albastrul celest, negrul strălucind în umbra pereților sumbri.

Grăsanul cu un singur ochi aducea *serapes* pe care cei doi băieți le despătureau, unul cîte unul. Printre ele înfățișă și unul cu un model nou : alb cu calicii de flori închise pe lujere albastre și negre, și cu frunze verzi care formau bordura, iar la *boca*, gura, adică deschizătura prin care intră capul, se înghirlandau o serie de floricele, în toate culorile curcubeului, înconjurate de un cerc albastru.

— Ăsta îmi place ! exclamă Kate. Pentru cine e ?

— E unul dintre cele ale lui Ramón ; are culorile lui Quetzalcoatl, albastru și alb și negru natural. Acesta va

fi purtat în ziua deschiderii florilor, cînd o va aduce pe zeiţa ce urmează să sosească.

Kate tăcu, înfricoşată.

Mai erau două *serapes* stacojii, cu un contur de diamant negru în centru şi cu borduri de diamante negre.

— Astea sînt ale tale ?

— Mă rog, aparţin mesagerilor lui Huitzilopochtli. Astea sînt culorile mele : roşu şi negru. Dar mai amestec şi albul, după cum Ramón poartă franjuri de nuanţa roşului meu.

— Şi nu te sperie ? îl întrebă ea, pălind la faţă.

— Ce să mă sperie ?

— Ceea ce faci. Faptul de a dori să fii Huitzilopochtli cel viu.

— Dar sînt Huitzilopochtli cel viu. Dacă Ramón cutează să fie Quetzalcoatl cel viu, eu cutez să fiu Huitzilopochtli. Eu *sînt* el. Nu sînt ?

Kate se uită la el, la faţa lui tuciurie cu bărbuţa de ţap, la sprîncenele arcuite şi ochii negri pieziş. În privirea lui aprigă plutea o oarecare linişte, ceva ca o tandreţe faţă de ea. Dar dincolo de aceasta, o inumană siguranţă de sine, care ţintea departe, mult dincolo de ea, în tenebre.

Îşi ascunse chipul şi murmură :

— Ştiu că eşti.

— Şi în ziua cînd se deschid florile, vei veni şi tu, într-o rochie verde pe care or s-o ţesă pentru tine, cu flori albastre la margine, iar pe cap vei purta craiul nou al florilor.

Kate îşi ascunse din nou faţa, înfricoşată.

— Vino să te uiţi la linuri, îi spuse el, conducînd-o prin patio spre locul umbros unde, pe o frînghie, atîrnau firele de tort proaspăt vopsite, picurînd culoare roşie şi albastră şi galbenă şi verde şi cafenie.

— Vezi ! continuă el, vei purta o rochie verde, fără mîneci, cu braţele goale, iar dedesubt o cămaşă albă cu flori albastre.

Lîna verde avea culoarea mărului necopt. Sub șopron, două femei stăteau aplecate peste două vase mari de lut, așezate pe un foc domol, care ardea într-o gaură săpată în pămînt. Urmăreau apa clocotită, care scotea aburi. Una dintre ele luă un pumn de flori uscate, galben-cafenii, și le aruncă în cazanul ei, de parc-ar fi fost o vrăjitoare care prepara o fiertură fermecată. Urmări florile care se ridicară la suprafață, apoi se răsucirăușor în apa clocotită. În momentul acela turnă în vas o pudră albă.

— În ziua cînd se deschid florile vei veni și tu. Ah! Dacă Ramón este centrul unei lumi noi, o lume de flori noi va izbucni în jurul lui. Te numesc pe tine Prima Floare.

Părăsiră patio. Ostașii aduseseră din nou calul negru arăbesc pentru Cipriano și pentru ea măgarul pe care se putea instala ținîndu-și ambele picioare într-o parte, în felul țărăncilor. Și porniră din nou prin liniștea fierbinte, pustie, a orășelului de chirpici, prin praful gros, negru-cenușiu, al cărărilor, pe sub verdele fraged al copacilor care dădeau în floare; din nou către țărmul tăcut de la capătul lacului, unde atîrnau diafanele plase pescărești, legănîndu-se în vînt, deasupra pietrișului, așa cum se legănau și firele verzi de porumb, și sălciile pletoase, cu frunzele suspendate ca niște pene verzi.

Lacul se întindea palid și ireal către niciunde; barca cu motor se afla la mică distanță, canoe negre stăteau înfipte lîngă țărm. Două femei, micuțe ca niște păsări, îngenuncheaseră la marginea apei, spălînd rufe.

Kate sări de pe spinarea măgarului pe pietriș.

— De ce nu mergi călare pînă la barcă? o întrebă Cipriano.

Kate se uită la barcă și avu viziunea măgarului împleticindu-se și împroșcînd cu stropi.

— Nu, răspunse ea. Prefer să merg prin apă.

Cipriano porni pînă la barcă pe calul lui negru. Animalul sforăi și păși delicat în apa joasă. Pe urmă, după

cîțiva pași, se opri brusc locului și începu să lovească cu copita în apă, așa cum rîcîie caii în pămînt, într-un chip extrem de curios, foarte repede, izbind apa cu piciorul din față și stropindu-și picioarele negre și pintecele.

Dar îl stropea și pe Cipriano Acesta ridică frîul și atinse animalul cu pintenii. Calul sări și porni prin apă pe jumătate poticnindu-se, pe jumătate dansînd elegant și plescăind. Cipriano îl domoli, iar animalul păși din nou delicat, aplecîndu-și capul negru, ca să privească, să se uite cu un soi de fascinație la fundul bolovănos al lacului, legănîndu-și coada neagră și unduindu-și grațios crupa ca pana corbului.

Pe urmă se opri din nou și, deodată, începu iar să bată apa cu piciorul din față, împroșcînd de jur împrejur, pînă ce pintecele negru ajunse să-i strălucească ud, ca un șarpe negru, iar picioarele să-i sclipească asemenea unor coloane. ude. Și din nou Cipriano îi înălță capul și-l atinse cu pintenii, și din nou animalul se porni să danseze într-o volbură de stropi.

— Vai, ce frumos e ! E atît de frumos cînd lovește apa ! strigă Kate de pe țărm. De ce-o face ?

Cipriano se întoarse în șa și se uită la ea, cu rîsul indian spontan, vesel, în priviri.

— I-o fi plăcînd să se simtă ud... cine știe ?

Un soldat se apropie prin apă și prinse calul de căpăstru. Cipriano descălecă agil și sări în barcă, întocmai ca un călăreț sălbatic. Soldatul desculț se sălță în șa și întoarse calul spre țărm. Dar animalul negru, viril și plin de voință, continua să se oprească, lovind apa cu copita și stropindu-se cu o plăcere naivă, îndărătnică.

— Uită-te la el ! Uită-te la el cît e de frumos ! strigă Kate.

Soldatul cocoțat în șa își trăgea însă picioarele în sus, ca o maimuță, și ocăra calul. Era supărat că își uda harnașamentul.

Îl călări, străbătînd lacul piciș, pînă în locul unde o bătrînă, aproape invizibilă pînă atunci, învăluită în propria-i tăcere, se ghemuise lăsîndu-şi la vedere doar umerii goi, cafenii, şi turnîndu-şi cu o tigvă de dovleac apă peste părul cenuşiu, împîslit. Calul stropea şi dansa. bătrîna se ridică în zdreanţa-i de cămaşă lipită de trup, bombănind şi aplecîndu-se în faţă cu polonicul ei de dovleac ; soldatul rîse, calul lovi apa vesel, împroşcînd pînă sus ; soldatul îl ocări din nou, ştiind bine că numai Cipriano era răspunzător de toată această baie de stropi.

Kate înaintă încet prin lac pînă la barcă. Apa era caldă dar vîntul bătea cu putere, încărcat de greutate electrică. După ce se căţără în barcă, îşi şterse tălpile şi picioarele cu batista, apoi îşi trase ciorapii de mătase de culoarea biscuitului şi îşi încălţă pantofii maro.

Privea îndărăt, către capătul lacului, către deşertul de prundiş, către năvoadele pescăreşti învoalte, suflate de vînt şi, dincolo de ele, către fîşiile de pămînt negru ce purtau tulpinile de porumb, către verdele mitos al sălciilor şi aleea desfundată care se strecura printre şirurile de arbori bătrîni şi pe unde ostaşii din Jaramay călăreau acum calul negru al lui Cipriano şi măgăruşul ei. În dreapta se afla o fermă : o clădire lunguiaţă, joasă, neagră şi un ciorchine de colibe negre cu acoperiş de ţiglă, grădini goale, mărginite de garduri de trestie, pîlcuri de bananieri şi de sălcii. Totul îmbăiat în lumina nemişcată, grea, a după-amiezei ; lacul se pierdea în invizibilitate, printre munţii lui ireali.

— E frumos aici ! exclamă Kate. Aproape că aş putea trăi în locul ăsta.

— Ramón spune că va transforma lacul în centrul unei lumi noi. Iar noi vom fi zeii lacului.

— Mi-e teamă că eu nu sînt decît o simplă femeie.

Ochii lui negri se întoarseră cu iuţeală spre ea.

— Ce vrea să însemne că nu eşti decît o simplă femeie ? o întrebă cu seriozitate.

Kate își lăsă capul în piept. Da, ce voia să însemne ? Ce înseamnă de fapt ? Doar o femeie ! Își lăsă din nou sufletul să se scufunde în acea evaziune în care totul era posibil, chiar și faptul de a te simți o ființă evazivă printre zei.

Barca spinteca iute apa palid cafenie, stîrnind valuri care-i plesneau pupa. Ostașii care se îngrămădiseră în față pentru echilibrul bărcii, se culcară pe jos, cu acele fețe de măști înghețate, stupefiate pe care le au oamenii adormiți. Curînd, nu erau altceva decît două movilițe învălmășite pe fundul bărcii.

Cipriano ședea în spatele lui Kate, fără haină, cu brațele în mîneci albe întinse de o parte și de alta a spetezei. Cartușiera îi atîrna greu pe șold. Privea în gol, cu o față total lipsită de expresie. Vîntul îi sufla părul negru răvășindu-i-l pe frunte, și-i răsfira barba. Îi întîlni privirea cu un zîmbet îndepărtat, abia mijit în ochii lui negri. Și care era totuși o minunată recunoaștere a prezenței ei.

Barcagiul de la cîrmă stătea drept și înalt, privind în față cu ochii palizi ai unei conștiințe superficiale, lipsită de adîncuri. Pălăria mare îi adumbrea fața, panglicile de legat sub bărbie îi atîrnau pe obraji. Simțind privirea lui Kate, se uită la ea, dar ca și cum nici n-ar fi fost acolo.

Kate își trase pe jos perna de pe banchetă și se lăsă să lunece pe ea. Cipriano se ridică în picioare în barca instabilă, și-i aduse încă o pernă. Zăcea pe jos, cu șalul peste față, în timp ce motorul pufăia, pînza tendei tremura în vînt păcănind, valurile repezi izbeau pupa, îmbrîncind barca și împingînd-o înainte, împroșcînd uneori spumă în căldura și tăcerea lacului.

Kate se lăsă pradă toropelii, sub șalul ei galben, printre bărbații tăcuți care o înconjurau.

Se trezi la o oprire bruscă a motorului și se ridică. Se apropiaseră de țărm ; turnurile albe din San Pablo se zăreau printre copaci. Barcagiul își abandonase cîrma și

stătea aplecat, cu ochii mari, peste motor. Valurile săltau de jur împrejurul bărcii.

— Ce s-a întîmplat ? întrebă Cipriano.

— Nu mai e gazolină, Excelenţă ! spuse barcagiul.

Soldaţii se treziră şi se ridicară. Vîntul încetase.

— Vine apa, spuse Cipriano.

— Adică ploaia ? întrebă Kate.

— Da... şi arătă cu degetul lui fin, negru, care era alb în părţile laterale, spre masele de nori întunecaţi care se îngrămădeau îndărătul munţilor şi în alte locuri mai îndepărtate : bancuri de nori negri ce se înălţau cu stranie rapiditate. Aerul părea să se împletească deasupra capului. Fulgerele scăpărau în diferite colţuri, tunete înăbuşite mormăiau în depărtare.

Barca totuşi continua să plutească. Se simţea miros de gazolină. Barcagiul trebăluia la motor, care porni din nou, pentru ca după un moment să se oprească iar.

Omul îşi suflecă pantalonii şi, spre mirarea lui Kate, coborî în lac, deşi se găseau la mai bine de un kilometru de coastă. Apa îi ajungea numai pînă la genunchi. Se aflau pe un banc de nisip. Barcagiul împinse barca, înaintînd cu greu prin apă.

— Ce adîncime are lacul mai încolo ? întrebă Kate.

— Señorita, acolo unde înoată păsările alea cu pieptul alb, e adînc de vreo opt metri şi jumătate, spuse el arătînd cu degetul şi continuînd să împingă barca pe apă.

— Trebuie să ne grăbim, îi atrase Cipriano atenţia.

— Da, Excelenţă !

Omul sări din nou în barcă, cu gambele lui lungi, frumoase, arămii. Motorul icni. Se stîrnise din nou un vînt rece, şi barca înainta rapid.

Făcură o cotitură şi în faţa ochilor li se înfăţişă promontoriul plat, cu arborii de mango întunecaţi şi etajul gălbui al casei de pe *hacienda* Jamiltepec, ivindu-se dintre copaci. Palmierii stăteau nemişcaţi, bougainvillea atîrna în lungi ghirlande purpurii. Kate putea desluşi printre

copaci colibele peonilor, femei îngenuncheate pe stînci, spălînd rufe la marginea lacului, în locul unde fluxul valurilor e mai puternic, și o plantație de banani ceva mai sus.

Un vînt rece cutreiera cerul. Norii negri se îndeseau. Cînd acostară, Ramón veni, păşind agale, spre micul golf.

— Vine apa, spuse el în spaniolă.

— Am sosit la timp, răspunse Cipriano.

Ramón îi privi pe amîndoi în față și înțelese totul. Kate, cuprinsă de starea ei evazivă, rise ușor.

— O floare nouă s-a deschis în grădina lui Quetzalcoatl, spuse Cipriano în spaniolă.

— Sub canele roșii ale lui Huitzilopochtli, răspunse Ramón.

— Da, Señor. *Pero una florecita tan zarca ! Y abrió en mi sombra, amigo.* [1]

— *Seis hombre de la alta fortuna.* [2]

— *Verdad !* [3]

Era după-masă, în jurul orei cinci. Vîntul șuiera printre frunze și, deodată, ploaia se porni rapidă și densă, ca un abur alb de energie. Pămîntul era un abur alb solidificat, lacul pierise.

— Va trebui să rămîi în noaptea asta aici, îi spuse Cipriano lui Kate în spaniolă, pe o voce moale, învăluitoare, indiană.

— Dar ploaia o să înceteze.

— Va trebui să rămîi aici, repetă el fraza spaniolă, pe aceeași voce curioasă, ca o răsuflare de vînt.

Kate se uită la Ramón și roși. El îi aruncă o privire foarte îndepărtată, ca și cum s-ar fi uitat la ea de la mare, mare, distanță.

[1] Dar o floricică atît de palidă ! Și s-a deschis în umbra mea, prietene.

[2] Ești un om norocos (sp.).

[3] Adevărat (sp.).

— Mireasa lui Huitzilopochtli, rosti el cu un zîmbet vag.

— Tu, Quetzalcoatl, tu va trebui să ne căsătorești, spuse Cipriano.

— Dorești ? o întrebă Ramón pe Kate.

— Da ! Vreau să ne căsătorești dumneata, și numai dumneata.

— La apusul soarelui, anunță Ramón.

Ploaia rece continua să se reverse, repezindu-se direct din cer, însoțită de un abur provocat de viteză.

Cînd asfințitul coborî prin ploaia neîntreruptă, o slujnică îi aduse lui Kate o rochie sau o cămașă fără mîneci, din pînză albă de in, ale cărei poale erau festonate și brodate cu flori țepene albastre, răsturnate cu tulpinile negre în sus, și cu două frunze verzi, țepene. În centrul florilor se găsea minuscula pasăre a lui Quetzalcoatl.

— Patronul vă cere să îmbrăcați asta ! zise femeia, aducîndu-i totodată o lampă și un bilet.

Biletul venea de la Ramón și era scris în spaniolă :

„Ia rochia miresei lui Huitzilopochtli și îmbrac-o. Nu purta nimic altceva. Nu lăsa să te atingă nici un fir, nimic din ce-ți poate aminti de trecut. Trecutul e mort. A sosit noul amurg."

Kate nu prea știa cum să îmbrace rochia, pentru că nu avea nici mîneci, nici măcar găuri de vîrît mîinile : nu era decît o bucată de pînză dreaptă brodată, străbătută de jur împrejur de un șiret. Apoi își aduse aminte de vechiul mod în care se îmbrăcau femeile indiene, și își legă șiretul deasupra umărului stîng, lăsîndu-și brațele și o parte din piept dezvelite ; sau, mai curînd, își trecu peste umărul stîng șiretul legat ; pînza i se adună bogată peste sîni. Kate oftă. Pentru că nu era decît o cămașă cu flori, crestată la poale.

Ramón, desculţ, în straiele lui albe, veni şi o conduse în tăcere jos, în grădină. *Zaguán*-ul era întunecat, ploaia cădea necontenit, scăldînd amurgul. Totuşi, se mai rărise puţin. Întreg cuprinsul era învăluit în întuneric.

Ramón îşi scoase bluza albă şi o aruncă pe scări. Apoi, cu pieptul despuiat, o conduse în grădină, prin ploaia torenţială. Cipriano veni spre ei, desculţ, cu pieptul gol, cu capul descoperit, îmbrăcat doar în pantalonii albi filfîitori.

Stăteau toţi trei cu tălpile goale pe pămîntul care încă mai emana un abur umed, alb. Într-o clipită fură muiaţi de ploaie.

— Desculţi pe pămîntul viu, cu obrajii în ploaia vie, rosti Ramón încet, în spaniolă. La ceasul asfinţitului, între noapte şi zi ; bărbat şi femeie, în faţa nemuritoarei stele întîlniţi-vă şi desăvîrşiţi-vă unul în celălalt. Înalţă-ţi faţa, Caterina, şi grăieşte : „Bărbatul acesta este ploaia mea din ceruri."

Kate îşi înalţă faţa şi închise ochii în torentul ploii, rostind :

— Bărbatul acesta este ploaia mea din ceruri.

— Femeia aceasta este pentru mine pămîntul... repetă aceste cuvinte, Cipriano, îi spuse Ramón, lăsîndu-se într-un genunchi şi lipindu-şi de pămînt palma întinsă.

Cipriano îngenunche şi îşi lipi palma de pămînt.

— Femeia aceasta este pentru mine pămîntul, repetă el.

— Eu, femeie, sărut picioarele şi călcîiele acestui bărbat, pentru că eu voi fi pentru el puterea, în tot lungul amurg al Luceafărului de Dimineaţă.

Kate îngenunche, sărută picioarele şi călcîiele lui Cipriano şi îşi rosti cuvintele.

— Eu, bărbat, sărut fruntea şi pieptul acestei femei, pentru că eu voi fi pacea şi sporul ei, în tot lungul amurg al Luceafărului de Dimineaţă.

Cipriano o sărută și își rosti cuvintele.

Apoi Ramón așează mîna lui Cipriano peste ochii uzi de ploaie ai lui Kate, și mîna acesteia peste ochii uzi de ploaie ai lui Cipriano.

— Eu, femeie, dincolo de întunericul acestei mîini care-mi acoperă ochii, aduc rugă acestui bărbat să mă întîlnească în inima nopții. și niciodată să nu se lepede de mine. Și între noi să fie de-a pururi un adăpost, trebui Kate să rostească.

— Eu, bărbat, dincolo de întunericul acestei mîini care-mi acoperă ochii, aduc rugă acestei femei să mă primească în inima nopții, în adăpostul care va fi între noi de-a pururi, spuse Cipriano.

— Bărbatul trădează o femeie și femeia trădează un bărbat, și lucrul acesta le este iertat amîndurora și fiecăruia dintre ei, rosti Ramón în continuare. Dar dacă s-au întîlnit precum pămîntul întîlnește ploaia, la ceasul dintre zi și noapte, în ceasul Luceafărului ; dacă bărbatul a întîlnit femeia cu trupul lui, precum steaua speranței sale; și dacă femeia a întîlnit bărbatul cu trupul ei, precum steaua dorințelor sale, astfel încît întîlnirea s-a săvîrșit și amîndoi și-au aflat adăpostul în stea, atunci nici unul dintre ei nu va trăda adăpostul în care întîlnirea lor trăiește vie ca o stea. Căci dacă vreunul dintre ei ar trăda adăpostul amîndurora, nu-i va fi iertat nici de către zi, nici de către noapte, și nici de amurgul Luceafărului.

Ploaia era pe cale să stea, noaptea îi învăluia întunecoasă.

— Duceți-vă și scăldați-vă în apa caldă, care ne aduce pace tuturor. Și ungeți-vă trupurile cu ulei, care e liniștea Luceafărului de Dimineață. Ungeți-vă pînă și tălpile picioarelor și rădăcina părului.

Kate urcă în camera ei, unde găsi o cadă mare de ceramică, plină cu apă clocotită, și cîteva prosoape moi. De

asemenea, într-o cupă frumos cizelată, găsi ulei și un tampon de lină albă.

Își îmbăie în apa fierbinte trupul muiat de ploaie, se uscă și se unse cu uleiul transparent, limpede ca apa. Era plăcut și vag parfumat și-i dezmierda pielea. Se unse toată, își unse și rădăcina părului și tălpile picioarelor, pînă ajunse să lucească ușor.

Pe urmă își trase pe ea altă fîșie de pînză cu flori albastre răsturnate, care fusese așezată pe pat și, deasupra acesteia, o rochie de lînă verde, țesută de mînă, alcătuită din două piese care se uneau în părți, lăsînd să se vadă între ele cămașa albă, bogată, și care se legau pe umărul stîng. Pe poalele rochiei, în față și în spate, era brodată cîte o floare rigidă, albastră pe o tulpină neagră, și cîte două frunze negre. Iar cămașa albă de dedesubt se ivea la piept, și atîrna mai lungă decît rochia verde, desfășurîndu-și florile albastre.

Era o îmbrăcăminte stranie și primitivă, dar frumoasă. Își vîrî picioarele în niște *huaraches* verzi, împletite. Dar avea nevoie de o cingătoare. Își legă o panglică în jurul taliei.

Un *mozo* bătu la ușă, anunțînd-o că cina era gata. Rizînd puțin stingherită, intră în *salón*.

Ramón și Cipriano o așteptau în tăcere, îmbrăcați în straiele lor albe. Cipriano își aruncase pe umeri *serape-le*, roșu.

— Iată ! rosti Cipriano ieșindu-i în întîmpinare. Mireasa lui Huitzilopochtli, ca o dimineață verde. Dar Huitzilopochtli o să-ți încingă brîul, iar tu îi vei pune încălțările în picioare, așa încît el să nu te părăsească niciodată, iar tu să fii mereu cuprinsă de vraja lui.

Cipriano îi legă în jurul mijlocului un brîu îngust de lînă albă, brodat cu niște turnuri terasate, albe pe un fond roșu și negru. Iar ea se aplecă și-i încălță picioarele

mici, negre, în *huaraches* împletite din curele de piele roşie, cu cîte o cruce neagră pe degete.

— Şi încă un mic dar, spuse Ramón.

Îi ceru să înconjoare capul lui Cipriano cu o panglică albastră purtînd micul simbol al lui Quetzalcoatl : şarpele de argint şi pasărea dintr-o turcoază. Iar Cipriano îi înconjură ei capul cu o panglică roşie, purtînd acelaşi simbol în aur, şi pasărea dintr-o piatră neagră.

— Iată ! zise Ramón. Acesta este simbolul lui Quetzalcoatl. Luceafărul de Dimineaţă. Ţineţi minte : căsătoria este locul de întîlnire, iar locul de întîlnire e Luceafărul. Dacă nu ar fi steaua, nu ar mai fi nici loc de întîlnire, nici o împreunare adevărată a bărbatului cu femeia într-un singur întreg ; nu ar mai fi căsătorie. Şi dacă nu e căsătorie, atunci nu e nimic decît frămîntare. Dacă nu există o întîlnire onorabilă a bărbatului cu femeia şi a femeii cu bărbatul, nimic nu se poate consuma. Dar dacă întîlnirea ia sfîrşit, atunci cel dintre ei care a trădat adăpostul, adică locul de întîlnire, cel care trăieşte asemenea stelei între zi şi noapte, între întunericul femeii şi zorii bărbatului, între noaptea bărbatului şi dimineaţa femeii, nu va fi niciînd iertat, nici aici şi nici dincolo. Căci bărbatul e slab şi femeia e slabă, şi nici unul dintre ei nu poate trage linia pe care să poată păşi un altul. Dar steaua care se află între doi oameni şi este locul lor de întîlnire nu trebuie să fie trădată.

Şi steaua care se află între toţi bărbaţii şi toate femeile, şi între toţi copiii omului, nu trebuie să fie trădată.

Oricine trădează un alt om, trădează un om asemănător cu el însuşi, o parte din el. Căci dacă nu există o stea între om şi om, sau între bărbat şi femeie, atunci nu există nimic. Şi oricine trădează steaua dintre el şi alt om trădează totul ; iar pentru trădător, totul e pierdut.

Acolo unde nu e stea şi adăpost, nu există nimic, astfel încît nu se poate pierde nimic.

Capitolul XXI

REDESCHIDEREA BISERICII

Katè se întoarse la casa ei din Sayula, iar Cipriano la comandamentul lui din oraş.

— Nu vrei să vii cu mine ? o întrebase el. Nu vrei să facem o cununie civilă şi să locuim împreună, în aceeaşi casă ?

— Nu. Sînt măritată cu tine în numele lui Quetzalcoatl, şi nu în alt fel. Voi fi soţia ta numai în lumea lui Quetzalcoatl şi nu altcum. Şi dacă steaua s-a înălţat între noi, o vom veghea.

Ochii lui negri oglindiră sentimente conflictuale. Nu suporta să fie în nici un fel contrazis. Dar, după cîteva momente, îşi redobîndi privirea distantă.

— E foarte bine, spuse. E cel mai bine.

Şi plecă fără să mai arunce vreo privire îndărăt.

Iar Kate se reîntoarse la casa ei, la servitorii ei, la balansoarul ei. Era foarte liniştită, aproape golită de gînduri, perfect indiferentă la scurgerea timpului. Ceea ce urma să vină va veni.

Nu se mai temea de nopţile în care era închisă singură în beznă. Dar era oarecum înfricoşată de zile. Şi se ferea de orice contact uman.

Într-o dimineaţă deschise fereastra dormitorului ca să privească spre lac. Soarele răsărise şi pete ciudate de umbră împestriţau dealurile de dincolo de apă. Jos, la marginea lacului, o femeie turna apă dintr-o tigvă de dovleac peste un porc statuar. Se apleca întruna, plină de zel, să ia apă. Micul grup se decupa în profil pe suprafaţa palidă, mohorîtă a lacului.

Dar era cu neputinţă să rămînă la fereastra deschisă, privind. Un bătrîn răsări ca din pămînt, oferindu-i o

frunză lată plină de peştişori minusculi, *charales*, ca nişte aşchii de sticlă, toţi pentru zece *centavos* ; o fetişcană îşi despături un colţ zdrenţăros din *rebozo* şi scoase trei ouă, pe care i le oferi, cu o privire de implorare. O bătrînă îşi tîrşii paşii pînă la fereastră, ca să-i istorisească o poveste tristă, pe care Kate o ştia prea bine. Părăsi în grabă fereastra şi intruşii.

În aceeaşi clipă aerul invizibil fu răscolit de sunetul care-i făcea întotdeauna inima să tresară. Bubuitul tobelor, un tam-tam bătut repede. Auzise aceleaşi sunete şi prin alte părţi, în crepusculul tropical din Ceylon, venind dinspre templele cuprinse de înserare. Le mai auzise la marginea codrilor din nord, cînd indienii piele-roşie dansau în jurul focurilor. Sunetul care deşteaptă ecouri întunecate, ancestrale, în orice inimă, răsunetul surd al lumii primare.

Două tobe pulsau puternic, în contratimp. Pe urmă încetiniră treptat, ajungînd la un ritm straniu, inegal, care descrescu pînă la o singură notă lentă, continuă, monotonă, ca un strop de beznă căzînd cu greutate, necontenit, picurînd întuneric în dimineaţa luminoasă.

Trecutul reevocat în scopul de a covîrşi şi a întuneca prezentul e diavolesc. Bătăile tam-tamului o umplură pe Kate de groază. S-ar fi zis că se reverberau direct în plexul ei solar, pentru a o îmbolnăvi.

Se duse din nou la fereastră. Dincolo de alee se înalţa un zid de chirpici care mărginea grădina, iar deasupra acestuia, soarele se aninase în vîrfurile portocalilor, muiaţi în aur. Îndărătul portocalilor se sumeţeau trei palmieri înalţi, frumoşi, rufoşi, unul lîngă celălalt, pe trunchiuri zvelte. Şi chiar din creştetele celor doi palmieri de pe lături ţîşneau turlele gemene ale bisericii. Kate remarcase adeseori că cele două cruci greceşti, din fier, păreau să se sprijine pe vîrfurile palmierilor.

Acum, dintr-o ochire, văzu scînteierea simbolului lui Quetzalcoatl în locul unde fuseseră crucile : doi sori, cu

pasărea întunecată în centru. Auriul sorilor — sau mai bine zis al șerpilor încolăciți — sclipea acum în lumina soarelui, iar pasărea din centru își ridica aripile sumbre.

Și atunci tobele se porniră iar să bată repede, în contratimp, în ritmul acela sălbatic, inegal, care la început nici nu pare a fi un ritm, pentru ca apoi să dezvăluie o chemare de o forță aproape sinistră, ce acționează de-a dreptul asupra sîngelui. Kate își simți mîinile tremurîndu-i de spaimă. Aproape că auzea bătînd inima lui Cipriano : soțul ei întru Quetzalcoatl.

— Ascultați, *Niña !* Ascultați, *Niña !*, se auzi glasul înfricoșat al Juanei, de pe terasă.

Kate ieși la rîndul ei pe terasă. Ezequiel tocmai își făcuse salteaua sul și își trăgea pantalonii. Era duminică dimineața și își îngăduise să doarmă pînă după răsăritul soarelui. Părul des, negru, i se ridicase ca un arici, fața neagră îi era mahmură, dar în atitudinea lui distantă și în capul ușor înclinat Kate putu deslușî tainica satisfacție pricinuită de sunetul barbar al tobelor.

— Vine dinspre biserică ! observă, în sfîrșit, Juana.

Kate îi prinse pe neașteptate privirea neagră, reptiliană. De obicei, uita că Juana avea pielea neagră, că era altfel decît ea. Zile întregi nici nu-și dădea seama. Și-apoi, dintr-odată, întîlnea privirea neagră, goală, aprinsă de un licăr, și atunci tresărea în străfundurile ei, întrebîndu-se : „Mă urăște ?". Sau să fi fost vorba doar de diferența de sînge ?

Acum, în licărul întunecat pe care-l întrezări în ochii Juanei, Kate citi teamă și triumf și o lentă, sălbatică, nonșalantă sfidare. Un amestec inuman.

— Și ce înseamnă asta ? întrebă ea.

— Înseamnă, *Niña*, că de acum înainte n-or să mai sune clopotele. Au dat jos clopotele, și acum bat tobele în biserică. Ascultați ! Ascultați !

Tobele vibrau din nou cu repeziciune.

Kate și Juana intrară în casă și se îndreptară spre fereastra deschisă.

— Priviți, *Nina* ! Ochiul Celuilalt ! Nu mai sînt cruci pe biserică ! E ochiul Celuilalt ! Priviți ! Cum mai strălucește ! Ce frumos !

— Înseamnă, reluă Ezequiel, cu vocea lui tinerească, schimbătoare, care începea să aibă inflexiuni adînci, că acum biserica e a lui Quetzalcoatl. Acum e templul lui Quetzalcoatl, zeul nostru.

Evident. Ezequiel era un înflăcărat Om al lui Quetzalcoatl.

— Ce spuneți de asta ! murmură Juana cu venerație în glas.

Așa cum stătea alături de Kate, arăta ca un morman de întuneric. Își ridică ochii și privirile celor două femei se întîlniră iarăși.

— Ia te uită ! *Nina* are ochi de soare ! strigă Juana lăsîndu-și mîna pe brațul lui Kate.

Ochii lui Kate erau căprui, cu reflexe cenușiu-aurii, și în clipa aceea scînteiau de o uimire amestecată cu teamă și cu panică. Glasul Juanei avea o rezonanță de triumf.

Un om îmbrăcat într-un *serape* alb, cu margini albastre și negre, apăru brusc la fereastră, își scoase pălăria cu însemnul lui Quetzalcoatl și-i împinse lui Kate un bilețel. Kate citi :

„Vino la biserică de îndată ce auzi toba mare bătînd — pe la orele șapte,"

Era semnat cu simbolul lui Quetzalcoatl.

— Foarte bine, spuse Kate. Voi veni.

Era șapte fără un sfert. De afară se auzea zgomotul tîrșiit făcut de Juana care mătura terasa. Kate îmbrăcă o rochie albă, își puse o pălărie galbenă și un șirag lung de topaze în culori estompate, care sclipeau în reflexe galbene și violete.

Pămîntul era umed de ploaie, copacii dăduseră frunze fragede, de grosime tropicală, totuşi pe jos se aşternea încă un covor de frunze moarte, căzute.

— *Niña* ! Cum, vreţi să şi plecaţi ? Aşteptaţi ! Aşteptaţi ! Cafeaua ! Concha ! Repede !

Se auzi lipăit de picioare desculţe, fetele aduseră ceaşca şi farfuria şi cornurile dulci şi zahărul, iar mama şchiopătă grăbită cu cafetiera. Ezequiel străbătu cu paşi mari aleea, o salută pe Kate scoţîndu-şi pălăria şi se îndreptă spre locuinţa servitorilor.

— Ezequiel spune... începu Juana, cînd deodată, o bufnitură surdă, lentă, de tobă, păru să fi spart aerul, lăsînd în urmă-i un gol. Bum ! Bum ! Bum !... monoton. Era toba mare, irezistibilă.

Kate se ridică pe dată, lăsîndu-şi cafeaua.

— Mă duc la biserică, anunţă ea.

— Da, *Niña*... Ezequiel spune... Vin şi eu, *Niña* !

Juana şontăcăi în grabă, ca să-şi ia *rebozo* negru.

Bărbatul în *serape* alb cu margini albastre şi negre aştepta în faţa porţii. Salută, scoţîndu-şi pălăria, şi porni în urma lui Kate şi a Juanei.

— Ne urmăreşte ! şopti Juana.

Kate îşi strînse şalul galben în jurul umerilor.

Era duminică dimineaţa, bărcile cu carcase negre se înşirau la malul apei. Dar plaja era pustie. Pe măsură ce toba mare lăsa să-i cadă bufniturile lente, răscolitoare, toată lumea se îndrepta spre biserică.

În faţa bisericii se masaseră şuvoaie de băştinaşi, cu *serapes* întunecate sau cu pături roşii zvîrlite pe umăr, deoarece nopţile din sezonul ploilor sînt reci ; îşi ţineau pălăriile în mînă. Capetele lunguieţe, negre, ale indienilor ! Printre ei se strecuraseră şi o sumedenie de femei în *rebozos* albăstre. Toba mare exploda rar, indiferent, din turnul bisericii. Kate îşi simţea inima în gît.

În mijlocul mulţimii se aliniau două şiruri de bărbaţi în *serapes* stacojii, culoarea lui Huitzilopochtli, cu

diamantul negru pe umăr. Ţineau în mînă puşti şi croiseră un drum prin mulţime.

— Treceţi ! îi spuse garda, şi Kate pătrunse în aleea de *serapes* roşii cu negru, păşind încet, orbită, printre privirile negre ale bărbaţilor.

Omul ei de strajă veneă în spate. Dar Juana nu fu lăsată să treacă.

Kate se uită în jos şi se poticni. În clipa aceea ridică ochii.

În poarta curţii din faţa bisericii stătea o siluetă strălucitoare într-un *serape* ale cărui volute de zigzaguri roşii, albe şi negre unduiau ameţitor către umerii negri ; deasupra cărora se înalţa faţa lui Cipriano, calm, superb, cu bărbuţa lui neagră şi sprîncenele arcuite. Îşi ridică în faţa ei mîna, în chip de salut.

În spatele lui, întinzîndu-se de la poartă şi pînă la uşa închisă a bisericii, se alinia un şir dublu de slujitori ai lui Quetzalcoatl, în păturile lor cu margini albastre şi negre.

— Ce trebuie să fac ? întrebă Kate.

— Stai un moment aici, lîngă mine, în poartă.

Nu-i era uşor să înfrunte toate feţele acelea brune şi ochii negri, licăritori. La urma urmei ea era o *gringuita*, şi resimţea acest fapt. Un sacrificiu ? Să fi fost ea sacrificata ? Îşi înclină capul, pe sub pălăria galbenă, şi privi la şiragul de topaze scînteietoare, care-şi tremurau nuanţele delicate, acvatice, pe rochia ei albă. Joachim i le dăruise. Comandase şiragul pentru ea, în Cornwall. Ce mult era de atunci ! În altă lume, în altă viaţă, în altă eră ! Şi acum era osîndită să treacă prin toate aceste bizare ordalii, ca o victimă.

Toba mare de deasupra capetelor încetase să mai bată şi, brusc, izbucniră în aer tobele mici, ca o rafală de grindină, pentru ca, la fel de brusc, să înceteze.

Gărzile lui Quetzalcoatl începură să glăsuiască la unison, cu voci profunde, interiorizate :

— *Oyé ! Oyé ! Oyé ! Oyé !*

Ușa mică, încastrată în porțile grele ale bisericii se deschise, și Don Ramón păși în soare. Înveșmîntat în straiele lui albe, cu *serape*-le lui Quetzalcoatl, rămase în capul celor două șiruri de străji, pînă cînd se așternu deplină tăcere. Atunci își înălță brațul drept, gol.

— Ce anume înseamnă Dumnezeu, nu vom ști niciodată ! grăi el pe o voce puternică, adresîndu-se tuturor celor de față.

Gărzile lui Quetzalcoatl se întoarseră cu fața spre mulțime, înălțîndu-și, fiecare dintre ei, brațul drept :

— Ce anume înseamnă Dumnezeu, nu vom ști niciodată, repetară ei.

Cuvintele fură preluate și repetate de gărzile lui Huitzilopochtli.

Se așternu o tăcere de mormînt, în care Kate era conștientă de o pădure de ochi negri ce o țintuiau în flăcări.

„Dar profeții lui Dumnezeu vin și pleacă.
Vin de dincolo de Luceafărul de Dimineață :
Și tot într-acolo se întorc cînd părăsesc lumea oamenilor."

Fusese din nou vocea solemnă, puternică, a lui Ramón. Kate îi privi fața : avea aceeași paloare brun-gălbuie, dar cu o expresie neschimbată, și părea să electrizeze mulțimea, scuturînd-o din obișnuita-i indolență.

Gărzile lui Quetzalcoatl se întoarseră din nou spre mulțime și repetară cuvintele lui Ramón.

„Maria și Isus v-au părăsit, s-au dus
La locul somnului și al reînvierării.
Iar Quetzalcoatl a venit. E aici.
Și e Domnul vostru."

Cu aceste cuvinte, Ramón se dovedi în stare să transmită mulțimii forța viguroasei sale voințe. Masa de oameni păru să se topească sub puterea lui. Ramón privea

în toţi acei ochi negri cu ochii lui lipsiţi de expresie, dar care scrutau parcă inima întunecimii din faţa lui.

„Cei care mă vor urma vor trebui să străbată munţii cerului.
Şi să treacă în lăcaşurile stelelor de noapte.
Mă vor afla doar în Luceafărul de Dimineaţă.'

Dar cei ce nu mă vor urma nu au îngăduinţa de a trage cu ochiul
Trăgînd cu ochiul îşi vor pierde văzul, şi tot zăbovind îşi vor pierde mersul."

Păstră un moment de tăcere, privind, cu fruntea întunecată, către mulţime. Pe urmă lăsă braţul să-i cadă în jos şi se întoarse. Porţile mari ale bisericii fură date în lături, revelînd un interior întunecat. Ramón intră singur în biserică. Toba începu să bată înăuntru. Încetul cu încetul, străjuitorii lui Quetzalcoatl umplură interiorul împiclit, iar gărzile roşii ale lui Huitzilopochtli intrară în curtea bisericii, luînd locul gărzilor lui Quetzalcoatl. Cipriano rămase în poarta curţii. La un moment dat, vocea lui răsună clar şi milităros :

— Oameni, ascultaţi-mă ! Puteţi pătrunde în casa lui Quetzalcoatl. Bărbaţii trec în dreapta şi în stînga, îşi scot încălţările şi rămîn în picioare. Nimeni nu va îngenunchea în faţa noului zeu.

Femeile vor trece la mijloc şi îşi vor acoperi feţele. Se pot aşeza pe jos.

Dar bărbaţii trebuie să rămînă în picioare, drepţi. Intre, acum, cei ce cutează !

Kate intră în biserică împreună cu Cipriano.

Totul arăta schimbat, podeaua era neagră şi lustruită, pereţii vopsiţi în dungi colorate, dar întregul lăcaş continua să fie întunecat. Două şiruri de oameni ai lui Quetzalcoatl, îmbrăcaţi în alb, deschideau între ei un coridor lung, în centrul bisericii.

— Pe aici, îi spuse lui **Kate** unul dintre oamenii lui Quetzalcoátl, pe o voce scăzută, indicîndu-i coridorul dintre cele două șiruri de străji nemișcate.

Păși singură și speriată pe podeaua neagră, lustruită, acoperindu-și fața cu șalul galben. Stîlpii navei fuseseră vopsiți într-un verde închis și semănau cu niște copaci care se înălțau către un tavan de un albastru profund. Pereții fuseseră vărgați vertical în dungi negre și albe, roșii, galbene și verzui, iar ferestrele aveau geamuri de sticlă albastră, purpurie și neagră, cu pete mici de lumină. Ferestrele formau un labirint ciudat.

Lumina zilei pătrundea numai prin ferestruicile mici, înalte, de sub tavanul albastru, unde dungile de pe pereți se învălmășeau într-un labirint verde, ca frunzele de banan. În rest, biserica era întunecoasă și scăldată în culori tari.

Kate se duse în față, lîngă treptele altarului. Sus, dincolo de spațiul rezervat corului, deasupra locului unde fusese înainte altarul, ardea o lumină mică, dar intensă, alb-albăstrie, iar dedesubtul luminii se afla o statuie înaltă, întunecată, un straniu bloc masiv, o sculptură în lemn. Înfățișa un bărbat gol, dăltuit într-o manieră arhaică, nu prea reliefat, ținîndu-și brațul drept deasupra capului ; pe brațul ridicat era cocoțat un vultur de lemn cu aripile desfășurate, aurite pe fețele de sus, de sub lumină, și foarte întunecoase dedesubt. În jurul piciorului stîng al bărbatului sculptat se încolăcea un șarpe, de asemenea aurit, iar capul de aur al șarpelui se oglindea în mîna omului, în dreptul coapsei. Chipul statuii era învăluit în întuneric.

Masiva sculptură se contura în spațiul iluminat ca o coloană rigidă, înfricoșătoare.

La piciorul statuii se afla un altar de piatră pe care ardea un mic foc de ocote. Și pe un tron scund de lîngă altar era instalat Ramón.

Oamenii începuseră să umple biserica, Kate auzea straniul lipăit al tălpilor goale pe podeaua neagră, lustruită ; siluetele albe se strecurau spre treptele altarului, feţele negre priveau în jur, uluite, bărbaţii îşi făceau, involuntar, semnul crucii. Mulţimea bărbaţilor invada navele laterale, femeile veneau aproape alergînd şi se ghemuiau pe jos, acoperindu-şi feţele. Kate se lăsă şi ea pe vine.

Un şir de oameni ai lui Quetzalcoatl se postă de-a lungul treptelor altarului, formînd un gard cu o deschizătură în mijloc. Prin deschizătură se vedeau flacăra de pe altar şi Ramón pe tron.

Ramón se ridică în picioare. Oamenii lui Quetzalcoatl se întoarseră spre el, înălţîndu-şi braţul drept, cu gestul statuii. Ramón îşi înălţă la rîndul lui braţul şi pătura îi lunecă de pe umăr, dezvelindu-i parţial pieptul gol şi brîul albastru.

— Toată lumea îl salută pe Quetzalcoatl ! rosti o voce limpede pe un ton poruncitor.

Oamenii roşii ai lui Huitzilopochtli se strecurau printre membrii congregaţiei, trăgîndu-i în sus pe cei care, din greşeală, îngenunchează, ajustîndu-le braţul drept, înălţat, cu palma deschisă spre cer, îndemnîndu-i să-şi ţină feţele ridicate, trupul vertical încordat. După chipul şi asemănarea statuii care sprijinea vulturul.

Aşa încît, în jurul tufişurilor întunecate de femei ghemuite pe jos, se înălţa o pădure de trunchiuri bărbăteşti, drepte, puternice, încordate de o inexplicabilă pasiune. O pădure de braţe negre înălţate, cu palma în aer, profilată pe pereţii vărgaţi şi, deasupra, pe labirintul verde, care se pierdea în ferestruicile zăbrelite, deschise, lăsînd să pătrundă aerul curat.

— Eu sînt Quetzalcoatl cel viu, se auzi glasul solemn, impasibil, al lui Ramón :

„Eu sînt fiul Luceafărului de Dimineaţă şi copil
al adîncurilor.

Nimeni nu-mi cunoaşte tatăl, pînă şi mie mi-e necunoscut.
Tatăl meu e adîncul între adîncuri, de unde m-a zămislit.
Vulturul tăcerii mi l-a trimis pe aripi larg desfăşurate
Să se rezeme de capul, de grumazul, de umerii mei
Şi vigoare să-mi strecoare din vigoarea aripilor lui.
Şarpele puterii mi l-a trimis în mădulare şi în şale
Aşa încît puterea urcă-n mine ca apa în fîntînile fierbinţi.
Dar în mijloc străluceşte precum Luceafărul pe cer
Între noapte şi zori, sufletul meu-stea,
Care e părintele ce nu l-am cunoscut.
Vă spun vouă, ziua n-ar înflori în lumină
Şi noaptea nu s-ar adînci în beznă
De Luceafărul de Dimineaţă şi Luceafărul de Seară nu le-ar îndemna.

Între piept şi pîntec vă străluceşte o stea
Şi de nu s-ar afla acolo
Aţi fi goi ca o coajă de dovleac plină de vînt şi praf.
Cînd mergeţi merge cu voi şi steaua dintre piept şi pîntece.
Cînd dormiţi, luceşte blînd.
Cînd adevărul îl grăiţi sclipeşte pe buzele şi pe dinţii voştri.
Cînd braţul înălţaţi în vitejie şi curaj, vă străluceşte în palmă
Cînd pătrundeţi în nevestele voastre, cum pătrunde bărbatul în femeie
Luceafărul de Dimineaţă şi Luceafărul de Seară scînteie laolaltă.

Pentru că bărbatul e Luceafărul de Dimineaţă
Şi femeia e Luceafărul de Seară.
Văzut-aţi vreodată un mort, cum i s-a stins steaua în el?
Aşijderi se va stinge steaua în voi, precum femeia părăseşte bărbatul ce nu-i dă căldură.

Dacă veţi spune: Eu nu am stea; Eu nu sînt stea,
Vă va părăsi şi veţi atîrna precum un dovleac pe circelul vieţii

Păstrînd doar coaja :
Aşteptînd ca şobolanii beznei să vă ronţăie lăuntrul.
Pînă veţi fi găunoşi ca rodiile ronţăite de şoareci
atîrnînd sterpe de Pomul Vieţii.
Dar de străluceşte steaua nu pot, şi nu cutează.
De străluceşte steaua-n voi
Şobolanii beznei nu se vor apropia.
Dar eu sînt Quetzalcoatl, cel al Luceafărului de
Dimineaţă.
Eu sînt Quetzalcoatl cel Viu.
Şi voi oamenii în care steaua trebuie să scînteieze.
Ca să nu ajungeţi dovleci găunoşi, roşi de şobolani.
Eu sînt Quetzalcoatl, al vulturului şi al şarpelui.
Pămîntul şi aerul
Luceafărul de Dimineaţă.
Sînt stăpînul celor două căi..."

Toba începu să bată şi oamenii lui Quetzalcoatl îşi smulseră brusc *serapes* de pe ei, iar Ramón făcu acelaşi lucru. Cei opt bărbaţi din faţa treptelor altarului înconjurară locul unde scînteia flacăra şi, unul cîte unul, aprinseră cîte o lumînare înaltă, verde, care ardea cu o lumină clară. Se aşezară de o parte şi de alta a altarului, ţinînd lumînările foarte sus, astfel încît faţa statuii strălucea ca şi cum ar fi fost vie, iar ochii de argint şi de lignit aruncară scîntei ciudate.

— Un om îşi va stoarce vinul spiritului, sîngele inimii, uleiul pîntecelui şi sămînţa şalelor şi le va oferi Luceafărului de Dimineaţă, spuse Ramón, cu glas puternic, întorcîndu-se spre mulţime.

Patru oameni veniră în faţa lui. Unul îi încercui fruntea cu o cunună albastră purtînd însemnul păsării, al doilea îi încercui pieptul cu o cingătoare roşie, al treilea îi încercui mijlocul cu o cingătoare galbenă, iar ultimul îi legă o cingătoare albă în jurul şalelor. Pe urmă cel dintîi apăsă de fruntea lui Ramón o cupă de sticlă în care se afla

un lichid alb, ca apa proaspătă. Următorul îi atinse pieptul cu o cupă în care tremura un lichid roșu. Al treilea îi apăsă de buric o cupă cu un fluid galben, iar ultimul îi atinse de coapse o cupă cu un lichid negricios.

Apoi, unul cîte unul, turnară conținutul cupelor într-un vas de argint pe care Ramón îl ținea în mîini.

— Căci fără de cel ce răspîndește spiritul peste creștetul meu, și focul în inima mea, și toarnă tăria ca o fîntînă de ulei în pîntecele meu și fulgerul ca un izvor fierbinte în șalele mele, eu nu sînt. Sînt nimic. Sînt un dovleac mort.

Și dacă nu iau vinul spiritului și roșul inimii și tăria pîntecelui și vigoarea șalelor și nu le amestec laolaltă, și nu le aprind în Luceafărul de Dimineață, îmi trădez trupul și îmi trădez spiritul.

Omul este împătrit. Dar steaua e una.

Luă vasul de argint și îl învîrti încet între mîini, ca și cum ar fi amestecat cele patru lichide.

Pe urmă se întoarse cu spatele la oameni și ridică vasul deasupra capului, ca o ofrandă adusă statuii.

După aceea, răsturnă brusc conținutul vasului în foc. Urmă o pufnire ca o ușoară explozie, o flacără albastră se înălță în aer, urmată de o flacără galbenă, apoi de un fum roșiatic. În trei clipe succesive, fețele oamenilor din jurul altarului fură iluminate în albastru, în auriu și în roșu întunecat. În același moment Ramón se întoarse spre mulțime și își zvîrli brațele în sus.

— Salutați-l pe Quetzalcoatl ! strigă o voce, și oamenii începură să-și înalțe brațele, cînd, deodată, se auzi un alt glas gemînd straniu :

— Nu ! Ah, nu ! Ah, nu !

Glasul parcurse un crescendo care culmină într-un strigăt isteric.

Pornise din mijlocul femeilor ghemuite pe jos, care aruncară priviri speriate în jur, văzînd o femeie în negru, îngenuncheată, cu o eșarfă neagră ce-i lunecase de pe

fața înălțată și cu brațele întinse în vechiul gest de implorare a Madonei.

— Nu ! Nu ! Nu e îngăduit ! strigă vocea. Doamne ! Doamne ! Sfinte Isuse ! Sfîntă Fecioară ! Împiedicați-l ! Împiedicați-l !

Vocea scăzu din nou pînă la un geamăt, femeia își încleștă pieptul cu mîinile-i albe, și începu să înainteze în genunchi prin puhoiul de femei care se trăgeau la o parte pentru a-i lăsa drum liber. Se apropia, tîrîndu-se în genunchi, de treptele altarului, cu capul proptit în piept și înghinînd, printre gemete, rugăciuni de implorare.

Kate simți că-i îngheață sîngele în vine. Așa cum stătea cinchită lîngă altar, privi la femeie. Și știu, după forma capului înfășurat în eșarfa neagră, că cea care se tîra în genunchi era Doña Carlota.

Întreaga congregație înlemnise de groază.

— Mîntuitorule ! Mîntuitorule ! Sfîntă Fecioară ! gemea Carlota, înaintînd anevoios în genunchi.

Părea să se fi scurs ceasuri pînă ajunse, în sfîrșit, la treptele altarului. Ramón stătea nemișcat sub giganta statuie a lui Quetzalcoatl, cu brațul ridicat.

Carlota se închirci, un maldăr negru în fața treptelor altarului, înălțîndu-și mîinile albe și fața albă în vechea atitudine frenetică.

— Dumnezeule ! Dumnezeule ! striga cu o voce strangulată de extaz, care o făcu pe Kate să simtă că i se răstoarnă măruntaiele de greață. Isuse ! Isuse ! Isuse !

Carlota se sufocă în extazul ei. Și în tot acest timp, Ramón, Quetzalcoatl cel viu, stătea neclintit în fața flăcării altarului, cu brațul ridicat, privind cu ochi întunecați, neschimbători, la femeia de pe jos.

Spasme și convulsii torturau trupul Carlotei. Privi în sus, fără să vadă. Apoi i se auzi din nou vocea, în misterioasa psalmodie a rugăciunii :

— Doamne ! Doamne ! Iartă-l ! Dumnezeule al iubirii, iartă-l că nu știe ce face. Doamne, Dumnezeule, Isuse !

Puneţi capăt. Puneţi un capăt! Aibi milă de el, Dumnezeule! Fă-ţi milă şi pomană cu el şi ia-i viaţa acum, acum cît sufletul lui poate fi încă salvat.

Glasul ei căpătase forţă şi răsuna metalic şi teribil.

— Dumnezeule atotputernic, ia-i viaţa şi salvează-i sufletul!

Şi în tăcerea care se lăsase după acest strigăt, mîinile ei albe păreau să sclipească în aer ca nişte flăcări ale morţii.

— Atotputernicia, se auzi glasul lui Ramón, vorbind liniştit, ca şi cum i s-ar fi adresat ei, este alături de mine.

Carlota rămase cu mîinile albe încleştate, ridicate deasupra capului, braţele şi faţa-i albă scînteind mistic, cu luciri de onix, din veşmintele-i negre. Era complet rigidă. Şi Ramón, continuînd să-şi ţină braţul înălţat, se uita la ea cu o privire absentă, şi cu sprîncenele-i negre uşor contractate.

Un spasm puternic zgudui trupul Carlotei. Apoi rămase din nou rigidă, scoţînd sunete nearticulate. Îşi reveni însă, şi îşi zvîrli frenetic în sus mîinile încleştate. O a treia convulsie îi încovoie trupul şi, cu un geamăt sufocat, căzu grămadă pe treptele altarului.

Kate se înălţă în grabă şi alergă la ea, să o ridice. O găsi leşinată, cu ochii larg deschişi, îngheţaţi, o uşoară spumă umezindu-i buzele decolorate.

Kate se uită consternată la Ramón. Acesta îşi lăsase braţul în jos şi stătea ca o statuie, cu mîinile atîrnate de-a lungul trupului. Dar ochii negri, dilataţi, absorbiţi, continuau să privească fără să-şi fi schimbat expresia. Întîlni privirea îngrozită a lui Kate, şi ochii lui se rotiră cu iuţeala fulgerului, în căutarea lui Cipriano. Pe urmă se uită din nou la Carlota, de la aceeaşi imensă distanţă. Nici un muşchi nu i se clintise pe obraz. Şi Kate îşi dădu seama că, în ce-o privea pe Carlota, inima lui murise; şi din vidul acesta mortal îşi urmărea soţia. Numai sprîn-

cenele i se încruntau ușor pe fruntea netedă, bărbătească. Toate vechile legături se frînseseră. Îl auzea parcă spunînd : „Între mine și Carlota nu există o stea." Și cît de adevărat era acest lucru !

Cipriano se apropie în grabă, își smulse strălucitorul *serape* roșu, înfășură în el sărmana făptură înțepenită și, ridicînd cu ușurință povara, își făcu drum spre ușă și apoi afară în soare, trecînd prin aleea de femei. Kate îl urmă. Și în timp ce-l urma, auzi vocea profundă a lui Ramón :

„Eu sînt Quetzalcoatl cel viu,
Din adîncurile cerului am venit ca un vultur,
Din măruntaiele pămîntului am venit ca un șarpe.

Tot ce viețuiește între pămînt și cer mă cunoaște.
Sînt singur pe pămînt și pămîntul e al meu.
Rădăcinile sînt ale mele, sub cărarea jilavă, întunecoasă a șarpelui.
Și ramurile sînt ale mele pe cărările cerului și ale păsării.
Dar scînteia mea, care sînt eu, e mai mult decît a mea.
Și picioarele bărbaților și mîinile femeilor mă cunosc.
Și genunchii și pulpele și șalele și măruntaiele vigoarei și ale sămînței sînt aprinse de mine,
Șarpele din mîna mea stîngă își sărută piciorul cu gura-i de foc mîngîios,
Și turnîndu-și puterea în călcîiele tale și în gleznele tale, flacăra în genunchii tăi și în picioarele și în șalele tale, își închide cercul în pîntecele tău.
Căci eu sînt Quetzalcoatl, șarpele cu pene,
Și sînt alături de voi numai cînd șarpele meu își închide cercul de odihnă în pîntecele vostru.
Și eu, Quetzalcoatl, vulturul văzduhului, vă suflu în față văzul.
Vă răcoresc piepturile cu răsuflarea mea.

Îmi clădesc cuibul de pace în oasele voastre.
Sînt Quetzalcoatl al Celor Două Căi."

Kate zăbovi puțin ca să asculte sfîrșitul acestui imn. Și Cipriano întîrziase în poartă, ținînd în brațe strania siluetă înfășurată în *serape*. Ochii lui îi întîlniră pe ai lui Kate. În privirea neagră i se citea un soi de omagiu față de misterul Celor Două Căi, un fel de taină. Și Kate se simți stingherită.

Traversară pe sub copaci în direcția hotelului, care se afla în vecinătate și, odată ajunși acolo, o depuseră pe Carlota într-un pat. Un soldat se dusese să cheme un doctor ; trimiseseră și după preot.

Kate se așeză lîngă pat. Carlota scoatea mici zgomote oribile, ca niște gemete. De pe acoperișul bisericii, tobele porniseră să bată, într-un ritm complicat, barbar. Kate se duse la fereastră și privi în stradă. Oamenii începuseră să se scurgă, în șuvoi, afară din biserică.

Și atunci, de pe acoperiș, izbucni cîntul puternic al impresionantelor voci bărbătești, desfășurîndu-se ca aripi de vulțur în văzduhul luminos ; o psalmodie adîncă, răscolitoare, pe un fond de pătimașă încredere. De la fereastră, Kate putu distinge cîntăreții de pe acoperișul bisericii și furnicarul de oameni de jos.

Rezonanța cîntării răscolitoare, cu tonul ei subteran de exaltare a puterii și a vieții, plana în aer ca o prezență invizibilă.

Cipriano intră din nou în cameră, privind la Carlota și la Kate.

— Intonează cîntecul de bun venit pentru Quetzalcoatl.

— Asta este ? întrebă Kate. Și cum sună cuvintele ?

— Am să-ți aduc fila cu textul.

Stătea alături de ea, învăluind-o în fascinația prezenței lui. Kate încă mai lupta împotriva acestei fascinații, ca un

om gata să se înece. Și cînd nu se îneca, tînjea să se înece. Dar cînd sosea clipa înecului, se zbătea să-și regăsească echilibrul.

Carlota scoase un țipăt. Kate se repezi lîngă pat.

— Unde sînt ? întrebă femeia cu fața albă, îngrozitoare, purtînd semnele morții.

— Te odihnești într-un pat, îi răspunse Kate. Nu te agita.

— Unde am fost ? stărui Carlota.

— Probabil că ai făcut o insolație, din pricina soarelui puternic.

Carlota închise ochii.

Brusc, izbucni din nou bătaia tobelor, un bubuit puternic. Afară, în soare, viața părea să tălăzuiască frenetic.

Carlota tresări și deschise ochii.

— Ce-i zgomotul ăsta ? întrebă ea.

— E o *fiesta*, îi răspunse Kate.

— Ramón m-a ucis și și-a pierdut sufletul. M-a ucis și și-a pierdut sufletul. E un ucigaș, unul din cei osîndiți. Bărbatul cu care m-am măritat ! Bărbatul cu care m-am măritat ! Un ucigaș printre osîndiți !

Evident, nu mai auzea zgomotul de afară.

Cipriano nu suporta să-i audă vocea. Veni repede la marginea patului.

— Doña Carlota ! spuse el, uitîndu-se în jos la ochii ei căprui, opaci, care priveau în gol fără să vadă. Doña Carlota, nu muri rostind cuvinte nedrepte. Dacă ai fost ucisă, te-ai ucis singură. Nu ai fost niciodată căsătorită cu Ramón. Ai fost căsătorită doar în felul dumitale.

Vorbea cu mînie, răzbunător.

— Ah ! oftă muribunda. Ah ! Nu m-am căsătorit niciodată cu Ramón. Nu ! Nu m-am căsătorit cu el. Cum aș fi putut ? El n-a fost ceea ce am dorit eu să fie. Cum m-aș fi putut căsători cu el ? Ah ! Credeam că sînt măritată cu el. Ah ! Ce bine-mi pare că n-am fost... ce bine !

— Îţi pare bine ! Îţi pare bine ! strigă la ea Cipriano cu mînie, furios pînă şi pe însăşi fantoma acestei femei, dar adresîndu-se fantomei. Îţi pare bine pentru că dumneata nu ţi-ai turnat niciodată vinul trupului în cupa amestecului. Şi totuşi ai sorbit cît ai putut vinul din trupul lui şi te-ai scăldat în uleiul lui. Îţi pare bine că nu ai dăruit vinul şi uleiul dumitale ! Că ţi-ai înfrînat vinul trupului şi tainicul ulei al sufletului ? Că nu ai dăruit decît apa chioară a caritătii. Apa zgomotoasă a caritătii creştine lasă un gust amar în gură şi în piept şi în pîntece, şi stinge focul. Ai stins focul cu apa dumitale, Doña Carlota, şi ar fi trebuit să-l ţiţi. Dar nu eşti în stare. Şi nu vei fi. Ai fost căsătorită, dar lipsită de compasiune faţă de omul pe care l-ai numit al dumitale. Şi ţi-ai stins propriul dumitale foc.

— Cine vorbeşte ? întrebă fantoma Doñei Carlota.

— Vorbesc eu, Cipriano Viedma.

— Uleiul şi vinul ! Uleiul şi vinul şi pîinea ! Aşta-i sacramentul ! Unde e preotul ? Vreau sacramentul. Unde e preotul ? Vreau să mă spovedesc şi să primesc sacramentul şi să mă bucur de pacea Domnului, şopti fantoma Carlotei.

— Preotul va veni. Dar nu poţi primi sacramentul atîta timp cît nu dai nimic din tine. Uleiul şi vinul şi pîinea ! Nu preotul ţi le poate da. Acestea trebuie turnate în cupa amestecului, pe care Ramón o numeşte cupa stelei. Dacă nu torni nici ulei, nici vin în cupa amestecului, nu poţi bea nimic din ea. Aşa încît nu poţi primi sacramentul.

— Sacramentul ! Pîinea ! ceru fantoma Carlotei.

— Nu există pîine ! Fără sînge şi fără ulei nu există trup, aşa cum a descoperit şi bătrînul Shylock.

— Un ucigaş, pierdut printre osîndiţi ! murmură Carlota. Tatăl copiilor mei ! Soţul trupului meu ! Ah, nu ! E mai bine pentru mine să mor.

— Atunci, mori ! îi spuse Cipriano.

— Copiii mei !

— E mai bine să-i părăsești. În cupa dumitale de caritate cerșetorească, le-ai furat și uleiul și vinul lor. E mai bine să încetezi a fura de la ei, fecioară acrită ce ești, fată bătrînă, văduvă înnăscută, mamă plîngăreață, soție neprihănită, femeie ce ești ! Furi pînă și lumina soarelui de pe cer și seva pămîntului. Și te întreb din nou, ce-ai turnat în amestec ? Doar apă chioară în bolul vieții, hoață ! O, mori, mori, mori... mori ! Mori și fii de o mie de ori moartă ! Nu fă nimic altceva decît să mori !

Doña Carlota își pierduse din nou cunoștința ; pînă și fantoma ei refuza să asculte. Cipriano își aruncă pe umeri *serape*-le lui sinistru de strălucitor, înălțîndu-și-l pe față, peste nas, pînă cînd nu mai rămaseră vizibili decît ochii lui negri, aprigi, și ieși din cameră.

Kate rămase lîngă fereastră și rîse vag. Ridea femeia primitivă din ea, pentru că știuse tot timpul cine erau de fapt cei doi tîlhari de pe cruce, care-l flancaseră pe Isus : tiranicul, prădalnicul tîlhar care e bărbatul cînd își exercită drepturile lui, și subtilul, recele, vicleanul, caritabilul tîlhar care e femeia în exercițiul drepturilor *ei*, scîncind, ca o cerșetoare, cîntarea despre dragostea de Dumnezeu și despre Dumnezeul milei.

Dar și Kate era o femeie modernă, ba chiar o femeie în drepturile ei. Așadar, rămase s-o vegheze pe Carlota. Și cînd sosi doctorul, îi acceptă mieroasa ploconeală ca pe o parte din drepturile ei. Iar cînd sosi preotul, acceptă și mieroasa plocoheală a acestuia, tot ca pe o parte a drepturilor ei de femeie. Ce altă treabă aveau cei doi oficianți ai iubirii, dacă nu să fie mieroși ? Cît despre ea, nu putea fi numită o hoață, o prădătoare a virilității lumii, din moment ce acești doi oameni îi impuseseră ploconeala lor mieroasă, gudurîndu-se pe lîngă ea s-o primească și să-i ușureze de răspunderea propriei lor bărbății. Nu, dacă femeile sînt hoațe, sînt numai pentru că bărbații doresc să fie prădați. Dacă femeia fură virilitatea omenirii o

face numai pentru că bărbaţii vor să fie furaţi, întrucît ultimul lucru pe care îl doreşte un bărbat este responsabilitatea propriei lui bărbăţii.

Aşadar, Kate şedea în odaia muribundei Carlota şi zîmbea cinic. De afară se auzea duduitul tam-tamurilor şi cîntarea oamenilor lui Quetzalcoatl. Mai departe, sub copaci, în spaţiul neted, despădurit, din faţa bisericii, văzu bărbaţii pe jumătate despuiaţi dansînd în cerc, în ritmul tobelor. Mai tîrziu, executară un dans ritual în onoarea reîntoarcerii lui Quetzalcoatl. Era străvechiul dans descult, absorbit, al indienilor, dansul absorbirii lăuntrice, interiorizate. Dar ea şi dansul acestor oameni, al aztecilor, al zapotecilor, al huicholilor, în esenţă acelaşi dans al indigenilor americani ; dansul curios, tăcut, absorbit, al tălpilor goale ce lovesc ritmic pămîntul, trupurile lăsîndu-se încet, dar cu mare greutate, pe genunchi şi pe glezne, călcînd pămîntul, aşa cum pasărea mascul calcă femela. Iar femeile păşind uşor, la unison.

Kate, ascultînd bătaia tobelor şi reverberarea vocilor pline, bogate, şi urmărind trupurile netede, frumoase, în dans, îşi spuse în gînd, cam sceptic : „Da ! Oamenilor acestora le vine uşor. Dar toţi albii, toţi cei din rasa albă, ce fac în momentul ăsta ?"

După-masă avu loc un alt dans de „Bun-sosit lui Quetzalcoatl". Kate nu-l putu vedea decît parţial, în faţa bisericii.

Tobele băteau viguros tot timpul, dansul şerpuia straniu la malul apei. Kate află mai tîrziu că procesiunea femeilor purtînd în creştet coşuri pline cu pîine şi fructe învelite în frunze, coborîse pe plajă, unde încărcaseră bărcile. Dansatorii intrară şi ei în bărci şi în canoe şi vîslirăpînă la insulă.

Acolo se organizase un ospăţ şi toată lumea învăţă dansul de „Bun-sosit lui Quetzalcoatl" pe care aveau să-l danseze, de acum încolo, an de an, în această zi a anului. Învăţară şi cîntecul de „Bun-sosit lui Quetzalcoatl", al

cărui text Cipriano i-l aduse mai tîrziu lui Kate ; aceasta stătea în camera cufundată în penumbră, lîngă femeia inconștientă, care scotea mici zgomote mecanice, teribile.

Doctorul venise în grabă, urmat la scurt timp de preot. Dar nici unul, nici altul nu-i putură aduce vreo alinare. Făcură o nouă vizită în cursul după-amiezei, iar Kate profită de prezența lor ca să iasă într-o scurtă plimbare pe plaja aproape pustie, privind la cîrdul de bărci care se îndreptau spre insulă și gîndind că viața e o problemă chiar mai complicată decît moartea. Mori și cu asta termini. Dar cu viața nu mai termini niciodată, și răspunderea ei nu poate fi pasată altuia.

Se reîntoarse în camera bolnavei și, cu ajutorul unei femei, o dezbrăcă pe Carlota și-i puse o cămașă de noapte. Veni și un alt doctor de la oraș. Dar Carlota era pe moarte. Și Kate din nou singură cu ea.

Bărbații, unde erau ?

Marea întreprindere a vieții ? Să fi fost într-adevăr ocupați cu marea întreprindere a vieții, lăsînd-o pe ea să se descurce cu marea întreprindere a morții ?

Coborîșe înserarea înainte de a auzi reîntoarcerea tobelor. Și din nou cîntarea profundă, bogată, aproape marțială a vocilor bărbătești, sălbatice și îndepărtate, acompaniate de tobe. Poate că, pînă la urmă, viața va birui din nou, și bărbații vor fi bărbați, pentru ca femeile să poată fi femei. Atîta timp cît bărbații nu sînt bărbați, nu există nici o speranță ca femeile să fie femei. Cunoștea această fatalitate.

Într-un tîrziu veni Cipriano, mirosind a soare și a sudoare, cu fața strălucindu-i întunecat și ochii scînteindu-i. Privi spre pat la femeia inconștientă, la sticluțele de medicamente.

— Ce-au spus ?

— Doctorii sînt de părere că s-ar putea să-și revină.

— Va muri, declară el.

Apoi se apropie împreună cu Kate de fereastră.

— Uite, ți-am adus cuvintele cîntecului de „Bun-sosit lui Quetzalcoatl."

„Bun-sosit lui Quetzalcoatl.

Nu sîntem părăsiți. Nu sîntem uitați.
Quetzalcoatl a venit !
Asta-i ce am așteptat.
Quetzalcoatl a venit !

Quetzalcoatl îndrăgește umbra copacilor.
Dați-i copaci ! Luați-vă copacii îndărăt !
Noi sîntem ca niște copaci, înalți, fremătători.
Quetzalcoatl e printre copaci !

Leagă-mi sandalele să pot juca,
Șarpele mi-a sărutat călcîiul.
Ca un vulcan mi se frămîntă coapsele
De flăcări mi-e plin gîtlejul.

Lumina albastră îmi cade în păr.
Steaua a pogorît între noi doi.
Minuni sclipesc de pretutindeni,
Grăind cu glas mut : Da, voi !

Ah, Quetzalcoatl !
Așază somn negru și dulce în taina pîntecului meu.
Și unge-mă cu mir de stele
Fă-mă bărbat !

Chiar în timp ce citea, Kate putea auzi oamenii de afară cîntînd strofele, iar fluierele de trestie despleteau melodia iar și iar. Străniul popor mut al Mexicului își descătușase glasul. Ca și cum o iespede grea fusese urnită de pe piepturile oamenilor. Le auzi parcă pentru prima oară glasul profund, sălbatic, cu o notă de exaltare și de amenințare.

„Luați-vă copacii îndărăt...
Quetzalcoatl e printre copaci!"

Deslușea limpede rezonanța de sfidare și de exaltare din glasurile bărbaților. Pe urmă se înălță un glas de femeie, cristalin ca o stea :

„Lumina albastră îmi cade în păr,
Steaua a pogorît între noi doi
Minuni...

Kate simțea cum încolțește spaima în ea. Se întunecase. Pierdută, își lăsă mîna pe genunchiul lui Cipriano. El se înclină și-i mîngîie ușor obrazul, respirînd liniștit.

— Astăzi, spuse el încet, am reușit.

Kate îi căută mîna. Totul era atît de întunecat! Dar, vai, atît de adînc, atît de adînc și de dincolo de ea, depășind-o; vasta, plăcuta căldură vie! Atît de dincolo de ea!

„Așază somn negru și dulce în taina pîntecului meu.
Și unge-mă cu mir de stele."

Aproape că-și simțea sufletul cerîndu-i lui Cipriano acest sacrament.

Ședeau unul lîngă altul, în întuneric, în timp ce noaptea se lăsa peste ei; Cipriano îi strîngea ușor mîna. Afară, oamenii continuau să cînte. Cîțiva dansau în jurul tobei. Pe turnurile bisericii, acolo unde fuseseră clopotele, pîlpîiau focuri, unduiau siluete albe, băteau tobele și se înălțau vocile bărbătești. În curtea din fața bisericii scînteia un foc mare, iar oamenii lui Huitzilopochtli urmăreau pe doi dintre ai lor, goi, cu excepția unei pînze legate în jurul șoldurilor și a penelor roșii de pe cap, dansînd vechiul dans al sulițelor și chiuind provocator în strălucirea flăcărilor.

Ramón intră în camera, în hainele lui albe. Își scoase pălăria mare de pe cap și rămase drept, uitîndu-se la Carlota. Muribunda nu mai scotea nici un sunet, ochii îi erau dați peste cap, oribil, lăsînd să se vadă doar albul. Ramón își închise o clipă ochii și se întoarse, fără să rostească un cuvînt. Se apropie de fereastră, unde Cipriano

continua să şadă în tăcerea lui impenetrabilă dar vie, mai grăitoare decît vorbirea, ţinînd uşor mîna lui Kate. Nu dădu drumul mîinii.

Ramón cuprinse cu privirea focurile din turnurile bisericii, focul din faţa uşii, focurile mici de pe plajă, pe malul lacului ; şi siluetele bărbaţilor în veşminte albe, siluetele femeilor înfăşurate în *rebozos* negre, cu fuste albe, înfoiate, şi pe cei doi dansatori despuiaţi, mulţimea care-i urmărea, oamenii lui Huitzilopochtli în *serapes* stacojii, cei ai lui Quetzalcoatl în alb şi albastru, un automobil care se îndepărta, băieţii care alergau, oamenii îngrămădiţi în jurul tobei, cîntînd.

— Viaţa este adevăratul mister, spuse el. Moartea e mult mai puţin misterioasă în comparaţie cu viaţa.

Se auzi o bătaie în uşă. Venise din nou doctorul şi o soră care să o îngrijească pe muribundă. Sora străbătu cu paşi muţi camera şi se aplecă peste pacienta ei.

Cipriano şi Kate porniră cu o barcă pe lacul întunecat, departe de focuri şi de zgomote, în bezna adîncă a apei, către Jamiltepec. Kate simţea că doreşte să fie învăluită de întunericul catifelat şi viu, de adîncurile în care o putea conduce Cipriano.

„Aşază somn negru şi dulce în taina pîntecului meu.
Şi unge-mă cu mir de stele."

Şi Cipriano, stînd lîngă ea în barcă, simţi răsărind în el şi răspîndindu-se în sîngele lui întunecatul soare lăuntric, şi simţi misterioasa floare a feminităţii ei deschizîndu-se lent pentru el, cum se deschide anemona de mare pe sub ape, cu infinit de moale carnalitate. Duritatea voinţei se topise, şi moliteca anemonă a adîncurilor ei înflorea pentru el, de la sine, în profunzimi, pe sub ape.

Ramón rămase la hotel, în impenetrabilul sanctuar al propriei sale neclintiri. Carlota continuă să fie inconştientă. Avu loc un consult de medici, dar fără nici un rezultat. Carlota muri în zori, înainte ca băieţii ei să fi

putut sosi din Mexico City ; în timp ce o canoe se îndepărta de coastă, mînată de briză, plină de oameni ce intonau „Cîntecul de Bun-sosit lui Quetzalcoatl", făcînd să răsune undele palide.

Capitolul XXII

HUITZILOPOCHTLI CEL VIU

Doña Carlota fu îngropată la Sayula şi Kate, deşi femeie, asistă la înmormîntare. Don Ramón merse în urma coşciugului, îmbrăcat în veşmintele lui albe şi purtînd pe cap pălăria mare cu însemnul lui Quetzalcoatl. Băieţii îl însoţiră ; veniseră mulţi străini, bărbaţi în haine negre. Băieţii arătau ca două mlădiţe tinere, cam bizare, în costume negre cu pantaloni scurţi şi genunchii goi. Amîndoi aveau faţa rotundă şi pielea brun-gălbuie, şi amîndoi erau drăguţi. Cel mai mare, Pedro, semăna cu Don Ramón ; dar avea părul mai moale, mai pufos decît tatăl lui şi cu reflexe castanii. Era morocănos şi stîngaci şi îşi ţinea bărbia în piept. Mezinul, Cyprian, avea părul ciufulit, ridicat într-o creastă şi ochii miraţi ai mamei lui.

Veniseră cu maşina din Guadalajara, împreună cu mătuşa lor, şi urmau să se înapoieze imediat după ceremonie. În testamentul pe care-l lăsase, mama lor numise tutori în locul tatălui, declarînd că acesta va consimţi. Iar averea ei considerabilă fusese lăsată în administrare prin tutelă pînă la majoratul băieţilor. Dar tatăl era unul dintre administratori.

Ramón stătea în camera de la hotel care dădea spre lac, iar băieţii şedeau pe bancheta de răchită din faţa lui.

— Ce aveţi de gînd să faceţi, copiii mei ? Să vă întoarceţi cu mătuşa Margarita şi să plecaţi din nou la şcoala din Statele Unite ?

Băieţii păstrară o tăcere posomorîtă.

— Da, spuse în cele din urmă Cyprian, ciuful mătăsos părînd să i se ridice de indignare. Asta a dorit mama noastră să facem. Aşa, încît, asta vom face.

— Foarte bine. Dar ţineţi minte că sînt tatăl vostru şi uşa mea, braţele mele şi inima mea vă vor fi întotdeauna deschise, ori de cîte ori veţi veni aici.

Băiatul mai mare îşi foi picioarele şi mormăi, fără să-şi ridice ochii :

— Nu putem veni, tată.

— De ce nu, copilule ?

Băiatul îşi înălţă de astă dată ochii căprui, la fel de sfidători ca şi ai lui Ramón.

— Tată, dumneata ţi-ai dat numele de Quetzalcoatl cel Viu ?

— Da.

— Dar pe tatăl nostru îl cheamă Ramón Carrasco.

— Şi ăsta e un lucru adevărat, răspunse Ramón zîmbind.

— Noi, continuă Pedro cu greutate, nu sîntem copiii lui Quetzalcoatl cel Viu, tată. Noi sîntem Carrasco y de Lara.

— Două nume foarte bune, ambele.

— Niciodată, izbucni tînărul Cyprian, cu ochi scăpărători, niciodată n-o să te putem iubi. Eşti duşmanul nostru. Ai ucis-o pe mama noastră.

— Nu, nu ! Nu trebuie să spui aşa ceva. Mama voastră şi-a căutat singură moartea.

— Mama te-a iubit mult, mult, mult ! strigă Cyprian cu lacrimi în ochi. Întotdeauna te-a iubit şi s-a rugat pentru dumneata. Începu să plîngă.

— Și eu, fiule ?

— Dumneata ai urît-o și ai ucis-o ! Oh, mamă ! Mamă ! Oh, o vreau pe mama mea ! continuă el, plîngînd.

— Vino la mine, micuțule ! îi spuse Ramón cu blîndețe, întinzîndu-și brațele.

— Nu ! strigă Ciprian bătînd din picior și scăpărînd din priviri, printre lacrimi. Nu ! Nu !

Băiatul mai mare își înclinase capul și începuse la rîndul lui să plîngă. Pe fruntea lui Ramón se ivise o ușoară încruntare perplexă, dureroasă. Se uita într-o parte și-n alta, de parcă ar fi căutat o ieșire. Pe urmă se readună.

— Ascultați, băieții mei. Și voi veți ajunge bărbați în toată firea ; nu peste mult timp. Dar la vîrsta voastră, nu sînteți nici bărbați, nici femei. Curînd va veni însă schimbarea, și va trebui să fiți bărbați. Și atunci veți înțelege că un bărbat trebuie să fie bărbat. Și cînd sufletul lui îi cere să facă un anumit lucru, trebuie să-l facă. Atunci cînd veți fi bărbați, ascultați-vă cu grijă propriile suflete, și niciodată să nu le trădați. Fiți credincioși sufletelor voastre, asta trebuie să facă un bărbat.

— *Je m'en fiche de ton âme, mon père* [1], spuse Cyprian, într-una din izbucnirile lui în limba franceză.

Era o limbă pe care o vorbise adeseori cu mama lui.

— Poate că ție nu-ți pasă, fiul meu. Dar mie îmi pasă.

— Tată, interveni băiatul mai mare, sufletul dumitale e foarte diferit de al mamei ?

— Cine știe ? Eu înțeleg diferit lucrurile.

— Pentru că mama se ruga întotdeauna pentru sufletul dumitale.

— Și eu mă rog, în felul meu, pentru sufletul ei, băiete. Și dacă sufletul ei se va întoarce la mine, o să-l primesc în inima mea.

[1] Nu-mi pasă nici cît negru sub unghie de sufletul tău, tată (fr.).

— Sufletul mamei se va duce direct în paradis, spuse Cyprian.

— Cine știe, copile ? Poate că inimile celor vii constituie paradisul pentru sufletul morților.

— Nu înțeleg ce vrei să spui.

— E posibil ca și acum unicul paradis pentru sufletul mamei voastre să fie inima mea.

Băieții se uitară la el cu ochi larg deschiși..

— Asta n-am s-o cred niciodată, spuse Cyprian.

— Sau poate că inima *ta*. Ai tu în inima ta un colțișor pentru sufletul mamei tale ?

Tînărul Cyprian se zgîi la el cu ochi căprui, uimiți.

— Sufletul mamei mele se va duce drept în paradis, pentru că ea a fost o sfîntă, afirmă el cu tărie.

— În care paradis, fiule ?

— Nu există decît unul. Acolo unde e Dumnezeu.

— Și unde vine asta ?

Urmă o pauză de mutenie.

— În cer, reluă Cyprian cu îndărătnicie.

— Asta-i un loc foarte îndepărtat și foarte pustiu. Dar eu cred, fiule, că inimile oamenilor vii sînt însăși esența cerului. Acolo-i paradisul : în inimile bărbaților și ale femeilor vii. Și acolo vin să-și caute neuitarea sufletele morților, acolo, în centrul vieții, unde vine și se întoarce sîngele.

Alt răstimp de tăcere.

— Și vei continua să afirmi că dumneata ești Quetzalcoatl cel Viu ? întrebă Cyprian.

— Desigur. Și cînd veți fi mai mari, poate că și voi veți afirma acest lucru.

— Niciodată ! Ai omorît-o pe mama noastră, te vom uri. Și cînd vom fi mari, ar trebui să te ucidem.

— Astea-s cuvinte bombastice, copile ! De ce ascultați numai la vorbăria slugilor și a preoților și a oamenilor de teapa asta ? Nu-ți sînt inferiori din moment ce tu ești fiul meu și fiul **mamei** tale ? De ce iei în gură vorbele

slugilor ? Nu ai loc pentru cuvintele celor bravi ? Nu o să mă ucideți, nici tu, nici fratele tău. Pentru că n-am să vă las, chiar dacă ați dori s-o faceți. Și nu o doriți. Să nu mai aud la tine vorbăria asta de lacheu, Cyprian ! Ai și ajuns un mic lacheu, sau un preot ? Ești vulgar. Ar fi mai bine să vorbim englezește ; sau franceza ta. Castiliana e o limbă prea nobilă ca să o folosim pentru această vorbărie grosolană.

Ramón se ridică și se duse la fereastră ca să privească lacul. Tobele bisericii băteau miezul zilei, ceasul cînd fiecare om trebuia să se uite la soare și să rostească în gînd un mic imn :

„Soarele a urcat pe munte, ziua începe coborîșul.
Între dimineață și amiază, îmi înalț sufletul.
Sufletul plin de soare și scăldat de putere.
Razele de soare m-au umplut ca pe un fagure de miere.
În acest moment de plinătate,
În această culme a dimineții."

Ramón se întoarse și le repetă copiilor versurile amiezei. Le ascultară într-o tăcere confuză.

— Ei ! De ce păreți fistîciți ? Dacă v-aș fi vorbit despre ghetele voastre noi, sau despre zece *pesos*, n-ați fi arătat fistîciți. Dar dacă vă vorbesc despre soare și despre sufletele voastre pline de lumină ca un fagure de miere, vă posomoriți. E mai bine pentru voi să vă întoarceți la școala din America și să învățați să deveniți oameni de afaceri. Spuneți oricui vă întreabă : „Nu, noi nu avem tată. Mama noastră a murit, dar niciodată nu am avut un tată. Am fost creați prin imaculata concepție, așadar vom putea fi niște excelenți oameni de afaceri."

— Eu voi fi preot, spuse Cyprian.

— Și eu medic, adăugă Pedro.

— Foarte bine, foarte bine ! Numai că „voi fi" e foarte departe de „sînt", și mîine e o altă zi. Să veniți

la mine ori de cîte ori vă dă gheș inima. Sînteți băieții mei, orice-ați spune, și am să vă mîngîi părul și o să rîd de voi. Haide ! Veniți la mine !

Se uită la ei, și băieții nu îndrăzniră să se împotrivească, atît de mare era puterea lui.

Îl luă în brațe pe băiatul mai mare și îl mîngîie pe păr.

— Așa ! spuse Ramón. Tu ești fiul meu mai mare și eu sînt tatăl tău care își spune Quetzalcoatl cel Viu. Cînd cineva o să te întrebe : „Tatăl tău e cel care își spune Quetzacoatl cel Viu ?" tu să răspunzi : „Da, e tatăl meu." Și cînd te vor întreba ce gîndești despre un asemenea tată, tu să răspunzi : „Sînt prea tînăr și încă nu-l înțeleg. Dar nu-l pot judeca pe tatăl meu fără să-l înțeleg." Vei răspunde așa, băiatul meu, Pedro, fiul meu ?

Și Ramón mîngîie părul băiatului cu o blîndețe și o tandrețe care-i insuflară copilului un soi de adorație.

— Da, tată ! Așa am să răspund, spuse băiatul ușurat.

Apoi Ramón se întoarse către fiul mai tînăr.

— Vino și tu, și lasă-mă să-ți mîngîi părul vîlvoi.

— Dacă te iubesc pe dumneata, tată, nu o pot iubi pe mama.

— Atît de strîmtă e inima ta ? Nu iubi pe nimeni, dacă te face să te simți mărginit.

— Dar nu vreau să vin la dumneata, tată.

— Atunci ține-te deoparte, fiule, și vino cînd vei simți nevoia.

— Nu cred că mă iubești, tată.

— Nu, cînd te porți ca o maimuțică îndărătnică, nu te iubesc. Dar cînd adevărata bărbăție va veni asupră-ți, și cînd vei fi brav și curajos, în loc de nesăbuit și neobrăzat, atunci vei deveni vrednic de iubire. Cum să te iubesc dacă nu ești vrednic de iubire ?

— Mama m-a iubit întotdeauna.

— Te numea propriul ei copil. Eu nu te consider proprietatea mea. Trebuie să fii tu însuți. Și cînd vei deveni

vrednic de iubire, te voi putea iubi. Atîta timp cît eşti nesăbuit şi neobrăzat, nu te pot iubi. Roata morii nu se învîrteşte cînd nu bate vîntul.

Băieţii plecară. Ramón îi urmări cît stătură pe debarcader, în hainele lor negre şi cu genunchii goi, şi îşi simţi inima tînjind după ei.

„Ah, sărmanii drăcuşori!" îşi spuse în sinea lui. Şi apoi: „Dar nu pot face altceva pentru ei decît să-mi păstrez sufletul ca o cetate, să le fie adăpost sigur cînd vor avea nevoie, dacă vor avea vreodată nevoie."

În acele zile Kate şedea foarte des la malul lacului, în lumina proaspătă a dimineţii. Între ploi, vizibilitatea era foarte clară şi putea distinge fiecare fisură, fiecare striaţie de pe dealurile din faţă şi crestătura, sau treçătoarea, prin care curgea un rîu, spre Tuliapan, şi care-i era atît de familiară de parcă ar fi străbătut-o cu piciorul. S-ar fi zis că ploaia împrospătase culoarea de mac a păsărilor roşii; dimineaţa, orăcăiau broaştele.

Dar lumea era diferită; total diferită. Nu mai exista dangăt de clopote de la biserică, nici bătăi de ceas. Ceasornicul fusese demontat.

În schimb, tobele măsurau timpul. În zori, toba mare îşi rostogolea bubuielile în văzduh. Apoi se auzeau Versurile Zorilor, intonate din turn de o voce puternică bărbătească:

„Bezna se împrăştie, soarele se iveşte de după zid.
Ziua e aproape.
Înalţă-ţi mîna, zi «Drum bun», zi «Bun-sosit!»
Apoi aşteaptă
Ca întunericul să-ţi părăsească trupul, lasă lumina
să te pătrundă
Om aflat în amurg!"

Glasul şi toba încetau. În clipa schimbului dintre noapte şi zi, bărbaţii se opreau şi stăteau neclintiţi, cu braţul înălţat, iar femeile îşi înclinau capul şi îşi aco-

pereau fața. Totul rămînea nemișcat în așteptarea marii mișcări a naturii.

Pe urmă, cînd prima scînteie de soare scăpăra pe creasta dealurilor, toba mică bătea cu repeziciune. Ziua începuse. Oamenii își vedeau de treburile lor.

Pe la ora nouă, se pornea iar răpăiala tobei mici, iar vocea din turn anunța :

„Jumătate de drum ! Jumătate de drum din urcușul dimineții !"

La ceasul prînzului intra în funcțiune toba mare, iar pe la orele trei se auzea din nou ropotul tobei mici, însoțit de strigarea :

„Încetați-vă munca ! Încetați-vă munca !
Înălțați-vă mîna, spuneți «Drum-bun» și spuneți «Bun-sosit»
Oameni ai amurgului.
Soarele se îndreaptă către poarta de ieșire, spuneți-i : «Mulțumesc ! O, mulțumesc !»
Apoi păstrați tăcerea.
Călcați pragul nopții."

Și la apusul soarelui, bărbații salutau din nou, ridicîndu-și brațul, iar femeile își acopereau chipul și își înclinau capul, și totul era neschimbat în afară de schimbul care se producea în natură.

După aceea bătea toba mică, iar oamenii se pregăteau să păsească în noapte.

Da, lumea se schimbase, era foarte schimbată. Cînd tobele își încetau bătaia, aerul părea să rămînă vibrant și vulnerabil, de parc-ar fi fost viu. Și, mai presus de orice, în momentele schimbării de ceasuri, nu se mai auzea zăngănitul dur al metalului pe metal.

„Metalul pentru rezistență.
Tobele pentru inima ce bate,
Iar inima nu contenește."

Aceasta era una dintre poezioarele lui Ramón.

Ciudată această prefacere care se petrecuse în lumea lui Kate. Tăcerea aerului era mai blîndă, mai catifelată, aproape vie. Şi nu mai existau ore. Doar zori, miezul zilei şi asfinţit, jumătatea dimineţii sau mijlocul urcuşului, jumătatea după-amiezei sau mijlocul coborîşului; din acestea se alcătuia ziua, şi din veghile nopţii. După un timp, cele patru momente ale zilei căpătară denumirile de veghea iepurelui, veghea şoimului, veghea condorului şi veghea căprioarei. Iar cele patru sferturi ale nopţii deveniră veghea broaştei, veghea licuriciului, veghea peştelui şi veghea veveriţei.

Cipriano îi scria: „Voi veni să te iau cînd căprioara face ultimul pas spre pădure."

Şi Kate ştia că asta înseamnă ultimul sfert de oră din veghea căprioarei, adică după ora cinci.

Avea senzaţia că de la Ramón şi Cipriano, dinspre Jamiltepec şi zona lacului se desfăşura, se despăturea o lume nouă, gingaşă şi subtilă ca asfinţitul care cade ştergînd zarva zilei. Era o prospeţime delicată, de amurg, care se răspîndea lent, cuprinzînd pînă şi oraşele. Acum, chiar şi în oraşe puteau fi întîlnite *serapes* albastre ale lui Quetzalcoatl, iar tobele puteau fi auzite crăinicind sferturile zilei, aruncînd parcă o reţea vătuită de amurg peste dangătele clopotelor şi peste larma circulaţiei. Chiar şi în capitală se rostogoleau duduielile tobei mari şi unii bărbaţi, în haine de oraş, rămîneau o clipă nemişcaţi, cu feţele înălţate şi braţele ridicate, ascultînd strigarea de amiază, pe care o cunoşteau, şi străduindu-se să nu audă zăngănitul metalului.

„Metalul pentru rezistenţă.
Tobele pentru inima ce bate."

Şi totuşi, era o lume de metal şi de rezistenţă. Cipriano, cu marca lui influenţă asupra ostaşilor, în ciuda urii pe care o stîrnea celorlalţi ofiţeri, era un susţinător al ciocnirii dintre metal şi metal. Ar fi vrut să-l determine pe

Montes să declare oficial că Quetzalcoatl este zeul reîntors al Mexicului.

— Nu ! Nu ! îl contrazicea Ramón. Lasă ca totul să se răspîndească de la sine şi aşteaptă pînă o să-l poţi declara şi pe Huitzilopochtli cel Viu, iar oamenii tăi or să îmbrace păturile roşii cu negru şi cu spiralele şarpelui. Atunci poate că vom oficia şi căsătoria fătişă cu Caterina, care va deveni o mamă printre zei.

Ramón încerca tot timpul să evite, pe cît posibil, împotrivirea şi ura. Scria scrisori deschise clerului :

„Cine sînt eu ca să mă pot numi duşmanul Bisericii Catolice ? Dimpotrivă, aş dori să existe o biserică unică, a lumii întregi, cu Roma drept centru, dacă Roma o doreşte.

Dar popoarele diferite trebuie să aibă şi sfinţi diferiţi, aşa cum au graiuri şi culori diferite.

Dumnezeu trebuie să vină în Mexic îmbrăcat în *serape* şi *huaraches*, altminteri mexicanii nu l-ar putea recunoaşte.

Oamenii sînt fragili, şi fragmentari, şi straniu grupaţi în fragmentaritatea lor. Dumnezeu cel invizibil ne-a făcut-o : a înnegrit unele feţe, a albit altele, şi ne-a grupat în felurite grupuri, după cum şi zopilotul e o pasăre, şi papagalul din ţinuturile calde e o pasăre, şi grangurul e o pasăre. Dar îngerul zopiloţilor trebuie să fie un zopilot şi cel al papagalilor un papagal. Pentru unii coaja e bine mirositoare, pentru alţii fructul.

Preoţii care vor veni alături de mine nu trebuie să-şi abandoneze credinţa. Trebuie să-şi schimbe doar veşmintele şi felul de a vorbi, aşa cum peonul cheamă cu un anumit strigăt vaca şi cu alt strigăt măgarul. Fiecare răspunde la strigăt în felul lui..."

Politicienilor şi agitatorilor demagogi le scria :

„Ce urmăriţi voi ! Să-i transformaţi pe oameni după chipul şi asemănarea voastră ? Şi cînd fiecare peon din Mexic o să poarte haine americane şi pantofi negri bine lustruiţi şi o să caute viaţa în coloanele ziarelor voastre şi bărbăţia în maşinaţiile guvernului o să fiţi satisfăcuţi ?

Guvernul v-a dat vouă bărbăție, încît să o puteți insufla și altora ?

E timpul să uitați. E timpul să lăsați deoparte ura și mila. Nici un om nu a devenit vreodată mai bun pentru că i-a inspirat altuia milă, și orice om e mai rău cînd e înconjurat de ură.

Cu viața nu poți face nimic altceva decît să o trăiești.

Să căutăm viața acolo unde poate fi găsită. Și, din momentul în care o vom găsi, ea ne va soluționa problemele. Dar ori de cîte ori negăm viața adevărată pentru a soluționa o problemă, în loc de una se ridică alte zece probleme noi.

Viața făurește și modelează și schimbă problemele. Problema va fi mereu prezentă, dar va căpăta mereu altă înfățișare. Nimic nu poate fi pe deplin soluționat, nici măcar de viață și de trăire, pentru că viața rezolvă și dizolvă și soluția e uneori solventul.

Așadar, să ne reîntoarcem la viață, și de la ceasornic la soare și la stele, și de la metal la membrană.

În acest fel, problema poate că se va dizolva, din moment ce nu a putut fi niciodată rezolvată. Cînd omul caută în primul rînd viața, el nu vînează nici pămînturi, nici aur. Și de s-ar reîntoarce străvechiul sistem al comunei primitive, și satul și pămîntul ar fi bunul tuturor, ar fi foarte bine. Pentru că nici un om nu poate stăpîni pămîntul.

Cînd te-ai înfundat în mlaștină, nu are rost să încerci a galopa. Nu poți decît înainta pas cu pas, cu mare străduanie. Și în graba noastră de a avea un copil, nu putem smulge fătul din pîntece.

Așadar, căutați viața, și viața va aduce schimbarea.

Căutați viața adevărată, și viața va reveni în noi și ne va împinge spre tranziție.

Nu forțați nimic, fiți numai gata să rezistați dacă alții vă vor amenința cu forța. Căci mlădițele de viață nouă sînt plăpînde și nu trebuie să fie smulse sau călcate în

picioare de tiranii lumii. Cînd e vorba să apărați mlădițele de viață nouă, luptați pentru ele cum luptă jaguarul sau ursoaica pentru puii lor.

Tot ce-i viață e vulnerabil, numai metalul e invulnerabil. Luptați pentru vulnerabila desfășurare a vieții. Luptați și nu cedați !"

Și Cipriano le vorbea ostașilor săi, întotdeauna pe aceleași cuvinte :

„Sîntem bărbați ! Sîntem luptători !

Dar ce putem face ?

Să mergem cu ochii închiși la moarte ?

Nu ! Nu ! Să pornim în marșul vieții !

Țara e plină de *gringos*. Noi i-am lăsat să vină. Trebuie să-i lăsăm să stea pentru că nu avem posibilitatea de a-i izgoni. Cu puști și săbii și baionete nu-i vom putea izgoni, pentru că ei au de o mie de ori mai multe decît noi. Și dacă au gînduri pașnice, să le lăsăm pacea.

Dar Mexicul încă nu este pierdut pentru noi. Și nici nu ne-am pierdut unii pe alții.

Noi sîntem sîngele Americii. Noi sîntem sîngele lui Montezuma.

La ce-i bună mîna mea ? Doar ca să învîrtească manivela mașinii ?

Mîna mi-a fost dată ca să strîngă mîna unui om viteaz.

Mîna mi-a fost dată ca să țină o pușcă.

Mîna mi-a fost dată ca să facă grîul să crească din pămînt.

La ce-s buni genunchii mei ?

Genunchii mi-au fost dați ca să mă țină drept și mîndru.

Genunchii mi-au fost dați ca să pot merge pe drumul meu.

Genunchii mei sînt genunchii unui bărbat.

Pe noi ne veghează Quetzalcoatl din cerul albastru și Huitzilopochtli de la porțile roșii.

Zeii noștri nu-i suferă pe oamenii care îngenunchează.

Le strigă : *Sus ! Drepți !*

Și ce putem noi face ?

Să așteptăm.

Eu sînt un bărbat, gol înăuntrul hainelor mele, întocmai ca și voi.

Sînt eu un om voinic ? Sînt înalt și puternic, ca un om din Tlascala, de pildă ?

Nu sînt. Sînt mic de stat. Eu sînt din sud. Sînt scund... Și totuși, nu sînt generalul vostru ?

De ce ?

De ce sînt eu general și voi doar simpli ostași ?

Am să vă spun.

Pentru că eu am știut să găsesc puterea.

Există două feluri de putere : puterea care este a boilor și a măgarilor de povară, și a fierului, a mașinilor și a puștilor și a oamenilor care nu pot dobîndi cea de-a doua putere.

Și apoi există cea de-a doua putere. Cea pe care trebuie să vi-o însușiți voi. Și pe care o puteți dobîndi, fie că sînteți mici sau mari. E puterea care vine dindărătul soarelui. Și o puteți dobîndi, o puteți dobîndi aici — își lovi pieptul — și aici — își lovi pîntecele — și aici — își lovi șalele."

Cînd Cipriano era stîrnit, îi scăpărau ochii și ai fi zis că din el, din umerii și din spatele lui izbucneau pene negre, ca niște vîrfuri de aripi, și penele acestea negre se scuturau și scînteiau ca un vultur înfoiat. Oamenii lui păreau să-l vadă, printr-un al doilea soi de văz, în această demonică filfîire și zvîrlire a aripilor, asemenea unui vechi zeu. Și murmurau, cu ochi strălucitori :

„E Cipriano ! E el ! Și noi sîntem Ciprianiști, sîntem copiii lui."

— Sîntem bărbați ! Sîntem bărbați ! striga Cipriano Dar ascultați : există două feluri de bărbați. Bărbați care au dobîndit cea de-a doua putere, și bărbați care n-au dobîndit-o.

Cînd primii *gringos* au pus piciorul în ţara noastră, noi ne-am pierdut cea de-a doua putere. Şi preoţii ne-au învăţat : „Supuneţi-vă ! Supuneţi-vă !"

Gringos au dobîndit cea de-a doua putere.

Cum ?

Prin viclenie, au furat-o pe ascuns. S-au pitit nemişcaţi, ca o tarantulă în ungherul ei. Şi apoi, cînd nici soarele, nici luna, nici stelele n-au ştiut că e acolo, hap ! tarantula s-a repezit şi a muşcat, şi-a lăsat veninul şi a supt secretul.

Astfel încît *gringos* au răpit tainele aerului şi ale apei, şi au pătruns în tainele pămîntului. Şi aşa s-a făcut că metalele noastre au ajuns ale lor şi au făcut tunuri şi maşini şi vapoare, au făcut trenuri şi telegrafe şi radio.

De ce ? De ce au făcut toate aceste lucruri ? Cum de le-au putut face ?

Pentru că, prin viclenie, au furat taina celei de-a doua puteri.

Iar noi le-am fost sclavi, pentru că am rămas doar cu primul fel de putere şi l-am pierdut pe al doilea.

Acum însă o recăpătăm. Am aflat din nou drumul către soarele tainic, cel dindărătul soarelui. Acolo sălăşluieşte Quetzalcoatl cel pe care Don Ramón l-a redescoperit. Acolo sălăşluieşte şi Huitzilopochtli, pe care l-am redescoperit *eu*. Pentru că *eu* am dobîndit cea de-a doua putere.

Cu timpul, toţi cei care se străduiesc vor dobîndi cea de-a doua putere.

Sîntem sau nu bărbaţi ? Oare nu putem dobîndi a doua putere ? Nu putem ? Am pierdut-o pe veci ?

Eu spun că nu ! Quetzalcoatl e printre noi. Eu l-am găsit pe Huitzilopochtli cel roşu. A doua putere.

Ori de cîte ori mergeţi sau staţi jos, cînd munciţi sau vă odihniţi, cînd mîncaţi sau dormiţi, gîndiţi-vă la cea de-a doua putere pe care trebuie s-o dobîndiţi.

Fiţi foarte liniştiţi. Pentru că puterea e sfioasă ca o pasăre într-un copac negru.

Fiţi foarte curaţi, spălaţi-vă trupurile şi îmbrăcămintea. Pentru că e ca o stea, care nu străluceşte în murdărie.

Fiţi foarte cumpătaţi, nu beţi pînă cînd vă îmbătaţi, nu vă spurcaţi cu femei desfrînate, nu furaţi ! Pentru că beţivul pierde cea de-a doua putere şi femeia desfrînată te duce la pierderea puterii, iar hoţul nu-i decît un păcătos şi Huitzilopochtli cel roşu îi urăşte pe păcătoşi.

Străduiţi-vă ! Străduiţi-vă să ajungeţi la cea de-a doua putere. Şi cînd o veţi dobîndi voi, o vor pierde ceilalţi."

Cipriano trudea din greu cu armata lui. Blestemul unei armate este acela de a nu avea nimic de făcut. Cipriano îi obliga pe ostaşii lui să gătească, să-şi spele rufele, să facă curăţenie şi să zugrăvească pereţii cazărmii, să grădinărească şi să cultive zarzavaturi, să planteze copaci oriunde era puţină apă. Iar el personal se interesa cu asiduitate de tot ce făceau. O tunică murdară, un picior dureros, un *huarache* prost confecţionat nu-i scăpau niciodată. Se amesteca printre ostaşi chiar cînd găteau mîncarea.

— Dă-mi ceva să mănînc, le spunea. Dă-mi o *enchilada* !

O gusta şi fie că-l lăuda pe bucătar, fie că îşi exprima dezaprobarea.

Ca tuturor oamenilor semiprimitivi, ostaşilor le plăcea să facă lucruri mărunte. Şi, ca toţi mexicanii, din momentul în care căpătau oarecare siguranţă în legătură cu ceea ce făceau, le plăcea să facă lucrul bine.

Cipriano era hotărît să le imprime oarecare disciplină. Disciplina este însuşirea de care are nevoie Mexicul, dealtfel ca şi întreaga omenire. Şi cea mai importantă este disciplina interioară. Căci cea exterioară, disciplina maşinală, se defectează uşor.

Le ceru indienilor primitivi din nord să-şi bată tobele în curtea cazărmii şi repuse în funcţiune vechile dansuri. Dansul este o disciplină în sine. Vechii indieni din nord deţin încă secretul dansului animist. Dansează ca să dobîndească putere ; putere asupra tuturor forţelor sau potenţelor *vii* ale pămîntului. Şi dansurile de acest fel presupun o intensă concentrare, o imensă rezistenţă.

Cipriano încuraja dansurile. Ba chiar le învăţase şi el, cu o ciudată pasiune. Dansul scutului şi al suliţei, dansul pumnalului, dansul pîndei şi al luării prin surprindere, le învăţase prin satele primitive din nord, şi le dansa în curtea cazărmii, noaptea, în faţa focurilor de tabără, după ce se închideau porţile.

Şi atunci, despuiat, legat doar cu o cîrpă neagră peste şale, cu trupul uns cu ulei şi mînjit cu pulbere roşie, înfrunta cu scutul şi cu suliţa cîte un masiv indian gol, în dansul războinicilor, ei doi singuri în mijlocul unui cerc compact de ostaşi. Şi concentrarea tăcută, ritmică a acestui duel de subtilitate şi rapiditate făcea ca tălpile să lovească încet pămîntul în măsurile tobei, trupurile goale să se mlădie suav şi delicat, dîndu-şi tîrcoale cu suavă, primitivă vicleşie, ghemuindu-se pe vine şi sărind apoi felin, ca o panteră, cu suliţa în mînă, ciocnindu-şi platoşele şi despărţindu-se cu un triumfător chiot de sfidare şi exultare.

Şi nimeni, în acest dans, nu era mai suav şi mai spontan decît Cipriano. Făcea cîte un ocol, pîndindu-şi şi înconjurîndu-şi adversarul, cu spatele gol arcuit, invizibil ca un linx, tălpile bătînd ritmic pămîntul, trupu-i suav săltînd în cadenţa tobei ; apoi, ca o săgeată, sărea în aer, cu vîrful suliţei îndreptat spre beregata inamicului, lunecînd peste umărul acestuia, în timp ce adversarul glisa pe sub suliţă, iar răscolitorul chiot războinic răsuna în văzduh. Soldaţii din cerc priveau fascinaţi, scoţînd strigăte joase.

Şi pe măsură ce dansul se prelungea, Cipriano simţea vigoarea ţişnind şi sporind în el. Cînd mădularele-i luceau de sudoare şi spiritul lui se simţea, în sfîrşit, satisfăcut, Cipriano se lăsa copleşit de istoveală şi de putere în acelaşi timp. Îşi arunca peste umeri *serape*-le roşu cu negru şi făcea semn altor doi dansatori să se prindă în luptă ; dădea scutul şi sulița sa altui ofiţer sau altui ostaş, iar el se aşeza pe jos şi privea, la lumina focului. În acele momente îşi simţea membrele şi trupul vibrînd de putere, simţea misterul negru al puterii propagîndu-se ca un fluid din făptura lui în făpturile tuturor celorlalţi soldaţi. Şedea în tăcere, imperturbabil, ţinînd sub splendoarea puterii lui toată acea mulţime de oameni cu ochi negri. Propria lui conştiinţă întunecoasă părea să radieze prin carnea şi sîngele celorlalţi ; s-ar fi zis că erau conştienţi nu prin ei înşişi, ci prin el. Şi cum primul instinct al unui om este să-şi apere capul, acelaşi instinct îi mîna să-l apere pe Cipriano, pentru că el era cea mai preţioasă parte din ei înşişi. Prin el se simţeau supremi. Din puterea lui îşi extrăgeau splendoarea, iar conştiinţa lor era conştiinţa lui răspîndită în ei.

Îi încuraja să danseze goi, cu o basma în jurul şalelor, să se ungă cu ulei şi să-şi întindă pulbere de pămînt roşu peste ulei.

— Acesta e ulei de stele. Frecaţi-l bine peste mădularele voastre şi vă veţi simţi puternici precum cerul înstelat. Pulberea aceasta e sîngele roşu al vulcanilor. Frecaţi-vă cu ea şi veţi simţi în voi tăria focului vulcanic ţişnit din măruntaiele pămîntului.

Îi îndemna să danseze dansurile tăcute, concentrate, în cadenţa tobei, să le danseze ceasuri întregi, absorbind putere şi tărie.

— Dacă ştiţi cum să faceţi pasul de dans, puteţi călca mai adînc, tot mai adînc, pînă ce atingeţi cu piciorul miezul pămîntului. Şi cînd veţi da de miezul pămîntului, pieptul şi pîntecele voastre vor fi oţelite de asemenea pu-

tere, încît nimeni din lume nu va mai fi în stare să vă biruie. Dobîndiți cea de-a doua putere ! Extrageți-o din pămînt, dindărătul soarelui. Dobîndiți cea de-a doua putere.

Organiza marșuri lungi, rapide, prin ținuturile mexicane sălbatice, prin munți, marșuri cu mișcări iuți, ușoare. Îi plăcea să-i facă pe soldați să campeze sub cerul liber, fără corturi ; vegheați doar de gardă și de stelele de pe cer. Îi urmărea pe banditi cu mișcări iuți. Pe captivi îi dezbrăca la piele și-i lega. Dar cînd gîndea că are de-a face cu un om ce putea fi convertit, îl punea să facă jurămîntul și îl recruta. Iar cînd avea de-a face cu un ticălos, cu o lichea de trădător, îl înjunghia în inimă, spunînd :

— Sînt Huitzilopochtli cel roșu, cel al cuțitului !

De pe acum își avea micul lui corp de oameni aleși, care-și lepădaseră oribilele uniforme gălbinicioase, îmbrăcînd straie albe cu brîu roșu, șireturi roșii la încheieturi, și frumosul *serape* roșu cu negru. Iar oamenii lui trebuiau să fie curați. În timpul marșurilor, se opreau la cîte un rîu și li se ordona soldaților să se dezbrace, să-și spele trupul și îmbrăcămintea. Oamenii cu pielea de un arămiu întunecat se învîrteau goi de colo pînă colo, în timp ce straiele de pînză groasă albă se uscau pe pămînt. Și după aceea străbăteau satele Mexicului strălucind în albeața veșmintelor de pînză, cu pușca în spate, *serape* roșu și o mică rană pe șold, și pălăriile mari, cu însemnul roșu.

— Trebuie să facă mereu mișcare ! le spunea Cipriano ofițerilor. Trebuie să învețe iar să se miște rapid, neobosiți, cu vechea lor putere. Important e să nu zacă. În orele de odihnă să se odihnească. Dar în orele de trezie să muncească, sau să execute marșuri, să facă instrucție, ori să danseze.

Își divizase regimentul în mici companii de cîte o sută de oameni, cu cîte un centurion și un sergent în frunte.

Fiecare dintre companii trebuia să acționeze la perfect unison, dar cu deplină libertate și flexibilitate în mișcări.

— Perfecționați-vă suta voastră, stăruia Cipriano, iar eu voi perfecționa miile și zecile de mii dintre voi. Ascultați-mă bine, spunea el. Pentru noi nu trebuie să existe tranșee și tunuri. Oamenii mei nu sînt nici carne de tun, nici îngrășăminte de tranșee. Acolo unde sînt tunuri, nu-i loc pentru noi. Și cînd atacăm, nu o facem cu tunuri. Tot ce ne trebuie nouă este agerimea, tăcerea, eliberarea de poverile pe care alții vor să ni le pună-n circă și, mai cu seamă, cea de-a doua putere. Asta-i tot. Noi nu avem de gînd să ridicăm un front de luptă, ci să atacăm la momentul potrivit, dintr-o mie de puncte.

Și-i plăcea să repete mereu :

— Dacă veți putea absorbi în voi puterea din inima pămîntului și pe cea dindărătul soarelui ; dacă veți putea absorbi în voi puterea lui Huitzilopochtli cel roșu, nimeni nu vă va putea cuceri vreodată. Dobîndiți cea de-a doua putere !

Ramón îl presa pe Cipriano să-și asume deschis personalitatea lui Huitzilopochtli cel viu.

— Haide, îl îndemna el, e timpul să-l lași pe generalul Viedma să fie înghițit în Huitzilopochtli cel roșu. Nu crezi ?

Ședeau pe rogojini, în camera lui Ramón, în zăduful ce preceda izbucnirea ploii. Căzuse înserarea.

Ramón închise obloanele și încăperea deveni noapte. Apoi se așeză din nou lîngă Cipriano. Acesta din urmă adormi. După un timp, Ramón îl lăsă singur.

Nu-l revăzu pînă în zori, cînd Cipriano se duse spre lac să înoate. Ramón îl urmă și înotară împreună, în lumina răsăritului. Ploaia răcise apa lacului. După un timp se întoarseră în casă și își unseră cu ulei mădularele înghețate.

Peste cîteva minute, Cipriano se înveli din nou în pătura lui și adormi buștean.

Nu se trezi decît la ora prînzului. Mîncă, apoi luă o barcă și vîsli pe lac pînă la Kate. O găsi acasă. Se arătă surprinsă cînd îl văzu apărînd în hainele lui albe și cu *serape*-le lui Huitzilopochtli.

— Am de gînd să devin Huitzilopochtli cel Viu, o anunță el.

— Zău ? Și cînd anume ? Nu-i o senzație ciudată ? Kate era speriată de ochii lui : păreau neumani.

— Joia. Joia va fi ziua lui Huitzilopochtli. Vrei să stai alături de mine și să-mi fii soție cînd voi fi zeu ?

— Dar simți că *ești* zeu ? întrebă ea, pe un ton arțăgos. Cipriano îi aruncă o privire stranie.

— Aparțin tărîmurilor zeilor.

— Care se află unde ?

— În locul în care nu mai există un dincolo, acolo unde întunecimea se cufundă în apă și unde somnul și veghea sînt unul și același lucru.

— Nu, răspunse Kate speriată. Eu n-am înțeles niciodată lucrurile mistice. Îmi dau o senzație neplăcută.

— Cînd pătrund în tine e un lucru mistic ?

— Nu, ăsta e un act absolut fizic.

— La fel e și celălalt, numai că-i mai îndepărtat. Nu vrei să fii mireasa lui Huitzilopochtli ? o întrebă din nou.

— Nu atît de curînd.

— Nu atît de curînd ! o îngînă Cipriano.

Urmă o pauză de tăcere.

— Vrei să vii acum cu mine la Jamiltepec ?

— Nu acum.

— Și de ce nu acum ?

— Oh, nu știu. Mă tratezi de parcă nu aș avea o viață a mea proprie. Dar să știi că am.

— O viață proprie ? Și cine ți-a dat-o ? De unde o ai ?

— Nu știu, dar o am. Și trebuie s-o trăiesc. Nu mă pot lăsa pur și simplu înghițită.

— De ce, Malintzi ? o întrebă, dîndu-i un nume. De ce nu poți ?

— Să mă las înghițită ? Pentru că, pur și simplu, nu pot.

— Eu-sînt Huitzilopochtli cel Viu. Și eu mă las înghițit. Drept care mi-am spus că și tu ai putea să te lași, Malintzi.

— Nu ! Nu cu totul !

— Nu cu totul ! Nu cu totul ! Nu acum ! Nu atît de curînd ! Cît de des îl rostești astăzi pe NU ! Trebuie să mă întorc la Ramón.

— Da. Întoarce-te la el. Nu te sinchisești decît de el și de Quetzalcoatl cel Viu, și de Huitzilopochtli cel Viu — eu nu sînt decît o femeie.

— Nu, Malintzi, ești mai mult. Tu vezi mai departe decît Kate, tu ești Malintzi.

— Nu sînt ! Sînt numai Kate, și nu sînt decît o simplă femeie. Nu am încredere în nimic altceva.

— Eu sînt mai mult decît un simplu bărbat, Malintzi. Nu-ți dai seama de acest lucru ?

— Nu ! Nu-mi dau seama. Și de ce *ai fi* mai mult decît un simplu bărbat ?

— Pentru că sînt Huitzilopochtli cel Viu. Nu ți-am spus ? Astăzi ai praf în gură, Malintzi.

Cipriano plecă, lăsînd-o să-și legene furia în balansoarul de pe terasă ; se simțea din nou vechea Kate, și ostilă tuturor acestor lucruri noi. Se gîndea la Londra și la Paris și la New York, și la toți oamenii aflați acolo.

„Oh ! își strigă în sinea ei, simțind că se sufocă. Pentru numele lui Dumnezeu, să scap odată din toată grozăvia asta și să mă reîntorc la oamenii simpli, umani. Urăsc pînă și sunetul numelor Quetzalcoatl și Huitzilopochtli. Aș prefera să mor decît să mai fiu amestecată în toate astea. Ce de oribili sînt și Ramón și Cipriano ! Și vor să mă tirască și pe mine, să mă amețească, să-mi ia mințile cu vorbăria

lor goală și cu Malintzi a lor ; Malintzi ! Eu sînt Kate Forrester. Nu sînt nici Kate Leslie, nici Kate Tylor. M-am săturat de bărbații ăștia care-mi agață diverse nume. M-am născut cu numele de Kate Forrester și voi muri cu numele de Kate Forrester. Și vreau să plec acasă. Respingător să ți se spună Malintzi. M-au tras pe sfoară !

Capitolul XXIII

NOAPTEA LUI HUITZILOPOCHTLI

Ceremonia consacrării lui Huitzilopochtli a avut loc noaptea, în spațioasa curte din fața bisericii. Gărzile lui Huitzilopochtli, în *serapes* cu dungi negre, roșii și galbene, vărgați ca niște tigri sau niște viespi, străjuiau ținînd în mîini torțele din lemn de ocote aprins. În milocul curții fuseseră pregătite lemnele pentru un foc de tabără, care încă nu ardea.

În turnuri, pe locurile unde înainte fuseseră clopotele, scînteiau focuri, iar toba grea a lui Huitzilopochtli își rostogolea sunetele adînci, sinistre. Bătuse tot timpul de la asfințitul soarelui încoace.

Oamenii se îngrămădiseră pe sub copaci, în afara gardului. Ușile bisericii erau închise.

La un moment dat se auzi bubuitul a patru tunuri cu artificii care explodară simultan, lansînd spre ceruri patru rachete, orientate în patru direcții diferite, care se despletiră în jerbe roșii, verzi, albe și galbene.

Ușile bisericii se deschiseră larg și Cipriano își făcu apariția în strălucitorul *serape* al lui Huitzilopochtli, și cu trei pene verzi de papagal înfipte vertical în banda din

jurul frunții. Ținea în mînă o torță. Se aplecă și aprinse focul mare de tabără, apoi culese patru tăciuni încinși și-i aruncă în direcția a patru dintre oamenii lui care așteptau, despuiați, legați doar cu o cîrpă neagră în jurul șoldurilor. Oamenii prinseră tăciunii din zbor, alergară în cele patru direcții și aprinseră cu ei alte patru focuri de tabără, pregătite în fiecare dintre cele patru colțuri ale curții.

Ostașii de gardă își dezbrăcaseră păturile și bluzele, și stăteau goi pînă la briurile roșii. Toba mai mică începu să bată o cadență de dans și, într-adevăr, se porni dansul, oamenii pe jumătate goi zvîrlindu-și torțele care se învîrteau în aer și prinzîndu-le apoi din nou, totul în pas dansant. Cipriano, aflat în centru, scotea din foc și arunca tăciune după tăciune.

Acum că-și scosese pătura, pieptul lui se înfățișa pictat în bare orizontale, roșii și negre ; de o parte și de alta a gurii pornea cîte o linie subțire verde, iar din colțurile ochilor o fîșie galbenă.

Cele cinci focuri, construite din mici piramide de nuiele de ocote, trimiteau un iureș de flăcări pure către cerul întunecat, luminînd trupurile dansatorilor care jucau și cîntau cu voci adînci.

Flăcările țîșneau voioase. Toba duduia fără încetare. Și oamenii lui Huitzilopochtli dansau ca niște demoni. Iar mulțimea zăcea înfășurată în vechea tăcere indiană, ochii negri scăpărînd în lumina vîlvătăilor. Treptat, focurile începură să moară, iar fațada albă a bisericii, care dansase și ea în ritmul flăcărilor galbene, porni să se albăstrească, topindu-se în noapte, roșiatică doar la temelie, îndărătul siluetelor negre ce săltau în reflexele rubinii ale jăraticului.

Dansul încetă subit, oamenii își traseră *serapes* pe umeri și se așezară. Ici-colo, licăreau focuri mici de ocote pe trepiede de trestie, într-o tăcere care dăinui minute în șir. Pe urmă răsună din nou toba și un bărbat porni să

cînte cu o voce limpede, sfidătoare : *„Primul cîntec al lui Huitzilopochtli :*

„Eu sînt Huitzilopochtli,
Roşul Huitzilopochtli,
Cel roşu ca sîngele.

Eu sînt Huitzilopochtli,
Galben ca soarele,.
Cu soare în sînge.

Eu sînt Huitzilopochtli,
Alb ca oasele,
Cu oase în sînge.

Eu sînt Huitzilopochtli,
Cu un fir de iarbă între dinţi.

Eu sînt Huitzilopochtli, zăcînd în întuneric.
Pătînd cu roşeaţa mea trupul întunericului.

Veghez lîngă foc
Aştept îndărătul oamenilor.

În tăcerea nopţii mele
Cactusul îşi ascute ţepii
Iarba dibuie cu rădăcina după celălalt soare.

Mai adînc decît rădăcinile arborelui mango
Jos în miezul pămîntului
Se află strălucirea soarelui meu galben ca şarpele

O, păziți-vă de el !
O, păziți-vă de mine !
Cine aleargă împotriva flăcării mele
E mușcat și trebuie să moară.

Eu sînt somnul și trezia
Mîniei bărbăției bărbaților,
Eu sînt saltul și tremurul
Focului din nou îngenuncheat."

Cîntecul se sfîrși. Urmă o pauză. După care, toți oamenii lui Huitzilopochtli îl reluară, strofă cu strofă, schimbîndu-l doar pe „Eu" în „El".

„El este Huitzilopochtli..."

Focurile mari se mistuiseră. Doar flăcăruile de pe trepiede luminau scena în străluciri roșiatice. Gărzile se retraseră spre zidul dinspre exterior al curții, ținîndu-și vertical baionetele. Toba mare bătea rar de una singură.

Curtea era goală, presărată cu rămășițele de rubin ale focurilor de tabără și luminată de pîlpîirea mocnită a flăcărilor de ocote. Acum se putea desluși o platformă înălțată în fața zidului alb al bisericii.

Ușile mari se deschiseră în tăcere, și Cipriano se ivi în *serape*-le lui viu colorat, ținînd în mînă un mănunchi de frunze sau de pene negre ; la ceafă i se înălța un smoc de pene roșii, cu vîrfuri negre.

În urma lui venea o stranie procesiune : un peon în straie albe filfiitoare, prizonier între două gărzi ale lui Huitzilopochtli îmbrăcate în *serapes* vărgate în roșu, negru, galben și alb ; în urma lor, un alt peon prizonier ; pe urmă un al treilea : cu totul cinci prizonieri, cel de-al cincilea fiind un bărbat înalt, șchiopătînd, și cu o cruce roșie pictată pe pieptul bluzei albe. La urmă apăru și o femeie prizonieră, tot escortată de două gărzi ; părul îi flutura desfăcut peste o tunică roșie.

Urcară cu toţii pe platformă. Peonii prizonieri fură înşiruiţi în faţă, iar gărzile se aliniară în spatele lor. Peonul şchiop stătea ceva mai la o parte, cu două gărzi îndărătul lui, şi femeia la fel.

Toba mare îşi încetă bătaia ; tăcerea fu spartă de un sunet de goarnă, prelung, puternic, triumfător, repetat de trei ori. Urmat de timpane sau tam-tamuri mici, răpăind ca o grindină.

Cipriano îşi înălţă o mînă şi tăcerea se aşternu din nou. Şi din tăcere porni să vorbească, în fraze scurte, marţiale :

„Omul care e om e mai mult decît un om.
Nici un om nu e om dacă nu-i mai mult decît un om.
Pînă cînd îl pătrunde puterea.

În mine e puterea dindărătul soarelui,
Şi din măruntaiele pămîntului.
Eu sînt Huitzilopochtli.
Sînt negru ca dedesubtul pămîntului văduvit de soare,

Şi galben precum focul care mistuie,
Şi alb ca osul,
Şi roşu ca sîngele.

Dar am atins mîna lui Quetzalcoatl.
Şi între degetele noastre a încolţit un fir de iarbă verde,
Am atins mîna lui Quetzalcoatl.
Iată ! Sînt domnul veghilor nopţii,
Iar visul nopţii se înalţă din mine ca o pană roşie.

Eu sînt păzitorul şi stăpînul visului.
Şi în visul nopţii văd cîinii cenuşii dînd tîrcoale.
Dînd tîrcoale ca să înşface visul.

Noaptea, sufletul laşului se tîrăşte afară din el
Asemenea cîinelui cenuşiu cu botul putrezit de turbare
Ce se tîrăşte printre cei adormiţi şi cei ce visează în poala întunericului meu,
Şi în care visul ţîşneşte ca un iepure, înălţînd urechi lungi, vîrfuite cu noapte,
Şi ronţăind pe păşunile visului, ca o căprioară în amurg.

Noaptea văd cîinii cenuşii tîrîndu-se afară din cei adormiţi
Care sînt laşi, care sînt mincinoşi, care sînt trădători, care nu visează,
Care-şi ciulesc urechile ca iepurele, sau ronţăie în întuneric ca o căprioară,
Dar ale căror visuri sînt cîini, cîini cenuşii cu boturi galbene.

Din cei mincinoşi, din hoţi, din oameni cu două feţe şi din trădători
Văd cîini cenuşii tîrîndu-se afară, pe plaiurile unde căprioara mea paşte în întuneric.
Şi atunci îmi scot cuţitul şi-l arunc în cîinele cenuşiu.
Dar iată ! s-a înfipt între coastele unui om
Care-i casa cîinelui cenuşiu !

Păziţi-vă ! Păziţi-vă
De bărbaţii şi femeile care sînt adăposturi ale cîinilor cenuşii !
Mulţi bărbaţi ce par nevinovaţi sau femei cu vorbe dulci
Nu sînt decît cotețe de cîini cenuşii."

Cîntecul se opri, lăsînd loc tăcerii. După un timp, Cipriano făcu semn oamenilor săi să-l aducă în față pe peonul cu crucea pictată pe piept și pe spate. Omul veni șchiopătînd.

Cipriano : Cine-i omul ăsta care șchioapătă ?

Garda : E Guillermo, supraveghetor în slujba lui Don Ramón și care l-a trădat pe stăpînul său.

Cipriano : De ce șchioapătă ?

Garda : A căzut de pe fereastră pe stînci.

Cipriano : Ce l-a făcut să vrea să-și trădeze stăpînul ?

Garda : Inima lui e un cîine cenușiu, și o femeie, o căţea cenușie, l-a ademenit.

Cipriano : Care femeie a ademenit cîinele cenușiu ?

Gărzile o împinseră în față pe femeie.

Garda : Aceasta e femeia, Maruca, stăpîne, cea cu inimă de căţea cenușie..

Cipriano : Ea este ?

Garda : Ea este.

Cipriano : Îi vom ucide pe cîinele cenușiu și pe căţeaua cenușie pentru că au gurile galbene de otravă. E drept, oameni ai lui Huitzilopochtli ?

Garda : E drept, stăpîne.

Gărzile îl dezbrăcară pe peonul Guillermo de veșmintele lui albe, lăsîndu-l gol, doar cu o basma cenușie legată în jurul șalelor și cu o cruce alb-cenușie pictată pe pieptul gol. Și femeia avea o cruce alb-cenușie pictată pe piept. Era îmbrăcată într-o cămășuță scurtă de lînă cenușie.

Cipriano : Cîinele cenușiu și căţeaua cenușie nu trebuie să mai cutreiere prin lume. O să le ardem trupurile cu var nestins, pînă cînd sufletele și trupurile le vor fi mîncate și nimic nu va mai rămîne din ele. Căci varul e osul însetat ce înghite pînă și un suflet și tot nu se stinge. Leagă-i cu funii cenușii și toarnă-le cenușă în cap.

Gărzile se supuseră pe dată. Prizonierii, presărați cu cenușă, se uitară cu ochi negri, strălucitori, dar nu scoaseră un sunet. În spatele fiecăruia dintre ei stătea cîte o gardă. La un semn al lui Cipriano, gărzile se repeziră cu iuțeala fulgerului, înfășurară cîte o basma cenușie în jurul gîtului celor două victime și, cu o smucire puternică, le frînseră grumazurile, ridicîndu-i dintr-o singură mișcare în sus. Apoi lăsară să cadă pe jos trupurile care încă mai zvîcneau.

Cipriano se întoarse spre mulțime :

„Albastră-i răsuflarea lui Quetzalcoatl
Roșu-i sîngele lui Huitzilopochtli.
Dar cîinii aparțin cenușei lumii.
Stăpînii vieții sînt și stăpînii morții.
Cîinii cenușii sînt morți.
Stăpînii vieții sînt vii.
Albastre sînt cerul adînc și apa adîncă.
Roșu e sîngele și focul.
Galbenă e flacăra,
Osul e alb și e viu.
Părul nopții cade negru peste fețele noastre.
Dar cîinii cenușii sînt în cenușă."

Apoi se întoarse către ceilalți patru peoni prizonieri.

Cipriano : Cine sînt aceștia patru ?

Garda : Patru dintre cei ce-au venit să-l omoare pe Don Ramón.

Cipriano : Patru împotriva unuia singur ?

Garda : Au fost mai mulți de patru, stăpîne.

Cipriano : Și cînd vin mulți împotriva unuia singur care e numele celor mulți ?

Garda : Lași, stăpîne.

Cipriano : Lași ! Sînt mai puțin decît oameni. Și oa-

menii care-s mai puțin decît oameni nu merită lumina soarelui. Pentru ca oamenii care-s oameni să poată trăi, oamenii care-s mai puțin decît oameni trebuie înlăturați, altminteri se înmulțesc. Oamenii care-s mai mult decît oameni trebuie să-i judece pe oamenii care sînt mai puțin decît oameni. Să moară ?

Garda : Să moară, stăpîne.

Cipriano : Dar mîna mea a atins mîna lui Quetzalcoatl și printre frunzele negre a izbucnit un fir verde, de culoarea lui Malintzi.

Un slujitor se apropie și-i scoase *serape*-le lui Cipriano trăgîndu-i-l peste cap și lăsîndu-l gol pînă la brîu. Și gărzile își scoaseră *serapes*.

Cipriano înalță pumnul în care ținea un mic mănunchi de frunze negre, sau de pene.

Apoi grăi rar :

„Huitzilopochtli dăruiește frunza neagră a morții.
Adună-ți curajul și ia-o !
Privește curajos moartea în față.
Treci curajos hotarul, recunoscîndu-ți greșeala.

Dar Huitzilopochtli atins-a mîna lui Quetzalcoatl
Și-o frunză verde-a răsărit printre cele negre,
Frunza verde a lui Malintzi,
Care nu iartă decît o singură dată."

Apoi se întoarse către cei patru peoni și întinse primului dintre ei pumnul cu cele patru frunze negre. Peonul, un bărbat mărunt, se uită la ele curios.

— Dar nu-i nici una verde, spuse el sceptic.

— Bine, răspunse Cipriano. Atunci ia una neagră.

Și-i dădu în mînă o frunză neagră.

— Știam eu, zise omul, aruncînd frunza cu dispreț.

Cel de-al doilea peon trase tot o frunză neagră. O privi ca fascinat, întorcînd-o pe o parte și pe cealaltă.

Cel de-al treilea peon trase o frunză care era verde de la jumătate în jos.

— Vedeți ! exclamă Cipriano. Frunza verde a lui Malintzi.

Și întinse celui de-al patrulea peon ultima frunză neagră.

— Trebuie să mor ? întrebă al patrulea peon.

— Da.

— Nu vreau să mor, *Patrón*.

— Te-ai jucat cu moartea și ea s-a întors împotriva ta.

Cei trei osîndiți la moarte fură legați la ochi cu niște benzi negre, după care fură dezbrăcați de bluze și de pantaloni. Cipriano luă un pumnal strălucitor, cu lama foarte subțire.

— Stăpînii vieții sînt și stăpînii morții, rosti el cu o voce puternică, limpede.

Și, cu iuțeala fulgerului, îi înjunghie drept în inimă pe cei trei oameni legați la ochi, cu trei lovituri de cuțit repezi și grele. După care, înălță pumnalul înroșit și îl zvîrli.

— Stăpînii vieții sînt și stăpînii morții, repetă el.

Gărzile ridicară trupurile însîngerate, unul cîte unul, și le cărară în biserică. Rămăsese doar prizonierul cu frunza verde.

— Prindeți-i frunza verde a lui Malintzi între sprîncene! Pentru că Malintzi iartă o singură dată și nu mai mult!

— Da, stăpîne! răspunseră gărzile.

Și îl conduseră pe prizonierul iertat în biserică. Cipriano îi urmă, cu ultima dintre gărzi în spatele lui.

După cîteva minute tobele începură să bată și mulțimea porni să pătrundă încet în biserică. Femeilor nu le era îngăduit să intre. Interiorul era împodobit cu stindarde roșii și negre. Într-o parte a altarului apăruse un idol nou: silueta greoaie, așezată, a lui Huitzilopochtli, sculptată în piatră de lavă, neagră. În jurul lui ardeau douăsprezece lumînări roșii. Idolul ținea în pumn mănunchiul de frunze sau de pene negre. La picioarele lui zăceau cele cinci cadavre ale osîndiților.

Flacăra altarului era înaltă, iluminînd statuia întunecată a lui Quetzalcoatl. Ramón îmbrăcat în alb și albastru, culorile lui Quetzalcoatl, ședea pe micul lui tron. Alături de tronul lui se găsea încă unul, asemănător, dar deocamdată gol. Șase dintre gărzile lui Quetzalcoatl îl înconjurau pe Ramón; dar în partea rezervată lui Huitzilopochtli nu se aflau, pentru moment, decît cadavrele.

Tobele puternice ale lui Huitzilopochtli băteau afară, fără încetare, cu un zgomot înnebunitor. Înăuntru, doar răpăitul lent al tobei lui Quetzalcoatl. Și oamenii din curte se revărsau încet înăuntru, răspîndindu-se printre gărzile lui Quetzalcoatl.

Un fluier sună chemarea de închidere a ușilor. Tobele lui Quetzalcoatl amuțiră, iar din turnuri se auzi din nou goarna sălbatică a lui Huitzilopochtli.

Și atunci pătrunse în biserică tăcuta procesiune a lui Huitzilopochtli, oameni desculți, despuiați, în afară de

pînzele negre din jurul şalelor, a dungilor de vopsea de pe trup şi a penelor roşii din cap. Cipriano avea fălcile vopsite în alb, o dungă verde se întindea din colţurile gurii, o dungă neagră peste nas, una galbenă din colţurile ochilor şi o bandă roşie peste frunte. Din păr îi ieşea o pană verde, iar în spatele capului i se înălţa un frumos mănunchi de pene roşii. Pieptul îi era încercuit de o bandă de vopsea roşie, iar mijlocul de una galbenă. În rest, era cenuşiu ca scrumul.

După el veneau gărzile, cu feţele roşii, negre şi albe, trupurile vopsite întocmai ca al lui Cipriano, şi pene roşii înălţate în spatele capetelor. Toba grea, uscată, a lui Huitzilopochtli bătea monoton.

Cînd Huitzilopochtli cel Viu se apropie de treptele altarului, Quetzalcoatl cel Viu se sculă în picioare şi îi veni în întîmpinare. Cei doi se salutară, fiecare dintre ei acoperindu-şi pentru o clipă ochii cu mîna stîngă, apoi atingîndu-şi degetele mîinii drepte.

Cipriano se opri în faţa statuii lui Huitzilopochtli, îşi înmuie mîna într-o cupă de piatră, apoi scoţînd chiotul sălbatic al lui Huitzilopochtli, îşi înălţă mîna pătată de un lichid roşu. Tobele dure ale lui Huitzilopochtli duduiră nebuneşte în biserică, pe urmă amuţiră subit.

Ramón : De ce ţi-e mîna roşie, Huitzilopochtli, fratele meu ?

Cipriano : E sîngele trădătorilor, o, Quetzalcoatl !

Ramón : Ce au trădat ?

Cipriano : Soarele galben şi inima întunericului, inimile oamenilor şi mugurii femeilor. Atîta timp cît erau ei în viaţă, Luceafărul de Dimineaţă nu putea fi văzut.

Ramón : Şi sînt cu adevărat morţi ?

Cipriano : Cu adevărat morţi, stăpîne.

Ramón : Sîngele li s-a vărsat ?

Cipriano : Da, stăpîne, dar ciinii cenuşii nu au sînge de vărsat. Doi au murit în moartea fără sînge a ciinilor cenuşii, trei au murit în sînge.

Ramón : Tu care ai luat viețile celor trei, Huitzilopochtli, fratele meu, ce ai de gînd să faci cu sufletele lor ?

Cipriano : Să ți le dăruiesc, stăpîne Quetzalcoatl al Luceafărului de Dimineață.

Ramón : Da, dă-mi-le mie şi am să le învălui în răsuflarea mea, şi am să le trimit în cea mai lungă dintre călătorii, către îndepărtatul somn şi îndepărtata deşteptare.

Cipriano : Stăpînul meu e stăpînul Celor două Căi. Gărzile despuiate şi pictate ale lui Huitzilopochtli aduseră cadavrele celor trei înjungheați, întinse pe trei catafalcuri roşii, şi le depuseră la picioarele statuii lui Quetzalcoatl.

Ramón : Aveți drum lung de făcut, pînă dincolo de soare, la porțile Luceafărului de Dimineață. Şi dacă soarele e mînios, loveşte mai iute decît un jaguar, iar huietul vîntului e ca un vultur furios, şi apele plesnesc înfuriate ca niște şerpi argintii. Ah, trei suflete, faceți acum pace cu soarele şi cu vînturile şi cu apele, şi plecați, pline de curaj, învăluite în suflarea lui Quetzalcoatl ca într-o mantie. Nu vă temeți, nu dați îndărăt, nu dați greş ; ci îndreptați-vă spre capătul celei mai lungi călătorii, şi lăsați fîntîna să vă acopere chipurile. În felul acesta, pînă la urmă, se vor reînnoi.

După ce le vorbi morților, Ramón luă tămîie, o zvîrli în foc şi nori de fum albastru se înălțară. Pe urmă, cu o

cădelniță, împrăștie fum albastru asupra morților. După aceea despături trei pînze albastre și îi acoperi. Gărzile lui Quetzalcoatl ridicară catafalcurile, iar fluierul lui Quetzalcoatl își făcu auzit sunetul.

— Salut Luceafărul de Dimineață, strigă Ramón, întorcîndu-se către lumina din spatele statuii lui Quetzalcoatl și înălțîndu-și brațul.

Toți cei de față se întoarseră spre lumină și își înălțară brațele cu pasiune. Tăcerea Luceafărului de Dimineață se lăsă peste biserică.

Apoi răsună toba lui Quetzalcoatl : gărzile se îndepărtară încet, cu cei trei morți acoperiți cu pînze albastre.

Și atunci se ridică glasul lui Huitzilopochtli cel Viu.

— Fața lui Quetzalcoatl nu poate privi la ciinii cenușii morți. Și deasupra cadavrelor de ciini cenușii Luceafărul de Dimineață nu poate străluci. Dar focul morții îi va mistui.

Răpăitul asurzitor al tobelor lui Huitzilopochtli. Ramón rămăsese cu spatele spre biserică și brațul înălțat către Luceafărul de Dimineață. Gărzile lui Huitzilopochtli ridicară și cadavrele celor doi oameni strangulați, le acoperiră cu pînze cenușii și le scoaseră afară.

Și din nou răsună goarna lui Huitzilopochtli.

Cipriano : Morții au pornit pe drumul lor. Quetzalcoatl îi ajută să facă cea mai lungă dintre călătorii. Dar ciinii cenușii dorm în var nestins, în focul încet al morților. S-a isprăvit.

Ramón își lăsă brațul în jos și se întoarse cu fața spre biserică. Toți cei de față își plecară capetele. Tobele surde ale lui Quetzalcoatl răpăiră, amestecîndu-și sunetele înăbușite cu bătăile stridente ale tobelor lui Huitzilopochtli. Apoi cele două categorii de gărzi începură să cînte laolaltă :

„Huitzilopochtli cel roşu
Desparte ziua de noapte.

Huitzilopochtli cel auriu
Fereşte viaţa de moarte şi moartea de viaţă.

Nici un câine cenuşiu şi nici un laş nu trece de el.
Nici un trădător nu se tîrăşte pe lîngă el.
Prin faţa lui înşelătorii
Nu pot trece de la unii la alţii.

Oamenii curajoşi cunosc pacea înserării,
Oamenii sinceri privesc la zorii curaţi,
Oamenii bărbaţi trec în ziua senină
Pe lîngă Huitzilopochtli.

Huitzilopochtli cel roşu
E purificatorul.

Huitzilopochtli cel negru
E osînditorul.

Huitzilopochtli auriul
E focul eliberator.

Huitzilopochtli cel alb
E osul spălat

Huitzilopochtli cel verde
E firul de iarbă al lui Malintzi.

Cînd se sfîrşi cîntecul, bătaia tobelor se stinse treptat, asemenea tunetului care se îndepărtează reverberîndu-şi ecourile în inimile oamenilor.

Goarna şi fluierul răsunară împreună. Gărzile lui Huitzilopochtli stinseră luminările roşii, una cîte una, gărzile lui Quetzalcoatl le stinseră pe cele albastre. Biserica rămase învăluită în întuneric ; doar mica lumină alb-albăstruie din spatele statuii lui Quetzalcoatl şi flacăra roşie, mocnită, de pe altar, spărgeau bezna.

Capitolul XXIV

MALINTZI

Cînd femeilor nu li se îngădui să intre în biserică, se întoarse şi Kate acasă, mohorîtă şi stingheră. Execuţiile o şocaseră şi o deprimaseră. Ştia că Ramón şi Cipriano făceau deliberat tot ce făceau ; credeau în actele lor şi acţionau pe deplin conştienţi. Ca bărbaţi, probabil că or fi avînd dreptate.

Dar nu păreau a fi altceva decît nişte simpli bărbaţi. Cînd Cipriano spusese : „Omul care e om e mai mult decît un om", păruse să ridice semnificaţia bărbăţiei pe cele mai

înalte culmi, chiar cu un soi de simţ demonic. Ei totul i se părea a fi doar o teribilă manifestare de voinţă, străduinţa voinţei pure, îngrozitoare.

Şi în adîncurile sufletului încerca o repulsie împotriva acestei manifestări de voinţă pură. Pe de altă parte, însă, o fascina. Cipriano şi Ramón aveau pentru ea ceva fascinant, misterios, magnetic. Puterea neagră, nedomolită, pasiunea voinţei bărbăteşti ! Frumuseţea stranie, sumbră, misterioasă a acesteia ! Ştia bine că se află sub vrajă.

Dar, în acelaşi timp, aşa cum se întîmplă adeseori cu stările de vrajă, nu se simţea pe deplin legată. Era vrăjită, dar nu se supunea întru totul. Într-un colţ al sufletului ei mocneau repulsia şi o vagă greaţă.

Desigur, Ramón şi Cipriano aveau dreptate în ce-i privea pe ei înşişi, poporul lor şi ţara cotropită de străini. Dar în ce o privea pe ea, se simţea aparţinînd altor locuri. Nu acestei teribile *voinţe* care părea să bată din aripi în însuşi aerul continentului american. Mereu voinţă, voinţă, fără remuşcare, neînduplecată. Asta însemna pentru ea America : ambele Americi. Voinţă pură !

În centrul tuturor lucrurilor, o Voinţă întunecată, masivă, care-şi trimite în toate direcţiile tentaculele cumplite şi vibraţiile, ca o uriaşă caracatiţă. Şi la celălalt capăt, oamenii, neclintiţi în forţa lor neagră, răspunzînd Voinţei cu voinţă. Într-un fel era miraculos. Dar unde intră femeia în acest teribil interschimb de voinţe ? Desigur, nu putea fi decît un element subordonat, instrumental : piatra de care bărbatul îşi ascute tăişul voinţei neostoite : piatra moale menită să-i magnetizeze lama de oţel şi să-i ţină toate moleculele vii în fluxul electric.

Ah, da, era minunat ! Era aşa cum spunea Ramón, o manifestare concretă. Dar o manifestare concretă a unei divinităţi care nu însemna decît îngrozitoare voinţă pură.

Joachim, cel ce-şi dăduse viaţa pentru un popor a cărui soartă nu avea să se îmbunătăţească cu nimic în urma sacrificiului său, constituia extrema cealaltă. Magnifica trufie neagră a voinţei emanate de pămîntul vulcanic al Mexicului îi fusese necunoscută. El fusese unul dintre zeii albi care se sacrifică. De aici provenea toată amărăciunea ei. Şi de aici, firește, vraja de frumuseţe şi de satisfacţie voluptoasă pe care Cipriano era în stare s-o arunce asupra ei. Era îndrăgostită de el numai cînd se afla în preajma ei ; în braţele lui, se simţea transportată de vrajă. Ea era piatra magnetică adîncă, latentă, care făcea celulele lui să scînteieze de energia trufiei neostoite. Şi, la rîndul ei, în îmbrăţişare se îmbiba de plăcere, de simţul unei puteri pasive, profunde, în care se afunda.

Şi totuşi, ea nu putea fi numai asta, numai acest element de simplă reciprocitate. De bună seamă, deşi natura ei de femeie răspundea cu reciprocitate naturii lui masculine, în realitate ea era alta. De bună seamă, el şi ea nu erau două curente puternice şi reciproce între care scăpăra Luceafărul de Dimineaţă ca o scînteie ivită de niciunde. De bună seamă nu era acest lucru. De bună seamă, înăuntrul ei exista un minuscul Luceafăr de Dimineaţă, care era ea însăşi, propriul ei suflet, propria ei stea.

Dar el n-ar fi admis niciodată asemenea fapt. N-avea niciodată să vadă micuţa stea a individualităţii ei. Pentru el, ea nu era decît răspunsul la chemarea lui, teaca pentru spada lui, norul ce adăpostea fulgerul lui, glia ce absorbea ploaia lui, lemnul ce înteţea focul lui.

Ea, singură, nu însemna nimic. Doar ca pură femelă corespunzătoare purului mascul din el putea avea şi ea o însemnătate.

Ca individualitate izolată, era inexistentă. Ca femeie de sine stătătoare, era respingătoare, chiar rea pentru el.

Nu devenea reală decît în momentul reciprocității. În bună măsură, acest lucru era adevărat și ea îl știa. Și, în bună măsură, același lucru i se aplica și lui : fără de ea care-i dădea puterea, el nu și-ar fi putut împlini bărbăția și semnificația. Cu ea sau fără ea, ar fi fost oricum mai presus de oamenii obișnuiți, pentru că avea în el putere. Dar fără ea, n-ar fi fost în stare să-și desăvîrșească suprema împlinire, n-ar fi fost niciodată întreg. Ar fi fost doar un instrument.

Și el știa acest lucru, deși poate că nu destul de bine. Și avea să lupte ca s-o păstreze, să o aibă pentru propria lui împlinire. Nu avea să-i dea drumul să plece.

Dar steluța aceea firavă a propriei ei individualități, o va recunoaște el vreodată ? Nu, după cum nu-și recunoștea nici o stea a individualității lui. El se concepea pe sine ca o putere, o forță pe fața pămîntului, o voință întrupată, ca o rafală de vînt. Și de aici, în mod inevitabil, ea nu putea fi decît piatra pe care se odihnea forța lui, patul în care dormea, peștera, vizuina voinței lui de mascul.

Ce altceva ? Pentru el nu exista nimic altceva. Steaua! Luceafărul de Dimineață al lui Don Ramón era ceva ce ar fi trebuit să răsară între el și ea, o strălucire suspendată, un al treilea element care ținea de amîndoi și de nici unul, fiind noaptea lui și ziua ei.

Să fi fost adevărat ? Oare ea, izolată, nu însemna nimic, nimic ? Iar el fără de ea, ratîndu-și bărbăția, era nimic, sau aproape nimic ? Asemenea unui smochin care crește, dar nu dă niciodată floare ?

Să fi fost adevărat acest lucru pentru amîndoi ? Anume că, fiecare dintre ei, luat separat, nu însemna ni-

mic ? Singur, învăluit într-un soi de amurg cenușiu, mecanic, fără de nici o stea ?

Și împreună, într-o ciudată reciprocitate, scînteiau întunecat, pînă ce Luceafărul de Dimineață se înălța între ei ?

Cipriano i-ar fi spus ceea ce spunea Ramón despre Carlota : „Suflet ! Nu, tu nu ai un suflet propriu. În cel mai bun caz, ai doar o jumătate de suflet. Pentru un suflet întreg e nevoie de o femeie și un bărbat, împreună. Sufletul e Luceafărul de Dimineață ce răsare din ei doi. Unul singur dintre ei nu poate avea un suflet."

Așa vorbise Ramón. Și Kate știa că rostise întocmai ceea ce simțea Cipriano. Chiar dacă ar mai fi trăit o mie de ani, Cipriano nu ar fi putut-o vedea pe Kate ca o ființă de sine stătătoare. Nu o putea vedea decît ca pe o reciprocitate a lui însuși. Contraponderea lui, corespondentul lui de cealaltă parte a paradisului.

„Lasă Luceafărul de Dimineață să răsară între noi !" îi spunea el. Singură nu ești nimic, iar eu sînt un *manqué* [1]. Împreună, însă, sîntem aripile dimineții.

Să fi fost adevărat ? Să fi fost răspunsul ultim la încercarea omului de a-și afirma individualitatea ?

Să fi fost adevărat ? Și era, într-adevăr, de datoria ei să-i stea alături în biserică, îmbrăcată în rochia verde a lui Malintzi, recunoscîndu-și înjumătățirea ? Înjumătățirea ? Oare într-adevăr nu exista o stea a sufletelor singure ? Să fi fost doar o iluzie ?

Individul era o iluzie ? Bărbatul, orice bărbat, fiecare bărbat nu era decît un fragment, incapabil să cunoască Luceafărul de Dimineață ? Și același lucru se întîmpla și cu fiecare femeie ? Singură, nu era decît fragmentară, lipsită de stea ?

[1] Ratat (fr.).

Să fi fost adevărat că Luceafărul de Dimineață era poarta, pătrunderea către eul tău? Și Luceafărul de Dimineață nu răsare decît între doi, sau între cei mulți, dar niciodată pentru unul singur?

Și să fi fost bărbatul o voință întunecată, gata să săgeteze, iar femeia arcul din care e lansată săgeata? Arcul fără săgeată nu înseamnă nimic, iar săgeata fără arc nu e decît o armă ineficientă.

Biata Kate, îi venea greu să se gîndească la toate acestea. Însemna o subordonare pe care nu o acceptase niciodată. Însemna moartea individualității ei. Însemna o abandonare a atîtor lucruri, pînă și a propriei ei structuri. Pentru că gîndise sincer că fiecare bărbat și fiecare femeie are drept temelie individualul.

Și acum, trebuia să admită că individul era o iluzie și o falsificare? Că nu exista asemenea animal? Decît în lumea mecanică. În lumea mașinilor poate fi eficientă mașina individuală. Dar în lumea vie, individualitatea, ca și ființa perfectă, nu există și nu pot exista. Cu toții nu sîntem decît fragmente. În cel mai bun caz, jumătăți. Unicul lucru întreg e Luceafărul de Dimineață. Care nu poate răsări decît între doi — sau între cei mulți.

Și oamenii nu se pot întîlni între ei decît în lumina Luceafărului de Dimineață.

Se gîndi iar la Cipriano, la execuțiile celor cinci peoni, și își acoperi fața cu mîinile. Acesta era cuțitul a cărui teacă trebuia să fie ea? Steaua care urma să răsară între ei era cea a puterii și a neastîmpărului? El, despuiat, cu trupul vopsit, cu soldații în jur, dansînd și asudînd și chiuind. Și ea nevăzută și aflată nicăieri?

În timp ce ședea legănîndu-se, copleșită de singurătate și de îndoieli, auzi tobele bătînd în turnuri și zgomotul rachetelor. Se duse la poartă. Pe cerul de noapte, deasupra

bisericii, izbucnise un nor sclipitor roşu şi albastru, culorile lui Huitzilopochtli şi Quetzalcoatl. Probabil că noaptea lui Huitzilopochtli se terminase. Cerul îşi reluă întunericul şi în locul paietelor sclipitoare ale rachetelor se înscăunară din nou stelele îndepărtate.

Kate reintră în casă. Femeile plecaseră cu toatele să se uite la rachete. Ezequiel se afla, probabil, printre bărbaţii din biserică.

Auzi paşi pe prundişul aleii şi, o clipită mai tîrziu, Cipriano se ivi în uşă, îmbrăcat în straiele lui albe. Îşi scoase în grabă pălăria. Ochii îi străluceau cu o lumină pe care nu o văzuse niciodată la el. Mai avea încă urme de vopsea pe faţă. Şi, în strălucirea ochilor, părea să mijească un zîmbet, un zîmbet derutant, copilăresc.

— Malintzi, îi spuse el, vorbindu-i în spaniolă, vino ! Vino şi îmbracă-ţi rochia verde. Nu pot fi Huitzilopochtli cel Viu dacă nu am o mireasă. Nu pot fi, Malintzi !

Stătea în faţa ei, tremurînd şi strălucind, ciudat de tînăr, de vulnerabil, adolescentin ca o flacără. Kate ştia că, ori de cîte ori se stîrnea focul în el, arăta ca acum, tremurînd, strălucind ca flacăra tinereţii virgine. În asemenea clipe, nici urmă de voinţă în el. Sensibil ca un băiat. Şi chemînd-o cu ardoarea lui adolescentină. Via, tremurînda, apriga *Dorinţă*. Aceasta venea în primul rînd. *Voinţa* era auxiliară, instrumentală, era doar *Dorinţa* în armură.

Se obişnuise în asemenea măsură să lupte pentru sufletul ei cu bărbaţi individualişti, încît, o clipă, Kate se simţi bătrînă şi nesigură. Strania, strălucitoarea lui vulnerabilitate, goliciunea Dorinţei vii o descumpăneau. Kate era obişnuită să aibă de-a face cu bărbaţi care ştiau să se controleze şi care-şi urmăreau scopurile în calitate de indivizi.

— Unde vrei să vin ? îl întrebă ea.

— La biserică. În noaptea asta e a mea. Eu sînt Huitzilopochtli ; dar nu pot fi dacă mă lași singur, adăugă cu un surîs îngîndurat, atent, de parcă întreaga lui făptură era străbătută de un foc delicat.

Kate își înfășură umerii într-un șal negru cadrilat și se duse cu el. Cipriano păși repede, scurt, după felul indian. Noaptea era foarte întunecoasă. Jos, pe plajă, sclipeau cîteva focuri de artificii și oamenii le urmăreau.

Intrară în curtea bisericii prin spate, pe portița preotului. Soldații se și înveliseră în păturile lor și se culcaseră la marginea zidului. Cipriano deschise ușile sacristiei. Kate păși în întuneric, iar el o urmă, aprinzînd o lumînare.

— Soldații mei știu că în noaptea asta stau de veghe în biserică, spuse el. Iar ei mă vor străjui.

Interiorul bisericii era cufundat în întuneric, dar luminița alb-albăstruie ardea deasupra statuii lui Quetzalcoatl, fără să împrăștie însă prea multă lumină.

Cipriano își înălță lumînarea în fața statuii întunecate a lui Huitzilopochtli. După aceea se uită spre Kate, cu ochi negri, scînteietori.

— Malintzi, eu sînt Huitzilopochtli, rosti în spaniola lui indiană, pe o voce adîncă. Dar fără tine nu pot să fiu. Rămîi cu mine, Malintzi. Spune că ești mireasa lui Huitzilopochtli cel Viu.

— Da, răspunse ea. O spun.

Pe fața lui Cipriano jucară flăcări de bucurie și triumf. Aprinse două lumînări în fața statuii lui Huitzilopochtli.

— Vino ! o chemă el. Îmbracă-ți rochia verde !

O conduse în sacristie, unde se găseau o sumedenie de *serapes* împăturite, cupa de argint și alte podoabe

bisericești, și o lăsă acolo cît îmbrăcă rochia verde a lui Malintzi pe care o purtase cînd Ramón le oficiase căsătoria.

Cînd reveni în biserică, îl găsi pe Cipriano gol pînă la brîu, cu trupul și fața vopsite, întins pe o scoarță din blană de jaguar.

— Eu sînt Huitzilopochtli cel Viu, îi murmură el cuprins de un soi de extaz. Tu ești Malințzi, mireasa lui Huitzilopochtli.

Exaltarea păru să i se comunice și ei. Cipriano îi luă mîna în mîna lui stîngă și amîndoi rămaseră în fața luminiței albăstrii.

— Acoperă-ți fața, îi șopti el.

Amîndoi își acoperiră fețele în chip de salut.

— Acum salută-l pe Quetzalcoatl !

Cipriano își înălță brațul, iar ea își ridică mîna stîngă, în salutul femeilor.

Pe urmă se întoarseră spre statuia lui Huitzilopochtli.

— Salută-l pe Huitzilopochtli ! spuse el, plesnindu-și palma mîinii stîngi cu pumnul drept.

Acesta era salutul bărbaților. O învățâ și pe ea să salute, apăsîndu-și ambele palme pe piept, apoi desfăcîndu-le în direcția idolului.

După aceea, Cipriano așeză o mică lampă de lut între picioarele lui Huitzilopotchli. De pe genunchiul drept al idolului luă un mic bol negru cu ulei, și o învățâ și pe ea să ia un bol alb de pe genunchiul stîng al zeului.

— Acum, îi spuse, vom umple lampa.

Fiecare dintre ei turnă în lampă uleiul din bolul respectiv.

— Și acum, o vom aprinde împreună.

Cipriano luă cele două lumînări care ardeau în fața idolului din piatră neagră de lavă și, îmbinîndu-le flăcările

și picăturile de ceară topită, aprinseră împreună fitilul plutitor al lămpii. Începu să ardă întîi ca un mugur albastru, apoi își luă avînt și își înălță flacăra.

— Stinge-ți lumînarea, îi șopti el. Iată, flacăra aceasta e Luceafărul nostru de Dimineață.

Amîndoi își stinseră luminările. Biserica era cufundată într-un întuneric aproape deplin, cu excepția luminiței ca un fulg de nea, flacăra vieților lor unite, ce ardea între picioarele lui Huitzilopochtli, și a flăcării albăstrii perpetue, dindărătul statuii lui Quetzalcoatl.

La piciorul altarului, lîngă tronul lui Huitzilopochtli, fusese așezat un al treilea scaun.

— Ia loc în tronul lui Malintzi, îi ceru Cipriano.

Se așezară unul lîngă celălalt, mînă în mînă, în deplină tăcere, cu privirile pierdute în întunericul bisericii. Cipriano prinsese deasupra scaunului ei mici buchete de flori verzui, ca liliacul, care răspîndeau un parfum de vis, puternic, copleșitor de dulce, impregnînd tenebrele.

Ciudat cît de naiv putea fi Cipriano. El nu era ca Ramón, ponderat și deliberat, cînd oficia ceremoniile. În noaptea asta, a lui, se purtă cu ca naiv ca un copil. Kate aproape că nu-și putea împiedica o strîngere de inimă de cîte ori se uita la mugurul de lumină despre care el spusese că simbolizează viețile lor împletite. Ardea atît de molcom și de rotund, iar Cipriano încerca o satisfacție atît de copilărească în fața simbolului. Îl umplea de o bucurie sălbatică, puerilă. Ușoare convulsii de încîntare și de recunoștință îi străbăteau fața, ca niște flăcări.

„Dumnezeule ! își spunea Kate. Există mai multe căi de a redeveni copil !"

Înflăcărarea și măreția începutului : aceasta dorea Cipriano să imprime căsătoriei lor. Parfumul amețitor,

puternic al invizibilelor floricele verzui, pe care peonii le numesc *buena de noche* : bune noaptea.

Ciudat că el aducea în căsătorie ceva arzător și trufaș, etern virginal. Nu dorința și scopul de a-și satisface propriile plăceri, întîlnită pînă atunci la bărbații pe care-i cunoscuse. Ci încercarea naivă de a îmbina flacăra lui cu flacăra ei.

Așa cum stătea în biserica întunecată, învăluită în parfumul intens al florilor, așezată pe tronul lui Malintzi, între genunchii idolului, urmărind mugurele de văpaie a vieții ei împletită cu viața lui și simțind mîna lui brună și moale strîngînd mîna ei, cu adînca, dulcea căldură indiană, Kate avea senzația că se întoarce la copilărie. Anii păreau să se înfășoare îndărătul ei, în cercuri mari, care se îndepărtau. Lăsînd-o să se simtă ca o fetișcană la începuturile adolescenței. Huitzilopochtli cel Viu ! Ah, ce ușor îi venea lui să fie Huitzilopotchli cel Viu. Mai ușor ca orice. Mai ușor decît să fie Cipriano, mai ușor decît să fie un mascul adult. Iar ea era pentru el zeița-pereche, Malintzi cea cu rochia verde.

Da, era copilăresc. Dar, în același timp, o realitate. Ea avea paisprezece ani, și el cincisprezece. El era tînărul Huitzilopochtli, iar ea, iubita lui, Malintzi, mireasa-fecioară. Văzuse acest lucru. De cîte ori flacăra se aținea în el și îi lingea măruntaiele, devenea tînăr și vulnerabil ca un băiat de cincisprezece ani : și așa avea să fie mereu, chiar și la șaptezeci de ani.

Acesta era mirele ei. În acele momente nu mai era *voință* încarnată. Cînd venea la ea învăluit de propria-i văpaie, nu *voința* era cea care-l învăluia. În lume, n-avea decît să fie general, călău, orice dorea. Dar flacăra vieților lor îmbinate era un mugur de văpaie nudă. Căsătoria lor era o flacără adolescentină, vulnerabilă.

Așa încît ședea pe tronul lui în tăcere, ținîndu-i mîna în tăcere, pînă cînd anii se înfășurau îndărătul ei în cercuri volatile, iar ea sta alături de el, ca orice femeie, fără de vîrstă, o fată tînără, pentru el virgină. Îi ținea mîna în tăcere, pînă ce devenea Malintzi, virgină pentru el; și cînd se uitau unul la celălalt, iar ochii li se întîlneau, cele două flăcări se îmbinau într-una singură. Kate închise ochii și totul deveni întuneric.

Mai tîrziu, cînd îi redeschise și văzu mugurul flăcării chiar deasupra capului ei și idolul negru ghemuindu-se invizibil, auzi vocea stranie a lui Cipriano, vocea unui bărbat naiv, șușotind extaziat în spaniolă :

— *Miel ! Miel de Malintzi !* Mierea lui Malintzi !

Îl strînse convulsiv la pieptul ei. Flacăra lui lăuntrică era întotdeauna virginală, pentru el era întotdeauna întîia oară. Și o făcea și pe ea, de fiecare dată, din nou virgină. Simțea cele două flăcări ale lor topindu-se laolaltă.

„Cum altfel, își spunea în sinea ei, poți reîncepe ceva, decît redobîndindu-ți virginitatea ? Și cînd îți redobîndești virginitatea, îți dai seama că te afli printre zei. El face parte dintre zei, și eu la fel. De ce să-l judec ?"

Și astfel, cînd se gîndea la el și la ostașii lui, la poveștile crude pe care le auzise despre el, sau cînd își amintea cum își împlîntase cuțitul în cei trei peoni lipsiți de apărare, își spunea : „De ce să-l judec ? El aparține spiței zeilor. Și cînd vine la mine și își alătură flacăra pură flăcării mele, sînt, de fiecare dată, din nou o fetișcană, și de fiecare dată el îmi culege floarea virginității mele, iar eu pe a lui. Și mă lasă *insouciante* [1], ca o fată tînără. Ce-mi pasă mie dacă ucide alți oameni ? Flacăra lui e tînără și curată. El e Huitzilopochtli și eu sînt Malintzi. Ce-mi pasă mie de ceea ce face sau nu face generalul Viedma ? Sau de ceea ce face sau nu face Kate Leslie ?"

[1] Lipsită de orice grijă (fr.).

Capitolul XXV

TERESA

Ramón o surprinse puternic pe Kate recăsătorindu-se la numai două luni după moartea Doñei Carlota. Noua soţie era o fată tînără de douăzeci şi opt de ani, care se numea Teresa. Avusese loc o cununie civilă, fără mare tărăboi, după care Ramón îşi adusese tînăra soţie la Jamiltepec.

O cunoscuse încă de pe cînd era copilă, fiind fiica stăpînului faimoasei *hacienda* din Las Yemas, situată la vreo douăsprezece mile distanţă spre interior de Jamiltepec. Don Tomas, tatăl fetei, fusese un prieten de nădejde al familiei Carrasco.

Dar Don Tomas murise cu un an în urmă, lăsînd marea şi înfloritoarea *hacienda* de tequila celor trei copii ai săi, sub administraţia Teresei. Teresa era cea mai tînără dintre cei trei copii. Fraţii ei se lăsaseră în voia obişnuitului fel de viaţă mexican, brutal, risipitor, destructiv. De aceea Don Tomas, ca să salveze *hacienda* de mîinile lor distrugătoare, o numise pe Teresa *administrador* şi-i determinase pe băieţi să consimtă. În fond, cei doi erau nişte neisprăviţi, buni de nimic şi, în timpul vieţii tatălui lor, nu vădiseră niciodată cel mai mic interes pentru munca grea de a conduce o mare *hacienda* de tequila. Singura care se interesase de acest lucru fusese Teresa. Şi, în timpul bolii tatălui, întreaga răspundere îi revenise ei, în vreme ce fraţii îşi iroseau viaţa şi pe ei înşişi în molaticul dezmăţ al celor din clasa lor, aflaţi în oraşe.

Dar de îndată ce tatăl muri şi Teresa intră în drepturile ei, cei doi fraţi se întoarseră acasă, fălindu-se cu intenţia

de a deveni *haciendados*. Prin simplă forță brută o excluseră pe sora lor, începură să dea ordine peste capul ei și să-și bată joc de ea. Pentru prima dată își uniră voințele, în scopul de a o distruge pe ea. Doreau s-o pună cu botul pe labe, în situația ei de femeie, cu alte cuvinte voiau s-o reducă la acea stare de prostituție căreia îi aparține femeia în ochii unor asemenea bărbați.

Erau niște tirani și, ca toți tiranii, lași. Asemenea multor mexicani din clasa lor, lipsiți de tărie și sinucigași față de ei înșiși. Se plimbau toată ziua în strălucitoare echipamente *charro* [1], și erau vizitați de musafiri foarte dubioși care veneau în automobile supraîncărcate.

Teresa nu putea face nimic împotriva brutalității lor indolente, carnale, și știa că nu există nici o soluție. Erau molatici și senzuali, sau mai curînd senzoriali, frumoși în felul lor, mînă-spartă, indiferenți, dar în același timp despotici și lipsiți de orice scrupul.

— Fă-te și tu atrăgătoare și găsește-ți un soț, îi spuneau.

În ochii lor, marea ei crimă consta în faptul că nu era atrăgătoare pentru bărbați de felul lor. Pentru că nu avusese niciodată un iubit, și pentru că era nemăritată, o găseau de-a dreptul respingătoare. La ce alta e bună o femeie decît pentru prostituția sexualității ?

— Ai vrea să porți tu pantalonii ? o ironizau ei. Nu, Señorita ! Atîta timp cît în casa asta există doi bărbați, n-ai să porți tu pantalonii. Nu, Señorita. Pantalonii îi poartă bărbații. Femeile se țin în fuste, că astea-s făcute pentru ele.

Teresa se obișnuise cu insultele de genul ăsta. Totuși îi usturau sufletul.

— Ce, vrei să faci pe femeia americană ? îi spuneau. Atunci pleacă în America, tunde-ți părul și poartă nădragi.

[1] De prost gust (sp.).

Cumpără-ți acolo o fermă și ia-ți un soț care să-ți facă sluj. Pleacă !

Teresa consultase diverși avocați, care ridicaseră neputincioși din umeri. Și atunci se dusese să-l consulte și pe Ramón, pe care-l cunoștea din copilărie.

Dacă și-ar fi dat fratii în judecată, ar fi fost un proces lipsit de speranțe, care ar fi ruinat-o și care, mai ales, ar fi dus domeniul de ripă. În loc să-i dea asemenea sfat, Ramón o ceru pe Teresa în căsătorie și-i fixă un venit, astfel încît să-și aibă întotdeauna banii ei.

— Asta-i o țară în care bărbații disprețuiesc sexul, dar trăiesc pentru el, spusese Ramón. Ceea ce înseamnă curată sinucidere. Ramón veni cu soția lui în vizită la Kate. Teresa era o femeie micuță, palidă, cu o masă de păr negru și ochi imenși, negri. Și totuși, din felul ei domol și din gura mută se degaja un anume aer de independență și de autoritate. Suferise umilințe cumplite din partea fraților, ochii îi erau încă încercuiți de o oarecare paloare, rămășiță a lacrimilor de furie și de indignare neputincioasă și a amărăciunii insultelor aduse sexului ei. Dar acum îl iubea pe Ramón cu o loialitate sălbatică, virgină. Și acest fapt era evident. El o salvase de jignirile aduse sexului ei, îi redase mîndria și frumusețea acestuia. În schimb, Teresa îi nutrea o reverență aproape barbară. Dar față de Kate era timidă și puțin distantă ; ușor speriată de femeia albă cu atîta experiență, călătorită, autoritară, femeia aparținînd altei rase. Ședea în salonul lui Kate, în rochia ei simplă, albă, cu un *rebozo* de voal negru ; își ținea mîinile brune nemișcate în poală, gîtul negru foarte drept, fața îngustă, măslinie, frumos conturată, într-o atitudine de alertă. Kate își spuse că părea o micuță croitoreasă.

Dar gîndind astfel, nu ţinea seamă de calma putere autoritară pe care Teresa o deţinea în trupul ei plăpînd, măsliniu. Şi de privirile negre, scînteietoare, pe care ochii Teresei i le aruncau din cînd în cînd. Priviri scormonitoare, pline de îndoieli arzătoare. Un suflet pătimaş, într-un trup modest, pirpiriu, întunecat. Rareori cîte un cuvînt înăbuşit îi pica din gură sau cîte un zîmbet silit îi clintea linia buzelor. Dar privirea ochilor înfocaţi era neclintită. Nu se uita nici la Ramón.

— Cît ceri pe un cuvînt, *Chica*[1] ? o întrebă el cu tandreţe.

Drept răspuns, ochii îi scînteiară în direcţia lui şi buzele ei schiţară un zîmbet. Neîndoielnic, era disperat de îndrăgostită, plutea într-un fel de transă, de extaz de iubire. Dar în ce o privea pe Kate, Teresa îşi menţinea o rece opacitate. „Mă dispreţuieşte, îşi spuse Kate, pentru că eu nu pot fi la fel de îndrăgostită ca ea."

Şi, o clipă, Kate simţi că o invidiază pe Teresa. Dar o secundă mai tîrziu o dispreţui : „Tipul femeii de harem..."

Mă rog, stătea în natura lui Ramón să fie un fel de sultan. Arăta foarte frumos în hainele lui albe, foarte senin, plin de o siguranţă ca de paşă dar, în acelaşi timp, tandru, plăcut, avînd ceva băieţesc în bună-starea lui fizică. Cu mişcările lui molcome, de paşă, amesteca un cocktail de gin, vermut şi lămîie. Teresa îl urmărea cu colţul ochiului. În acelaşi timp o urmărea şi pe Kate, inamicul potenţial, femeia care vorbea cu bărbaţii de la acelaşi nivel.

Kate se ridică să aducă linguriţe. În clipa aceea, Ramón făcu un pas îndărăt de la măsuţa unde storcea o lămîie, astfel încît se ciocni uşor de ea. Şi Kate observă

[1] Micuţo (sp.).

încă o dată cît de subită și de subtilă era reacția lui de fereală fizică, repeziciunea aproape fluidă a evitării oricărui contact fizic cu ea. Voluptatea lui naturală se ferea de ea precum se îndoaie flacăra la curent.

Kate roși ușor. Și Teresa îi sesiză valul de roșeață pe sub pielea albă, caldă, și năvala de lumină galbenă, aproape ca furia, din ochii căprui-cenușii. Momentul de evitare a două diferite curente de sînge.

Teresa se ridică pe dată și se duse lîngă Ramón, aplecîndu-se, privind în pahare și întrebînd cu acea curioasă afectată alintare a femeilor mexicane :

— Ce pui înăuntru ?

— Privește aici, îi spuse Ramón.

Și, cu aceeași curioasă alintare a mexicanilor, începu să-i explice formula coctailului și-i dădu să guste o linguriță de gin.

— E o tequila impură, spuse ea cu naivitate.

— La opt *pesos* sticla ? rîse el.

— Atît de scump ? E mult.

Îl privi o clipă în ochi și-i **văzu fața** încălzindu-i-se, ca și cum carnea lui trăgea să fuzioneze cu a ei. Capul mic i se înălță cu mîndrie. Îl recîștigase !

„Trucuri de harem !" își spuse **Kate,** care urmărise toată scena. O enerva să-l vadă **pe** marele, puternicul Ramón prins în mrejele acestui nimic negricios. **Era** înciudată de faptul că-i resimțea cu atîta acuitate prezența fizică, trupul robust, bărbătesc, de sub straiele subțiri, albe, umerii puternici, dar netezi, coapsele pline, viguroase. S-ar fi zis că ea însăși, aflată în prezența acestui sultan, era gata să sucombe și să se integreze în harem.

Ce curioasă **voință avea** femeiușca **aceea tuciurie** ! **Cîtă** subtilă **forță feminină** în trupul **acela slăbănog** !

Avea puterea de a-i conferi lui splendoarea de aur a bărbatului. În timp ce ea însăşi trecea aproape neobservată, cu excepţia ochilor imenşi, aprinşi de forţa tigrului.

Kate îi urmărea uimită. Cunoscuse pînă atunci bărbaţi care o făcuseră pe ea să se simtă regină, care o făcuseră să simtă că cerul se sprijinea pe pieptul ei, iar capul i se pierdea printre stele. Ştia ce înseamnă să te simţi mare, tot mai mare, pînă ce universul întreg se umplea de feminitatea ta.

Şi acum asista la fenomenul contrariu. Aşchia asta de femeie cu ochi negri avea puterea aproape nefirească de a-l face pe Ramón mare şi minunat, în timp ce ea devenea neobservată, aproape invizibilă, în afara ochilor negri. El era ca un sultan, ca un fruct de aur, în plin soare, o prezenţă stranie, grandioasă, plină de farmec. Şi prin nu se ştie ce putere misterioasă a trupului mărunt şi negricios, pirpiria Teresa îl poseda în întregime.

Era întocmai ce-şi dorea Ramón. Iar pe Kate o înfuria, o înfuria teribil. Masculul masiv, fluid, incandescent îi apărea respingător. Iar femeiuşca încordată, cu faţa ei palid-măslinie, cu cearcăne sub ochii negri, mari, intenşi, care-şi concentra întreaga-i feminitate pentru a exalta strălucirea acestui bărbat, o făcea să turbeze. Nu putea îndura zîmbetul radios din ochii întunecaţi ai lui Ramón, satisfacţia lui de paşă. Şi nu putea suporta trupul drept, încordat, al femeii măslinii, care-şi folosea puterea în asemenea fel.

Puterea ascunsă, misterioasă a femeii negre i se părea lui Kate o mentalitate de harem, autoprostitutie. Dar aşa să fi fost ? Da, desigur, era atitudinea sclavei. Desigur că nu voia de la el altceva decît sex, ca o prostituată. Misterul ancestral al puterii feminine, care constă în glorificarea masculului.

„Să fi fost drept?" se întrebă Kate. Nu era degradant pentru femeie? Și nu-l făcea pe bărbat fie molatic și senzual, fie despotic?

Kate se convinsese în sfîrșit de un lucru: că la rădăcina oricărei existențe și a oricărei mișcări înainte în cadrul unei existențe stă relația vie, relația de sînge dintre bărbat și femeie. Un bărbat și o femeie prinși în această împreunare alcătuiesc cheia întregii existențe prezente și a posibilităților viitoare. Din această împreunare dintre un bărbat și o femeie încolțește noul în existență. Constituie miezul întregului.

Dar împreunarea necesită un echilibru. În mod cert are nevoie de echilibru. Or Teresa nu se arunca toată pe talerul bărbatului, așa încît întreaga greutate să cadă de partea lui?

Ramón nu o voise pe Kate. Ramón căpătase acum ceea ce voise: pe această mică creatură neagră, servilă în fața lui, și atît de trufașă în ce privea propria-i putere! Ramón nu o voise niciodată pe Kate: decît ca prietenă, o prietenă inteligentă. Dar ca femeie, nu! O voise pe vipera asta mică de Teresa!

Cipriano o voise pe Kate. Micul general, micul ostaș fanfos și împăunat o voise pe Kate; dar numai în unele momente. Nu dorea să se căsătorească într-adevăr cu ea. Nu voia decît momentele, nimic mai mult. Ea îi dăruia momentele, după care el pleca din nou, la armata lui, la oamenii lui. Era ceea ce-și dorea. Era ceea ce dorea și Kate. Să fie stăpînă pe viața ei. Nu rîvnea la meseria de a atița sîngele unui bărbat, de a-l face atotputernic și plin de splendoare. Voia să fie stăpînă pe viața ei.

Se ridică și se duse în dormitor să caute o carte pe care i-o promisese lui Ramón. Nu mai putea răbda pri-

veliştea unui Ramón îndrăgostit de Teresa. Zîmbetul greu, indiferent faţă de ea, care-i ilumina faţa, ciudata strălucire a ochilor, strania masivitate de stăpîn a trupului lui o înnebuneau. Ar fi vrut să fugă.

„Asta sînt oamenii ăştia ! îşi spunea. Nişte sălbatici dominaţi de imposibilul fluid carnal al sălbaticilor, şi cu felul lor sălbatic de a se dizolva într-o oribilă magmă neagră de dorinţă. Din care ies apoi iar la suprafaţă cu îngîmfarea lor masculină, cu orgoliul care-i face să se simtă infiniţi. În timp ce în ochi le joacă o trufaşă întunecime !"

Necazul era că puterea lumii, pe care pînă acum o cunoscuse numai la bărbaţii cu ochi albaştri care fac regine din femeile lor — chiar dacă, pînă la urmă, le urăsc pentru acest lucru — puterea lumii se stingea în ochii albaştri şi începea să mijească în cei negri. În ochii lui Ramón strălucea acum un reflex străin, ferm, de mîndrie, de cutezanţă, de putere, despre care ea ştia că înseamnă forţa de a stăpîni. Şi acelaşi lucru putea fi regăsit în privirile iuţi ale lui Cipriano. Puterea lumii se stingea în bărbaţii blonzi, bravura şi supremaţia îi părăseau, treceau în ochii bărbaţilor cu piele întunecată, care, în sfîrşit, ridicau capul.

Joachim, geniul fără de astîmpăr, inteligent, înfocat, sensibil, care se putea uita în sufletul ei, care putea rîde, cu ochii lui albaştri, în sufletul ei, murise. Iar copiii ei nici măcar nu erau ai lui.

Dacă i-ar fi putut aţîţa sîngele aşa cum aţîţa Teresa sîngele lui Ramón, n-ar fi murit.

Dar era cu neputinţă. Fiecare lucru îşi are sfîrşitul lui. Şi fiecare rasă.

Teresa bătu timid în uşă.

— Pot să intru ?

— Intră ! răspunse Kate, ridicîndu-se în genunchi şi lăsînd mici teancuri de cărţi de jur-împrejurul unei lăzi.

Era o cameră spaţioasă, ale cărei uşi dădeau spre patio şi spre grădina pîrjolită de soare, cu arbori mango ridicîndu-se din pămînt ca nişte trompe de elefanţi, cu iarba împrospătată de ploi şi cu pui alergînd pe sub bananierii zdrenţuiţi. O pasăre roşie se bălăcea în bazinul cu apă, împroşcînd stropi, desfăcîndu-şi şi strîngîndu-şi aripi cafenii peste pieptul de un roşu pur, strident.

Dar Teresa nu se uita afară, ci în cameră. Simţi mirosul de ţigară şi văzu mucurile numeroase din scrumiera de agată de lîngă pat. Văzu cărţile împrăştiate, bijuteriile risipite, superbele scoarţe din New-Mexico, covorul persan atîrnat pe peretele din spatele patului, cuvertura colorată, strălucitoare, rochiile de mătase în culori sumbre şi din catifea în culori vii, aruncate pe un cufăr, şalurile împăturite, cu franjuri lungi, pantofii albi, gri, bej, maro, negri, rînduiţi pe jos, sfeşnicele înalte chinezeşti. Camera unei femei care-şi trăia viaţa ei, pentru ea însăşi.

Tînăra femeie se simţi dezgustată, stînjenită, fascinată.

— Ce frumoasă e ! exclamă atingînd cuvertura lucioasă.

— Mi-a lucrat-o o prietenă din Anglia.

Teresa se uita peste tot cu uimire, mai cu seamă la încîlceala de bijuterii de pe masa de toaletă.

— Îţi plac pietrele acelea roşii ? o întrebă Kate îngenunchind din nou ca să aranjeze cărţile la loc în ladă şi uitîndu-se la gîtul măsliniu aplecat peste bijuterii. Umeri înguşti, o piele smeadă, netedă, într-o bucăţică de rochie albă. Şi mase grele de păr negru prinse cu ace de bagă. „O fiinţă insignifiantă, umilă", îşi spuse Kate.

Dar știa bine că Teresa nu era nici insignifiantă, nici umilă. Sub pielea aceea smeadă și sub spinarea aceea îndoită colcăia puterea ancestrală de a stîrni sîngele într-un bărbat, de a-l glorifica și, într-un fel, de a și-l însuși.

Pe masa de cusut se găsea un metraj de muselină indiană, fină, pe care Kate o cumpărase din India și cu care nu știa ce să facă. Era de un galben de piersică, o culoare foarte frumoasă, care însă nu-i venea ei bine. Teresa își plimba degetele pe bordura cusută cu fir de aur.

— Nu-i organdi ? întrebă ea.

— Nu, e muselină. Țesută de mînă în India. De ce n-ai lua-o ? Mie nu-mi vine bine. Dumitale ți s-ar potrivi perfect.

Se ridică și lipi materialul de gîtul smead al Teresei, arătînd spre oglindă. Teresa văzu muselina de un galben cald drapată în jurul trupului ei și ochii îi scînteiară.

— Nu ! spuse ea. Nu pot s-o iau.

— De ce nu ? Mie nu-mi vine bine. Zace aici de mai bine de un an și mă gîndeam să fac perdele din ea. Ia-o !

Cînd dăruia ceva, Kate putea fi imperioasă, aproape crudă.

— Nu pot s-o iau de la dumneavoastră.

— Ba poți.

Ramón apăru în ușă, privind de jur împrejurul camerei și la cele două femei.

— Uite, îi spuse Teresa, încurcată. Señora dorește să-mi dăruiască această muselină indiană.

Se întoarse, sfioasă, spre el, ținîndu-și materialul la gît.

— Îți vine foarte bine, îi spuse Ramón, privind-o lung.

— Señora nu ar trebui să mi-o dăruiască.

— Señora nu ţi-ar dărui-o dacă nu ar dori într-adevăr.

— Atunci, mulţumesc mult, spuse Teresa întorcîndu-se spre Kate. Multe mulţumiri.

— Pentru nimic, răspunse Kate.

— Dar Ramón spune că îmi vine bine.

— Da, nu-i aşa ? se adresă Kate lui Ramón. A fost lucrată în India pentru cineva tot atît de negricios ca şi ea. Îi vine bine.

— Foarte drăguţ ! aprecie Ramón.

Se uitase prin încăpere la diferitele obiecte frumoase din diferite părţi ale lumii şi la mucurile de ţigară din scrumiera de agată. Sesizase nota de dezordine luxoasă şi de sterilitate a femeii care-şi trăieşte propria-i viaţă.

Kate nu ştia ce gîndeşte. Dar ea, în sinea ei, îşi spunea : „Asta-i bărbatul pe care l-am apărat atunci, pe acoperiş. ăsta-i bărbatul care a zăcut cu o rană în spate, gol şi inconştient sub lampa medicului. Atunci nu arăta ca un sultan."

Teresa îi ghicise probabil ceva din gînduri, pentru că îi spuse, deodată, uitîndu-se la Ramón :

— Señora, dacă n-aţi fi fost dumneavoastră, Ramón ar fi fost omorît. Mereu mă gîndesc la lucrul ăsta.

— Nu te mai gîndi. Dacă n-aş fi fost eu, tot s-ar fi întîmplat ceva care să-l ajute. Şi, oricum, n-am fost eu, a fost destinul.

— A, dar destinul aţi fost dumneavoastră.

— Acum că există o stăpînă a casei, n-ai vrea să vii să stai un timp la Jamiltepec ? o invită Ramón.

— O, veniţi ! Vă rog, veniţi ! strigă Teresa.

— Vrei într-adevăr să vin ? întrebă Kate, incredulă.

— Da ! Da ! strigă Teresa.

— Simte nevoia să aibă o prietenă, întări Ramón cu blîndețe.

— Da, așa e ! N-am avut niciodată o prietenă adevărată, *adevărată* ! Doar cînd eram la școală, niște copile.

Kate se îndoia foarte mult de capacitatea ei de a fi o prietenă *adevărată* a Teresei. Se întreba ce vedeau cei doi în ea. Și cum o priveau ?

— Da, mi-ar face plăcere să vin pentru cîteva zile.

— Da, veniți ! strigase Teresa. Cînd vreți să veniți ? Fixară ziua.

— Și o să scriem cîntecul lui Malintzi, spuse Ramón.

— Nu, să nu faci asta ! se apără Kate.

O privi în felul lui lent, întrebător. Uneori îi dădea senzația să ea era un copil și el o stafie.

Kate plecă la Jamiltepec și, din primele momente, cele două femei începură să croiască pentru Teresa o rochie din muselina de culoarea piersicii. Biata Teresa avea o garderobă foarte sărăcăcioasă pentru o tînără căsătorită : nimic altceva decît pateticele rochii negre care o făceau să arate amărîtă și cîteva rochii vechi albe. Își închinase întreaga viață tatălui ei — posesorul unei serioase biblioteci de literatură și artă mexicană, un om care, de cînd se știa, scria la o istorie a statului Jalisco. Lui și *haciendei* își dedicase Teresa întreaga existență. Și era foarte mîndră de faptul că Las Yemas fusese singura *hacienda*, pe o rază de o sută de mile, cruțată de revoluțiile care urmaseră fugii lui Porfirio Diaz.

Teresa avea ceva de călugăriță. Poate pentru că era profund pasionată, și pasiunea profundă tinde să se ascundă în ea însăși, ferindu-se de contactele vulgare.

Kate prinse în ace muselina, drapînd-o pe umerii măslinii, mirîndu-se încă o dată de nefireasca netezime a

pielii brune și de masivitatea părului negru. Familia Romero din care se trăgea Teresa se aflase în Mexic încă din vremea Cuceririi.

Teresa dorea o rochie cu mîneci lungi.

— Brațele mele sînt atît de subțiri ! murmură ea, ascunzîndu-și parcă rușinată brațele plăpînde, cafenii. Nu sînt frumoase ca ale dumneavoastră !

Kate era o femeie voinică, bine dezvoltată, de patruzeci de ani, cu brațe albe rotunde și puternice.

— Nu ! o contrazise ea, brațele dumitale nu sînt subțiri, sînt perfect potrivite cu statura și sînt drăguțe și tinere și brune.

— Totuși, vă rog să-mi croiți mîneci lungi, pînă la încheietură.

Și Kate o ascultă, dîndu-și seama că mînecile lungi se armonizau mai bine cu natura Teresei.

— Bărbaților nu le plac femeile mici și slabe, observă Teresa cu amărăciune.

— Nu trebuie să-ți pese de ce le place sau nu le place *bărbaților*. Crezi că Don Ramón ar fi preferat să arăți ca o potîrniche rotofeie ?

Teresa o privi cu un zîmbet în ochii ei mari, negri, luminoși, foarte ageri, deși, într-un anumit fel, păreau să nu vadă.

— Cine știe ? răspunse ea.

Și zîmbetul fugitiv, zglobiu, o trădă că, uneori, i-ar fi plăcut și ei să arate ca o potîrniche rotofeie.

Kate văzu acum mult mai mult din viața *haciendei* decît cunoscuse altădată. Cînd Ramón era acasă, se consulta în fiecare dimineață cu supraveghetorul sau administratorul său. Dar Teresa începuse să preia în mîinile ei toate treburile administrative. Ea urma să poarte grija domeniului.

Ramón lipsea foarte des, fiind plecat în Mexico City sau în Guadalajara sau chiar la Sonora. Începuse să devină

cunoscut și vestit în întreaga țară, iar numele lui era influent. Dar sub graba mexicanilor, gata oricînd să adulezе un erou, Kate deslușea un resentiment latent. Poate că încercau mai multă satisfacție în a-și distruge pînă la urmă eroii decît în vremelnicul proces de exaltare a lor. Momentul cu adevărat suprem era acela în care eroul se prăbușea.

Și Kate, în scepticismul ei, avea impresia că masele își ascuțeau *machete*-le pentru a le împlînta în inima lui Ramón, cînd acesta avea să ajungă prea mare pentru ei.

Deși, nu trebuie să uităm că exista și Cipriano. Or Cipriano era un diavol de care toată lumea se temea. Iar, pe de altă parte, o dată în viața lui era și Cipriano fidel. El se considera a fi Huitzilopochtli, și credea cu o forță demonică în acest lucru. Și dacă el era Huitzilopochtli, Ramón era Quetzalcoatl. O situație clară ca bună ziua pentru Cipriano. Și își ținea armata în continuă alertă. Nici măcar președintele țării nu ar fi riscat o înfruntare cu Cipriano. Or președintele era un om curajos.

— Într-o bună zi, spunea Cipriano, o să-l instalăm pe Quetzalcoatl în catedrala Puebla, pe Huitzilopochtli în catedrala din Mexico City, iar pe Malintzi în Guadalupe. Ai să vezi, Ramón, că va veni și ziua aceea.

— Vom avea noi grijă să vină, răspundea Ramón.

Dar și Ramón și președintele Montes sufereau de pe urma adîncii, demonicei animozități pe care le-o nutreau în tăcere masele. Animozitatea era aceeași, oricine ar fi deținut puterea : mexicanii păreau să fumege de ură mocnită, invizibilă, ura demonilor înfrînată în propriile lor suflete, pentru că demonii zădărnicesc orice și pe oricine, în eternul infern al frustrării crispate.

Ramón trebuia să lupte cu acest dragon al Mexicului. Și președintele Montes de asemenea. Ceea ce le zdruncina

sănătatea. Chiar și Cipriano își ridicase dragonul împotrivă-i. Dar el îi ținea piept cu mai mult succes. Cu tobele lui, cu dansurile în jurul focului, cu ostașii lui la permanentă pîndă, se bucura de mai mult sprijin din partea oamenilor. Devenea tot mai puternic și mai strălucitor.

În propriul său district, Ramón absorbea și el putere din sprijinul maselor. Era șeful lor și prin eforturile și forța sa izbutise să le biruie ancestrala, insondabila rezistență. Aproape că-i împinsese îndărăt spre venerația învăluitoarelor mistere ale vieții, le inspirase o venerație care le înmuia tensiunea rezistenței, a voințelor potrivnice. Acasă, își afirma pe deplin tăria.

Dar departe de casă, și mai cu seamă în Mexico City, își simțea sîngele supt, supt de subtila, vicleana, ascunsa rea-voință a mexicanilor, de negația odioasă a străinilor hrăpăreți, mecanici, păsări de pradă care aterizează întotdeauna în capitalele cosmopolite.

În timpul absenței lui Ramón, Kate rămase cu Teresa. Cele două femei aveau un simțămînt comun, anume că era preferabil să se țină, cu loialitate, în umbra unui bărbat cu adevărat mare, decît să se împingă în primele rînduri ale unor femei banale și băgăcioase. Asemenea simțămînt le unea. Încrederea adîncă, finală, din sufletul fiecărei femei în bărbatul care are nevoie de loialitatea ei le înrudea pe Kate și pe Teresa.

Anotimpul ploios aproape că se sfîrșise, deși în septembrie și chiar în octombrie continuaseră să cadă, din cînd în cînd, rafale grele de ploaie. Dar pămîntul se reînsufleți în minunata toamnă mexicană, asemănătoare cu o stranie primăvară inversă. Plaiurile întinse erau smălțuite de floricele roze și albe de cosmos, copacii sălbatici păreau năluci învești mîntate în văluri de flori, păduri de floarea-soarelui se înălțau în aurul solar, cerul era de un albastru

pur, valurile de soare scăldau țărîna încă inundată, în parte, de apa ploilor grele.

Lacul era umflat, straniu, neprietenos, și spălase unul dintre maluri de imensele zambile de apă. Păsările de baltă năvăliseră din nord, nori de rațe sălbatice ca un praf negru în înalturi, sau împestrițînd apa ca buruienile. Multe, multe păsări sălbatice, cufundari, cocori, pescăruși albi din mările interioare, astfel încît misterul nordului părea să fi invadat sudul. Plutea un miros acvatic și o adiere mîngîioasă, proaspătă. Kate credea cu tărie că parte din cruzimea mexicanilor se datora uscăciunii neîmblînzite a pămîntului și ferocității nude a arșiței solare. Dacă aerul ar fi fost înviorat de o briză umedă, dac-ar fi plutit o scamă de ceață peste copaci, reaua-voință negrăită și de negrăit s-ar fi topit din inimile oamenilor.

Kate se plimba adeseori cu Teresa pe cîmp. Trestia de zahăr din vîlcea își ridica tulpinile zvelte și înalte, de un verde viu. Peonii începuseră să o taie cu *machetes* asemănătoare cu săbiile, umplînd carele trase de boi ce transportau trestia la fabrica din Sayula. Pe povîrnișurile uscate ale dealurilor înflorise țepoasa, metalica plantă tequila, un soi de agavă. Cactuși pitici, sălbatici, înălțau flori verticale, de forma trandafirilor, foarte frumoase pentru asemenea plante sinistre. Din grădinile de zarzavat se culegeau păstăile de fasole ; cîțiva bostani și dovlecei își mai tîrau pe jos greutatea pîntecoasă. Ardei roșii atîrnau pe tulpini veștede, pătlăgelele roșii se lăsau grele pînă la pămînt. Porumbul își fiutura încă stindardele, iar pe știuleți mai găseai boabe lăptoase, bune de spart în dinți. Recolta de banane era săracă ; puștii ofereau micile mere tejocote, galbene și sălbatice, bune de compot. Teresa prepara compoturi chiar și din smochinele tîrzii. Pe masivii arbori mango mai atîrnau cîteva fructe pîrguite,

galben-portocalii, dar majoritatea picaseră, verzi și grele ca testiculele de taur.

Era toamnă în Mexic, cu rațe sălbatice pe apă, vînători cu pușca pe umăr și porumbei sălbatici în copaci. Toamnă în Mexic, cu făgăduința apropierii sezonului uscat, toamnă cu cerul din ce în ce mai înalt, de un albastru palid, pur, și o ciudată lumină galbenă, cristalină, la asfințit. Cu boabele de cafea rumenite pe arbuștii de sub copaci, cu florile de bougainvillea trimițînd în lumina orbitoare o strălucire de un purpuriu atît de adînc, încît îți puteai vîri brațul în el. Toamnă cu păsări colibri în plin soare, cu pești cuprinși de amoc în ape, cu muște negre apărute o dată cu primele ploi și dispărînd acum din nou.

Teresa avea grijă de toate treburile *haciendei* și Kate o ajuta. Fie că era vorba de un peon bolnav într-unul din bordeie, sau de roiurile de albine din stupii de sub arborii mango, sau de ceara galbenă de albine ce trebuia făcută ghemotoace, sau de conserve, sau de grădină, de viței, de calupurile de unt și de turtele de brînză proaspătă preparată din lapte închegat, sau de îngrijirea curcanilor, pretutindeni era alături de Teresa. Și se minuna de voința fermă, urgentă, eficientă de care trebuia făcut uz în orice moment. Numai prin voință putea fi pus totul în mișcare. Dacă un singur moment voința stăpînului ar fi slăbit, totul s-ar fi năruit și pe dată s-ar fi înstăpînit ruina. Nu putea exista nici un moment de relaxare. Permanent era necesară voința sumbră, stăruitoare.

Într-o seară de noiembrie se întoarse și Ramón acasă dintr-o lungă călătorie la Sonora. Venise pe uscat de la Tepic și fusese de două ori surprins de inundații. Ploile atît de tîrzii constituiau un fenomen neobișnuit. Ramón arăta obosit și îndepărtat. Kate își simți inima oprindu-i-se în loc cînd își spuse : „Pare atît de îndepărtat, încît ar putea să se mistuie cu totul în moarte."

Era o seară înnorată, cu fulgere care spintecau orizontul. Totul zăcea încremenit în tăcere. Kate se retrase devreme, spunîndu-le „noapte bună" și porni să se plimbe agale pe partea ei de terasă, cu privelișteа spre lac. Întuneric peste tot, în afară de intermitenta palidă scăpărare a fulgerelor.

La un moment dat, fu surprinsă să vadă, în lumina unui fulger, pe Teresa șezînd pe jos, rezemată de zidul terasei, trecîndu-și încet degetele prin părul des, negru, al lui Ramón, care-și ținea capul în poala ei. Amîndoi tăcuți ca noaptea.

Kate tresări și bîigui :

— Scuzați-mă ! N-am știut că sînteți aici.

— Voiam să stau sub cerul liber, spuse Ramón, dînd să se ridice.

— O, nu te ridica, îi ceru Kate. A fost o prostie din partea mea să vin pînă aici. Ești obosit.

— Da, spuse el, întinzîndu-se din nou pe jos. Sînt obosit. Oamenii ăștia mă fac să mă simt de parc-aș avea o gaură în inimă. Așa încît m-am întors la Teresa.

— Da ! răspunse Kate. Nu-i treabă ușoară să fii Quetzalcoatl. Sigur că te ciuruiesc. Și crezi, într-adevăr, că merită ? Merită să te lași mîncat de viu ?

— Așa trebuie să fie. Era strict necesar să survină o schimbare în mentalitatea oamenilor. Și trebuia să se găsească cineva care să o realizeze. Uneori doresc să nu fi fost eu acela.

— Și eu doresc, spuse Kate. Și Teresa. Mă întreb dacă nu ar fi mai bine să fii doar un simplu om.

Dar Teresa nu rosti nici un cuvînt prin care să-i întărească spusele.

Vocea lui se desprinse din tenebre ca o stafie :

— Fiecare dintre noi își face datoria. Și, la urma urmelor, nu sîntem decît niște simpli oameni. Iar dacă sîntem răniți, *à la guerre comme à la guerre.*[1]

— Ah ! oftă Kate. Mă întreb ce înseamnă un simplu om, și dacă e necesar să se expună ororilor tuturor celorlalți oameni.

Urmă un moment de tăcere.

— Omul e o coloană de sînge cu un glas în ea, răspunse Ramón. Și cînd glasul amuțește și rămîne doar coloana de sînge, e mai bine.

Kate se retrase în camera ei, întristată de nota de infinită epuizare din vocea lui. De parcă într-adevăr ar fi avut o gaură, o rană în inimă. Și aproape că o simțea și ea, în măruntaie.

Și dacă o să moară de atîta efort ? Atunci, își răspunse singură, o să se dezagrege și Cipriano și totul o să ia sfîrșit.

Se gîndi la Teresa care îl alina, îl alina pe Ramón fără să rostească un cuvînt. Iar el, o ființă neajutorată, rănită ! Era oribil. Ea, în locul Teresei, l-ar fi dojenit, ar fi încercat să-l împiedice. De ce să se irosească oamenii în străduanii și în bătălii zădarnice, și apoi să vină acasă la femeile lor ca să-i tămăduiască !

Pentru Kate, faptul în sine nu merita lupta. Ea gîndea că omul trebuie să-și trăiască viața lui prețioasă, care nu-i este dăruită decît o singură dată, iar restul, ducă-se dracului ! Să fi fost ea în locul Teresei, l-ar fi împiedicat pe Ramón să se distrugă în asemenea hal. Din partea ei, n-avea decît să fie de zece ori Quetzalcoatl cel Viu. Dar să nu se expună rea-voinței diabolice a oamenilor.

Și totuși, știa că nu l-ar fi putut împiedica. Așa cum nu-l putuse împiedica pe Joachim. Iar Teresa, cu tăcerea ei și cu dulcile ei leacuri, avea să-l tămăduiască mult mai

[1] La război ca la război (fr.)

bine decît ar fi făcut-o Kate cu mustrările și cu opoziția ei. „Ah, își spuse din nou, sînt bucuroasă că Cipriano e ostaș și nu poate fi rănit în *suflet*."

Totodată știa că, fără Ramón, Cipriano nu ar fi fost decît un simplu instrument, destul de neinteresant pentru ea.

Dimineața, Teresa coborî singură la micul dejun. Părea foarte calmă, ascunzîndu-și emoțiile în felul ei ciudat, mîndru, întunecat.

— Ce face Ramón ? întrebă Kate.

— Doarme.

— Foarte bine. Arăta cam doborît aseară.

— Da.

Ochii negri o priviră pe Kate, mari, plini de lacrimi reținute, de curaj, de o lumină frumoasă, adîncă, distantă.

— Eu nu cred că un bărbat trebuie să se sacrifice în felul ăsta, spuse Kate. Nu cred.

Teresa o privi drept în ochi.

— Ah, făcu ea. Dar Ramón nu se sacrifică. El simte că trebuie să facă ceea ce face. Și dacă trebuie, e de datoria mea să-l ajut.

— Atunci înseamnă că te sacrifici *dumneata* pentru el. Nici în așa ceva nu cred.

— Nu, nu, răspunse Teresa cu iuțeală, în timp ce un val de roșeață îi coloră obrajii și o scînteie îi aprinse ochii. Eu nu mă sacrific pentru Ramón. Dacă îi pot dărui... somnul... cînd are nevoie de el... asta nu înseamnă un sacrificiu. Asta înseamnă... își curmă vorba, dar ochii îi scînteiară și mai puternic, iar roșeața din obraji i se adînci.

— Asta înseamnă dragoste, știu, completă Kate. Dar nu te consumă mai puțin.

— Nu e pur și simplu dragoste. continuă Teresa cu mîndrie. De iubit aș fi putut iubi și alt bărbat : mulți

bărbați sînt vrednici de iubire. Dar Ramón... Ramón e sufletul meu. Ochii i se umplură de lacrimi. Nu vreau să vorbesc despre lucrul ăsta, continuă ea, ridicîndu-se. Dar au trebuie să mă atingeți la această coardă și nu trebuie să mă judecați.

Ieși în grabă din încăpere, lăsînd-o pe Kate oarecum îngrozită. Oftă, și își spuse că ar fi timpul să se întoarcă la ea acasă.

O oră mai tîrziu, Teresa apăru însă din nou și își puse mîna mică, moale, răcoroasă ca un șarpe, pe brațul lui Kate.

— Scuzați-mă dacă am fost cam dură.

— Nu, răspunse Kate, după toate aparențele eu sînt cea care nu are dreptate.

— Da, bănuiesc că așa e. Dumneavoastră credeți că e vorba doar de iubire. Or iubirea nu e decît o parte neînsemnată.

— Și ce e restul ?

— Cum v-aș putea explica dacă nu știți ? Dar dumneavoastră credeți că Ramón înseamnă pentru mine doar un amant ?

— Un soț, precizează Kate.

— Ah ! Teresa își lăsă capul pe un umăr, cu un gest de enervare. Cuvintele astea mărunte ! Mărunte cuvinte ! Nici măcar un soț. E viața mea.

— Cred că ar fi mai bine să-ți trăiești propria dumitale viață.

— Nu ! Viața e ca sămînța. Nu e bună pînă cînd nu e sădită. Știu. Eu mi-am păstrat viața mea destul de multă vreme. Dacă o păstrezi intactă prea multă vreme, moare. Am încercat să i-o dăruiesc Domnului. Dar n-am putut. Pe urmă mi s-a spus că dacă mă mărit cu Ramón și iau parte la erezia lui Quetzalcoatl, îmi pierd sufletul. Dar

ceva mă făcea să cred că nu-i adevărat. Ba mai mult, știam chiar că Ramón are nevoie de sufletul meu. Ah; Señora — un zîmbet ușor înflori pe fața Teresei. Mi-am pierdut sufletul pentru Ramón. Ce altceva pot să spun ?

— Și ce-i cu sufletul lui ?

— Vine îndărăt la mine — *aici !*

Își puse mîna pe pîntece. Kate tăcu o bucată de vreme.

— Și dacă te-ar trăda ? întrebă în cele din urmă.

— Ah, Señora ! Ramón nu-i pentru mine doar un simplu amant... Și apoi e un om brav, care nu-și trădează propriul sînge. Sufletul lui este acela care vine îndărăt la mine... Mă voi strădui pînă la ultima suflare să-i dăruiesc somnul, atunci cînd vine cu sufletul acasă la mine și are nevoie de somn. Roși, apoi adăugă, murmurînd ca pentru ea însăși : Nu, slavă Domnului, eu nu am o viață proprie. Am fost în stare să o dăruiesc unui om care e mai mult decît un om, cum se spune în limbajul lui Quetzalcoatl. Și acum, nu trebuie să moară înăuntrul meu, ca o pasăre în colivie. Da, Señora ! Dacă Ramón pleacă la Sinaloa sau pe coasta de vest, sufletul meu pleacă odată cu el și ia parte la tot ce face el. Nu-l lasă nici o clipă singur. Iar el nu uită că sufletul meu îl însoțește. Știu asta. Nu, Señora ! Nu trebuie să mă criticați sau să mă compătimiți.

— Și totuși, spuse Kate, totuși cred că e mai bine cînd fiecare își păstrează propriul suflet și răspunde de el.

— Dac-ar fi posibil ! Dar nu-ți poți păstra sufletul înăuntrul tău, pentru tine, fără să-l faci să moară, după cum nu-ți poți păstra sămînța în pîntece. Atita timp cît un bărbat nu sădește în tine sămînța lui, sămînța pîntecelui tău e sterilă. După cum și sămînța bărbatului e sterilă dacă și-o păstrează pentru el. Și dacă nu-ți dăruiești sufletul tău unui bărbat care să ți-l primească, sufletul e sterp. Și cînd un bărbat ți-a luat sufletul în

întregime... ah, nu-mi vorbiți despre trădare. Un bărbat trădează numai atunci cînd i s-a dat *o parte*, și nu întregul. Și femeia trădează cînd i s-a luat numai o parte și nu întregul. Asta-i trădarea, știu. Dar cînd s-a dat și s-a luat întregul, nu poate exista trădare. Eu sînt pentru Ramón ceea ce sînt. Iar el e pentru mine ceea ce este. Nu-mi pasă atîta timp cît știu că va păstra întotdeauna cu grijă ceea ce sînt eu pentru el.

Lui Kate nu-i făcea plăcere să primească lecții de la copila asta oropsită. Ea era o femeie de lume, frumoasă, cu experiență. Era obișnuită să primească omagii. În general, femeile se cam temeau de ea pentru că, în felul ei, era puternică și necruțătoare.

Și Teresa se temea oarecum de femeia de lume din Kate. Dar de femeia propriu-zisă, deloc. Fortificată în propriul ei suflet vajnic și mîndru, Teresa vedea în Kate una din femeile de salon, care oferă o priveliște foarte plăcută, dar care nu și-au făcut din taina feminității lor o forță lăuntrică. Frumoasa și necruțătoarea putere feminină a lui Kate era lipsită de valoare pentru Teresa în comparație cu profunda, calma ei forță de comunicare cu Ramón.

Da, Kate era obișnuită să le privească pe celelalte femei cu superioritate. Dar, deodată, zarurile fuseseră răsturnate. Așa cum în sufletul ei știa că Ramón e un om mai valoros decît Cipriano, se vedea brusc nevoită să se întrebe dacă Teresa nu era o femeie mai valoroasă decît ea.

Teresa ! O femeie mai valoroasă decît Kate ? Ce lovitură ! De bună seamă, era cu neputință.

Și totuși așa era. Ramón voise să o ia de soție pe Teresa și nu pe Kate. Și flacăra acestei împreunări putea

fi văzută în ochii amîndurora. O flacără ce nu ardea în ochii lui Kate.

Uniunea lui Kate cu Cipriano era ciudată şi sporadică. Atunci cînd Cipriano era departe, Kate era ea însăşi, îşi trăia propria individualitate. Numai cînd Cipriano era prezent şi, chiar şi atunci, numai în anumite momente, se simţea copleşită de uniunea lor.

Cînd Teresa îşi aţinti asupra ei privirile iluminate de acea anume flacără în care tremura acum o undă de indignare, Kate se simţi străbătută de un fior. Poate că pentru prima dată în viaţa ei era jenată, cuprinsă de căinţă.

Ştia chiar că Teresa încearcă oarecare repulsie faţă de ea : faţă de străina albă care vorbea de la nivelul de inteligenţă al unui bărbat şi care nu-şi dăruia niciodată sufletul ; care nu credea în aşa ceva. Toate femeile astea frumoase şi bine îmbrăcate din America, sau Anglia, sau Europa, toate îşi păstrau sufletele pentru ele însele, ca într-un fel de pungă.

Teresa era hotărîtă să nu se lase tratată de Kate cu nici cea mai vagă urmă de superioritate. Aşa cum le tratau străinele pe femeile mexicane. Pentru că străinele erau propriile lor stăpîne. Ba chiar şi pe Ramón îl tratau cu oarecare condescendenţă.

Dar şi Ramón ! Doar cu o privire le putea face să se simtă mici, să se simtă nule, în ciuda banilor şi a experienţei lor şi al aerului de membre ale claselor dominante ! Clasele dominante ! Aşteptaţi voi ! Ramón era o ameninţare pentru acestea. Să domine cine merită !

— N-aţi dormit noaptea asta ? o întrebă Teresa pe Kate.

— N-am dormit prea bine.

— Da, se vede. Sub ochi.

Kate își netezi, cu un aer de protest, pielea de sub ochi.

— Pînă la urmă, așa ajungi să arăți în Mexic. Nu-i o țară propice pentru menținerea tinereții. Dumneata, în schimb, arăți foarte bine.

— Mă simt foarte bine.

Pielea smeadă a Teresei părea să fi înflorit, emana o căldură tandră, fragilă, pe care nu ținea să o ferească de ochii celeilalte femei.

— Acum că s-a întors Ramón, cred că voi pleca acasă, spuse Kate.

— O, de ce ? Doriți într-adevăr ?

— Cred că e mai bine.

— Atunci o să vă însoțesc pînă la Sayula. Cu barca, nu ?

Kate își adună cele cîteva lucruri pe care le adusese cu ea. Dormise prost. Fusese o noapte neagră, neagră, cu o atingere de groază în ea. Ca atunci cînd banditii îl atacaseră pe Ramón. Îi revedea mereu cicatricea din spate. Iar zgomotul metalic al apei care curgea prin burlane, amenințător și oribil, părea să se fi întins pe ceasuri întregi.

Kate simțea disprețul Teresei pentru felul ei de a-și privi căsătoria.

— Și eu am fost măritată, îi spuse la un moment dat. Cu un bărbat excepțional pe care l-am iubit.

— Ah, da ! Și a murit.

— A vrut să moară.

— Ah, da ! A vrut să moară.

— Am făcut tot ce-am putut ca să-l împiedic să se distrugă.

— Da, ca să-l împiedicați !

— Ce altceva puteam face ? întrebă Kate cuprinsă brusc de furie.

— Dacă ați fi putut să-i dăruiți viața dumneavoastră, n-ar fi vrut să moară.

— I-am *dăruit* viața mea. L-am iubit — ah, n-ai să înțelegi niciodată ! Dar nu a *dorit* sufletul meu. El credea că e necesar să-mi păstrez propriul suflet.

— Da, așa cred bărbații cînd nu sînt decît simpli bărbați. Cînd un bărbat e fierbinte și curajos, atunci dorește ca femeia să-i dăruiască sufletul, pe care îl păstrează în pîntecele lui, așa încît încetează de a mai fi un simplu bărbat, un bărbat singur. Eu știu unde e sufletul meu. E în pîntecele lui Ramón, în pîntecele unui bărbat, așa cum sămînța lui e în pîntecele meu, în pîntecele unei femei. El e un bărbat, o coloană de sînge. Eu sînt o femeie, o vale a sîngelui. Eu n-am să-l contrazic niciodată. Cum aș putea ? Sufletul meu e în el. Și cum aș putea să-l contrazic cînd el se străduie, din toate puterile, să facă ceva ce socotește că-i bun. Nu o să moară, și ei nu-l vor ucide. Nu ! În el curge fluxul din inima lumii și din mine. Vă spun dumneavoastră, pentru că i-ați salvat viața și, deci, aparținem aceleiași cauze, dumneavoastră și eu și el... și Cipriano. Dar nu trebuie să mă judecați greșit. Celălalt fel de a fi al femeilor, al femeilor care-și mențin propriul suflet... ah, asta nu-i decît oroare !

— Și bărbații ?

— Ah ! Cînd sînt bărbați cu suflete fierbinți și brave, cum îți mai alină pîntecele, Caterina !

Kate își lăsă capul în piept, cu îndărătnicie, furioasă că se simțea coborîtă din supremația ei. „Morală le

sclavă ! își spuse în sinea ei. Vechiul truc al unei femei care trăiește numai de dragul unui bărbat. Care trăiește doar ca să-și expedieze sufletul în el, în trupul lui prețios. Și ca să poarte în pîntecele ei prețioasa lui sămînță ! Iar ea însăși, în afara împreunării cu el, nimic !"

Kate ținea să-și întărite indignarea, dar nu prea reușea. Pe undeva, în chip secret și iritant, o invidia pe Teresa pentru flacăra din ochii ei negri și pentru sălbatica lor siguranță. O invidia și pentru degetele ei delicate, ca niște șerpi. Și, mai presus de orice, o invidia cu indignare pentru bucuria de a simți în pîntece permanența unui bărbat viu. Îi invidia și tainica, neîmblînzita mîndrie a feminității care decurgea din certitudinea ei.

În dimineața caldă, după ploaie, broaștele orăcăiau frenetic. Dincolo de lac, munții se conturau albastru-închis și pufuri albe, vaporoase, de abur pluteau la mică înălțime, printre copaci. Crestele munților erau încununate de nori, alcătuind un orizont albicios, nivelat, de-a lungul întregului lanț. Pe apa singuratică, gălbuie, tremura o singură pînză.

— Azi e un peisaj european, ca în Tirol, exclamă Kate, nostalgică.

— Caterina, iubești mult Europa ?

— Da, cred că o iubesc.

— Și trebuie să te întorci la ea ?

— Cred că da. Curînd ! La mama și la copiii mei.

— Îți simt foarte mult lipsa ?

— Da, răspunse Kate cu ezitare în glas. Apoi adăugă : Nu chiar foarte mult. Dar eu îi doresc pe ei.

— De ce ? Vreau să spun, îți lipsesc ?

— Uneori, răspunse Kate și ochii i se umplură de lacrimi.

Barca înainta în tăcere.

— Şi Cipriano ? întrebă Teresa cu timiditate.

— Ah ! făcu Kate scurt. Mi-e atît de străin.

Teresa nu răspunse nimic.

— Cred că bărbatul e întotdeauna un străin pentru femeie, spuse tot ea în cele din urmă. De ce n-ar fi aşa ?

— Dar dumneata nu ai copii, îi spuse Kate.

— Ramón are. Şi Ramón spune : „Sînt şi copiii mei. Şi dacă, peste un timp, se vor întoarce la mine, voi fi fericit." Nu simţi la fel ?

— Nu, răspunse Kate. Şi apoi eu sînt femeie, nu bărbat.

— Dacă voi avea vreodată copii, continuă Teresa, sper să nu încerc să-i pescuiesc din viaţă cu plasa pentru a-i şti ai mei. Mi-e foarte teamă de dragoste. E atît de exclusivistă. Eu sînt de părere să laşi fiecare pasăre să zboare cu aripile ei şi fiecare peşte să înoate în apa lui. Dimineaţa înseamnă mai mult decît dragostea. Şi eu vreau să fiu credincioasă dimineţii.

Capitolul XXVI

KATE DEVINE SOŢIE

Kate fu bucuroasă să se întoarcă la ea şi să fie mai mult sau mai puţin singură. Simţea că în făptura ei avea loc o mare schimbare, şi dacă aceasta s-ar fi operat prea violent, ar fi ucis-o. Era sfîrşitul a ceva, şi începutul a altceva foarte îndepărtat, ceva îndepărtat şi adînc din ea

însăși : din sufletul și din trupul ei. Bărbații, Ramón și Cipriano, pricinuiseră această prefacere, ei doi și Mexicul. Pentru că sosise momentul unei schimbări. Totuși, dacă ceea ce se petrecea cu ea s-ar fi petrecut prea repede sau prea violent, ar fi murit, știa bine. Așadar, din cînd în cînd, simțea nevoia de a se retrage din contactul direct cu ei și de a fi cu ea însăși.

Ședea singură ceasuri întregi pe mal, sub o salcie care-și atîrna pe plajă perdelele de frunze palid-verzui. Lacul era plin, umflat pînă la nivelul malului : arăta mai tandru, mai misterios. Plutea un miros dinspre mormanele de zambile de apă putrezite lîngă țărm. Distanțele păreau să se fi îndepărtat mai mult. Dealurile conice din vecinătate erau punctate cu desișuri verzi, ca un desen japonez. Care cu boi, rulind pe roți solide, veneau spre sat, încărcate cu trestie de zahăr : erau trase de cîte opt boi, cu capețe grele, mișcîndu-și încet coarnele. Cîte un peon mergea în față, cu nuiaua agățată de crucea jugului. Atît de lent, atît de masiv, totuși atît de stăpînit !

Mexicul îi dădea lui Kate un simțămînt straniu, senzația umanității preistorice, a umanității cu ochi negri din zilele, poate, dinainte de epoca glaciară. Cînd aerul era mai rece, mările mai goale și formațiunile geologice diferite. Cînd apele lumii erau concentrate în ghețari uriași, cocoțați pe locuri extrem de înalte. Cînd cîmpuri imense se așterneau peste oceane, ca Atlantida sau continentele pierdute ale Polinesiei, astfel încît mările nu erau decît niște mari lacuri, iar oamenii blajini, cu ochi negri, din acea lume, puteau să meargă pe jos de jur împrejurul globului. Acea misterioasă, arzătoare, domoală umanitate cu o stranie civilizație proprie !

Apoi ghețarii s-au topit și oamenii s-au retras în locurile înalte ca, de pildă, ridicatele podișuri ale Mexicului, și s-au separat în națiuni izolate unele de altele.

Uneori, în America, umbra acestei lumi antediluviene era atît de puternică, încît zilele umanității istorice se ștergeau din conștiința lui Kate, care le confunda, aproape, cu modul de conștiință ancestrală, cu vechea, întunecata voință, nepăsarea față de moarte, subtila, tenebroasa conștiință noncerebrală, dar vertebrată. Cînd mintea și puterea bărbatului erau sădite în sîngele lui și în șira spinării, cînd exista acea bizară, subterană comunicare între om și om, și om și fiară, comunicare pornind din coloana vertebrală.

Mexicanii erau încă acești oameni. Ceea ce este aborigen în America aparține încă modului de viață de înainte de potop, dinainte ca lumea mental-spirituală să fi prins ființă. De aceea în America viața mental-spirituală a populației albe a înflorit subit, ca o buruiană lăsată liberă într-un sol virgin. Și, probabil, se va vesteji la fel de repede. Va veni o moarte mare. Și, după aceea, rezultatul viu va fi un germene nou, o nouă concepție asupra vieții umane, generată de fuziunea dintre vechea conștiință a sîngelui și vertebrelor cu actuala conștiință mental-spirituală a omului alb. Contopirea celor două ființe într-o ființă nouă.

Kate era irlandeză pînă-n măduva oaselor și în fundul sufletului ei erau sedimentate toate crezurile popoarelor aborigene celtice și iberiene. Erau ca niște reziduuri de memorie, ceva ce supraviețuia din lumea dinainte de potop, și care nu putea fi distrus. Ceva mai vechi și cu mai mare putere de dăinuire decît așa-zisa noastră lume îngrijită și pusă la punct.

Înțelegea, oarecum, ce năzuia Ramón să înfăptuiască : o asemenea fuziune. Știa ce anume făcea ca Cipriano să i se pară mai însemnat decît întregul ei trecut, decît soții ei și copiii ei. Acest salt al ancestralului, al antediluvianu-

lui sînge de mascul la unison cu ea. Şi, fără să-şi fi dat seama, după acest lucru tînjise sîngele ei cel mai lăuntric.

Irlanda nu voia şi nu putea să uite cealaltă viaţă veche, tenebroasă, grandioasă. Anticele mituri nu pot fi amuţite. Mereu ies la suprafaţă în noi relaţii. Şi ştiinţifica, dichisita şi îngrijita Europă trebuie să facă din nou faţă vechilor giganţi.

Kate simţea însă că prefacerea ei nu trebuia să aibă loc prea curînd şi prea brusc, pentru că ar fi sfîşiat-o şi ar fi murit. Modurile ancestrale de viaţă îşi au grovăzia lor. Spiritul greoi, *à terre*, al Mexicului aborigen putea să-i apară uneori atît de oribil, încît îi stîrnea mînia. Acel mod lent, neînduplecat de a exista şi de a persista, fără speranţă sau elan, care e propriu aborigenilor americani, o făcea cîteodată să simtă că-şi pierde minţile. Voinţa mohorîtă ce stăruia deasupra veacurilor lente, întunecoase, considerînd existenţa individuală un nimic! O tenacitate demonică, subumană! Şi o neaşteptată ferocitate, o neaşteptată voluptate a morţii, imprevizibilă şi teribilă.

Oameni care, de fapt, au rămas neschimbaţi. Oameni infideli vieţii, actualităţii vii. Fideli doar unei întunecate necesităţi din trecut. Prezentul prăbuşindu-se subit în sufletele bărbaţilor şi ale femeilor, iar vechea, neagra lavă vulcanică izbucnind violent, urmată de o indiferenţă de rocă de lavă.

Speranţa! Speranţa! Va fi vreodată posibil ca speranţa să reînvie în sufletele acestea negre, să împlinească acea cununie cu sufletul, unicul pas către lumea nouă a omului?

Uneori, tot gîndindu-se la aceste lucruri, Kate era copleşită de un val de greaţă şi simţea că e neapărat necesar să plece, ca să se poată cruţa. Strania, reptiliana insistenţă a propriilor ei servitori! *Sîngele nu-i decît*

unul și același. În noi toți curge același sînge. Ceva aborigen și tribal, aproape mai rău decît moartea pentru individul alb. Din ochii negri și din spinările puternice ale acestor oameni țîșnea continuu aceeași aserțiune : *Sîngele nu-i decît unul și același.* O stăruință stranie, copleșitoare, o pretenție la unitatea de sînge.

Kate se trăgea dintr-o veche familie foarte trufașă. Fusese educată în ideea anglo-germanică a superiorității *intrinsece* a aristocraților ereditari. Sîngele ei, i se spusese, era diferit de cel al vulgului, un fluid mai fin.

Dar în Mexic nu putea fi vorba de așa ceva. *Criada* ei, Juana, *aquador*-ul care-i aducea apa, barcagiul care o plimba pe lac, în ochii tuturor citea același lucru : *Sîngele nu-i decît unul și același. În ce privește sîngele, nu există nici o deosebire între mine și tine.* Citea acest lucru în ochii lor, îl auzea în vorbele lor, îl simțea în deferența și în ironia lor. Și uneori îi dădea o senzație de rău fizic : familiaritatea de sînge o covîrșea.

Alteori, cînd încerca să se izoleze în vechea orgolioasă aserțiune : *„Sîngele meu este al meu. Noli me tangere*[1]" vedea în ochii lor teribila ură antică, ura care-i împinge la atrocități.

Îi respectau spiritul, cunoașterea, puterea de înțelegere. Îi arătau deferență și chiar un soi de înciudată reverență. Ea aparținea claselor dominante, celor deștepți. Dar, în schimb, îi cereau acceptarea aserțiunii primare : *Sîngele nu-i decît unul și același. În noi toți curge același sînge.* Aserțiune care-i eradica orice urmă de individualitate și o lăsa cufundată, înecată în marea sîngelui viu, în contact nemijlocit cu toți bărbații aceia și femeile acelea.

[1] Cuvintele biblice : „Nu mă atinge" (lat.)

Şi trebuia să se supună. Altminteri ei ar fi persistat în lenta lor răzbunare.

Dar nu putea să se supună pe nepregătite. Urma să aibă loc un lung proces organic. Orice mişcare bruscă sau violentă ar fi distrus-o.

Acum înţelegea afirmaţia lui Ramón : „Bărbatul e o coloană de sînge ; femeia e o vale a sîngelui." Aceasta reprezenta unitatea primară a umanităţii, opusă unităţii spiritului.

Dar pentru Kate sîngele ei era numai al ei, individual. Spiritul i se integra în spiritul comun. Dar sîngele era baza individualităţii ei.

Şi acum era confruntată cu marea aserţiune : *Sîngele nu-i decît unul şi acelaşi*. Ceea ce însemna o stranie, nelimitată moarte a individualismului ei.

Acum înţelegea de ce Ramón şi Cipriano purtau straiele albe şi sandalele peonilor şi umblau pe jumătate goi, ca nişte zei vii. Era acceptarea aserţiunii primare. Era reînnoirea vechii, teribilei legături a comuniunii de sînge.

Acum înţelegea care era rădăcina ciudatei comuniuni dintre Ramón şi oamenii lui, şi dintre Cipriano şi ostaşii lui. Domoala, tulburătoarea, profunda comuniune a unităţii de sînge. Uneori gîndul o îmbolnăvea. Alteori o făcea să se revolte. Dar era o forţă de care se ciocnea întruna.

Căci, deşi recunoştea unitatea sîngelui, Ramón avea, în acelaşi timp, pretenţia la o supremaţie, ba chiar la un soi de îndumnezeire. Or nu era decît un om, ca ultimul dintre peonii lui. Şi totuşi, deşi plămădit din acelaşi sînge şi ridicat din aceleaşi rădăcini omeneşti ca şi peonii, cu alte cuvinte fiind un om din carne şi din sînge, era ceva mai mult. Nu în calitatea sîngelui şi nici în cea a spiritului constau individualitatea şi supremaţia lui. Ci

într-o lumină lăuntrică, o stea inexplicabilă care se înălța din marea întunecoasă și strălucea între apă și cer. Steaua misterioasă care unește sîngele universal cu răsuflarea universală a spiritului și care strălucește între acestea două.

Nu era miraculosul călăreț pe un cal alb, și nici călărețul pe un cal roib. Ci avea acel ceva care se află dincolo de călăreți și de cai, misterul stelei la care nici un călăreț nu poate ajunge. Steaua care stabilește echilibrul între puterea sîngelui și cea a spiritului.

De aceea, singurul lucru din om care e mai presus decît puterea constituie totuși o putere; care transcendează cunoașterea; strania stea dintre cer și primele ape ale cosmosului: aceasta este divinitatea omului.

Unii oameni nu au în ei nici o scînteie de divinitate. Dețin numai facultăți.

În mulți alții scînteia e stinsă, suflată de vînturile forței sau strivită de mașinism.

Și cînd sîngele și spiritul omului o iau care-ncotro, în direcții opuse, survine marea moarte și stelele se sting în el.

Numai un om cu o mare lumină lăuntrică poate reuni cele două contrarii, readucîndu-le la unison.

Și acest om era Ramón; marea lui strădanie năzuia să restabilească contactul dintre cele două elemente opuse și unisonul lor. Aceasta este puterea divină a unui om.

Ramón era la fel de uman ca și Kate, însuflețit de același jind al spiritului după cunoașterea pură și după comuniune, după grandoarea înțelegerii.

Dar numai el deținea puterea astrală de a aduce cele două impulsuri umane pînă la punctul de fuzionare, fiind ca o pasăre între vastele aripi ale puterii duale la

care omul are acces și din care e zămislit. Luceafărul de Dimineață, dintre răsuflarea zorilor și adîncurile beznei.

Oamenii voiseră să-i ucidă carnea cu pumnalele. Carlota voise să-l ucidă cu spiritul ei. Fiecare dintre cele două jumătăți încercase să-l ucidă. Dar el se afla dincolo de ei. Lumina stelară se răspîndise în el și se înfiripa în oamenii lui, în femeia lui.

Steaua dintre cele două aripi de putere — aceasta era adevărata bărbăție.

Kate primi un mesaj din partea lui Cipriano, care o anunța că vine să se stabilească la Vila Aragon. Vila Aragon era cea mai arătoasă casă de pe malul lacului, așezată în mijlocul unei grădini frumoase, cu pîlcuri de palmieri, garduri vii de iasomie, plante mențínute verzi prin stropire continuă. Casa fusese clădită în stilul unui castel, cam absurd, dar cu terase spațioase care se deschideau spre pantele sau movilele acoperite cu copaci ale grădinii, sau spre lac.

Cipriano sosi foarte mulțumit de sine; în ochii negri îi scînteia o expresie adolescentină. Voia să o convingă pe Kate să treacă prin ceremonia unei cununii civile mexicane și să se instaleze împreună cu el la Vila Aragon. Kate șovăia. Știa că trebuie să plece în Europa, în Anglia și Irlanda, ba chiar foarte curînd. Era o necesitate imperioasă. Senzația de amenințare pe care i-o insufla Mexicul și cea de greață lăuntrică deveniseră aproape insuportabile. Simțea că dacă nu pleacă pentru o bucată de timp ca să se relaxeze, nu va mai putea rezista.

Îi spuse acest lucru lui Cipriano, a cărui față se lungi de un cot.

— Nu are importanță pentru mine dacă mă mărit sau nu înainte de plec, adăugă ea. Important este că trebuie să plec curînd.

— Cît de curînd ?

— În ianuarie.

Fața lui Cipriano se lumină din nou.

— Atunci mărită-te cu mine înainte de pleci. Săptămîna viitoare.

Kate acceptă cu o curioasă indiferență, iar el, recăpătîndu-și scînteierea băiețească din ochi, se grăbi să plece pentru a face preparativele legale.

Lui Kate nu-i păsa dacă se mărită sau nu. Într-un anumit sens esențial, se măritase de mult cu el. În primul și în cel mai important rînd, Cipriano era un ostaș, gata oricînd să vină la ea, gata oricînd să plece de la ea. Avea să se poată bucura întotdeauna de singurătate.

Pe el, ca bărbat și ca ostaș, îl putea lua de soț cu mare ușurință. Mexicul era cel care o înspăimînta cu un simțămînt de blestem.

Mișcarea lui Quetzalcoatl se răspîndise în țară, însă cu urmări sinistre. Arhiepiscopul se declarase categoric împotriva ei. Ramón, Cipriano și adepții lor fuseseră excomunicați. Avusese loc și un atentat la viața lui Montes.

Adepții lui Quetzalcoatl din capitală luaseră în stăpînire biserica San Juan Bautisto și o transformaseră în Casa Metropolitană a lui Quetzalcoatl. Arhiepiscopul, un individ coleric, organizase o procesiune religioasă care să ia cu asalt Casa lui Quetzalcoatl și să o retransforme în biserică a catolicismului. Guvernul, știind că mai devreme sau mai tîrziu tot se va lăsa cu luptă, opri procesiunea și-l arestă pe arhiepiscop, după oarecare vărsare de sînge.

Începu un război religios. Cavalerii lui Cortes scoaseră la iveală faimoasele lor depozite de arme — de fapt nu prea impresionante — și o grupare clericală, condusă de un preot fanatic, intră în Zócalo. Montes îi amenință cu armele. Pe străzi puteau fi văzute *serapes* albe și albastre

ale lui Quetzalcoatl şi cele roşii şi negre ale lui Huitzilopochtli adunate în bande, mărşăluind în sunetele tam-tamurilor şi purtînd ciudate stindarde rotunde, confecţionate din pene, cele ale lui Quetzalcoatl, iar cele ale lui Huitzilopochtli, alcătuite din beţe lungi cu o măciulie moale din pene roşii cu vîrfuri negre, în creştet. În biserici preoţii îi îndemnau pe credincioşi să pornească un război sfînt. În stradă, preoţii care trecuseră de partea lui Quetzalcoatl hărţuiau mulţimea.

Era un moment haotic. În Zacatecas, generalul Narciso Beltran se declarase împotriva lui Montes şi de partea bisericii. Dar Cipriano şi oamenii lui Huitzilopochtli îl atacară subit, cu ferocitate. Beltran fu prins şi împuşcat, iar armata lui risipită.

Ramón trudea fără încetare. Cipriano îşi făcea neaşteptate apariţii fulgerătoare, în locuri tot atît de neaşteptate. Reuşi să aţîţe răzmeriţe în statele cele mai nemulţumite : Vera Cruz, Tamaulipas, Yucatan.

Întreaga ţară trepida într-o dezlănţuire de energii noi.

Arhiepiscopul fu deportat, preoţilor nu li se mai îngădui să se arate în stradă. Pretutindeni nu se vedeau decît *serapes* albe cu albastru şi roşii cu negru. Se simţea o atmosferă de eliberare, aproape de exuberanţă.

Din această pricină venise Cipriano la Kate cu acea scînteiere băieţească în ochi. Trăia o ciudată stare de triumf. Kate se simţi speriată şi curios de pustie pe dinăuntru. Nici triumful strălucitor, nici senzaţia de noutate pe faţa pămîntului nu o puteau salva. Aparţinea în prea mare măsură vechii lumi europene, nu se putea adapta atît de repede. Dar simţea că dacă ar pleca în Irlanda şi ar oferi vieţii şi trupului ei o pauză, pentru cîtăva vreme, atunci s-ar putea întoarce şi ar putea lua în primire partea ei.

Căci prefacerea nu se opera numai în spiritul ei, ci în însăşi structura sîngelui. Simţea teribila schimbare a întregului catabolism şi metabolism al sîngelui, transformînd-o într-o nouă fiinţă.

Şi dacă transformarea s-ar fi petrecut prea rapid, ar fi omorît-o.

Aşadar, se mărită legal cu Cipriano şi se mută împreună cu el, pentru o lună, în Vila Aragon. La sfîrşitul lunii avea să plece, singură, în Irlanda. Cipriano se declarase de acord.

Era straniu să-i fie soţie. O făcea să se simtă vagă şi calmă, de parcă s-ar fi cufundat în ceva greu şi nemişcat, departe de suprafaţa vieţii, şi ar fi zăcut, adînc, în subviaţă.

Strania, greaua, absoluta pasivitate. Pentru prima dată în viaţa ei simţea repausul absolut. Pînă şi vorbirea şi gîndirea deveniseră pentru ea neimportante, superficiale ; aşa cum undele de la suprafaţa lacului nu înseamnă nimic pentru creaturile care trăiesc în adîncurile neclintite.

În sufletul ei, era liniştită şi mîndră. Ah, dacă trupul n-ar fi suferit insuportabila greaţă a schimbării. Se cufundase într-un repaus definitiv, plasat într-un imens cosmos deschis. Universul se deschisese nou şi vast în faţa ei, iar ea se cufundase în culcuşul adînc al odihnei pure. Căpătase o siguranţă asemănătoare aproape cu cea a Teresei.

Şi totuşi, procesul de schimbare care se petrecea în sîngele ei era cumplit.

Cipriano era fericit în felul lui curios, indian. Ochii lui păstrau privirea strălucitoare, neagră, dilatată a unui băiat care vede pentru prima oară o minune stranie, aproape nefirească, a vieţii. Nu se uita direct la Kate şi nu părea să o ia mult în seamă. Nu-i plăcea să aibă vreo

discuție serioasă împreună. Ori de cîte ori ea voia să vorbească serios, îi arunca o privire neagră, precaută și se îndepărta.

Era conștient de lucruri pe care ea abia de le percepea. Mai cu seamă de calitatea iritantă a vorbirii. Și din această pricină o evita. Oricît ar părea de curios, el o făcuse să devină conștientă de vechea ei predilecție pentru senzații iritante, fricționale. Acum își dădea seama cît de agitată fusese vechea ei dragoste, încărcată de focul iritării și de spasmele voluptății agitate.

În mod ciudat, Cipriano, refuzînd să împărtășească cu ea asemenea manifestări, o determinase să le considere absolut exterioare. Strania și clocotitoarea ei voință feminină se potoli, se volatiliză, lăsînd-o domoală și puternică, asemenea izvoarelor de apă fierbinte care țîșnesc fără zgomot, atît de liniștit, și totuși cu atîta tărie, ca un șoi de forță tainică.

Își dădu seama, aproape cu uimire, că Afrodita din spuma mării murise în ea: Afrodita cea clocotitoare, fricțională, extatică. Printr-un ager instinct întunecat, Cipriano o smulsese din ea. Cînd, în momentele lor amoroase, recădea în acel extaz feminin clocotitor, electric, care cunoaște spasme de delir, Cipriano se îndepărta de ea. Era ceea ce Kate numise pe vremuri „satisfacția" ei. Îl iubise pe Joachim pentru că se pricepuse să-i ofere, iar și iar și iar, această „satisfacție" orgiacă, în spasme care o făceau să scoată țipete de plăcere.

Dar Cipriano nu o voia așa. Printr-un instinct întunecat și puternic, se îndepărta de îndată ce simțea înfiripîndu-se în ea extazul alb al satisfacției agitate, convulsiile Afroditei din spuma mării. Kate își dădea seama că lui îi repugna. Se îndepărta, întunecat și imuabil.

Iar ea devenise conștientă de zădărnicia acestei efervescențe înspumate, de măsura în care îi era extranee. Părea să-i vină din afară, nu dinăuntru. Și după primul moment de decepție, cînd asemenea „satisfacție" îi fusese negată, veni înțelegerea adîncă a faptului că, în realitate, nu o dorea, că o îngrețoșa.

Iar el, în tăcerea lui întunecată, fierbinte, o readucea la fluxul nou, greu, cald, în care se simțea ca o fîntînă ce țîșnea fără zgomot, domol, din adîncuri vulcanice. Și atunci i se deschidea, calmă și caldă, erupînd cu o nouă forță tăcută. Nu mai exista o „satisfacție" conștientă. Ceea ce se întîmpla era tenebros și inefabil. Atît de diferit de agitația Afroditei din spuma mării, de volutele extazului fosforescent, de acel ultim spasm în care izbucnea țipătul involuntar, ca un țipăt de moarte, țipătul final al iubirii. Îi fusese luat tot ce cunoscuse cu Joachim. Ceea ce îi dăruia Cipriano era mult dincolo de cunoașterea ei, ceva atît de adînc, de fierbinte, de fluid, de subteran.

Și ce se întîmpla cu actul iubirii se aplica și la el. Nu-l putea *cunoaște*. Cînd încerca să-l cunoască, ceva se poticnea în ea și trebuia să renunțe. Să lase lucrurile așa cum erau. Trebuia să-l lase întunecat și fierbinte și puternic, la fel ca lucrurile care *există* dar sînt necunoscute. Prezența. Și străinul. Asta era el pentru **ea.**

Nu prea avea ce să-i spună. Și nu exista nici o intimitate între ei. Cipriano își păstra intimitatea lui înfășurată în juru-i ca o mantie și o lăsa pe ea imună în intimitatea ei. El era un străin pentru ea, ea o străină pentru el. Cipriano accepta în întregime acest fapt, ca și cum n-ar fi existat vreo altă posibilitate. Ei, uneori, i se părea straniu. Jinduise după intimitate, stăruise asupra intimității.

Acum, însă, se pomenise acceptîndu-l pentru totdeauna ca pe străinul în prezența căruia își ducea viața. Prezența lui impersonală o învăluia. Trăia în aura lui, iar el,

știa bine, trăia în aura ei : fără să-și spună nimic unul altuia, fără nici un fel de intimitate personală sau spirituală între ei. O comuniune oarbă a sîngelui. De aceea, cînd Cipriano trebuia să plece, faptul nu avea prea mare însemnătate pentru Kate. Își lăsa prezența alături de ea, și lua cu el prezența ei. Și, oricum, nu simțeau nevoie de emoții.

Într-o dimineață trebui să plece devreme la Mexico City. Zorii erau limpezi, perfecți. Soarele nu se arătase încă pe lac, dar prinsese munții de dincolo de Tuliapan care se conturau cu o claritate magică, de parcă o lumină vrăjită fusese proiectată asupră-le. Șanțurile verzi de pe clinele munților apăreau distincte ca liniile din palma mîinii. Doi pescărușî albi în zbor captară brusc lumina și scînteiară. Dar lacul plin, calm, tăcut era palid, neaprins.

Kate se gîndi la mare. Pacificul nu era prea departe. Marea părea să se fi retras cu totul din conștiința ei. Dar știa bine că avea nevoie de răsuflarea mării.

Cipriano ieși să se scalde. Îl văzu pășind pe marginea de piatră a bazinului pătrat care era golfulețul lor particular. Își zvîrli halatul și rămase gol, o siluetă neagră profilată pe apa palidă, neaprinsă. Cît de negru era ! Întunecat ca un malaiez. Ciudat că trupul îi era aproape la fel de tuciuriu ca și fața. Și cu acea arhaică împlinire a fizicului : pieptul plin și fesele pline, frumoase, ale bărbaților de pe vechile monezi grecești.

Pași de pe piatră în apa tulbure, nefirească. În acea clipă lumina trecu peste crestele munților și împrăștie aur pe suprafața lacului. Într-o secundă, Cipriano deveni roșu ca para focului. Soarele nu era roșu, se găsea încă mult prea sus, poleit în aurul dimineții. Dar scăpărînd pe fața lacului, prinsese trupul lui Cipriano care se înroșise ca focul.

Fiii Dimineții! Coloana de sînge! Un indian roșu. Kate îl privi cu uimire, urmărindu-l cum înainta în lac, roșu și luminos, inconștient de roșeața lui. Cuprins parcă de văpăi.

Fiii Dimineții! Kate se scutură de efortul cunoașterii și rămase, fără efort, cufundată în comuniune.

Era vorba de o caracteristică a rasei lui. Observase și altădată cît de roșii și strălucitori deveneau aborigenii cînd se revărsa asupră-le lumina dimineții sau a serii. Păreau focuri în apă. Indienii roșii.

Cipriano plecă, împreună cu omul lui, călare. Și Kate îl urmări călărind pe sprînceana drumului, stînd întunecat și drept pe calul lui roib. Îi plăceau caii roibi. Cînd călărea, avea o ciudată neclintire, o ancestrală mîndrie de mascul și, în același timp, fantomatica, neagra invizibilitate a indianului contopit cu calul, de parcă fuseseră zămisliți laolaltă.

Cipriano plecase și, cîtva timp, Kate resimți vechiul jind după prezența lui. Nu dorul de el. Nici nevoia de a-l vedea, de a-l atinge, de a-i vorbi. Doar aceea de a-l simți în preajmă.

Își reveni însă repede. Se ajustă la prezența pe care o lăsa în urma lui, cu ea. De îndată ce pleca *într-adevăr*, de îndată ce actul plecării se consumase, prezența lui revenea la ea.

Se plimbă un timp pe plajă, dincoace de dig. Îi plăcea să fie singură, cu grădina, cu lacul, cu dimineața.

„Am ajuns ca Teresa", își spuse.

Deodată văzu în fața ei o frînghie lungă, întunecată, moale, zăcînd pe un bolovan. Dar mîntea îi dădu pe loc alarma. Era un șarpe, cu un desen fin pe spatele moale, întunecat, care zăcea pe un pietroi, cu capul atîrnat în jos, spre pămînt.

Şi şarpele îi simţise prezenţa pentru că, brusc, cu o incredibilă repeziciune, se contractase pe piatră, după care îl văzu intrînd într-o gaură de la baza zidului.

Era o gaură mică. Şi, după ce-şi introduse trupul, îşi lăsă afară capul mic, ascuţit, rău, privind la ea şi şfichiuind cu o limbă neagră. După un moment, dispăru cu totul, comasîndu-şi întreaga lungime în gaură.

Dar chiar şi după aceea Kate îi mai zări ultimul fald, pe care se rezema capul mic, tîrtit, asemenea diavolului care-şi sprijină bărbia pe braţe, privind printr-o crăpătură. Scînteile veninoase ale ochilor o priveau din taină. Pîndea din propria-i invizibilitate.

Se minună şi lăsă şarpele în ascunzătoarea lui. Se gîndi la toate lucrurile nevăzute, din toate locurile ascunse ale pămîntului. Se întrebă dacă şarpele o fi fost decepţionat de faptul că nu era în stare să urce mai sus pe scara creaţiei, că nu avea posibilitatea să alerge pe patru picioare fără să-şi tîrască burta pe pămînt.

Poate că nu. Poate că îşi avea pacea lui. Kate se simţea reconciliată cu şarpele.

Capitolul XXVII

AICI !

Kate şi Teresa se vizitau una pe cealaltă, traversînd lacul. Se stabilise o apropiere şi un soi de blîndă toleranţă între ele, mai ales acum cînd Kate se pregătea să plece pentru un timp.

Lacul degaja acalmie și puritate autumnală. Umezeala dăinuia, tufișurile de pe dealurile sălbatice erau încă verzi. Lumina soarelui se lăsa pe munți, bogată, umbrele erau adînci și catifelate. Verdeața acoperea aproape stincile și pămîntul roșiatic. Tulpini de trestie de zahăr de un verde strălucitor, pămînt arat roșu, arbori de un verde întunecat, stropit ici-colo de petele albe ale satelor. Și peste locurile sălbatice, o risipă de hățișuri, printre care se iveau petece de stîncă pleșuvă, cenușie.

Cerul era foarte înalt și foarte pur. Dimineața părea spartă de bătaia tobelor, iar aerul nemișcat, cristalin, era deșirat de strigătul ce crăinicea pauzele zilei. Și ziua părea să rămînă în loc și să se despăturească în fața unui mister mai adînc. Universul se deschisese vast și blînd și delicat, vibrînd de viață.

Apa lacului plină, palidă, de culoarea turturelei, avea în ea ceva nespus de liniștitor. Se apropia o barcă, cu pînza bombată de vînt ca o scoică, albă ca perla, și carena neagră, ascuțită, spintecînd apa. Semăna cu barca lui Dyonisos venind cu un mesaj și cu vlăstarele de viță.

Kate abia de-și mai amintea acum de paloarea uscată, rigidă, a arșiței, cînd pămîntul părea să trosnească înciudat de atîta uscăciune ostilă : o amintire veștedă, sterilă, drăcească.

Ramón și Teresa vîsliră, orientînd barca spre micul golf al vilei. Era o dimineață în care umbrele de pe munți se albăstriseră ca florile de nu-mă-uita.

— Și totuși trebuie să pleci ? o întrebă Ramón.

— Pentru un timp. Doar nu crezi că sînt soția lui Lot, nu-i așa ?

— Nu, rise Ramón. Cred că ești soția lui Cipriano.

— Asta și sînt. Dar vreau să plec pentru un timp.

— Ah, da ! Mai bine pleacă, şi pe urmă întoarce-te. Spune-le în Irlanda dumitale să facă şi ei ce-am făcut noi aici.

— Dar cum ?

— Să se regăsească pe ei înşişi şi propriul lor univers, şi propriii lor eroi. Să dea substanţă, să încarneze propriile lor mistere. Irlandezii fac mare zarvă în legătură cu eroii lor de demult şi cu vremurile legendare. Spune-le să le dea substanţă concretă, aşa cum i-am substanţializat noi pe Quetzalcoatl şi pe Huitzilopochtli.

— Am să le spun. Dacă va fi cineva care să mă asculte.

— Da, răspunse el.

Ramón privi la pînza albă care flutura în apropiere.

— Dar de ce pleci ? o întrebă după un răstimp de tăcere.

— Nu-ţi pasă, nu-i aşa ? îl întrebă ea.

O pauză împietriţă.

— Ba îmi pasă, spuse el în cele din urmă.

— De ce ?

Trecu din nou cîtva timp pînă să răspundă :

— Eşti una de-a noastră ; avem nevoie de dumneata.

— Chiar dacă nu fac nimic ? Chiar dacă m-am complăcut de Quetzalcoatl cel Viu şi de tot restul, şi aş dori un simplu Don Ramón ?

— Ce înseamnă un simplu Don Ramón ? răspunse el izbucnind în rîs. Un simplu Don Ramón are un Quetzalcoatl viu în el. Şi totuşi ne eşti de ajutor.

— Realizezi totul cu o asemenea anvergură încît s-ar spune că nu ai nevoie de ajutor ; mai ales de la o simplă femeie care... care, pînă la urmă, nu-i decît soţia prietenului dumitale.

Şedeau pe o bancă sub o poinsettia cu flori roşii ale căror petale stacojii se întindeau ca nişte pene ascuţite.

— Soția prietenului meu, repetă el. Ce altceva mai bun ai fi putut fi ?

— Desigur, răspunse ea echivoc.

Ramón își rezemase coatele de genunchi și privea spre lac, distrat și distant. Fața lui avea o expresie obosită și acea vulnerabilitate care lui Kate îi provoca întotdeauna o strângere de inimă. Își dădu seama din nou de marea lui izolare, de efortul mortal pe care i-l cerea lupta lui. Și totuși se înverșuna s-o ducă la capăt.

Și acest lucru îi dădea ei un sentiment de neputință, neputința unei femei în fața unui bărbat care depășește sfera posibilului. Și trebuia să-și înăbușe resentimentele și repulsia față de eforturile lui „abstracte".

— Te simți foarte sigur de dumneata însuți ? îl întrebă.

— Sigur de mine ? repetă el. Nu ! În orice zi s-ar putea să mor și să dispar de pe fața pământului. Nu numai că știu acest lucru, dar îl și *simt*. Așa încît de ce aș fi sigur de mine însumi ?

— Și pentru ce să mori ?

— Pentru ce moare cineva ? Chiar și Carlota ?

— Ah... ei îi sunase ceasul.

— Poți să-ți fixezi ceasul așa cum îți aranjezi deșteptătorul ?

Kate tăcu cîteva momente, apoi reluă :

— Și dacă nu ești sigur de dumneata însuți, atunci de ce ești sigur ?

O privi cu ochi negri pe care nu-i putea înțelege.

— Sînt sigur... sigur...

Vocea i se pierdu în vag, fața păru să-i fi devenit cenușie și ascuțită ca un chip de mort, numai ochii o priveau negri, ca niște orbite de stafie. Era din nou confruntată cu fantoma unui om care sufere cumplit. Și

ea era o femeie neputincioasă în fața acestei fantome îndurerate, încarnate.

— Nu cumva crezi că greșești ? îl întrebă cu mihnire rece.

— Nu ! Nu greșesc ! Numai că, poate, nu izbutesc să fac față.

— Și atunci ? continuă ea cu răceală.

— Am să merg mai departe, singur, pe drumul meu.

Părea să nu mai fi rămas din el decît ochii negri, fantomatici, care se uitau la ea. Începu să vorbească în spaniolă :

— Mă doare sufletul, de parcă aș muri.

— Dar de ce ? strigă ea. Nu ești bolnav ?

— Am senzația că mi se destramă sufletul.

— Atunci nu te lăsa ruinat ! exclamă ea cu spaimă și repulsie.

Dar el continua să privească cu ochi ficși, înghețați. Kate se simți cuprinsă de o neașteptată liniște ; simțul unei puteri lăuntrice.

— Ar trebui să uiți de toate, o bucată de vreme, îi spuse ea cu blîndețe, lăsîndu-și mîna, cu compasiune, pe mîna lui.

Ce rost avea să încerce a-l înțelege, sau ce sens ar fi avut să lupte cu el ? Ea era o femeie. El era un bărbat și... și, deci, nu foarte real. Nenatural.

Don Ramón se ridică brusc, desprinzîndu-se de atingerea mîinii ei de parcă se deșteptase din somn, și o privi cu ochi ageri, mîndri. Atingerea ei maternă îl deșteptase, ca o înțepătură de ac.

— Da, spuse el. E adevărat !

— Bineînțeles că e. Dacă ții să fii atît... atît de abstract și de quetzalcoatlian, atunci îngroapă-ți din cînd în cînd capul în nisip, ca un struț, și uită de toate.

— Așa ! zise el zîmbind. Ești din nou furioasă.

— Cu mine nu-i atît de simplu. Trăiesc o stare conflictuală. Și voi nu vreți să mă lăsați să plec pentru o vreme.

— Noi nu te putem împiedica.

— Da, dar dumneata ești împotriva plecării mele — nu mă lași să plec liniștită.

— De ce trebuie să pleci ?

— Trebuie. Trebuie să-mi văd copiii și mama.

— E o necesitate ?

— Da.

În clipa în care admisese necesitatea, Kate își dădu seama că exista o anumită dualitate în ea. De parc-ar fi fost împărțită în două persoane : una nouă, care aparținea lui Cipriano și lui Ramón, și care era eul ei sensibil, dornic ; și alta, dură și realizată, pe deplin formată, care aparținea mamei ei, copiilor, Angliei, întregului ei trecut. Acest vechi eu al ei, gata format, era curios de invulnerabil și de nesimțitor, curios de dur și de „liber". În sfera lui, își păstra individualitatea și era propria ei stăpînă. Celălalt eu era vulnerabil și organic legat de Cipriano, chiar și de Ramón și de Teresa și, deci, deloc „liber".

Era conștientă de această dualitate și suferea de pe urma ei. Nu se putea angaja definitiv nici în vechiul ei mod de viață, nici în cel nou. Reacționa față de amîndouă. Cel vechi era o închisoare și îl detesta. Iar în cel nou nu putea fi propria ei stăpînă, și voința egoistă protesta.

— Asta e, repetă. *E* o necesitate pentru mine și dumneata vrei să mă împiedici.

— Nu, nu ! se apără Ramón. Sper că nu e așa.

— Ba da ! Pui o greutate pe inima mea și mă paralizezi, ca să mă împiedici să plec.

— Nu trebuie să facem așa ceva. Trebuie să te lăsăm, să nu avem nici un fel de contact cu dumneata o bucată de vreme, dacă asta e ceea ce dorești.

— De ce ? Nu poți fi, pur și simplu, prietepos ? De ce nu poți fi *alături de mine* și să mă sprijini în hotărîrea mea de a pleca ? De ce nu-mi dorești să plec, din moment ce simt nevoia ?

Ramón o privi cu răceală.

— Asta nu pot face, rosti el. Eu nu cred în plecarea dumitale. E o întoarcere la trecut, un soi de renegare. Dar oamenii sînt complecși. Și dacă *simți* că trebuie să te întorci pentru o bucată de vreme, întoarce-te ! Alegerea ai făcut-o. Eu nu mă tem că n-ai să revii, nu mă tem pentru dumneata.

Era o mare ușurare pentru Kate să audă acest lucru, pentru că ea personal se temea de reacțiile ei. Niciodată nu putea fi sigură, niciodată nu se dăruia în *întregime* în relațiile ei cu Cipriano și Ramón. Totuși, răspunse ușor ironic :

— De ce te-ai *teme* pentru mine ?

— Uneori nu te temi singură de felul în care vei reacționa ?

— Niciodată, răspunse Kate. Sînt perfect sigură de mine însămi.

Sedeau în grădina Vilei Aragon, sub arborele poinsettia cu uriașele-i frunze-petale roșii, ca niște pene lungi, stacojii. Dimineața era fierbinte. Vîntul se potolise și lacul arăta neclintit. Totul părea încremenit, în afară de petalele lungi, roșii, de poinsettia.

Venea Crăciunul ! Poinsettia îi aducea aminte lui Kate de Crăciun.

Crăciunul ! Boabele de ilice ! Anglia ! Darurile de sărbători ! Ospețele ! — Dacă se grăbea, putea ajunge în Anglia de Crăciun. Cît de tihnit, de familiar, de normal

era gîndul de a-şi petrece Crăciunul acasă, în Anglia, cu mama ei. Şi ce lucruri senzaţionale le-ar putea povesti celor de acasă ! Şi ce de-a bîrfe noi ar mai afla ! De la depărtare, părea foarte atractiv. Totuşi încerca o neliniştе legată de felul cum va decurge în realitate întoarcerea ei acasă.

— Uneori te saturi şi de bine, îi spuse lui Ramón.

— De care bine anume ? o întrebă el.

— O... ! de Quetzalcoatl şi de toate astea. Ce-i prea mult e obositor.

— Se poate, zise Ramón ridicîndu-se şi îndepărtîndu-se în tăcere.

Atît de tăcut, încît dispăru înainte ca ea să-şi fi dat seama că plecase. Şi cînd observă, roşi de furie. Dar continuă să şadă sub arborele poinsettia, sub soarele fierbinte de noiembrie, privind furioasă la gardurile vii de iasomie, cu florile lor pure, albe, răsărind printre flori veştede, şi cu bobocii rozalii printre frunzele întunecate. Unde auzise ceva despre : „Şi florile de iasomie între noi" ?

Oh, cît de sătulă era de toate !

Teresa venea pe o alee.

— Eşti încă aici ? se miră ea.

— Dar unde-ai vrea să fiu ? răspunse Kate.

— Nu ştia... Ramón s-a dus la Sayula să-l vadă pe *Jefe*. N-a vrut să ne aştepte să plecăm împreună cu barca.

— Presupun că era grăbit.

— Ce frumoase sînt aceste *noche buenas !* exclamă Teresa privind la bogăţia de flori de poinsettia de un roşu strălucitor.

— Asta-i floarea voastră de Crăciun, nu-i aşa ? întrebă Kate.

— Da... florile de *noche buenas*...

— Ce oribil, un Crăciun cu hibiscus și flori de poinsettia ! Îmi trezește dorul de vîsc printre portocale, în vitrina unui fructar din Hampstead.

— Și de ce ? rise Teresa.

— Oh, oftă Kate, iritată. Mi-e dor să mă întorc la viața simplă. Să văd autobuze plescăind prin noroiul din Piccadilly în ajun de Crăciun, și trotuarele ude, înțesate de oameni, alergînd de-a lungul vitrinelor scînteietoare.

— Și asta înseamnă viață pentru tine ?

— Da. Viață lipsită de toate abstracțiunile astea și de imensa demonstrație de *voință*. Pentru mine viața e destul de bună dacă mi se îngăduie să trăiesc și să fiu eu însămi.

— E timpul ca Cipriano să se întoarcă, spuse Teresa.

Cuvintele ei o făcură pe Kate să sară de pe bancă, enervată. Nu accepta să fie hrănită cu chestii de genul ăsta. O să se elibereze, o să le arate ea !

Se duse cu Teresa în sat. Aerul era misterios de viu, traversat parcă de o nouă răsuflare. Dar Kate refuza să o simtă. Se așezară sub un copac pe plaja din Sayula, vorbindu-și rar și privind la întinderea de apă de culoarea gușei de porumbel.

O barcă neagră cu o tendă roșie și un catarg înalt era ancorată lîngă digul care se ridica, înalt de vreun metru, din apa joasă de la mal. Pe zidul digului stătea o ceată de oameni în straie albe, privind în pîntecele negru al ambarcațiunii. Pe țărm, profilați ca niște siluete imobile pe suprafața lacului, se aflau o vacă neagră bălțată cu alb, și un taur uriaș, monolitic, negru cu alb. Cele două siluete erau atît de nemișcate, încît păreau să alcătuiască o frîză pe oglinda apei de culoarea gușei de porumbel.

Grupul se afla în imediată apropiere, totuși apărea straniu și îndepărtat. Doi peoni fixară o pasarelă de

scînduri pe marginea bărcii. Pe urmă începură să împingă vaca spre pasarelă. Animalul făcu un pas de încercare pe scîndurile late, apoi se opri locului, cu acea lentă indiferență mexicană. Peonii o flancară, împingînd-o pînă la capăt. În cele din urmă, intră direct în cală.

Acum era rîndul taurului bălțat. Un mexican bătrîn, înalt, îmbrăcat în pantaloni strîmți cafenii, o jachetă scurtă de piele și o pălărie de fetru uriașă, brodată cu argint, apucă ușor inelul din nasul taurului și îi săltă greutatea capului, așa încît grumazul gros și catifelat se înălță. Un peon din spate își lăsă capul în piept și se opinti cu toată puterea în coastele animalului. Mexicanul bătrîn cu picioare subțiri și pălăria înaltă trăgea de zor de inelul din nas. Taurul păși calm, delicat și impasibil, peste zidul jos al digului, pînă la pasarela de scînduri. Acolo se opri.

Peonii se regrupară. Cel din spate, cu brîul roșu bine încins peste șoldurile albe, încetă să mai împingă, iar mexicanul cu picioare subțiri dădu drumul inelului.

Alți doi peoni trecură o funie în jurul pulpelor taurului. Mexicanul cu pălărie înaltă urcă pe pasarelă și începu iar să tragă ușor de inel. Trăgea cu blîndețe. Taurul își înălță capul, dar opuse rezistență. Lovi pasarela cu un picior care se împotrivea să calce. Apoi se întepeni locului, cu spinarea lui albă smălțuită cu negru, imobilă, ca o bucată de cer.

Fermierul smuci din nou inelul. Cei doi peoni trăgeau de funie, împingînd totodată în coastele monstrului bălțat, imobil, impasibil. Alți doi peoni cu capetele în piept și șoldurile flexibile, încinse cu brîuri roșii, împingeau cu toată puterea crupa formidabilei creaturi.

Și totul se petrecea fără zgomot și aproape fără vreo schimbare, un grup monumental profilat pe plinătatea lacului palid.

În cele din urmă, taurul păşi încet, imperturbabil, dar fără chef, pe scînduri, şi fu flancat şi împins lent spre marginea bărcii. Aici se opri din nou.

Stătea, uriaş şi argintiu, smălţuit ca cerul, cu şerpii negri ai funiilor în jurul coapselor, conturîndu-se masiv pe tenda roşie a canoei. Avea oare să păşească sub tendă, cufundîndu-se în întunecimea bărcii ?

Îşi lăsă capul în jos şi privi în cală. Oamenii din spate se opintiră şi-i împinseră crupa vie. Împingeau cu toate puterile, în tăcerea densă, mexicană. Încet, precaut, taurul se ghemui, se făcu mic şi, cu o mişcare iute, masivă, păşi cu picioarele din faţă în barcă, lăsîndu-şi crupa imensă, cabrată, pe pasarelă. Urmă o foială, o bălăbăneală, şi apoi bufnitura surdă cînd şi picioarele din spate săriră în barcă. Intrase.

Scîndurile pasarelei fură date la o parte. Un peon alergă şi desfăcu odgonul legat de stîlpii de piatră de pe ţărm. Din pîntecele canoei se auziră bufnituri surde de picioare. Oamenii aflaţi în apa de la ţărm împingeau pupa neagră a bărcii, pentru a o pune în mişcare. Dar era foarte grea. Aplecîndu-se încet, începură să scoată, la întîmplare, pietroaiele de sub fundul plat al ambarcaţiunii şi să le arunce deoparte. În sfîrşit canoea se urni, se legănă puţin şi se puse pe linia de plutire.

Oamenii din apă săriră în barcă. Doi peoni cu prăjini continuau să despotmolească barca, înfigîndu-şi prăjinile şi păşind greoi pînă la pupă, apoi ridicînd prăjinile şi alergînd din nou la proră. Barca aluneca încet pe suprafaţa apei. După-aceea înălţară pînza mare, albă, care se arcui în vînt. Canoea spinteca apa, purtîndu-şi invizibila povară vie, masivă, smălţuită ca cerul.

Totul atît de tăcut, de calm, de îndepărtat.

— Şi Ramón doreşte să stai alături de el în biserică, în calitate de mireasă a lui Quetzalcoatl — purtînd un nume străin şi ciudat ? o întrebă Kate pe Teresa.

— Nu ştiu. Spune că mai tîrziu, cînd va sosi timpul să aibă o zeiţă.

— Şi ai ceva împotrivă ?

— Personal, mi-e teamă. Dar înţeleg că Ramón o doreşte. El spune că asta înseamnă a accepta în mai mare măsură răspunderea existenţei tale. Şi cred că e adevărat. Dacă există vreo fărîmă sacră în mine, atunci trebuie să accept şi această parte a mea, să îmbrac rochia verde şi să fiu, pentru moment, femeia-zeiţă. Ramón spune că trebuie să dăm o manifestare concretă tradiţiei. Şi cînd mă gîndesc la fraţii mei, ştiu că acest lucru e adevărat. Aşadar, cînd va trebui să îmbrac rochia verde şi să mă arăt în faţa lumii la biserică, mă voi gîndi la inima întregii omeniri, care bate invizibil, şi voi încerca să pun pe primul plan partea sacră din mine, pentru că aşa e necesar şi bine. Aşa e drept. N-aş face-o dacă n-aş gîndi că e drept.

— Credeam că rochia verde e pentru mireasa lui Huitzilopochtli.

— Ah, da, se corectă Teresa. A mea e neagră cu margini albe şi nori roşii.

— Ai prefera rochia verde ? N-ai decît s-o iei. Eu tot plec.

Teresa îi aruncă o privire scurtă.

— Rochia verde e pentru soţia lui Huitzilopochtli, spuse ea, parcă năucită.

— Nu văd ce importanţă are, stărui Kate.

Teresa o privi din nou scurt, cu ochii ei negri.

— Oamenii diferiţi trebuie să aibă soţii diferite. Cipriano n-ar fi dorit niciodată o soţie ca mine.

— Şi femeile diferite trebuie să aibă soţi diferiţi, răspunse Kate. Pentru gustul meu, Ramón e mult prea abstract şi dominator.

Teresa roşi şi îşi coborî privirile în pămînt.

— Ramón cere mult prea multă supunere din partea unei femei pentru a fi pe placul meu, adăugă Kate. Îşi asumă prea multe răspunderi.

Teresa îşi ridică în grabă privirile şi îşi înălţă capul cu mîndrie, arătîndu-şi gîtul brun, ca un şarpe cu creastă.

— De unde ştii că Ramón cere supunere din partea unei femei ? Cum poţi şti asemenea lucru ? Dumitale nu ţi-a cerut nici o supunere. Nu ai dreptate. Nu-mi cere nici o supunere. Doreşte să mă dăruiesc lui de bună-voie, cu blîndeţe. Iar el mi se dăruieşte cu mult mai multă blîndeţe decît mă dăruiesc eu lui. Pentru că un bărbat ca el e mult mai bun decît o femeie. El nu-i ca Cipriano. Cipriano e ostaş. Dar Ramón e blînd. Greşeşti în ceea ce spui.

Kate rise uşor.

— Şi dumneata eşti un ostaş-femeie, continuă Teresa. Tot timpul lupţi. Eu nu sînt aşa. Dar unele femei trebuie să aibă un spirit militant, şi atunci au nevoie de bărbaţi-ostaşi. De asta dumneata eşti Malintzi şi rochia dumitale e verde. Vei fi întotdeauna o luptătoare. Dacă ai fi singură pe lume, ai lupta cu dumneata însăţi.

Lacul era foarte liniştit. Cele două femei îl aşteptau pe Ramón.

Un om în straie albe, ghemuit în tăcere sub un copac, ţinîndu-şi capul aplecat în faţă, cojea trunchiuri de palmier. După un timp se duse să moaie în lac fişiile lungi de coajă şi se întoarse cu ele, bălăbănindu-le. Pe urmă se aşeză din nou şi îşi reluă munca în tăcere, cu iscusinţă şi cu acea întunecată, copilăroasă concentrare,

proprie poporului. Repara fundul unui scaun. Cînd simți privirea lui Kate, se uită și el la ea cu o sclipire în ochii negri, și o salută. Scînteia de vie recunoaștere și de deferență din ochii lui o făcu să simtă un fluid de stranie putere care i se propagă prin mădulare. De parcă deferența lui ar fi fost o flacără de viață, care țișnise, bogată, de îndată ce o văzuse.

Un cal roib pătat cu alb se zbenguia pe țărm, nechezînd frenetic. Coama îi flutura în vînt, picioarele-i împroșcau prundișul ; își deschise din nou botul lung și nechează îngrijorat. Apoi alergă de-a lungul malului. Oare ce pierduse ?

Un peon mînase departe în lac un car cu roți înalte, tras de patru catîri ; apa depășise axa roților, atingînd aproape fundul carului. Părea o barcă pătrată, trasă de patru cai de mare întunecați, ce-și mișcau urechile lungi, negre, ca niște frunze, în timp ce peonul îmbrăcat în alb, cu pălăria mare în echilibru pe capul mîndru, stătea drept ca bradul. Catîrii pășeau încet prin apă, făcînd o curbă ca să se întoarcă la mal.

Era iarnă pe lac, o iarnă aidoma primăverii. Viței albi și gălbui, fragezi și mătăsoși, zburdau cabrîndu-și fundurile și ridicîndu-și cozile, îndreptîndu-se laolaltă spre apă, pe care o adulmecau cu boturi șovăielnice.

În umbra unui copac mare era priponită o măgăriță-mamă, iar fătul, ceva mic și negru ca cerneala, se ghemuia lîngă ea, ținîndu-și în sus căpșorul pufos, cu două urechi mari, negre, proiectate vertical ; părea un iepure fermecat, negru ca smoala.

— Cîte zile are ? îl întrebă Kate pe peonul care ieșise afară din bordeiul de paie.

Omul o săgetă cu ochii lui negri, scînteietori, plini de

bucurie și deferență. Iar Kate își simți pieptul înălțîndu-i-se de mîndrie.

— S-a născut azi-noapte, *Patróna!* îi răspunse el zîmbind.

— Atît de mic! Atît de mic! Nu se poate ridica în picioare, nu-i așa?

Peonul se apropie, își trecu un braț pe sub pui și îl ridică în picioare. Rămase așa, uimit, clătinîndu-se pe picioarele negre, ca niște ace de păr îndoite.

— Ce drăguț e! strigă Kate încîntată, iar peonul rîse cu caldă recunoștință, amestecată cu reverență.

Măgărușul negru ca smoala nu se pricepea să stea drept. Se bălăbănea pe picioarele-i crăcănate și se mira. Pe urmă încercă vreo doi pași șonticăiți, ca să miroase niște porumb verde. Mirosi și mirosi și mirosi, de parcă toți eonii negri se deșteptaseră în nările lui.

Pe urmă se întoarse și se uită cu mutrișoara păroasă și catifelată drept la Kate, scoțînd o limbă roză. Kate izbucni în rîs. Măgărușul se uita la ea, uluit. Și îi scoase din nou limba. Kate rîse iar. Măgărușul încercă o mică săritură stîngace, care îl surprinse enorm în primul rînd pe el. După care se aventură din nou să facă un pas și, cu totul pe neașteptate chiar pentru el însuși, schiță o nouă săritură.

— A și învățat să danseze! strigă Kate. Și abia azi-noapte a venit pe lume.

— Da, a și învățat să danseze, îi repetă peonul cuvintele.

După ce stătu un timp la gînduri, fătul se îndreptă, împleticindu-se, spre mamă. Era o măgăriță frumoasă, cenușiu-cafenie, cu păr lucios, sigură de sine. Fătul îi descoperi ugerul și începu să sugă.

Ridicîndu-și privirea, Kate întîlni ochii peonului cu flacăra lor vie, grea de cunoaștere și de o curioasă recon-

fortare. Puiul negru, mama, actul suptului, mugurul de viață nouă, misterul obscurului cîmp al creației ; și adorația față de femeia strălucitoare, cu sînii plini, din fața lui : toate acestea apăreau în primitiva privire neagră a omului.

— *Adiós* ! îi spuse Kate, tărăgănat.

— *Adiós, Patróna !* răspunse el, ridicîndu-și mîna cu salutul lui Quetzalcoatl.

Kate străbătu plaja, îndreptîndu-se spre debarcader și simțind cum năvălea în ea un val de viață însuflețită, puternică. „E sexualitate, își spuse în sinea ei. Dar ce minunată poate fi sexualitatea cînd bărbații o păstrează sacră, puternică. Umple lumea, ca lumina soarelui care te pătrunde. Dar eu n-am de gînd să mă supun, nici măcar acest lucru. De ce să te supui la orice-ar fi !"

Ramón venea spre barcă ; purta pălăria cu simbolul lui Quetzalcoatl. În clipa aceea tobele începură să bată anunțînd ora prînzului, după care urmă chemarea crainicului, venind clară și distinctă din turn. Toți bărbații de pe plajă se ridicară în picioare și își înălțară brațul drept spre cer. Femeile își desfăcură palmele spre lumină. Totul era nemișcat, cu excepția animalelor.

Ramón se duse la barcă și bărbații pe lîngă care trecea îi adresară salutul lui Quetzalcoatl.

— A fost într-adevăr minunat, exclamă Kate, în timp ce vîsleau pe lac. Cît de bine... cît de bine te poți simți la țară ! De parc-ai înțelege care e adevărata noblețe.

Kate hotărî, cu mai multă fermitate ca oricînd, să plece.

Scrise la Mexico City și reținu o cabină de la Vera Cruz la Southampton. Vaporul pleca în ultima zi a lunii noiembrie. Cipriano sosi acasă în șaptesprezece, iar ea îi povesti ce măsuri luase. O privi cu o ciudată îngîndurare

copilărească, ținîndu-și capul înclinat pe un umăr, dar Kate n-ar fi putut spune ce anume simțea.

— Deci te-ai și hotărît să pleci ? o întrebă în spaniolă.

Abia atunci știu Kate, în sfîrșit, că se simțea ofensat. Ori de cîte ori se simțea ofensat, înceta să mai vorbească engleza ; se exprima în spaniolă, de parcă s-ar fi adresat altui mexican.

— Da, răspunse ea. Pe ziua de treizeci.

— Și cînd te întorci ?

— *Quién sabe* ? Cine știe ?

Privirea ochilor lui negri zăbovi cîteva minute pe chipul ei, neclintită și incomprehensibilă. Aparent, își spunea că, dacă ar fi vrut, ar fi putut face uz de lege împiedicînd-o să părăsească țara — împiedicînd-o să părăsească pînă și Sayula — din moment ce erau căsătoriți legal. În adîncurile ochilor lui scînteia vechea fixitate a minței indiene, licărind imobilă și neînduplecată. Și apoi pe fața lui surveni o schimbare infinitezimală, aproape invizibilă, ca și cum emoția ascunsă se topise și stoica indiferență, împietrirea ancestrală și toleranța stoică îi luaseră locul. Kate putea aproape simți valurile succesive de umbră și de răceală care se propagau prin sîngele lui, și de care mintea nu-i era conștientă. Și din nou teama de a pierde contactul cu el îi înmuie inima.

Îi plăcea, oarecum, să simtă cum se succedau în el umbre și sclipiri reci, și o duritate de piatră, apoi strania inerție a miezului de zi tropicală și amorțeala provocată de soare, așa cum stătea acolo imobil, urmărind-o. Pînă la urmă tot avea să se instaureze sinistra, sufocanta apatie tropicală a ceasurilor de zăpușeală, un leșin de indiferență.

— *Como quieres tu*, îi spuse. Cum dorești tu.

Și Kate știu că în întunecata, sufocanta apatie a sîngelui său, el o și eliberase. Nu avea să mai depună vreun

efort de a o reține. Și acest lucru făcea parte din blestemul rasei lui.

Cipriano luă o barcă și se duse la Jamiltepec, la Ramón, așa cum știuse Kate că va proceda.

Iar ea rămase singură, ca de obicei. O săgetă gîndul că prin voința ei determinase această singurătate. Cînd era alături de oamenii aceștia nu se putea relaxa. De fapt, alături de nimeni nu se putea relaxa. Simțea întotdeauna nevoia de a se retrage în propria ei individualitate, încovrigîndu-se ca o pisică.

Sexul, potrivirea sexuală să fi fost chiar atît de importante pentru ea? Poate că mai importante ar fi fost dacă nu le-ar fi cunoscut. Le gustase însă din plin — și cu Cipriano în mod definitiv, desăvîrșit. Deci știa totul în legătură cu ele. Se simțea de parc-ar fi cucerit un nou teritoriu, un alt domeniu al vieții. Cuceritoarea! Și acum avea să se retragă, cu prada, în vizuina individualității ei.

Brusc, se văzu așa cum o vedeau de multe ori bărbații: pisica mare, cu spasmele ei de voluptate și cu eternul apetit pentru individualitatea ei izolată, pentru propria ei izolare. Oricînd gata să guste cu voluptate un contact. Apoi, cu felină satisfacție, să rupă contactul, pentru a toarce, singură cu simțul propriei ei puteri. De fiecare dată își extrăgea din contact puterea, și apoi o rumega în individualitatea ei izolată.

Cunoștea multe femei la fel cu ea. Se jucau cu dragostea și cu intimitatea ca o pisică cu un șoarece. Și, pînă la urmă, înghițeau cu nesaț șoarecele-dragoste și se retrăgeau cu burta plină și cu un voluptuos simț al puterii.

Numai că, uneori, șoarecele-dragoste refuza să se lase digerat și le provoca o indigestie pe viață. Sau, asemenea lui Cipriano, se prefăcea într-un soi de șarpe care își înălța capul și se uita la ea cu ochi scînteietori, apoi dis-

părea în vid, lăsînd-o pustiită, secătuită de simțul propriei puteri.

Și mai observase un lucru, ceva care o îngrozea. Una după alta, femeile de structura ei, puternicele femei-ale-amorului, la vîrsta de patruzeci, patruzeci și cinci, cincizeci de ani, își pierdeau tot farmecul și atractivitatea și se prefăceau în bătăii cenușii, avide, respingătoare, ca niște cotoi care dădeau tîrcoale pîndind prada, din ce în ce mai săracă. Ca făpturi omenești se dezagregau total. Și rămîneau niște babe cenușii, îmbrăcate în rochii luxoase, iar urletul cotoiului hămesit răzbea în însăși vorbirea lor elegantă.

Kate era o femeie înțeleaptă, destul de înțeleaptă încît să poată accepta o lecție.

E plăcut pentru o femeie să-și cultive *ego*-ul, individualitatea. E foarte bine pentru ea fie să disprețuiască iubirea, fie să iubească iubirea așa cum o pisică iubește șoarecele cu care se joacă, înainte de a-l devora pentru a-și tonifia propria individualitate și pentru a-și umple voluptuos burta propriului *ego*.

„Femeile suferă mai mult de pe urma înăbușirii *ego*-ului, decît de pe urma înăbușirii vieții sexuale", spune o scriitoare, și s-ar putea să fie adevărat. Dar priviți la femeile moderne de cincizeci sau cincizeci și cinci de ani, la cele care și-au cultivat *ego*-ul din plin. De obicei devin niște bătăii lihnite, care-ți stîrnesc fie mila, fie dezgustul.

Kate cunoștea toate acestea. Și în timp ce ședea singură în vilă și le reaminti. Ea își avusese partea ei de plăcere, chiar și aici, în Mexic. Și bărbații ăștia o lăsau liberă să plece. Nu era prizonieră. Putea să plece și să-și ia toată prada capturată.

Și pe urmă ? Să zacă la Londra într-un salon și să sporească numărul bătăiilor hămesite ? Să lase ca gri-

masa proprie băbătiilor să i se instaleze pe chip și sinistra fîrnîială a băbătiilor să-i pătrundă în glas ? Oribil ! Dintre toate ororile, poate că băbătiile-cotoi, contemporanele ei, erau cele mai respingătoare. Nici măcar dezgustătorii motani-bărbați de pe acoperișuri n-o îngrețoșau pînă-n-tr-atît. „Nu ! își spuse în sinea ei. *Ego*-ul și individualitatea mea nu merită un preț atît de îngrozitor. Mai bine renunț la o parte din *ego* și-mi înec o parte din individualitate, decît să ajung în halul ăsta !"

În fond, cînd Cipriano o atingea mîngîios, tot trupul ei înflorea. Aceasta era marea sexualitate, care putea da strălucire vieții, dar la care nu îndrăznea să se gîndească pentru că avea o forță mult mai mare decît voința ei. Dar, pe de altă parte, și cînd era singură și își desfășura aripile propriului *ego*, emițînd propriul ei spirit, viața putea fi minunată pentru ea. După un timp însă, minunea pălea și se instala în locu-i o pustietate geloasă. „Eu am nevoie de amîndouă, continuă să-și spună. Nu trebuie să fug de Cipriano și de Ramón, pentru că ei fac să-mi înflorească sîngele în trup. Eu îi consider limitativi. Dar trebuie să fim limitați. Dacă încerci să fii nelimitat, devii oribil. Fără Cipriano care prin atingerea lui mă limitează și îmi supune voința, aș deveni o femeie vîrstnică, îngrozitoare. Ar trebui să *doresc* să fiu limitată. Ar trebui să fiu bucuroasă că un bărbat mă limitează prin voința lui puternică și prin calda lui atingere. Pentru că, ceea ce numesc eu grandoarea mea și vastitatea de dincolo de mine, m-ar lăsa să mă prăbușesc prin podeaua spartă a nimicului, dacă n-ar exista mîna unui bărbat care să mă încălzească și să mă limiteze. Da ! Mai curînd mă supun decît să devin bătrînicioasă și neplăcută ; mă supun, atît cît e nevoie, și nu mai mult."

Chemă un servitor care să vîslească, și porni cu barca pe lac. Era o dimineață frumoasă de noiembrie ; uscăciu-

nea încă nu-şi lăsase gheara peste împrejurimi. În canelurile adînci ale munţilor cu povîrnişuri repezi dinspre nord-est, umbrele erau de un albastru pur. La poale se aşternea verdele delicat, dînd spre uscăciune. Lacul era încă plin, dar mai aplatizat, şi zambilele de apă pieriseră. Păsările zburau liniştit, la mică înălţime. Plinătate şi calm în lumina puternică, fierbinte. Cîteva cîmpuri de porumb ofereau la vedere mirişti uscate, dar florile de palo-blanco se deschiseseră, tufişurile erau de un verde diafan şi în aer pluteau pale de parfum de la mingile florale galbene, de mesquite.

„De ce să plec ? continuă Kate să discute cu ea însăşi. De ce să văd autobuzele înotînd prin noroaiele din Piccadilly în ajunul Crăciunului, şi mulţimile de pietoni înghesuindu-se pe trotuarele ude, pe lîngă marile magazine ca nişte uriaşe peşteri de lumină ? Mai bine să rămîn aici, unde sufletul mi-e mai puţin posomorît. Va trebui să-i cer lui Ramón scuze pentru tot ce i-am spus. N-am să-i mai critic. La urma urmei, aici e un alt soi de vastitate, cu sunetul tobelor şi strigătul lui Quetzalcoatl.

Se şi zărea etajul de sus, ca un turn roşu-gălbui, al casei din Jamiltepec, şi ghirlandele bogate de bougainvillea purpurie, căzînd în valuri de pe zidul înalt, împroşcate cu flori palide de plombagină şi cu trandafiraşi răzleţi, smîntînii.

— *Estan tocando* [1], spuse liniştit barcagiul, privind-o cu ochi întunecaţi, grei.

Se şi făcuse auzită bătaia tobei mici din Jamiltepec. Barca se apropia domol ; un glas care cînta în splendoarea dimineţii răzbi pînă la ea.

[1] Cîntă (sp.).

Barcagiul înălță o vîslă în chip de semnal pentru cei din casă. Și cînd barca pătrunse în golfuleț, un servitor în straie albe veni alergînd spre micul debarcader. În lumina solară neclintită plutea o mireasmă, poate că de trandafiri, și eterna tăcere mexicană, pe care bătaia tobelor și glasul care cînta nu o tulburau.

— Don Cipriano e aici ? întrebă Kate.

— *Está !* murmură omul, făcînd un semn ușor către balconul lui Ramón, de unde venea și cîntecul. Să-l anunț că ați sosit ?

Vocea lui nu se înălțase nici o clipă peste murmur.

— Nu, răspunse Kate. Vreau să stau puțin în grădină înainte de a urca.

— Atunci am să las ușa deschisă, spuse omul, și veți putea urca oricînd veți dori.

Kate se așeză sub un copac stufos, pe care se împletea o plantă agățătoare cu cîrcei groși ca niște șerpi și cu flori mari ca niște trompete galbene-maronii. Rămase ascultînd cîntecul. Era glasul lui Ramón, învățîndu-l pe unul dintre cîntăreți.

Ramón nu avea o voce prea puternică. Cînta încet, ca pentru aerul din jurul lui, dar expresiv. Kate nu putea prinde cuvintele.

— *Ya* ? spuse Ramón cînd termină.

— *Ya, Pátron !* răspunse cîntărețul.

Și începu să cînte cîntecul cu glasul lui puternic, pur, care te atingea la viscere.

„Drumul meu nu e al tău, și al tău nu e al meu.
Dar vino, înainte de ne despărțim
Să ne-ndreptăm, fiecare, spre Luceafărul de Dimineață
Și în el să ne-ntîlnim.

Nu-ți cer să vii pe drumul meu,
Nu-ți strig : O, fii înțelegătoare,
Dar steaua e aceeași pentru amîndoi,
Biruitoare.

Spiritul meu se pierde-n depărtare
Și nu vreau să-l ascult.
O, tu, flacăra mea despicată,
Tu, care-mi placi cel mai mult.

Fiecare ne vedem de drumul nostru.
Dar între noi, plutitorul tăcut,
Ce-și deschide lumina îmbietoare,
Și alunecăm în nevăzut.

Bărbatul nu pășește precum o femeie
Și nici femeia precum un bărbat.
Fantomele lor printre umbre
Iată s-au strecurat.

Dar Luceafărul de Dimineață și Luceafărul de Seară
Ne cheamă cu flăcări în al lor adăpost,
Să ne adunăm noi, nomazii, fără să știm
Cine sîntem, cine am fost.

Nu cer decît să pot aluneca
În adăpostul lui cel sfînt,
Și-acolo în văpaia despicată,
Să știu că oaspete îi sînt.

Vino alături de mine, femeie,
Adu-ți acolo trupul tău,
Și flacăra să ne-nfășoare,
Să ne afundăm în hău.

Veniți alături de mine, bărbați!
Să ne găsim cămin
Să rîdem din inima toată
Cît femeia se odihnește senin.

Omul cîntă cîntecul de cîteva ori, oprindu-se, uitînd cîte un vers, reluînd, vocea lui pură, arzătoare, împletindu-se din cînd în cînd. Și atunci intervenea vocea joasă, ușor răgușită, a lui Ramón, cu o subtilă intensitate, răzbind parcă din căușul unei scoici; și pe urmă din nou sunetul picurat al vocii de tenor, străbătîndu-și sîngele ca o flacără.

Mozo, adică servitorul ei, o urmase în grădină și ședea la oarecare depărtare, cinchit pe vine, sub un copac, rezemîndu-și spinarea de trunchi, ca o umbră ghemuită, învești mîntată în alb. Degetele de la picioare i se răschirau, negre și bătătorite, prin *huaraches* despicați, iar cureaua de la pălărie îi atîrna pe obrajii tuciurii. În rest, era îmbrăcat în alb, pînza albă întinzîndu-i-se strîns pe pulpe.

Cînd cîntecul se încheie și toba tăcu, iar glasurile care vorbiseră în șoaptă amuțiră, *mozo* își înălță privirea spre Kate, cureaua neagră a pălăriei bălăngănindu-i-se sub bărbie, ochii negri strălucindu-i și un zîmbet timid luminîndu-i fața.

— *Está muy bien, Patróna?* întrebă el cu sfială. E foarte frumos, nu-i așa, stăpînă?

— E foarte frumos, răspunse Kate, cu infailibilul ecou al mexicanilor.

Dar în pieptul ei se ciocneau sentimente conflictuale, și omul știa.

Arăta atît de tînăr cînd zîmbea cu surisul acela vesel, sfios, încîntat. Avea în el ceva din eternul copil. Însă un

copil care, în orice clipă, s-ar fi putut preface într-un om sălbatic, răzbunător, violent. Și un bărbat întotdeauna viu din punct de vedere sexual, pentru moment inocent în plenitudinea-i sexuală, și nu în absența ei. Kate gîndi în sinea ei, așa cum mai gîndise și altă dată, că există mai multe căi de a redeveni copil.

Dar omul avea o privire ascuțită, pînditoare, în colțul ochiului : urmărea dacă ea nutrește vreo ostilitate ascunsă. Ar fi vrut s-o vadă acceptînd din toată inima cîntecul, toba, întreaga atmosferă. Dorea, ca un copil, să o vadă acceptînd totul. Dar dacă era cumva ostilă, atunci el avea s-o depășească în ostilitate. Judecata ei ostilă l-ar fi transformat într-un dușman înverșunat.

Ah, toți bărbații sînt la fel !

În clipa aceea omul se ridică brusc și Kate auzi vocea lui Cipriano, peste parapetul balconului :

— Lupe, ce este ?

— *Está la Patróna,* răspunse servitorul.

Kate se ridică de pe bancă și privi în sus. Văzu capul și umerii goi ai lui Cipriano, aplecați peste balustrada balconului.

— Vin îndată sus, îi spuse ea.

Intră încet pe poarta de fier, în coridor, Lupe urmînd-o, zăvorînd porțile în urma ei.

Pe terasa de sus îi găsi pe Ramón și pe Cipriano, amîndoi despuiați pînă la brîu, așteptînd-o în tăcere. Se simți încurcată.

— Am așteptat ca să aud noul cîntec, se scuză ea.

— Și cum ți s-a părut ? întrebă Ramón în spaniolă.

— Îmi place.

— Să ne așezăm, continuă Ramón, tot în spaniolă.

Ea și Ramón se așezară în balansoarele de răchită. Cipriano rămase în picioare, rezemat de zidul terasei.

Venise ca să-şi declare, oarecum, supunerea, să le spună că nu mai voia să plece. Dar găsindu-i pe amîndoi cufundaţi în atmosfera lor de Quetzalcoatl, cu piepturile despuiate, nu se grăbea să înceapă. O făceau să se simtă inoportună. Nu pierdu nici un minut ca să-şi dea seama că într-adevăr era inoportună.

— Nu ne prea întîlnim în Luceafărul vostru de Dimineaţă, nu-i aşa ? întrebă ea ironic, dar cu un uşor tremur în glas.

O tăcere şi mai compactă păru să-i învăluie pe cei doi bărbaţi.

— Şi, continuă ea, presupun că o femeie e într-adevăr *de trop*[1], chiar şi aici, cînd doi bărbaţi sînt împreună.

Dar vocea i se cam stinse cînd rosti aceste cuvinte. Ştia că Cipriano era încurcat şi iritat ori de cîte ori încerca să-l ia peste picior.

Ramón îi răspunse cu o blîndeţe care părea să-i ţişnească de-a dreptul din inimă, dar continuînd să vorbească tot în spaniolă :

— Ce este, verişoară, ce s-a întîmplat ?

Buzele lui Kate tremurară cînd răspunse prompt :

— Nu vreau să plec de la voi.

Ramón îi aruncă o privire fugitivă lui Cipriano, apoi spuse :

— Ştiu că nu vrei.

Dar tonul blînd, protector, al vocii lui nu făcu decît s-o întărîte pe Kate. Explodă, cu lacrimi în ochi, strigînd :

— Adevărul este că voi nu mă vreţi !

— Ba da, te vreau ! *Verdad ! Verdad !* exclamă Cipriano cu glasul lui jos, tainic, aproape şoptit.

Şi chiar printre lacrimi, Kate îşi spuse :

„Ce hichea sînt ! Ştiu foarte bine că eu sînt cea care nu-i doreşte întru totul pe ei. Eu nu mă vreau decît pe

[1] De prisos (fr.).

mine, pentru mine. Dar sînt în stare să-i îmbrobodesc și să-i fac să nu descopere acest lucru."

Pentru că sesizase pasiunea fierbinte, fatică, din glasul lui Cipriano.

Și atunci veni glasul lui Ramón, ca o ploaie rece:

— Dumneata nu ne vrei, spuse el, în engleză de astă dată. Nu e necesar să te angajezi alături de noi, să ni te dedici. Ascultă-ți chemarea mai bună.

— Și dacă aceasta îmi spune să plec? întrebă ea sfidător, printre lacrimile care i se uscau.

— Atunci pleacă! Pleacă negreșit!

Lacrimi noi îi umplură ochii.

— Știam eu că nu mă vreți, spuse plîngînd.

Cipriano interveni cu o fierbinte, furișă persuasiune în glas:

— Nu ești a lui. Nu el trebuie să-ți spună.

— Asta-i foarte adevărat, rosti Ramón. Nu mie trebuie să-mi dai ascultare.

Vorbea iar în spaniolă. Și Kate privi cu intensitate, printre lacrimi, doar ca să-l vadă pe Ramón îndepărtîndu-se în tăcere, dar foarte repede.

Își șterse fața, calmată subit. Se uită la Cipriano cu ochi umezi. Stătea foarte drept și alert, ca un luptător, iar ochii i se aprinseră într-o nefirească sclipire cînd întîlniră privirea ei umedă și limpede.

Da, și de el era puțin speriată, de ochii lui negri, inumani.

— Tu nu vrei să plec, nu-i așa? pledă ea.

Un zîmbet lent, aproape nebunesc, se așternu pe fața lui, iar trupul îi zvîcni într-o ușoară convulsie. Pe urmă i se auzi vocea de indian, molatecă de parcă întreaga gură i se muiase, rostind în spaniolă, dar cu sunetul „r" pierdut.

— *Yo ! Yo !* — sprîncenele i se înălțară cu o ciudată surprindere și un spasm ușor îi scutură din nou trupul. *Te quiero mucho ! Mucho te quiero ! Mucho ! Mucho !* Te iubesc mult. Foarte mult !

Suna atît de dulce, atît de molatec, venind parcă din sîngele lui molatec, umed, cald, încît Kate se simți străbătută de un fior.

— *Tu* n-ai să mă lași să plec ! îi spuse.

CUPRINS

Cuvînt înainte : : : : : : V

Capitolul I

Începuturile unei lupte cu tauri : : 1

Capitolul II

Un ceai la Tlacolula . : : : : 25

Capitolul III

Kate împlinește patruzeci de ani : 58

Capitolul IV

A rămîne sau a nu rămîne : : : 91

Capitolul V

Lacul . . . : : : : : 103

Capitolul VI

Deplasarea în partea de jos a lacului 126

Capitolul VII

Plaza . . . : : : : : 144

Capitolul VIII

Noaptea în casă : : : : : 171

Capitolul IX

Casa de las Cuentas . : : : : 180

Capitolul X

Don Ramón și Doña Carlota : : 200

Capitolul XI
Stăpînii zilei şi ai nopţii . . . 220
Capitolul XII
Primele ape 235
Capitolul XIII
Prima ploaie 247
Capitolul XIV
Acasă la Sayula 266
Capitolul XV
Legendele scrise ale lui Quetzalcoatl 284
Capitolul XVI
Cipriano şi Kate 295
Capitolul XVII
Cea de-a patra legendă şi episcopul 318
Capitolul XVIII
Autodafé 344
Capitolul XIX
Atacul de la Jamiltepec . . . 371
Capitolul XX
Căsătorie în numele lui Quetzalcoatl 393
Capitolul XXI
Redeschiderea bisericii 428
Capitolul XXII
Huitzilopochtli cel Viu 453
Capitolul XXIII
Noaptea lui Huitzilopochtli . . . 474
Capitolul XXIV
Malintzi 489

Capitolul XXV
Teresa 501
Capitolul XXVI
Kate devine soție 528
Capitolul XXVII
Aici l 543